

Sveučilište u Zagrebu

FILOZOFSKI FAKULTET

Kristina Posavec

**ULOGA RAČUNALNIH KORPUSA U
POUČAVANJU HRVATSKOGA KAO
DRUGOGA I INOGA JEZIKA**

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2017

Sveučilište u Zagrebu

FILOZOFSKI FAKULTET

Kristina Posavec

**ULOGA RAČUNALNIH KORPUSA U
POUČAVANJU HRVATSKOGA KAO
DRUGOGA I INOGA JEZIKA**

DOKTORSKI RAD

Mentor:

dr. sc. Nives Mikelić Preradović, izv. prof.

Zagreb, 2017

University of Zagreb

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Kristina Posavec

**THE ROLE OF LANGUAGE CORPORA
IN TEACHING CROATIAN AS A SECOND
AND FOREIGN LANGUAGE**

DOCTORAL THESIS

Supervisor:
associate professor Nives Mikelić Preradović, PhD

Zagreb, 2017

O mentorici

Dr. sc. **Nives Mikelić Preradović** doktorirala je u travnju 2008. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu disertacijom *Pristupi izradi strojnog tezaurusa za hrvatski jezik* te time stekla akademski stupanj doktora društvenih znanosti, znanstvenog polja informacijske znanosti.

Njen doktorski rad istražio je dva problema, od kojih prvi predstavlja početke razvoja sustava pretvorbe teksta u govor za hrvatski jezik kroz model računalnog naglasno-izgovornog leksikona glagola, imenica i pridjeva. Drugi problem kojim se bavio ovaj rad je izrada računalnog valencijskog leksikona hrvatskih glagola. U disertaciji je potpuno elaboriran model računalnog naglasnog morfološkog analizatora/generatora oblika koji je uklopila u prvi valencijski leksikon hrvatskih glagola - CROVALLEX, koji se sastoji od 1739 glagola s 5118 valencijskih okvira i s 173 sintaktičko-semantičke klase. Leksikon sadrži opsežne sintaktičko-semantičke opise koji su pridonijeli poboljšanju rezultata u drugim doktorskim disertacijama (Žitko, Branko. Model inteligentnog tutorskog sustava zasnovan na obradi kontroliranog jezika nad ontologijom doktorska disertacija. Zagreb: Fakultet elektrotehnike i računarstva, 03.03.2010. 2010. i Agić, Željko. Pristupi ovisnosnom parsanju hrvatskih tekstova / doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet, 09.07. 2012.) CROVALLEX leksikon također predstavlja dobro polazište za izradu višejezičnih valencijskih rječnika kao izvora za strojno prevođenje, pomoć u računalno potpomognutom učenju jezika te pomoć leksikografima u oblikovanju različitih vrsta tekstova.

U znanstveno-nastavno zvanje docentice izabrana je 2009. godine, a u zvanje izvanredne profesorice izabrana je 2013. godine.

Od 2008. godine nositeljica je kolegija na preddiplomskom i diplomskom studiju informacijskih i komunikacijskih znanosti koje je samostalno predložila i uvela: „Uvod u obradu prirodnog jezika“, „Jezični inženjering“, „Diskurs i dijaloški sustavi“, „Odabrana poglavlja obrade prirodnog jezika“ i „Društveno korisno učenje u informacijskim znanostima“ te kolegija „Osnove digitalne obrade teksta i slike“ u suvoditeljstvu s prof. dr. Sanjom Seljan i Hrvojem Stančićem, izv. prof. Također, od 2008. godine suvoditeljica je kolegija „Multimedij i instrukcijski dizajn“ na poslijediplomskom studiju Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti, a od 2010. uvela je i drži kolegije „Automatsko sažimanje teksta“ i „Mediji i inteligentno pretraživanje teksta“.

Autorica je dviju knjiga, urednica dva međunarodna zbornika, objavila je 10 poglavlja u knjizi u koautorstvu te niz znanstvenih članaka u časopisima s međunarodnom recenzijom i uredništvom te zbornicima s međunarodnom recenzijom. Redovito sudjeluje na međunarodnim znanstvenim konferencijama objavljujući radove u zbornicima skupova, recenzirajući radove i obnašajući funkcije u međunarodnim konferencijskim odborima (*INFuture, KEOD, TSD*).

Sudjelovala je na nekoliko međunarodnih i nacionalnih projekata: Tipologija znanja i metode obrade obavijesti, Oblikovanje i upravljanje javnim znanjem u informacijskom prostoru, ACCURAT (Analysis and evaluation of Comparable Corpora for Under Resourced Areas of machine Translation), CESAR (Central and South-east europeAn Resources) i Abu-MaTran (Automatic Building of Machine Translation).

Od 2014. hrvatska je koordinatorica međunarodnog projekta Erasmus+ KA2 *Europe Engage – Developing a Culture of Civic Engagement through Service-Learning within Higher Education in Europe* (Uključena Europa - razvoj kulture građanskog angažmana kroz društveno korisno učenje u visokom obrazovanju u Europi).

Registrirana je u registru znanstvenih istraživača u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa pod brojem 247800.

Zahvala

Veliku zahvalnost, u prvom redu, želim izraziti svojoj mentorici izv. prof. dr. sc. Nives Mikelić Preradović koja mi je od samog početka pružala veliku pomoć, razumijevanje i stipljenje te me usmjeravala svojim savjetima pri izradi ovog rada.

Zahvaljujem se svim zaposlenicima Croaticuma na Filofofskom fakultetu u Zagrebu koji su bili otvoreni za suradnju te svojim iskustvom i znanjem doprinijeli znanstvenom istraživanju. Također se zahvaljujem svim lektorima hrvatskog kao drugog i inog jezika koji su pristali na sudjelovanje u istraživanju i svojim stavovima utjecali na oblikovanje rada.

Na kraju se, nadasve zahvaljujem svojoj obitelji, roditeljima Zdravku i Gordani bez čije pomoći, bezuvjetne podrške i odricanja ne bih bila ovdje gdje jesam. Posebno se zahvaljujem svome suprugu Patriku i sinu Adrianu na razumijevanju i ljubavi koju su mi pružili na putu do ovog postignuća. Svojim ohrabivanjem i poticanjem bili su mi glavni oslonac i izvor snage.

Sažetak

Ovom doktorskom disertacijom je istražena primjena hrvatskih računalnih korpusa u svrhu poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika. Na temelju provedenih produbljenih intervjua s lektorima Croaticuma na Filozofskom fakultetu u Zagrebu dokazano je da korpusno potpomognuto poučavanje hrvatskog kao inog jezika ima pozitivan učinak na pripremu nastavnih materijala i izvedbu nastave hrvatskog kao drugog i inog jezika. Analizom stupnja zadovoljstva i motivacije polaznika koji su radili s korpusnim materijalima i primjerima tijekom istraživanja dokazano je da postoji potreba od strane polaznika za uključivanjem ovog tipa poučavanja u nastavni proces zbog toga što je podigao interes i motivaciju polaznika za novim načinima učenja i savladavanja hrvatskog jezika. Dokazano je kako velik broj lektora ne koristi korpusne i korpusne alate za pripremu nastavnih materijala kao ni u izravnom radu s polaznicima zbog nepoznavanja korištenja računalnih korpusa koji zahtijevaju iznadprosječno služenje računalom i računalnim programima.. Istraživanjem je utvrđeno da je educiranje lektora o korištenju korpusa i korpusnih alata najefikasniji način za integraciju korpusno potpomognutog poučavanja u nastavni proces učenja hrvatskog kao inog jezika jer su nakon usvojenih potrebnih znanja i vještina lektori skloniji korištenju korpusa u svome radu s polaznicima.

Korpusno potpomognut pristup poučavanju hrvatskog kao inog jezika pokazao se vremenski zahtjevnijim kod pripreme nastave. dok se svi lektori slažu da su računalni korpusi praktičniji što se tiče dobivanja uvida u velik broj primjera uporabnog jezika te jednostavniji uvid u prikaz čestota i kolokacijskih sveza. Nadalje, dokazano je kako je korpus dobar izvor za dobivanje velikog broja primjera uporabe jezika zbog toga što njegovim korištenjem lektori nemaju potrebnu samostalno izmišljati primjere rečenica već ih mogu preuzeti iz korpusa.

Također, utvrđena je važnost uspostave suradnje lektora i znanstvenika koji se bave izradom i označavanjem korpusa jer je bitna za cjelovitu integraciju korpusa i korpusnih alata u proces poučavanja hrvatskog jezika zbog toga što lektori imaju izravan uvid u potrebe polaznika, proces izrade kurikuluma i način usvajanja hrvatskog jezika, dok znanstvenici mogu lektorima pružiti uvid u način funkcioniranja i pretraživanja korpusa te zajedničkom suradnjom mogu kreirati kvalitetne nastavne materijale koji će lektorima olakšati pripremu nastave na temelju koje će polaznici jednostavnije usvojiti jezična znanja.

Na temelju provedenih anketnih upitnika i produbljenih intervjua s lektorima hrvatskog kao drugog i inog jezika te analizom mišljenja i stupnja zadovoljstva polaznika tečajeva hrvatskog kao inog jezika, u disertaciji je napravljen model korpusno potpomognutog poučavanja

hrvatskog jezika koji nudi smjernice za brži i jednostavniji postupak uključivanja hrvatskih računalnih korpusa i korpusnih alata u svakodnevni rad lektora i profesora hrvatskog jezika.

Ključne riječi: hrvatski kao drugi i strani jezik, računalni korpusi, korpusno potpomognuto poučavanje jezika, lektori, kolokacije, konkordancije

Summary

This dissertation explores the use of Croatian language corpora for the purpose of teaching Croatian as a second and foreign language. Based upon in-depth interviews that were conducted with language teachers of Croaticum department at Faculty of humanities and social sciences in Zagreb, it was proven that corpus-based approach for teaching Croatian as a foreign language has a positive effect on process of preparing teaching materials and conducting classes of Croatian as a second and foreign language.

By analyzing the degree of satisfaction and motivation of the class participants (learners) who worked with corpus-based materials and examples during research, it was proven that there was a need for including this type of teaching in the educational process, because it increased interest and motivation of the learners for new ways of learning and apprehending Croatian language.

The thesis found that most language teachers do not use corpus or corpus tools for the preparation of their teaching materials nor do they use it in direct work with learners, because of a lack of knowledge of using computer corpora which requires above average computer skills.

This research has shown that educating language teachers about the use of corpus and corpus tools is the most effective way of integrating corpus-based approach for teaching Croatian as a foreign language, because teachers are more inclined to use it in their work with students after they have acquired the needed knowledge and skills.

Corpus-based approach for teaching Croatian as a foreign language has proven to be a more time consuming in process of preparing teaching classes. Although, the teachers agree that using corpora is a more practical for getting insight into a large number of examples for authentic language as well as a simpler insight into frequency lists and collocations.

Furthermore, it is proven that corpus is a great source for large number of examples for the language in use, because by using corpus teachers have no need to make up examples on their own.

Also, it is important to establish cooperation between teachers and scientists who are involved in process of making and annotation of corpora, because teachers have direct insight into the needs of learners, the process of making the curriculum and the methods of learning Croatian language, while the scientists may give the teachers insight on how the corpus works and how they can search it. Together they can create quality learning material which will make teacher's preparation for class easier and student's language learning process simpler.

Based on the questionnaire survey and thorough in-depth interviews with teachers of Croatian as a second and foreign language as well as analysis of opinions and degree of satisfaction of foreign learners of Croatian language, this dissertation presents a model of corpus-based approach for Croatian language which provides guidelines for a faster and easier process of incorporating Croatian corpuses and its tools into everyday work of Croatian language teachers.

Key words: Croatian as a second and foreign language, computer corpora, corpus-based approach for learning language, teachers, collocations, concordance

Sadržaj

1. UVOD	1
2. CILJ ISTRAŽIVANJA, HIPOTEZE I STRUKTURA RADA.....	5
3. RAČUNALNI KORPUSI	10
3.1. Vrste računalnih korpusa.....	13
3.1.1. Učenički korpusi	15
3.1.2. Monitor korpus	17
3.1.3. Paralelni korpus.....	17
3.1.4. Online korpusi	18
3.1.5. Web korpusi	19
3.1.6. Govorni korpusi.....	21
3.1.7. Opći korpus	21
3.1.8. Specijalizirani korpus.....	22
3.1.9. Povijesni korpus	22
3.1.10. Komparativni korpus.....	23
3.1.11. Pedagoški korpus.....	23
4. HRVATSKI RAČUNALNI KORPUSI.....	24
4.1. Hrvatski web korpus (hrwac)	25
4.2. Hrvatski nacionalni korpus.....	29
4.3 Hrvatska jezična riznica	31
4.4. Portal znanja leksikografskog zavoda“ Miroslav Krleža“	34
5. KORPUSNI ALATI I ANALIZE	37
5.1. Sketch Engine.....	39
5.1.1. Vrste pretraživanja hrWaC korpusa	41
5.2. Konkordancije	66
5.2.1. Alati za analizu konkordancijskih nizova	71
6. UPORABA KORPUSA U POUČAVANJU HRVATSKOG KAO DRUGOG I INOG JEZIKA	101
6.1. Korištenje konkordancija u poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika	110
6.2. Korištenje kolokacija u poučavanju hrvatskog jezika.....	112
6.3. Korištenje korpusa u izravnoj nastavi sa studentima	121
7. ANALIZA ANKETNOG UPITNIKA ZA LEKTORE HRVATSKOG KAO DRUGOG I INOZEMSTVU	124
7.1. Prikaz strukture ispitanika	125
7.2. Definiranje nastavničkih potreba	133
7.3. Poznavanje korpusne lingvistike	135
7.4. Poznavanje korpusnih alata	139

7.5. Važnost korpusnih alata	142
7.6. Potreba uvođenja profesionalne edukacije o korištenju korpusa i korpusnih alata.....	146
8. ULOGA LEKTORA U KORPUSNO UTEMELJENOM POUČAVANJU JEZIKA	152
8.1. Analiza održane radionice o uporabi i načinu korištenja hrvatskih računalnih korpusa	155
7.1.1. Interpretacija rezultata.....	156
9. ULOGA RAČUNALNIH KORPUSA U PRIPREMI NASTAVNIH MATERIJALA I PROVEDBI NASTAVE HRVATSKOG KAO INOG JEZIKA	167
9.1. Rezultati istraživanja za Lektoricu A	170
9.1.1. Pozadinske informacije	170
9.1.2. Prednosti, nedostaci i preference glede poučavanja hrvatskog jezika.....	170
9.1.3. Prikaz potreba lektora u nastavnoj poduci te analiza načina na poučavanja hrvatskog kao inog jezika.....	172
9.1.4. Razumijevanje korpusne lingvistike	175
9.1.5. Ishodi učenja	177
9.1.6. Prikaz strukture studenata	178
9.1.7. Prikaz održanog nastavnog sata uz pomoć korpusnih alata	178
9.1.9. Osvrt na održani nastavi sat pripremljen pomoću korpusnih alata	181
9.1.10. Buduće korištenje korpusnih alata i korpusa.....	182
9.2. Rezultati istraživanja za Lektora B	184
9.2.1. Pozadinske informacije	184
9.2.2. Prednosti, nedostaci i preference glede poučavanja hrvatskog jezika.....	184
9.2.3. Prikaz potreba lektora u nastavnoj poduci te analiza načina poučavanja hrvatskog kao inog jezika	185
9.2.4. Razumijevanje korpusne lingvistike	186
9.2.5. Ishodi učenja	189
9.2.6. Prikaz strukture studenata	189
9.2.7. Prikaz održanog nastavnog sata uz pomoć korpusnih alata	190
9.2.8. Osvrt na održani nastavi sat pripremljen pomoću korpusnih alata	194
9.2.9. Buduće korištenje korpusnih alata i korpusa.....	196
9.3. Rezultati istraživanja za Lektoricu C	198
9.3.1. Pozadinske informacije	198
9.3.2. Prednosti, nedostaci i preference glede poučavanja hrvatskog jezika.....	199
9.3.3. Prikaz potreba lektora u nastavnoj poduci te analiza načina poučavanja hrvatskog kao inog jezika	200
9.3.4. Razumijevanje korpusne lingvistike	202
9.3.5. Ishodi učenja	206
9.3.6. Prikaz strukture studenata	208

9.3.7. Prikaz održanog nastavnog sata uz pomoć korpusnih alata	210
9.3.8. Osvrt na održani nastavi sat pripremljen pomoću korpusnih alata	217
9.3.9. Buduće korištenje korpusnih alata i korpusa.....	219
9.4. Rezultati istraživanja za lektora D	222
9.4.1. Pozadinske informacije	222
9.4.2. Prednosti, nedostaci i preference glede poučavanja hrvatskog jezika.....	223
9.4.3. Prikaz potreba lektora u nastavnoj poduci te analiza načina poučavanja hrvatskog kao inog jezika	224
9.4.4. Razumijevanje korpusne lingvistike	226
9.4.5. Ishodi učenja	229
9.4.6. Prikaz strukture studenata	230
9.4.7. Prikaz održanog nastavnog sata uz pomoć korpusnih alata	231
9.4.8. Osvrt na održani nastavi sat pripremljen pomoću korpusnih alata	232
9.4.9. Buduće korištenje korpusnih alata i korpusa.....	235
10. ANALIZA STAVOVA POLAZNIKA TEČAJEVA CROATICUMA O KORPUSNO POTPOMOĞNUTOM UČENJU HRVATSKOG JEZIKA.....	238
10.1. Prikaz grupe polaznika Lektorice A.....	238
10.2. Prikaz grupe polaznika Lektora B	239
10.3. Prikaz grupe polaznika Lektorice C	240
10.4. Prikaz grupe polaznika Lektorice D.....	241
10.5. Analiza stupnja zadovoljstva polaznika održanom nastavom pomoću korpusa i korpusnih alata	243
11. MODEL KORPUSNO POTPOMOĞNUTOG POUČAVANJA HRVATSKOG KAO DRUGOG I INOG JEZIKA	252
11.1. Implikacije korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika	255
11.1.1. Odnos znanstvenika koji se bave izradom korpusa i lektora koji poučavaju hrvatski kao strani jezik.....	255
11.1.2. Struktura i odnos polaznika prema korpusno potpomognutom poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika	257
11.1.3. Literatura za korištenje hrvatskih računalnih korpusa i korpusnih alata.....	261
11.1.4. Vrijeme pripreme i provedbe nastavnog procesa ostvarenog uporabom korpusnih alata	261
11.1.5. Korištenje korpusa u izravnoj nastavi s polaznicima hrvatskog kao drugog i inog jezika	263
11.2. Primjeri korištenja korpusa i korpusnih alata za poučavanje hrvatskog kao inog jezika	265
11.2.1. Uporaba konkordancijskih nizova.....	266
11.2.2. Uporaba kolokacijskih i konkordancijskih nizova za učenje leksičkih sveza....	272
11.2.3. Uporaba KWIC prikaza.....	275

11.2.4. Uporaba čestotnih nizova	281
11.2.5. Uporaba korpusa za pronalaženje primjera pravopisnih pravila - veliko i malo slovo	287
10.4. Mogućnosti budućih korpusnih istraživanja u području poučavanja hrvatskog jezika	300
12. ZAKLJUČAK	302
13. LITERATURA	316
POPIS SLIKA	326
POPIS TABLICA	333
PRILOZI	334
Prilog A	334
Prilog B	350
Prilog C	352
Prilog D	357
ŽIVOTOPIS	362

1. UVOD

Tijekom protekla četiri desetljeća korpusno utemeljen pristup poučavanju jezika postao je vrlo značajan. Jedna od prednosti ovog pristupa nalazi se u njegovoj empiričkoj prirodi koja analizu jezika čini objektivnom (McEnery i Wilson, 2001). Korpus se intenzivno koristi u gotovo svim granama i područjima lingvistike, uključujući leksikografiju, studij kontrastivne lingvistike, studij prevoditeljstva, semantiku, pragmatiku, stilistiku, sociolingvistiku, analizu diskursa, forenzičku lingvistiku i pedagogiju jezika.

Tijekom prošloga desetljeća, mnoge su znanstvene studije (Gavioli i Aston, 2001; Hunston, 2002; Boulton, 2010, itd.) usmjerene na istraživanje uloge korpusa u nastavi i učenju jezika, stavljajući naglasak na analizu podataka iz korpusa kojom učenici postaju stručnjaci u promatranju jezika, podižući gramatičku svijest i stvarajući generalizaciju u učenju materinskog i inog jezika. Römer (2008) navodi kako korpusna lingvistika i poučavanje jezika imaju dinamičan odnos u kojem poučavanje jezika ima korist od resursa, istraživanja i metodologije koje pruža korpusna lingvistika, dok zahtjevi i potrebe poučavanja jezika motiviraju i potiču daljnja istraživanja u području korpusne lingvistike koja želi pronaći adekvatno rješenje za potražnju u području poučavanja stranih jezika.

Leech (1997) je primijetio da učenje (poučavanje) jezika i korpus imaju 3 dodirne točke: indirektno korištenje korpusa u poučavanju (referentni izvori, nastavni materijali i jezični testovi), direktno korištenje korpusa u poučavanju („učenje o“, „učenje u svrhu istraživanja“ i „istraživanje u svrhu učenja“) te razvoj korpusa u svrhu poučavanja (učenički korpusi).

Bennett (2010) opisuje različite načine na koje korpusi mogu biti uključeni u nastavu jezika: nastavni materijali temeljeni na korpusu (upotrebom uzoraka i frekvencija dobivenih iz korpusa), referentni materijali temeljeni na korpusu (rječnici, udžbenici i gramatike) i nastavne aktivnosti temeljene na korpusu gdje učenik radi sa stvarnim podacima.

Direktno korištenje korpusa u jezičnoj pedagogiji je ograničeno određenim brojem faktora: vremenom, znanjem i vještinama lektora potrebnim za analizu korpusa i pedagoško posredovanje, pristupom izvorima kao što su računala te primjereni računalni alati ili kombinacijom gore navedenih.

Najveća prednost korištenja korpusa u leksikografiji je strojna čitljivost koja omogućava leksikografima ekstrakciju svih tipičnih primjera korištenja leksema iz velikog korpusa teksta u nekoliko sekundi. Druga prednost korpusno utemeljenog pristupa je frekvencija informacija i kvantifikacija kolokacija, koje korpus može osigurati. Frekvencija podataka ima još veću i značajniju ulogu u tzv. čestotnim rječnicima koji definiraju osnovni vokabular kako bi pomogli

učenicima različitih stranih jezika usvojiti osnove jezika, npr. Davis (2005) za španjolski ili Xiao, Rayson i McEnery (2009) za kineski.

Neki znanstvenici su direktno koristili podatke iz korpusa kako bi kritički vrednovali postojeće nastavne materijale za poučavanje engleskog jezika kao stranog. Mindt (1996) je otkrio kako korištenje gramatičke strukture u udžbenicima za učenje engleskog kao inog jezika značajno odstupa od korištenja istih u engleskom materinskom jeziku. Zbog toga učenici često imaju poteškoća u komunikaciji s izvornim govornicima određenog jezika. Jednostavna no važna uloga korištenja korpusa u poučavanju jezika je uvođenje realističnijih primjera jezične uporabe koji reflektiraju kompleksnost i nijanse prirodnog jezika. Mindt (1996) tvrdi da bi silabus za poučavanje jezika trebao biti temeljen na empiričkim dokazima, a ne na tradiciji i intuiciji, s učestalošću korištenja kao vodičem za prioritete u poučavanju (Mindt, 1996).

Fokus leksičkog pristupa jezičnoj pedagogiji je poučavanje kolokacija (tj. uobičajenog supojavljivanja leksičkih jedinica), kao i s tim povezani koncept frazema. Postoji konsenzus da je poznavanje kolokacija nužno za razvoj jezičnih vještina materinskog i inog jezika (Bahns, 1993; Hoey, 2004; Nesselhauf, 2003). Kolokacijsko znanje upućuje na to koja se leksička jedinica učestalo pojavljuje s ostalima i kako se kombiniraju u rečenici.

Korpus se ne koristi samo zbog toga što se kolokacije mogu mjeriti kvantitativno, nego i zato što pogled na pojavnice i njihov kontekst u korpusu - KWIC (*key word in context*) izlaže učenike velikoj količini autentičnih podataka koji su strukturirani. Kennedy (2003) raspravlja o vezama između podataka iz korpusa i prirodi učenja jezika. Autor tvrdi kako je učenje drugog ili inog jezika proces svjesnog usvajanja eksplicitnog znanja koje zahtijeva izlaganje jezičnim podacima.

Drugo područje u jezičnoj pedagogiji koje je počelo koristiti korpusno utemeljen pristup su jezični testovi. Coniam (1997) demonstrira kako koristiti učestalost pojavljivanja riječi iz korpusa kod automatskog sastavljanja testova s prazninama. Kaszubski i Wojnowska (2003) su prezentirali računalni program temeljen na korpusu, TestBuilder, za stvaranje ELT (English Language Teaching – poučavanje engleskog jezika) vježbi temeljenih na rečenicama.

Korpusi se danas koriste za arhiviranje ispitnih skripti, razvijanje ispitnih materijala, optimizaciju ispitnih procedura, poboljšanje kvalitete ocjenjivanja ispita, validaciju ispita i standardizaciju ispita.

Korpus se koristi i za edukaciju lektora stranih jezika (Conrad, 1999; Seidlhofer, 2000; O’Keeffe i Farr, 2003). O’Keeffe i Farr (2003) tvrde da bi korpusna lingvistika trebala biti uključena u početnu edukaciju lektora kako bi se poboljšale njihove istraživačke vještine i jezična osviještenost.

I dok je indirektno korištenje korpusa, poput dizajna silabusa i razvoja materijala, usko povezano sa sadržajem koji se poučava, korpusi isto tako pružaju vrijedan uvid u način poučavanja. Od Leechove (1997) tri dodirne točke, direktno korištenje korpusa uključuje „učenje o“, učenje u svrhu istraživanja“ i „istraživanje u svrhu učenja“.

„Učenje o“ odnosi se na poučavanje korpusne lingvistike kao akademskog predmeta, poput ostalih poddisciplina, kao što su sintaksa i pragmatika. „Učenje u svrhu istraživanja“ znači pružanje praktičnog znanja učenicima, kao što naglašavaju McEnery, Xiao i Tono (2006), kako bi učenici mogli pretraživati korpus za svoje vlastite potrebe. „Istraživanje u svrhu učenja“ podrazumijeva korištenje korpusno utemeljenog pristupa za poučavanje jezika koje se inače odvija metodama koje nisu utemeljene na korpusu.

Mnogi znanstvenici (Sinclair, 2004; McEnery & Wilson, 2011) opisuju načine na koje se računalni korpusi mogu koristiti u nastavi jezika. Štoviše, i ranija i suvremena istraživanja ukazuju na važnost područja, donoseći primjere praktične uporabe računalnih korpusa u poučavanja jezika.

Korpusi, za razliku od tradicionalnih udžbenika, nude velik izbor primjera, odnosno učenicima pružaju „velik broj situacija koje prikazuju na koji način se različiti leksički pojmovi koriste ovisno o kontekstu u kojem se pojavljuju“. (Dash, 2011)

Mnogobrojne su prednosti korištenja korpusa naspram uporabe udžbeničke građe u poučavanju inog jezika. Važno je za naglasiti kako ovdje nije riječ o potpunom izostanku udžbenika, već integraciji korpusa u nastavni proces poučavanja jezika, bilo da je riječ o pripremi nastavnih materijala za nastavu ili integraciji korpusa u samu nastavu gdje bi učitelji bili posrednici između učenika i korpusa te na taj način poboljšali savladavanje gradiva. Upravo je korpusna analiza „idealna alat za evaluaciju redoslijeda prezentacije lingvističkih obilježja iz udžbenika i za donošenje principijelnih odluka o tome što prezentirati iz udžbenika.“ (Barbieri, Eckhardt, 2007) U stručnoj literaturi najčešće se navode četiri područja u poučavanju jezika gdje korištenje korpusa može pružiti bolje razumijevanje jezičnih struktura i gramatike. Lawson (2001) navodi kako korpus pruža informacije o frekvenciji pojava u izvornom jeziku, odnosno daje uvid u najčešće korištene riječi ili izraze koji se pojavljuju u jeziku koji se koristi u svakodnevnoj komunikaciji, dok udžbenici često sadrže umjetno stvorene, tj izmišljene jezične primjere. Kao drugu stavku navodi kako korpus pruža informacije na koji način se razlikuje uporaba posebnih lingvističkih značajki u određenom kontekstu ili situaciji. Treća stavka odnosi se na informacije koje korpus pruža o lingvističkim značajkama uporabnog jezika, a zadnja na informacije o diskurzivnim svojstvima određenih lingvističkih značajki kao što su kolokacije, leksičko gramatičke asocijacije i sl.

Uporaba korpusa može pružiti kvalitativnu i kvantitativnu analizu (McCarten, 2007) gdje se pod kvantitativnom analizom misli na statistički prikaz informacija, kao što je primjerice frekventnost pojavnica, a pod kvalitativnom analizom se smatra mogućnost prikaza velikog broja tekstova koje korpus sadrži i koji pružaju učenicima i lektorima prikaz konteksta u kojem se određena pojavnica, tj. riječ ili izraz pojavljuje i na koji način se koristi u različitim kontekstima.

Korpusna lingvistika u velikoj mjeri može pomoći pri pripremi nastavnih materijala za poučavanje jezika zbog toga što omogućava lektorima da uoče jezične obrasce koji se ponavljaju. Ona može identificirati lingvističke obrasce korištenjem prikaza frekventnosti određenog pojma, riječi ili izraza koji se koristi u svakodnevnoj konverzaciji.

Ipak, uz sve prednosti korištenja korpusa u poučavanju jezika, ključ uspješnog korpusno utemeljenog pristupa učenju jezika je u odgovarajućoj razini lektorskog usmjeravanja ili pedagoškog posredovanja koje ovisi o dobi, iskustvu i predznanju učenika. Stoga je za lektore vrlo važno da budu opremljeni potrebnim znanjima i budu educirani za svakodnevno korištenje i analizu korpusa.

Doktorskom disertacijom pod naslovom "Uloga računalnih korpusa u poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika" istražilo se korpusno potpomognuto poučavanje hrvatskog kao drugog i inog jezika i pokazalo da je to, iako koristan, dosad nedovoljno poznat i istražen pristup poučavanju hrvatskog kao inog jezika.

Detaljnijom analizom potreba lektora glede korpusnih alata u kontekstu svakodnevnih zahtjeva nastave hrvatskog kao inog jezika, disertacija donosi spoznaje o stavovima lektora prema nastavnim inovacijama u obliku korpusno utemeljene metodologije poučavanja jezika. Istraživanjem i analizom iskustva lektora koji su sudjelovali u pripremi nastave pomoću korpusnih alata su utvrđene prednosti i nedostaci korpusa i korpusnih alata u korpusno potpomognutom poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA, HIPOTEZE I STRUKTURA RADA

Cilj istraživanja u ovoj doktorskoj disertaciji je bio otkriti može li korištenje računalnih korpusa u pripremi nastave hrvatskog kao drugog i inog jezika poboljšati i olakšati usvajanje jezičnih znanja.

Hipoteze istraživanja su sljedeće:

- Lektori hrvatskog kao drugog i inog jezika ne koriste korpus u nastavi ni za stvaranje materijala za poučavanje.
- Lektori koji prođu edukaciju o korištenju računalnog korpusa hrvatskog standardnog jezika skloniji su korištenju korpusa za tumačenje problematičnih jezičnih struktura i pravila.
- Polaznici tečajeva hrvatskog kao inog jezika koji leksičko-gramatička pravila svladavaju korištenjem materijala temeljenih na računalnom korpusu zadovoljniji su nastavnim procesom od polaznika koje se poučava pomoću tradicionalnih materijala.
- Model korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao inog jezika osigurava jednostavniji, brži i precizniji proces stvaranja nastavnih materijala i testova od tradicionalnog, temeljenog na udžbenicima i gramatikama.

Sustavnim proučavanjem i radom na izvorima prikazani su i uspoređeni rezultati dosadašnjih istraživanja, a postojeće znanstvene spoznaje o načelima korpusno potpomognute izrade materijala u nastavi stranih jezika (primarno engleskog) iskoristile su se u fazi izrade eksperimentalnog materijala za hrvatski jezik.

Doktorska disertacija je istražila održivost korpusno potpomognutog učenja kao alternative konvencionalnim metodama poučavanja koje se prvenstveno oslanjaju na udžbenike i gramatike. Održivost se evaluirala proučavanjem stvarne i percipirane učinkovitosti ovakve metode poučavanja.

U korpusno potpomognutom poučavanju jezika ključna je uloga nastavnika (lektora). Nastavnici moraju posjedovati osnovna znanja o korpusno potpomognutom poučavanju prije nego što ga učinkovito ugrade u nastavni plan i program (Sinclair, 2004). Nastavnici (lektori) mogu koristiti korpus kao izvor podataka kako bi pronašli primjere autentične uporabe, pokazali funkciju gramatičkog pravila ili stvorili vježbe na temelju korpusnih primjera.

Stoga je jedan od ciljeva ove disertacije i prvi dio eksperimenta bio upoznati lektore hrvatskog kao inog jezika s prednostima korištenja korpusa u pripremi nastave jezika te potom (u drugom

dijelu eksperimenta) anketnim upitnikom provjeriti može li ovakav tip poučavanja pozitivno utjecati na stupanj zadovoljstva polaznika tečajeva hrvatskog kao inog jezika.

Kako bi se prikupili podatci o dosadašnjem radu lektora s korpusima te o njihovim stavovima i motivaciji za implementaciju računalnih korpusa u svoj nastavni plan, provedeno je orijentacijsko anketno istraživanje među lektorima Croaticuma (Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik) Filozofskog fakulteta Sveučilištu u Zagrebu, lektorima Centra za učenje hrvatskog jezika Odjela za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Rijeci, Pododsjeka za učenje hrvatskoga jezika i latiničnoga pisma za strance Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Osijeku te Croatice - Centra za hrvatske studije u svijetu Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu te lektorima hrvatskog jezika na inozemnim sveučilištima u Kanadi, Australiji, Poljskoj, Argentini, Austriji, Bugarskoj, Češkoj, Francuskoj, Indiji, Irskoj, Italiji, Kini, Mađarskoj, Makedoniji, Rumunjskoj, Ruskoj Federaciji, SAD-u, Slovačkoj, Sloveniji, Ukrajini i Velikoj Britaniji. Anketni upitnik sačinjen je od pitanja otvorenog i zatvorenog tipa.

Kako bi se lektore upoznalo s mogućnostima implementacije korpusa u nastavu jezika, organizirana je radionica na kojoj su objašnjene metode pretraživanja korpusa i pronalaženja korpusnih primjera, a koristili su se: a) hrvatski web korpus hrWaC (Ljubešić i Erjavec, 2011), koji je prvi giga-korpus standardnoga hrvatskoga jezika; b) Hrvatski nacionalni korpus (HNK), koji je prvi korpus hrvatskoga standardnoga jezika (Tadić, 1990) od 101.3 milijuna pojavnica u verziji 3.0 te c) Hrvatska jezična mrežna riznica (<http://riznica.ihjj.hr/>), hrvatski korpus Instituta za hrvatsko jezik koji uključuje tekstove iz hrvatske književnosti, rječnika i drugih javno dostupnih dokumenata, počevši od 19. stoljeća nadalje te d) Portal znanja Leksikografskoga zavoda "Miroslav Krleža" koji sadrži 6 internetskih enciklopedijskih izdanja međusobno povezanih abecedarijem.

Lektori su imali priliku istraživati i analizirati različite jezične pojave u različitim tekstovima te naučiti kako osmisliti i prilagoditi proces učenja jezika individualnim potrebama i razini znanja svakog polaznika tečajeva hrvatskog kao inog jezika korištenjem korpusa i računalnih alata.

Nakon završene edukacije evaluirao se stav lektora o primjenjivosti uporabe računalnog korpusa u pripremi nastave jezika na temelju pismenog upitnika.

Drugi dio eksperimenta odnosi se na provedbu produbljenih intervjua s lektorima kojima se stekao uvid u njihov kognitivni proces pri stvaranju nastavnih materijala i provedbi nastave te su se dobili kvalitativni podaci o njihovim stavovima, uvjerenjima i znanju vezanom za korpusne alate te na koji način vide ulogu korpusa u pripremi nastavnih jedinica.

Treći dio eksperimenta odnosi se na konkretne polaznike tečajeva hrvatskog kao inog jezika. U ovom dijelu istraživanja koristili su se anketni upitnici kao mjerni instrument kojima se istražio stupanj zadovoljstva polaznika nastavom koja je pripremljena korištenjem korpusa.

Nezavisnu varijablu ovog dijela istraživanja čini način pripreme materijala (korpus hrWaC ili udžbenici/gramatike), dob, spol, materinski jezik polaznika, predznanje i stupanj učenja jezika. Zavisna varijabla je zadovoljstvo polaznika koje su stekli tijekom eksperimenta.

Na temelju statističkih podataka Croaticuma, hrvatski jezik u ak. g. 2011./12. studiralo je 510 stranaca, dok ih je u ak. g. 2012./13. bilo upisano 454 (11 skupina početnika, 3 srednje skupine i 2 skupine naprednih, gdje je svaka imala između 13 i 16 polaznika).

Uzorak ovog dijela istraživanja činile su početne i niže srednje skupine polaznika Croaticuma. Lektori su za pripremu nastavne jedinice koristili hrWaC korpus za pronalaženje relevantnih primjera određenog jezičnog fenomena.

Dosadašnja praksa lektora hrvatskog kao inog jezika (Buršić i Kožul, 2015) pokazala je da postojeće gramatike hrvatskog jezika (Silić-Pranjeković 2005; Barić i sur. 2005; Raguž, 1997 te Težak-Babić, 2000) te udžbenici za hrvatski kao drugi jezik (Čilaš Mikulić, Gulešić-Machata, Pasini i Udier, 2006; Čilaš Mikulić, Gulešić-Machata i Udier, 2008; Čilaš Mikulić, Gulešić-Machata i Udier, 2011) donose brojna i složena tumačenja pravila za jezične fenomene. Stoga je jedan od ciljeva uvođenja korpusno potpomognutog poučavanja jezika lektorima olakšati tumačenje i pojednostavljivanje tih pravila, a strancima usvajanje pravila korištenjem frekvencije pojavljivanja određenih jezičnih fenomena u korpusu standardnog hrvatskog jezika. Ustroj rada obuhvaća nekoliko cjelina u kojima se opisuje teorijski okvir istraživanja i primjena korpusno utemeljenih metodologija u području poučavanja stranih jezika, računalni korpusi, korpusni alati i analize, metodologija i rezultati istraživanja te model korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika.

U sljedećem, trećem poglavlju, pod nazivom "Računalni korpusi" daje se objašnjenje značenja korpusa te navode vrste računalnih korpusa kao što su učenički, monitor, paralelni, online, web, govorni, opći, specijalizirani, povijesni, komparativni i pedagoški korpusi.

Četvrto poglavlje pod nazivom "Hrvatski računalni korpusi" daje prikaz i pregled postojećih hrvatskih računalnih korpusa koji su dostupni korisnicima putem interneta, a uključuju hrWaC korpus, Hrvatsku jezičnu riznicu, Hrvatski nacionalni korpus i Portal znanja Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža“ kao dodatni važan jezični resurs za učenje hrvatskog jezika.

Peto poglavlje pod nazivom "Korpusni alati i analize" daje detaljan pregled funkcionalnosti sustava NoSketch Engine koji koriste hrWaC i HNK korpus. U poglavlju su objašnjeni svi načini pretraživanja korpusa dostupni korisniku koji uključuju šest vrsti upita od kojih najviše

moćnosti nudi formiranje CQL upita. Definirani su i objašnjeni konkordancijski nizovi kao osnovni korpusni alati na temelju kojih se provode daljnje analize jezika, izrada čestotnih nizova i kolokacijskih popisa čija funkcionalnost je također objašnjena. Sva objašnjenja su popraćena konkretnim primjerima kako bi se što zornije prikazale mogućnosti koje nude korpusni alati za stvaranje nastavnih materijala lektorima hrvatskog kao inog jezika.

Šesto poglavlje pod nazivom "Uporaba korpusa u poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika" daje pregled dosadašnjih istraživanja u području korpusne lingvistike i primjene korpusno utemeljene metodologije u poučavanju stranih jezika, najčešće za engleski kao drugi jezik. Svrha ovog poglavlja je ukazati na prednosti korištenja konkordancijskih nizova, kolokacija i čestota u svrhu poučavanja hrvatskog kao inog jezika te korištenja korpusa u izravnoj nastavi s polaznicima. Svi primjeri su nastali pretraživanjem hrWaC korpusa kako bi se dobio što jasniji uvid u mogućnosti koje korpus nudi lektorima koji predaju hrvatski kao strani jezik.

Sedmo poglavlje pod nazivom "Analiza anketnog upitnika za lektore hrvatskog kao drugog i inog jezika u Hrvatskoj i inozemstvu" odnosi se na analizu prikupljenih podataka o dosadašnjem radu lektora hrvatskog kao inog jezika s korpusima te o njihovim stavovima i motivaciji za implementaciju računalnih korpusa u svoj nastavni plan.

Osmo poglavlje pod nazivom "Uloga lektora u korpusno utemeljenom poučavanju jezika" opisuje prvi dio eksperimenta gdje se lektore upoznalo s mogućnostima implementacije korpusa u nastavu jezika putem organizirane radionice u sklopu "Stručnog savjetovanja za lektore hrvatskog kao inog jezika" na kojoj su objašnjene metode pretraživanja korpusa i pronalaženja korpusnih primjera. Poglavlje prikazuje analizu radionice te stavove i mišljenja lektora o integraciji korpusa i korpusnih alata u nastavu hrvatskog kao drugog i inog jezika.

Deveto poglavlje pod nazivom "Uloga računalnih korpusa u pripremi nastavnih materijala i provedbi nastave hrvatskog kao drugog i inog jezika" daje prikaz drugog dijela eksperimenta koji se odnosi na provedbu produbljenih intervjua s četiri lektora Croaticuma koji su tijekom zimskog semestra akademske godine 2015./2016. pripremali nastavne materijale i proveli nastavu hrvatskog jezika pomoću hrWaC korpusa i korpusnih alata. Poglavlje donosi stavove, mišljenja, iskustava i odnos lektora prema korpusno potpomognutom poučavanju s obzirom na njihovo osobno iskustvo koje su stekli tijekom istraživanja.

Deseto poglavlje pod nazivom "Analiza stavova polaznika tečajeva Croaticuma o korpusno potpomognutom učenju hrvatskog jezika" odnosi se na prikaz trećeg dijela eksperimenta u kojem se napravila analiza stupnja zadovoljstva polaznika koji su sa svojim lektorima sudjelovali u istraživanju. Poglavlje nudi pregled analize anketnih upitnika koje su polaznici

popunili nakon održanog nastavnog sata koji je bio pripremljen korištenjem hrWaC korpusa te osobnih dojмова lektora o zadovoljstvu, motivaciji i interesu svojih polaznika održanim satom i korpusno potpomognutim pristupom poučavanju hrvatskog jezika.

Jedanaesto poglavlje pod nazivom "Model korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika" daje objašnjenje modela korpusno potpomognutog pristupa koji je nastao na temelju provedenog istraživanja s lektorima koji su pripremali nastavu pomoću hrWaC korpusa. Poglavlje razlaže moguće implikacije, prednosti i nedostatke korpusnog pristupa te daje prijedlog za buduća istraživanja u području poučavanja hrvatskog jezika. Na temelju konkretnih primjera uporabe korpusa i korpusnih alata za osmišljavanje nastavnih jedinica pruža lektorima polaznu točku za integraciju korpusa u provedbu nastavnog plana i programa za poučavanje hrvatskog kao drugog i inog jezika.

Potom slijedi zaključak i konzultirana literatura.

3. RAČUNALNI KORPUSI

Jedna od metoda kojom se jezik može analizirati i proučavati je korpusna lingvistika koja „u najširem smislu obuhvaća istraživanje jezika zasnovanog na korpusu“ (Utvić, 2013) odnosno koristi korpus za analizu jezika. Korpus je zbirka tekstova, pisanih ili izgovorenih koji su pohranjeni na računalu, (O'Keefe, McCarthy, Carter, 2007) tj. može se definirati kao sistematizirana zbirka prirodnog jezika (Nesselhauf, 2005b), a dolazi od latinske riječi „corpus, corporis sa značenjem tijelo, cjelina, ukupnost, skup, stalež, zbornik.“ (Utvić, 2013) Pojam korpusna lingvistika nastaje osamdesetih godina 20. stoljeća te 1991. godine u Stokholmu na međunarodnom simpoziju britanskih, nizozemskih, švedskih i norveških lingvista nastaje nova grupa istraživača pod nazivom korpusni lingvisti koja od 1996. godine izdaje svoj časopis pod nazivom „The International Journal of Corpus Linguistics“. (Utvić, 2013) Termin korpusna lingvistika prvi puta spominju Aarts i Mejis 1982. godine u radu „Grammars and Intuitions in Corpus Linguistics“, te ponovno 1984. godine u knjizi „Corpus Linguistics I: Recent Developments in the Use of Computer Corpora“. Utvić (2013) smatra da autori definicija korpusne lingvistike iznose svoja mišljenja o korpusnoj lingvistici na temelju kojih je tretiraju kao alat, metodu, metodologiju, metodološki pristup, disciplinu, teoriju, teorijski pristup, teorijsku ili metodološku paradigmu ili kombinaciju navedenog. Također iznosi stav kako se u današnje vrijeme korpusna lingvistika prvenstveno smatra metodologijom odnosno skupom metodologija, a ne zasebnom teorijskom disciplinom u području lingvistike te iznosi svoju sumnju predstavlja li korpusna lingvistika i nešto više od same metodologije. (Utvić, 2013)

Korpusna lingvistika osim analize jezika uz pomoć korpusa u svojim istraživanjima želi ponuditi odgovor na dva važna pitanja „Koji specifični uzorci su povezani s leksičkim i gramatičkim značajkama? i Kako se ti uzorci razlikuju unutar različitih korpusa?“ (Bennett, 2010)

Računala i računalni programi koriste se za stvaranje korpusa zbog toga što omogućavaju brže i jednostavnije korištenje, stvaranje i pretraživanje korpusa. Kako se korpusi sastoje od velikog broja tekstova i riječi, računala olakšavaju pronalaženje i analizu jezika. Korpus nikada ne može predstavljati jezik u cijelosti no on nudi svojim korisnicima primjerice „informacije o frekventnosti, registar riječi i kako se jezik koristi.“ (Bennett, 2010) Sam po sebi korpus predstavlja veliku bazu dokumenata i tekstova pohranjenu na računalu no bez odgovarajućeg programskog softvera tu bazu ne bismo mogli pretraživati i koristiti. Stoga računalni programi „oživljavaju“ sadržaj korpusa i omogućuju provedbu jezične analize, a najčešće je riječ o

korpusnim alatima koji uz pomoć odgovarajućih softvera „procesuiraju podatke iz korpusa prikazujući frekventnost, frazeologiju i kolokacije." (Hunston, 2005)

Tehnološki napredak pružio je više mogućnosti kako stvarati jezične korpusne na računalu. Korpusi mogu sadržavati pisane tekstove koji se unose u računalni program za rad s korpusima na način da ih se izravno unosi, tj. upisuje, unosi putem čitača, umetanjem elektroničkih dokumenata (PDF datoteka), kopiranjem tekstova izravno s Interneta i sl. Drugi način popunjavanja korpusa je snimanje i unos tekstova i riječi putem izgovorene riječi odnosno govora. Snima se glas govornika koji čita tekstove koji se tada unose u računalni sustav za izradu korpusa. Osim toga u korpusima se mogu nalaziti i slikovni te video materijali koji će popratiti uneseni tekst. Analiza jezika uz pomoć korpusa opisuje se četirima karakteristikama korpusne lingvistike koje Bennett (2010) definirana sljedeći način: prva karakteristika odnosi se na empiričku analizu kojom se istražuju stvarni obrasci uporabe jezika u izvornim odnosno autentičnim tekstovima, druga karakteristika se odnosi na veliku zbirku izvornih tekstova koji se uzimaju kao osnovna baza za polazište analize, treća karakteristika se odnosi na korištenje računala te računalnih programa kojima se analiza provodi dok se četvrta karakteristika odnosi na kvalitativne i kvantitativne metode analize.(Bennett, 2010) U svome razmatranju mogućnosti i očekivanja utjecaja korpusa u poučavanju jezika, Tucker (2009) zaključuje kako se korpus može smatrati „sinkronijskim ekvivalentom ili zapisom govornikova dijakronijskog iskustva jezika u korištenju, u smislu da postojeći izrazi mogu biti ispitani i njihova frekvencija može biti izmjerena, budući da su svi tekstovi u kojima se koriste elektronički pohranjeni.“(Tucker, 2009)

U knjizi „From corpus to classrooms“(2007) autori O'Keeffe, McCarthy i Carter navode dvije analize koje korpus omogućava u analizi jezika, to su kvantitativna i kvalitativna analiza jezika. Kvantitativnom analizom se, primjerice, može utvrditi frekvencija, tj. učestalost pojavljivanja određene riječi u različitim kontekstima, dok se kvalitativna analiza odnosi na proučavanje načina kako se riječ, pojam ili izraz koristi u korpusu. U ovom slučaju frekventnost pojavljivanja riječi nije značajna.

Glosar jezičnih tehnologija¹ korpus definira kao „pisani ili govorni jezični resurs, koji je prikupljen i obilježen u cilju: analize jezika kojom se utvrđuju njegova svojstva, analize ljudskog ponašanja (u domeni jezične uporabe) u određenim situacijama, obuke sustava kako bi se njegovo ponašanje prilagodilo specifičnim jezičnim okolnostima, empirijske provjere

¹ <http://www.hnk.ffzg.hr/jthj/glosar.htm>

neke jezične teorije, izrade testa za neku jezično inženjersku tehniku ili pak primjene kojom se utvrđuje njeno funkcioniranje u praksi.“ Isti glosar navodi i definiciju računalnih korpusa za koje tvrdi da su „kodirani na standardan i dosljedan način s nakanom da budu otvoreni za računalno pretraživanje.“

Leech (1992, 107) kao jedna od vodećih figura u doba procvata korpusne lingvistike navodi da računalni korpusi nisu slučajne zbirke tekstova. Obično se prikupljaju s određenim ciljem i trebaju se smatrati reprezentativnima za određene tipove teksta. Prema Sinclairu (1996), korpus je "zbirka jezičnih odsječaka u elektroničkom obliku, odabranih prema eksternim kriterijima s ciljem prikaza jezika ili jezičnih varijanti kao izvora za lingvistička istraživanja". Uzimajući u obzir sve ove definicije za pojam korpusa, McEnery i Wilson (2001) zaključuju da korpus trebao posjedovati četiri glavne karakteristike, a to su: uzorkovanje i reprezentativnosti, veličina, strojna čitljivost iz te standardna referenca.

Reppen (2010) u knjizi „Using corpora in the language classroom“ tvrdi da je „korpus velika koherentna kompilacija tekstova prirodnog jezika pohranjena u elektroničkom obliku“. Zasebno razmatra i objašnjava definiciju tvrdeći kako pod prirodnim jezikom podrazumijeva da se radi o jeziku iz stvarne svakodnevne uporabe, poput novinskih članaka, pisama, knjiga, razgovora i sl. Dio definicije koji navodi da je korpus koherentna kolekcija teksta odnosi se na dizajn korpusa. Primjerice, ako je riječ opisanom jeziku tada korpus treba sadržavati različite kategorije poput fikcije, akademske proze, osobnih pisama, memoara, književnosti i sl.

Način na koji se korpusi mogu koristiti i njihova svrha je raznolika. Osim što su osnovni alat u korpusnoj lingvistici gdje služe za analizu jezika, mogu se koristiti i kao pomoć pri poučavanju drugog ili inog jezika, o čemu će biti više rečeno u petom poglavlju. Također, mogu se koristiti za prijevode tekstova i dokumenata s jednog jezika na drugi ili za „istraživanje kulturnih stavova koji su izraženi putem jezika“. (Hunston, 2005) Kada je riječ o korištenju korpusa u svrhu poučavanja i promjena koje je uporaba korpusa u ovom području donijela, u literaturi se najčešće ističu prednosti koje Hunston (2002) sažima u smislu isticanja važnosti frekvencije, kolokacija i frazeologije, varijacija, leksema u gramatici i autentičnosti jezika.

Osim pozitivnih karakteristika računalnih korpusa postoje i njegovi nedostaci o kojima govori autorica Susan Hunston (2002) gdje navodi četiri glavna nedostatka koji se javljaju kada je riječ o korpusima. Prije uporabe i korištenja korpusa korisnik mora biti svjestan i eventualnih nedostataka kako bi korpus mogao koristiti na pravilan način. Na prvom mjestu tvrdi kako korpus korisnicima ne daje informacije o tome što je moguće, a što ne u jeziku već što je frekventno, a što nije. Zatim, korpus prikazuje isključivo svoj sadržaj, a ne jezik u cijelosti zbog

čega se zaključci o jeziku ne trebaju tretirati kao čvrste činjenice. Treći nedostatak je da korpus ne može pružiti informacije, već samo dokaze, što znači da korpus može pružiti velik broj primjera korištenja jezika, a interpretirati ih se može intuicijom i dodatnim jezičnim znanjem. Zadnja stavka se odnosi na tvrdnju da korpus prezentira jezik izvan svoga konteksta, što znači da ne može u potpunosti prenijeti neverbalni dio jezične komunikacije kao što je govor tijela, poput vokalizacije, naglasaka, tona glasa i ostalih paralingvističkih informacija, osim ukoliko je riječ o govornim korpusima gdje korisnik ima mogućnost preslušavanja govora određenog jezika.

3.1. Vrste računalnih korpusa

Ne postoji jedan univerzalan korpus koji bi zadovoljio potrebe svih skupina korisnika, već postoji više pojedinačnih vrsta korpusa koji se razlikuju po svojoj funkcionalnosti. Ovisno o potrebama istraživanja, motivaciji, analizi jezika, učenju jezika, poučavanju i slično, koriste se različiti korpusi. Također, ni jedan korpus ne sadrži pregled cjelokupnog jezika već se treba „prikupiti dio jezika kao primjer koji se treba učiniti što reprezentativnijim“ (Gabrielatos, 2005) za korištenje i analizu. U području poučavanja jezika i primjene korpusa i korpusnih alata u nastavi te za pripremu nastavnih materijala korpusi se dijele u četiri osnovne kategorije „korpusi na CD-ROM-u, korpusi na internetu, konkordancijski programski paketi i korpusno utemeljeni radovi i nastavni materijali.“ (Römer, 2006) Korpusi koji se nalaze na prijenosnim medijima poput CD-a ili DVD-a najčešće se plaćaju i nemaju mogućnost nadogradnje te ih korisnik mora instalirati na računalo kako bi ih mogao pretraživati. Najrasprostranjeniji te ujedno i najkorišteniji su korpusi koji su dostupni putem interneta gdje korisnik u većini slučajeva ima besplatan pristup korpusnoj bazi te nije potrebna dodatna instalacija korpusa na računalo. Ova vrsta korpusa je nadogradiva i konstantno se nadopunjuje novim sadržajem te se usavršava sama funkcionalnost korpusnog pretraživanja i alata unutar programskih sustava. Konkordancijski programski paketi uključuju gotove baze tekstova koje se mogu pretraživati i analizirati te se najčešće nalaze na prijenosnim medijima i zahtijevaju neki oblik plaćanja, dok se korpusno utemeljeni radovi i nastavni materijali odnose na sve oblike literature i svojom gradom pokrivaju područje korpusne lingvistike, bilo da je riječ o teorijskim aspektima ili priručnicima kako koristiti korpusne alate. Kada je riječ o podjeli korpusa, u stručnoj literaturi o korpusnoj lingvistici najčešće se navodi podjela na osam glavnih kategorija korpusa. Autorica Susan Hunston u svojoj knjizi „Corpora in Applied Linguistics“ detaljno navodi i izlaže osam vrsta korpusa: specijalizirani, opći, komparativni, paralelni, učenički, pedagoški,

povijesni i monitor korpus. O ovim vrsta korpusima više će biti napisano u narednim poglavljima gdje će svaki korpus biti objašnjen i razložen.

Istu podjelu, samo u sažetijoj verziji, daje autor Gena E. Bennetta (2010) u knjizi „Using Corpora in the Language Learning Classroom: Corpus Linguistics for Teachers“ gdje iznosi pregled i opis četiri osnovna korpusa: opći, specijalizirani, učenički i pedagoški za koje tvrdi kako se najčešće koriste u svrhu poučavanja drugog ili inog jezika.

Autorica Nadja Nesselhauf (2005b) u radu *Corpus Linguistics: A Practical Introduction* navodi podjelu korpusa na dva osnovna dijela s obzirom na vrstu tekstova koje sadrže i analizu koja se provodi nad tekstovima u korpusu. Prva podjela korpusa koju navodi temelji se na vrsti tekstova koji su uključeni u korpus, a dijeli ih na:

- Opći i specijalizirani korpusi kojima je cilj prezentirati jezik kao cjelinu te sadrže pisanu riječ, ali mogu sadržavati i izgovorenu riječ.
- Povijesni korpusi i korpusi suvremenog jezika kojima je cilj prezentirati povijesni razvoj jezika i pregled suvremenog uporabnog jezika.
- Regionalni korpusi kojima je cilj predstaviti regionalna obilježja određenog jezika.
- Učenički korpusi kojima je cilj predstaviti jezik kao proizvod učenika tog jezika.
- Višejezični i jednojezični korpusi kojima je cilj predstaviti najmanje dva različita jezika koji sadrže isti tekst kako bi se mogla provesti kontrastivna analiza jezika.
- Govorni i pisani korpusi kojima je cilj predstaviti govorni jezik, tj. izgovorenu riječ dok pisani sadrže isključivo tekstualni oblik sadržaja.

Druga vrsta podjele korpusa koju autorica navodi temelji se na načinu postupanja s tekstem koji se nalazi unutar korpusa odnosno istražuje se način na koji se jezik promatra i analizira, a ne vrsta teksta koji je uključen u korpus. Dijeli ih na označene i neoznačene korpusne te tvrdi kako je kod označenih korpusa provedena odgovarajuća analiza prikazanih tekstova poput analize rečenica ili klasifikacija riječi.

Rječnik korpusne lingvistike² sastavljen na Odsjeku za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu navodi nekoliko vrsta korpusa, i to:

- Monitor korpus je takav korpus koji nije ograničen standardnim korpusnim parametrima (u prvom redu konačnom veličinom i vremenskim rasponom tekstova u korpusu).

²<http://www.hnk.ffzg.hr/bb/definicijekl.doc>.

- Neobilježeni korpus je korpus koji se sastoji od tekstova kojima nije pridodana nikakva dodatna informacija. Tekstovi koji čine korpus zapisani su u obliku običnoga ASCII teksta (plain ASCII text) i ne sadrže nikakve dodatne oznake.
- Obilježeni korpus nasuprot neobilježenom korpusu sadrži različite tipove strukturnih (naslov, odlomak, rečenica itd.) i lingvističkih (gramatičke kategorije, sintaktička struktura itd.) informacija.
- Paralelni korpus je korpus koji sadrži tekstove na više od jednog jezika, a tekstovi su uzajamni prijevodi.
- Referentni korpus je vrlo veliki korpus koji se koristi za utvrđivanje osnovnih karakteristika jezika.

Autor Costas Gabrielatos (2005) u članku „Corpora and Language Teaching“ te Tayebeh Mosavi Miangah (2012) u članku „Different Aspects of Exploiting Corpora in Language Learning“ raspravljaju o nekoliko vrsta i podjela korpusa. S gledišta dizajna korpusa govori se o podjeli na dvije osnovne vrste korpusa, i to referentne korpuse koji imaju fiksnu veličinu i ne povećavaju se, tj. broj pojava im je konstantan, i monitor korpuse, koji su za razliku od referentnih, rastući, nadogradivi i broj pojava im je u konstantnom porastu. Uz to Miangah (2012) navodi kako postoji razlika između korpusa koji sadrže cjelovite tekstove od onih koji sadrže samo ogleadne primjere nekog teksta koji su prikazani u određenoj dužini. Isti autor nadalje korpuse dijeli s obzirom na sadržaj odnosno kontekst te govori o općim i specijaliziranim korpusima koji se razlikuju po tome što se specifični odnose na specifičnu grupu korisnika ili sadržaj dok su opći namijenjeni za širu uporabu. Zadnja podjela koju daje odnosi se na zastupljenost jezika u korpusu te govori o jednojezičnim korpusima koji sadrže tekstove samo na jednom jeziku i višejezične korpuse koji sadrže tekstove prevedene i prikazane na više jezika, a kao jedna vrsta višejezičnog korpusa navodi se paralelni korpus.

3.1.1. Učenički korpusi

Učenički korpus sastoji se od skupine tekstova koje su stvorili učenici ili studenti u toku nastavne poduke inog jezika. Može ga se definirati i kao „sistematičnu računalnu zbirku tekstova koji su nastali od strane studenata.“ (Nesselhauf, 2004) Svrha ovog korpusa je da se uoče razlike koje se javljaju između učenika koji uče strani jezik i izvornih govornika jezika kako bi se vidjelo u kolikoj mjeri se razlikuju. Za tu vrstu istraživanja potreban je i komparativni korpus koji sadrži tekstove izvornih govornika jezika. (Hunston, 2002) Jedna od prednosti korištenja učeničkih korpusa je i mogućnost poboljšanja stvaranja pedagoških

odnosno nastavnih materijala zbog toga što se njihovom uporabom može „otkriti svojstvena problematika određene grupe učenika što je od posebnog značaja za više stupnjeve učenja jezika čija je problematika suptilnija te ih time nije moguće promatrati na nesistematičan način“. (Nesselhauf, 2004) Osim poboljšanja izrade i kvalitete nastavnih materijala, učenički korpusi se mogu koristiti u izravnoj nastavi sa studentima kako bi im se ukazalo na pogreške koje su napravili u izradi svojih jezičnih vježbi te kako bi samostalno mogli doći do spoznaje istih i na taj način efikasnije usvojiti potrebna jezična znanja i vještine.

Jedan od najpoznatijih korpusa ove vrste je International Corpus of Learner English³ (ICLE) koji se sastoji od akademskih eseja koji su nastali u sklopu učenja engleskog kao drugog jezika od strane studenata viših srednjih i naprednih stupnjeva koji pohađaju treću ili četvrtu godinu preddiplomskih studija. U ICLE korpusu je zastupljeno 16 jezičnih skupina, tj. materinski jezici su: bugarski, kineski, češki, nizozemski, finski, francuski, njemački, talijanski, japanski, norveški, poljski, ruski, španjolski, švedski, turski i tswana jezik koji se govori u područjima južne Afrike. Prva verzija ICLE korpusa nastala je 2002. godine te je bila dostupna putem CD-ROM-a i sadržavala je 2,5 milijuna riječi. (Granger, Dagneaux, Meunier, 2002). Nadograđena druga verzija ICLE korpusa nastala je 2009. godine, a sadrži 3.7 milijuna riječi te ima „poboljšan dizajn sučelja za pretraživanje korpusa, ugrađenu mogućnost izrade konkordancijskih nizova i mogućnost raščlambe rezultata upita“ (Granger, Dagneaux, Meunier, Paquot, 2009) prema profilnim informacijama studenata čiji se eseji nalaze unutar korpusa.

Učenički korpusi su najčešće „označeni te se mogu istraživati kako bi se ustanovile učestale pogreške koje studenti čine.“ (Bennett, 2010) U procesu izgradnje i stvaranja učeničkih korpusa bitno je zadovoljiti određene kriterije zbog koje je ova vrsta korpusa sistematizirana. Nesselhauf (2004) navodi osnovne kriterije koji trebaju biti postavljeni kod odabira sadržaja učeničkih korpusa, a odnose se na stupanj jezika koji studenti uče, na njihov prvi jezik odnosno materinski jezik, vrstu jezične akvizicije, okruženje u kojem su provođeni i izvršeni jezični zadaci koji su nastali u sklopu nastave, dok obuhvaćeni tekstovi trebaju biti reprezentativni i balansirani. Učenički korpus studenata koji uče hrvatski kao drugi i strani jezik opisan je u radu Mikelić Preradović, Beraći Boras (2015).

³<http://www.uclouvain.be/en-cecl-icle.html>

3.1.2. Monitor korpus

Monitor korpus je korpus koji prati trenutne promjene u jeziku. (Hunston, 2002) Ovaj korpus se nadograđuje na godišnjoj, mjesečnoj ili dnevnoj bazi te mu se veličina brzo povećava. Omjer vrste tekstova u korpusu je konstantan, tako da se na godišnjoj, mjesečnoj ili dnevnoj bazi korpus može direktno uspoređivati s ostalim korpusima. Njegova prednost je u tome što omogućava „leksikografima praćenje ulaska novih riječi u jezik ili promjena značenja postojećih riječi“ (Miangah, 2012) u procesu izgradnje rječnika. John Sinclair ga naziva monitor zbog toga što ima „sposobnost pratiti stanje jezika“ (Sinclair, 1991) što znači da prati promjene i novitete koji se pojavljuju u jeziku odnosno pruža korisniku „učinkovite dokaze o jezičnoj evoluciji“ (Sinclair, 1991)

3.1.3. Paralelni korpus

Paralelni korpusi se sastoje od dva ili više korpusa na različitim jezicima gdje svaki od korpusa sadrži tekstove koji su prevedeni s jednog jezika na drugi ili su tekstovi simultano proizvedeni na dva ili više jezika. (Hunston, 2002) Kao primjer se može navesti tekst koji je s engleskog jezika preveden na njemački jezik i obrnuto. Mogu ih koristiti prevoditelji i učenici kako bi pronašli potencijalne sličnosti u jezičnim izrazima u svakom od jezika ili istražili različitosti jezika. Zbog toga što sadrže tekstove koji su sadržajno isti, no pisani različitim jezicima, svojim korisnicima daju „pedagoški značajna otkrića kontrastivnih jezičnih podataka koji pružaju uvid u ekvivalente koji su uočljivi u prevođenju, ukoliko postoje, te se njihovi rezultati mogu koristiti kako bi se dobile korisne informacije za stvaranje dvojezičnih i učeničkih rječnika.“ (Römer, 2006) i O'Keefe, McCarthy i Carter (2007) navode kako najčešće programske aplikacije koje služe za pretraživanje paralelnih korpusa sadrže u sebi upute kojima se korisnika obučava i priprema za proces prijevoda, dvojezičnu leksikografiju i mehanizam odnosno računalni softver koji se koristi za prevođenje. U procesu stvaranja paralelnih korpusa vrlo je važno voditi se određenim smjernicama kako bi njegov sadržaj bio učinkovit za analizu jezika koje predstavlja stoga je bitno „sravnjivanje izvornog teksta i njegovog prijevoda kako bi se dobila veza između dva teksta na razini riječi ili rečenica.“ (McEnery, Xiao, 2007)

U Hrvatskoj je 2000. godine pod vodstvom Marka Tadića na Zavodu za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu započet projekt izgradnje hrvatsko-engleskog paralelnog korpusa koji nosi naziv Hrvatsko-engleski paralelni korpus (Croatian- English parallel corpus/Hr-En p-corp). Jedan od osnovnih ciljeva izgradnje hrvatsko-engleskog korpusa je

mogućnost analize „konverzije tekstova, organizacije korpusa, sravnjivanje rečenica i dekodiranja korpusa“. (Tadić, 2000, 2001) Korpus sadrži novinske tekstove iz Hrvatskog tjednika koje se odnose na razdoblje od 1998. do svibnja 2000. godine te se sastoji od u prosjeku 1,409,964 milijuna pojavnica za hrvatski jezik i 1,796,744 milijuna pojavnica za engleski jezik. Korpus se nalazi na sljedećoj web stranici http://hnk.ffzg.hr/hr-en_p-corp/. Iste godine započeta je suradnja sa Slovenijom na izradi slovensko-hrvatskog korpusa pod vodstvom Vesne Požgaj Handži s Filozofskog fakulteta u Sloveniji i Marka Tadića s Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Kao ciljevi i svrha provedbe izrade ovog dvojezičnog paralelnog korpusa navode se „stvaranje usporednih korpusa slovenskih i hrvatskih originala te odgovarajućih prijevoda, sravnjivanje korpusa na razini rečeničnih prijevodnih ekvivalenata te omogućivanje pristupa korpusu ponajprije na Internetu putem WWW servisa. (Požgaj, Tadić, 2000)

Osim dva navedena korpusa za hrvatski jezik, postoji i paralelni korpus engleskog i skupine balkanskih jezika koji uključuje i hrvatski jezik, a naziva se SETIMES⁴. Osim hrvatskog jezika uključuje još bugarski, bosanski, grčki, engleski, makedonski, rumunjski, albanski, srpski i turski jezik. Riječ je o besplatnom višejezičnom paralelnom korpusu koji se sastoji od novinskih članaka koji su preuzeti sa sljedeće web stranice <http://www.setimes.com/> (South-East European Times) na kojoj se objavljuju vijesti iz jugoistočnog dijela Europe, dok se korpus sastoji od 72 dokumenta, 341,83M pojavnica te 11,94M rečeničnih dijelova. (Tyers, Alperen, 2010). U SETIMES korpusu proces sravnjivanja korpusa je „proveden samo za engleski jezik, dok između balkanskih jezika nije provedeno sravnjivanje.“ (Tyers, Alperen, 2010)

3.1.4. Online korpusi

Termin online korpusi (eng. *online corpora*, *web-based corpora*) se odnose na korpusne koji su dostupni putem interneta odnosno World Wide Weba te ne zahtijevaju dodatne programske instalacije na računalo. Najčešće su besplatni, a nude brojne mogućnosti pregleda korpusnog sadržaja. Hrvatski računalni korpusi (HNK, Riznica i Jezični portal znanja Miroslav Krleža) su dostupni putem WWW servisa i možemo ih zvati online korpusima..

Wen-Shuenn Wu govori o tri tipa online korpusa i kategorizira ih kao zatvoreni, s plaćenim pristupom i besplatni online korpusi.

⁴<http://opus.lingfil.uu.se/SETIMES.php>

Karakteristika zatvorenih korpusa je što njima pristup nemaju svi korisnici, već samo određene skupine dok im „ostali korisnici mogu pristupiti isključivo u tiskanom obliku, u publikaciji.“ (Wu, 2008) Neki od korpusa te vrste koje Wu navodi su Longman Corpus Network, Cambridge International Corpus i World English Corpus.

Glavna značajka plaćenih korpusa je ta da ih korisnici za određen novčani iznos mogu kupiti kako bi ih koristili, dok su besplatni online korpusi dostupni svima koji ih žele koristiti putem interneta te su upravo ovi korpusi sve zastupljeniji i sve više ih postoji na tržištu. Najveći besplatni online korpus engleskog jezika koji sadrži preko 400 milijuna pojava je COCA (Corpus of Contemporary American English) i BNC (British National Corpus) s oko 100 milijuna pojava.

3.1.5. Web korpusi

Kada je riječ o korpusima dostupnima putem weba, važno je naglasiti razliku između tri različite kategorije korpusa koji se nekom od svojih karakteristika vežu za pojam interneta i WWW servisa.

Jednu skupinu čine korpusi koji su dostupni korisnicima putem interneta, a svojim sadržajem i općim karakteristikama mogu pripadati bilo kojoj vrsti korpusa kao što su učenički, povijesni, opći, specijalizirani i slični korpusi. To su online korpusi, opisani u prethodnom potpoglavlju. Druga skupina se odnosi na korpusne tekstove prikupljene s weba, odnosno koriste web kao izvor korpusnih materijala koji se obrađuju računalnim putem kako bi zadovoljili lingvističke potrebe za analizu, istraživanje i poučavanje jezika. Prikupljanje dokumenata, tj. tekstova s weba provodi se korištenjem „specijaliziranih računalnih programa za pretraživanje i indeksiranje weba (web crawling)“ (Pomikálek, 2011) kojima se pretražuju web stranice i pohranjuje njihov sadržaj. Nakon prikupljenog jezičnog sadržaja na webu, provodi se proces pročišćavanja i filtriranja tekstova koji uključuje „uklanjanje svog netekstualnog sadržaja, kao što su HTML oznake ili JavaScript kod, navigacija stranice, hiperveze, zaglavlje, podnožje, reklame i sl. te se uklanjaju duplicirani dokumenti“ (Pomikálek, 2011) kako bi se dobio pročišćen sadržaj korpusa.

Treća skupina se odnosi na web kao korpus što podrazumijeva da se čitav sadržaj weba smatra korpusnom bazom koju je moguće pretraživati korištenjem web tražilica poput Google-a, Yahoo-a, AltaViste i sl. Kilgarriff i Grefenstette (2003) proširuju definiciju korpusa i tvrde da je korpus „zbirka tekstova“ (Kilgarriff, Grefenstette, 2003) te se na temelju tih navoda web može smatrati korpusom. Kod ove vrste korpusa ne provodi se proces prikupljanja tekstova, a

sukladno tome se ne provodi ni pročišćavanja dokumenata i sadržaja cijelog weba. Kao jedan od primjera korištenja weba kao korpusa najčešće se navodi web tražilica Google. Rezultati pretrage Google tražilice pružaju broj pojavnica i kontekst u kojem se pojam nalazi, no zbog svoje veličine i nepročišćene količine tekstova smatraju se „prljavim“ (Kaligarriff, 2003) sadržajem. U radu *Refining the use of the web (and web search) as a language teaching and learning resource* skupina autora (Shaoqun Wu, Margaret Franken, Ian H. Witten, 2009) govore o nedostacima korištenja weba kao korpusa za učenje i analizu jezika. Kao tri glavna nedostatka navode se veličina, čistoća i reprezentativnost weba. Veličina weba nije kontrolirana, odnosno ne može se s točnom sigurnošću utvrditi stvarna veličina sadržaja na webu. Sadržaj weba, osim što uključuje nepročišćene i ne editirane tekstove, također je vrlo heterogen što se može pokazati kao nedostatak u procesu poučavanja jer profesor nikad ne može točno znati kakve rezultate će studenti dobiti pretraživanjem sadržaja na webu. Sadržaj nije reprezentativan za jezik koji se uči. Čistoća sadržaja na webu je također upitna zbog toga što velik broj tekstova sadrži gramatičke i pravopisne pogreške te zbog toga predstavlja prepreku za učenje jezika. S druge strane, web se koristi za provedbu „jezičnih istraživanja u kojima se potvrđuje intuicija o frekvenciji individualnih riječi, kolokacija, frazema i idioma te je vrlo vrijedan izvor za dobivanje informacija o kolokacijama.“(Wu, Franken, Witten, 2010)

Kada je riječ o pretraživanju weba u svrhu učenja jezika navodi se projekt pod nazivom GALL (Google Assisted Language Learning), zbog toga što tražilica Google sadrži u sebi puno više opcija i mogućnosti od jednostavnog pretraživanja weba. Kao jedan od primjera može se uzeti Google prevoditelj (Google Translator) koji nudi mogućnost prijevoda riječi, tekstova i čitavih web stranica na više jezika te u rezultatima daje široku lepezu sinonima i njihovog proširenog značenja. No, web tražilice često u rezultatima ne prikazuju dovoljan broj instanci, ne donose dovoljno opširan kontekst za svaku pojavnicu, najčešće prvo prikazuju traženi pojam u naslovima i podnaslovima i ne dopuštaju pretraživanje po specifičnim lingvističkim kriterijima kao što je morfosintaktička oznaka. Kilgarriff i Grefenstette (2003) se u radu *Web As Corpus* osvrću na nekoliko nedostataka s kojima se lingvisti susreću kada koriste web tražilice u smislu alata za pretragu weba kao korpusa te tvrde kako rezultati web tražilica ne pružaju dovoljno jezičnih primjera ni konteksta za te iste primjere, jezični primjeri su prikazani iskrivljeno zbog toga što tražilice traženi pojam prikazuju iz naslova i zaglavlja tekstova te nakon toga iz odlomaka dokumenta, tražilice ne dozvoljavaju postavljanje detaljnijih kriterija koji su značajni za lingvističku analizu jezika te je statistički prikaz rezultata nepouzdan.

Zato su danas web korpusi (dakle, korpusi koji sadrže filtrirane i pročišćene tekstove prikupljene s weba) iznimno popularni, jer zadovoljavaju sve gore opisane leksikografske kriterije pretraživanja.

Danas je zahvaljujući web korpusima moguće parsati web i pretraživati ga po lemmama i različnicama, konstituentima (npr. pridjevska sintagma) i gramatičkim odnosima. Rječnici i leksikoni mogu se razviti izravno i lako korištenjem weba za razne, čak i vrlo rijetke jezike.

Korištenje weba kao resursa posebno je dobilo na popularnosti Wacky inicijativom (Baroni, Bernardini, Ferraresi, Zanchetta, 2009) koja je popularizirala pojam weba kao korpusa te napravila dostupnima alate za izradu WaC korpusa te stvorila web korpuse za veliki broj većih europskih jezika. Danas takvi korpusi postoje i za manje jezike, kao što su hindi, telugu, baskijski, filipinski, slovenski, hrvatski, bosanski ili srpski.

Hrvatski web korpus (hrWaC) je trenutno najveći hrvatski računalni korpus s preko 1.9 milijardi pojavnica i nastao je kao jedan od WaC web korpusa.

3.1.6. Govorni korpusi

Govorni korpus se odnosi na korpuse koji imaju mogućnost aktivnog slušanja izgovorene riječi odnosno teksta određenog jezika. Izvorni govornici čitaju tekstove koji se snimaju te se nakon toga mogu preslušavati i na taj način dobiti uvid u stvarnu uporabu jezika. Time korisnici korpusa imaju mogućnost čuti određena narječja, pravilne naglaske riječi i standardnu verziju jezika te uočiti razlike. Ova mogućnost učenja jezika je mnogo bolja nego kada studenti i učenici slušaju snimljene audio materijale koje su snimali isključivo lektori ili stručnjaci iz područja jezika. Zastupljenost govornih korpusa je mala, dok za hrvatski jezik još ne postoje javno dostupni govorni korpusi, što se može smatrati nedostatkom zbog toga što „najčešće nastavni kurikulum stavlja veći naglasak na govor nego na pisanje“ (Römer, 2006). Ova vrsta korpusa mogla bi biti od značajne pomoći studentima u stjecanju i poboljšanju jezičnih komunikacijskih kompetencija. Najveći broj govornih korpusa postoji za englesko jezično područje, primjerice Britanski nacionalni korpus unutar sebe sadrži i govorni korpus.

3.1.7. Opći korpus

Opći ili referentni korpusu sebi sadrži različite vrste tekstova. On može sadržavati pisani ili govorni jezik ili oboje, tekstove koji su prikupljeni u jednoj ili u više različitih država. (Hunston, 2002) On ne predstavlja reprezentativnu cjelinu jezika, no zato se

sastoji od velike količine tekstova najčešće oko 10 milijuna pojavnica. Opći korpus je mnogo veći od primjerice specijaliziranog korpusa jer nije ograničen svojim sadržajem na samo jedno područje te sadrži velik broj različitih vrsta tekstova koji mogu uključivati novinske članke, blogove, pravne akte, konverzacije, eseje i sl. Može se koristiti kao izvor za učenje nekog jezika ili za prevođenje te se dosta često koristi kao osnovno polazište za usporedbu sa specijaliziranim korpusima. Karakteristika općih korpusa odnosi se na njihovu mogućnost da korisnicima pruže „što je više moguće cjelokupnu sliku jezika“ (Bennett, 2010) koji je u uporabi. Neki od najpoznatijih korpusa ove vrste su British National Corpus i Bank of English dok se za hrvatski jezik kao primjer može navesti Hrvatski nacionalni korpus HNK.

3.1.8. Specijalizirani korpus

Stručni ili specijalizirani korpus sastoji se od određene vrste tekstova, kao što su npr. novinski članci, akademski članci iz određenog područja, predavanja, studentski eseji, svakodnevni razgovori, geografski udžbenici i sl. (Hunston, 2002) Svrha ove vrste korpusa je provedba istraživanja i analize određenog dijela jezika kako bi se pružio „odgovor na specifično pitanje.“ (Bennett, 2010). Kod ove vrste korpusa ne postoji stupanj ograničenja za pojedino specijalizirano područje, no postoji ograničenje za vrstu tekstova koje sadrže. Kao jedan od primjera koje navodi Hunston je vremensko ograničenje koje se odnosi primjerice na tekstove nastale u određenom stoljeću ili na društveno okruženje koje uključuje konverzaciju koja se bavi određenom tematikom. Češće su sadržajno veličinom manji od općih korpusa te „teže biti reprezentativni za jezik“ (Bennett, 2010) na koji se odnose. Najpoznatiji korpusi ove vrste su Cambridge i Nottingham Corpus of Discourse in English (CANCODE) i Michigan Corpus of Academic Spoken English (MICASE).

3.1.9. Povijesni korpus

Povijesni ili dijakronijski korpus sadrži tekstove koji su nastali u različitim vremenskim razdobljima odnosno periodima. Najčešća uporaba i svrha povijesnih korpusa je u tome što nude korisnicima i istraživačima mogućnost analize jezika koji se koristio u prošlosti u odnosu na trenutnu uporabu jezika odnosno „on se koristi kako bi se pratile promjene koje su nastale u jeziku tijekom vremena.“ (Hunston, 2002) Prvi elektronički povijesni korpus engleskog jezika je Helsinki Corpus te sadrži tekstove nastale u razdoblju od 700. do 1710. godine. To je korpus u kojemu je sadržaj podijeljen po žanrovima kao što su pravo, filozofija,

znanost, fikcija, drama, autobiografije, privatne i službene korespondencije i Biblija. (Kytö, 2011) U hrvatskom jeziku, Hrvatska jezična riznica, koja sadrži književne tekstove različitih razvojnih faza hrvatskoga jezika od 19. stoljeća pa sve do danas, se može djelomično smatrati povijesnim korpusom.

3.1.10. Komparativni korpus

Komparativni korpusi sastoje se od dva ili više korpusa na različitim jezicima (npr. engleski i francuski) ili njihovim različitim varijetetima (npr. američki engleski i kanadski engleski). (Hunston, 2002) Oni sadrže iste proporcije zastupljenosti određenih vrsta tekstova, primjerice novinskih članaka, novela, eseja i sl., no ne odnose se na izravan prijevod s jednog jezika na drugi. McEnery (2003) ovu vrstu korpusa definira kao „korpus koji sadrži komponente koje su sakupljene korištenjem istog okvira te slične ravnoteže i reprezentativnosti uzorka“ jezika koji ima iste proporcije zastupljenosti teksta istog žanra u istoj domeni u rasponu različitih jezika u istom razdoblju sakupljanja tekstova. (McEnery, Xiao, 2007)

Primjer komparativnog korpusa je International Corpus of English (ICE), dok svoju primjenu najčešće pronalazi u području prevoditeljstva i za provedbu kontrastivnih jezičnih istraživanja.

3.1.11. Pedagoški korpus

Pedagoški korpus se sastoji od svih jezika kojima je učenik bio izložen u obrazovnom okruženju. To je korpus koji sadrži „jezik korišten u učionici“. (Bennett, 2010) Za većinu učenika ne postoji pedagoški korpus u fizičkom obliku, već ukoliko se profesor ili istraživač odluči stvoriti pedagoški korpus, on se može sastojati od svih udžbenika i materijala s kojima se učenik susreo. (Hunston, 2002) On se može koristiti kako bi se prikupili svi izrazi i sve riječi s kojima se učenik susreo u različitim situacijama i različitom kontekstu kako bi se postigao stupanj osviještenost i znanja o jeziku. Ovaj korpus može sadržavati različite oblike tekstova no jedini kriterij je da su nastali u edukacijskom okruženju odnosno za vrijeme nastavnog procesa ili poduke. Neki od razloga zbog kojih se pedagoški korpusi koriste u svrhu poučavanja jezika je kako bi se „osiguralo da studenti uče koristan jezik, kako bi se ispitala dinamika između profesora i studenta ili kao alat za procjenu razvoja i napretka profesora.“(Bennett, 2010)

4. HRVATSKI RAČUNALNI KORPUSI

Razvojem informacijskih i komunikacijskih tehnologija računala su postala neizostavan dio svakodnevice te se koriste u gotovo svim područjima ljudske djelatnosti. Stoga ne čudi činjenica da je uporaba računala pronašla svoj put do lingvistike i načina na koji se pristupa učenju jezika. Mogućnosti koje softverski alati i programi nude u sferi jezikoslovlja su raznoliki, a nastanak računalnih korpusa uvelike je olakšao proces analize jezika te dostupnost sadržaja korpusa koji je moguće pregledati u samo nekoliko sekundi s nekoliko pokreta miša. Hrvatski računalni korpusi svoj su razvoj započeli šezdesetih godina 20. stoljeća na Odsjeku za lingvistiku Filozofskom fakultetu u Zagrebu koji je postavio temelje za razvoj korpusne lingvistike i stvaranje računalnih korpusa za hrvatski jezik. Od tada pa do 2016. godine postoji konstantan znanstveni rad i progres u izgradnji korpusnih baza hrvatskog jezika gdje nije najvažnija kvantitet već kvalitet i mogućnosti koje računalni korpusi nude cijeloj znanstvenoj zajednici Hrvatske. Hrvatsko jezično područje, u odnosu na određene svjetski raširene jezike poput engleskog jezika, je malo te je pohvalno kako postoje tri računalna korpusa hrvatskog jezika dok su dva paralelna i jedan učenički korpus u procesu stvaranja, što samo potvrđuje činjenicu kako je potreba za izgradnjom i stalnim razvojem korpusne lingvistike i računalnih jezičnih resursa nužna za daljnja istraživanja i analizu hrvatskog jezika.

Marko Tadić, tvorac Hrvatskog nacionalnog korpusa daje povijesni pregled i analizu razvoja hrvatski računalnih korpusa koji su udarili temelj za izgradnju i nastanak postojećih korpusa te bez kojih napredak u korpusnoj lingvistici ne bi bio moguć. Tadić (1997) navodi kako je prvi hrvatski korpus sastavio Ivan Furlan, 1961. godine, u svojoj disertaciji „Raznolikost rječnika. Struktura govora.“ Sadržavao je 100.000 pojava koje nisu bile računalno obrađene već pisane dok je prvi hrvatski računalni korpus sastavio 1967. godine Željko Bujas i to ep Osman od Ivana Gundulića. Godine 1968. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu započinje prva računalna obrada korpusa u sklopu projekta Yugoslav Serbo-Croatian – English Contrastive Project pod vodstvom Rudolfa Filipovića. Nadalje, Tadić (1997) navodi kako je 1968. godine Milan Moguš pokrenuo projekt pod nazivom „Jezik Marka Marulića“ koji je dvije godine kasnije preimenovan u „Kompjuterska analiza tekstova stare hrvatske književnosti“ čime započinje sve veći razvoj i korpusna obrada tekstova na hrvatskom jeziku. Moguš 1976. godine pokreće projekt „Korpus suvremenog književnog jezika“ čiji je cilj bio stvoriti jednomilijunski korpus koji bi bio reprezentativan za suvremeni jezik, a nazivao se Mogušev korpus.

Razvoj korpusne obrade tekstova u Hrvatskoj ne jenjava, dok se uloga i način korištenja hrvatskih računalnih korpusa širi i na područje poučavanja jezika, a ne isključivo njegove

analize. Od razdoblja koje Tadić opisuje u svojim radovima do danas nastala su četiri respektabilna računalna korpusa o kojima će biti riječi u ovom poglavlju. Predstaviti će se tri hrvatska računalna korpusa koji su u stalnom rastu i konstantnoj nadogradnji te svojim mogućnostima pružaju značajni doprinos hrvatskoj korpusnoj lingvistici i analizi hrvatskog standardnog jezika, a odnose se na „računalno podržane korpusne tekstove nastale na hrvatskom jeziku.“ (Tadić, 1997) Korpusi o kojima će biti riječ su Hrvatska nacionalni korpus (HNK) kao prvi hrvatski korpus, Hrvatski web korpus (hrWaC) trenutno najveći hrvatski računalni korpus s preko 1.9 milijardi pojava te Hrvatska jezična riznica (Riznica). Bit će prikazan i Portal znanja Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža“ (Portal znanja) kao dodatni važan jezični resurs za učenje hrvatskog jezika.

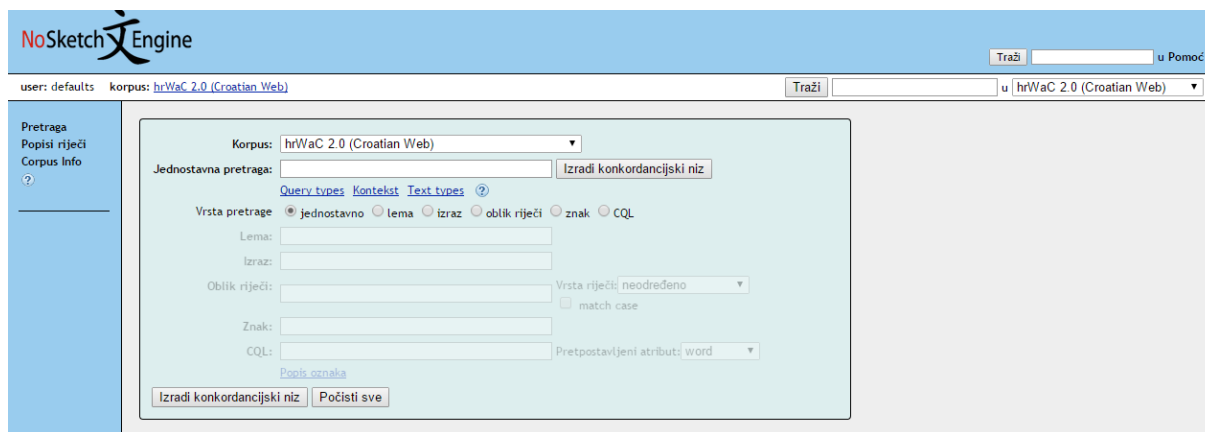
Prikazat će se proces njihova nastanka, pojasniti njihova funkcionalnost, metode i načini pretraživanja, sadržaj koji obuhvaćaju i nude svojim korisnicima te u kojoj mjeri se razlikuju jedni od drugih. Svrha ovog poglavlja je pregled mogućnosti koje nude ova četiri hrvatska računalna korpusa u sklopu korpusne lingvistike.

4.1. Hrvatski web korpus (hrwac)

Hrvatski web korpus (u daljnjem tekstu hrWaC) je trenutačno najveći računalni korpus hrvatskog jezika s 1.9 milijardi pojava. Njegov razvoj, nadogradnja i usavršavanje mogućnosti koje nudi korisnicima je u konstantnom procesu izgradnje. hrWaC je nastao 2010. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje se i danas sustavno razvija. (Ljubešić, Erjavec, 2011) Nastao je u suradnji sa Slovenijom gdje se razvija korpus slWaC. Svi tekstovi koji su sakupljeni i prikazani u hrWaC-u preuzeti s vršnih domena .hr. Korpus je označen na razini lema, morfološkog opisa i sintakse zavisnosti (Ljubešić, Klubička, 2014) dok je sustav za označavanje riječi razvijen na Odsjeku za lingvistiku pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Iako je trenutačno najveći računalni korpus hrvatskog jezika, on sadrži nepročišćene tekstove, odnosno tekstove preuzete s domena .hr. Kako hrvatski jezik ima manji broj govornika u odnosu na engleski, francuski ili njemački donesena je odluka o tome da se ne uzimaju dijelovi weba, već da se pretraži cijeli Internet i preuzmu svi tekstove čija je vršna domena .hr. (Ljubešić, Erjavec, 2011) Kako navode Ljubešić i Erjavec (2011), prikupljeno je 15,7 milijuna tekstova isključivo u tekstualnom HTML formatu koji iznose između 50 i 500 KB dok se za prikupljanje URL adresa koristio Yahoo! Search BOSS API. Kod razvoja hrWaC-a Ljubešić i Erjavec su napravili usporedbu zastupljenosti tema u hrvatskom i slovenskom korpusu s britanskim ukWaC korpusom te su došli do zaključka kako je stupanj sličnosti po zastupljenim temama u

navedenim korpusima vrlo visok te je došlo do preklapanja u čak 13 tema od njih 20. U hrvatskom korpusu hrWaC su u većoj mjeri zastupljene teme iz područja kriminalistike, nogometa, weba, konstrukcije i online foruma u odnosu na slovenski korpus slWaC gdje je naglasak više na međunarodnoj politici, oglasima, okolišu, umjetnosti i stilu života. (Ljubešić, Erjavec, 2011) Na hrWaC-u je provedeno izvlačenje sadržaja uz pomoć vrlo preciznog algoritma koji se „temelji na ideji da se najveći dio relevantnog lingvističkog sadržaja može pronaći putem identifikacije najvećeg dijela grafički identičnog i lingvistički ispravno oblikovanog teksta u dokumentu.“ (Ljubešić, Erjavec, 2011)

hrWaC je instaliran u program NoSketchEngine koji nudi besplatno korištenje i pretraživanje računalnih online korpusa bez ikakvih dodatnih instalacija na računalo i postupka registracije. Na slici 1 moguće je vidjeti njegovo početno sučelje.

Slika 1 Korisničko sučelje hrWaC korpusa

hrWaC korpus postoji i u pročišćenju verziji, no nije mu moguće pristupiti online već je potrebno preuzeti potrebne datoteke i programske alata kako bi se mogao instalirati na računalo. Naziv pročišćenog hrWaC korpusa je fhrWaC (Filtered Croatian Web Corpus), a nastao je 2013. godine. U pročišćenju verziji hrWaC korpusa većinom je „uklonjen netekstualan sadržaj poput oblikovanja strukture i dijelova koda, pogreške kodiranja i sadržaja koji je prikazan na stranom jeziku te je zbog toga pogodan za jezične analize i zadatke gdje je lingvistička kvaliteta važnija od pokrivenosti sadržaja“. (Šnajder, Pado, Agić, 2013) fhrWaC sadrži 50,940,598 rečenica i 1,232,632,208 pojavnica te iznosi 6,8 GB u nekomprimiranom stanju, a moguće ga je preuzeti na sljedećoj web adresi: fhrwac.1.0.tok.seg.tar.gz.

Najnovija verzija korpusa (Ljubešić i Klubička, 2014) zove se hrWaC 2.0 i sadrži 1.9 milijardi pojavnica prikupljenih s vršne .hr domene tijekom razdoblja od 3 godine (2011-2014). Podaci su dobiveni pomoću "Brno pipeline" alata za obradu web korpusa (Suchomel i Pomikalek, 2012), kojim je prikupljen sadržaj, detektirano kodiranje znakova hrvatskog jezika, ekstrahirano

sadržaj i uklonjeni duplikati. Korpus je lematiziran pomoću CST lematizatora (Jongejan i Dalianis, 2009), morfosintaktički označen HunPos označivačem (Halácsy et al, 2007.), a ovisnosna sintaksa je kodirana pomoću *mate-tools* alata za analizu prirodnog jezika (Bohnet, 2010).⁵ Svi modeli su uvježbani na hrvatskom označenom korpusu SETimes.HR od 90.000 pojavnica (Agić i Ljubešić, 2014) koji je proširen s 50.000 dodatnih pojavnica iz raznih novinskih domena (nazivaju ga SETimes.HR +). Za polazne URL adrese (seed URLs) koristile su se početne stranice web domena dobivene tijekom izgradnje prve verzija hrWaC korpusa. Broj tih polaznih URL-ova je 14.396.

Korpus je označen na razini lema, morfosintaktičkog opisa (675 oznake) i ovisnosne sintakse (15 oznaka). Prethodna istraživanja (Agić et al, 2013a; Agić et al, 2013b) na ovoj razini označavanja ostvarili su točnost od 96% za lematizaciju te 87% za morfosintaktički opis (MSD).

Budući da sadrži tekstove pisane hrvatskim jezikom s cijele .hr domene, hrWaC sadrži tekstove na različitim dijalektima, pisane slengom i tekstove različitih jezičnih varijeteta koji nisu nužno standardnojezični, npr. chatovi, forumski postovi, wiki stranice, tweetovi, blogovi, komentari na društvenim mrežama. Stoga možemo reći da korpus u određenoj mjeri sadrži pravopisno i gramatički netočne konstrukcije koje ne pripadaju standardnom hrvatskom jeziku (ali su dio suvremenog jezika) te je to potrebno imati na umu prilikom poučavanja hrvatskog jezika uz pomoć ovog korpusa.

Mogućnosti pretraživanja koje hrWaC nudi su mnogobrojne, a sustav NoSketchEngine omogućava napredan način rada i pretraživanja korpusa. U hrWaC-u postoji više vrsta pretraživanja od jednostavnog gdje je potrebno upisati riječ, lemu, izraz ili znak te izraditi konkordancijski niz do kompleksnog pretraživanja, tj. postavljanja CQL (Corpus Based Language) upita koji koristi programski sintagmu za napredniju vrstu pretrage i analize jezika. Osnovni prikaz rezultata pretrage naziva se KWIC (Key Word In Context). Kada se u polje za pretraživanje unese željeni pojam sustav izbacuje prikaz koji je vidljiv na slici 2.

⁵ <https://code.google.com/p/mate-tools/>

Query igra 862,260 (425.0 per million)		
Page 1 of 87	Go	Next Last
vruc-gustav-krklec-krapina.hr	svojega jezika. § Članak 31. Dijete ima pravo na odmor i slobodno vrijeme, na	igru
zujibruji.hr	po zidu), adj bubble blast (mjehurići od sapunice), dimna zavjesa, wii	igre
zujibruji.hr	§ Potičemo svoje najmanje / najdraže klijente i njihove roditelje da uz	igru
whiskas.com.hr	izražen kod mačaka. Kako mačići rastu njihove vještine se usavršavaju kroz	igru
whiskas.com.hr	odlaske u lov možete na sljedeće načine: neka je uvijek sita, neka se	igra
zarez.hr	tvrdio, radi se o činjenici; tajna leži u tome da, svjesni nje, igramo	igru
zd-sinac.hr	priča o običaju predenja i češanja vune, koja prerasta u prelo na kojem se	igra
vruc-iskrica.hr	kommunikaciju na engleskom jeziku. Slušanjem, gledanjem, pjevanjem i plesom,	igrom
vruc-iskrica.hr	kuturi i tradiciji zemalja njemačko govornog područja. Učimo postupno, kroz	igru
vruc-iskrica.hr	isprobavamo neobične tehnike Tragovi su vidljivi u prostorima našeg vrtića i toj	igri
zonasrca.hr	godine sa dokazanim poboljšanjem performansi svojih sportaša na Olimpijskim	igramama
zapresic.hr	zalet u nastavku prvenstva, ali već u sljedećoj utakmici očekujemo bolju	igru
zapresic.hr	duh, ali i zabava glavne su odlike manifestacije " Božićne mini sportske	igre
zapresic.hr	održavaju u sportskoj dvorani Srednje škole " Ban Josip Jelačić ". 6. po redu	igre
zapresic.hr	je bio NOGOMET za učenike 7. i 8. razreda. Dvije su grupe po 5 ekipa, a	igra
zapresic.hr	sportskoj dvorani Srednje škole Ban Josip Jelačić zatvorili 16. Sportske	igre
zapresic.hr	Slovenije, Bosne i Hercegovine, Mađarske, Italije i Austrije. § 16. sportske	igre
zapresic.hr	6. studenog na zaprešićkim golf terenima. Turnir uobičajeno, osim dobre	igre
zapresic.hr	Dinamo-Zagreb, čiji su igrači pokazali svu zrelost i ljepotu nogometne	igre
zapresic.hr	samopoštovanje i odbacivanje nasilja. Nakon svečanog podizanja olimpijske zastave,	igre
zapresic.hr	u sportskoj dvorani ŠŠ " Ban Josip Jelačić " 4. Božićne mini sportske	igre
zapresic.hr	studenog na zaprešićkim golf terenima. Kao i svake godine, osim dobre	igre
	i na sudjelovanje u željenim stvaralačkim, kulturnim, spor	
	, karaoke, nintendo, stolovi za crtanje i slikanje, galerija s	
	, veselje i zabavu doživje što više sretnih i bezbrižnih tren	
	te promatranje i oponašanje majke u lovu. § Lov je nešto	
	sa svojim igračkama kako bi zadovoljila potrebu za aktivnoš	
	. Ponašamo se kao da smo slobodni i slobodno odlučujemo,	
	Buva, pleše kolo okolo, pjeva i pleše bečarac. Sve je to za	
	s igračkom ili razgovorom s prijateljem, dok se peru ručice	
	, tempom koji određuje interes, spremnost djeteta. § Spo	
	nema kraja § VJEŽBAONICA § U području likovne metodike	
	u Moskvi. § Medicinska istraživanja koja su brojna i od 80 -	
	i nastavak dobrih rezultata. § U samom centru grada, u Kc	
	" koje se tradicionalno uoči Božića održavaju u sportskoj dv	
	organiziralo je sportsko društvo Minići koje na ovom natjec	
	se u ŠRC Zaprešić. § Tradicionalni sportski susret zaprešićki	
	mladih. Riječ je o najvećoj sportskoj amaterskoj manifesta	
	mladih svečano su otvorene 1. lipnja u Zaprešiću. Riječ je	
	, pruža i ugodno druženja golfera, njihovih obitelji i prijat	
	. § Međunarodna biciklistička utrka " Zagreb-Ljubljana " i	
	je otvorila pročelnica UO za društvene djelatnosti Sandra	
	na kojima su sudjelovala djeca iz Zaprešića i Zagreba. § U	
	i ove je godine turnir obilježilo ugodno druženja golfera, r	

Slika 2 KWIC prikaz sadržaja u hrWaC korpusu za riječ igra

U tražilicu je unijeta riječ „igra“ nakon čega je izrađen konkordancijski niz i rezultati su vidljivi u KWIC prikazu. Tražena riječ je podebljana i prikazana crvenim fontom u središtu teksta. S lijeve i desne strane riječi „igra“ nalazi se kontekst u kojem se riječ pojavljuje te je moguće vidjeti širi sliku uporabe traženog pojma. S krajnje lijeve strane sučelja nalaze se, ispisane plavim fontom, web adrese tekstova koji se pojavljuju na ekranu.

Ako se želi dobiti širi prikaz konteksta tada je dovoljno odabrati bilo koju od pronađenih riječi i u donjem dijelu ekrana bit će vidljiv tekst u cijelosti. Dodatne informacije o izvorima s kojeg je preuzet tekst mogu se dobiti odabirom web adrese s lijeve strane sučelja.

Od prezentiranih hrvatskih računalnih korpusa u ovome radu samo HNK i hrWaC nude mogućnost naprednog CQL pretraživanja kojim se lingvistima pružaju mnogobrojne mogućnosti analize hrvatskog jezika o kojima će biti riječ u daljnjim poglavljima. Na temelju hrWaC korpusa provest će se analiza uloge računalnih korpusa u svrhu poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika.

4.2. Hrvatski nacionalni korpus

U Hrvatskoj na Zavodu za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1970. započinje projekt *Kompjutorska analiza tekstova stare hrvatske književnosti* gdje se koristi računalni korpus u kojem su do 1981. konkordirana hrvatska Marulićeva djela, djela Barne Karnarutića, Zoranićeve *Planine*, Pelegrinovićeve *Jejupka*, djela Hanibala Lucića i Petra Hektorovića, Benetovićeve *Hvarkinja*, *Ranjinin zbornik*, Držićeve komedije, djela Ivana Bunića Vučića, Vitezovićeve djela, Kanižlićeva *Sveta Rožalija*, komedije Tituša Brezovačkog, *Razvod istarski* i Krležine *Balade Petrice Kerempuha*. (Tadić, 2000)

Nakon toga 1976. pod vodstvom Milana Mogušaa u Zavodu se započeo sastavljati *Korpus suvremenog hrvatskog književnog jezika* s ciljem sastavljanja prvog jednomilijunskoga hrvatskog korpusa znanog i pod imenom *Mogušev korpus*. (Tadić, 2000) Taj projekt je predstavljao prvi referentni, uravnoteženi korpus za hrvatski jezik (obuhvaća tekstove od 1935. do 1978. u pet potkorpusa razvrstanih prema žanrovima) i u to vrijeme je bio prvi milijunski korpus nekog slavenskog jezika.

Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu godine 1996. započeo je sa sastavljanjem Hrvatskog nacionalnog korpusa (HNK) kojem je moguće pristupiti na internetskoj stranici <http://www.hnk.ffzg.hr/>. Prema službenim podacima HNK trenutačno broji 216,8 milijuna pojavnica, a navodi se kako je HNK „usustavljena zbirka odabranih tekstova pretežito suvremenoga hrvatskoga jezika koji pokrivaju razne medije, žanrove, stilove, područja i tematiku. Sam je korpus, popraćen dodatnim lingvističkim i nelingvističkim podacima, smješten u datobazu kojoj se pristupa s pomoću programa za pretraživanje Bonito.“(Tadić, 2009) Od 2015. godine HNK je instaliran u sklopu NoSketchEngine sustava gdje koristi iste metode i načine pretrage kao hrWaC. To je korpus koji je besplatan i svatko ga može pretraživati, čime je „postignut jedan od osnovnih ciljeva korpusa uopće a to je slobodno, udaljeno, neograničeno pretraživanje jezične građe.“(Tadić, 2000)

HNK se sastoji od dva glavna dijela *30-milijunski korpus suvremenoga hrvatskoga jezika* (30M) kao reprezentativni, uravnoteženi korpus s tekstovima nastalim 1990. ili kasnije i *Hrvatski tekstovni elektronski arhiv* (HETA) koji čini neuravnotežena zbirka korpusa s tekstovima starijim od 1990. ili tekstovima koji ne odgovaraju reprezentativnosti 30M, a sami su dovoljno veliki. (Tadić, 2000, 2009)

Marko Tadić, vodeći stručnjak računalne i korpusne lingvistike navodi kako je početna ideja stvaranja HNK bila izgraditi multimilijunski korpus suvremenog jezika no s vremenom se

pokazala potreba i za ugradnjom starijih tekstova kako bi se mogla izvršiti efikasnija analiza jezika.

Nadalje, Tadić tvrdi kako bi u prvi arhivski dio trebalo uključiti što veći broj tekstova počevši od najstarijih poput Bašćanske ploče pa sve do Ilirskog preporoda ili druge polovice 19. stoljeća dok bi drugi, suvremeni dio, trebao biti sastavljen prema reprezentativnosti kako bi se obuhvatilo sinkronijski presjek hrvatskog jezika, tj. bila bi starost godine dana. (Tadić, 1996)

Prvi cilj koji su postavili bio je izgradnja 30-milijunskog korpusa koji sadrži 30 milijuna pojavnica odnosno 30M. Nakon što je 2001. godine cilj postignut, drugi cilj je bio doseći brojku od 100 milijuna, tj. 100M da bi trenutno došli do broja 216,8 milijuna pojavnica koji je u konstantnom rastu. HNK je s programskog sustava Bonito prešao na program NoSketchEngine te koristi iste metode i načine pretraživanja i korištenja kao i hrWaC koji je opisan u prethodnom poglavlju.

Za razliku od hrWaC-a koji sadrži negrupirane i neklasificirane tekstove s .hr domene, HNK se sastoji od pročišćenih tekstova koji su organizirani po kategorijama od kojih je načinjeno 13 potkorpusa koji obuhvaćaju hrvatska književna djela i novinske tiskovine, a trenutno sadrži sljedeće :

- **cw1998-2000**: Croatia Weekly, 1998-2000, brojevi 5-118, 1,6 Mw
- **cw2000**: Croatia Weekly, 2000, brojevi 112-118, 118 Kw
- **dv2005**: Dubrovački vjesnik, 2005, 880 Kw
- **fo2003-2005**: Fokus, 2003-2005, 2,7 Mw
- **gs2002-2005**: Glas Slavonije, 2002-2005, 17 Mw
- **hr51-55**: Hrvatska revija, godišta 51-55 (2001-2005), 1,4 Mw
- **Klasici**: 65 djela hrvatske književnosti (*CD I. Klasici, proza*, Naklada Bulaja, 2000.), 3,6 Mw,
- **Marulic**: Ukupna Marulićeva djela na hrvatskome (*Judita; Suzana; Vartal; Dijaloški tekstovi; Poslanice Marka Marulića Katarini Obirtić*), 81 Kw
- **Nacional108-265**: Nacional, brojevi 108-265, 6,9 Mw
- **nn1990-2005**: Narodne novine, 1990-2005, 18 Mw
- **vi210-278**: Vijenac, brojevi 210-278 15 Mw
- **vj2000-2003**: Vjesnik, 2000.-2003. 46,6 Mw
- **vl1999_03-04**: Večernji list, ožujak-travanj 1999. 2,2 Mw

HNK za konverziju tekstova iz HTML ili RTF oblika u XML koristi alat 2XML te je razvio sustav specifikacija za hrvatski jezik, kao i morfosintaktički opis MSD pomoću kojeg se pretražuje i korpus hrWaC.

Krajem 1998. godine puštena je testna verzija HNK koja je u to vrijeme sadržavala 30 milijuna pojava dok je nadograđena verzija s 7,6, 9 i 12 milijuna pojava puštena u naredne tri godine, a hrvatski klasici s oko 3 milijuna pojava su dodani 1999. godine. (Tadić, 2000)

4.3 Hrvatska jezična riznica

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu 2004. godine krenuo je sa sastavljanjem korpusa pod nazivom Hrvatska jezična riznica (<http://riznica.ihj.hr/>) koji sadrži tekstove i književnu građu od druge polovice 19. stoljeća pa do danas.

Korpus je bitno manjeg opsega od Hrvatskog nacionalnog korpusa i hrWaC korpusa no zanimljiv je jer uključuje stariji hrvatski i suvremeni hrvatski jezik. Svojim sadržajem korpus je usmjeren na rješavanje „ključnih problema dijakronijskih korpusa, što u hrvatskome slučaju znači, transliteracija s tri različita pisma (glagoljice, ćirilice i latinice), rješavanje nestandardnih pravopisnih rješenja kao i individualne varijacije u uporabi pojedinih pisama.“(Kukavica, 2013) Hrvatska jezična riznica trenutno obuhvaća 100 milijuna pojava.

Korpus hrvatskoga standardnog jezika u Riznici sastoji se od temeljnih djela hrvatske književnosti (romani, pripovijetke, drame, poezija, i dr.), publicističkih djela, znanstvenih djela raznih struka i sveučilišnih udžbenika, osnovnoškolskih i srednjoškolskih udžbenika, prijevodne literature vrsnih hrvatskih prevoditelja, mrežno dostupnog dnevnog, tjednog i mjesečnog tiska, knjiga iz predstandardnoga razdoblja hrvatskoga jezika koje su prilagođene današnjemu hrvatskom jezičnom standardu. Sučelje Riznice može se vidjeti na slici 3.

Institute of Croatian Language and Linguistics

Cjeloviti korpus

Pretraživanje u tekstu ili nalaženje datoteke **Vaš upit:**
Dodaj kriterije za novo pretraživanje.

Pretraživanje:

Prikaz: pojavnica u široj okolini PUO pretraživanje po sličnosti

Kontekst pretraživanja:
 Riječ ili skupina riječi najveći broj riječi kojima skupina može biti odijeljena
 Pretraživanje po blizini unutar: rečenice odlomka

Polja za pretraživanje bibliografije:
 Naslov: (npr. 'Veronika Desinićka: historijska tragedija u četiri čina')
 Autor: (npr. 'Jasenka Živko-Babić')
 Datum: (npr. '2001')

© 2007-2011 [Institute of Croatian Language and Linguistics](#)

POWERED BY
PhiloLOGIC
ARTFL/DLDC/UCHIC/CRGO
i doprinosi [D. Čavara](#)

Slika 3 Prikaz korisničkog sučelja za Hrvatsku jezičnu riznicu

Riznica koristi program Philologic za pretraživanje korpusa koji je moguće pretraživati po tri osnovna kriterija: po pojavnicama u široj okolini, PUO (pojavnice prikazane red po red) i po sličnosti. U pogledu konteksta može se pretražiti pojedina riječ ili skupina riječi, izrazi te najveći broj riječi koji sam korisnik može odrediti. Pretraživanje se može vršiti i po blizini unutar odlomka ili rečenice. Postoji mogućnost pretraživanja po djelima i to po kriterijima naslova, autora i datuma.

Dodatne opcije za sužavanje pretrage nude se u donjem dijelu sučelja. Na prvoj kartici je moguće odabrati dodatna polja za bibliografsko pretraživanje gdje je moguće odabrati nakladnika, mjesto izdanja, broj stranica djela, datum izdanja, jezik, zbirku, bilješku o vrelu, kratki naziv datoteke ili veličinu datoteke.

Druga kartica nudi mogućnosti za točniji odnosno detaljniji prikaz rezultata pretrage. Nude se opcije pregleda čestota po naslovu, autorima, godinama, tekstualnom odjeljku, zatim mogućnost prikaza tablica kolokacija, prikaz riječi po položaju u rečenici i prikaz po recima.

Treća kartica služi za pretraživanje po poljima tekstualnih objekata koja omogućuje pretraživanje dokumenata po njegovima tehničkim karakteristikama kao što su jezik, vrsta teksta, identifikacijski broj, oznaka teksta i vrsta.

Zadnja kartica nudi obavijesti i pomoć vezanu za pretraživanje Riznice.

Karakteristika Riznice u odnosu na ostale spomenute korpusa je što pretraga, osim što rezultira analizom pojavnica, daje i bibliografski prikaz u kojim djelima, kojeg autora i u kojem broju se pojavljuje tražena pojavnica. Na slici 4 mogu se vidjeti rezultati pretrage korpusa s riječi „glazba“.

Na ovoj stranici prikazano je prvih 25 pojavnica. Molimo da slijedite poveznicu u dnu stranice da vidite ostale rezultate pretraživanja.

1. Kraljevic_Pozezki (bib:p.250) a banda (tal.), vojna glazba baratati, rukovati čime, upotrebljavati
2. Kumić_Olga (bib:p.na) Molim, pst, pst, slušajte! Glazba svira lijep komad- reče naglo Olga.- Vi s
3. Kumić_Olga (bib:p.na) am sati navečer, svirala je glazba kao obično. U parku se šetalo mnoštvo v
4. Kumić_Olga (bib:p.na) Alfredom.- Gle, dosta dobra glazba!- opazi Lina, obrne se Alfredu i zapita ga
5. Kumić_Olga (bib:p.na) Aranžer pjesne rukama, a glazba dade znak za drugu četvorku. Slikar pođe
6. Kumić_Olga (bib:p.na) a nemirno. Kad opet zasvira glazba, Lina ustane da ide kući.- Dozvolite da v
7. Kumić_Olga (bib:p.na) o mu se prikaže pred očima. Glazba je svirala valčik. Alfred se sjeti onih s
8. Kumić_Olga (bib:p.na) ... Bila je nekakva zabava. Glazba je prestala svirati valčik. Nekoliko izab
9. Kumić_Olga (bib:p.na) da sjednu. Međutim, zasvira glazba, svijet ustaje i bježi u plesaonicu. Krab
10. AKovacic_Fiskal (bib:p.na), zvuk trublja, bijesna glazba i vika. Tek kada razbojištem zavlada mir,
11. AKovacic_Fiskal (bib:p.na) ed mnogobrojnim kolima. Glazba udara da odjekuju brežuljci, da se ori do
12. AKovacic_Fiskal (bib:p.na) eć mužari zatutnjiše, a glazba zalelija slatkim talasima u dušama krapin
13. AKovacic_Fiskal (bib:p.na) zvonih zvona. Mužari i glazba skladno udariše. Seljački svatovi juknu
14. AKovacic_Fiskal (bib:p.na) zvona i mužari i bučna glazba i žamoreći puk, sve ovo kano da se odraz
15. Kumić_Sabina (bib:p.na) dana svirala tu vojnička glazba. Njemu je godilo što zna štovati uspomen
16. Kumić_Sabina (bib:p.na) že se i sjede na divanu. Glazba se nije više čula. U gostionici bilo je
17. Kumić_Sabina (bib:p.na) šanu Zorka. Uto zasvira glazba polku. Jakov i Zorka ne mogahu više šeta
18. Kumić_Sabina (bib:p.na) ecahu, ali čim bi počela glazba opet svirati, letjela bi ona plesaonicom k
19. Kumić_Sabina (bib:p.na) trgu svirala je vojnička glazba, mnogo se svijeta šetalo, mnogo sjedilo p
20. Gjalški_Janko (bib:p.na). Uto pukne jedna struna, glazba prestane, ne čuje se više Beethovenova k
21. Kumić_Urota (bib:p.na) li ta ljupka i utješljiva glazba vode nije dopirala do Petrova srca da otup
22. Kumić_Urota (bib:p.na) irte, moška, metvice. Kad glazba zasvira ples"alla gagliarda", stupiše ie
23. Kumić_Urota (bib:p.na) ilo je njemu kao najsiađa glazba, slađa od istoga Janina šaputanja, svaki
24. Kumić_Urota (bib:p.na) jegova zabava bijahu lov, glazba i kuglana. Bio je veoma pobožan, svaki se
25. Tomic_ZaKralja (bib:p.199) otovo ogorčeni, kada je glazba prestala svirati i time jednim mahom presj

Bibliografija rezultata

Miroslav Kraljević [1863]. *Pozeški đak ili Ljubimo milu svoju narodnost i grlimo, sladki svoj narodni jezik* (Matica hrvatska, Zagreb, 2003), 257 pp. [broj pojavnica] [Kraljevic_Pozezki].

Eugen Kumić [1881]. *Olga i Lina* (Bulaja naklada, 1999., Zagreb), 108 pp. [broj pojavnica] [Kumić_Olga].

Ante Kovačić [1882]. *Fiškal* (Bulaja naklada, 1999., Zagreb), 146 pp. [broj pojavnica] [AKovacic_Fiskal].

Eugen Kumić [1883]. *Gospođa Sabina* (Bulaja naklada, 1999., Zagreb), 146 pp. [broj pojavnica] [Kumić_Sabina].

Ksaver Šandor Gjalški [1887]. *Janko Borislavić* (Bulaja naklada, 1999., Zagreb), 78 pp. [broj pojavnica] [Gjalški_Janko].

Eugen Kumić [1894]. *Urota Zrinsko-Frankopanska* (Bulaja naklada, 1999., Zagreb), 291 pp. [broj pojavnica] [Kumić_Urota].

Josip Eugen Tomić [1895]. *Za kralja – za dom: historička pripoviest iz XVIII. vieka; Dio drugi. (Žrtve zablude.)* (Naklade "Matice hrvatske", Zagreb), 439 pp. [broj pojavnica] [Tomic_ZaKralja].

Slika 4 KWIC prikaz sadržaja u Hrvatskoj jezičnoj riznici za imenicu glazba

U prvom dijelu sučelja moguće je vidjeti KWIC prikaz tražene pojavnice, dok je donji dio sučelja rezerviran za bibliografiju, gdje se može vidjeti u kojim djelima i u kojem broju u tim djelima se pojavljuje pojavnica „glazba“.

Hrvatska jezična riznica sadrži mnoštvo hrvatskih književnih dijela na kojima se mogu provoditi jezične analize. U manjoj mjeri sadrži hrvatski suvremeni jezik u usporedbi s hrWaC-om koji predstavlja „živ“ jezik te će time biti bliži studentima hrvatskog kao inog jezika zbog toga što je u trenutnoj uporabi i opticaju.

4.4. Portal znanja leksikografskog zavoda“ Miroslav Krleža“

Portal Leksikografskoga zavoda nije računalni korpus, no važan je jezični resurs koji sadrži 60 652 članaka, čiji broj je u konstantnom rastu jer mu se baza stalno nadopunjava. Trenutačno obuhvaća šest izdanja Zavoda i to *Hrvatski obiteljski leksikon*, *Istarsku enciklopediju*, *Filmski leksikon*, *Nogometni leksikon*, *Krležijane* i izbor članaka iz *Hrvatskoga biografskog leksikona*. Sva izdanja su međusobno povezana zajedničkim abecedarijem koji je stvoren na temelju *Hrvatskog obiteljskog leksikona*.

Način pretraživanja Portala znanja je drugačiji od pretraživanja računalnih korpusa, mnogo je jednostavniji te ne sadrži velik broj opcija za pretraživanje i analizu jezika. Težište je stavljeno na pretraživanje po ključnom pojmu ili izrazu te na stvaranju baze znanja i pojašnjenju traženih pojmova.

Portal je moguće pretraživati putem jedinstvene tražilice koja pretražuje cjelokupnu bazu Portala, odnosno sva izdanja koja su digitalizirana i elektronički javno dostupna na sljedećoj web adresi <http://enciklopedija.lzmk.hr/index.aspx>.

Sučelje za pretragu je moguće vidjeti na slici 5. U tekstualni okvir za pretraživanje potrebno je unijeti jednu ili više riječi za koju želimo dobiti prikaz, nakon čega se prikazuju željeni rezultati.

Slika 5 Prikaz korisničkog sučelja Portala znanja leksikografskog zavoda Miroslav Krleža

Na slici 6 može se vidjeti primjer dobivenih rezultata za pojam „glazba“. Ispod tekstualnog okvira za pretraživanje vide se upute za pregled rezultata. Riječi označene crvenom bojom predstavljaju rezultat za točan izraz koji je pronađen na temelju upita (primjerice, za upit

"glazba" pronađena je definicija koja odgovara točno toj zadanoj riječi u upitu), ružičasta boja označava izraz koji je pronađen u natuknici (primjerice, za upit "glazba" pronađen je izraz koji sadrži tu riječ, npr. "crkvena glazba" ili "glazba i nogomet"), dok plava boja označava izraz pronađen u tekstu, tj. definiciji neke druge natuknice (primjerice, za upit "glazba" pronađene su natuknice "glas", "folklor", "gajde", "funk", itd. koje sve u svojoj definiciji sadrže riječ "glazba" koja je zadana u upitu).

The screenshot shows the search results for the word "glazba" on the website enciklopedija.lzmk.hr. The search bar contains "glazba" and the search button is labeled "Traži". The results are displayed in a structured format with colored highlights: red for the main definition, pink for terms found in the glossary, and blue for terms found in the text. The main definition of "glazba" is highlighted in red. Below it, several related terms are listed with their respective categories: "apsolutna glazba" (pink), "crkvena glazba" (pink), "četrtrtonska glazba" (pink), "elektronska glazba" (pink), "etno glazba" (pink), "figuralna glazba" (pink), "glazba i nogomet" (pink), "Glazba umirućeg dana" (blue), "gudački instrumenti ili glazbala" (blue), and "instrumentalna glazba" (blue).

Slika 6 KWIC prikaz sadržaja Portala znanja za imenicu glazba

Osim jedinstvene pretrage kojom se pretražuje cjelokupni sadržaj Hrvatskog obiteljskog leksikona, mogu se zasebno pretraživati ostala dostupna izdanja. To je moguće ukoliko se na dnu stranice odabere jedno od ponuđenih izdanja. Nakon toga se pojavljuje korisničko sučelje

za pretragu isključivo toga izdanja, primjerice Filmski leksikon, kao što je vidljivo na slici 7.

Slika 7 Korisničko sučelje za pretraživanje Filmskog leksikona Portala znanja

Dovoljno je odabrati karticu „tražilica“ te će se učitati tekstualni okvir za pretraživanje Filmskog leksikona koji je identičan prethodno pojašnjenog pretrazi. Osim ovog načina pretraživanja, moguće je sadržaj izdanja pretražiti i abecednim prikazom pojmova ukoliko se odabere kartica "abecedarij".

Portal znanja nudi mogućnost jednostavnog pretraživanja portala po ključnim riječima i pojmovima te abecedni prikaz rezultata. Osim velikog izvora znanja ne nudi mogućnost analize jezika, kao što je slučaj s ostalim korpusima, no to ne znači da njegov sadržaj ne može biti iskorišten za edukaciju i učenje jezika, primjerice vokabulara.

Iako ne nudi mogućnost izrade konkordancijskih nizova, KWIC pregleda sadržaja ili izrade čestotnih popisa, njegov značaj posebice dolazi do izražaja kod učenja kolokacija i njihovog značenja, jer njegovim korištenjem učenici mogu ovladati značenjem leksičkih sveza i shvatiti u kojem kontekstu i situaciji će točno upotrijebiti pojedinu kolokaciju (primjerice, za upit "glazba" učenik će moći otkriti sve vrste glazbe, npr. *elektronska*, *etno*, *instrumentalna*, *komorna*, *mehanička glazba*), a sam sadržaj dostupan za pretraživanje ne sadrži nečist jezik i nepravilne ili nepostojeće jezične konstrukcije (kao što je čest slučaj kod korpusa), zato što je baza u podlozi Portala znanja enciklopedijski sadržaj pomno odabran i sastavljen od stane enciklopedijskih stručnjaka.

5. KORPUSNI ALATI I ANALIZE

Za korištenje i pretraživanje računalnih korpusa koriste se korpusni alati koji uvelike olakšavaju lektorima i ostalim jezičnim stručnjacima provedbu analize jezika. Korpusni alat za pretraživanje dvaju najvećih hrvatskih računalnih korpusa, HNK-a i hrWaC-a, je NoSketchEngine. Lektori za analizu korpusnih podataka „trebaju softver koji im omogućava pretraživanje, manipulaciju i spremanje istih, a upravo to im omogućavaju korpusni alati.“ (Kilgarriff, 2014) U današnje vrijeme većina lektora i stručnjaka iz područja lingvistike koristi online korpusne alate koji ne zahtijevaju poseban proces instalacije softvera na računalo, što uvelike olakšava i pojednostavljuje prvi korak u radu s računalnim korpusima i njihovim alatima. Veličina računalnih korpusa je iz dana u dan sve veća, te sadrže velike baze podataka s više milijuna pojava. Kako bi se olakšala i ubrzala analiza jezika, napravljeni su korpusni alati koji proces korištenja i pretraživanja višemilijunskih korpusa čine znatno jednostavnijim i učinkovitijim.

Svaki računalni korpus podrazumijeva postojanje određenog programskog softvera odnosno alata bez kojeg bi pretraživanje korpusa bilo nemoguće. Svaki korpus koristi različite programske softvere čija se obilježja razlikuju, no ipak postoje određene zajedničke značajke koje se pojavljuju kod skoro svakog od programa. Jedna od zajedničkih i najvažnijih funkcija koje programi nude je „mogućnost pretraživanja korpusa po upitu, nakon čega program daje najčešće informacije o broju pojava u korpusu i njihove primjere u tekstovima u kojima se pojavljuju, a nazivaju se konkordancijski nizovi.“ (Nesselhauf, 2005b) U radu *Corpus Linguistics: A Practical Introduction* navodi se još nekoliko zajedničkih obilježja korpusnih alata, kao što je funkcija sortiranja i sužavanja rezultata pretrage po relevantnosti onoga što se pretražuje, zatim mogućnost pretraživanja riječi ili izraza koji se pojavljuju na određenoj udaljenosti odnosno na razdaljini, postojanje opcija za prikaz većeg dijela konteksta osim onog koji se prikazuje u konkordancijskim nizovima, opcija za spremanje rezultata pretraga u svrhu daljnijeg korištenja, itd. Nadalje se kao zajednička karakteristika korpusnih alata navodi mogućnost prikaza frekventnosti pojava, tj. čestota i prikaz popisa svih riječi koje korpus sadrži zajedno s prikazom njihove frekventnosti. Osim osnovnih karakteristika korpusnih alata, postoji i njihova kategorizacija koja ih pomnije opisuje i navodi njihove glavne karakteristike.

U svom radu Kilgarriff i Kosem (2012) daju detaljan pregled korpusnih alata i navode njihovu kategorizaciju.

Prva kategorija odnosi se na alate koji su računalno utemeljeni i na online alate. Kao primjeri računalno utemeljenih korpusnih alata, čija je karakteristika što su instalirani na računalu i djeluju samostalno, navode se WordSmith i MonoConcPro, dok se kao primjer online alata navodi Sketch Engine koji su razvili Adam Kilgarriff i Pavel Rychlý, sustav za pretraživanje korpusa (Corpus Retrieval System) CoREST koji je razvio Odjel za digitalne rječnike i tekstualne korpusne Društva za danski jezik i literaturu (Department for Digital Dictionaries and Text Corpora at the Society for Danish Language and Literature) i alati koje je razvio profesor lingvistike Mark Davies, a dostupni su na sljedećoj web adresi <http://corpus.byu.edu>. (Kilgarriff, Kosem, 2012) Od gore navedenih korpusnih alata za hrvatski se koristi Sketch Engine.

Sljedeća kategorija se odnosi na alate koji su korpusno zavisni i korpusno nezavisne alate. Skupina korpusno zavisnih alata može se koristiti isključivo za točno određeni korpus koji je najčešće nastao kao dio projekta određene institucije. Kao primjere, Kilgarriff i Kosem (2012) navode SARA i BNCWeb korisnička sučelja koja su nastala za pretraživanje Britanskog nacionalnog korpusa i španjolskog referencijalnog korpusa (Corpus de Referencia del Español Actual - CREA). Skupina korpusno nezavisnih alata odnosi se na alate koji omogućavaju korisniku da učita i analizira bilo koji korpus. Kao primjeri se navode Sketch Engine, Corpus WorkBench, WordSmith Tools, MonoConc Pro i AntConc. (Kilgarriff, Kosem, 2012) Posebnu skupinu čine alati koji koriste isto sučelje za pristup različitim prethodno instaliranim korpusima. Primjerice, CoREST se koristi za pristup nekolicini danskih korpusa, dok se korpusni alati i softver koji je razvio Mark Davies pri Brigham Young sveučilištu koriste za pristup korpusu španjolskog, portugalskog i američkog engleskog jezika.

Treća kategorija opisuje pripremljene korpusne i web kao korpus. Korpusni alati koji se koriste kod pripremljenih korpusa su najčešći zbog toga što su napravljeni radi lingvističkih istraživanja. Postoji i mišljenje kako je web jedan velik korpus koji sadrži mnoštvo tekstova na različitim jezicima. Stoga Google i ostale web tražilice mogu poslužiti kao korpusni alati jer daju rezultate u smislu frekventnosti pojavnica i pružaju kontekst u kojem se tražena pojavnica pojavljuje u obliku konkordancijskih nizova. Njihova funkcija nije omogućiti lingvistička istraživanja. Nazivaju se i web konkordancije, a najpoznatija je Webcorp (Kehoe and Renouf, 2002).

Četvrta kategorija predstavlja jednostavne i napredne korpusne alate. Jednostavni korpusni alati sadrže neke od osnovnih funkcija kojima se korpus može pretraživati poput konkordancija,

kolokacija i ključnih riječi, a programi koji to nude su AntConc i MonoConc Easy. Napredni korpusni alati uz osnovne značajke nude i mogućnost naprednog pretraživanja korpusa i analizu jezika poput CQL upita i jezičnih skica, a programi koji imaju ugrađene napredne alate su Sketch Engine, XAIRA i CoREST.

Posljednja, peta, kategorija se odnosi na tip korisnika odnosno na skupine korisnika koje koriste korpuse. Definirane su tri glavne skupine koje koriste korpusne alate, a to su leksikografi, istraživači i studenti te lektori (profesori jezika) i učenici. S obzirom na definirane skupine korisnika napravljeni su i specijalizirani korpusni alati za svaku ciljanu skupinu kako bi zadovolji svoje potrebe za analizom jezika.

Hrvatski računalni korpus hrWac i HNK koriste program NoSketch Engine (besplatnu inačicu Sketch Engine-a), dok je Hrvatsku jezičnu riznicu moguće pretraživati na službenim web stranicama <http://riznica.ihj.hr/philologic/Cijeli.whizbang.form.hr.html>, a koristi PhiloLogic platformu za pretraživanje korpusa. Korpusni alati objasniti će se na primjeru hrWaC-a zbog toga što je riječ o najvećem korpusu hrvatskog jezika koji se konstantno ažurira i nadograđuje.

5.1. Sketch Engine

Sketch Engine (Leksičke skice) je jedan od najrasprostranjenijih korpusnih alata, nastao 2004. godine, zbog svoje pristupačnosti i mnoštva raznolikih naprednih opcija koje nudi za analizu jezika. Nalazi se na web adresi <http://www.sketchengine.co.uk/>. Sadrži više od 200 korpusa na 82 jezika, dok najveći korpus glavnih jezika (TenTen) uključuje 2 do 15 milijardi riječi. Usluge Sketch Engine korpusnog alata koriste neke od svjetski poznatih kompanija za razvoj rječnika poput Oxford University Press, Cambridge University Press, Dictionnaires Le Robert, Shogakukan i drugih. (Kaligarriff, 2014) NoSketch Engine je projekt otvorenog koda koji je nastao spajanjem korpusnih alata Manatee⁶ i Bonito⁷, što je rezultiralo besplatnim sustavom za upravljanje korpusima. Radi se o ograničenoj verziji komercijalnog Sketch Engine softvera koji nudi mogućnost stvaranja leksičkih skica, tezaurusa, ključnih riječi, izradu vlastitih korpusa,

⁶ Manatee je alata za upravljanje korpusima koji uključuje mogućnosti izrade korpusa, označavanje korpusa, postavljanje upita i osnovne statističke podatke. Također sadrži knjižnicu za označavanje korpusa pod nazivom Finlib. (Rychlý, 2007)

⁷ Bonito je grafičko korisničko sučelje koje koristi Manatee. Odnosi se na web sučelje napisano u programu Python koje je moguće koristiti na svim web serverima koji podržavaju CGI. (Rychlý, 2007)

itd. (Rychlý, 2007) Manatee, Bonito i Finlib osmislio je Pavel Rychlý, a radi se o alatima koji se sustavno i dalje razvijaju i nadograđuju u suradnji sa Sketch Engine razvojnim timom.

Hrvatskom korpusu u NoSketch Engine sučelju može se pristupiti na adresi hrWaC korpusa <http://nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac/>. NoSketch Engine omogućuje direktan pristup web korpusu jer ne zahtijeva od korisnika dodatnu instalaciju softvera na računalo, već mu se može pristupiti s bilo kojeg računala putem internetske veze. Druga karakteristika mu je što omogućava učitavanje i analizu bilo kojeg korpusa. Korisničko sučelje NoSketch Engine je trenutno uz engleski jezik dostupno na još šest jezika, hrvatskom, slovenskom, češkom, irskom, kineskom i arapskom. Glavne jezične analize koje ovaj alat pruža svojim korisnicima su konkordancije i leksičke skice. Konkordancije daju prikaz svih pojavnica u korpusu za zadani upit i njihovu okolinu, dok su leksičke skice ili skice riječi (*eng. word sketches*) dostupne samo u komercijalnoj verziji softvera i predstavljaju korpusno utemeljene uzorke gramatičkih i kolokacijskih ponašanja riječi pojedinog jezika. (Kilgarriff, 2014)

Korpus hrWaC koristi NoSketch Engine sučelje putem kojeg se sadržaj korpusa može pretraživati online. Naslovna stranica sučelja govori nam koji korpus pretražujemo i koju verziju korpusa. Osim hrWaC korpusa moguće je pretraživati i sljedeće korpusne: Gigafida (referentni), KRES (uravnoteženi), ssj500k (ručno označen), slWaC 2.0 (slovenski web korpus, verzija 2), GOS (govorni korpus), IMP (stariji tekstovi), goo300k (stariji tekstovi, ručno označen), DSI (korpus informatike), SDJT (zbornik Jezične tehnologije), Tweet-sl (slovenski twitovi 2011), KoRP (odnosi s javnošću), FILMI (filmske kritike), KONJI (jahanje), VAYNA (verbalni napadi na JNA), TRANS5: engleski, TRANS5: slovenski, Slavistična revija: slovenski, Slavistična revija: engleski, LeMonde: francuski, LeMonde: slovenski, EU DGT: slovenski, EU DGT: engleski, EU DGT: njemački, EU DGT: francuski, EU DGT: talijanski, jaSlo: japanski, jaSlo: slovenski, bsWaC (bosanski web korpus), srWaC (srpski web korpus), deWaC (njemački web korpus), frWaC (francuski web korpus), itWaC (talijanski web korpus), jpWaC-L (japanski web korpus).

Na slici je vidljivo da je riječ o korpusu hrWaC, verzija 2.0. Na slici 8 može se vidjeti osnovno sučelje za pretraživanje hrWaC korpusa.

Slika 8 Sučelje hrWaC korpusa

5.1.1. Vrste pretraživanja hrWaC korpusa

U NoSketch Engine alatu pretraživanje hrWaC korpusa se provodi postavljanjem upita. Postoji šest vrsta upita (**query type**): jednostavno, lema, izraz, oblik riječi, znak i CQL. Dodatne mogućnosti koje korpus nudi je pregled **konteksta** koji omogućava dodatnu analizu lema i vrsta riječi te mogućnost analize vrste teksta (**text type**) u kojoj se tražena pojavnica unutar korpusa pojavljuje. U narednim poglavljima detaljno će se predstaviti sve vrste upita i dodatne mogućnosti analize postavljenih upita koje su dostupne u hrWaC korpusu.

5.1.1.1. Pretraživanje korpusa po vrsti upita (Query type)

U kategoriji *Query type* može se odabrati koju vrstu pretrage želimo provesti. Opcija **jednostavno** odnosi se na najjednostavnije pretraživanje korpusa gdje se unosi riječ ili izraz te dobivaju svi njezini jezični oblici.

Opcija **lema** odnosi se na pretraživanje lema⁸ riječi u korpusu. Primjerice, ako se žele pronaći sve pojavnice⁹ riječi "žena", rezultat koji bi dobili uključivao bi (uz nominativ jednine) i njezine ostale oblike u jednini i množini poput *žene*, *ženama*, *ženu* i sl.

Pomoću opcije **izraz** mogu se pretraživati određeni izrazi ili fraze, npr. "dobro jutro" ili "lijepa žena". U ovoj vrsti pretrage rezultati će biti prikazani isključivo u obliku u kojem je izraz unijet u polje za pretraživanje.

⁸ Prema Hrvatskom jezičnom portalu, lema je "kanonski (leksikografski) oblik promjenljivih vrsta riječi (infinitiv za glagole, muški rod jednine za pridjeve, itd.), riječ svedena na osnovni oblik; leksikografska natuknica".

⁹ Prema Hrvatskom jezičnom portalu, pojavnica je "oblik neke riječi koja se pojavljuje u korpusu (npr. kuća, kuće, kućom su pojavnice leme kuća.)".

Opcija za pretraživanje **oblik riječi** omogućava pretraživanje točno određene riječi u točno određenom morfosintaktičkom obliku, bez njezine lematizacije¹⁰. Dakle, ako želimo pretražiti korpus isključivo za riječ "psa" (dakle, za oblik imenice muškog roda u genitivu jednine), tada ćemo dobiti rezultate samo za genitiv jednine te nećemo dobiti njezine ostale oblike, kao što bi bio slučaj da smo pretraživali opcijom **lema**. Ova vrste pretrage nudi dodatnu mogućnost gdje se može specificirati koji oblik ili vrstu riječi želimo pronaći pomoću opcije **PoS** (vrsta riječi, eng. Part Of Speech). Tadić (2009) navodi: „POS označavanja je pridruživanje gramatičke kategorije svakoj pojavnici u tekstu (ponekad se naziva gramatičko označavanje ili morfosintaktičko obilježavanje)“, što bi značilo da možemo odabrati vrstu riječi poput imenice, glagola, pridjeva i sl. za zadanu riječ koja se pretražuje. Na primjer, želimo li pronaći riječ "pila" samo u značenju imenice, tada ćemo u polje *oblik riječi* unijeti riječ "pila", a iz polja PoS odabrati vrstu riječi, tj. *noun common* (opća imenica). Rezultat pretrage će prikazati isključivo pojavnice u njezinom zadanom obliku.

Query ".potr.*" 2,404,063 (1,185.0 per million)

Page 1 of 24,041 Go Next Last

zelenjak-plin.hr	Uštedite korištenjem plina... Prirodni plin	upotrebljava	se u kućanstvu za grijanje prostora, pripremu tople vode, termičku
zelenjak-plin.hr	se i sve više za hlađenje prostora. Prirodni plin nalazi svoju široku	potrošnju	u industriji za tehnološke procese, kao gorivo ili kao sirovina, te za
zelenjak-plin.hr	svojim razvojnim sposobnostima. Članak 6. Dijete ima pravo na život, a	potrebno	je da država u najvećoj mogućoj mjeri osigura opstanak i razvoj djet
zelenjak-plin.hr	svojoj obitelji, osim kad se sudski utvrdi da je odvajanje od roditelja	potrebno	radi njegova dobra. Članak 10. Dijete ima pravo održavati kontakte
zelenjak-plin.hr	ustanovu ima pravo tražiti da stručnjaci povremeno provjere i, ako je	potrebno	, utječu na smještaj i druge okolnosti u kojima dijete živi. Članak
zelenjak-plin.hr	i druge okolnosti u kojima dijete živi. Članak 26. Dijete kojemu je to	potrebno	ima pravo na socijalnu skrb, na povlastice koje će mu omogućiti soci
zelenjak-plin.hr	na životni standard primjeren njegovim tjelesnim, duševnim i društvenim	potrebama	prema novčanim mogućnostima roditelja i, ako je potrebno, uz doda
zelenjak-plin.hr	i društvenim potrebama prema novčanim mogućnostima roditelja i, ako je	potrebno	, uz dodatnu pomoć države. Članak 28. Dijete ima pravo na odgoj i
zelenjak-plin.hr	osnivan je m Dobrovoljne interventne postrojbe od 19 ljudi koji imaju	potrebnu	opremu, vozila i znan je, a na intervenciju izlaze u roku od pet min
zelenjak-plin.hr	znanje se lako razumije i koristi - znanje je u obliku " 100 % gotovo za	upotrebu	" ili " u formi prilagodljivo za situaciju " - sustav znanja ima izvrstan
zelenjak-plin.hr	projekta je i jačanje svijesti i senzibilizacija javnosti o ugroženosti,	potrebi	zaštite ovih vrsta ptica i njihovih staništa, te aktivno uključuje što
zelenjak-plin.hr	Ono što mi znamo jest da nije bilo privatnog bogaćenja, pogodovanja ili	upotrebljavanj	javnog interesa od strane privatnih osoba. Moguće je tek da je bilo i
zelenjak-plin.hr	pravne osobe koji je uredno pozvan, a njegova prisutnost nije prijeko	potrebna	. Sadržaj presude Članak 35. Presuda u postupku protiv okrivl
zelenjak-plin.hr	godinama na Zavodima za zapošljavanje a da se uvedu nove katedre prema	potrebama	suвременog gospodarstva i suвременih tehnologija. Mama i dijete
zelenjak-plin.hr	zaštite zdravlja i okoliša za odobrenje izvođenja mjerenja i ispitivanja	potrebno	je bilo ishoditi akreditaciju prema normi HRN EN ISO / IEC 17025:200
zelenjak-plin.hr	programa: otkrivaju se njihovi potencijali, tumače im se vještine koje su	potrebne	da napreduju u struci ili karijeri, mijenja im se organizacijska uloga
zelenjak-plin.hr	dakako, biti i veći. više > Pravilna prehrana Pravilna prehrana zadovoljava	potrebe	organizma za energijom i potrebnom količinom prehrambenih i zašti
zelenjak-plin.hr	prehrana Pravilna prehrana zadovoljava potrebe organizma za energijom i	potrebno	količinom prehrambenih i zaštitnih tvari koje su neophodne za održi
zelenjak-plin.hr	metabolizam i tjelesnu aktivnost (masti i ugljikohidrata) te nutrijenti	potrebni	za fiziološke funkcije organizma (vitamini i minerali). Saznajte ovdje
zelenjak-plin.hr	procesima u humanoj komunikaciji i odnosima s javnošću; nudi znanja i vještine	potrebne	za efikasno upravljanje informacijama; osigurava specijalističko zni
zelenjak-plin.hr	Kroz stručni studij studenti usvajaju sva relevantna znanja i vještine	potrebne	u profesionalnom radu u poslovima odnosa s javnošću u javno-politič
zelenjak-plin.hr	jedinstveni grad Zagreb 1850. godine, njegov se razvoj još više ubrzava. Razorni	potres	iz 1880. godine pokrenuo je obnovu i modernizaciju mnogih dotrajali
zelenjak-plin.hr	nude supersportske performanse u laganom i okretnom okviru za svakodnevnu	upotrebu	i uživanje u vožnji. Samo Yamaha ima znanja i umijeća za napraviti s
zelenjak-plin.hr	Kombinirajući zabavu i stil " sport-touring " motocikla sa svakodnevnom	upotrebljivošću	skutera, uživajte u vožnji, udobnosti i stilu. T-Max je u samom vrhu
zelenjak-plin.hr	motocrossa. YAMAHA je sve što je naučila na trkaćim stazama u čitavom svijetu	upotrijebila	u unaprijeđenje svojih proizvoda, a rezultat je uvijek jednak - VI ST
zelenjak-plin.hr	sada. Možemo s ponosom kazati da je svaki YAMAHIN proizvod razvijen uz	upotrebu	najnovije tehnologije i sa strašću za prevazilaženje svega očekivan.

Slika 9 Rezultati pretrage za niz znakova "potr" (kojem prethodi i slijedi bilo koji niz znakova) pretraživanjem korpusa opcijom "znak"

Upit **znak** odnosi se na pretraživanje određenog niza znakova, primjerice ako želimo pretražiti niz znakova (slova) koji se pojavljuje u određenoj riječi. Na slici 9 možemo vidjeti pretragu po polju znak za niz znakova „potr“. Kako pretraga nije ograničena, sustav pronalazi sve riječi koje u sebi sadrže niz slova/znakova „potr“, bilo da se nalaze na kraju, početku ili sredini riječi.

¹⁰ Prema Hrvatskom jezičnom portalu, lematizacija je " postupak svođenja riječi na osnovni oblik".

5.1.1.1.1. CQL upit

Posljednja stavka pretraživanja je **CQL** (Corpus Query Language) upitni programski jezik koji se koristi za pretraživanje korpusa s označenim riječima. Kod CQL pretrage može se odabrati što se želi pronaći, tj. pretpostavljeni atribut koji može biti **word (riječ)**, **lemma (lema)**, **morfosintaktička oznaka (tag)**, **lc**, **lemma_lc** i **lempos**. Svaki atribut ima svoje značenje i s obzirom na to koji je odabran rezultati će biti drugačiji. Atribut **word** koristi se kada se želi pronaći riječ u točno određenom obliku. Pretraživanje po **lemi** je već objašnjeno kao jedan od osnovnih načina pretrage korpusa. Atribut **tag** se koristi kad se korpus pretražuje po morfosintaktičkim oznakama. Kada se žele pronaći pojavnice koje se pojavljuju pisane malim slovima, tiskanim slovima ili pojavnice koje započinju velikim slovom tada se koristi atribut **lc**, dok se **lemma_lc** koristi za pretraživanje lema koje su pojavljuju napisane malim slovima, tiskanim slovima ili koje započinju velikim slovom. Primjerice, ako se riječ "što" u korpusu pojavljuje napisana u sljedećim oblicima "što", "Što" ili "ŠTO", u rezultatima pretrage će po zadanom biti vidljivi svi navedeni oblici. Želimo li ograničiti pretragu na, primjerice, samo rezultate pisane velikim tiskanim slovima, tada će upit glasiti [lc="ŠTO"]. Isti princip vrijedi za atribut **lemma_lc**, samo što se odnosi na pretraživanje lema. Primjer za pretraživanje prema atributu **lemma_lc** može se vidjeti ako se želi pretražiti korpus lemom "Višnja" gdje se žele dobiti rezultati za vlastitu imenicu u svim padežima jednine i množine. Tada će CQL upit glasiti: [lemma_lc="Višnja" & tag="Np.*"]. Drugi primjer za pretraživanje prema atributu **lemma_lc** je pretraživanje po lemi "Novi" gdje se žele dobiti rezultati za poimeničeni pridjev u svim padežima jednine i množine. Tada će CQL upit glasiti: [lemma_lc="Novi" & tag="Np.*"]. Još jedan primjer korištenja atributa **lc** može se vidjeti u slučaju pridjeva "osnovni" koji se može pisati velikim ili malim slovom, no, kada se pojavljuje kao dio naziva škole, mora se prema pravopisnim pravilima pisati velikim slovom. CQL upit glasit će: [lc="osnovn.*" & tag="A.*"] [lc="škol.*"] Na slici 10 vidljiv je dio rezultata pretrage prema atributu **lc** gdje se iz okolnog konteksta može iščitati u kojem slučaju se pridjev "osnovni" piše velikim slovom (dakle, očito se radi o dijelu naziva), a u kojem slučaju malim slovom.

.00 h organizira 1. biciklističko natjecanje	osnovnih škola	grada Zaprešića u vožnji biciklom kroz pre
... i namjenjena je prije svega curama po	osnovnim školama	. Probajte zainteresirat neke nove cure zi
je namijenjena djeci od 1. do 4. razreda	osnovne škole	. U igraonici djeca provode vrijeme pišući
e na poziv Ureda donirao i već je stigla u	Osnovnu školu	podjednaka količina vode. ☞ Zagrebački ho
e već iste, 1845. godine bila je to Ženska	osnovna škola	. Veliki interes za školovanje kod sestara r
ljima u suradnji sa Zdravim gradom Poreč	Osnovna škola	Poreč provodi program Afirmacija uspješno
od navršene 4. godine života do polaska u	osnovnu školu	. Igraonicu vodi Vanja Blažek, odgojiteljica
od navršene 4. godine života do polaska u	osnovnu školu	. Igraonica upoznaje djecu s elementima i
od navršene 4. godine života do polaska u	osnovnu školu	. Igraonicu vodi Dalia Jurenc, odgojiteljic
djeca od navršene 3. godine do polaska u	osnovnu školu	. ☞ Program se temelji na suvremenim spo
djeca od navršene 3. godine do polaska u	osnovnu školu	. ☞ Program se temelji na suvremenim spo
a su pravila ovogodišnjih natjecanja ekipa	osnovnih škola	naše županije. Učenice će prvi krug natje
miranju za minicije, učenike nižih razreda	osnovnih škola	potpuna su zagrebačka i hrvatska posebnc
radnom dijelu pohoda biskup je boravio u	osnovnoj školi	, gdje se susreo s učenicima i djelatnicima
jerak... ☞ U sklopu proslave Dana škole u	Osnovnoj školi	Mato Lovrak predstavljena je knjiga Naših
đa. ☞ Zato je važno da djeca od, ne samo	osnovne škole	, nego i od vrtića, dobivaju ta osnovna zna
u Lekenik. Radovi su to djece koja polaze	osnovnu školu	, grafički su riješeni bez prevelike interve
a kuna. ☞ U sportskoj dvorani lepoglavske	osnovne škole	, u srijedu, 29. svibnja održana je svečana
a Lokrumu. Bilo je prelijepo vidjeti djecu	osnovnih škola	kao i djecu sa posebnim potrebama koji su
rešimirom Roginom. Od listopada 1990., u	osnovnoj školi	u Dugavama počinje školski vjeronauk za t
2013. ☞ Unikom već godinama surađuje s	osnovnim školama	između ostaloga i tako što organizira eduk
nji s Udruгом " Ozana " . ☞ Godine 2001.	Osnovna škola	Voltino uključila se u projekt Eko škola te
prašinu i u protueksplozivnoj izvedbi ☞ U	osnovnoj školi	Novigrad, od 4. do 6. studenog 2011., održ
i s Turističkom zajednicom, Komunalcem i	Osnovnom školom	Vela Luka. Djeluje edukativno preko lokal
ri. Na upražnjeno mjesto tiflopedagoga u	osnovnoj školi	Plokite primljena je gđa Marija Španjić, ui
a gimnazija s pravom javnosti iz Zagreba,	Osnovna škola	Vijenac iz Osijeka te Srednja škola Zlatar.
obratio učenicima 7. i 8. razreda porečkih	osnovnih škola	te roditeljima i stručnjacima u prostorima
ite za što uspješniji polazak u prvi razred	osnovne škole	. ☞ Program predškole i ove godine bit će
manifestacija Cvjetni korzo. Dok su djeca	osnovnih škola	na svoj način oslikavala uskršne pisanice, i
ža volontera u SMŽ ". Učenici i nastavnici	osnovnih škola	Dragutin Tadijanović iz Petrinje, Katarine
ici Zadarske privatne gimnazije i Privatne	osnovne škole	Nova poklonili su gradu Zadru nešto zaista
sam učenika od drugog do šestog razreda	osnovne škole	, podijeljenih u dvije starosne grupe; mla
ni rezultati naših članova ☞ 26.03.2010. ☞	Osnovne škole	- LOGO Evo prijevremenih neslužbenih re:
. Teoretska nastava održavana je u zgradi	Osnovne škole	. ☞ Industrijska kamenoklesarska škola ☞ S
la Petar Zrinski, male gimnastičarke iz II.	Osnovne škole	Vrbovec te djeca vrbovečkih dječjih vrtića
organizaciju tribine o katalogu znanja za	osnovnu školu	, koji je od strane Ministarstva tada aktua

Slika 10 Prikaz rezultata za CQL pretraživanje po atributu lc

Posljednji atribut kojeg je moguće koristiti za postavljanje CQL upita je **lempos**, a odnosi se na pretraživanje korpusa po lemi i morfosintaktičkim oznakama, što znači da se uz pojavnicu prikazuje i njezina oznaka kako bi korisnik odmah dobio uvid u gramatičko obilježje riječi koju traži i nad kojom provodi jezičnu analizu.

Opcija CQL koristi programski jezik koji je napravljen za napredno pretraživanje i analizu jezika unutar korpusa, stoga se koriste određena pravila i programska sintagma za pravilno pretraživanje.

Burnard (1996) opisuje CQL kao "tipičan jezik za pretraživanje Booleovog tipa s brojnim dodatnim značajkama koje su osobito korisne za rad s korpusima". Za korištenje CQL pretrage

potrebno je poznavati jezične specifikacije (tj. morfosintaktičke oznake) za hrvatski jezik. Njihov popis se u cijelosti može pronaći na početnom zaslonu hrWaC korpusa ispod opcije za CQL pretraživanje pod nazivom **Popis oznaka**. Svaka kategorija riječi: imenice, glagoli, pridjevi, prilozi, zamjenice, itd. ima svoju specifikaciju. Na slici 11 može se vidjeti tablica specifikacija za hrvatske glagole koje koristi hrWaC.

Može se primijetiti kako je tablica podijeljena u tri stupca. Prvi stupac prikazuje attribute za vrstu riječi u jeziku (u ovom slučaju je riječ o glagolima pa imamo attribute: vrsta glagola, glagolski oblik, lice, broj, rod i negaciju). Drugi stupac specificira vrijednost svakog pojedinog atributa. U slučaju glagola imamo glavni i pomoćni tip glagola te kopulu; glagolski oblik može biti infinitiv, particip, prezent, futur, imperativ, aorist i imperfekt; lica su prvo, drugo i treće; broj se odnosi na jedninu i množinu; rod na muški i ženski, a za negaciju imamo prisustvo ili odsustvo negacije. Treći stupac prikazuje kôd koji se koristi za pretraživanje korpusa. Stoga je oznaka za glagole slovo **V**. Primjerice, za glagolski oblik infinitiv oznaka je **n**, za prvo lice **1**, jedninu **s**, muški rod **m** i prisustvo negacije **y**. Odmah ispod tablice sa specifikacijama za hrvatski jezik nalazi se tablica za morfosintaktički opis (MSD) na temelju kojeg se slaže i postavlja CQL upit kojim se pretražuje korpus.

3.8.4. Croatian Verb

Croatian Specification for Verb			
P	Attribute (en)	Value (en)	Code (en)
0	CATEGORY	Verb	V
1	Type	main	m
		auxiliary	a
		copula	c
2	VForm	infinitive	n
		participle	p
		present	r
		future	f
		imperative	m
		aorist	a
		imperfect	e
3	Person	first	1
		second	2
		third	3
4	Number	singular	s
		plural	p
5	Gender	masculine	m
		feminine	f
		neuter	n
6	Negative	no	n
		yes	y

Slika 11 Prikaz specifikacija za hrvatske glagole u hrWaC i HNK korpusu

MSDs (91)

MSD	Features	Lexical entries	Examples of usage
Vmn	Verb Type=main VForm=infinitive	2017	imati, pomoći, nastaviti, ostati, pronaći, vidjeti, raditi, postati
Vmp-sm	Verb Type=main VForm=participle Number=singular Gender=male	1806	izjavio/izjaviti, kazao/kazati, rekao/reći, dodao/dodati, sastao/sastati
Vmp-sf	Verb Type=main VForm=participle Number=singular Gender=female	1772	mogla/moći, izjavila/izjaviti, trebala/trebati, priopćila/priopćiti
Vmp-sn	Verb Type=main VForm=participle Number=singular Gender=neuter	1597	moglo/moći, došlo/doći, trebalo/trebati, pokazalo/pokazati, priopćilo/priopćiti
Vmp-pm	Verb Type=main VForm=participle Number=plural Gender=male	1742	potpisali/potpisati, trebali/trebati, mogli/moći, imali/imati
Vmp-pf	Verb Type=main VForm=participle Number=plural Gender=female	1607	mogle/moći, trebale/trebati, potpisale/potpisati, složile/složiti
Vmp-pn	Verb Type=main VForm=participle Number=plural Gender=neuter	1491	ostala/ostati, dosegula/dosegnuti, završila/završiti, zapošljavala/zapošljavati
Vmr1s	Verb Type=main VForm=present Person=first Number=singular	1514	mislim/misliti, nadam/nadati, vjerujem/vjerovati, smatram/smatrati

Slika 12 Tablica morfosintaktičkih oznaka za hrvatske glagole korištene za pretraživanje hrWaC i HNK korpusa

Na slici 12 moguće je vidjeti primjer jednog dijela MSD tablice za glagole s popratnim primjerima.

Prvi stupac tablice sadrži MSD kôd koji se unosi u CQL upit. Drugi stupac prikazuje opis MSD kôda i zadnji stupac daje leksičke primjere za navedenu oznaku. Stoga, ako želimo pronaći sve glagolske oblike prezenta u prvom licu jednine tada ćemo za pretragu koristiti MSD oznaku Vmr1s.

Na slici 13 može se vidjeti tablica specifikacija za imenice u hrvatskom jeziku koje koristi hrWaC.

Croatian Specification for Noun			
P	Attribute (en)	Value (en)	Code (en)
0	CATEGORY	Noun	N
1	Type	common	c
		proper	p
2	Gender	masculine	m
		feminine	f
		neuter	n
3	Number	singular	s
		plural	p
4	Case	nominative	n
		genitive	g
		dative	d
		accusative	a
		vocative	v
		locative	l
		instrumental	i
5	Animate	no	n
		yes	y

Slika 13 Prikaz specifikacija za hrvatske imenice u hrWaC i HNK korpusu

Tablica je podijeljena u tri stupca. Prvi stupac prikazuje atribute za vrstu riječi u jeziku (u ovom slučaju je riječ o imenicama pa imamo atribute: vrsta imenice, broj, rod, padež i označava li imenica živo biće). Drugi stupac specificira vrijednost svakog pojedinog atributa. U slučaju imenica imamo opće i vlastite imenice; rod je muški, srednji i ženski; broj se odnosi na jedninu i množinu; padeži su nominativ, genitiv, dativ, akuzativ, vokativ, lokativ i instrumental, a imenica može označavati živo biće ili ne. Treći stupac prikazuje kôd koji se koristi za pretraživanje korpusa. Stoga je oznaka za imenice slovo **N**. Primjerice, za opće imenice oznaka je **c**, za jedninu **s**, muški rod **m**, nominativ **n** i za živo biće **y**. Odmah ispod tablice sa specifikacijama za hrvatski jezik nalazi se tablica za morfosintaktički opis (MSD) na temelju kojeg se slaže i postavlja CQL upit kojim se pretražuje korpus.

Na slici 14 moguće je vidjeti primjer jednog dijela MSD tablice za imenice s popratnim primjerima.

MSDs (88)			
MSD	Features	Lexical entries	Examples of usage
Ncmsn	Noun Type=common Gender=male Number=singular Case=nominative	1869	predsjednik, ministar, premijer, dio, broj, cilj, ured, šef, sporazum
Ncmmsg	Noun Type=common Gender=male Number=singular Case=genitive	1787	posto, tjedna/tjedan, lipnja/lipanj, studenog/studeni, sporazuma/sporazum
Ncmsd	Noun Type=common Gender=male Number=singular Case=dative	1425	premijeru/premijer, razvitku/razvitak, parlamentu/parlament, dnevniku/dnevnik
Ncmsan	Noun Type=common Gender=male Number=singular Case=accusative Animate=no	1367	ponedjeljak, utorak, petak, četvrtak, sporazum, proces, napredak
Ncmsay	Noun Type=common Gender=male Number=singular Case=accusative Animate=yes	376	predsjednika/predsjednik, premijera/premijer, kandidata/kandidat
Ncmstv	Noun Type=common Gender=male Number=singular Case=vocative	1336	prosječe/prosjek, predsjedniče/predsjednik, župniče/župnik, živote/život
Ncmsl	Noun Type=common Gender=male Number=singular Case=locative	1579	putu/put, sjeveru/sjever, svijetu/svijet, sklopu/sklop, procesu/proces
Ncmisi	Noun Type=common Gender=male Number=singular Case=instrumental	1502	tijekom/tijek, obzirom/obzir, predsjednikom/predsjednik, početkom/početak
Ncmpln	Noun Type=common Gender=male Number=plural Case=nominative	1606	dužnosnici/dužnosnik, izvori/izvor, građani/građanin, čelnici/čelnik
Ncmplg	Noun Type=common Gender=male Number=plural Case=genitive	1722	eura/euro, poslova/posao, milijuna/milijun, ljudi/čovjek, dana/dan
Ncmpld	Noun Type=common Gender=male Number=plural Case=dative	1396	novinarima/novinar, naporima/napor, građanima/građanin, dužnosnicima/dužnosnik
Ncmpla	Noun Type=common Gender=male Number=plural Case=accusative	1557	izbore/izbor, napore/napor, zločine/zločin, napade/napad, odnose/odnos
Ncmplv	Noun Type=common Gender=male Number=plural Case=vocative	1332	mediji/medij, župnici/župnik, životi/život, živci/živac, žiriji/žiri

Slika 14 Tablica morfosintaktičkih oznaka za hrvatske imenice korištene za pretraživanje hrWaC i HNK korpusa

Prvi stupac tablice sadrži MSD kôd koji se unosi u CQL upit. Drugi stupac prikazuje opis MSD kôda i zadnji stupac daje leksičke primjere za navedenu oznaku. Stoga, ako želimo pronaći sve opće imenice muškog roda jednine u genitivu tada ćemo za pretragu koristiti MSD Ncmmsg.

Osim što je za pretragu korpusa potrebno koristiti MSD oznake, potrebno je poznavati i CQL jezik i njegove naredbe. CQL programski jezik razvijen je u Institutu za obradu prirodnog jezika (IMS) na sveučilištu u Stuttgartu početkom 90-ih godina prošlog stoljeća. CQL upit sastoji se od regularnih izraza koji se koriste nad atributnim izrazima i/ili strukturama. Da bi pretraživanje CQL upitom bilo moguće, korpus mora biti označen, što znači da svaka riječ u korpusu mora biti označena vrstom riječi (POS oznakama), tj. mora se znati kojoj kategoriji riječi pripada ili mora biti označena morfosintaktičkim (MSD) oznakama.

5.1.1.1.2. Parametri pretraživanja CQL upitom

Pretraživanje korpusa CQL upitom pruža korisniku mogućnost raznolike i sveobuhvatne pretrage teksta. Samim time je ova vrsta pretraživanja i najzahtjevnija korisnicima te im predstavlja jednu od prepreka u korištenju korpusa i korpusnih alata. CQL upit omogućava pretragu korpusa po riječima, morfosintaktičkim oznakama ili pojedinim dijelovima riječi, oznaka ili izraza.

Postoje određena pravila i odrednice kako i na koji način se koristiti CQL-om. Tip pretrage je sličan pretraživanju baza podataka te se temelji na sličnim pravilima i sintagmama, a zahtijeva od korisnika posjedovanje informatičke pismenosti te iziskuje vrijeme od korisnika kako bi ovladao pravilima za pretraživanje. U tabeli 1 nalaze se neki od osnovnih parametara koji se koriste u CQL upitu. Svaki od njih ima određeno značenje koje korisnik korpusa treba poznavati kako bi mogao koristiti ovu vrstu pretrage. Važno je za naglasiti kako se CQL pretraživanje koristi u hrWaC i HNK korpusu.

Kod CQL upita, pojam koji se pretražuje uvijek se unosi unutar navodnih znakova. Navodnici moraju biti engleski, a ne hrvatski, dakle s jedne i druge strane riječi trebaju biti pozicionirani gore. CQL upit nije osjetljiv na mala i velika slova te na razmake, osim kada je riječ o pojmu koji se unosi unutar navodnika - tada se ne koriste razmaci jer pretragu neće biti moguće provesti.

Opći oblik kojim se pretražuje određena vrijednost atributa je [atribut = "vrijednost"]. Primjerice, ako želimo pronaći određenu riječ, (npr. "žena"), atribut je **word** (riječ), a njegova vrijednost "žena". CQL upit izgleda ovako: [word="žena"]. Ako pak želimo pronaći određenu oznaku (npr. Vmr1s), atribut je **tag** (oznaka), a vrijednost "Vmr1s". CQL upit izgleda ovako: [tag="Vmr1s"].

Tablica 1 Opis oznaka i atributa za pretraživanje hrWaC korpusa po CQL upitu

OZNAKA	OPIS
[]	Zamjenjuju bilo koji element, jednu riječ. Služe za postavljanje Boolean izraza.
" "	Oznake za definiranje vrijednosti
.	Zamjenjuje jedan znak
*	Zamjenjuje slova ili znakove u rasponu od 0 do 100
	Pretražuje dvije ili više različitih vrijednosti
!	Koristi se za negaciju
{ }	Pretražuje se određen raspona vrijednosti koje se pojavljuju unutar zadane pretrage
&	Spona između dviju vrijednosti atributa
\	Koristi se za isključivanje elementa
=	Oznaka za utvrđivanje vrijednosti atributa
?	Oznaka za pronalaženje jednog ili niti jednog prethodnog znaka
tag	Atribut za pretraživanje vrste riječi
word	Atribut za pretraživanje riječi
<s/>	Oznaka za rečenicu
within	Naredba za pretragu unutar rečenice
containing	Naredba za pretraga po sadržaju
meet	Naredba za pretragu konteksta
union	Naredba za proširivanje parametara naredbe meet

Nije uvijek nužno unijeti oznaku **word**. Ako se korpus želi pretražiti bez ovog atributa, tada se traženi pojam unosi u navodne znakove. Na primjer, ako se žele pronaći riječi "preispitati" i "ispitati", tada će CQL upit glasiti: "(pre)?ispitati". U ovom primjeri je korištena i oznaka ? koja se upotrebljava za pronalazak 0 ili jednog pojavljivanja određenog izraza ispred zadane riječi, u ovom slučaju izraza "pre" ispred riječi "ispitati". Na slici 15 vidljivi su rezultati pretrage po navedenom CQL upitu gdje se pojavljuju riječi "preispitati" i "ispitati".

sigurno nećete steći tako da radite što i drugi Potrebno je	preispitati	interne standarde struke u svjetlu novih okolnosti i imati
tite u Hrvatskoj, koji u svojoj skrbi imaju djecu. Cilj je bio	ispitati	stavove i percepciju vlastitog znanja liječnika u vezi sa zl
škoj primjeni« u trajanju od 4 mjeseca. Ciljevi rada bili su	ispitati	postoji li razlika u razini znanja liječnike obiteljske medic
a prostora da se postignu bolji rezultati. ¶ Cilj rada je bio	ispitati	adekvatnost antikoagulacijske terapije u bolesnika sa kron
nije odgovor na baš sve probleme i da je potrebno valjano	preispitati	i priznati si moguće uzroke nezadovoljstva. ¶ Primjerice, i
nalazi na poveznici ispod teksta. ¶ Ovom anketom želimo	ispitati	Vaše potrebe za obrazovanjem, kako bismo njima mogli pr
e se krenuti u dalje traženje kvara. Nakon ovoga može se	ispitati	sustav paljenja i to elektronika u razvodniku paljenja i vis
jima različitima od njihova. Takav pristup pomaže mladima	preispitati	vlastite vrijednosti, stavove i predrasude te razviti govorn
ršenog sparivanja. Osnovni problem teorije sparivanja jest	ispitati	postoji li savršeno sparivanje i ako postoji, konstruirati ga.
jeg je uzelo ili izabrao u tom vremenu ne dođe, sud može	ispitati	okrivljenika i bez nazočnosti branitelja. Očitovanje okrivlj
upku, koji danas (11. lipnja) počinje saslušanjem, Sud želi	ispitati	da li je Europska središnja banka tijekom procesa spašava
nalne vozače treba kazniti više no obične vozače, te treba	preispitati	njihovu mogućnost daljnjeg rada, a ukoliko ponavljaju pre
ičnih metoda, ranjivost zaposlenika i organizacije može se	ispitati	i metodom anketiranja zaposlenika, odnosno utvrđivanjem
od toga kojom brzinom I svatko od nas morat će ubuduće	preispitati	svoj rad, posebno partijske funkcije u svojoj lokalnoj sred
vja optužnice, uz prisutnost vještaka i branitelja, pokušati	ispitati	optuženika. Ako se optuženik ne može ispitati državni odv
prodošli na stranicu Centra za kontrolu hrane ¶ Trebate li	ispitati	parametre zdravstvene ispravnosti hrane i predmeta opće
dnošenje optužnog prijedloga. Prekršajni će sudac odmah	ispitati	privedenog počinitelja prekršaja. Ako pri tom nisu se stek
pregledao.pozdrav veliki. ¶ ODGOVOR: ¶ Najprije morate	ispitati	stanje akumulatora i stanje elektropokretača. Ako isti nist
spod velikog kamena i bez mogućnosti micanja, Ralston će	preispitati	svoj život i shvatiti da li ima snage i volje oduprijeti se sm
odnosu na sve točke optužnog prijedloga, okolnosno će se	ispitati	na sve točke optužnog prijedloga. ¶ (3) Ako sud okrivljenil
kredita, uvjetima kreditiranja i troškovima kredita. Treba	ispitati	i kakve programe nudi banka za poduzetnika kroz komerci
kredita, uvjetima kreditiranja i troškovima kredita. Treba	ispitati	i kakve programe nudi banka za poduzetnika kroz komerci
ontirati glavu motora, po potrebi istu obraditi (ako treba i	ispitati	i na hidraulički tlak) i zamijeniti sva potrebna brtvila. Nako
kujem Kristov dolazak, već i vrijeme u kojem smo pozvani	preispitati	svoj život, svoje stavove, snove, čežnje, svoju svrhu, svoj
i samo jedna (situaciju s tri dvostruka brida zasebno ćemo	ispitati). To znači da vrh A ostaje nezasićen, pa ta mogućnost ne
me razgovarati ili kako se nositi s tim, ali svakako je dobro	preispitati	svoje osjećaje i o njima razgovarati koliko god bilo teško il
I razvoju novih tehnologija nikad se ne može sve do kraja	ispitati	, jer bi cijena razvoja dosegla astronomske iznose, a i real
emo da je u drugostupanjskom suđenju moguće tu odluku	preispitati	i da će drugostupanjsko vijeće uzeti u obzir sve ono što m
ju...?? ¶ Možda bi pročelnik Tomičić trebao sebe i svoj ured	preispitati	o poslovnim prioritetima i društvenim vrijednostima kad v
ti i filter mjenjaca. Ako i nakon toga bude problema treba	ispitati	solenoidne ventile mjenjaca, obaviti po potrebi dijagnosti
raju, tko su Superprodavači: ¶ Superprodavači su sposobni	preispitati	svoju prodaju i napraviti promjenu u njoj. Oni znaju da ak
adnu tekućinu na čep ekspanzione posude. Najprije treba	ispitati	isparvnost termostata, pumpu za vodu i hladnjak. Nakon t
l dana pravomoćnosti prethodnog rješenja o mjeri opreza,	ispitati	po službenoj dužnosti postoji li još potreba za mjerama o
iji toga teatra. To je moja pretpostavka. Bilo bi zanimljivo	ispitati	. Ako se itko pobunio protiv uklanjanja te lubanje iz HNK-
n u praksi jer za bipartitni graf $G \setminus \left(X, Y \setminus \right)$ treba	ispitati	sve podskupove skupa X, a broj podskupova naglo raste ka
red tehnološki naprednim zemljama: valja s jedne strane	preispitati	visoke standarde potrošnje uvjetovane sadašnjim modelor

Slika 15 Prikaz rezultata za CQL upit "(pre)?ispitati"

Znak jednakosti (=) kod postavljanja upita koristi se za definiranje vrijednosti atributa po kojem želimo pretraživati. Primjerice, ako se želi pronaći prikaz uporabe riječi **vrt** CQL upit bi glasio **word="vrt"**. Na ovom primjeru može se vidjeti kako se vrijednost atributa uvijek stavlja unutar navodnika. Za proširivanje upita radi pronalaženja više vrijednosti dodaju se uglate zagrade [] koje omeđuju tražene attribute.

Osim uloge definiranja granica i skupova za pretragu, uglate se zagrade mogu koristiti i za zamjenu bilo kojeg znaka ili jedne riječi. Ako se želi unutar upita ostaviti proizvoljno mjesto na kojem se može pojaviti bilo koja riječ tada će se koristiti prazne uglate zagrade ([]). Na primjer, ako se žele pronaći sve riječi koje se pojavljuju između prijedloga "kroz" i svih oblika riječi "prozor" tada će CQL upit glasiti: "kroz" [] "prozor.*". Budući da su korištene prazne uglate zagrade između dvije zadane riječi, rezultati upita prikazat će samo jednu riječ koja se

nalazi između njih. Na slici 16 moguće je vidjeti rezultate pretrage hrWaC korpusa za navedeni CQL upit.

ovog puta sunce već dobrano prodira	kroz otvoreni prozor	. Još jedan topao i sunčani dan
ći od slabog svjetla koje je prodiralo	kroz male prozore	. Ušli smo u sobu u kojoj je bilo
klo, pa se činilo kao da mi se ukazala	kroz zamagljen prozor	. Na koji je opet zakucala jesen
emena hladan zrak se uvlačio u sobu	kroz otvoreni prozor	... Vani u vrtu vukao se jež ispo
enicama ili s namještaja, s balkona ili	kroz otvoren prozor	. Zato je potrebno unaprijed ra
z zatvoren prozor) i ventilacijski (oni	kroz otvoren prozor). Kada se zbroje jedni i drugi, l
ti se događaju kako kroz staklo, tako i	kroz okvir prozora	. Okvir može biti PVC, ali s čelič
zloženo moguće je promatrati s ulice	kroz veliki prozor	galerije. Međunarodni program
ikrio taj pogled, morao sam pogledati	kroz drukčiji prozor	. ♣ Lindsay Brown u Zagrebu ♣ l
ija Fino si kaza malo ' ', dobaci netko	kroz otvoren prozor	u susjedstvu. ♣ Nova se pokunji
ogađaja i zapažamo da gusti dim izlazi	kroz podrumski prozor	. ♣ Voditelj intervencije vrši izv
istorije, zidovi se hlade, a topliji zrak	kroz otvorene prozore	izlazi vani. ♣ Sobnim programac
željni nerijetko, istražujući, ulijeću i	kroz otvorene prozore	naših domova. Ne zna se, zapra
ena soba, u koju se može tek provući	kroz omaleni prozorčić	, a u njoj najviše vole boraviti d
bici kroz prozore su transmisijski (oni	kroz zatvoren prozor) i ventilacijski (oni kroz otvoren
javati kad je prozor otvoren. I kad mi	kroz otvoren prozor	jutro uđe u sobu i pozdravi me.
čekali. Kratko vremena nakon što je	kroz otvoreni prozor	dopro podnevni pucanj topa s Lu
iti razinu buke za 33 dB. Na taj način	kroz zatvoren prozor	nećete čuti buku s ulice. Ukolik
konska vrata ♣ Prirodna je ventilacija	kroz otvorene prozore	i balkonska vrata najintenzivniji
na toplijima. ♣ Prirodna je ventilacija	kroz otvorene prozore	i balkonska vrata najintenzivniji
ugu kosu svoje Sanjinke. Naginjem se	kroz otvoren prozor	, želim joj doviknuti, objaviti joj
su se osloboditi u nadi da će pobjeći	kroz otvoreni prozor	. Tu borbu za život i smrt izmeđ
govih biografa, Bog je provirio glavom	kroz njegov prozor	i on je počeo kričati. Možete li t
li ne navučemo tamne zastore, često	kroz zatvoreni prozor	ulaze sunčeve zrake koje imaju
parkinga u rikverc, jer loša vidljivost	kroz bočne prozore	otežava i povećava rizik izlaska
ona se odvija putem infiltracije zraka	kroz zatore prozora	i vrata, te zidova, otvaranjem p
na prste noge zavirujemo i ne znamo	kroz koji prozor	ući. ♣ â žMislim da su ipak rekl
javajuće svjetlo, istu može prodirati i	kroz otvorene prozore	ili vrata. ♣ Pružaju li metalizirar
lašenu djevojku i oboje se zagledaju	kroz veliki prozor	sa kojeg je pucao vidik na mnog
lašenu djevojku i oboje se zagledaju	kroz veliki prozor	sa kojeg je pucao vidik na mnog
je sunce užarenom pesnicom udaralo	kroz otvoren prozor	i vrijeđalo oči, usprkos napola sj
gnim medijima) kao tmuran i oblačan,	kroz ogroman prozor	u mom uredu zasjalo sunce. Gol
ćete uvijek biti u mogućnosti gledati	kroz kuhinjski prozor	. Katastrofa može nastati u trep
otkrovlju, u koju se može tek provući	kroz mali prozor	, a u njoj najviše vole biti djeca

Slika 16 Prikaz rezultata za CQL upit: "kroz" [] "prozor.*".

Oznaka **tag** se koristi za pretragu označenih riječi što znači da se koristi kada se želi pronaći određena vrsta riječi, npr. glagol, imenica, pridjev i sl. Primjer ove vrste pretrage bi bio ako se žele pronaći svi glagoli u korpusu - tada će CQL upit glasiti: tag="V.*". Ako pak želimo pronaći samo glavne glagole u prezentu u prvom licu jednine, koristimo točno određenu oznaku (Vmr1s), dakle tag="Vmr1s".

Kada se pretražuju označene riječi unutar korpusa, često se koristi oznaka .* zbog toga što se time obuhvaća bilo koji niz znakova nakon određenog znaka. Primjerice tag="V.*" će pronaći sve glagole (glavne, pomoćne ili kopule, u bilo kojem glagolskom vremenu, bilo kojem licu

jednine ili množine. Drugim riječima, oznaka .* (točka iza koje slijedi zvjezdica) zamjenjuje bilo koji niz znakova u oznaci **tag**.

Oznaka **&** označava sponu između dviju vrijednosti atributa koji se pretražuju. Primjerice, može se postaviti upit tako da se pronađe koji se sve oblici glagola pojavljuju u korpusu, a započinju s "razgovara". U ovom primjeru CQL upit bi glasio: [word="razgovara.*" & tag="V.*"] Dakle oznaka **&** je korištena kao spona između niza znakova "razgovara" i vrste riječi - glagola (opet, glagol može biti u bilo kojem glagolskom vremenu, bilo kojem licu jednine ili množine, pa će rezultati pretrage obuhvatiti oblike: *razgovarati, razgovaram, razgovaraš, razgovara, razgovaramo, razgovarate, razgovaraju, razgovarat, razgovarah, razgovaraše, razgovarasmu, razgovaraste, razgovarahu, razgovarao, razgovarala, razgovaralo, razgovarali, razgovaraj, razgovarajmo, razgovarajte te razgovarajući*).

Kad bi CQL upit glasio: [word="razgovara.*" & tag="Vmr3s"], rezultat pretrage bio bi: *razgovara*. Da je kojim slučajem upit glasio: [word="razgovara.*" & tag="Vmr.*"], rezultati pretrage obuhvatili bi samo oblike tog glagola u prezentu, dakle: *razgovaram, razgovaraš, razgovara, razgovaramo, razgovarate, razgovaraju*.

Vitičaste zagrade ({}) koriste se kada se pretražuje raspon riječi unutar zadane pretrage, odnosno kada se želi vidjeti koje se riječi pojavljuju između 2 ili više pojmova koji se žele pronaći. Primjerice, ako se žele pronaći riječi koje se pojavljuju između svih oblika glagola **projuriti** i priloga **kroz**, unutar vitičastih zagrada unijet će se broj koji se odnosi na broj riječi koje želimo vidjeti između te dvije riječi. CQL upit za ovaj primjer glasio bi: "projur.*"[] {2} "kroz", što znači da će rezultati prikazati od nula do maksimalno dvije riječi koje se mogu pojaviti između ta dva zadana pojma. Na slici 17 moguće je vidjeti rezultate hrWaC korpusa za navedeni primjer.

ove godine ukoliko Joey Porter pokaže da zna kako	projuriti kroz	blokove i stići do bacača . Nadam se samo da su Cards
se automobil zaletjelo drugo vozilo čiji je vozač	projurio kroz	crveno na semaforu . Zanimljivo je da se nesreće
jako vole . A i mi bismo se ružno osjećali da samo	projurimo kroz	kuću kao propuh . Oko 12,30 sati bili smo u Rožićima
znači i pregaziti pješaka na pješačkom prijelazu ili	projuriti kroz	crveno i nekog usmrtili . Posljednjih godina u nas
ad je vozač njemačkog automobila velikom brzinom	projurio kroz	crveno svjetlo na križanju . Na njega je bočno naletio
čica na WTA ljestvici i najbolje rangirana Hrvatica ,	projurila je kroz	prvi set ostavivši suparnicu na nuli . Posao je završila
obiteljski prijatelj , star samo osamnaest godina ,	projurio je kroz	znak Stop i poginuo . Toliko je ljudi u mom životu
skrivena policijska kamera vas je snimila dok ste	projurili s karijolom kroz	crveno i morate platit kaznu ili ... Ma , pusti kaznu
na raskrižju Kovačičeve i Nazorove ulice u Ivancu	projurio je kroz	crveno svjetlo na semaforu . Pritom je u punoj brzini
zimski san . Uskoro će prvi svibanj i ljeto koje će mi	projuriti kroz	prste isto kao i pijesak na plaži . Vrijeme jednostavno
io izvan prve desetorice . Ipak , sa svježim gumama	projurio je kroz	grid i u posljednjem krugu uspio uhvatiti jedan bod
2 vrste konjskog neposlušna . Ili sam od sebe hoće	projuriti kroz	nešto ili ne želi proći kroz neku situaciju , potok
izašla iz škole . Ni onda kad se udavala . I za tren	projuri mislima kroz	sve te godine , da nađe svoj najteži grijeh . Tražila
ljanja probio kroz drugi granični prijelaz On je prvo	projurio kroz	granični prijelaz Goričan , a potom nastavio voziti
simboličan za ono što se sa Baom dobiva . Mata je	projurio malo iskosa kroz	šesnaesterac i prebacio istrčalog golmana i lopta
st> nastavnica Antonija Rosandić Protekla godina je	projurila kao vlak kroz	naš mali razred , i mi se sada javljamo stariji ,
lvo je upravo bio otvorio svoja vratašca . Mačka je	projurila kroz	otvor tako brzo da ju je jedva stigao vidjeti . Široko
su psihičke faze kroz koje prolaze tečajci . Neki	projure kroz	faze ... neki ih preskaču ... neki zapnu za neku
bi tekućina mogla biti apsorbirana , a ne da samo	projuri kroz	vaš organizam . Ako želite : Spavajte kad god možete
tka 31.08.2007. g. u vozilu koje je velikom brzinom	projurilo kroz	crveno svjetlo na raskrsnici u Posušju u 23 sata
prelazio pješački prijelaz , na njega je , prethodno	projurivši kroz	crveno svjetlo na semaforu , naletio 33 - godišnji
brzo isplatio . Igrala se 83. minuta kada je Mršić	projurio kroz	obranu " lokosa " i topovskim udarcem s 20 - ak metara
precizni . U 83. minuti Petar Mišić još jednom je	projurio kroz	neodlučnu obranu Osijeka , dobro pucao s 20 - ak
buđenju ali još 100 puta jače . Uhvatio me strah ..	projurilo mi je kroz	glavu - - šta ako sada dobijem neki napadaj ...
privuklo rally sportu . Nakon što rally auto jednom	projuri kroz	zavoj pred Vama , znajte da je u oblaku prašine skriven
kretenke u nekom starom autu nisu mogli pričekati i	projurili kroz	crveno . Auto mi je prošao niti 10 cm od nogu . I
. Tek je u daljnini neki automobil luđačkom brzinom	projurio praznim raskršćem kroz	crveno svjetlo . K renoo sam Hainzlovom ulicom sa
obaziranja na ograničenja i upozorenja Seatom je	projurio kroz	spuštene rampe na granici . Naime , 32 - godišnjem
teen godinama odavno . Nadamo se da će pametno	projuriti kroz	te buntovničke godine . Kako ovih godina nije slavila
Overdose Novi lik u igri morat će protegnuti papke i	projuriti kroz	područja preplavljena demonskim kreaturama u još
reće otac glasno . Kuća je bila velika i raskošna i	projurili smo kroz	otvorenu željeznu kapiju prema njoj , dok je šljunak
edili u tom naumu , ostaje dojam da smo na brzinu	projurili kroz	partituru bogatu detaljima . U uskoj je to vezi s
od ekipe s Borika i dok su se oni snažili , Zara je	projurila kroz	drugi meč . Ekspresnih 3:0 nakon nove pobjede 5.
naturgiji i redostijedu stika , i brzina kojom želim da	projurim kroz	tih 150 minuta je moja lična organizacija ideje .
također je bio na putu . On je bio čvrsto odlučio da	projuri kroz	ledenu pustoš uz pomoć saonica u koje su bili upregnuti
zmet . Hoće li se " opametiti " onaj vozač koji pijan	projuri kroz	crveno svjetlo , čak i da ne izazove prometnu nesreću
Dragan Kovačević je nešto kao zec trkač . Čovjek će	projuriti kroz	unutarstranačke izbore ne bi li uzeo koji glas mlađih
od superbrzog i zahtjevnog Agent Dasha , koji mora	projuriti kroz	razne koridore usput skupljajući dijamante i izbjegavaju
i čiste fantazije , u kojima je Ivica dodao gas i	projurio kroz	cilj s nevjerojatnih 85 stotinki ispred Myhrera .
koji se , kako često pokazuje crna kronika , ne libe	projuriti kroz	crveno svjetlo . </text><text> Vijesti Ove subote Varaždi
kvalitete djetetova govora , umjesto da na brzinu	projurite kroz	nekoliko vježbi i ostanete na istoj razini vještina
šletila je na ulicu i odbacila kantu za smeće . ZUM -	projurila je kroz	žuto svjetlo na semaforu urlajući : - Brzo Brzo Samo
lijepo nadodati , Zelenika je puno , puno prebrzo	projurio kroz	partije Velika pobjeda Rukavine nad Korčnojem jedini
in . - KARKAH RAMN HARGON .. - klonjnk ? Kamen mu	projuri kroz	zube i polako usporavajuću upadne u sobu . Podigavši
u Hrvatsku iz pravca graničnog prijelaza Jelšane ,	projurio je kroz	granični prijelaz i probio rampu , izvjestila je
kinu , ali tutanj motora svemirskog broda koji je	projurio kroz	kadar gotovo je bio zatresao stolice . Preljepi
je bilo još samo 1 sat tako da smo doslovno morali	projuriti kroz	2 dućana u kojima se može kupiti sve vezano za Audi
jer nisam vezana na 50 m od kuće , a frajeru koji	projuri kroz	crveno na semaforu , okreće se na ručnoj niti znak
menu , na teškim terenima : Istra 1961 furiozno je	projurila kroz	Gradski vrt pobijedivši Osijek s 4:0 dok je Rijeka
i 20. ciklus Porina . </text><text> SLOVENIJA Pijan	projurio kroz	spuštene rampe na granici Hrvatski državljani u
trbuja . Ti zadržaji ove toware do mene , a ja ću	projurit kroz	cilj . Alberto : A očemo nagradu podijelit popola ?
dvojcu na pariće , braća Sinković (HAVK Mladost) ,	projurila su kroz	A finale s gotovo 19 sekundi prednosti u odnosu na
svjetlosnim i zvučnim signalima sa pet vatrogasaca	projurio kroz	međunarodni granični prelaz M. Središće Petišovci
znaka , šest ih je nepropisno pretjecalo , tri su	projurila " kroz	" crveno svjetlo na semaforu , a još troje upravljalo
akon 20 godina rada u Njemačkoj , Joža iz Pupelice	projurit će kroz	Kapelu 120 na sat , a kada policajcu ponudi već spremj
je propast kod nas veliki crni pasat ST reg oznaka	projurio kroz	moj grad u pravcu mađarske .. biće da se otišlo po
ini-Huygens svemirske misije , je 14. siječnja 2005.	projurila kroz	atmosferu Titana , Saturnovog najvećeg mjeseca ,
svonska / Zagrebačka avenija , koje su pravolinijski	projurile kroz	vijugave ulice Trnja i Trešnjevke . Neke od tih "
privukao zvuk sirene i vatrogasci koji su ubrzo zatim	projurili kroz	njihov kvart . Dana 29.03.20010. u 20,13 sati dežurni
ički , a ne moralni fenomen) predvidio da će Čačić	projuriti kroz	vrata i zakucati " etički neutralnog " Zorana Milanovića
taj članak na vjesnikovoj stranici , prvo što mi je	projurilo kroz	glavu bilo je : pa mi smo zaista narod koji voli
u vožnji automobilom ni skrenuti pogledom , a već	projuriš kroz	Zemunik Gornji , naselje koje prestijeca državna ,

Slika 17 Prikaz rezultata za CQL upit "projur.*"[]{}2" kroz"

Oznaka uskličnika (!) koristi se kao negacija kod pretraživanja korpusa, odnosno upotrijebit će se kada se nešto želi isključiti ili izbaciti iz pretrage. Primjerice, ako se žele pronaći sve pojavnice riječi **žena** u korpusu (sva pojavljivanja te riječi), ali ne želimo da nam se prikazuju rezultati gdje se ispred traženog pojma pojavljuje pridjev, CQL upit za ovaj primjer glasio bi: `[tag!="A.*"] [word="žena"]`. Može se primijetiti kako se oznaka za negaciju uvijek stavlja iza oznake atributa (koji je u ovom slučaju **tag**), odnosno ispred znaka jednakosti. Ona se nikada ne koristi uz vrijednost atributa. Ako se uskličnik koristi ispred zagrada, tada će iz pretrage biti izostavljeni i atributi i njihove pripadajuće vrijednosti.

Oznaka obrnute crte (\) koristi se kada se iz pretrage žele isključiti sve pojavnice koje sadrže samo jedan znak. Primjerice, ako se žele isključiti interpunkcijski znakovi koji se pojavljuju unutar odlomaka poput točke, zareza, uskličnika, upitnika, dvotočke, točke zareza i sl.

Oznaka okomite crte - | koristi se u slučajevima kada se žele pronaći dva ili više pojma istovremeno, tj. dvije ili više vrijednosti jednog atributa želimo definirati upitom. U programskom jeziku ova se oznaka naziva OR (Booleov operator ILI) i njome se u rezultate pretraživanja uključuju pripadnici oba definirana skupa za pretraživanje. Primjerice, ako se žele pronaći riječi koje započinju nizom znakova "trub" te se odnose na imenice i glagole, CQL upit za ovu vrstu pretrage bio bi sljedeći: `[word="trub.*" & (tag="N.*" | tag="V.*")]`. Rezultati će obuhvatiti oblike glagola: *trubiti*, *trubi*, *trube*, ali i imenice *truba*, *trubač*, *trubadur*, te sve oblike tih imenica, itd. U ovom upitu pojavljuju se i obične zagrade zbog toga što smo definirali dvije vrijednosti odnosno dvije vrste riječi, imenice i glagole, koji započinju s "trub". Na slici 18 može se vidjeti prikaz konkordancijskog niza za hrWaC korpusa za postavljen CQL upit.

utno najbolji klub na ovim prostorima, ali u Evropi su	truba	. ♀ Ovak vas Mamic koliko god da je budala, covek zna po:
om ritualu zavodenja koje ukljucuje trcanje, pjesmu,	trublje	, bicevanje i krv. Sve završava njegovim konačnim izboror
zdanju Alfe objavljuje i svoj prvi roman za djecu Plavi	trubač	. ♀ Godinu dana kasnije tiskan mu je još jedan roman za
alo problema zna svirati još dva glazbena instrumenta	trubu	i klavir. ♀ Nebahat Cehre (sultanova majka) jedva dočeka
i ključnih figura francuske šansone, jedan od najvećih	trubadura	francuskog jezika. Rođen 8. travnja 1929. u Bruxellesu, n
linih čudovišta. Vlada negira da on postoji, iako mediji	trube	o njemu na sve strane. Jest da si čovjek brusi rogove, ali i
će mjesto. ♀ U finalu su svi navijači uzbuđeno gledali,	trubili	i skakali od uzbuđenja. Snage su odmjerili Zagreb i Senj. I
e će tako bilježiti brzinu, potrošnju, kočenje, pa čak i	trubljenje	, a svi podaci biti će pohranjeni u datoteci. Premda mnog
ne zaletim. ♀ Kad ono na prvoj ravnoj i glatkoj dionici	trubi	mi par koje sam ostavio u prošloj grupi. To the left. Ko da
žio im se Ivan Bralić. Na programu su se našla djela za	trubu	i orgulje čuvenih majstora glazbenoga baroka, J. Pachelb
treću godinu su poznati glazbeni umjetnici i pedagozi	trubač	prof. Stanko Arnold iz Slovenije te orguljašica prof. Ljerk
ranije za bariton i orgulje. U orkestar dodaje rogove,	trube	i trombone, i, naravno, bariton solo. Takva verzija Requi
iske sredine svog doba. S devet godina počeo je svirati	trubu	zastugom oca, nekadašnjega svirača u kapeli, da bi postji
enu isprogramiranosti se radi. Svi premijeri i državni	trube	u istu tikvu kao da ih je ista majka rodila. Zašto nema rev
gled te sam morala naslijepo izaći. Vozač mi je počeo	trubiti	, i ja sam krenula za njim jer me izivcirao. Počela sam ga
sa, mokra. Pada kiša kao iz kabla. Automobili prolaze,	trube	, ona ne zna gdje je. Samo hoda, pa trči, pa hoda sve dol
ađen je 1942. godine. ♀ Prva odijela, kao i vatrogasnu	trubu	, vatrogasnu časničku sablju, te raznu sitniju opremu Dru
ovjeri ministar. ♀ Srednjovjekovni biografski tekstovi o	trubadurima	vrlo su staro svjedočanstvo o zanimanju koje izazivaju živ
io da se dočekuju neki sportski junaci. Dočekali su nas	trubači	, kolege su bili u narodnim nošnjama a u rukama im bila c
hovic inozemnim gazdama, tm su u oku. Paralelno sa	trubadurima	iz prodanih udarnih medija, gejevi vrlo perfidno igraju ul
ča koji prebire po strunama gitare. Prepoznah uličnog	trubadura	iz naše mladosti i stavih želju u šešir koji je ležao na astr
ča koji prebire po strunama gitare. Prepoznah uličnog	trubadura	iz naše mladosti i stavih želju u šešir koji je ležao na astr
ča koji prebire po strunama gitare. Prepoznah uličnog	trubadura	iz naše mladosti i stavih želju u šešir koji je ležao na astr
žernarda na čelo komisije, da je do njega Dragačevski	trubači	bi imali ljetnu tezu u Areni. ♀ 12 Srijeda, 14 Travanj 201
eti nikakvu korist, to jest neće donijeti, kako se stalno	trubi	, bolju kvalitetu usluga i razvoj konkurentskog tržišta. Onz
već uobičajna praksa dijeljenja razne racing opreme,	truba	i boja za automobile. Svoje umijeće opet možete pokaza
šju poezije, pripovjedne proze i esejistike. ♀ Trščanski	trubač	i skladatelj Marco Fragiaco glazbenu je naobrazbu stel
povijesnog značaja ovog kompleksa, motive poštanske	trube	koja predstavlja poštansku postaju i preslika netom spom
ške ili romaničke katedrale ♀ feudalni dvorci, vitezovi,	trubaduri	♀ samostani s knjižnicama i prepisivačima knjiga ♀ krščan:
vijet dobiti upozorenje od Boga Ondak neću ja morati	trubiti	što je ispravno a što ne ♀ nije lose i glavno da je to sve pc
ler i basist Mario Torbica te gosti, gitarist Elvis Penava,	trubač	Antonio Geček i tenor saksofonist Mario Bočić. ♀ LEKAP Q
ački orkestar. Božićnim melodijama tube, horna (rog),	trube	, klarineta, flauta, blok flauta, piccolo flauta, krilnica i sal
♀ Poznat kao jedan od najsvestranijih jazz glazbenika,	trubač	, skladatelj, voditelj big banda i glazbeni pedagog, Wynto
ičnih nema previše zar ne? ♀ Bio Massa super vozač, ili	truba	u jedno možeš bit siguran; teško da bi ijedan drugi vozač
a za učenjem. Osim toga slobodno možemo reći da su	truba	i orgulje na neki način prepoznati kao izvanredan spoj gla
Zvonimir organizirali su Treći međunarodni seminar za	trubu	i orgulje, održan u razdoblju od 26. do 29. kolovoza. Prei
asvjetnog generatora, startera, reflektorskih svjetala i	trube	koje su se uskoro počele primjenjivati u konstruiranju aut
astupio s vlastitim skladbama u Studiju Bajsić, švedski	trubač	, skladatelj, aranžer i bandleader Lasse Lindgren vraća se

Slika 18 Prikaz konkordancijskog niza za CQL upit [word="trub.*" & (tag="N.*" | tag="V.*")]

Oznaka se također može koristiti kada se žele pronaći dvije ili više riječi odjednom. Primjerice, ukoliko se upitom žele pronaći riječi "malen" ili "sićušan" tada će CQL upit glasiti: [word="malen|sićušan"]. Važno je za naglasiti kako atribut može sadržavati onoliko vrijednosti koliko korisnik zada upitom, nije ograničen na isključivo dvije vrijednosti kao u ovom primjeru. Naredba **meet** odnosi se na kontekstualnu vrstu upita gdje se želi doznati šiti kontekst traženog pojma, odnosno kako se određeni pojam ili riječ ponaša u zadanom okruženju. Primjerice, ako se želi vidjeti na koji način se koriste i u uporabnom jeziku ponašaju glagoli i prilozima koji ih okružuju tada će se koristiti naredba **meet**. CQL upit kojim se žele vidjeti svi glagoli koji su okruženi prilozima u rasponu od maksimalno dvije riječi prije ili poslije glagola glasio bi: (meet [tag="V.*"] [tag="R.*"] -2 2). Zadnja dva parametra upita koji su brojanog oblika odnose se na raspon riječi koji želimo uspostaviti u rezultatima pretrage (konkretno, -2 se odnosi na položaj priloga koji može biti na do maksimalno dva mjesta s lijeve strane glagola, dok se 2

odnosi na položaj priloga koji može biti na do maksimalno dva mjesta s desne strane glagola). (Slika 19)

od Općine i usluge zaštite od požara za INU - Naftaplin, ko	je	opet moraju biti na profesionalnoj razini, je dini su izvori
odraslih očekivati i tražiti da sve što oni čine za djecu uvijek	bude	u najboljem interesu za dijete. § Članak 4. Dijete ima pravo
Ljetopis popa Dukljanina " (kraj XII stoljeća). Paralelno se	javljaju	i pravni spomenici, pisani glagoljskim pismom (" Bašćanska
iki pisac, prvenstveno komediograf. § Razdoblje reformacije	zahvaća	Hrvatsku samo periferno, a poznatiji predstavnik te faze je
ponašali kao da je ovo poduzeće koje mora ostvarivati rast i	biti	konkurentno na tržištu kapitala. § Iako je većina dioničara,
učivo financijskim interesima i ' tržišnim uspjehom ', odavno	smo	se trebali ugasiti. Dioničari Druge strane nisu imali nikada
avo plesala na žici između održivog i neodrživog, i da smo se	rukovodili	isključivo financijskim interesima i ' tržišnim uspjehom ',
ničari ostvarili ikakvu dobit, jer u poduzeću nije bilo nikada	dobiti	, već se tijekom godina zbog nedovoljnih sredstava zapravo stva
niti su dioničari ostvarili ikakvu dobit, jer u poduzeću nije	bilo	nikada dobiti, već se tijekom godina zbog nedovoljnih sredstava
i, već se tijekom godina zbog nedovoljnih sredstava zapravo	stvarao	duž. Redakcija Zareza je tako uvijek, u svim svojim različitim
capital niti su dioničari ostvarili ikakvu dobit, jer u poduzeću	nije	bilo nikada dobiti, već se tijekom godina zbog nedovoljnih
je tako uvijek, u svim svojim različitim sastavima, zapravo	plesala	na žici između održivog i neodrživog, i da smo se rukovodili
razdoblja je Silvije Strahimir Kranjčević (1865 - 1908), koji	je	u nekoliko svojih najboljih pjesama dao najzreliji poetski
, odavno smo se trebali ugasiti. Dioničari Druge strane nisu	imali	nikada privatne financijske koristi od Zareza, nisu privatnu
shom ', odavno smo se trebali ugasiti. Dioničari Druge strane	nisu	imali nikada privatne financijske koristi od Zareza, nisu privatni
nedovoljnih sredstava zapravo stvarao duž. Redakcija Zareza	je	tako uvijek, u svim svojim različitim sastavima, zapravo plesala
objavi novi broj, borba koja u manjem ili većem intenzitetu	traje	već 14 godina postojanja ovih novina. To što je Zarez opstao
zagorske županije obitavaju vrste ptica čiji opstanak uvelike	ovisi	o očuvanju tradicionalnog poljodjelstva i stočarstva. § Konkretno
ljudstvo. Stoga se očeku je više pomoći od države koja za sada ne	vidi	dal je od profesionalnih vatrogasnih postrojbi. § Dana 20. travanj.20
arinske prave izvorne nošnje, mislim da do sada toliko izvornosti	nije	bilo. Pored Slavonije, Baranje i Srijema imamo goste iz Vojvodine
jednu ovako lijepu priredbu, ja sam stvarno zadovoljan, uloženo	je	puno truda. Ove godine smo vidjeli starinske prave izvorne
tje zbog trenutnog manjka sadržaja, što se nadamo da će uskoro	biti	nadopunjeno. Pozivamo Vas da se registrirate, kako biste dobili
zumijevanje zbog trenutnog manjka sadržaja, što se nadamo da	će	uskoro biti nadopunjeno. Pozivamo Vas da se registrirate, kako
recesijskoj godini, napraviti jednu ovako lijepu priredbu, ja	sam	stvarno zadovoljan, uloženo je puno truda. Ove godine smo vidjeli
prekida ključa otkupljenjem i milošću. U njemu se neprekidno	obnavlja	naknada za grijeha svijeta. To je trajan Izvor novoga života
osvjetiteljstvo). Najznačajniji predstavnik tog razdoblja svakako	je	Marko Marulić (1450 - 1524). Njegovo najvažnije djelo je epski
Tekstovi koji se odnose na srednjovjekovnu književnost uglavnom	su	pisani glagoljicom i staroslavenskim jezikom, koji u Hrvatsku
anija je zaseban proizvod. Za uvođenja svakog proizvoda prvo se	postavlja	infrastruktura za prihvatanje znanja i puni se znanjima poduzeća
su njegovi dioničari. Temeljni kapital Druge strane iznosio	je	1999. zakonski propisanih 21.000 kuna, što znači da je na svakog
inredan doživljaj. > > odjel lapidarium § Licitarsko srce je uvijek	bilo	i ostalo znak simpatije i ljubavi, tradicije kojoj želimo dodati
zadovoljstvom organizatora. § U ovoj teškoj recesijskoj godini,	napraviti	jednu ovako lijepu priredbu, ja sam stvarno zadovoljan, uloženo
zborna Zdravstvenog veleučilišta u Zagrebu. Od sada, ovdje ćete	moći	pronaći sve informacije vezane uz djelovanje i aktivnosti zbora
iz kojih kupuju opremu i obučavaju ljudstvo. Stoga se očeku	je	više pomoći od države koja za sada ne vidi dal je od profesionalnih
bruža izvanredan doživljaj. > > odjel lapidarium § Licitarsko srce	je	uvijek bilo i ostalo znak simpatije i ljubavi, tradicije kojoj
u interesu stvaranja partnerskih odnosa s Vama. Tako možete	upoznati	dio naše poslovne tradicije koja govori o trajnim vrijednostima
Svakodnevna rehabilitacija u zajednici ". Natječaj isključivo	vrijedi	za studente treće godine Stručnog studija Radne terapije. § Od
tskog zbora Zdravstvenog veleučilišta u Zagrebu. Od sada, ovdje	ćete	moći pronaći sve informacije vezane uz djelovanje i aktivnosti
svoje obaveze (broj svezaka, broj stranica, teme i dr.). Tako	je	bilo za ministra Bože Biškupića, pa Antuna Vujića, iznova Bože
ovom području, a to je: rusi svračak (Lanius collurio). § Stoga	je	2008. g., u suradnji sa Hrvatskim ornitološkim društvom pod
omicanju ugleda Bjelovarsko-bilogorske županije. Ovo priznanje	je	još samo jedno u nizu koje je Vatrogasna zajednica općine Šandrovac
ponude u interesu stvaranja partnerskih odnosa s Vama. Tako	možete	upoznati dio naše poslovne tradicije koja govori o trajnim
livanju biračkih mjesta na području Grada Vrbovca. § Dobro nam	došli	§ Ovim načinom želimo Vam približiti profil naše tvrtke i asortiman
vezane uz samo Veleučilište. Također, nastojat ćemo redovito	nadopunjavati	kolekciju internih skripti, i biti što aktivniji na forumu
važne obavijesti vezane uz samo Veleučilište. Također, nastojat	ćemo	redovito nadopunjavati kolekciju internih skripti, i biti što
zbora te važne obavijesti vezane uz samo Veleučilište. Također,	nastojat	ćemo redovito nadopunjavati kolekciju internih skripti, i biti
tijekom godina (iz različitih razloga), vlasnička struktura	nije	se bitno izmijenila. Sami dioničari svjesni okolnosti nastanka
je sve rečeno kraće i jednostavnije, s namjerom da se lakše	upoznaju	prava svakog djeteta. § Crkva župe sv. Nikole § Crkva župe sv.
godina (iz različitih razloga), vlasnička struktura nije se bitno	izmijenila	. Sami dioničari svjesni okolnosti nastanka novina nisu nikada
i tekstom opisana prava svakog djeteta u cijelom svijetu. Ta	su	prava službeno zapisana u zajedničkom svjetskom dokumentu koji
prestižnih nagrada, osvojenih u Hrvatskoj i Italiji, ipak treba	istaknuti	" Diplomom za najbolje ekstra djevičansko maslinovo ulje ocijenjeno
ovih prestižnih nagrada, osvojenih u Hrvatskoj i Italiji, ipak	treba	istaknuti " Diplomom za najbolje ekstra djevičansko maslinovo
oj. § Pozdravljamo vas na našoj novoj web stranici na kojoj vam	nudimo	još više informacija o WIKI proizvodnom programu, pri čemu
- 1955). Razdoblje moderne dalo je i niz pjesnika koji su se	afirmirali	već u prvom nastupu: § Milan Begović (1876 - 1948), § Dragutin
književnici djeluju pretežito na regionalnoj osnovi, pa se tako	izdvajaju	: § Eugen Kumičić (1850 - 1904), pisac Istre, Zagreba i hrvatske
oružanim sukobima i od novačenja u oružane postrojbe dok ne	navrši	najmanje 15 godina. § Članak 39. Dijete koje je žrtva bilo kakva
Dijete ima pravo živjeti u svojoj obitelji, osim kad se sudski	utvrdi	da je odvajanje od roditelja potrebno radi njegova dobra. § Članak
Zagreba, i to uvijek putem godišnjih javnih natječaja. Uredno	smo	svake godine osmišljavali programe, izrađivali budžete, podnosili

Slika 19 Prikaz konkordancijskog niza za CQI upit (meet [tag="V.*"] [tag="R.*"] -2 2)

Uz naredbu **meet** moguće je koristiti i naredbu **union** koja omogućava širi i detaljnije kreiran upit. Naredba **union** se uvijek koristi kao nadogradnja pretrage **meet** odnosno ona je njezina proširena verzija upita. Primjerice, ako se žele pronaći sve opće imenice ženskog roda kojima prethodi opća imenica (do maksimum 2 mjesta ulijevo) i još uz to sve opće imenice ženskog roda kojima prethodi pridjev (do maksimum 2 mjesta ulijevo), onda se formira CQL upit: (union (meet [tag="Ncf.*"] [tag="Nc.*"] -2 0) (meet [tag="Ncf.*"] [tag="A.*"] -2 0)) (Slika 20)

treće godine Stručnog studija Radne kolegije ljetnog semestra akademske	terapije	/terapije-n/Ncfsg
astavnika, te pomaže u unapređenju djelovanja i aktivnosti zbora te važne	godine	/godine-n/Ncfsg
edenih poslova Zavod za urbanizam i tehnološke procese, kao gorivo ili kao	kvalitete	/kvaliteta-n/Ncfsg
ja urbane kulture čiji program izvode	obavijesti	/obavijest-n/Ncfpa
aj isključivo vrijedi za studente treće	izgradnju	/izgradnje-n/Ncfsa
ve informacije vezane uz djelovanje i	sirovina	/sirovine-n/Ncfsn
ente redovitih studija održati će se u	osobe	/osobe-n/Ncfpn
nostavnu i potpuno anonimnu ocjenu	godine	/godine-n/Ncfsg
rzu, jednostavnu i potpuno anonimnu	nastave	/nastave-n/Ncfsg
a međunarodna manifestacija urbane	aktivnosti	/aktivnost-n/Ncfsd
Od sada, ovdje ćete moći pronaći sve	dvorani	/dvorane-n/Ncfsl
gradnja stanova, poslovnih prostora i	nastave	/nastave-n/Ncfsg
Plin je tradicionalna međunarodna	ocjenu	/ocjene-n/Ncfsa
i plin nalazi svoju široku potrošnju u	kulture	/kultura-n/Ncfsg
toru. Prirodni plin nalazi svoju široku	informacije	/informacije-n/Ncfpa
nastavku. g Dolazak na elektroničku	garaža	/garaža-n/Ncfpg
ke godine 2012. / 2013. g Evaluacija	manifestacija	/manifestacije-n/Ncfsn
kvalitete naše nastave. g Evaluacija	industriji	/industrija-n/Ncfsl
aciju putem studomata. Elektronička	potrošnju	/potrošnje-n/Ncfsa
luditetom trebaju uživati ista prava i	evaluaciju	/evaluacije-n/Ncfsa
prometne infrastrukture i komunalne	nastave	/nastave-n/Ncfsg
izvođača programa, šireći poruku da i	nastave	/nastave-n/Ncfsg
bor. g Podsjećamo Vas i pozivamo na	evaluacija	/evaluacije-n/Ncfsn
odgovarati na sve eventualne upite i	obveze	/obveze-n/Ncfsg
a, komunalnog opremanja, prometne	naknade	/naknade-n/Ncfsg
možnosti izvođača programa, šireći	osobe	/osobe-n/Ncfpn
rito nadopunjavati kolekciju internih	evaluaciju	/evaluacije-n/Ncfsa
astojat ćemo redovito nadopunjavati	poteškoće	/poteškoće-n/Ncfpa
ijek obavlja i stručne poslove u svezi	infrastrukture	/infrastrukture-n/Ncfsg
d. Osijek obavlja i stručne poslove u	poruku	/poruka-n/Ncfsa
stivala je predstavljanje stvaralačkih	skripti	/skripta-n/Ncfpg
želimo olakšati pronalaženje željenih	kolekciju	/kolekcije-n/Ncfsa
xipremu tople vode, termičku obradu	pripreme	/priprema-n/Ncfsg
stora, pripremu tople vode, termičku	svezi	/sveza-n/Ncfsl
stranici na kojoj vam nudimo još više	možnosti	/možnost-n/Ncfpg
i za grijanje prostora, pripremu tople	informacija	/informacije-n/Ncfpa
se u kućanstvu za grijanje prostora,	hrane	/hrane-n/Ncfsg
Pozdravljamo vas na našoj novoj web	obradu	/obrada-n/Ncfsa
titelj - radujemo se Vasem posjetu g	informacija	/informacije-n/Ncfpa
temu " Svakodnevna rehabilitacija u	vode	/voda-n/Ncfsg
em u Zagrebu na temu " Svakodnevna	pripremu	/priprema-n/Ncfsa
arodnim sudjelovanjem u Zagrebu na	stranici	/stranica-n/Ncfsl
ormacija. g Sajmovi g Budite i u ovoj	Novosti	/novost-n/Ncfpn
skrivanje troškova sudjelovanja na 1.	zajednici	/zajednica-n/Ncfsl
g Tehničko savjetovanje investitora g	rehabilitacija	/rehabilitacije-n/Ncfsn
em ugovoru. g dobrodošli na Internet	temu	/tema-n/Ncfsa
17. svibnja 2013. u SD Stjepan Radić,	godini	/godine-n/Ncfsl
emlje i inozemstva, od kojih oko 600	Konferenciji	/konferencije-n/Ncfsl
ivnica na svečanom otvaranju Foruma	izgradnja	/izgradnje-n/Ncfsn
u nastupalo je preko 900 izvođača iz	stranice	/stranice-n/Ncfsg
or Zdravstvenog veleučilišta u pratnji	dvorana	/dvorane-n/Ncfsl
tski zbor Zdravstvenog veleučilišta u	osoba	/osobe-n/Ncfpg
i svojim volonterskim radom pokazali	struke	/struka-n/Ncfsg
racije vezane uz aktualne natječeje i	zemlje	/zemlja-n/Ncfsg
iste, ukoliko želite, prvi dobivali sve	nastavnica	/nastavnica-n/Ncfpg
lec na Sutli, te manji dio na području	pratnji	/pratnja-n/Ncfsl
agocjenih iskustava i znanja u radu s	želju	/želja-n/Ncfsa
te dobili pristup skriptarnici te većoj	obavijesti	/obavijest-n/Ncfpn
vija se na području Grada Klanjca, te	informacije	/informacije-n/Ncfpa
volontera F = M-a tradicionalno i ove	općina	/općine-n/Ncfpg
ICTS bodova. g Na Festivalu jednakih	osobama	/osobe-n/Ncfpt
g Natječaj - Tipski dječji vrtić dnevne	količini	/količine-n/Ncfsl
vanja i upoznati javnost s važnošću i	općina	/općine-n/Ncfsn
skog obrazovanja i upoznati javnost s	godine	/godine-n/Ncfsg
stavu visokog obrazovanja i upoznati	možnosti	/možnost-n/Ncfpg
e, a cilj Foruma struke bio je ojačati	konstrukcije	/konstrukcije-n/Ncfsg
like Hrvatske, te vođenja projekata i	kvalitetom	/kvaliteta-n/Ncfsl
čko-baranjsku županiju, ministarstva	važnošću	/važnost-n/Ncfsl
prigradske općine, Osječko-baranjsku	javnost	/javnost-n/Ncfsa
	ulogu	/uloga-n/Ncfsa
	izgradnja	/izgradnje-n/Ncfsn
	Republike	/republika-n/Ncfsg
	županiju	/županije-n/Ncfsa

Slika 20 Prikaz konkordancijskog niza za CQL upit (union (meet [tag="Ncf.*"] [tag="Nc.*"] -2 0) (meet 7[tag="Ncf.*"] [tag="A.*"] -2 0))

Oznaka <s/> odnosi se na označeni dio teksta unutar korpusa. Preciznije, oznaka predstavlja rečenicu unutar korpusa. Ukoliko je korpus označen, tada se ova oznaka može koristiti kada se pretraga želi ograničiti na rečenični prikaz. Da bi se korpus mogao pretraživati na ovaj način koristi se naredba **within** i **containing**. Naredba **within** se koristi kada se pretraga želi provesti unutar strukture koju predstavlja rečenica. Primjerice, ako se u rečenici želi proučavati odnos glagola "otkriti" i njegove objektne dopune u obliku imenice "tajna", tada će CQL upit glasiti: "otkri.*" []{0,5} "tajn.*" within <s/>. Na slici 21 moguće je vidjeti rezultate hrWaC korpusa za navedeni CQL upit.

otmice, potrebno je vratiti se u prošlost i Hooda da spriječi nacističku ekspediciju u	otkriti tajnu	vezanu uz sudbinu njegove kćeri... ♣ OV
: Krvlju iza oltara, ali je na smirnom času	otkrivanju te tajne	. Hood je u zaostatku, pa mu u sustizanju
ika me nagnala da se upustim u ovu igru i	otkrio tajnu	. Tako je započelo čašćenje dragocjene
čih pitanja građana jesu li podaci koje će	otkrijem njezinu " tajnu	". ♣ Bubble Witch Saga u biti ne donosi r
njoj se radaju najveća umjetnička djela,	otkriti ispitivačima tajni	. ♣ Problem može predstavljati činjenici
i prezentacijske radionice Primavera idea	otkrivaju najveće tajne	prirode... ♣ Krist je nešto najljepše što :
premio seriju radionica kroz koje možete	otkrit će vam tajne	rada s polimernom glinom. Dodite, pogl
u smionu, strastvenu seksualnu vezu, Ana	otkriti tajne	kuharskog zanata vezane na pojedine te
llici 53 - dvorište. I - eto rezultata, da ne	otkriva Christianove tajne	i istražuje vlastite mračne želje. Prvi na
am je nove detalje tih događaja nedavno	otkrivamo baš sve tajne	. ♣ Rezultati 4. kola ZI Božo Težak 2007
llici 53 - dvorište. I - eto rezultata, da ne	otkrivene u tajnim	arhivima NKVD-a. Pompe je dovršio krigl
baš za to ime? Gordana: Sad ovdje moram	otkrivamo baš sve tajne	. ♣ Rezultati 4. kola ZI Božo Težak 2007
adicionalne recepte. U ovoj epizodi Rima	otkrivati tajne	zagrebačke gay scene. Creme de la cren
da i vjera u suglasju su nam i ovoga puta	otkriva nekoliko tajni	internacionalne kuhinje. ♣ 17:00 Vijesti
e smo brižljivo zapisivali. A onda je doslo	otkrile djelić svojih tajni	, i potakle nas da dođemo ponovo. Pogl
utiji destilatora. Uz ovu knjigu lakše ćete	otkrivanje prave tajne	tolike razlike u brzini. Finian je uzeo da
og za nas i s nama. Isus Krist nam govori i	otkriti mnoge jednostavne tajne	detoksikacije organizma pomoću vode. :
og za nas i s nama. Isus Krist nam govori i	otkriva tajnu Božju i našu ljudsku tajnu	. Što je istinskije i životnije od iskustva i
šutiš, ne raspljuju srce. Nižu slova, ali Ti	otkriva tajnu	Božju i našu ljudsku tajnu. Što je istinsk
arstva ", ističe Kaščelan. ♣ Valjda da ne bi	otkrivaš smisao; iznose tajne	, ali ti dajesh, da ih razumijemo. Daju za
se često zanemaruje. Kad razmišljamo o	otkrivao poslovne tajne	, naš sugovornik nerado govori o slučaje
om tijelu. ♣ Knjiga Moć životne energije "	otkrivanju, zamišljamo djecu koja iznose tajnu	. Ali i odrasli mogu iznijeti takve tajne.
ilim grudima. Govoreći otvoreno, tri žene	otkriva tajnu	životne energije koja je sveprisutna, ko
om tijelu. ♣ Knjiga Moć životne energije "	otkrivaju svoje priče, tajne	, strahove i želje vezane uz grudi. Pogle
P do Rihanne. ♣ Vizažistica Ruby Hammer	otkriva tajnu	životne energije koja je sveprisutna, ko
e Boga gledali kakav je, to će nam se više	otkrila je tajne	ljubičastog sjenila: Ono predivno ističe :
io Hrvatsku vojsku, dok pakračke gospođe	otkrivati nove tajne	. To znači da će oduševljenje Bogom ras
iniji trenuci vašeg života. Ako to shvatite,	otkrivaju tajne	paprikaša koje su kuhale za srpsku vojsk
e ovo uzbudljivo štivo Pamele Haag, koje	otkrit ćete tajnu	buđenja. Bit ćete zauvijek sretni. Nikad
korak po korak. Osim toga, instruktori im	otkriva tajne	bračnog odnosa i propituje uvrtježene p
ničarskih trikova tu je i magic vila koja će	otkrivaju i male tajne	opuštanja, kao primjerice kontrolirano :
lijanskom seocu, dječak u bezazlenoj igri	otkriti mališanima velike mađioničarske tajne	. Najbolji mali mađioničari na poklon će
: ili tri tisuće godina više je ljudi pokušalo	otkriva stravičnu tajnu	koju nikako nije smio otkriti. U dramatič
Hrvatske, Makedonije, Slovenije te Srbije	otkriti tajne	solame joge koja je poznata tisućama g
svog vjenčanja, dala je intervju u kojem	otkrivaju tajne	o svojim poslovnim uspjesima i neuspjes
iz kojeg razloga se piše modni blog, te im	otkriva sve svoje tajne	vezane za svadbenu svečanost. Pogledaj
niti duboko, duboko ispod površine vode i	otkrio male tajne	kako se pisanjem bloga može i zaraditi.
ači ženama koje vježbaju s njima te vam	otkriti važne tajne	. Mašta je u dječjim očima obojana dug
	otkrivaju maleni dio tajni	iz dvorane. ♣ Vibram FiveFinger tenisce

Slika 21 Prikaz rezultata CQL upita u kojem je korištena naredba within.

Naredba **containing** se koristi kada se želi provesti upit o tome što određena struktura sadrži. Primjerice, upit kojim će se vidjeti sve rečenice koje u sebi sadrže više od jedne imenice glasit će: <s/> containing [tag="N.*"] []{0,5} [tag="N.*"]. Na slici 22 moguće je vidjeti rezultate CQL upita za primjer korištenja naredbe **containing** u hrWaC korpusu.

Izgradnja stanova, poslovnih prostora i garaža
Cijena povratne karte je 50 kn.
Iz današnje perspektive nezamislivo je življenje bez električne energije.
Ne propustite ništa - prijavite se na naš besplatni servis noviteta
Tehničko savjetovanje investitora
Budite i u ovoj godini ponovno nas posjetitelj - radujemo se Vasem posjetu
Elektromaterijal pokreće svijet
Polazak ispred crkve u 09,00 sati, a povratak oko 17,00 sati.
Uštedite korištenjem plina...
Novosti - Newsletter
U nedjelju 19.05. 2013. je tradicionalno isusovačko hodočašće u Mariju Bisticu.
Ukupan razvoj i napredak našeg planeta stoljećima se bazira na tehnološkim dostignućima praktičnosti korištenja električne energije.
Toplinu Vašeg doma u tehničkom smislu stvara energija ljudi koji u njemu žive.
U uredu Hrvatske pošte otvorena je filatelistička izložba Europske integracije i Republika Hrvatska autora Stjepana Zdenka Brezarića.
Urednice poslove u svezi pripreme građevinskog zemljišta, komunalnog opremanja, prometne infrastrukture i komunalne naknade za Grad Osijek po godinama, policije i vojne policije iz Domovinskog rata predvođeni Antom Jurićem održali su radni sastanak s predsjednikom Republike Hrvatske dr. sc. Stjepanom Radićem.
Pored navedenih poslova Zavod za urbanizam i izgradnju d. d.
Ovim načinom želimo Vam približiti profil naše tvrtke i asortiman ponude u interesu stvaranja partnerskih odnosa s Vama.
Prirodni plin nalazi svoju široku potrošnju u industriji za tehnološke procese, kao gorivo ili kao sirovina, te za grijanje i hlađenje prostora.
Osnovne škole Vrbovec te djeca vrbovečkih dječjih vrtića.
dobrodošli na Internet stranice studentskog zbora Zdravstvenog veleučilišta u Zagrebu.
Ako možete upoznati dio naše poslovne tradicije koja govori o trajnim vrijednostima koje se stvaraju ustrajnim promicanjem odnosa korektnosti.
Ile su mlađe skupine vrbovečkih mažoretkinja, baletna skupina POU Vrbovec, najmlađa folklorna skupina HKUD-a Petar Zrinski, male gimnastičarke i
Izložbu je otvorio gradonačelnik Vladimir Bregović, a o izložbi je govorio autor Stjepan Zdenko Brezarić.
za pokrivanje troškova sudjelovanja na 1. Konferenciji radnih terapeuta s međunarodnim sudjelovanjem u Zagrebu na temu " Svakodnevna rehabilitacija i pomoć za starije i nemoćne osobe naše župe biti će od 10. do 15. prosinca, a u narednom tjednu od 17. do 21. prosinca svećenici će prijaviti svoje rezultate izbora za gradonačelnika Grada Vrbovca, Odluku o održavanju drugog kruga glasovanja u izboru za gradonačelnika Grada Vrbovca te Rezultate stručnički evaluacija jamči nam brzu, jednostavnu i potpuno anonimnu ocjenu nastave i nastavnika, te pomaže u unapređenju kvalitete naše nastave.
Članak 2. Dijete ima pravo da ga se jednako poštuje i cijeni, bez razlike na rasu, nacionalnost, spol, jezik, vjeru, podrijetlo i imovinsko stanje.
Zavod za urbanizam i izgradnju Osijek
ZELENJAK PLIN d. o. o. ovlašten je od HRVATSKE STRUČNE UDRUGE ZA PLIN za ispitivanje plinskih instalacija.
odni plin upotrebljava se u kućanstvu za grijanje prostora, pripremu tople vode, termičku obradu hrane, a koristi se i sve više za hlađenje prostora.
Od ponedjeljka, 3. prosinca u našoj crkvi započinjemo sa misama zornicama u 6.00 sati.
U četvrtak, 9. svibnja 2013., u Vrbovcu je obilježen Dan Europe.
Podsjećamo Vas i pozivamo na evaluaciju putem studomata.

Slika 22 Prikaz rezultata CQL upita u kojem je korištena naredba containing.

5.1.1.2. Dodatna mogućnost analize korištenjem kategorije kontekst

Kategorija **kontekst** nudi dodatne mogućnosti analize lema i vrsta riječi, odnosno ova kategorija nudi opciju pretraživanja riječi i pojmova koji se pojavljuju ili ne pojavljuju uz zadanu lemu i vrstu riječi te možemo vidjeti kontekst zadane pretrage. Odabirom opcije **kontekst** otvaraju se dodatne opcije za pretragu. Na slici 23 moguće je vidjeti sučelje za pretragu.

Slika 23 Sučelje hrWaC korpusa za pretraživanje kategorije Kontekst

S lijeve strane nalaze se filteri za leme, dok se s desne strane nalaze filteri za vrste riječi. Postoji mnoštvo različitih opcija koje se mogu kombinirati u ovoj vrsti pretrage. Primjerice, ako želimo vidjeti na koji način se pojavnice glagola "trčati" realiziraju uz pojavnice imenice "cesta", tada ćemo u okvir za pretraživanje kod jednostavne pretrage upisati "trčati", a u polje **lema** u kategoriji konteksta unijeti riječ "cesta". Kod filtera za leme u naredbu **raspon** odabrat ćemo opciju **desno**, što znači da želimo da nam se pojavnice imenice "cesta" pojavljuju desno od pojava glagola "trčati" (tj. želimo vidjeti kako se ta imenica ponaša kao objekt glagola, a ne njegov subjekt). Postoji opcija i za lijevu stranu ili obje strane. Opcija **pojavnica** odnosi se na odabir raspona riječi, tj. broj pojava koje se mogu pojaviti između pojava glagola "trčati" i pojava imenice "cesta". Najveći raspon između riječi je 15 pojava. U ovom primjeru odabrat ćemo raspon od pet pojava. S desne strane kod filtera za vrstu riječi možemo odabrati određenu vrstu riječi i njezin položaj, odnosno raspon. U ovom slučaju ostaju zadane postavke. Nakon pretrage dobit ćemo rezultate prikazane na slici 24.

Traženi niz trčati 27,359 > Pozitivni filter (ne poštuje traženi niz) cesta 49 (0.0 na milijun)	
tkmedimurje.hr	Varaždina održala se 5. utrka u čast poginulom hrvatskom branitelju, pukovniku Ivanu Sokaču. 60 - tak trkač
rekreacija.hr	. Nakon ugodnog doručka krećemo u nove pobjede. Za ovu dionicu mogu reći da mi je bila najdosadnija
forum.hr	vrata, a oni i roditelji se bune... ♪ Ma odlično, pa kad neko podleti pod auto jer je na 5 minutnom odmoru
slobodnadalmacija.hr	sušila, a kiša je natjerala brojne šetače i kupaće na pravi bijeg s plaža. Nosili su se suncobran
blog.hr	polumaraton? TONUĆI u nasladu, koju je usprkos svemu uvijek osjećao u Vesninom zagrljaju, u mislima je ve
business.hr	teritorij. Za njom je pošlo još nekoliko ovaca. Za njima još nekoliko... Uskoro je cijelo stado počel
blog.hr	polumaraton? TONUĆI u nasladu, koju je usprkos svemu uvijek osjećao u Vesninom zagrljaju, u mislima je ve
blog.hr	otpio malo mlake tekućine. Čak i tako mlaka voda, uspjela ga osvježiti, uliti mu novu snagu. Nastavio je
blog.hr	otpio malo mlake tekućine. Čak i tako mlaka voda, uspjela ga osvježiti, uliti mu novu snagu. Nastavio je
blog.hr	polumaraton? TONUĆI u nasladu, koju je usprkos svemu uvijek osjećao u Vesninom zagrljaju, u mislima je ve
pitomaca.hr	održava se 4. Međunarodna ulična utrka u Virovitici pod nazivom- Virovitica 1,2,3,4 Doživjeti stotu -
net.hr	trčala po cesti i snijegu zbog oklade ♪ Alina Borodina je zbog izgubljene oklade samo u bikiniju i cipelam
slobodnadalmacija.hr	sušila, a kiša je natjerala brojne šetače i kupaće na pravi bijeg s plaža. Nosili su se suncobran
dvcvrak.hr	na peć. ♪ Mislav (4,5 g) Bombe i pištolji su opasni i ne smiju ih djeca dirati. ♪ Barbara (4 g) Opasno je
vecernji.hr	Prije puno, puno godina bila sam kriva što je auto zagazio mačić. Jedan trenutak mali mačić je sretat
trcanje.hr	ovih elemenata i pravilnu zaštitu od njih. ♪ Neki savjeti ♪ Ukoliko trčite po cesti bez nogostupa treba
slobodnadalmacija.hr	♪ Štoviše, ponosan sam što sam nosio palicu dok sam živio u Zemuniku pokraj Zadra. Nije bilo baš lak
nacional.hr	otpuštanje okvira za streljivo, koji je ispaio iz njegova pištolja. Uspio je otključati vrata i posrnuv
forum.hr	trenutku. Njegov mozak će to povezati, a pradavni instinkt poduzeti pravilnu akciju. ♪ Naravno, ako je majk
teklic.hr	zašto je doživio ovoilko godina, njegovi duh i razum žive u potpunom skladu i jedinstvu. ♪ Kao klina
teklic.hr	iz auta. Najviše u sjećanju ostala mi je jedna koka sa crvenim Opel Kadetom. Sjećam se da sam jednon
24sata.hr	♪ Pješak (47) teško je ozlijeđen u nedjelju oko 1 sat ujutro na autocesti Zagreb-Macelj. Neoprezno je

Slika 24 Prikaz rezultata za glagol trčati i imenicu cesta u analizi konteksta u kojem se pojavljuju

Broj pojava glagola "trčati" koje se javljaju u kontekstu s pojavnicama imenice "cesta" u hrWaC-u je 27.359, a rezultati su označeni crvenom bojom. Može se vidjeti kako se dva zadana pojma pojavljuju u mnoštvu različitih varijanti poput „trčalo se po cestama, preko ceste, posred prometne ceste, na drugu stranu ceste", ali i "trčati sivom cestom, asfaltiranom cestom", itd., što upućuje na dvije moguće realizacije ove dopune glagolu "trčati" - u vidu imeničke sintagme i prijedložne sintagme.

Drugi način korištenja kategorije **kontekst** može se prikazati na sljedećem primjeru. Ako želimo vidjeti koji se pridjevi pojavljuju s lijeve strane riječi "komunikacija" u rasponu od 3 pojava, tada će se u okvir za jednostavnu pretragu unijeti lema "komunikacija". Kod opcije za filter vrste riječi iz izbornika za vrstu riječi označit će se pridjev (eng. adjective). Kod opcije raspon, broja pojava postaviti će se na 3. Rezultat pretrage prikazan je na slici 25.

Dobiveni rezultati prikazuju sve pridjeve koji se na udaljenosti od maksimalno tri pojava pojavljuju s lijeve strane svih oblika riječi "komunikacija". Ukupan broj rezultata ove pretrage u hrWaC-u je 170.769. U prikazanom primjeru pretraga se vršila isključivo za pridjeve koji se javljaju uz konkretnu imenicu, no moguće je pretraživanje i po svim ostalim vrstama riječi koje se nude u izborniku za filtere riječi, kao što je moguće i odjednom odabrati prikaz za više vrsta riječi odjednom. U slučaju označavanja većeg broja vrsta riječi potrebno je držati tipku CTRL

na tipkovnici stisnutu i označiti sve vrste riječi za koje želimo dobiti rezultate korpusne pretrage.

prigodom Svjetskoga dana **društvenih komunikacija** sasvim novi svijet suvremene **poslovne komunikacije** s distribucije te jačanje **različitih kanala komunikacije** atomsku povijest, te kaže kako ima **dobru komunikaciju** centimetara da bi se ostvarila **radijska komunikacija** jedan od najvažnijih elemenata **vizualne komunikacije** u radovini moguć je pristup **vertikalnom komunikacijom** u predrasuda, pristupa **sljepoj osobi, komunikacije** 1. međunarodnom festivalu **kreativne komunikacije** tivnog zahvata djeca razvijaju **urednu komunikaciju** i će se koristiti i za daljnju **međusobnu komunikaciju** ponekad je moguća i samo **elektronska komunikacija** je osnovala Abrakadabra **integrirane komunikacije** čki sve vodeće figure vezane za **online komunikaciju** nenata koje koristimo u **svakodnevnoj komunikaciji** upotpunjenom **učinkovitim putevima komunikacije** u kompaniji zabrinjavajuće su **loši**, a **komunikacija** di uređaji pružaju **intuitivan doživljaj komunikacije** preciziju i učinkovitost **različitih kanala komunikacije** i. Kao razrednik sam imao **neposrednu komunikaciju** ra činjenica otvara **nove mogućnosti u komunikaciji** istiv. Računala, **informacijski sustavi i komunikacije** ma. **☞ Boje ☞ Utjecaj boja u vizualnoj komunikaciji** uzbunjivane vatrogasaca. Ujedno **sva komunikacija** s biti će te nam dragi gosti **☞ Direktna komunikacija** šredjenih ugovora sredstvima **daljinske komunikacije** njećujem svakodnevno u **neposrednoj komunikaciji** što Luceed - **Knjigovodstveni servis? ☞ Komunikacija** na terapije tako i za jasnu i **svrhovitu komunikaciju** na komunikacija je osnova za **vanjsku komunikaciju** iće je obavljati i dvosmjernu **glasovnu komunikaciju** akana govora o redovitoj, **frekventnoj komunikaciji** rati i izvježbani u vještinama **grafičke komunikacije** na glede ostvarivanja kvalitetne i **brze komunikacije** vlašteni promijeniti sredstvo **daljinske komunikacije** a kontrolirate **nesvjesne mehanizme u komunikaciji** uhitri sve tvrtkine potrebe. **☞ Interna komunikacija** utorizacijskom centru. **☞ Da je sigurna komunikacija** uređaja i usluga na području **mobilnih komunikacija** platiti za uporabu sredstava **daljinske komunikacije** a za upravljanje procesima u **humanoj komunikaciji** iti u skijanju. **☞ Proizvodi ☞ Kvalitetna komunikacija**

Slika 25 Prikaz rezultata za imenicu komunikacija uz koju se pojavljuju pridjevi

5.1.1.3. Dodatne mogućnosti analize prema kategoriji vrsta teksta (Text type)

Posljednja kategorija pretraživanja u NoSketch Engine korpusnom alatu je **text type**. Ova kategorija omogućava dodatnu analizu pojavnica koje se pretražuju po **query type** ili **kontekstu**. Ona nudi opcije za pretragu pojavnica po vrsti tekstova u kojima se pojavljuju. Ovisno o korpusu variraju i opcije za pretraživanje. Neke od mogućnosti koje hrWaC nudi su pretraživanje po godini izdanja teksta, URL adresi, broju riječi u tekstu i sl. Da bi se koristila, potrebno je napraviti željeni upit u kategoriji **query type** ili **kontekstu** i nakon toga odabrati kategoriju **text type**. Otvorit će se dodatne opcije kao što je prikazano na slici 26 gdje se može unijeti ili odabrati željena opcija.

The image shows two panels of the hrWaC search interface. The left panel, titled "Vrste teksta", contains a link "podkorpus: [izradi novi](#)" and four filter sections: "TEXT.URLDOMAIN" with an input field, "TEXT.URL" with an input field, "TEXT.CRAWLED" with radio buttons for "2011" and "2013" (the latter is selected) and an "Odaberi sve" button, and "TEXT.DISPLAY" with an input field. The right panel contains four filter sections: "TEXT.WORDCOUNT" with an input field, "P.TYPE" with radio buttons for "heading" and "text" and an "Odaberi sve" button, "P.DUPLICATE" with radio buttons for "0" and "1" and an "Odaberi sve" button, and "GAP.EXTENT" with an input field.

Slika 26 Sučelje za pretragu po kategoriji vrste tekstova unutar koprusa hrWaC

5.2. Konkordancije

Jedan od osnovnih i najčešćih korpusnih alata za analizu jezika je alat za konkordancije odnosno izradu konkordancijskih nizova. Prema Bekavac (2001), alat za konkordancije se „nalazi u samom središtu korpusne lingvistike i osnovni je alat korpusnoga jezikoslovca“. I dalje, "osnovni je cilj alata za konkordancije omogućiti uvid u mnoštvo primjera određene pojavnice ili fraze u okolinama u kojima se one pojavljuju. Uvidom u okolinu često je moguće pronaći neko značenje ili način uporabe riječi koji nije opisan u rječniku ili uočiti pravilnost koja do tada nije primijećena." (Bekavac, 2001, str. 73) Rječnik terminologije u NoSketch Engine alatu definira konkordancije kao sve pojavnice iz korpusa koje se pronalaze na temelju zadanog upita te je osnovni alat za korištenje korpusa. John Sinclair (1991) konkordancije definira kao zbir pojava jedne riječi gdje se svaka pojavljuje u svome tekstualnom okruženju. Jedan od programa koji omogućava uporabu konkordancija je i Sketch Engine koji „stvora popise riječi koje se mogu sortirati abecedno ili po frekvenciji.“(Reppen, 2010) Osnovna značajka svih konkordancijskih alata je prikaz tražene pojavnice u njezinom tekstnom okruženju s prikazom ukupne frekvencije odnosno njezine brojčane pojavnosti u korpusu. Konkordancijski alati omogućuju prikaz konkordancijskih nizova tražene pojavnice u korpusu. Putem ovog korpusnog alata moguće je vrlo brzo dobiti uvid o ponašanju tražene riječi ili izraza u rečeničnom kontekstu odnosno kako i na koji način se riječ koristi u tekstu. a slici 27 moguće je vidjeti primjer KWIC prikaza za pojavnice tražene leme "pitanje".

Source	Snippet	Highlighted Word
zlatnirez.hr	života. Metodološki, odvijaju se koristeći konstruktivistički pristup, u kojem voditelji radionica nizom	pitanja
zlatnirez.hr	učenicu da konstruirati svoje novo znanje. Na taj način, dijete već od rane dobi uči i samo postavljati	pitanja
zavjet.hr	uopće provodi. Polazeći od činjenice da su nalogodavci i ubojice još uvijek na slobodi postavlja se	pitanje
yeke-yeke.hr	Bura Ella sa malenim - doma 09.07.2008. ♪ Još uvijek smo jako tužni i šokirani i po glavi nam stalno idu	pitanja
vsr.hr	sobom eventualno liječenje tko se na to odluči. U svakom slučaju, ekonomska isplativost uzgoja dolazi u	pitanje
zmag.hr	Slobodno nam se obratite u potrazi za savjetima pa vam naši permakulturni dizajneri mogu odgovoriti na	pitanje
zmag.hr	savjetima pa vam naši permakulturni dizajneri mogu odgovoriti na pitanje. Sigurno nemamo odgovore na sva	pitanja
zmag.hr	pitanje. Sigurno nemamo odgovore na sva pitanja, ali znamo kome se možemo obratiti za pojedina specifična	pitanja
zmag.hr	u sklopu projekta kojeg financira Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva. ♪ Najčešće postavljena	pitanja
zmag.hr	postavljena pitanja ♪ Kako bismo olakšali potragu za informacijama, ovdje smo izdvojili neke od odgovora na	pitanja
zmag.hr	smo izdvojili neke od odgovora na pitanja koja najčešće zanimaju naše korisnike. Naravno ako je veće	pitanje
zmag.hr	nadopuna slobodno nas kontaktirajte. ♪ (Ovu listu stalno nadopunjavamo.) ♪ GRADNJA SLAMOM - GDJE NABAVITI SLAMU	Pitanje
zmag.hr	je teško ili nemoguće provući prste između špaga i slame. ♪ GRADNJA SLAMOM - MIŠEVI I DRUGI GLODAVCI	Pitanje
zmag.hr	prste između špaga i slame. ♪ GRADNJA SLAMOM - MIŠEVI I DRUGI GLODAVCI Pitanje: Molim Vas odgovor na	pitanje
zmag.hr		pitanje

Slika 27 Prikaz KWIC pogleda za imenicu pitanje

KWIC prikaz se sastoji od nekoliko dijelova. U središtu sučelja prikazuje se tražena riječ koja je podebljana i označena crvenom bojom fonta.

Rječnik korpusne lingvistike¹¹ tu riječ naziva stožernicom. "Stožernica (headword) je u kontekstu konkordancija pojavnica koja se pretražuje. Najčešće se nalazi u sredini konkordancijskoga retka."

S njezine lijeve i desne strane nalazi se tekst koji okružuje traženu riječ kako bi se dobio uvid u kojem kontekstu se riječ koristi. Za prikaz više informacije o samom tekstu u kojem se tražena riječ pojavljuje potrebno je odabrati bilo koji od rezultata te će se u donjem dijelu sučelja pojaviti dijaloški okvir gdje će biti prikazan tekst u cijelosti. Lijeva strana KWIC prikaza rezervirana je za prikaz izvora, odnosno mjesta objave teksta. Izvori su također podebljani te označeni plavim fontom. Ukoliko se želi dobiti više informacija o izvoru koji nudi prikazani tekst potrebno je odabrati bilo koji izvor te će se u donjem dijelu sučelja prikazati dijaloški prozor unutar kojeg se dobivaju dodatne informacije poput godine objave teksta, mjesta objave, autora, ukupnog broja riječi i sl. Treća karakteristika KWIC prikaza je pružanje informacija o ukupnom broju pojavnica u korpusu koji je moguće vidjeti na samom vrhu sučelja. Za lemu "pitanje" ukupan broj je 1,283.295 pojavnica. Osim KWIC prikaza, konkordancije nude još nekoliko opcija korisniku za daljnju analizu i prikaz rezultata pretrage koje se nalaze s lijeve strane prikaza konkordancijskih nizova. Jedna od opcija je mogućnost odabira rečeničnog prikaza rezultata gdje se oni prikazuju u obliku cijelih rečenica, a ne dijelova teksta kao kod KWIC prikaza. Konkordancijski alat ima i mogućnost sortiranja rezultata po nekoliko kriterija koji uključuju sortiranje po lijevoj i desnoj strani (što znači da će pojavnice sortirati po lijevom ili desnom kontekstu), te sortiranje po traženom nizu i po podacima (što znači da će se sortirati abecedno po izvorima u kojima se pojavnica pojavljuje).

Sljedeća opcija koju alat za konkordancije nudi je izrada uzoraka tražene riječi gdje je moguće odabrati veličinu slučajnog uzorka čiji prikaz želimo dobiti. Na slici 28 je moguće vidjeti rezultate izrade nasumičnog uzorka za 20 primjera oblika glagola "rasti".

¹¹ <http://www.hnk.ffzg.hr/bb/definicijekl.doc>

Query **rasti** 138,652 > GDEX 138,652 > Random sample 20 (0.0 per million)

#16769614	Koršić ističe da s godinama, na žalost, umjesto da manje jedemo, naši tanjuri sve su puniji. Naime, svakih desetak godina naša tjelesna težina raste za oko četiri kilograma, a to je poslj
#105922557	gradova, a još su pojačali promet u gradovima gdje su već povezani, navodi se u izvješću i dodaje da će zbog toga posjećenost tih zemalja još rasti idućih godina. Uz Bangkok, London i F
#222326798	da očuvamo svoj identitet, dotadašnji način života, ali i oko naše brige za djetetovu sigurnost. Osjećamo se nesigurni, a pred kraj trudnoće raste i strah od poroda. Na ovim radionica
#279094451	tržištu pa nismo korisnici državnog proračuna, ustvrdio je jedan od čelnika koordinacije Miro Margeta. ¶ Osim toga, plaće Gredeljevih radnika nisu rastle već dvije godine unatoč tome što im
#379511788	protzvide PDV je samo 8 %, a za uvozne 18 %. To je dovelo do brzog gospodarskog rasta (najvećeg u Europi), samo prošle godine njihova ekonomija je rastla 8.2 %, a stopa nezaposlenosti iznosi
#497905349	o vinu i authotnoj međimurskoj sorti Pušipelu nastavlja, dodaviši da je Urabanovo postalo edukativna, kulturna i zabavna manifestacija koja raste iz godine u godinu. ¶ Uz međimurske
#504033217	napređujemo. Što smo svjesniji alata koji nam pomažu i načina na koje ih možemo iskoristiti u raznim situacijama, to će naše samopouzdanje više rasti . ¶ Što učiniti? ¶ Mislite na cijen koji ž
#596060015	jasnih uputa vodiča te koordinirati aktivnosti kako bi svi ostali u čamcu. Desna, lijeva, desna, svi, jedan-dva, brže, sporije. Uzbuđenje je rastlo kad smo prolazili nekoliko brzaca. Pr
#601482640	bogatih europskim zemljama, Sjevernoj Americi, Australiji i Novom Zelandu, dok u zemljama istočne Europe smrtnost od KVB ostaje jednaka ili čak raste . Tako je na primjer u razdoblju od 1
#604562830	će im novo stečena znanja pomoći u daljnjem radu. ¶ Slavonski Brod 30. listopada, 2012. U jeku je vrijeme tradicionalnih "svinjokolja" stoga raste opasnost i od potencijalnog širenja t
#672070912	pak kodove za razbijanje zaštite na komercijalnom softwaru. Na takvim stranicama rizik za kompromitiranje osobnog računala eksponencijalno raste . Skidanjem i uporabom takvih kodo
#766399191	živjeti bez plaće. Osjećaj ekonomske nepravde razvijao se s vremenom jer ona nije odmah postala očita; nejednakosti su tijekom niza godina sporo rastle dok nisu dosegle točku gdje ih više ni
#977667500	predavanje koje je održala naša predsjednica na temu travarstva. Naglasak predavanja je bio na jednostavnosti upotrebe bilja ljekovitog koje raste doslovno nadohvat naše ruke i ne-im
#1288248916	0.6 posto vrijednosti, a Nasdaq composite 0.4 posto ¶ Računajući cijeli tjedan, svi su indeksi završili u plusu, pri čemu su Dow Jones i S P 500 rastli za 4.7 posto, a Nasdaq za 3.6 posto
#1437639145	relik od vremena perma, a preživjelo je ledena doba, atomsku bombu u Hirošimi, nema poznatih nametnika, prilagođava se uvjetima u kojima živi, raste na svim tlima i vrstama klima, otpor
#1538010687	uvjetom da ih plati sam ¶ Tako lijepo ako kune zeke u svojoj kasarni imat kriz, skupе svaki po 5 kuna i plate kriz i obise ga na zid. Svi sretni, raste BDP ako je kriz proizveden kod nas,
#1598393742	FASHION TV partyju u Hemingway Baru u Splitu, Vlatka je imala ulogu voditeljice, a pozitivnih komentara ni tamo nije manjkalo ¶ Dječja štednja raste svake godine, ali mora se paziti na z
#1610264373	biti veliki uspjeh za adidas. Ne samo da ćemo postići naše ambiciozne ciljeve vezane uz nogomet već ćemo ih i premašiti. Naš nogometni biznis raste diljem svijeta, a to dokazuje kolika :
#1893667679	i pridruživati mu njegove europske i svjetske pamjake ¶ Marija Žutić i Duro Dragičević su živjeli u nevjenčanoj vezi nakon što se Dragičević rastao od svoje žene. Policiji su poznati poj
#1989495599	naroda, nemojte se osvrcati na puste komentare kako ste zena i kako ste automatski nesposobni za ikakvu poziciju. Rejting vase stranke itekako raste i to sve zahvaljujući vama ¶ Šuradaj

Slika 28 Prikaz rezultata za slučajni uzorak od 20 konkordancijskih nizova za uporabni kontekst oblika glagola "rasti".

Uz izradu uzoraka, moguće je i filtrirati rezultate pretrage prema pozitivnom i negativnom filteru. Ako želimo vidjeti rezultate isključivo za određeni izraz, tada se može odabrati pozitivni filter koji će izbaciti rezultate samo za traženu sintagmu, dok se negativni filter koristi ako želimo iz rezultata pretrage isključiti određeni dodatni pojam/kontekst koji se može pojavljivati uz pojavnicu. Filtriranje rezultata pretrage objasniti će se na sljedećem primjeru. Da bi se opcija filtriranja mogla koristiti potrebno je prvo postaviti CQL upit. U ovom primjeru korpus je pretraživan po sljedećem CQL upitu: [tag="A.*"] [word="voda"] čime se željelo istražiti koji se sve pridjevi pojavljuju ispred riječi "voda". Daljnjom analizom iz pretrage se željelo isključiti rezultate za pridjev "hladna". U tom slučaju se koristi negativan filter i dobiju rezultati za sve ostale pridjeve koji se pojavljuju ispred riječi "voda", a ne uključuju pridjev "hladna". (Slika 30) Ukoliko se žele dobiti isključivo primjeri za izraz "hladna voda", tada se koristi pozitivan filter u koji se unosi pojam "hladna". (Slika 29) Na slici 29 je moguće vidjeti rezultate primjene pozitivnog filtera za izraz "hladna voda", dok je na slici 30 moguće vidjeti rezultate primjene negativnog filtera kojim se riječ "hladna" isključila iz rezultata pretrage.

jedinstvene proizvođače krovnih sustava za odvodnju su protivničku mornaricu na povlačenje iz unutarnjih du. Zabio je svoju sablju u zemlju, a iz nje je potekla nama: revitalizaciji odvodnih kanala i sniženju razine i ugrožava predviđeni hidraulički režim toka odvodnje stropne konstrukcije treba dobro zaštititi od oborina ili om baza relevantnih podataka o ekosustavima mora i jesnu osobu " Ne postoji drugi način da se proizvede jem nekoliko pisama koja govore da je naša klorirana lema niti rijeka niti potoka niti jezera niti ništa, samo namijenjena mehaničkom pročišćavanju raznih vrsta ra ima na mnogo mjesta visoko u planini (Muški bunar, ode sadrže mnoga zagađenja, klor i druge kemikalije. obodena svih nečistoća. Mineralna, izvorska, gradska i pisani su ugovori za gradnju uređaja za pročišćavanje ma Hrvatskih voda. Sastanci su održavani u sjedištima ija Salmonella enterica typhi. Najčešći izvor zaraze je ite okoliša podrazumijeva cjelovita rješenja u sektoru stilirana voda je potpuno oslobođena nečistoća, to je zagrijavamo vodu za domaćinstvo i za vanjski bazen. ktno iz slavine. Problem je u tome što je većina naših rak Problem s flaširanom vodom U većini slučajeva termoizolirana. Sanitarije Opskrba toplom vodom: U se usuglasili sa lokalnim vremenom. Primjer: Ukoliko i se usuglasili sa lokalnim vremenom. Primjer: Ukoliko deći je korak osiguravanje novca. Tražit će se potpora ikih oborina i slijevanja ulicama i putovima. Visoka i na vodospremama Nakon pročišćavanja zdravstveno čnika prebjega iz JNA. Vrijedi spomenuti sudjelovanje državnom imovinom, Hrvatskih šuma d. o. o. Zagreb, ši i utjecaj prometa na vodotoke. Praćenje kvalitete vijeska i vreća za gradnju zečjih nasipa. Predstavnici lska i prigradska područja uključujući kopno, područja u otpadnu vodu. Specifična obrada, vezana uz vrstu a, tečenju voda po površini tla i kroz tlo, te ispuštanju anjeno. Projekti Projekti odvodnje i pročišćavanja etra dugoj dionici oborinske kanalizacije je separator izbjegavati primjenu multivitaminskih preparata ipak. je toksina i teških metala, koje sadrži voda iz slavine. atskih akreditiranih laboratorija za analizu otpadnih i	oborinskih voda morskih voda ukusna voda podzemnih voda otpadnih voda drugih voda kopnenih voda čista voda pitka voda desalinizirana voda otpadnih voda Dobra voda Destilirana voda bunarska voda otpadnih voda Hrvatskih voda nečista voda otpadnih voda najčišća voda Topla voda gradskih voda flaširana voda Topla voda visoka voda visoka voda Hrvatskih voda podzemna voda ispravna voda Zrakoplovnog voda Hrvatskih voda površinskih voda Hrvatskih voda kopnenih voda otpadnih voda otpadnih voda otpadnih voda otpadnih voda oborinskih voda Čista voda Destilirana voda prirodnih voda	s krova. MONTAŽA Četrdeset godina bavimo se proizvodnjom RH. Međutim, neprijateljske snage iskoristile su stratešku pozici . Na tom mjestu je iskopan bunar i osnovan grad. Prema pisanim za potrebe... Samir Ibrahimagić, rođen 02. 07. 1964. god. u i u cjevovodima sustava javne odvodnje. Na taj način ugrožavaju . STROPNE KONSTRUKCIJE IZNAD NEGRIJANIH PROSTORA PODR . S obzirom da u Hrvatskoj takvih baza koje bi bile javno dostup . Bolnice odbijaju koristiti bilo što drugo osim destilirane vode jedna od najboljih na svijetu. Dozvolite mi nekoliko osvrta po t . U hotelu neprestano ronda kompresor za klimu i ako otvoriš pi (komunalne, industrijske, poljoprivredne). Rešetka izdvaja iz o , Brezovo polje, Velika poljana). Grada Stara planinska jezg izvanredna je za čišćenje tijela od viška soli. Dr. Ted A. Broe sadrže mineralnu sol. Neke vode sadrže mnoga zagađenja, klor u Ivankovu, Cerni i Otoku. Sredstva su osigurana iz programa Svi ovisno o slivnom području. Cilj je na jednome mjestu pružiti pomiješana s urinom. Na taj način bakterije se unose u probavi , zagađenja zraka i gospodarenja otpadom. Cjelokupni proizvodi koju možete piti i koju možete koristiti za kuhanje. Svježe dest za domaćinstvo se zagrijava u kotlu koji je smješten u vešeraju jednostavno prijava što je rezultat starenja postrojenja za obr NIJE ništa čišća od vode iz slavine. 1900 puta je skuplja od vo za domaćinstvo i za grijanje vanjskog bazena je dobiveno enerj nastupa u 13 h po grafu, po lokalnom vremenu to je 15 h. Uk nastupa u 13 h po grafu, po lokalnom vremenu to je 14 h. Tij i resornih ministarstava, a Škvarčić kaže da će projekt kandidirat To je neočekivan prodor vode u građevinsku jamu odnosno u i za piće ulazi u distribucijski sustav u kojem se vrši nadzor uzork brigade u akciji osvajanja vojarni Zelena tabla Male Bare kraj f , pravne osobe za upravljanje vodama Zagreb, Hrvatske elektrc ima za cilj ocjenu stanja voda, te utvrđivanje kvalitete voda za su se odazvali i došli su na ugroženo područje s jednim kamionc i morska područja. Konvencija se osim iznimnima bavi i svako . Neutralizacija Kod procesa demineralizacije npr. vodi koja i iz različitih izvora. S ekološkog stajališta su od posebnog značaj Tijekom 2010. godine potpisani su ugovori za gradnju uređaja uz potok Pazinčice. Ovom izgradnjom spriječeno je poplavljaljiva kao i čista hrana, sprječava poremetnje u probavi. Otežavajuć je kisela i treba je izbjegavati. 12. Proteini iz mesa se teško p . Za potrebe izrade studija utjecaja na okoliš (Jadransko mor
---	--	---

Slika 30 Prikaz rezultata primjene negativnog filtera za riječ "hladna".

Slikovni prikazi i primjeri korišteni za objašnjenje konkordancijskih alata uzeti su iz sučelja NoSketch Engine, no važno je za naglasiti kako se opća funkcionalnost ne razlikuje od ostalih konkordancijskih alata i programa, već su moguće razlike u dizajnu sučelja i izbornika. Dakako da je moguć i relativno minimalan odmak u određenim opcijama i funkcijama koje pojedini alati nude. Kako su glavna tema rada hrvatski računalni korpusi, logičan odabir je bio NoSketch Engine alat zbog toga što ga koristi hrWaC korpus.

5.2.1. Alati za analizu konkordancijskih nizova

Na konkordancijskim nizovima se mogu provesti dodatne analize teksta koje su vrlo važne za lingviste, lektore, profesore i same studente. Osim mogućnosti upravljanja prikazom rezultata konkordancijskih nizova, moguće je provesti i dodatne jezične analize poput prikaza frekventnosti odnosno čestota i leksičkih sveza (konkretnije, kolokacija). Obje vrste analiza su značajne za lingvističku analizu i svojom funkcionalnošću mogu olakšati te poboljšati pripremu nastavnih materijala za nastavu hrvatskog kao inog jezika. U daljnjem tekstu pojasnit će se svaka od navedenih analiza kako bi se dobio uvid u njihovu funkcionalnost i prikazao način njihova korištenja. Uloga čestota i leksičkih sveza u poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika detaljno će se objasniti u petom poglavlju.

5.2.1.1. Čestote

Jedan od vrlo važnih i korisnih korpusnih analiza koje pružaju konkordancijski alati su čestote, odnosno mogućnost izrade čestotnih popisa. Čestota ili frekvencija pojavnica prikazuje riječi koje se pojavljuju u korpusu zajedno s prikazom koliko puta se svaka riječ pojavljuje. (Bennett, 2010) Analiza čestota je vrlo korisna za jezičnu analizu zbog toga što lektori i lingvisti mogu dobiti brojčane podatke o frekvenciji pojavnica i kolokacija određenih riječi u korpusu.

Sučelje za izradu čestotnih popisa prikazano je na slici 31. Moguće je izraditi čestotni popis koji sadrži do četiri razine, što znači da se mogu dobiti rezultati za ukupno četiri riječi ili pojma koji se nalaze s lijeve ili desne strane od traženog pojma, tj. pojavnice ili leme riječi.

The screenshot shows a web interface for creating frequency lists. At the top, there is a text input field labeled "Minimalna čestota:" with the value "0". Below this, there are four columns, each representing a search level: "prva razina", "druga razina", "treća razina", and "četvrta razina". Each column has a radio button to select it, a dropdown menu for "Atribut:" (all set to "word"), a checkbox for "Ne razlikuj m/v slova" (all unchecked), a list box for selecting search levels (6L, 5L, 4L, 3L, 2L, 1L), a text input field for "Traženi niz" (all empty), and a dropdown menu for "Položaj:" (all set to "2D"). At the bottom left, there is a button labeled "Izradi čestotni popis".

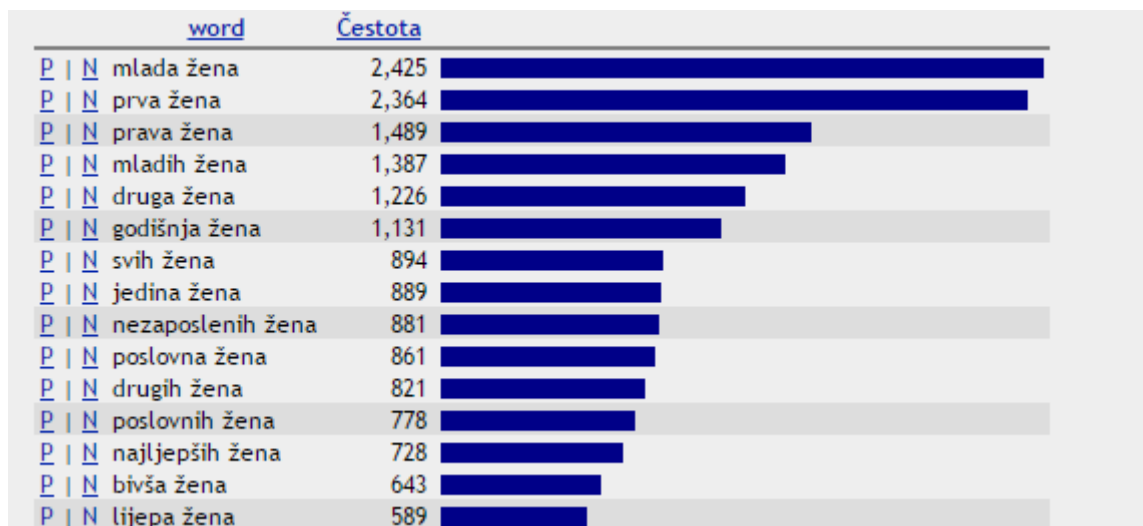
Slika 31 Prikaz početnog sučelja za pretraživanje korpusa po frekventnosti odnosno za izrađivanje čestotnih popisa

Ako se žele dobiti, primjerice, rezultati za najčešće imenice koje započinju određenim slovom ili nizom znakova, tada će se koristiti prva razina sa zadanim postavkama. S druge strane, ako se želi dobiti uvid u frekventnost kolokacija, odnosno koje riječi se najčešće pojavljuju uz traženi pojam koji može biti imenica, glagol, pridjev i sl., tada se koriste ostale razine. Na svakoj razini moguće je odabrati na kojem položaju se riječ pojavljuje i s koje strane je pozicionirana (lijevo ili desno od traženog pojma). Oznake koje idu od 1L do 15 L odnose se na prikaz do 15 mjesta s lijeve strane tražene pojavnice, dok se oznake od 1D do 15 D odnose na prikaz do 15 mjesta s desne strane pojavnice. Jedan od primjera uporabe čestotne analize može se vidjeti na slici 32 gdje su prikazani rezultati za najčešći glagol koji započinje slovom "u". U ovom slučaju je čestotni popis napravljen korištenjem samo prve razine traženog niza. Iz dobivenih rezultata može se vidjeti kako je najčešći glagol koji započinje slovom "u" u hrWaC korpusu glagol "uspjeti". Njegova frekvencija je 589,657.

	lemma	Freq
P N	uspjeti	589,657
P N	učiniti	426,314
P N	uzeti	342,086
P N	ući	292,899
P N	uživati	244,594
P N	upoznati	241,107
P N	utjecati	195,662
P N	uključivati	168,709
P N	ulaziti	166,705
P N	umrijeti	158,371
P N	učiti	147,763
P N	uzimati	147,216
P N	ubiti	146,978
P N	utvrditi	146,825
P N	uputiti	142,748
P N	uključiti	111,919
P N	upisati	105,582
P N	upozoriti	98,483
P N	upravljati	97,031
P N	uvesti	96,451
P N	upozoravati	95,022
P N	uzrokovati	93,497
P N	uhvatiti	93,060
P N	uvjeriti	86,900
P N	uslijediti	77,061
P N	udariti	77,013
P N	uložiti	73,942
P N	ukazivati	70,173
P N	ustvrditi	66,165
P N	ubijati	65,505
P N	ukazati	65,409
P N	uništiti	62,791
P N	upućivati	62,642

Slika 32 Prikaz čestotnog popisa za najfrekventniji glagol na u-

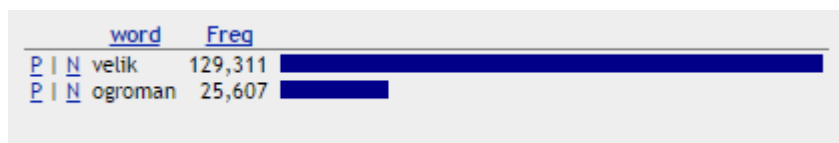
Što je korpus koji pretražujemo veći, to će se dobiti i transparentniji rezultati. Frekvencija traženih pojmova će varirati od korpusa do korpusa zbog njihove konstrukcije, vrste i ukupnog broja pojavnica koje sadrže u sebi. Čestotni popisi mogu pružiti i informacije o frekventnosti leksičkih sveza. Na slici 33 mogu se vidjeti rezultati o tome koji se pridjevi najčešće pojavljuju s lijeve strane riječi "žena".

Slika 33 Prikaz čestotnog popisa za naučestalije pridjevske kolokacije uz imenicu žena

Rezultat s najvećom frekvencijom je "mlada žena" koji iznosi 2.425, nakon toga slijedi "prva žena" s 2.364, itd.

U sklopu čestotnih analiza moguće je napraviti automatsku usporedbu dvaju ili više pojmova kako bi se dobio uvid koji pojam je frekventniji u uporabnom jeziku. Opcija **Oblici nizova** unutar izbornika za čestote daje mogućnost usporedbe frekventnosti kada je upitom zadano više vrijednosti. Ako se želi napraviti analiza frekventnosti uporabe riječi "velik" i "ogroman", tada se će opcija **Oblici niza** pružiti uvid u zastupljenost tih dviju riječi unutra korpusa.

Slika 34 Usporedni prikaz zastupljenosti pridjeva velik i ogroman u čestotnom popisu

Na slici 34 moguće je vidjeti rezultate pretrage korpusa za naveden primjer. Osim usporedbe zastupljenosti riječi, unutar analize čestota moguće je vidjeti koji oblici navedenih pojmova su najučestaliji unutar korpusa. Za ovu vrstu analize potrebno je odabrati opciju **Oznake niza**. Rezultat je prikazan u obliku morfosintaktičnih oznaka i vidljiv je na slici 35.

	tag	Freq
P N	Agpmsn	97,612
P N	Agpmsan	57,306

Slika 35 Prikaz najučestalijih morfosintaktičkih oznaka

Iz rezultata je vidljivo da je najučestaliji oblik riječi "velik" i "ogroman" u uporabnom jeziku pozitiv (p) opisnog (g) pridjeva (A) muškog roda (m) u nominativu (n) jednine (s), tj. Agpmsn, dok je drugi po frekventnosti pozitiv (p) neodređenog (n) opisnog (g) pridjeva (A) muškog roda (m) u akuzativu (a) jednine (s), tj. Agpmsan.

Zadnja mogućnost analize u sklopu čestotnog prikaza je analiza sadržaja odnosno dokumenata u kojima se traženi pojmovi najčešće pojavljuju. Ovu vrstu prikaza je moguće dobiti ako se unutar izbornika odabere kartica **Dokumenti**. Prikaz rezultata je vidljiv na slici 36 gdje je prikazan popis web mjesta na kojima je najveća frekvencija pojavnosti riječi "velik" i "ogroman". Kako je hrWaC web korpus, izvori su isključivo web stranice i portali s oznakom domene .hr. Najfrekventnija uporaba traženih pojmova je na forumu forum.hr, zatim na blogu blog.hr, dok je na trećem mjestu po frekventnosti novinski portal Slobodna Dalmacija na adresi www.slobodnadalmacija.hr.

	text.urldomain	Freq
P N	forum.hr	18,033
P N	blog.hr	8,673
P N	slobodnadalmacija.hr	6,710
P N	index.hr	6,378
P N	vecernji.hr	5,147
P N	tportal.hr	4,944
P N	nacional.hr	4,690
P N	zadarskilist.hr	2,867
P N	monitor.hr	2,455
P N	poslovni.hr	2,296
P N	ezadar.hr	2,151
P N	24sata.hr	1,756
P N	glas-koncila.hr	1,464
P N	net.hr	1,446
P N	gorila.hr	1,361
P N	jutamji.hr	1,331
P N	politika.com	1,288
P N	bug.hr	1,256
P N	business.hr	1,209
P N	dnevnik.hr	1,200

Slika 36 Prikaz frekventnosti zastupljenih pojmova na portalima

5.2.1.2. Kolokacije

Jedna od osnovnih i najznačajniji lingvističkih analiza koju je moguće provesti putem korpusnih alata su kolokacije. Postoji velik niz definicija i objašnjenja kolokacija i njihova značenja te uloge u sklopu korpusne lingvistike.

Prema Hrvatskom jezičnom portalu, kolokacija je „obvezatna ili uobičajena veza riječi koja nije određena gramatikom [podnijeti molbu ali uložiti žalbu].“

Rječnik korpusne lingvistike¹² navodi da su kolokacije "karakteristična supojavljivanja obrazaca pojavnica. One su kombinacije stožernice i onih pojavnica koje se pojavljuju u njezinoj bližoj okolini." I dalje, "stožernica (headword) je u kontekstu konkordancija pojavnica koja se pretražuje. Najčešće se nalazi u sredini konkordancijskoga retka."

S druge strane, rječnik terminologije NoSketch Engine-a navodi kako su to „nizovi riječi koje se prečesto zajedno pojavljuju da bi bila riječ o slučajnosti.“

Kolokacije su jedan od najistaknutijih načina analize i istraživanja jezične frazeologije jer „kada se koristi jedna riječ, postoji visoka statistička vjerojatnost da će se određena riječ ili više riječi pojaviti uz nju.“(Bennett, 2010)

Pojam kolokacije dolazi od latinske riječi *com* što znači "zajedno" i riječi *locare* što znači "smještaj" te prema tome Ivir (1992-1993) definira kolokacije „kao susmještaj odnosno suprotstavljanje ili kombiniranje riječi u sintagmatskome nizu."

Autorice Stojić i Murica (2010) navode kako se kolokacije mogu shvatiti u užem i širem smislu te tvrde da u „užemu smislu je kolokacija shvaćena kao jezična pojava koja se povezuje s tipičnom, konvencionalnom i rekurentnom vrstom kombinacije leksema, dok u širem smislu kolokacijom se smatra svaka sveza riječi koja je sintaktički i semantički kompatibilna.“

U knjizi „From corpus to classroom“ (O'Keeffe, McCarthy, Carter, 2007) navodi se kako kolokacije nisu apsolutni i determinirani jezični izrazi, već se tvrdi kako su to vjerojatni događaji koji rezultiraju ponavljajućim kombinacijama korištenja riječi i izraza nastalih u govornom procesu. Kao jedan od primjera navodi se imenica "lavež" koja se izričito veže uz

¹² <http://www.hnk.ffzg.hr/bb/definicijekl.doc>.

riječ "pas" i najčešće se pojavljuje kao kolokacija "lavež psa" te se nikada neće pojaviti uz riječ "mačka".

Računalni korpusi u sebi imaju ugrađenu funkciju koja automatski i na jednostavan način daju prikaz kolokacija na temelju osnovne pretrage. Računalni programi kod prikaza kolokacija „uspoređuju predviđenu sličnost dviju riječi koje će se pojaviti zajedno u istom okruženju s njihovim stvarnim pojavljivanjem u tom istom okruženju.“(O'Keefe, McCarthy, Carter, 2007) John Sinclair u svojoj knjizi „Corpus, Concordance, Collocation“ (1991) definira kolokacije kao pojavnost dvaju ili više riječi koje se nalaze jedna blizu druge unutar teksta. Isti autor također daje uvid u dvije osnovne vrste kolokacija. Sinclair (1991) piše: "kolokacije mogu biti dramatične i zanimljive jer su neočekivane, ili mogu biti važne u leksičkoj strukturi jezika, zbog frekventnosti ponavljanja. Ova druga vrsta kolokacije, koja se često veže uz koncept statističke značajnosti, je ona o kojoj se obično govori u lingvističkim raspravama."

Ta druga vrsta kolokacija o kojoj piše Sinclair (1991) su kolokacije čija frekvencija pojavnosti je znatna, što se unutar korpusa može istražiti korištenjem čestotnih popisa. Neočekivane kolokacije se, s druge strane, ne pojavljuju često u korpusu, tj. indeks njihove frekventnosti je vrlo nizak.

Drugu vrstu podjele kolokacija daje autorica Ewa Donesch-Jezo u radu "Using Language Corpus in Teaching Foreign Language Vocabulary" (2013) gdje navodi kako kolokacije mogu biti gramatičke i leksičke. Za gramatičke kolokacije daje primjer u kojem ističe kako se neke imenice supojavljaju s određenim prijedlozima, primjerice *krema za sunčanje, krevet na kat, polica za knjige, djevojka za udaju, na kraju, k vragu* i sl., dok kod leksičkih kolokacija kombinacije riječi imaju određeni značenjski kontekst, primjerice "putnički brod", "trgovački brod", "zračna luka", "pametni telefon", "plava kosa" i sl.

Nadalje, kako navodi Blagus Bartolec (2012: str.56): "U literaturi prevladava binarni pristup raščlanjivanju kolokacijske sveze na njezine sastavnice, prema kojemu se razlikuje glavna sastavnica čiji se značenjski potencijal prilagođuje značenjskomu potencijalu promjenjivih sastavnica s kojima tvori svezu. Ustaljeni i najfrekventniji naziv za promjenjivu sastavnicu jest kolokat". I dalje, Blagus Bartolec (2012: str.56): "Glavna, tj. nepromjenjiva sastavnica svake kolokacijske sveze ima nekoliko naziva. U leksikološko-leksikografskim raspravama primjenjuje se Hausmannov naziv baza. U domaćoj se literaturi osim naziva baza (Borić 2002) pojavljuju još i osnova (Petrović, 2007) i ključna riječ (Pritchard 1998). U korpusno lingvističkim raspravama u navedenom se kontekstu rabi naziv čvor (engl. node)".

Kolokacijski kandidati

Stranica [Idi](#) [Sljedeća >](#)

	Freq	T-score	MI	logDice
P N avionom	181	13.448	11.262	7.878
P N zrakom	109	10.433	10.557	7.156
P N terenom	61	7.808	11.566	6.773
P N Starijim	53	7.280	14.407	6.764
P N avionima	64	7.996	11.050	6.743
P N perje	59	7.678	11.099	6.658
P N zrakoplovom	66	8.118	10.373	6.612
P N helikopterom	55	7.412	10.678	6.493
P N zrakoplovima	52	7.207	10.713	6.436
P N treće	308	17.505	8.598	6.411
P N krilima	70	8.355	9.514	6.353

Slika 37 Kolokacijski kandidati za čvor *letjeti* sortirani prema padajućem logDiceovom koeficijentu

Na slici 37 vidljivi su rezultati kolokacijskih kandidata za osnovu ili čvor - glagol "letjeti"¹³, gdje je zadani raspon za definiranje položaja riječi koja se supojavljuje uz čvor (tzv. kolokat, odnosno zavisna riječ) od 0 do 5, što znači da se kolokat može nalaziti do pet mjesta s desne strane (5) čvora, tj. traženog pojma "letjeti".

Rezultat za kolokacijske kandidate (kolokate) je popis riječi (koje se pojavljuju uz čvor "letjeti" u rasponu 0 do 5 riječi iza te riječi) i niz brojeva koji prikazuju različite statistike. Primjerice, **Freq (frekvencija)** nam govori koliko se često riječ "avionom" pojavljuje uz glagol "letjeti" u zadanom rasponu (frekvencija je 181). Na slici uz frekvenciju vidimo još neke mjere: T-mjeru, *Mutual information* (MI-mjera, tj. mjera uzajamne informacije) i logDiceov koeficijent.

Rezultati na slici 37 su sortirani prema padajućoj vrijednosti za logDiceov statistički koeficijent, koji se smatra najrelevantnijim za kolokacijske sveze (dakle, "avionom" je statistički najznačajniji kolokacijski kandidat za čvor "letjeti" u korpusu, a ne riječ koja najčešće slijedi riječ "letjeti" u danom rasponu. Kako se vidi na slici 37, "treće" je puno frekventniji kolokat od "avionom", ali nije toliko statistički značajan).

Postoje mnoge statističke mjere povezanosti kojima se identificiraju dobre kolokacije. Većina tih mjera daje formulu za stupanj povezanosti koji pokazuje količinu statističke povezanosti dviju riječi. Rezultat se izračunava za sve moguće parove riječi, a parovi s najvećim stupnjem povezanosti se predstavljaju kao kolokacije.

Gotovo sve formule za izračun mjere povezanosti koriste frekvencijska obilježja koja navodi Rychlý (2008) u svom članku (Tablica 2) i koja bilježe odnos među dvama riječima (W_1 i W_2).

¹³ Jednostavnim pretraživanjem za riječ "letjeti" je dobiven konkordancijski niz. Potom je klikom na **Kolokacije** na lijevom izborniku otvoren izbornik s nazivom **Kolokacijski kandidati** gdje je raspon postavljen od 0 do 5, ostale postavke su ostavljene zadane i pritisnuo se gumb "Izradi popis".

Oznaka f_x predstavlja broj pojava riječi X, f_y predstavlja broj pojava riječi Y, f_{xy} predstavlja broj supojavljanja riječi X i Y, R_x je relativna frekvencija riječi X, a R_y relativna frekvencija riječi Y. Relativna frekvencija R_x se računa formulom f_x/f , a relativna frekvencija R_y formulom f_y/f .

Među najpoznatijim mjerama za izračun povezanosti riječi u kolokaciji su T-mjera, Mutual information (MI-mjera, tj. mjera uzajamnog sadržaja) i Diceov koeficijent.

Mjera uzajamne informacije (MI-mjera) $\log_2 \frac{f_{xy}N}{f_x f_y}$ upućuje na snagu kolokacije. (Evert, 2004). Ona predstavlja omjer log-vjerodostojnosti pojavljivanja kolokata i čvora (osnove) zajedno i produkta pojavljivanja kolokata i čvora pojedinačno. Mjera uspoređuje stvarno supojavljanje kolokata i čvora s očekivanim supojavljanjem kolokata i čvora u korpusu. Na primjer, kolokacija "trudna žena" će imati vrlo visoki MI, jer se nakon "trudna" u korpusu najčešće očekuje "žena". S druge strane, kolokacija "crna zemlja" će imati bitno niži MI, jer mi nakon pridjeva "crna" u korpusu (uz "zemlja") očekujemo i razne druge čvorove, npr. ("kronika", "vrana", "pantera", itd....). Dakle, MI mjerom se računa količina neslučajnosti prisutna u supojavljanju kolokata i čvora. MI-mjera donosi rezultate u rasponu od oko nula do oko 18, gdje veći broj znači snažniju povezanost čvora i kolokata. Prema Hunston (2002), MI rezultat od 3 ili više često se smatra značajnim za kolokaciju.

Nedostatak MI-mjere je što nije primjenjiva kod kolokacija čije sastavnice imaju velika odstupanja u frekvenciji, no važna je za otkrivanje zanimljivih kolokacija, jer ne ovisi o frekvenciji riječi u korpusu onoliko koliko ovise druge mjere.

T-mjera $\frac{f_{xy} - \frac{f_x f_y}{N}}{\sqrt{f_{xy}}}$ je mjera koja je vrlo slična frekvenciji. Radi se o verziji Studentovog t-testa (statistika testa je nazvana t-mjera), kojom se osigurava da je nenasumičnost supojavljanja dvaju riječi potkrijepljena značajnom količinom dokaza u korpusu. (Evert, 2004).

Diceov koeficijent (Dice, 1945) $D = \frac{2f_{xy}}{f_x + f_y}$ dijeli presjek skupova f_x i f_y (drugim riječima, f_{xy} - broj supojavljanja riječi X i Y) sa sumom skupova f_x i f_y i rezultat normalizira množeći brojnik s 2.

Tablica 2 Bilježenje frekvencija riječi X i Y¹⁴

	$W_1 = X$	$W_1 \neq X$	
$W_2 = Y$	f_{xy}	$f_y - f_{xy}$	f_y
$W_2 \neq Y$	$f_x - f_{xy}$	$N - f_{xy}$	$N - f_y$
	f_x	$N - f_x$	N

Diceov koeficijent daje vrlo dobre rezultate za kolokacijske kandidate. Jedini problem je u tome što su vrijednosti Dicevog koeficijenta obično vrlo mali brojevi. Zato je definiran logDice

$$\logDice = 14 + \log_2 D = 14 + \log_2 \frac{2f_{xy}}{f_x + f_y}$$

koeficijent Rychlý (2008).

Teoretski maksimum je 14, za slučaj da se sve pojavnice riječi X supojavljaju sa svim pojavnicama riječi Y i obrnuto. Obično je vrijednost manja od 10. Vrijednost 0 znači da je manje od jednog supojavljivanja riječi X i Y na 16.000 pojavnica X ili 16.000 pojavnica Y. Negativna vrijednost znači da ne postoji statistički značajna povezanost X i Y riječi da bi ih se smatralo kolokacijom. Mjera ne ovisi o ukupnoj veličini korpusa i kombinira relativne frekvencije XY u odnosu na X i Y.

Kod rezultata pretrage za kolokacije u NoSketchEngine-u na slici 28, logDiceov koeficijent daje padajući popis riječi iz korpusa kod kojih postoji statistički najznačajnija povezanost s traženom riječi-čvorom. Dakle, u hrWaC korpusu statistički je najznačajnija sveza riječi "letjeti avionom", tj. statistički najznačajniji kandidat-kolokat za riječ "letjeti" je pojavnica "avionom". Ukoliko bismo rezultate pretrage sa slike 37 umjesto po padajućem logDiceovom koeficijentu prikazali po padajućoj frekvenciji kandidata, dobili bismo prikaz sa slike 38. Ono što je vidljivo na slici 38 je da se u zadanom okviru iza glagola "letjeti" najčešće (osim interpunkcijskih znakova) pojavljuju nepunoznačne riječi: veznici *i*, *u*, prijedlozi *na*, *iz*, *za*, *od* ili pomoćni oblici glagola *biti*. Takve sveze riječi se u literaturi nazivaju koligacijama. Kako navode Blagus Bartolec i Matas Ivanković (2013), "U odnosu na kolokacije kao sveze riječi koje se temelje na značenjskom odnosu pojedinih sastavnica, koligacije je moguće odrediti kao formalne odnose među riječima i odraz su gramatičke sustavnosti jezika". Dakle, riječi s vrha popisa na slici 38 su koligacijski, a ne kolokacijski kandidati.

¹⁴ Preuzeto iz: Rychlý, P. (2008). A lexicographer-friendly association score. Proceedings of Recent Advances in Slavonic Natural Language Processing, RASLAN, 6–9.

Kolokacijski kandidati

Stranica [Sljedeća >](#)

	Freq	T-score	MI	logDice
P N ,	4,703	56.390	2.492	0.509
P N .	3,362	49.688	2.805	0.822
P N i	2,649	42.135	2.463	0.480
P N u	1,999	36.580	2.459	0.476
P N na	1,795	37.556	3.139	1.155
P N je	1,505	27.501	1.780	-0.203
P N su	1,222	31.259	3.241	1.257
P N se	942	22.912	1.980	-0.003
P N a	699	22.979	2.934	0.949
P N iz	679	24.265	3.861	1.875
P N za	652	19.942	2.191	0.207
P N od	639	21.535	2.755	0.771
P N s	576	20.893	2.949	0.964
P N ?	566	22.181	3.886	1.899
P N ili	558	21.752	3.659	1.672
P N da	548	14.732	1.432	-0.552
P N po	507	21.320	4.234	2.245
P N do	506	20.931	3.847	1.859
P N će	441	18.218	2.916	0.931
P N ne	424	16.543	2.347	0.362
P N sve	416	18.824	3.698	1.710
P N "	404	15.191	2.034	0.049
P N iznad	386	19.563	7.878	5.793
P N prema	376	18.729	4.872	2.876
P N bi	365	16.450	2.847	0.861
P N kao	357	16.556	3.014	1.028
P N -	351	14.717	2.221	0.236
P N nešto	338	17.849	5.101	3.101
P N sam	332	15.721	2.865	0.879
P N to	320	14.049	2.220	0.235
P N Više	311	17.571	8.110	5.980
P N treće	310	17.562	8.607	6.420
P N samo	290	15.267	3.272	1.284
P N sa	288	14.844	2.996	1.009
P N strane	286	16.587	5.704	3.690
P N preko	275	16.231	5.559	3.547
P N (257	11.368	1.781	-0.204
P N ali	255	13.692	2.810	0.823
P N ...	245	13.371	2.778	0.791
P N smo	239	14.132	3.541	1.550
P N što	228	11.284	1.985	-0.001
P N jer	221	13.001	2.995	1.006
P N pa	189	11.915	2.907	0.918
P N puta	184	13.006	4.600	2.595
P N avionom	184	13.559	11.285	7.902

Slika 38 Kolokacijski kandidati za čvor letjeti sortirani prema padajućoj frekvenciji

Važnost gore opisanih statističkih mjera za lingvistička istraživanja kolokacija i koligacija vidljiva je na slikama 39, 40, 41 i 42. Na slici 39 su kandidati - kolokati za čvor / osnovu "soba",

prikazani prema padajućem logDice koeficijentu (raspon -3 do 0). Na padajućem popisu riječi iz korpusa kod kojih postoji statistički najznačajnija povezanost nalaze se: "spavaća soba", "dnevna soba"; "hotelska soba", itd...

S druge strane, na slici 40 su kandidati - koligacije za čvor / osnovu "soba", prikazani prema padajućoj frekvenciji (raspon -3 do 0). Tu se mogu naći zanimljive koligacije tipa: "*u sobu*", "*iz sobe*", "*od sobe*", "*po sobi*", itd...

Nadalje, na slici 41 su kandidati - kolokati za čvor / osnovu "soba", prikazani prema padajućoj MI-mjeri (raspon -3 do 0). Tu se nalaze kolokacije koje su rijetke u hrWaC korpusu, ali ipak lingvistički važne, tipa "*jednokrevetna soba*", "*trokrevetna soba*", "*dvoposteljna soba*", "*dnevno-spavaća soba*", "*preluksuzna soba*", "*motelska soba*", koje se ne nalaze među prvih 100 rezultata na padajućem popisu prema logDice koeficijentu.

Konačno, na slici 42 su kandidati - kolokati za čvor / osnovu "soba", prikazani prema padajućoj T-mjeri (raspon -3 do 0). Ti rezultati su vrlo slični frekvencijskom padajućem popisu, ali ne i identični. Primjerice, na ovom popisu se već na drugom mjestu nalazi vrlo jaka kolokacija "spavaća soba", dok se ta ista kolokacija na frekvencijskom padajućem popisu nalazi tek na sedmom mjestu.

Collocation candidates

Page [Next >](#)

	Freq	T-score	MI	logDice
P N spavaće	7,586	87.086	12.820	10.231
P N spavačoj	4,124	64.212	13.249	9.397
P N spavaću	3,145	56.074	13.217	9.013
P N spavaća	2,933	54.151	13.154	8.913
P N dnevnoj	2,643	51.393	11.579	8.723
P N hotelskoj	1,711	41.358	12.672	8.140
P N dnevnu	1,563	39.513	10.837	7.966
P N svojoj	3,426	57.921	6.583	7.632
P N hotelske	1,075	32.772	11.058	7.452
P N spavaćih	993	31.509	13.190	7.367
P N dvije	4,855	68.577	5.984	7.329
P N mojoj	1,161	33.885	7.502	7.180
P N dnevna	919	30.278	9.670	7.180
P N dvokrevetne	860	29.321	12.538	7.157
P N dnevne	868	29.386	8.605	7.021
P N hotelsku	781	27.942	12.493	7.018
P N svoju	3,544	58.273	5.564	6.901
P N sobe	880	29.472	7.265	6.820
P N Spomen	694	26.317	9.939	6.805
P N dječju	700	26.421	9.507	6.799
P N vrata	1,621	39.587	5.899	6.798
P N istoj	905	29.853	7.032	6.792
P N dvokrevetnoj	652	25.532	13.235	6.763
P N moju	916	30.002	6.845	6.752
P N dvokrevetnim	613	24.756	13.113	6.674
P N hotelskih	613	24.740	10.385	6.645
P N apartmana	619	24.809	8.457	6.565
P N dvokrevetnih	566	23.788	12.856	6.558
P N soba	655	25.441	7.395	6.505
P N drugu	1,024	31.464	5.901	6.490
P N branitelja	950	30.336	5.987	6.471
P N prozor	624	24.827	7.354	6.440
P N Ženska	536	23.123	9.655	6.436
P N jednoj	1,105	32.595	5.683	6.435
P N drugoj	936	30.088	5.918	6.428
P N dječjoj	528	22.953	9.846	6.421
P N kutu	533	23.032	8.731	6.385
P N radnoj	515	22.651	9.061	6.356
P N ulazi	655	25.340	6.658	6.350
P N susjednoj	514	22.626	8.954	6.348
P N Spavaća	475	21.792	13.241	6.308
P N Ženske	479	21.868	10.281	6.294
P N radnu	517	22.640	7.859	6.273
P N njegovoj	692	25.947	6.196	6.271
P N spavace	462	21.492	13.123	6.267
P N dječje	537	23.026	7.302	6.250
P N spavaćim	434	20.830	12.865	6.177
P N jednu	1,328	35.239	4.921	6.065
P N kat	457	21.252	7.407	6.064
P N m2	542	22.985	6.297	6.054
P N ušao	559	23.313	6.161	6.048
P N ušla	460	21.292	7.110	6.031

Slika 39 Kolokacijski kandidati za čvor soba sortirani prema padajućem logDiceovom koeficijentu

Collocation candidates

Page [Next >](#)

	<u>Freq</u>	<u>T-score</u>	<u>MI</u>	<u>logDice</u>
P N u	74,488	256.264	4.034	5.690
P N ,	22,530	80.435	1.107	2.767
P N i	13,205	62.616	1.136	2.794
P N .	13,174	62.355	1.131	2.789
P N je	11,088	53.249	1.017	2.674
P N iz	8,447	85.548	3.853	5.470
P N spavaće	7,586	87.086	12.820	10.231
P N se	7,127	49.040	1.255	2.908
P N od	5,311	56.632	2.165	3.805
P N dvije	4,855	68.577	5.984	7.329
P N U	4,659	62.427	3.550	5.145
P N po	4,518	62.202	3.745	5.328
P N spavaćoj	4,124	64.212	13.249	9.397
P N na	3,880	21.353	0.606	2.257
P N su	3,662	33.791	1.179	2.825
P N svoju	3,544	58.273	5.564	6.901
P N svojoj	3,426	57.921	6.583	7.632
P N za	3,390	27.544	0.924	2.572
P N da	3,292	13.087	0.373	2.025
P N (3,256	40.670	1.800	3.433
P N spavaću	3,145	56.074	13.217	9.013
P N sam	3,017	44.551	2.404	4.020
P N spavaća	2,933	54.151	13.154	8.913
P N dnevnoj	2,643	51.393	11.579	8.723
P N ima	2,290	42.747	3.228	4.783
P N s	2,247	27.721	1.268	2.902
P N sa	2,127	36.330	2.236	3.839
P N do	2,013	35.060	2.194	3.796
P N ili	1,969	31.917	1.833	3.447
P N a	1,941	18.083	0.762	2.401
P N svoje	1,933	40.684	3.744	5.228
P N 1	1,856	41.264	4.567	5.917
P N :	1,854	26.907	1.415	3.038
P N tri	1,810	40.139	4.145	5.562
P N)	1,722	17.764	0.806	2.441
P N hotelskoj	1,711	41.358	12.672	8.140
P N vrata	1,621	39.587	5.899	6.798
P N dnevnu	1,563	39.513	10.837	7.966
P N 2	1,540	36.744	3.973	5.381
P N "	1,530	7.559	0.310	1.950
P N -	1,516	14.752	0.687	2.321
P N te	1,388	21.851	1.274	2.890
P N jednu	1,328	35.239	4.921	6.065
P N 3	1,176	31.829	3.799	5.170
P N smo	1,162	26.555	2.178	3.738
P N mojoj	1,161	33.885	7.502	7.180
P N jednoj	1,105	32.595	5.683	6.435
P N hotelske	1,075	32.772	11.058	7.452
P N jedna	1,043	30.315	4.027	5.316
P N drugu	1,024	31.464	5.901	6.490
P N mi	1,018	20.765	1.518	3.106
P N spavaćih	993	31.509	13.190	7.367

Slika 40 Kolokacijski kandidati za čvor soba sortirani prema padajućoj frekvenciji

Collocation candidates

Page [Next >](#)

	Freq	T-score	MI	logDice
P N Jednokrevetna	51	7.141	13.366	3.092
P N Spavace	6	2.449	13.338	0.004
P N Sadržaji	5	2.236	13.338	-0.259
P N žova	6	2.449	13.338	0.004
P N SPAVACA	10	3.162	13.338	0.741
P N spavae	11	3.316	13.338	0.879
P N Preluksuzna	5	2.236	13.338	-0.259
P N porotnu	10	3.162	13.338	0.741
P N DVOKREKETNOJ	8	2.828	13.338	0.420
P N Minibarovi	5	2.236	13.338	-0.259
P N družinskoj	10	3.162	13.338	0.741
P N spvae	9	3.000	13.338	0.589
P N Spavaćih	8	2.828	13.338	0.420
P N Rugovčevu	5	2.236	13.338	-0.259
P N dvoposteljnu	6	2.449	13.338	0.004
P N spavae	5	2.236	13.338	-0.259
P N dnevno-spavaća	96	9.797	13.338	4.004
P N spavaćih	11	3.316	13.338	0.879
P N POTOPLJENO	13	3.605	13.338	1.120
P N redekoracijom	5	2.236	13.338	-0.259
P N dvo-krevetnim	5	2.236	13.338	-0.259
P N http://acp.carnet.hr/maturahr/	184	13.563	13.330	4.942
P N motelske	17	4.123	13.255	1.507
P N motelsku	17	4.123	13.255	1.507
P N spavačoj	4,124	64.212	13.249	9.397
P N Andrea-Beata	15	3.873	13.244	1.326
P N Spavaća	475	21.792	13.241	6.308
P N SPAVAĆA	56	7.483	13.238	3.226
P N Trokrevetna	14	3.741	13.238	1.227
P N dvokrevetnoj	652	25.532	13.235	6.763
P N spavaću	3,145	56.074	13.217	9.013
P N Dvokrevetna	85	9.219	13.208	3.828
P N SPAVAČOJ	10	3.162	13.200	0.741
P N spavaćih	993	31.509	13.190	7.367
P N polutamnoj	27	5.196	13.186	2.174
P N okrečenoj	27	5.196	13.186	2.174
P N dnevno-spavaca	8	2.828	13.168	0.419
P N trokrevetnim	164	12.805	13.164	4.776
P N spavaća	2,933	54.151	13.154	8.913
P N jednokrevetnoj	170	13.037	13.147	4.828
P N Bhaironovu	7	2.645	13.145	0.227
P N trokrevetnoj	63	7.936	13.145	3.396
P N motelskih	7	2.645	13.145	0.227
P N spavace	462	21.492	13.123	6.267
P N motelskoj	55	7.415	13.119	3.200
P N primaćih	6	2.449	13.115	0.004
P N dvoposteljnih	6	2.449	13.115	0.004
P N višekrevetnoj	12	3.464	13.115	1.004
P N dvokrevetnim	613	24.756	13.113	6.674
P N spavačoj	57	7.549	13.104	3.252
P N Vandinoj	11	3.316	13.097	0.879
P N jednokrevetnu	357	18.892	13.096	5.896

Slika 41 Kolokacijski kandidati za čvor soba sortirani prema padajućoj MI mjeri

Collocation candidates

Page [Next >](#)

	Freg	T-score	MI	logDice
P N u	74,488	256.264	4.034	5.690
P N spavaće	7,586	87.086	12.820	10.231
P N iz	8,447	85.548	3.853	5.470
P N ,	22,530	80.435	1.107	2.767
P N dvije	4,855	68.577	5.984	7.329
P N spavačoj	4,124	64.212	13.249	9.397
P N i	13,205	62.616	1.136	2.794
P N U	4,659	62.427	3.550	5.145
P N .	13,174	62.355	1.131	2.789
P N po	4,518	62.202	3.745	5.328
P N svoju	3,544	58.273	5.564	6.901
P N svojoj	3,426	57.921	6.583	7.632
P N od	5,311	56.632	2.165	3.805
P N spavaću	3,145	56.074	13.217	9.013
P N spavaća	2,933	54.151	13.154	8.913
P N je	11,088	53.249	1.017	2.674
P N dnevnoj	2,643	51.393	11.579	8.723
P N se	7,127	49.040	1.255	2.908
P N sam	3,017	44.551	2.404	4.020
P N ima	2,290	42.747	3.228	4.783
P N hotelskoj	1,711	41.358	12.672	8.140
P N 1	1,856	41.264	4.567	5.917
P N svoje	1,933	40.684	3.744	5.228
P N (3,256	40.670	1.800	3.433
P N tri	1,810	40.139	4.145	5.562
P N vrata	1,621	39.587	5.899	6.798
P N dnevnu	1,563	39.513	10.837	7.966
P N 2	1,540	36.744	3.973	5.381
P N sa	2,127	36.330	2.236	3.839
P N jednu	1,328	35.239	4.921	6.065
P N do	2,013	35.060	2.194	3.796
P N mojoj	1,161	33.885	7.502	7.180
P N su	3,662	33.791	1.179	2.825
P N hotelske	1,075	32.772	11.058	7.452
P N jednoj	1,105	32.595	5.683	6.435
P N ili	1,969	31.917	1.833	3.447
P N 3	1,176	31.829	3.799	5.170
P N spavaćih	993	31.509	13.190	7.367
P N drugu	1,024	31.464	5.901	6.490
P N branitelja	950	30.336	5.987	6.471
P N jedna	1,043	30.315	4.027	5.316
P N dnevna	919	30.278	9.670	7.180
P N drugoj	936	30.088	5.918	6.428
P N moju	916	30.002	6.845	6.752
P N istoj	905	29.853	7.032	6.792
P N sobe	880	29.472	7.265	6.820

Slika 42 Kolokacijski kandidati za čvor soba sortirani prema padajućoj T-mjeri

Početni zaslon za izradu kolokacijskih popisa nudi nekoliko opcija prikaza rezultata pretrage. Na slici 43 je moguće vidjeti sučelje za izradu popisa kolokacijskih kandidata.

The screenshot shows a web interface titled "Kolokacijski kandidati" with a help icon. It contains several input fields and dropdown menus for configuring a search. The "Atribut" dropdown is set to "lemma". The "U rasponu od" field is "-5" and the "do" field is "5". Below these are two fields for "Minimalna čestota u korpusu" (set to 5) and "Minimalna čestota u danom rasponu" (set to 3). There are two identical vertical lists of sorting criteria: "T-score", "MI", "MI3", "log likelihood", and "min. sensitivity". The "Pokaži vrijednosti za:" dropdown is set to "logDice", and the "Sortiranje po:" dropdown is also set to "logDice". At the bottom are two buttons: "Izradi popis" and "Pohrani postavke".

Slika 43 Sučelje za podešavanje postavki i izradu kolokacijskih popisa

Moguće je odabrati atribut za koji želimo izraditi popis. U padajućem izborniku se nude sljedeći atributi: riječ, lema, lemos, lc, lema_lc i tag. Zadani raspon za definiranje položaja kolokata je od -5 do 5, što znači da se kolokat može nalaziti do pet mjesta s lijeve strane (-5) i do pet mjesta s desne strane (5) od čvora, tj. traženog pojma, ali raspon je prilagodljiv te ga je moguće izmijeniti ovisno o korisničkim zahtjevima. Sljedeća opcija se odnosi na postavljanje kriterija čestote kolokacija, pod čime se podrazumijeva da se kolokacija s određenom frekventnosti pojavljuje u korpusu ili zadanom rasponu. Posljednje dvije opcije se odnose na prikaz vrijednosti određenih mjera i na postavljanje kriterija za sortiranje rezultata. Najučestalije se koriste logDice, MI i T-mjera za prikaz statistike, dok se popis, zbog gore navedenih razloga, najčešće sortira prema padajućoj logDice vrijednosti. Sve definirane postavke se mogu pohraniti za buduće pretrage ukoliko ih korisnik ne želi često mijenjati.

Zaključno, sortiranje kandidata - kolokata po padajućem logDiceovom koeficijentu je vrlo korisno za proučavanje kolokacijskih sveza riječi, dok je sortiranje kandidata pretrage po padajućoj frekvenciji kandidata vrlo korisno za proučavanje koligacija.

5.2.1.3. Popis riječi

Jedan od alata dostupnih za korištenje u hrWaC i HNK korpusu je opcija za izradu popisa riječi (Word list) koja omogućava izradu različitih popisa riječi koji se temelje na njihovoj frekvenciji unutar korpusa. Popisi se mogu definirati s obzirom na sljedeće atribute: word, lemma, tag, lc, lemma_lc i lempos ili s obzirom na vrste tekstova koji su uključeni u korpus. Osim po atributu i vrsti tekstova, popisi riječi se mogu izrađivati i na temelju odabranog podkorpusa. Na slici 44 nalazi se osnovno sučelje za izradu popisa riječi u NoSketch Engine sustavu za hrWaC korpus.

Slika 44 Sučelje za izradu popisa riječi u hrWaC korpusu.

S lijeve strane izbornika nalaze se dodatne opcije kojima korisnik može dobiti popis svih riječi ili lema koje su sadržane u korpusu, a bit će prikazane prema zastupljenoj frekvenciji unutar korpusa. Na slici 45 vidljiv je prikaz prve stranice rezultata za odabranu opciju "Sve riječi", gdje su prikazane sve riječi koje se nalaze u hrWaC korpusu poredane po frekvenciji, dok je na slici 46 vidljiv prikaz prve stranice rezultata odabrane opcije "Sve leme" gdje su prikazane sve leme koje se nalaze u hrWaC korpusu poredane po frekvenciji.

Word list					
Corpus: hrWaC v2.1 (Croatian Web)					
Page	<input type="text" value="1"/>	Go	Next >		
word	Freq				
i	43,105,360	pa	2,594,987	si	1,123,685
je	38,122,621	po	2,486,554	nema	1,120,576
u	31,012,050	koja	2,482,509	me	1,107,850
se	21,606,724	biti	2,383,529	Na	1,102,928
da	19,204,105	godine	2,083,287	toga	1,096,219
na	18,049,562	tako	2,079,969	oko	1,085,370
za	12,270,964	još	2,069,723	jedan	1,071,492
su	12,006,495	više	2,062,401	svoje	1,069,323
a	8,220,838	smo	2,017,123	kod	1,061,979
od	8,128,756	bilo	1,889,771	treba	1,049,637
ne	7,923,447	ga	1,883,975	malo	1,035,453
to	6,552,159	ima	1,856,191	nas	1,008,050
s	6,545,001	već	1,766,432	vrijeme	1,002,838
koji	6,468,765	ti	1,766,336	on	986,949
što	5,272,390	kad	1,753,756	nam	977,419
će	5,104,217	bio	1,747,278	gdje	968,153
bi	4,925,449	ako	1,675,900	tu	966,973
o	4,707,886	l	1,664,872	nešto	955,469
sam	4,482,063	li	1,656,777	im	949,581
nije	4,173,863	može	1,636,663	To	930,024
iz	4,119,287	ni	1,548,474	danas	892,257
kao	4,060,438	ja	1,545,978	tome	883,087
te	3,988,357	nakon	1,486,912	sada	876,430
kako	3,782,273	ih	1,466,823	taj	876,377
ili	3,730,821	nego	1,407,370	koju	868,943
ali	3,559,683	zbog	1,402,611	Page	<input type="text" value="1"/>
sa	3,472,060	A	1,350,132	Go	<input type="button" value="Go"/>
sve	3,036,627	bez	1,247,384		
do	3,027,616	godina	1,229,339		
koje	2,942,532	mu	1,219,127		
samo	2,853,397	dana	1,217,191		
mi	2,784,283	kada	1,208,544		
jer	2,770,192	uz	1,206,394		
U	2,705,167	mogu	1,197,721		
pa	2,594,987	prije	1,196,852		
		bila	1,180,693		
		nisu	1,165,258		
		onda	1,153,353		
		prema	1,150,586		
		ljudi	1,150,182		
		dok	1,139,984		

Slika 45 Prikaz prve stranice rezultata popisa najfrekventnijih riječi u hrWaC korpusu.

Word list					
Corpus: hrWaC v2.1 (Croatian Web)		Page <input type="text" value="1"/> <input type="button" value="Go"/> Next >			
lemma	Freq				
	162,130,071				
biti	80,424,810	drugi	3,080,560	no	1,487,659
i	44,773,608	mnogo	3,077,530	kada	1,470,135
u	33,717,815	samo	3,076,775	uz	1,456,364
sebe	22,920,847	neki	2,964,953	nego	1,450,832
da	19,913,837	jer	2,961,841	vidjeti	1,414,677
na	19,213,792	mi	2,882,722	moj	1,405,468
koji	16,180,492	velik	2,776,053	prema	1,390,120
taj	14,159,377	po	2,688,077	oko	1,389,178
za	12,993,739	trebati	2,462,037	bez	1,350,594
sa	10,514,788	ako	2,456,333	misliti	1,290,682
a	9,571,985	tako	2,446,570	dok	1,285,348
ne	8,773,164	ti	2,427,184	kazati	1,275,689
od	8,509,428	još	2,414,233	sam	1,268,634
htjeti	8,327,597	onaj	2,408,991	dio	1,267,411
on	8,101,857	čovjek	2,310,172	onda	1,247,103
što	7,207,957	nov	2,265,214	prije	1,223,142
ja	6,670,769	znati	2,214,883	kod	1,213,051
moći	5,670,049	dan	2,145,848	željeti	1,200,846
sav	5,651,223	kad	2,126,610	nešto	1,198,911
imati	5,255,109	nakon	2,066,362	mjesto	1,194,472
o	4,970,829	prvi	2,036,335	takav	1,194,182
ovaj	4,941,882	već	2,024,992	dijete	1,181,953
svoj	4,431,278	dobar	1,989,398	njihov	1,172,092
kao	4,381,609	reći	1,974,301	život	1,157,584
kako	4,348,088	nemati	1,832,584		
iz	4,302,079	naš	1,739,385		
oni	4,174,331	vrijeme	1,726,709		
ali	4,127,299	malo	1,714,214		
godina	4,075,297	raditi	1,714,179		
ili	3,892,668	morati	1,711,905		
jedan	3,538,831	vi	1,702,897		
do	3,175,279	hrvatski	1,699,365		
te	3,119,715	li	1,668,112		
pa	3,081,996	njegov	1,635,983		
		ni	1,634,053		
		svaki	1,623,039		
		zbog	1,591,074		
		Hrvatska	1,573,843		
		put	1,569,438		
		dva	1,527,249		
		dobro	1,518,626		
				Page <input type="text" value="1"/> <input type="button" value="Go"/>	

Slika 46 Prikaz prve stranice rezultata popisa najfrekventnijih lema u hrWaC korpusu.

Ispod opcije za odabir atributa nalazi se opcija za pretraživanje korpusa po n-gramu. N-gram je kontinuirani slijed od dvije ili više riječi. (Kilgarriff, 2014) Iz izbornika je moguće odabrati slijed do šest riječi. Slijed od dvije riječi naziva se bigram, od tri riječi trigram, od četiri tetragram (kvadrigram), itd. Veze između riječi koje se nalaze u nekom od slijedova ne moraju nužno imati specifično značenje, primjerice trigram "pa je zato" nema neko posebno značenje, dok trigram "kupiti bijeli kruh" ima kolokacijsko značenje. Smatra se da nije svaki n-gram kolokacija, ali je svaka kolokacija n-gram. (Kilgarriff, 2014) Ako se želi izraditi popis riječi s

obzirom na n-gram, potrebno je označiti kućicu i odabrati broj za željeni slijed čiji popis frekvencije se želi dobiti. U ovoj vrsti pretrage ne unosi se vrijednost atributa.

Uz izradu popisa prema zadanom atributu, moguće je dodatno filtrirati opcije pretraživanja u odjeljku "Mogućnosti filtriranja" koji nudi tri opcije za filtriranja rezultata pretrage. Unutar opcije "Regular expression" unosi se vrijednost (riječ, izraz ili pojam) koja se želi pronaći s obzirom na odabrani atribut u polju "Traži atribut". Na primjer, ako se želi dobiti informacija o čestoti riječi "knjiga" u hrWaC korpusu tada će odabrani atribut biti word, a njegova vrijednost "knjiga". Na slici 47 vidljiv je rezultat frekvencije za riječ "knjiga", tj nominativ jednine leme "knjiga", ne sve oblike leme "knjiga" u svim padežima jednine i množine.

Popis riječi	
Korpus: hrWaC v2.1 (Croatian Web)	
<u>word</u>	<u>Čestota</u>
knjiga	143,417

Slika 47 Prikaz frekvencije za riječi "knjiga" u hrWaC korpusu.

Moguće je stvoriti čestotni popis riječi s obzirom na broj znakova odnosno slova koje sadrže. Ako se žele pronaći najučestalije riječi koje sadrže tri slova tada će atribut biti "word", a njegova vrijednost tri uzastopne točke bez razmaka koje zamjenjuju bilo koja 3 znaka (...). Oznake točke zamjenjuju jedan znak odnosno slovo te je moguće prilagoditi pretragu prema vlastitim potrebama. Ako se žele pronaći najfrekventnije riječi koje primjerice sadrže pet slova tada će broj točaka biti pet i sl. Na slici 48 moguće je vidjeti prvi dio rezultata pretrage po zadanom kriteriju od tri znaka.

word	Čestota
što	5,272,390
sam	4,482,063
kao	4,060,438
ili	3,730,821
ali	3,559,683
sve	3,036,627
jer	2,770,192
još	2,069,723
smo	2,017,123
ima	1,856,191
već	1,766,432
kad	1,753,756
bio	1,747,278
ako	1,675,900
bez	1,247,384
dok	1,139,984
oko	1,085,370
kod	1,061,979
nas	1,008,050
nam	977,419
taj	876,377
oni	817,513
dva	807,494
svi	801,109
Ako	769,907
ove	749,206
sto	709,823
pod	701,775
tri	686,451
sad	684,536
ono	676,044
ovo	656,386
ona	650,883
dio	648,356
čak	603,991
dan	593,161
baš	592,147
put	587,862
vam	582,461
ste	577,834
tko	565,137

Slika 48 Prikaz rezultata za izradu popisa riječi koje sadrže tri znaka odnosno slova.

Pretragu je moguće napraviti i po početnom slovu, prefiksima, ili završecima riječi. Ako se želi dobiti popis najfrekventnijih riječi koje započinju slovom "ž" tada je potrebno unijeti parametar "ž.*" nakon čega će se izraditi popis najučestalijih riječi koje započinju slovom "ž" u hrWaC korpusu. (Slika 49) Važno je za napomenuti kako su parametri za unos vrijednosti kod opcije "Regular expression" isti kao za postavljanje CQL upita kod izrade konkordancijskih nizova, samo što nije potrebno vrijednosti stavljati unutar navodnih znakova te nije moguće definirati više od jednog kriterija za pretragu.

lemma	Čestota
željeti	1,200,846
život	1,157,584
žena	675,696
živjeti	556,971
županija	314,630
želja	235,865
žrtva	170,596
ženski	163,603
životinja	157,412
životan	154,127
županijski	142,886
živ	127,327
župa	86,014
žalost	70,067
žaliti	69,027
žao	64,609
žut	62,468
župan	55,997
župnik	50,896
župni	46,446
živac	43,162
žestok	39,372
žalba	33,602
žiri	31,839
žica	29,066
željeznički	28,790
židovski	28,614
židov	28,428
želudac	26,881
životinjski	26,120
žanr	25,747
življenje	25,057
žlica	23,280
žila	20,961
žalosno	20,741
željan	20,598
željeznica	20,403
željezo	20,277
žrtvovati	18,618
žestoko	17,947
živa	17,799
živčan	17,566
žuriti	16,654
žitarica	16,165
ž	14,135
živo	14,107
žalostan	13,176
živcirati	12,879
žar	12,375
ženiti	12,210

Slika 49 Prikaz najfrekventnijih riječi u hrWaC korpusu koje započinju slovom "ž".

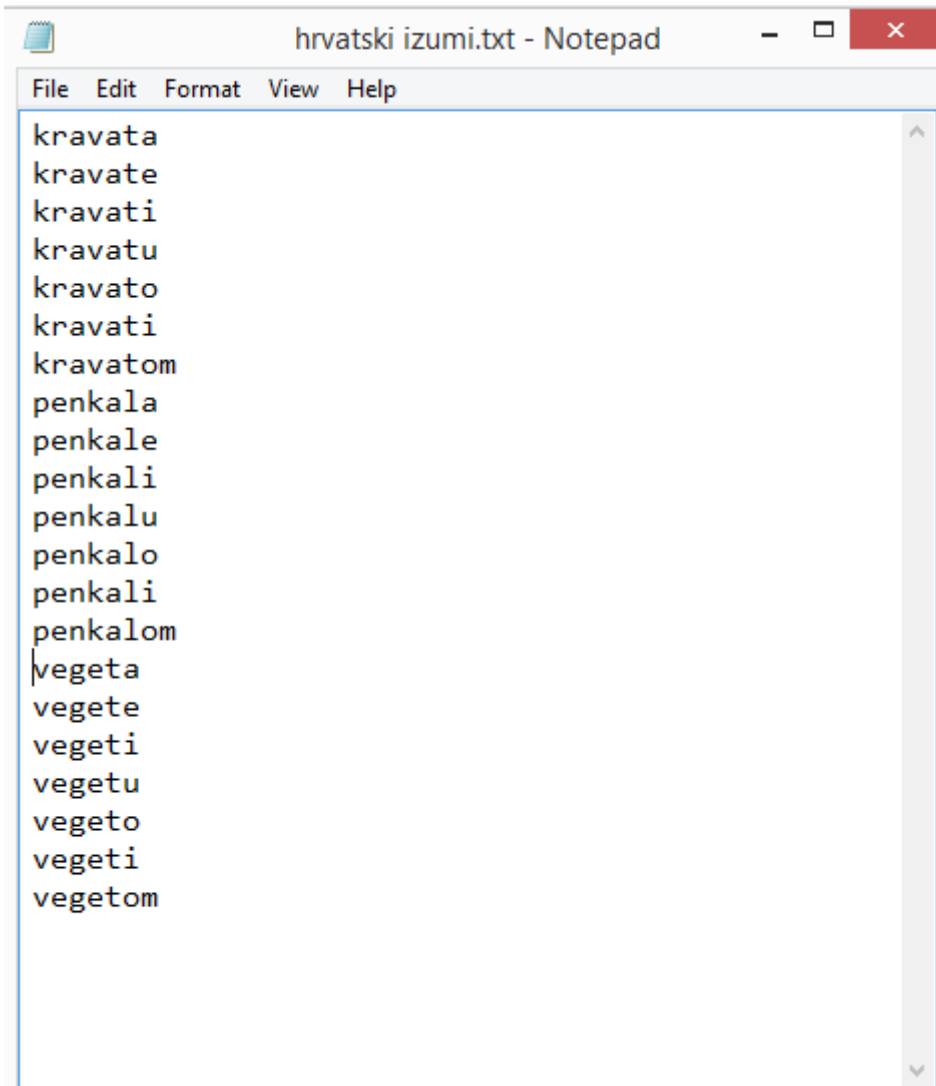
Sljedeće dvije opcije su proizvoljne i odnose se na definiranje minimalne i maksimalne frekvencije pojavljivanja riječi unutar korpusa gdje je zadana vrijednost za minimalnu frekvenciju 5 što znači da se tražena riječ mora minimalno 5 puta pojavljivati unutar korpusa kako bi dobili prikaz rezultata, dok je za maksimalnu frekvenciju zadana vrijednost 0 što znači da ograničenje nije postavljeno, što je ujedno i korisno rješenje jer omogućava cjelovit prikaz frekvencije unutra cijelog korpusa.

Opcija "Pretraži riječi" nudi mogućnost unosa vlastitog dokumenta s popisom riječi na temelju kojeg se može provesti analiza frekventnosti željenih riječi unutar korpusa, dok se opcija "Izbaci

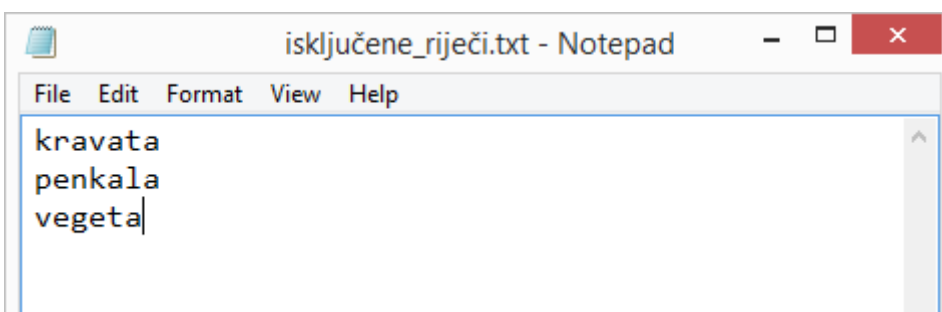
riječi" odnosi na vlastiti popis riječi koje se žele isključiti iz prikaza rezultata. Dokumenti koji se žele unijeti u pretragu moraju biti pohranjeni u .txt formatu koji se odnosi na običan tekst (plain text) i ne smiju sadržavati oblikovanje, te moraju biti kodirani u UTF-8 formatu, a svaka riječ mora biti napisana u zasebnom retku. Također, popis mora odgovarati atributu po kojem se želi napraviti pretraga.

Dakle, ako se pretražuje po atributu "lemma", tada se u dokumentu moraju nalaziti leme, a ako se pretražuje po atributu "word" tada popis može sadržavati riječ u bilo kojem morfosintaktičkom obliku. Na slici 50 nalazi se primjer pravilno napisanog i pohranjenog dokumenta s pripremljenim popisom riječi čija se frekventnost želi provjeriti u hrWaC korpusu putem opcije "Pretraži riječi" na temelju atributa "word". Popis riječi na slici 50 prikazuju sklonidbu imenica "kravata", "penkala" i "vegeta" u jednini. Na slici 51 nalazi se pripremljen popis riječi koje se žele isključiti iz prikaza rezultata za pretragu vokabulara sa slike 50, a odnose se na imenice "kravata", "penkala" i "vegeta" u nominativu jednine. Nakon što su oba dokumenta učitana u hrWaC korpus, na slici 52 mogu se vidjeti rezultati prikaza frekvencije za željeni vokabular. Može se primijetiti kako su iz rezultata pretrage isključene imenice u nominativu jednine jer je tako definirano u dokumentu koji se učitao pod opcijom "Isključi riječi". Važno je za napomenuti kako se opcija "Pretraži riječi" može koristiti samostalno bez kombiniranja opcije "Isključi riječi" ukoliko se ništa od vokabulara ne želi isključiti iz pretrage, dok se opcija "Isključi riječi" ne može koristiti samostalno, već samo u kombinaciji s prvom opcijom.

Dodatna opcija koja se nalazi u odjeljku "Mogućnosti filtriranja" uključuje mogućnost uključivanja ne-riječi u pretragu, kao što su interpunkcijski znakovi.

Slika 50 Prikaz pripremljenog popisa riječi koji je pohranjen u .txt formatu za učitavanje u hrWaC korpus putem opcije "Pretraži riječi".

Slika 51 Prikaz pripremljenog popisa riječi koji je pohranjen u .txt formatu za učitavanje u hrWaC korpus putem opcije "Isključi riječi".

Word list

Corpus: hrWaC v2.1 (Croatian Web)

<u>word</u>	<u>Freq</u>
kravate	2,672
kravati	581
kravatom	840
kravatu	2,052
penkale	245
penkali	20
penkalo	56
penkalom	95
penkalu	157
vegete	851
vegeti	44
vegetom	284
vegetu	458

Slika 52 Prikaz rezultata provjere frekvencije riječi koje su učitane u hrWaC korpus putem opcija "Pretraži riječi" i "Isključi riječi".

Sljedeći odjeljak odnosi se na podešavanje dodatnih opcija ispisa rezultata pod nazivom "Mogućnosti ispisa". Dvije su glavne kategorije koje se mogu podešavati, a odnose se na određivanje čestotnih vrijednosti i način ispisa rezultata pretrage. Kod odabira čestotnih vrijednosti moguće je odabrati jednu od tri ponuđene opcije, a to su "broj rezultata", "broj dokumenata" i "prosječna relativna čestota" (PRČ). Ako se označi opcija "broj rezultata", dobit će se prikaz frekvencije riječi koja se traži, primjerice na slici 53 je prikaz frekvencije za riječ "zima"¹⁵ u hrWaC korpusu. Ako se označi opcija "broj dokumenata", tada će se dobiti prikaz broja dokumenata u hrWaC korpusu u kojima se riječ "zima" pojavljuje. (Slika 54) Posljednja opcija se odnosi na prosječnu relativnu čestotu koja daje prikaz frekvencije pojavljivanja riječi u svim dokumentima, gdje je isključeno višestruko pojavljivanje riječi u istom dokumentu. (Kilgarriff, 2014). Primjerice, slika 55 prikazuje PRČ za riječ "zima".

Popis riječi

Corpus: hrWaC v2.1 (Croatian Web)

<u>word</u>	<u>Čestota</u>
zima	13,272

Slika 53 Prikaz frekvencije za riječ "zima" prema opciji "broj rezultata".

Popis riječi

Corpus: hrWaC v2.1 (Croatian Web)

<u>word</u>	<u>Doc freq</u>
zima	11,204

Slika 54 Prikaz frekvencije za riječ "zima" prema opciji "broj dokumenata".

¹⁵ Prikaz frekvencije na slikama 46, 47 i 48 je za riječ "zima" samo u nominativu jednine.

Popis riječi

Korpus: hrWaC v2.1 (Croatian Web)

[word](#) [Prosječna relativna čestota \(PRČ\)](#)

zima	7,191.6
------	-------------------------

Slika 55 Prikaz frekvencije za riječ "zima" prema opciji "PRČ".

Druga kategorija se odnosi na način ispisa odnosno prikaza popisa riječi koji se želi dobiti. Prva opcija koja je zadano odabrana naziva se "jednostavno" i omogućuje klasičan prikaz frekvencije pojedine riječi kao što je prethodno opisano i vidljivo na slici 47. Opcija "ključne riječi" koristi se kada se želi usporediti frekvencija pojavljivanja tražene riječi u hrWaC korpusu i nekom od dostupnih referentnih korpusa ili podkorpusa. Na slici 56 prikazan je rezultat pretraživanja riječi "kultura" prema opciji "ključne riječi" za hrWaC i slWaC (slovenski web korpus) korpus.

Popis riječi

Korpus: hrWaC v2.1 (Croatian Web)

Referentni korpus: slWaC 2.0 (Slovene Web, Version 2)
[Switch focus and reference \(sub\)corpus](#)

word	hrWaC v2.1 (Croatian Web)		slWaC 2.0 (Slovene Web, Version 2)		Rezultat
	Prosječna relativna čestota (PRČ)	Prosječna relativna čestota (PRČ)/mill	Prosječna relativna čestota (PRČ)	Prosječna relativna čestota (PRČ)/mill	
kultura	19,082.1	13.7	11,956.1	9.5	1.4

Slika 56 Rezultati frekvencije za riječ "kultura" u hrWaC i slWaC korpusima.

Posljednja opcija "Change output attribute(s)" dozvoljava izradu popisa riječi na temelju tri razine odnosno moguće je proizvesti popis koji će sadržavati prikaz frekvencije za više atributa (word, lemma, lempos, lc_lemma, lc, tag). Korištenje ove opcije moguće je prikazati na nekoliko primjera koji će biti opisani u narednom tekstu.

Ako se želi dobiti prikaz frekvencije riječi "nova" odnosno obličnice "nova" unutar korpusa, tada je potrebno kriterije pretrage definirati na sljedeći način: atribut će biti "word", vrijednost će biti "nova", dok je pod ("Change output attribute(s)") u prvom padajućem izborniku potrebno odabrati atribut "word", a u drugom izborniku "tag" kako bi se dobio frekvencijski popis svih morfosintaktičkih oznaka pridruženih toj obličnici, tj. kako bi se mogle iščitati i različite vrste riječi za tu obličnicu i različiti padeži koje taj oblik riječi podrazumijeva (konkrento, je li "nova" pridjev - živo ili neživo, genitiv ili akuzativ, ženski, srednji ili muški rod, singular ili plural, ili je pak poimeničeni pridjev). Rezultati temeljeni na navedenim postavkama vidljivi su na slici 57.

	word	tag	Freq	
P N	nova	Agpfsny	123,028	
P N	nova	Agpnpay	24,616	
P N	nova	Agpmsgn	12,385	
P N	nova	Agpnpny	9,837	
P N	nova	Ncfsn	4,109	
P N	nova	Agpnsn	965	
P N	nova	Ncfdg	344	
P N	nova	Agpmsgy	40	
P N	nova	Xf	18	
P N	nova	Ncmpg	16	
P N	nova	Agpnsay	11	

Slika 57 Rezultati frekvencije za riječ "nova" prema atributima "tag" i "word".

Drugi primjer se odnosi na izradu popisa riječi prema atributu "lemma". Ako se žele pronaći najučestaliji oblici glagola "zaposliti", tada je potrebno kriterije pretrage definirati na sljedeći način: atribut će biti "lemma", vrijednost će biti "zaposliti", dok je pod ("Change output attribute(s)") u prvom padajućem izborniku potrebno odabrati atribut "word" kako bi se dobio prikaz riječi, a u drugom atribut "tag" kako bi se dobio frekvencijski prikaz morfosintaktičkih oznaka uz tu lemu. Na slici 58 je prikazan čestotni niz za opisanu pretragu prema zadanim kriterijima.

word	tag	Freq
zaposliti	Vmn	13,529
zaposlen	Appmsnn	8,102
zaposlio	Vmp-sm	6,604
zaposleno	Appnsny	6,062
zaposlena	Appfsny	5,349
zaposlenih	Appmpgy	3,272
zaposli	Vmr3s	3,202
zaposleni	Appmpny	3,124
zaposlila	Vmp-sf	3,049
zaposlili	Vmp-pm	2,961
zaposlene	Appfpny	2,385
zaposle	Vmr3p	2,125
zaposlit	Vmn	1,750
zaposlilo	Vmp-sn	921
zaposlim	Vmr1s	609
zaposlenih	Appfpgy	527
Zaposlena	Appfsny	436
zaposlene	Appmpay	431
zaposliš	Vmr2s	430
Zaposlen	Appmsnn	401
Zaposlio	Vmp-sm	363
zaposlenog	Appmsgy	336
zaposlite	Vmr2p	325
zaposlimo	Vmr1p	301
zaposlile	Vmp-pf	283
zaposlena	Appnpny	271
Zaposlila	Vmp-sf	182
zaposlite	Vmm2p	173
Zaposlili	Vmp-pm	149
zaposlenom	Appmsly	147
Zaposleno	Appnsny	128
Zaposliti	Vmn	121
Zaposlit	Vmn	118
zaposlenu	Appfsay	117
zaposlivši	Rs	108
zaposlis	Vmr2s	102
zaposlenim	Appmsiy	97
Zaposlite	Vmm2p	90
zaposlene	Appfsgy	77
zaposlenim	Appmply	76

Slika 58 Rezultati frekvencije za riječ "zaposliti" prema atributima "lemma", "word" i "tag".

Osim izrade frekvencijskih popisa za pojedine riječi i njezine oblike u uporabnom jeziku, moguće je dobiti i prikaz najfrekventnijih vrsta riječi u korpusu. Na primjer, ako se želi dobiti popis najučestalijih imenica koje se pojavljuju u hrWaC korpusu potrebno je odabrati atribut "tag", za vrijednost unijeti morfosintaktičku oznaku za imenice (N.*), te prvu razinu načina ispisa prilagoditi da prikazuje atribut "lemma". Na slici 59 je prikazana prva stranica popisa najfrekventnijih imenica u hrWaC korpusu. Ukoliko se želi dobiti popis glagola, pridjeva, priloga i sl. tada se samo mijenja morfosintaktička oznaka kod unosa vrijednosti, a sve ostale opcije ostaju isto podešene.

lemma	Čestota
P N godina	123,468
P N dan	57,151
P N Hrvatska	53,209
P N rad	46,500
P N čovjek	46,177
P N vrijeme	45,156
P N dijete	38,729
P N dio	36,458
P N grad	36,162
P N život	35,409
P N mjesto	34,524
P N osoba	31,179
P N program	30,989
P N način	30,833
P N projekt	30,759
P N područje	27,895
P N Zagreb	27,857
P N broj	26,541
P N sat	25,829
P N svijet	24,742
P N sustav	24,590
P N pravo	24,094
P N škola	24,017
P N član	23,355
P N zemlja	22,736
P N udruga	22,222
P N društvo	21,858
P N problem	21,768
P N kraj	21,474
P N riječ	20,553
P N pitanje	20,490
P N posao	20,212
P N razvoj	19,720
P N zakon	19,415
P N strana	18,523
P N članak	18,507
P N prostor	17,938
P N županija	17,783
P N cilj	17,783
P N predsjednik	17,273
P N tijelo	17,157
P N zaštita	17,149
P N žena	17,039
P N voda	17,018
P N slučaj	16,983
P N rezultat	16,606
P N crkva	16,170
P N podatak	16,087
P N odnos	15,623
P N knjiga	15,305

Stranica [Sljedeća >](#)

Slika 59 Prikaz prve stranice rezultata na najfrekventnije imenice u hrWaC korpusu.

Još jedan od načina korištenja opcije "Change output attribute(s)" može se vidjeti na primjeru gdje se žele pronaći najčešći oblici pomoćnog oblika glagola "biti" u hrWaC korpusu. U ovom primjeru zadani atribut je "lemma", vrijednost atributa je pomoćni glagol "biti" dok je kod prve razine opcije "Change output attribute(s)" potrebno odabrati atribut "word". Nakon toga će se prikazati čestotni popis najfrekventniji oblika pomoćnog glagola "biti". (Slika 60)

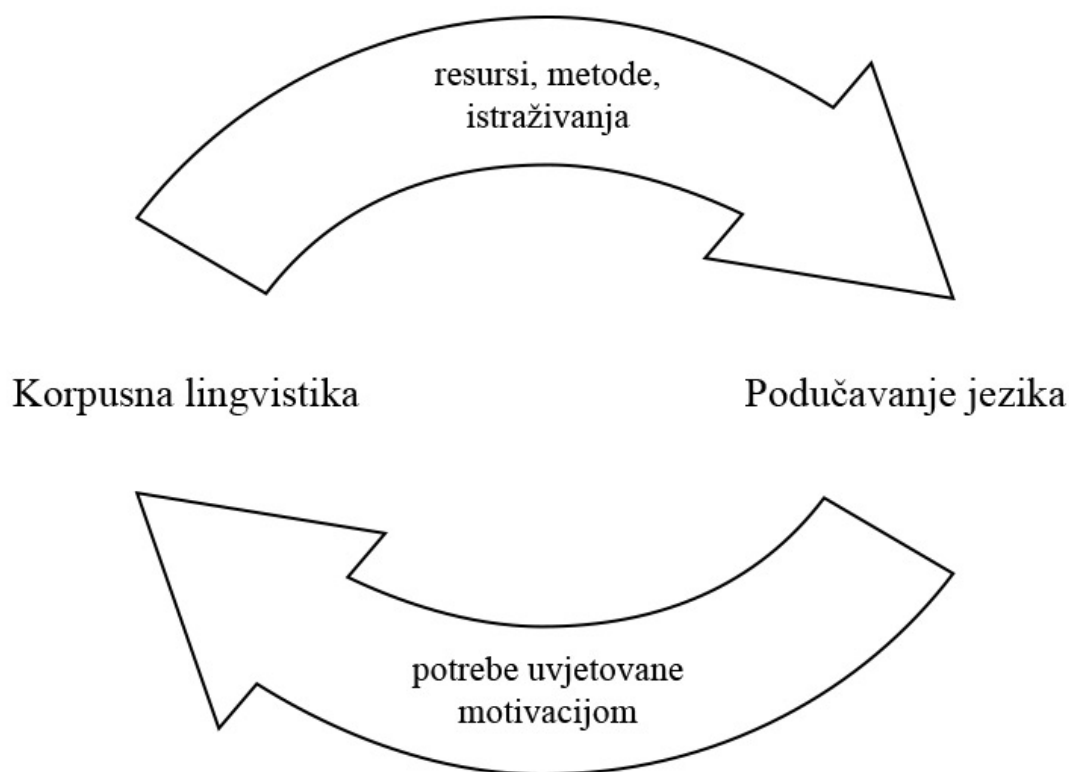
word	Čestota
je	4,859,447
su	1,591,636
bi	575,158
nije	470,674
sam	423,938
biti	316,158
smo	280,497
bio	208,963
bilo	180,001
bila	141,773
nisu	137,899
bili	95,634
ste	77,027
si	71,172
nisam	59,511
bih	51,422
bude	49,626
bit	43,875
Nije	33,644
jest	30,844
bile	30,632
nismo	26,308
bismo	23,646
budu	17,184
biste	14,036
Bilo	13,951
Je	12,637
jesu	12,573
Nisam	12,023
nisi	11,985
Bio	11,679
niste	11,598
Bila	6,921
JE	6,817
jeste	5,352
Bit	5,269
Nisu	4,897
budemo	4,789
jesam	4,739
budem	4,452
Jeste	4,445
jesi	3,709
Bili	3,653
Nismo	3,594
jesmo	3,203
Biti	2,829
bijaše	2,774
budete	2,726
Jesu	2,721

Slika 60 Prikaz rezultata prve stranice najfrekventnijih oblika pomoćnog glagola "biti" u hrWaC korpusu.

6. UPORABA KORPUSA U POUČAVANJU HRVATSKOG KAO DRUGOG I INOG JEZIKA

Korpusna lingvistika u velikoj mjeri može pomoći pri pripremi nastavnih materijala za poučavanje hrvatskog kao drugog i inog jezika zbog toga što omogućava lektorima da uoče jezične obrasce koji se ponavljaju. Ona može identificirati lingvističke obrasce korištenjem prikaza frekventnosti određenog pojma, riječi ili izraza koji se koristi u svakodnevnoj konverzaciji. „Upravo ovdje korpusna lingvistika može uvelike pridonijeti učenju jezika“ (Reppen, 2010) zbog toga što „korpus pruža pripremljeni izvor prirodnog ili autentičnog teksta za učenje jezika.“ (Reppen, 2010) Osim za poučavanje i pripremu nastavnih materijala korpusi se mogu koristiti i u ostalim lingvističkim područjima poput „leksikografskih i leksičkih studija, gramatičkih studija, kontrastivne lingvistike, studiju prevoditeljstva, dijakronijskih studija, semantike, pragmatike, stilistike, sociolingvistike, diskurzivne analize, forenzičke lingvistike i jezične pedagogije.“ (McEnery, Xiao, 2010) Uz spomenuta područja Miangah (2012) navodi kako se može koristiti i za točan opis jezika koji se uči, u morfologiji odnosno istraživanju strukture riječi putem frekventnosti u različitim morfološkim oblicima, u analizi sintakse rečenica, kulturnim studijima gdje korpus može služiti za istraživanje i uočavanje specifičnosti koje se razlikuju od jedne kulture do druge kao što su ljudske navike. Autor navodi uporabu korpusa u poučavanju jezika uz pomoć računala (CALL) te za učenje engleskog jezika za specifično područje.

U radu „Corpora and language teaching“ Römer (2008) govori o povezanosti korpusne lingvistike i poučavanja inog jezika te uz pomoć ilustrirane sheme pokušava definirati i pojasniti njihov odnos. Römer za objašnjenje sheme (Slika 61) navodi kako korpusna lingvistika i poučavanje jezika imaju dinamičan odnos u kojem poučavanje jezika ima korist od resursa, istraživanja i metodologije koje pruža korpusna lingvistika, dok zahtjevi i potrebe poučavanja jezika motiviraju i potiču daljnja istraživanja u području korpusne lingvistike koja želi pronaći adekvatno rješenje za potražnju u području poučavanja stranih jezika.

Slika 61 Römerova ilustrirana shema za definiranje odnosa između korpusne lingvistike i poučavanja jezika.

Nadalje, Römer (2008) daje prikaz sheme (Slika 62) putem koje želi objasniti na koji način se korpusi mogu koristiti u svrhu poučavanja jezika. Navodi kako kod poučavanja jezika korpusi mogu imati indirektnu i direktnu primjenu. Römer (2008) tvrdi da korpusi mogu indirektno pružiti pomoć pri donošenju odluka što i kada u nastavnom procesu poučavanja jezika će se učiti, ali isto tako profesori i učenici mogu korpusima direktno pristupiti tijekom nastavne poduke i na taj način nadopuniti nastavni proces poučavanja jezika. Kao primjer indirektna primjene korištenja korpusa ističe stvaranje pisanih materijala i literature za istraživače odnosno znanstvenike koji se bave proučavanjem korpusa i za autore nastavnih materijala i udžbenika koji svojim stvaranjem literature indirektno utječu na osmišljavanje i provedbu nastavnih silabusa po kojim se oblikuje nastava te utječu na referentnu literaturu i nastavne materijale koji se koriste za provođenje nastavne poduke jezika. Kod direktne primjene korištenja korpusa Römer (2008) navodi pisane materijale koje koriste profesori (lektori) i koje koriste učenici (polaznici) u izravnoj nastavi s korpusima (DDL). Direktna primjena korpusa utječe na odnos odnosno interakciju koja se odvija između profesora i korpusa gdje profesor koristi korpus za poučavanje jezika te između učenika i korpusa gdje učenik koristi korpus u sklopu poučavanja i učenja jezika.

Slika 62 Römerova ilustrirana shema primjene korpusa u svrhu poučavanja jezika.

Leech (1997) je primijetio da učenje (poučavanje) jezika i korpus imaju 3 dodirne točke: indirektno korištenje korpusa u poučavanju (referentni izvori, nastavni materijali i jezični testovi), direktno korištenje korpusa u poučavanju („učenje o“, „učenje u svrhu istraživanja“ i „istraživanje u svrhu učenja“) te razvoj korpusa u svrhu poučavanja (učenički korpusi). Indirektno korištenje korpusa odnosi se na dizajn silabusa i razvoj materijala te je usko povezano sa sadržajem koji se poučava. Korpusi isto tako pružaju vrijedan uvid u način poučavanja. Od Leechove (1997) tri dodirne točke, direktno korištenje korpusa uključuje „učenje o“, učenje u svrhu istraživanja“ i „istraživanje u svrhu učenja“.

„Učenje o“ odnosi se na poučavanje korpusne lingvistike kao akademskog predmeta, poput ostalih poddisciplina, kao što su sintaksa i pragmatika. „Učenje u svrhu istraživanja“ znači pružanje praktičnog znanja učenicima, kao što naglašavaju McEnery, Xiao i Tono (2006), kako bi učenici mogli pretraživati korpus za svoje vlastite potrebe. „Istraživanje u svrhu učenja“ podrazumijeva korištenje korpusno utemeljenog pristupa za poučavanje jezika koje se inače odvija metodama koje nisu utemeljene na korpusu.

Ključ uspješnog korpusno utemeljenog pristupa učenju jezika je u odgovarajućoj razini lektorskog usmjeravanja ili pedagoškog posredovanja koje ovisi o dobi, iskustvu i predznanju učenika. Stoga je za lektore vrlo važno da budu opremljeni potrebnim znanjima i educirani za korištenje i analizu korpusa.

Osim Leecha, o procesu i načinu indirektnog i direktnog korištenja korpusa s pedagoških aspekata u poučavanju drugog ili inog jezika detaljno govori i Ute Römer (2006) u svojim radovima. Za direktni pristup Römer (2006) tvrdi kako se on odnosi na proces u kojem studenti i profesori samostalno koriste korpus te se u svome istraživačkom procesu ne oslanjaju na pomoć posrednika kao što su analitičari i istraživači korpusa ili opskrbljivači korpusnim materijalima. Ovdje je riječ o DDL-u (Data Driven Learning), tzv. podatkovno utemeljenom učenju jezika. U direktnom pristupu poučavanja jezika uz pomoć korpusa naglasak je na „interakciji između učenika i korpusa ili u kontroliranim uvjetima između profesora i korpusa“. (Römer, 2008) Za razliku od direktnog pristupa koji je usmjeren na korištenje korpusa od strane studenta, indirektni pristup, kako Römer (2006) tvrdi, fokusiran je na analizu i istraživanje korpusa, te na korpusne dokaze i učinak koji imaju i mogu imati na dizajn i osmišljavanje nastavnih silabusa i materijala koji se koriste u nastavi. Autor navodi kako indirektni pristup rada može pomoći profesorima, nastavnicima i lektorima s „odlukom o tome što poučavati i kada poučavati.“ (Römer, 2008) Može se zaključiti kako se direktan pristup odnosi na direktno korištenje korpusa od strane učenika, studenata, profesora i lektora koji ga koriste u svrhu učenja inog jezika gdje se primjerice može provoditi „proces induktivnog učenja o tome kako se jezik uči.“ (Hewings, 2000) Indirektan pristup se odnosi na proces nastanka i osmišljavanja nastavnih materijala i onoga što će se poučavati uz pomoć korpusa i na koji način, te ovdje korpus može poslužiti profesorima kao izvrstan izvor za „prikaz autentičnih primjera“ (Hewings, 2000) jezika.

S druge strane McEnery i Xiao (2010) za direktno korištenje korpusa u jezičnoj pedagogiji navode kako je ono ograničeno s nekoliko čimbenika koji se odnose na razinu i iskustvo učenika, vremensko ograničenje, zahtjeve kurikuluma, znanja i vještine potrebne učiteljima za analizu korpusa i pedagoško posredovanje između korpusa i učenika, pristup izvorima za izradu materijala kao što su računala te odgovarajući programski alati i korpusi te kombinacija istih. Isti autori osim što navode ograničenja uporabe korpusa navode i njegove prednosti, kao što je njegova glavna karakteristika - strojna čitljivost jezika koja omogućava lektorima da u nekoliko sekundi uz pomoć računalnih programa dođu do autentičnih i tipičnih primjera korištenja leksičkih pojmova.

Prednost korištenja korpusa koju McEnery i Xiao navode je mogućnost pružanja informacija o frekventnosti riječi i kvantitativnom pregledu kolokacija te mogućnost prikaza točnih opisa korištenja leksičkih pojmova koje je moguće dobiti kod korpusa koji su označeni, što znači da su riječi unutar korpusa označene prema obilježjima kategorija riječi koje se odnose na rod, broj, padež i sl. Vrlo važna i značajna karakteristika korištenja korpusa u poučavanju inog jezika

je ta što korpus „pruža realističnije primjere korištenja jezika koje reflektiraju kompleksnost i nijanse izvornog jezika“. (McEnery, Xiao, 2010) Upravo zbog toga je uloga korpusa u poučavanju stranog ili drugog jezika važna za učenike jer putem njega će učenici na pristupačniji i jednostavniji način ovladati uporabom inog jezika. Stoga korištenje korpusa s velikim brojem pojava može pružiti „važan pogled u govornikovo iskustvo jezika koji se koristi.“(Tucker, 2009)

Mnogobrojne su prednosti korištenja korpusa naspram uporabe udžbeničke građe u poučavanju inog jezika. Važno je za naglasiti kako ovdje nije riječ o potpunom izostanku udžbenika, već integraciji korpusa u nastavni proces poučavanja jezika, bilo da je riječ o pripremi nastavnih materijala za nastavu ili integraciji korpusa u samu nastavu gdje bi učitelji bili posrednici između učenika i korpusa te na taj način poboljšali savladavanje gradiva. Upravo je korpusna analiza „idealna alat za evaluaciju redoslijeda prezentacije lingvističkih obilježja iz udžbenika i za donošenje principijelnih odluka o tome što prezentirati iz udžbenika.“(Barbieri, Eckhardt, 2007) U stručnoj literaturi najčešće se navode četiri područja u poučavanju jezika gdje korištenje korpusa može pružiti bolje razumijevanje jezičnih struktura i gramatike. Lawson (2001) navodi kako korpus pruža informacije o frekvenciji pojava u izvornom jeziku, odnosno daje uvid u najčešće korištene riječi ili izraze koji se pojavljuju u jeziku koji se koristi u svakodnevnoj komunikaciji, dok udžbenici često sadrže umjetno stvorene, tj izmišljene jezične primjere. Kao drugu stavku navodi kako korpus pruža informacije na koji način se razlikuje uporaba posebnih lingvističkih značajki u određenom kontekstu ili situaciji. Treća stavka odnosi se na informacije koje korpus pruža o lingvističkim značajkama uporabnog jezika, a zadnja na informacije o diskurzivnim svojstvima određenih lingvističkih značajki kao što su kolokacije, leksičko gramatičke asocijacije i sl.

Područja u kojima se koristi korpus u poučavanju inog jezika su raznovrsna, a jedno od osnovnih i vrlo značajnih je savladavanje vokabulara jer bez znanja riječi nije moguće savladati jezik. Postoji nekoliko stavki koje korpus može ponuditi kada je riječ o savladavanju vokabulara u nastavi, a to su „frekvencija riječi, razlike između pisanog i govornog jezika, kontekst korištenja jezika, kolokacije, gramatički uzorci i strateško korištenje vokabulara.“(McCarten, 2007) Kada je riječ o nastavnim materijalima za učenje vokabulara, autorica McCarten (2007) ističe dvije stavke, a to je da materijali trebaju biti odraz vokabulara koji je frekventan, aktualan i primjeren učenikovim potrebama, dok s druge strane trebaju pomoći učenicima da bolje savladaju vokabular na način da ih uče različitim tehnikama i strategijama učenja koje mogu koristiti izvan učionice kako bi samostalno nastavili svoju izobrazbu.

Uporaba korpusa može pružiti kvalitativnu i kvantitativnu analizu (McCarten, 2007) gdje se pod kvantitativnom analizom misli na statistički prikaz informacija, kao što je primjerice frekventnost pojavnica, a pod kvalitativnom analizom se smatra mogućnost prikaza velikog broja tekstova koje korpus sadrži i koji pružaju učenicima i lektorima prikaz konteksta u kojem se određena pojavnica, tj. riječ ili izraz pojavljuje i na koji način se koristi u različitim kontekstima. Osim savladavanja vokabulara, korpus može pomoći i kod učenja kolokacija, tj. riječi koje se često koriste zajedno. Primjerice, ako želimo saznati koji je najčešći pridjev koji se koristi uz imenicu "predsjednik" u akuzativu. Nakon unesenog CQL upita hrWaC daje rezultate prikazane na slici 63, gdje se vidi da je najčešći pridjev uz imenicu predsjednik u akuzativu "američkog", zatim "hrvatskog", itd.

	word	word	Freq	
P N	američkog predsjednika	američkog predsjednika	6,992	
P N	hrvatskog predsjednika	hrvatskog predsjednika	6,923	
P N	novog predsjednika	novog predsjednika	6,764	
P N	bivšeg predsjednika	bivšeg predsjednika	5,691	
P N	prvog predsjednika	prvog predsjednika	2,083	
P N	francuskog predsjednika	francuskog predsjednika	1,950	
P N	srbijskog predsjednika	srbijskog predsjednika	1,644	
P N	aktualnog predsjednika	aktualnog predsjednika	1,313	
P N	tadašnjeg predsjednika	tadašnjeg predsjednika	1,270	
P N	ruskog predsjednika	ruskog predsjednika	1,228	
P N	pokojnog predsjednika	pokojnog predsjednika	1,226	
P N	počasnog predsjednika	počasnog predsjednika	953	
P N	dosadašnjeg predsjednika	dosadašnjeg predsjednika	909	
P N	sadašnjeg predsjednika	sadašnjeg predsjednika	885	
P N	budućeg predsjednika	budućeg predsjednika	685	
P N	jugoslavenskog predsjednika	jugoslavenskog predsjednika	619	
P N	iranskog predsjednika	iranskog predsjednika	563	
P N	novoga predsjednika	novoga predsjednika	561	
P N	novoizabranog predsjednika	novoizabranog predsjednika	523	
P N	srpskog predsjednika	srpskog predsjednika	513	
P N	poljskog predsjednika	poljskog predsjednika	505	
P N	aktualnoga predsjednika	aktualnoga predsjednika	481	
P N	američkih predsjednika	američkih predsjednika	472	
P N	izvršnog predsjednika	izvršnog predsjednika	388	
P N	sirijskog predsjednika	sirijskog predsjednika	384	

Slika 63 Prikaz najfrekventnijih pridjevskih kolokacija uz imenicu predsjednik

Mogućnosti koje nudi korpusna analiza u ovom području su velike, a mogu biti od važnog značaja u prenošenju znanja učenicima kako bi lakše savladali osnove hrvatskog jezika.

Biber i Conrad (2010) u radu „Corpus Linguistics and Grammar Teaching“ navode tri vrste korpusnih rezultata važnih kada je riječ o učenju i savladavanju gramatike jezika, a to su frekvencija informacija, registar usporedbi i asocijacije između gramatičkih struktura i riječi. U svome istraživanju izlažu kako postoje određene zablude koje se događaju kod pisanja tradicionalnih udžbenika za učenje jezika. Kao jedan od primjera navode kako se u engleskom jeziku u konverzaciji često ne koriste progresivni glagoli (present continuous) kao što to ističu udžbenici, već jednostavni oblici glagola. Korpusi, za razliku od tradicionalnih udžbenika, nude velik izbor primjera, odnosno učenicima pružaju „velik broj situacija koje prikazuju na koji

način se različiti leksički pojmovi koriste ovisno o kontekstu u kojem se pojavljuju“ (Dash, 2011) U hrvatskom jeziku ovaj primjer je moguće potkrijepiti obličnicom¹⁶ "L(1)ukom" koja ima višestruko značenje ovisno o kontekstu u kojem se koristi. Riječ je o imenici koja se može odnositi na: (1) vrstu povrća koje se koristi u kulinarsvu, (2) vrstu oruđa/oružja koji se odnosi na dio oružanog predmeta iz kojeg se odapinje strijela, (3) muško ime, (4) mjesto za pristajanje brodova, te (5) arhitektonsko značenje dekoracije ili konstrukcije određene građevine. Pretragom korpusa obličnicom "lukom" (Slika 64) mogu se vidjeti različita korištenja navedene imenice u različitim kontekstima, te se na jednostavan i zanimljiv način prikazati višeznačnost određenih riječi u jeziku, što će učenicima olakšati usvajanje i razumijevanje gradiva.

¹⁶ Postoje različiti oblici u kojima se jedna riječ hrvatskog jezika, npr. imenica, može pojaviti i koji se razlikuju po obliku, ali ne i po značenju. Primjerice, riječi *lukom*, *luka* i *luku* su različiti oblici iste leme (*luk*) i te riječi se u korpusnoj lingvistici nazivaju različnicama (*eng. type*), dok se svako individualno pojavljivanje svake od tih riječi u korpusu naziva pojavnicom (*eng. token*). Dakle, niz svih oblika jednine (nominativ, genitiv, dativ, akuzativ, vokativ, lokativ, instrumental) gore spomenutog primjera sastoji se od sljedećih različnice: *luk*, *luka*, *luku* i *lukom*. No, u nekim slučajevima, što pokazuje i ovaj primjer, nije moguće jednoznačno odrediti lemu neke riječi. Primjerice oblik *lukom* pripada sljedećim lemama: imenici muškog roda *luk* i imenici ženskog roda *luka*. Osim toga, imenica muškog roda *luk* može imati više značenja pa tako i oblik *lukom* može značiti i povrće i oružani predmet i arhitektonsku konstrukciju pa se zapravo kod niza *lukom* radi o različitim obličnicama.

čno godinu dana do kraja siječnja ove godine " Lukom " je naplatio 125.000 kuna. Kako su troškovi bili ju i druženju ugodnom s predsjednikom Sabora Lukom Bebićem. Istovremeno, kriza neumitno izjeda grica nastavlja dalje u potrazi za malo mirnijom lukom . ☞ Konačno vezani na Šipanu. Kratak predah a « tvom« Brioni »iz Pule i prijateljem Udruge Heki Lukom Balenovićem iz Požege. Na izletu je bilo pedese zelenog bljeska (Naklada Haid, 2003., Naklada Lukom , 2005.). Za taj roman odmah biva nagrađen Na u 1. lipnja i Osijeku 2. lipnja, razgovarali smo s Lukom i Stjepanom iz 2 Cellosa. Ispričali [...] ☞ - Svi na je vrijeme obožavam ubijati mobove sa svojim lukom . Često se desi da se ulogiram na HCL server, uzr Svaki tim ima svog stručnog voditelja u gađanju lukom i strijelom. ☞ ALD Agencija lokalne demokracije u timove koji se međusobno natječu u gađanju lukom i strijelom. Ovaj team building zahtjeva smirenc ičeljem crkvice zvonik je na preslicu, s gotičkim lukom . Gotički prelomljeni svod u unutrašnjosti crkve i tom ograđuje zid s baroknim vratima natkritim lukom . ☞ Mardešićeva kuća (iza tržnice) ☞ Na obali, a i posebnu pozornost obratio na gradnju mostova s lukom , prvo drvenih, potom kamenih i na kraju bronči plitom. S trajekta Korčula milju pred gradskom lukom u more je skočio 30 - godišnjak. ☞ Zapovjednik j ka destinacija. Povezan je trajektnom linijom s lukom Ploče, a cestom preko Pelješca s drugim mjestin ičke luke. Razvijen je nautički turizam, s turist. lukom (marinom) u Pomeru, a ima i ribarsku luku u Me k mnogo desetljeća poslije. Prvi metalni most s lukom sagrađen je 1773. u Engleskoj. Čuveni pak franc u medalju. U konkurenciji kadeta s olimpijskim lukom Karlo Grudić osvojio je brončanu medalju, dok j egovu zdravstvenom stanju. ☞ Sve je uredu i sa Lukom Modrićem i Vedranom Čorlukom koji su propusti nik II ☞ Obzirom da imamo iskustva sa Zračnom lukom Dubrovnik i trećom smjenom koja je tamo skroz mislim, nije me to toliko ni briga.... Slažem se s Lukom , dajte već jednom riješite to pitanje broja nasti ekom dva tjedna jesti što više kiselog s crvenim lukom u salati. Ovo uključiti u sva tri obroka. ☞ Sadržaj ro do polovine 1856. harala Blatom pa i Velom Lukom , ništa se nije poduzimalo za osnivanje škole. ☞ s je 1860. godine proglašen austrijskom ratnom lukom . ☞ Talijanska flota, brojčano i materijalno nadi e slavne jahačice na konjima i posebno vješte s lukom i strijelom. Živjele su odvojeno od muškaraca i i esorom na Fakultetu političkih znanosti, dr. sc. Lukom Brkićem razgovarali smo o trenutnoj ekonomsko is samo je jedna od njih. Dok je jurila zračnom lukom LAX, poznata je mlada dama izgledala odlično u sa suprugom Brankom, kćerkom Sanjom i sinom Lukom . ☞ 1982. godine diplomirao je na Tehničkom fa i more sa trajekta Korčula milju pred gradskom lukom Split ☞ DRAMA pred Splitom. S trajekta Korčula r iće kroz gledalište. ☞ EVA: Jesi li siguran da će s Lukom sve biti u redu? ☞ TONI: Ma naravno. Znaš da mc editerana. Smatra se najznačajnijom morskou lukom i važnim privrednim [više] ☞ Porto ili Oporto ka lvjetnikom Ivanovićem? - Da, nakon razgovora s Lukom Mišetićem, nazvao sam Marina Ivanovića, a on r a vozila koja bi ometala događanje. ☞ Gađanje lukom i strijelom u metu bio je pravi izazov (foto: Mar dži te njihov život uzgajivača konja oboružanih lukom i strijelama. Bošković, naravno, tada nije imao : ad, povežavši panonsku unutrašnjost Hrvatske s lukom u Rijeci. Skrad se tako našao na dvjema važnim olji hrvatski natjecatelji svih vremena na čelu s Lukom , Lovrom i Kićom, a u glavnoj ulozi bio je Žuža.

Slika 64 Prikaz konkordancijskog niza za značenje riječi lukom

Računalni korpusi se mogu koristiti i u svrhu izrade materijala za održavanje i provedbu nastave inog jezika. Njihova raznolikost i velik obujam pojavnica koje sadržavaju može biti od pomoći lektorima u pripremama nastavnih materijala i kreiranju silabusa koji će predavati svojim učenicima. Za razliku od tradicionalnih udžbenika koji se svojim primjerima jezične uporabe oslanjaju na stereotipne i ponekad suhoparne primjere te sadrže „intuitivno izmišljene primjere i informacije koje općenito ignoriraju važne aspekte korištenja jezika“ (Dash, 2011), korpusi nude primjere korištenja jezika u njegovom svakodnevnom okruženju i stvarno korištenje

jezika, što ih čini „pouzdanijima i autentičnijima“ (Dash, 2011). Takav način pripreme nastavnih jedinica i materijala učenicima može biti od velike koristi i značaja, te se na taj način može podići motiviranost učenika za učenje i analizu jezika koji uče. Prednosti koje nudi korpus za stvaranje nastavnih materijala u poučavanju inog jezika su mogućnost „odabira različitih vrsta tekstova kako bi se ilustrirali određeni događaji i ideje, održavanje ravnoteže cjelokupnih zbirki primjera tekstova koji se koriste za poučavanje, uključivanje u nastavu najfrekventnijih riječi i njihove tipične frazeologije te provjera poklapanja silabusa s onim stavkama koje učenici trebaju savladati na nastavi.“(Dash, 2011)

Kako bi se uporaba korpusa integrirala u potpunosti u proces poučavanja jezika, potrebno je zadovoljiti još mnogo kriterija i istražiti potrebe studenata i samih profesora. Jedan od glavnih kriterija za to je poboljšanje odnosa i uspostavljanje bolje „komunikacija između analitičara korpusa“ (Römer, 2008) i profesora i lektora koji će ga koristiti u praksi te pronaći zajednički jezik temeljem kojeg će moći pronaći nove načine za poučavanje jezika uz pomoć računalnih korpusa.

6.1. Korištenje konkordancija u poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika

Konkordancije, definirane i pojašnjene u 5. poglavlju, imaju velik utjecaj na proces učenja i savladavanja inog jezika. Mnoga istraživanja su provedena na temu konkordancija i konkordancijskih programa kod učenja engleskog kao inog jezika kako bi se ustanovili njegovi učinci na usvajanje jezičnih vještina, proces usvajanja inog jezika, razvoj nastavnih materijala i analizu jezika. Konkordancijski alat, osim što može učenicima inog jezika pomoći usvojiti gradivo i savladati jezik, može biti od velike koristi i samim lektorima koji provode i održavaju nastavu. Jedan od načina na koji konkordancije utječu na proces učenja jezika je mogućnost pregleda konteksta unutar kojeg se pojedini pojam ili riječ pojavljuje, tj. „pomažu učenicima razumjeti asocijacije među riječima“ (Miangah, 2012). KWIC pregled omogućava širi kontekst kod učenja vokabulara. Primjerice, ako se uči glagol "raditi" učenici će lakše i jednostavnije usvojiti novi pojam ako vide kontekst u kojem se glagol "raditi" upotrebljava. Na slici 65 može se vidjeti primjer konkordancijskih nizova za glagol "raditi", tj. u kojem se sve kontekstu može pojavljivati u hrvatskom jeziku.

Primjere korištenja konkordancija za učenike i lektore u nastavi engleskog jezika opisao je Miangah (2012) u radu „Different Aspects of Exploiting Corpora in Language Learning“ gdje navodi na koje sve načine konkordancije mogu pospješiti usvajanje inog jezika. U svome radu Miangah tvrdi kako konkordancije učenicima nude mogućnost pregleda rečenica s kojima će se susresti u stvarnim životnim situacijama, zatim pretragom ključnih riječi u kontekstu učenici mogu vidjeti gramatička pravila ili leksičke značajke jezika, dok na temelju proučavanja uzoraka autentičnog jezika učenici mogu promišljati o gramatičkim pravilima. Autor također navodi kako konkordancije mogu poslužiti kao odličan izvor za izradu jezičnih vježbi i provjera znanja učenika na način da se učenicima daju konkordancijski nizovi izvučeni iz korpusa s izbrisanim ključnim riječima te ih se može tražiti da popune praznine s odgovarajućim pojmom ili frazom. Miangah (2012) zaključuje kako lektori koriste konkordancije induktivno i deduktivno, što znači da induktivnim pristupom lektori prikazuju primjere jezičnih struktura koje su već naučene dok deduktivnim pristupom prezentiraju konkordancije kao informacije koje učenici sami analiziraju.

6.2. Korištenje kolokacija u poučavanju hrvatskog jezika

Kao što je u četvrtom poglavlju navedeno, kolokacije su riječi koje se vrlo često pojavljuju zajedno, odnosno supojavljaju u jezičnoj uporabi. (Nesselhauf, 2005a) Korpusi nude mogućnost analize kolokacija i sadrže opcije kojima korisnik na brz i jednostavan način može saznati kolokacije traženih pojmova. U smislu poučavanja jezika, kolokacije studentima i polaznicima omogućuju „da govore fluentno, čine njihov govor razumljivijim i pomažu im da pišu i zvuče više poput izvornih govornika jezika.“ (Fan, 2009) Poznavanjem učestalih kolokacija studenti mogu dobiti uvid u uporabnu strukturu jezika te uočiti jezične razlike između svog materinskog jezika i jezika koji uče. Učenjem kolokacija povećava se vokabular koji studenti posjeduju te se navodi kako bi se „učenje vokabulara trebalo provoditi u kolokacijskom kontekstu“ (Fan, 2009) zbog toga što upravo taj kontekst „pomaže kod razumijevanja riječi“ (Fan, 2009) odnosno vokabulara.

U literaturi se najčešće navodi kako bi se s učenjem kolokacija trebalo započeti na višim stupnjevima učenja jezika, primjerice od B1 do C2, zbog toga što na početnim stupnjevima polaznici ne vladaju dovoljno velikim vokabularom kako bi mogli shvatiti kolokacijsko značenje. Iako je ta tvrdnja točna, rezultati istraživanja provedenog u sklopu ove doktorske disertacije pokazuje da od samog početka učenja jezika polaznici trebaju biti upoznati s kolokacijama te ih je potrebno integrirati u nastavne jedinice početnih stupnjeva, kako bi na jednostavniji način shvatili značenje vokabulara koji uče.

Korisnost kolokacija može biti značajna kod „poučavanja sinonima, gdje se drugačije značenje riječi može najbolje razaznati u kolokacijskom kontekstu u kojem se koristi.“ (Fan, 2009) U hrvatskom jeziku jedna od bliskoznačnica su riječi "džemper" i "pulover". Prema tumačenju Hrvatskog jezičnog portala¹⁷ "džemper" se odnosi na muški i ženski pleteni odjevni predmet koji se nosi preko košulje i oblači preko glave, dok "pulover" predstavlja vuneni pleteni odjevni predmet najrazličitijih oblika vratnog izreza. Pomoću korpusa moguće je provesti analizu kolokacijskog konteksta unutar kojeg se pojedina riječ pojavljuje, odnosno u kojem kontekstu i s kojom riječi će se češće koristiti riječ "džemper", a u kojem "pulover". Kontekst je vidljiv u KWIC pogledu gdje se iščitava kontekst uporabe zadanih pojmova. Na slici 66 je moguće vidjeti KWIC za riječ "džemper" ispred koje se nalazi pridjev dok je na slici 67 moguće vidjeti riječ "pulover" ispred koje se nalazi pridjev.

¹⁷ <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=main>

ostavite li zbog nepažnje odjeću predugo u sušilici,	omiljeni džemper	može se skupiti. No možete ga pokušati spasiti dod
. Vratar je nosio istu kombinaciju osim majice ručno	pleteni džemper	. Takav je tamno crveni dres momčad nosila tijekom
čam kako je jednoj Romkinji dala vlastiti, posve nov	crni džemper	. Godinama je radila u računovodstvu poduzeća Ra
zavanja na startu, na sebi sam imao povrh opreme i	stari džemper	, koji sam pred start bacio. ☞ Odmah na startu poč
fine, tvornički izluzane traperice, bijelu košulju i crni	vuneni džemper	. Uvijek je nosila traperice, košulju i džemper. Daj
ne javne prezentacije u stilu klošara, gotovo uvijek	isti džemper	i legendarne tenisice. ☞ Dali je na koncu želio zavi
riteta koji pucketa kad se češljamo ili oblačimo neki	sintetički džemper	. Pomoću ovog elektriciteta radi naš ljudski mozak
malo i zahlađi poznati švedski brand predlaže lagani	bijeli džemper	koji savršeno odgovara uz malo potamnijelu put. U
t godina. Na glavi joj crna marama, obučena u crni,	ofucani džemper	i donji dio tko zna čije trenirke. Na nogama prevle
t godina. Na glavi joj crna marama, obučena u crni,	ofucani džemper	i donji dio tko zna čije trenirke. Na nogama prevle
vi htjeli držati u ruci. Nakon toga ih je pitao tko želi	obući džemper	koji je donio. Studeni su isprva bili malo sumnjičav
a. ☞ MK: Mene je osobno najviše oduševio oversized	crni džemper	s gigantskim pletenicama. Imaju li i te pletenice na
oće sprema, evo pogledaj ja.... Još je na meni onaj	smeđi džemper	i svijetlo žuta košulja. Hlače za dva broja veće jer
nodne ikone u kratkom vremenskom periodu odjenu	isti džemper	, onda znate da je na pomolu rasprodaja pomenut
njega jer se stalno tresao od hladnoće. Kupili su mu	dječji džemper	koji mu savršeno pristaje. Jack je oduševljen sa sv
otografija je nastala 1940. godine, a muškarac nosi	fini džemper	i prijenosni fotoapararat, što se nije moglo naći u or
no neki komad robe. I tako kupila ja nedavno jedan	krasan džemper	na sniženju, ono sto posto pjur materijal sa resica
ajnijim revijama. Sve što trebate je pronaći idealan	crni džemper	od kašmira, vojnički crni remen i uske crne traperi
je, te crnu jaknu na kopčanje. Ispod jakne je imala	pleteni džemper	smeđe-crvene boje na kopčanje. ☞ Fotografija ml
u je isfurao Robert Perišić. Ovaj put imao je na sebi	planinarski džemper	sa uzorkom božićnih, ukrašenih grana u kojem se c
ete li ju baciti? Ne. Sljedeći puta kada budete imali	vuneni džemper	ili bilo koji drugi proizvod od vune koji nadražuje v
nim neobičnim i veoma ružnim ranama. Odjenuo je	sivi džemper	, smeđe cipele i stare traperice sa žutom mrljom.
š ta izjava jednostavno ne stoji. Ukoliko kupite npr.	skupocjeni džemper	koji ne stoji vašoj figuri, izgledat će katastrofalno,
govima preko oba rukava jakne. Ispod jakne je imao	tamni džemper	, tamno plave sportske hlače sa svijetlo plavim pru
nogim drugim svjetskim trendsettericama. ☞ Lagani,	tanki džemper	s dugim rukavima i zvjezdicama dolazi u mnogo bo
nije bio na vrhu liste poželjnih božićnih poklona. Ni	lijep džemper	ne želite ispod bora, a kamoli neki tematski blagda
uzorcima šalova. ☞ 5. Sivi vuneni džemper ☞ Lagani	sivi džemper	je divan za nošenje, tkanina laska vašoj koži te se
pa tako i kratke hlače od tvida smeđih tonova, crno	bijeli džemper	i plava bluza. Zara Casual kolekcija za studeni savi
I GRUDVA SNIJEGA IGRA ☞ U ovoj igri, vi ste dijete sa	zelenim džemper	i morate baciti grudva snijega djeci s crvenom dže
m rastezala da mi što duže traje, tugu skupljala kao	vuneni džemper	u pretoploj vodi. Idealizirala svjesno, ljude uvijek
m rastezala da mi što duže traje, tugu skupljala kao	vuneni džemper	u pretoploj vodi. Idealizirala svjesno, ljude uvijek
avela Tanja Brkljač ☞ Bilješke: 1 Aran cardigan, eng.	pleteni džemper	koji u Irskoj, tradicionalno, nose ribari. Ime je dot
e se stvorila mrlja, našli su Cachay. Obučeno u tanki	crni džemper	, s licem uronjenim u kadu, javlja Associated Press
ao. Nagnula sam se naprijed, zateturala. Maslinasto	zeleni džemper	, uvelo lišće u mojim nosnicama. Humus. Uхватila
112 / 2013 kao jedan od ključnih komada izbacio je	futuristički džemper	za kojim su poludjele trendseterice diljem svijeta.
112 / 2013 kao jedan od ključnih komada izbacio je	futuristički džemper	za kojim su poludjele trendseterice diljem svijeta.
eć zamijetio i da pritom kosa lagano pucketa, a kad	skineš džemper	dio nje strši u zraku, baš kao i nakon igre balonom
☞ Posljednji u nizu rasprodanih komada odjeće je	ljubičasti džemper	koji je vojvotkinja Catherine kupila na rasprodaji i

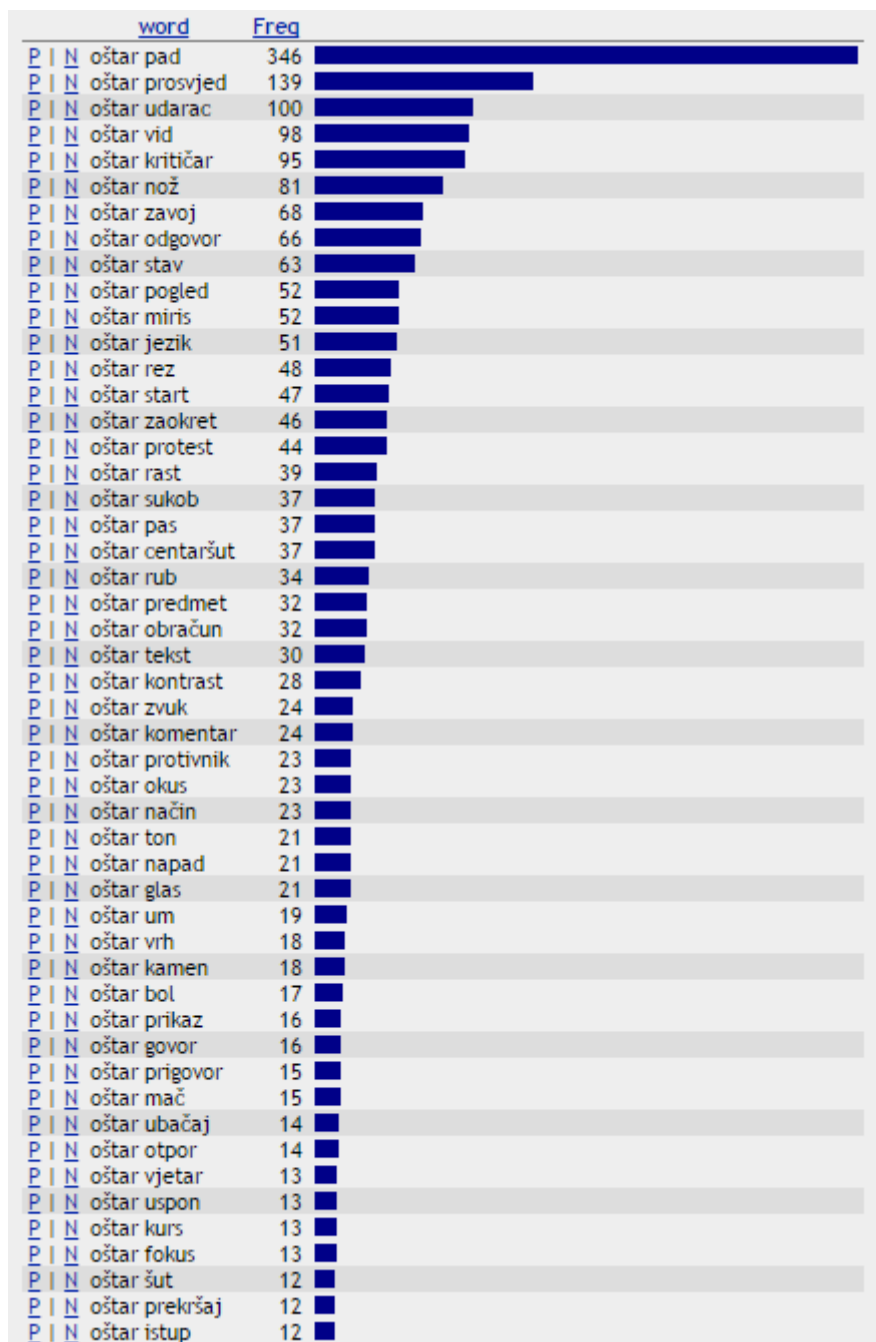
Slika 66 Pregled uporabe pridjeva uz riječ džemper u KWIC pogledu

dva klupka ružičaste vune za probu (glatka i angora) jer kći treba	novi pulover	. Ove su mi vestice preslatke: § 13.11.2005., nedjelja § Ja i Info §
bojama. A ako ste fashionistica, preko prebacite traper jaknu ili	mekani pulover	. § 9. JUMPSUIT Jumpsuit dobro stoji gotovo svima koji su u normal
g jutra radnici iz Čistoće prali su ulicu i našli djevojku umotanu u	zeleni pulover	koji je smrdio na štok-kolu. § Ravnatelj Agencije za odgoj i obrazov
l. Od djeda je dobila priličan džeparac, a teta Klara isplela joj je	lijep pulover	. Vladica se zabrinula jer joj se mama nije javila. Kad su Vladičine
a sam visoki model jer mi je draži od niskih, i dodala sam mu sivi	običan pulover	. Da ne bi bili baš jako ziheraški, otkaćena ogrlica i bijela torbica p
se isplatiti je peplum suknja poput ove Tibi koju kombinirajte na	tanki pulover	§ i jednostavne neutralne sandale. § 3. SPORTY § Udobne materijja
§ Ukoliko na sjedalima ima toliko dlaka da bi mogli isplesti jedan	oveći pulover	, investirajte u roler za čišćenje dlaka. Ili čak dva. § Također u blitz
javom mog glasa dolazi svježina. Ti si pravi rapper, jer imaš novi	novi pulover	, Strategijom pozera, postaješ game over. Ja bacam te u stranu, iz
rekle bradavice. Istog trena je primjetila Lukinu uzbuđenost te ni	sam pulover	više nije mogao skrivati njegov ponos. § »Ovo je zaista bila sila« s c
biti težak zadatak za vas. U tom slučaju otkrit ćete jedino da vas	najdraži pulover	grebe ili da su vam pošalice vašeg oca zapravo uistinu dosadne. Me
ožete nositi uz jednoboju suknju jarke boje. Kombinirajte ih uz	uski pulover	ili mekanu svilenu košulju muškog kroja. § Nakon izlaska najavnog :
nika prodan za milijun eura § Kad god je Joachim Löw nosio svoj	kašmirski pulover	svijetlo-plave boje tijekom Svjetskoga nogometnog prvenstva u Juž
a haljinu na crno bijele vodoravne pruge. Malo šireg modela, kao	duži pulover	, mogla bi se nositi i na uske hlače. Ja sam ju kombinirala ipak bez.
naciji s neodoljivim natikačama s placa. Zatim je spomenut grubi	vuneni pulover	, ležerne pidžame koje odlično idu sa njegovom omiljenom majicom
god možete smanjiti temperaturu, a da se ne smrzavate. Obucite	dodatni pulover	i ne šćite bos i u majicama kratkih rukava. Ne moraju sve prostor
i zabave, crvena se lijepo može kombinirati i tijekom dana. Topli	crveni pulover	, kapa, šal ili rukavice podići će često tmurne zimske kapute i osim
j vratar koji ti je bija najbliži ako si sve gleda iza branke. Tamno	modri pulover	, i bijele hlače, i koljenice koje vratari danas više ne nose. - Kao da
voja koja mi se sviđa:) A mogla sam ih nositi uz tamni jeans i neki	otkvačeni pulover	. Tataaaaaa, napunimo košaricu. Glumit ću skromnost pa neću više
rupadljivo dražesna. Na sebi ima nešto tirkizno, mogao bi to biti	preveliki pulover	, a možda i kratka haljina, ispod toga nešto s cvjetnim uzorkom. Dc
ov bi trebala sadržavati mnoge slikovnice i igre, negazirana pića,	dodatni pulover	i deblje soknice za dječicu. § Autosjedalice ili roditeljsko krilo? § Zi
lčevite ili ziheraške košulje. Stoga, ako kupujete ili budete dobili	pleteni pulover	sa simpatičnim jelenom, a može i velikim pahuljama. Bingo. Pokloi
mpama. Uskoro se na pragu pojavio Đoni Štulić. Na sebi je imao	slavistički pulover	na kopčanje; ispod njega raskopčanu košulju. Kosa mu se podosta p
njesto bicikla, od majke je dobio pulover. Glupi, ručno ispleteni,	ružni pulover	koji je mladi Eddie zgužvao i bacio u kut svoje sobe. Duboko povrij
njesto bicikla, od majke je dobio pulover. Glupi, ručno ispleteni,	ružni pulover	koji je mladi Eddie zgužvao i bacio u kut svoje sobe. Duboko povrij
ti nakon 10 redova. § 15.03.2007., četvrtak § Pamučni pulover §	Pamučni pulover	za mojeg sina je dovršen, spojen, opran i izglačan. Plela sam ga Da
hlače, stavite pojas i košulju na prugice te preko svega prebacite	tanki pulover	. Dobar dojam je neizbježan. Na slici prikazane u kombinaciji sa Ri
igom zimskom kaputu i lica zamotana u nešto što bi izgledalo kao	crni pulover	. Stavio bi ruže i konjak u podnožje Poeva groba i položio ruku na v
nenasminkana, odjevena u traperice i, kao zaštitni znak, pleteni	vuneni pulover	koji je postao neizostavni odjevni predmet u ormarima ljubitelja si
ner nam je predstavio i kožne kapute koji se pretvaraju u bunde,	vezeni pulover	s krznenim rukavima i haljine skrojene u stilu duge muške košulje. I
pravite posjetiti trgovinu O' Neill. Pronađite za sebe toplu jaknu,	mekani pulover	, udobne traperice i hlače, a sve to možete začiniti modnim dodaci
ere za manje od 40 kuna § Svakako je ugodno vidjeti i primjerice	kvalitetan pulover	koji je koštao gotovo četrinsto kuna, a sada košta 139. Ili prošivenu
božićni pulover " § Objavljujemo imena sretnih dobitnika knjige "	Božićni pulover	", idealnog štiva za blagdanske dane koji je dosegao prvo mjesto ni
eži na leđima. Tko je i kada okrenuo njegovo tijelo i zašto mu je	skinut pulover	? Zašto je to ućinjeno? § Istražni sudac koji je obavio uviđaj nakon
eži na leđima. Tko je i kada okrenuo njegovo tijelo i zašto mu je	skinut pulover	? Zašto je to ućinjeno? § Istražni sudac koji je obavio uviđaj nakon
nji. Sjedam na stolac i noge mi klatare koliko sam se smanjio. Ko	vuneni pulover	oprana na 90 stupnjeva. Gospodin Doktor nešto čita, pa šćitim i gled
ć sljedeći tjedan s ponosom pokazati dovršeni najnoviji odnosno	najveći pulover	iz ovog trija:) § E sad, kako imam desetogodišnje iskustvo surfanja
rtne su, ali sportskog štiva i djeluju pomalo opasno. Izabrala sam	kratki pulover	koji bi mogao biti i čisto bijeli, ali su religiozni motivi isto jako tren
nda sjećam još iz osnovne škole. Školski, ali pomalo buntovnički.	Kratki pulover	je malo modificiran jer ima šljokice. Opuštena torba i naočale kom

Slika 67 Pregled uporabe pridjeva u riječ pulover u KWIC pogledu

Fan (2009) u članku „An exploratory study of collocational use by ESL students – A task based approach“ navodi tri glavna pristupa kada je riječ o značenju kolokacija, autora Gitsakia koji ih dijeli na leksičke, semantičke i strukturalne. Za leksički pristup tvrdi kako se zasniva na značenju riječi koje se pojavljuje na leksičkoj razini te kao učestali primjer za engleski jezik navodi kako je značenje riječi "night" (*noć*) kolokat samo jednog od više značenja pridjeva "dark" (značenje *bez svjetla, dark night*) zbog toga što pridjev "dark" ima više značenja (poput *boja određenog objekta, npr. dark blue*). U hrvatskom jeziku jedan od primjera je *oštar zvuk* gdje je značenje riječi "zvuk" kolokat jednog značenja pridjeva "oštar" koje se odnosi na snažan, neugodan zvuk. No, "oštar" u hrvatskom jeziku ima više značenja, a odnose se na sljedeće: koji je izbušen napravama za oštrenje (oštar nož), strog, koji je izrazito označen (oštra granica), koji naglo zavija ili se uspinje (oštar uspon/oštar zavoj), koji je jasan (oštra slika) i koji je izrazito

brz i precizan (oštar um). Ukoliko se provede pretraga korpusa za najfrekventnijim imenicama koje se pojavljuju uz pridjev "oštar", na slici 68 vidljivo je da su najučestalije imeničke kolokacije "oštar pad", "oštar prosvjed", "oštar udarac", "oštar predmet", "oštar vid" i sl. Na temelju korpusnih rezultata na slici 8, pridjevu "oštar" moguće je proširiti značenje s obzirom na imenice uz koje se pojavljuje. Primjerice, "oštar pad" označava nagli spust ili strminu, "oštar start" označava nagli početak, "oštar miris" označava miris jakog intenziteta, "oštar okus" označava jelo ili piće jako intenziteta, a "oštar vjetar" označava neugodan, snažan vjetar.

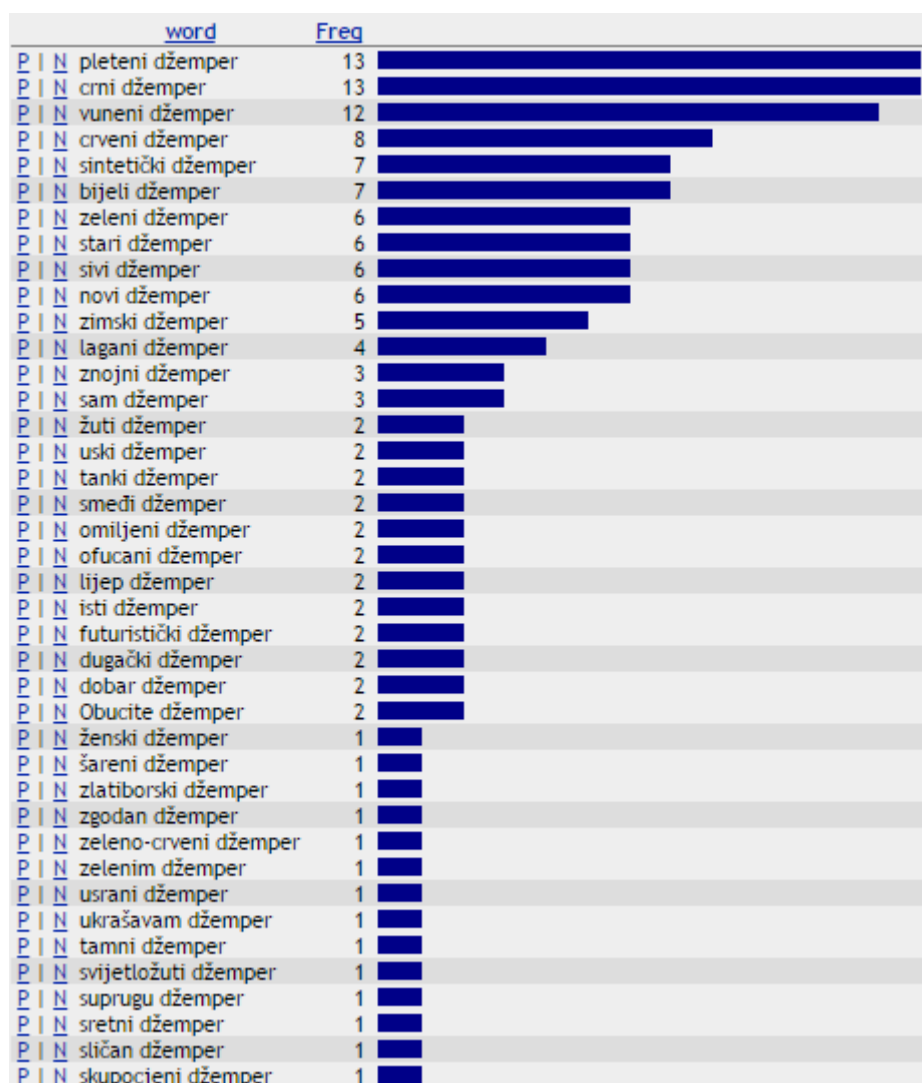
Slika 68 Prikaz najfrekventnijih imenica koji se pojavljuju uz riječ oštar.

Kod semantičkog pristupa navodi kako se značenje leksičkog pojma percipira kao semantičko svojstvo tog pojma. Strukturalni pristup uzima u obzir leksičke i gramatičke kolokacije te je istraživanjem utvrđeno osam gramatičkih i sedam leksičkih kategorija kolokacija koje se pojavljuju u engleskom jeziku. Fan (2009) navodi kako gramatičke kolokacije sadrže dominantnu riječ, dok leksičke kolokacije imaju određenu leksičku strukturu, i upravo zbog toga je strukturalni pristup ujedno i pedagoški jer uzima u obzir leksička i gramatička obilježja riječi. (Fan, 2009) Korpus omogućava pregled kolokacija za riječi "džemper" i "pulover" iz kojeg je moguće vidjeti s kojim riječima se češće pojavljuju navedeni pojmovi. Na slici 69 je vidljivo kako se riječ "džemper" najčešće pojavljuje s riječi "pleteni" dok se riječ "pulover" najčešće pojavljuje uz riječ "vuneni". Ovaj prikaz kolokacija je općenit, ali uz pomoć korpusa moguće je dobiti kolokacije s obzirom na vrstu riječi koja se pojavljuje uz traženi pojam što će biti prikazano na sljedećem primjeru. Zanimljivo je uočiti da se uz riječ "pulover" vrlo često može naći i riječ "džemper", i obrnuto, ali i imenica "vesta", koja je također bliskoznačnica. Također, iz frekvencijskom popisa moguće je utvrditi da se isti pridjevi (*pletene, vuneni, prugasti*) te isti glagoli (*isplest, plesti*) javljaju uz oba pojma.

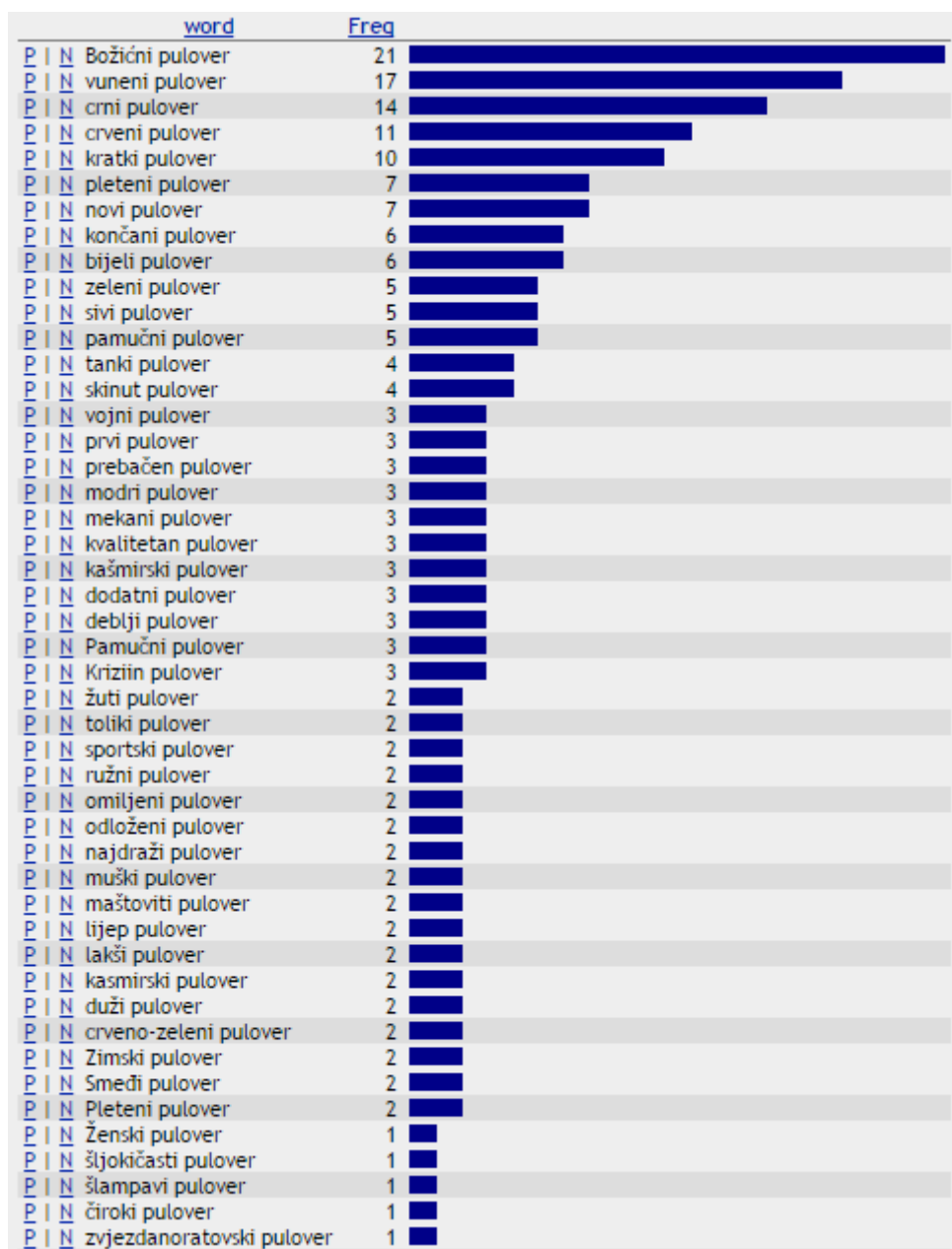
	Freq	T-score	M	logDice		Freq	T-score	M	logDice
P N pleteni	15	3.873	16.902	8.901	P N vuneni	22	4.690	17.096	9.300
P N vuneni	16	4.000	16.694	8.873	P N isplela	13	3.606	16.832	8.727
P N Pletem	8	2.828	19.428	8.601	P N vesta	14	3.742	15.799	8.342
P N diro	8	2.828	17.843	8.455	P N pleteni	10	3.162	16.259	8.280
P N džemper	12	3.464	15.864	8.265	P N končani	6	2.449	18.268	8.087
P N Obucite	9	3.000	15.593	7.921	P N elek	7	2.646	16.541	8.011
P N prugasti	5	2.236	15.833	7.491	P N prugasti	7	2.646	16.261	7.935
P N kašmira	6	2.449	15.147	7.400	P N kašmira	8	2.828	15.505	7.783
P N pletem	4	2.000	15.559	7.183	P N razboj	5	2.236	17.030	7.716
P N češljamo	3	1.732	17.455	7.150	P N Propručujemo	4	2.000	21.219	7.612
P N Vuneni	3	1.732	16.916	7.101	P N ispleteni	4	2.000	18.331	7.545
P N isplela	4	2.000	15.189	7.065	P N izrezom	5	2.236	15.320	7.302
P N isplesti	4	2.000	15.098	7.033	P N pamučni	5	2.236	15.072	7.208
P N sintetički	7	2.646	14.218	6.990	P N pulover	6	2.449	14.749	7.208
P N plela	4	2.000	14.827	6.929	P N tamnoplavi	4	2.000	15.634	7.178
P N vesta	5	2.236	14.371	6.883	P N volnica	3	1.732	18.602	7.159
P N Georgie	3	1.732	14.821	6.666	P N Vučkovića	3	1.732	17.996	7.134
P N pantalone	3	1.732	14.774	6.650	P N kašmirski	3	1.732	17.878	7.128
P N ofucani	3	1.732	14.479	6.541	P N Pamučni	3	1.732	17.541	7.107
P N pucketa	3	1.732	14.432	6.522	P N zaglavljenim	3	1.732	17.511	7.105
P N jaketu	3	1.732	14.316	6.474	P N košulja	21	4.582	13.846	7.100
P N košulju	16	4.000	13.192	6.433	P N motoristička	3	1.732	16.822	7.046
P N jakna	9	3.000	13.277	6.389	P N uëinjeno	3	1.732	16.751	7.038
P N znojni	3	1.732	13.989	6.326	P N Odjeven	4	2.000	15.123	7.024
P N sivi	12	3.464	13.083	6.289	P N vjetrovka	3	1.732	16.468	7.004
P N kabanicu	3	1.732	13.400	6.015	P N Navigare	3	1.732	16.318	6.983
P N pletiva	3	1.732	13.302	5.957	P N sivi	17	4.123	13.528	6.784
P N jaknu	12	3.464	12.677	5.928	P N Glena	3	1.732	15.060	6.719
P N vestu	3	1.732	13.186	5.887	P N izrez	4	2.000	14.326	6.702
P N smanjite	8	2.828	12.670	5.852	P N kopčanje	4	2.000	14.157	6.620
P N plete	4	2.000	12.917	5.845	P N vestu	5	2.236	13.866	6.602
P N elektriciteta	3	1.732	13.046	5.800	P N isplesti	3	1.732	14.626	6.581
P N Topli	3	1.732	12.969	5.750	P N Božićni	21	4.582	13.206	6.531
P N kaput	10	3.162	12.487	5.731	P N jaknu	18	4.242	13.204	6.507
P N Lagani	3	1.732	12.924	5.720	P N laganiju	3	1.732	14.391	6.494
P N ružičasti	4	2.000	12.731	5.708	P N traperice	24	4.898	13.072	6.422
P N šal	7	2.645	12.529	5.704	P N Becka	4	2.000	13.748	6.400
P N vune	12	3.463	12.393	5.670	P N jakna	9	3.000	13.219	6.379
P N traperice	14	3.741	12.352	5.649	P N ovratnikom	3	1.732	14.062	6.356
P N ljubičasti	4	2.000	12.630	5.633	P N obucite	4	2.000	13.441	6.217
P N nestrpljiv	3	1.732	12.764	5.613	P N Prodavačica	3	1.732	13.658	6.162
P N rukavima	5	2.236	12.464	5.570	P N tamnoplave	3	1.732	13.630	6.147
P N vunu	4	2.000	12.506	5.537	P N šal	9	3.000	12.834	6.058
					P N jarko	4	2.000	13.063	5.970
					P N pletiva	3	1.732	13.245	5.934
					P N Lacoste	3	1.732	13.112	5.854
					P N hlače	34	5.830	12.385	5.796

Slika 69 Desni prikaz se odnosi na najfrekventnije riječi koje se pojavljuju uz riječ pulover dok se lijevi prikaz odnosi na najfrekventnije riječi koje se pojavljuju uz riječ džemper.

Nadalje, ako se žele vidjeti najčešći pridjevi koji se pojavljuju uz riječ "džemper" tada se koristi CQL upit na temelju kojeg se može dobiti uvid u frekventnost pridjevskih kolokacija. Najčešći pridjev koji se pojavljuje ispred riječi "džemper" je "pleteni", "crni", "vuneni", "crveni" i "sintetički", što je moguće vidjeti na slici 70, dok je ispred riječi "pulover" najčešći pridjev "božićni", "vuneni" i "crni", "crveni", "kratki" i "pleteni" što je moguće vidjeti na slici 71. Dakle, može se zaključiti da, osim što se mogu zamijeniti u istom kontekstu, pojmovi „džemper“ i „pulover“ se realiziraju u velikom broju istih kolokacijskih sveza. CQL upit za pronalazak kolokacijskih pridjeva ispred riječi "džemper" glasi: [tag="A.*"] [word="džemper"], a za riječ "pulover": [tag="A.*"] [word="pulover"]

Slika 70 Primjer najfrekventnijih pridjeva koji se pojavljuju ispred riječi džemper.

Slika 71 Primjer najfrekventnijih pridjeva koji se pojavljuju ispred riječi pulover.

Kada se vrši analiza kolokacija po frekventnosti unutar korpusa potrebno je voditi računa o vrsti i položaju riječi za koje se želi pronaći odgovarajući rezultat. U navedenom primjeru pretraga je napravljena za sve pridjeve koji se pojavljuju ispred riječi "džemper" i "pulover". Također, ukoliko se žele pronaći najfrekventnije imeničke kolokacije za riječ "šalica" koje se pojavljuju nakon te riječi, tada se mijenja položaj atributa unutar CQL upita ([word="šalica"] [tag="N.*"]). Iz strukture upita je vidljivo kako je u drugom primjeru atribut "tag" stavljen na zadnje mjesto zbog toga što se pretražuju sve imenice koje se pojavljuju nakon zadane riječi, dok je u prvom primjeru atribut "tag" stavljen ispred tražene riječi jer se traže svi pridjevi koji se pojavljuju ispred zadanog atributa koji sadrži vrijednost "džemper" ili "pulover". Najčešće

imenice koji se pojavljuje nakon riječi "šalica" su "kave", "čaja", "mlijeka", "vode", "šećera", "brašna" što je moguće vidjeti na slici 72.

	word	Freq
P N	šalica kave	460
P N	šalica čaja	225
P N	šalica mlijeka	99
P N	šalica vode	80
P N	šalica šećera	48
P N	šalica brašna	27
P N	šalica riže	26
P N	šalica ulja	15
P N	šalica jagoda	15
P N	šalica soka	13
P N	šalica jogurta	12
P N	šalica kakaa	10
P N	šalica juhe	9
P N	šalica prosa	8
P N	šalica borovnica	8
P N	šalica badema	8
P N	šalica čokolade	7
P N	šalica quinoe	7
P N	šalica groždica	7
P N	šalica zdravlja	6
P N	šalica malina	6
P N	šalica leće	6
P N	šalica graška	6
P N	šalica espressa	6
P N	šalica špinata	5
P N	šalica povrća	5
P N	šalica napitka	5
P N	šalica lješnjaka	5
P N	šalica datulja	5
P N	šalica brokute	5
P N	šalica šparoga	4
P N	šalica vrhnja	4
P N	šalica oraha	4
P N	šalica maslaca	4
P N	šalica kelja	4
P N	šalica espresso	4
P N	šalica žitarica	3
P N	šalica voća	3
P N	šalica tjestenine	3
P N	šalica tekućine	3
P N	šalica soli	3
P N	šalica sladoleda	3
P N	šalica sjemenki	3
P N	šalica octa	3
P N	šalica nesice	3
P N	šalica mrkve	3
P N	šalica mlaćenice	3
P N	šalica meda	3
P N	šalica luka	3
P N	šalica lubenice	3

Slika 72 Primjer najfrekventnijih imenica koji se pojavljuju nakon riječi šalica.

Pretragu je moguće napraviti sa sljedećim kategorijama riječi u hrvatskom jeziku: imenice (oznaka za pretragu je N), glagoli (oznaka za pretragu je V), pridjevi (oznaka za pretragu je A), zamjenice (oznaka za pretragu je P), prijedlozi (oznaka za pretragu je S), prilozima (oznaka za pretragu je R), veznici (oznaka za pretragu je C), brojevi (oznaka za pretragu je M), čestice (oznaka za pretragu je Q) i usklici (oznaka za pretragu je I). Osim kategorija riječi mogu se

pretraživati skraćenice riječi kao što su npr. (na primjer), sl. (slično), str. (stranica), www (World Wide Web), cm (centimetar) i slično dok je njihova oznaka za pretraživanje Y.

6.3. Korištenje korpusa u izravnoj nastavi sa studentima

Kada je riječ o korpusno utemeljenim metodama poučavanja jezika, neminovno je spomenuti podatkovno utemeljeno učenje jezika, odnosno u izvornom engleskom nazivu Data Driven Learning (DDL), čija je osnovna pretpostavka da učenici i studenti sami uče jezik pomoću korpusa.

Podatkovno-utemeljeno učenje je vrsta poučavanja gdje učenici sami uče jezik uz pomoć korpusa. Uloga nastavnika nije isključena, već je modificirana na način da nastavnik pomaže učenicima, a nije u centru pažnje učenika. Glavni cilj ove vrste učenja jezika je razvoj samostalnosti učenika, boljeg ovladavanja jezičnih znanja, stjecanje novih tehnoloških i informatičkih vještina.

Pojam DDL uvodi Tim Johnes 1990. godine kako bi opisao „način učenja jezika u kojem učenici postaju istraživači i samostalno istražuju jezik.“ (Boulton, 2011)

Johnes (1991) smatra da je zadatak učenika otkriti strani jezik koji uči, dok je zadatak profesora pružiti učenicima kontekst putem kojeg učenik može razviti strategije za otkrivanje jezika odnosno strategije koje će učenike naučiti kako da uče. Nadalje navodi kako je potrebno u što većoj mjeri udaljiti posrednika, odnosno profesora, od učenika kako bi učenici dobili izravan pristup podacima. U središtu DDL pristupa, Johnes (1991) ističe da se nalazi upotreba stroja odnosno računala, ali ne u ulozi surogata ili zamjene profesora već u ulozi specijalne vrste informatora čija je uloga u poučavanju jezika pasivna zbog toga što on miruje sve dok mu učenik ne postavi pitanje, tj. upit na koji informator pruža najbolji mogući odgovor nakon čega učenik pokušava protumačiti odgovor i shvatiti njegovo značenje, te ga uključiti u postojeće znanje o jeziku. Uloga profesora u DDL pristupu ne podrazumijeva njegovo isključenje iz nastavnog procesa, već promjenu njegove uloge gdje iz središta poučavanja odnosno prenošenja znanja učenicima postaje moderator i posrednik u procesu poučavanja jezika. Boulton (2009) navodi da tipični DDL pristup poučavanju jezika uključuje izlaganje učenika velikim količinama autentičnih jezičnih podataka poput računalnih korpusa, na temelju čega učenici dobivaju aktivniju ulogu u procesu istraživanja jezika i otkrivanja značajki jezika, te se nalaze u samom središtu procesa poučavanja i preuzimaju veću odgovornost za vlastito učenje jezika u odnosu na tradicionalni pristup u kojem je njihova uloga pasivna jer se poučavaju od strane profesora određenim pravilima. U radu „Should you be persuaded - two samples of data-

driven learning materials“ Johnes (1991) pojašnjava tri važne značajke koje DDL pristup unosi u proces poučavanja jezika, a do kojih je došao analizom nastave sa studentima koje je sistematično poučavao engleskom jeziku korištenjem konkordancija tijekom četiri godine. Prva značajka je ta da su podaci u DDL pristupu osnova za poučavanje jezika te da profesor ne zna unaprijed koja pravila i jezične uzorke će učenik pronaći. Johnes (1991) smatra da će učenici najčešće u procesu učenja naići na pojmove koji nisu poznati profesoru niti se nalaze u standardnoj literaturi. Druga značajka DDL pristupa odnosi se na ulogu profesora koji treba naučiti kako da postane moderator i koordinator istraživanja jezika koje provode učenici. Treća značajka se odnosi na reevaluaciju položaja gramatike u procesu poučavanja i učenja jezika gdje DDL pristup omogućava novi način podizanja svijesti o gramatici kod učenika na način da u središte učenja jezika stavlja proces samostalnog otkrivanja gramatike od strane učenika koji se temelji na autentičnom uporabnom jeziku.

Kada je riječ o podatkovno utemeljenom učenju inog jezika, Götz (2012) navodi dva glavna pristupa koja se pojavljuju i koriste u nastavi sa studentima. Prvi pristup se odnosi na interakciju učenika s korpusom ("learner-corpus-interaction") gdje učenici samostalno istražuju jezik i pokušavaju doći do zaključaka te se njihovo učenje nužno ne podudara s nastavnim planom. Ovdje je uloga profesora stavljena u drugi plan te profesor daje smjernice učenicima ukoliko naiđu na problem ili nejasnoće u istraživanju. Jedna od karakteristika ovog pristupa učenju jezika odnosi se na spontano odnosno slučajno učenje zbog toga što vodi učenika od spoznaje jedne značajke jezika do sljedeće, itd. Takav pristup učenju je motivirajući za učenike, dok spoznajni proces može produbiti kognitivni proces učenika i doprinijeti boljem razumijevanju i zadržavanju informacija. (Boulton, 2009) Drugi pristup se odnosi na interakciju profesora s korpusom ("teacher-corpus-interaction") gdje nije nužno da učenici dolaze u izravan kontakt s korpusom već uče i interpretiraju unaprijed pripremljene konkordancijske nizove koje su pripremili profesori s ciljem da učenici dođu do željenih spoznaja. Glavna karakteristika ovog pristupa je učenje fokusirano na određeni dio gradiva, gdje profesor eliminira sve ostale informacije koje bi mogle odvratiti pažnju učenika od onoga što profesor smatra važnim da učenici usvoje na nastavi. Ovaj pristup je moguće provoditi na svim jezičnim stupnjevima bez obzira na znanje učenika te ga je moguće uklopiti u postojeći nastavni plan i teme koje učenici uče na nastavi. (Kreyer, 2010)

U radu „Data-driven Learning: Reasonable Fears and Rational Reassurance“, Boulton (2009) navodi da je DDL pristup najučinkovitiji za produblivanje i proširivanje postojećeg znanja o jeziku, za razlikovanje bliskoznačnica, pronalaženje jezičnih obrazaca u uporabnom jeziku, učenje kolokacija i koligacija, te učenje morfologije. Ističe kako podatkovno utemeljeno učenje

jezika može učenike osvijestiti o frekventnosti uporabe riječi, vrstama riječi te im može pomoći da ustanove i identificiraju dijelove jezika koji su relevantni za njih i njihove potrebe. Boulton (2009) smatra da, iako je početak učenja znatno sporiji od tradicionalnog pristupa, dugoročnije je korisniji za učenike zbog toga što učenici, osim što prikupljaju jezične vještine i znanja, postaju samostalni učenici, te osim jezičnog znanja usvajaju i usavršavaju informacijsko komunikacijske te životne vještine. DDL pristup omogućava učenicima da stečena znanja i vještine primijene na drugim područjima od interesa te zaključuje kako „vrijeme provedeno na DDL pristupu nije uzalud potrošeno iako se proces ponekad čini nesrazmjernan za neposredno ostvarenje zadanih ciljeva.“ (Boulton, 2009)

Jedan od problema s uvođenjem DDL pristupa u poučavanje stranih jezika odnosi se na nedovoljno podizanje svijesti o njegovoj primjeni kod struke odnosno profesora koji provode nastavu, dok Boulton (2009) smatra da će profesori izbjegavati njegovu primjenu dokle god će ona biti opcionalna jer je smatraju nepotrebnim i dodatnim opterećenjem u radu. Drugi problem koji Boulton (2009) navodi odnosi se na nedostatak tehničkih sredstava odnosno na nedostatak računala u učionicama na kojim bi učenici mogli samostalno raditi. S druge strane, profesori nerado iskazuju želju za uporabom računala u nastavi zbog mogućih tehničkih poteškoća koje se mogu pojaviti za vrijeme rada, a koje neće znati otkloniti. Profesori smatraju da je uporaba računala u nastavi neučinkovita te da dovodi do smanjenja stupnja motivacije i pažnje kod učenika. DDL pristup je moguće provesti i bez uporabe računala koja mogu zamijeniti nastavni materijali koje su profesori pripremili za nastavni sat i podijelili učenicima. (Boulton, 2009)

Podatkovno utemeljeno učenje jezika ne podrazumijeva isključivanje tradicionalnog pristupa učenju jezika, već ga nadograđuje i nadopunjuje te omogućava profesorima novi pristup u poučavanju jezika, a učenicima novi pristup za učenje jezika kojim se potiče razvoj samostalnog učenja kojim učenici svoje obrazovanje nastavljaju izvan učionice i osamostaljuju se kao učenici.

7. ANALIZA ANKETNOG UPITNIKA ZA LEKTORE HRVATSKOG KAO DRUGOG I INOG JEZIKA U HRVATSKOJ I INOZEMSTVU

Polazište za istraživanje uloge korpusa i korpusnih alata u svrhu poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika bio je anketni upitnik kojim se željelo doznati iskustvo lektora o uporabi i korištenju korpusa i korpusnih alata u području poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika. Cilj upitnika je bio prikupiti podataka o potrebama lektora u njihovom svakodnevnom nastavnom procesu te doznati koje je njihovo viđenje uloge korpusne lingvistike u nastavi i radu sa studentima te u kojoj mjeri uporaba korpusa može poboljšati izvedbu nastavnog plana, proces stvaranja nastavnih materijala i usvajanje hrvatskog jezika kod studenata.

Upitnikom su se željele ustanoviti i osobne potrebe lektora u sferi poučavanja i održavanja nastave iz hrvatskog jezika, kako bi se dobio što bolji uvid u njihove stavove o samom nastavnom procesu, pripremi nastavnih materijala i u kojoj mjeri su upoznati s korpusnom lingvistikom. Jedan od ciljeva upitnika bio je doznati koliko lektora je koristilo neki od hrvatskih računalnih korpusa i korpusnih alata u pripremi nastave i nastavnih materijala te u izravnoj nastavi sa studentima. Ostali ciljevi se odnose na prikupljanje i analizu podataka o njihovom stavu može li korpusna lingvistika pozitivno ili negativno utjecati na proces održavanja i izvođenja nastave te u poučavanju kojih jezičnih područja korpusi i korpusni alati mogu biti od koristi lektorima. Idejna struktura upitnika preuzeta je iz disertacije John D. Buntinga pod nazivom „An Investigation of Language Teachers’ Explorations of the Use of Corpus Tools in the English for Academic Purposes (EAP) Class“ gdje autor provodi istraživanje o ulozi korpusa i korpusnih alata u provedbi nastave engleskog kao inog jezika u akademske svrhe.

Upitnik za lektore hrvatskog kao drugog i inog jezika sadrži pitanja o hrvatskim korpusima koja se odnose na hrWaC, HNK, Hrvatsku jezičnu riznicu i Portal znanja Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža (Portal znanja LZMK-a) jer se željelo ustanoviti u kojoj mjeri su lektori hrvatskog jezika upoznati s postojećim hrvatskim računalnim korpusima. U upitniku su sudjelovali lektori hrvatskog kao drugog i inog jezika s područja Hrvatske i inozemstva s mjestom zaposlenja u visokoškolskim ustanovama odnosno sveučilištima. Ukupan broj sudionika koji su ispunili upitnik je dvadeset i osam (15 iz Hrvatske i 13 iz inozemstva). Lektori s Filozofskog fakulteta u Zagrebu upitnik su popunjavali u tiskanoj formi, dok je komunikacije s lektorima iz ostalih dijelova Hrvatske i u inozemstvu ostvarena putem elektroničke pošte i upitnik su popunili u elektroničkom obliku. Analiza upitnika je provedena pomoću statističkog

programa IBM SPSS Statistics koji se koristi za znanstvena istraživanja u području društvenih i humanističkih znanosti. Prikaz cijelog anketnog upitnika sa svim pripadajućim pitanjima moguće je vidjeti na kraju radu po nazivom Anketni upitnik iz korpusne lingvistike, Prilog A.

7.1. Prikaz strukture ispitanika

Anketni upitnik o korpusnoj lingvistici ispunilo je sveukupno dvadeset i osam lektora iz Hrvatske i inozemstva. Svi lektori koji su sudjelovali u anketnom upitniku imaju mjesto zaposlenja na sveučilištima. S područja Hrvatske kontaktirani su lektori hrvatskog kao drugog i inog jezika na

- Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Odsjek za kroatistiku,
- Croaticumu, Filozofskom fakultetu u Splitu,
- Sveučilištu u Zadru,
- Filozofskom fakultetu u Rijeci
- te Filozofskom fakultetu u Osijeku.

Ukupan broj lektora iz Hrvatske koji se odazvao je 15, od kojih 11 s Filozofskog fakulteta u Zagrebu gdje na Croaticumu predaju hrvatski kao drugi i strani jezik. Jedan lektor je s Filozofskog fakulteta u Osijeku s Odsjeka za hrvatski jezik i književnost, jedan je s Filozofskog fakulteta u Rijeci, a jedan lektor sa Sveučilišta u Zadru.

Popis lektora hrvatskog jezika i književnosti koji su zaposleni na stranim sveučilištima za akademsku godinu 2014./2015. preuzet je sa službenih stranica Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske. Na popisu se nalaze kontakti za 30 lektora koji su zaposleni na stranim sveučilištima diljem Europe i ostalih kontinenata od kojih je 28 službenih razmjenskih lektora hrvatskog jezika i književnosti o kojima skrbi Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta te dva lektora iz Centra za hrvatske studije u Australiji i Kanadi koje Ministarstvo sufinancira. U svrhu istraživanja svi lektori s popisa su kontaktirani.

Od ukupnog broja kontaktiranih lektora izvan Hrvatske upitnik je popunilo njih trinaestero. Dvoje lektora je zaposleno i radi u Argentini (gradovi Rosario i Buenos Aires), dok svi ostali dolaze iz različitih europskih država i to Austrije (grad: Graz), Bugarske (grad: Sofija), Francuske (grad: Marseille), Mađarske (grad: Pečuh), Poljske (grad: Katowice), Rumunjske (grad: Bukurešt), Slovačke (grad: Bratislava) i Slovenije (grad: Ljubljana). Sveučilišta i instituti na kojima su zaposleni kao lektori hrvatskog kao drugog i inog jezika su:

- Universidad Humanidades/Artes-Rosario

- Sveučilište Eotvos Lorand, Budimpešta;
- Sveučilište u Pečuhu, Filozofski fakultet;
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Ljubljani, Odsjek za slavistiku;
- Institut za slavistiku, Sveučilište Karl-Franzens, Graz;
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Buenos Airesu,
- Sofijski univerzitet Sv.Kliment Ohridski;
- Sveučilište u Varšavi, Institut zapadne i južnoslavenske slavistike;
- Sveučilište Aix-Marseille, Francuska;
- Filozofski fakultet u Bratislavi;
- Institut za slavensku filologiju, Šlesko sveučilište, Poljska;
- Sveučilište u Bukureštu, Fakultet stranih jezika i književnosti,
- Odsjek za rusku i slavensku filologiju.

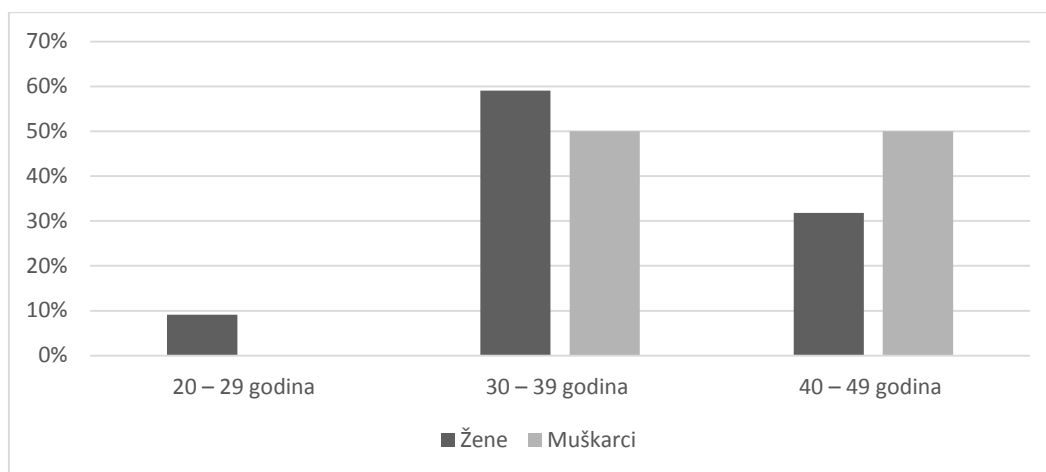
Odnosi zastupljenosti lektora koji predaju na inozemnim sveučilištima u odnosu na hrvatska sveučilišta je sljedeći, 46,4% ispitanika trenutačno je zaposleno izvan Hrvatske dok je 53,6% ispitanika zaposleno u Hrvatskoj. Od ukupnog broja lektora koji rade u inozemstvu, njih 25% je zaposleno manje od godinu dana izvan Hrvatske. Udio lektora koji izvan Hrvatske rade jednu do dvije godine je 25%, lektora koji rade izvan Hrvatske tri do pet godina je 33,3%, dok su lektori koji više od pet godina rade izvan Hrvatske zastupljeni s 16,7%. Osim na trenutnim sveučilištima, 64,3% ispitanika je predavalo hrvatski kao drugi i strani jezika na drugim sveučilištima i školama stranih jezika, dok je 35,7% ispitanika predavalo hrvatski samo na trenutnom radnom mjestu.

Od ukupnog broja sudionika, njih 67,9% je tijekom svoga profesionalnog rada predavalo i hrvatski kao materinski jezik, i to u najvećem postotku u srednjim školama (39,3%), zatim osnovnim školama (35,7%) i na fakultetima (7,1%).

Najvećim udio ispitanika je ženskog spola, u iznosu od 78,6%, dok je najzastupljenija dobna skupina za žene u rasponu od 30 do 39 godina starosti. Udio ženskih osoba u ovoj dobnoj skupini iznosi 59,1%, zatim ju slijedi dobna skupina od 40 do 49 godina s udjelom od 31,8% i najmanje zastupljena je skupina od 20 do 29 godina s udjelom od 9,1%. Ispitanici muškog spola su zastupljeni u manjoj mjeri u iznosu od 21,4%. Kod muškog dijela ispitanika najzastupljenije su dvije dobne skupine, od 30 do 39 godina i od 40 do 49 godina. Obje skupine su zastupljene u jednakoj mjeri, što znači da 50% muških ispitanika spada u dobnu skupinu od 30 do 39 godina, a drugih 50% muških ispitanika u dobnu skupinu od 40 do 49 godina starosti. Za muški i ženski spol kategorija koja nije uopće zastupljena, odnosno u koju se nije svrstao ni jedan ispitanika

odnosi se na dobni raspon od 50 do 59 godina starosti i dobni raspon za više od 60 godina starosti. Na grafičkom prikazu 73 moguće je vidjeti zastupljenost muških i ženskih ispitanika po dobnim razredima koji su sudjelovali u istraživanju.

Obrazovna struktura ispitanika je mjerena prema parametrima završenog formalnog stupnja obrazovanja ili obrazovanja koje je u tijeku te području specijalizacije lektora. Najveći dio ispitanika ima završen poslijediplomski doktorski studij u iznosu od 35,7%, nakon njih slijede ispitanici koji imaju titulu magistra u iznosu od 32,1%. Ispitanici koji su u procesu stjecanja titule doktora znanosti, dakle trenutno pohađaju poslijediplomski doktorski studij, zastupljeni su s 28,6%, dok su u najmanjoj mjeri zastupljeni ispitanici koji imaju završen preddiplomski sveučilišni studij sa stečenim nazivom prvostupnik u iznosu od 3,6%.

Slika 73 Grafički prikaz dobnih skupina ispitanika po kategorizaciji spola.

U svrhu utvrđivanja obrazovne strukture ispitanika postavljeno im je pitanje otvorenog tipa o području specijalizacije s obzirom na završeni stupanj obrazovanja. Analizom odgovora prikupljenih upitnikom, područja specijalizacije koje su ispitanici naveli svedena su na nekoliko osnovnih kategorija kako bi se podaci mogli statistički obraditi. Najzastupljenije područje specijalizacije s udjelom od 21,4% je kroatistika, nakon toga po zastupljenosti s udjelom od 17,9% je filologija, slijedi ju hrvatski jezik i književnost te hrvatski kao drugi i strani jezik, oboje s udjelom od 14,3%. Ostala područja specijalizacije koja su zastupljena u jednakoj mjeri s udjelom od 3,6% su europski studiji, glotodidaktika, humanistika, informacijske znanosti, komparativna politika i sociolingvistika, lingvistika i povijest. Ispitanici su svoje formalno obrazovanje u najvećem broju završili prije više od 5 godina, njih 66,7%. Trenutačno studij pohađa, 7% ispitanika, unutar protekle godine dana obrazovanje je završilo 3,7% ispitanika,

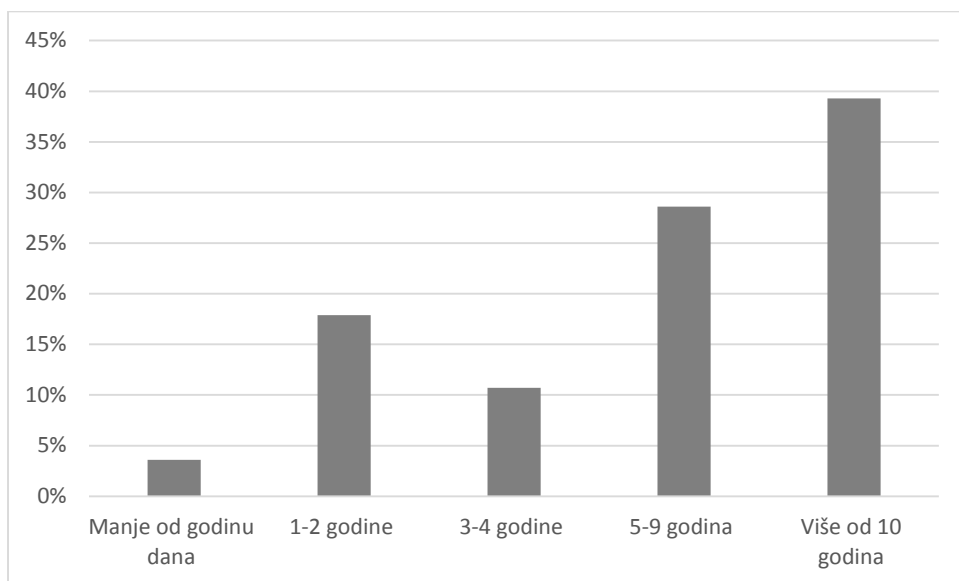
prije dvije do tri godine formalno obrazovanje je završilo 18,5% ispitanika dok je prije četiri do pet godina obrazovanje završilo 7,4% ispitanika.

Svi ispitanici imaju iskustva u predavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika. Manje od godinu dana iskustva u predavanju hrvatskog ima 3,6% ispitanika, jednu do dvije godine iskustva u predavanju hrvatskog ima 17,9% ispitanika, tri do četiri godine iskustva u predavanju hrvatskog jezika ima 10,7% ispitanika, pet do devet godina iskustva ima 28,6% ispitanika, dok najveći broj ispitanika ima više od deset godina iskustva u predavanju hrvatskog jezika s udjelom od 39,3%. (Slika 74)

Osim hrvatskog jezika, 7% ispitanika predaje još dodatni jezik. Jedan lektor uz hrvatski jezik predaje engleski, jedan lektor predaje francuski, jedan njemački, jedan španjolski i jedan predaje srpski i bosanski jezik.

Svi ispitanici su izvorni govornici hrvatskog jezika, odnosno hrvatski im materinski jezik. Uz hrvatski jezik svi ispitanici govore barem još jedan strani jezik od koji je engleski najzastupljeniji s postotkom od 92,9%. Njemački jezik govori 35,7% ispitanika, španjolski govori 21,4%, francuski govori 25%, talijanski jezik 14,3%, poljski jezik 7,1%, ruski jezik 14,3%, slovenski jezik 7,1% i mađarski jezik 3,7% ispitanika.

Većina ispitanika, njih 82,1%, predaje samo hrvatski jezik na sveučilištu gdje su zaposleni dok 17,9% ispitanika uz hrvatski jezik predaje još jedan strani jezik. U istoj mjeri s postotkom od 3,6 % zastupljeni su engleski, francuski, njemački, španjolski i srpski jezik.

Slika 74 Grafički prikaz radnog iskustva ispitanika izražen u godinama koje su proveli u nastavi hrvatskog kao drugog i inog jezika

U svrhu utvrđivanja s kojim stupnjevima poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika se lektori u svome svakodnevnom poslu susreću, u anketnom upitniku je jedan dio pitanja posvećen zastupljenosti predavanja određenog stupnja jezika te u kojoj mjeri su lektori skloniji održavanju nastave iz pojedinog stupnja. Od ukupnog broja ispitanika, njih 46,4 % se izjasnilo kako je najčešći stupanj koji predaju na svojim matičnim ustanovama stupanj B1¹⁸ na kojem se polaznici samostalno služe jezikom. Sljedeći stupanj po zastupljenosti održavanja nastave odnosi se na A1¹⁹ stupanj koji podrazumijeva poučavanja apsolutnih početnika, 42,9% ispitanika izjasnilo se za navedenu kategoriju. Na trećem mjestu po učestalosti održavanja nastave s postotkom od 32,1% nalaze se A1+²⁰, A2²¹ i B2²² stupnjevi. Stupnjevi za koje su se lektori izjasnili kako u manjoj mjeri drže nastavu su C1²³ s postotkom od 21,4% i C2²⁴ s postotkom od 10,7%. (Slika 75) Analizom je utvrđeno kako se većina lekora najčešće susreće s polaznicima koji svojim znanjem jezika odgovaraju srednje naprednim grupama i početnim grupama, dok se u manjoj mjeri susreću s naprednim stupnjevima u kojima polaznici imaju kompletno znanje hrvatskog jezika.

¹⁸ Prema ZEROJ-u stupanj B1 podrazumijeva da se učenik samostalno služi hrvatski jezikom, te da razumije glavne točke, ako se upotrebljava jasan standardni jezik i ako se radi o poznatim stvarima s posla, iz škole, slobodnog vremena i sl. Može se snaći u većini situacija u kojima se u području jezika nađe prigodom putovanja. Može se jednostavno i suvislo izražavati o poznatim temama i područjima za koja je zainteresiran.

¹⁹ Prema ZEROJ-u stupanj A1 podrazumijeva osnovno služenje jezikom gdje učenik razumije i koristi poznate, svakodnevne izraze i jednostavne rečenice. Može predstaviti sebe i druge, te se sporazumjeti na jednostavan način.

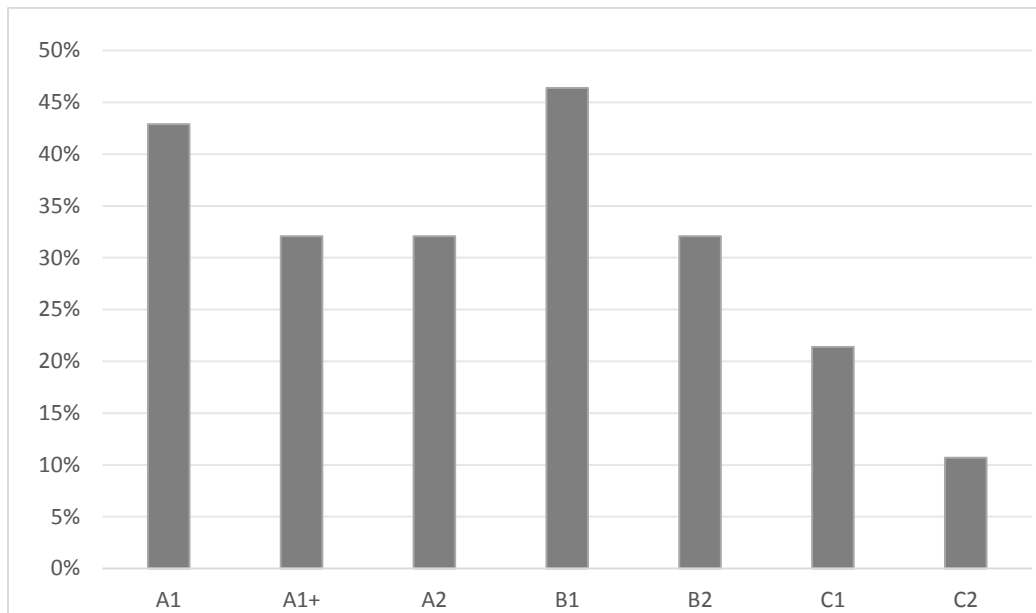
²⁰ Stupanj A1+ podrazumijeva da učenik ima osnovno znanje jezika kojim se može detaljnije predstaviti, naručiti jelo u restoranu, pitati za smjer, opisati svoje interese i sl.

²¹ Prema ZEROJ-u stupanj A2 podrazumijeva osnovno služenje jezikom gdje učenik razumije česte izraze koji su u svezi s područjima od posve neposredna značenja (npr. informacije o osobi, o radu). U jednostavnim, rutinskim situacijama može se sporazumijevati kada su posrijedi poznate stvari. Jednostavnim riječima može opisati svoje podrijetlo i naobrazbu, direktnu okolinu i sl.

²² Prema ZEROJ-u stupanj B2 podrazumijeva samostalno služenje jezikom gdje učenik shvaća glavne sadržaje složenih tekstova uz konkretne i apstraktne teme. Može se spontano i tečno izražavati, tako da je bez većih napora obostrano moguć normalan razgovor s osobama kojima je jezik razgovora materinski jezik. Može se jasno i detaljno izražavati o širokom spektru tema.

²³ Prema ZEROJ-u stupanj C1 podrazumijeva kompetentno služenje jezikom gdje je učenik u stanju razumjeti široki spektar zahtjevnijih, dužih tekstova te shvatiti značenja. Djelotvorno i fleksibilno upotrebljava jezik u društvenom i profesionalnom životu ili u obrazovanju i studiju. Može se jasno, sadržajno i opširno izraziti o složenim stvarima.

²⁴ Prema ZEROJ-u stupanj C2 podrazumijeva kompetentno služenje jezikom gdje učenik bez napora razumije sve što je pročitao/la ili čuo/la. Može se izražavati spontano, vrlo tečno i točno, a kod složenijih stvari također je u stanju shvatiti suptilne značenjske nijanse.

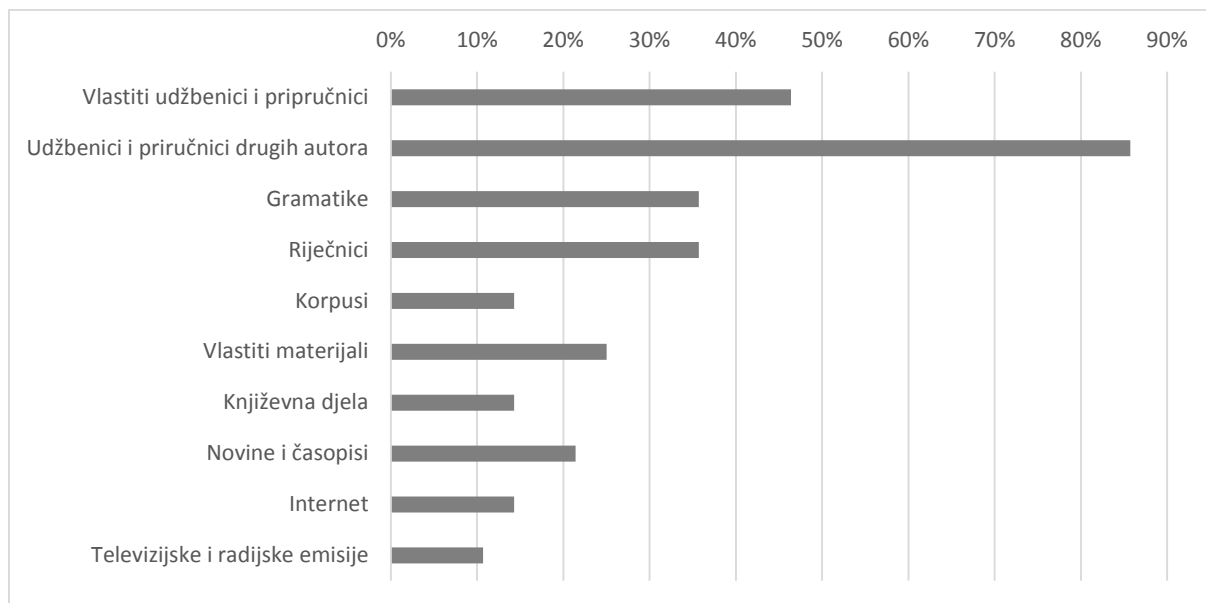

Slika 75 Grafički prikaz najzastupljenijih grupa stupnjeva učenja hrvatskog kao inog jezika s kojima su se ispitanici susreli u svome nastavnom radu

Stupnjevi hrvatskog jezika koje ispitanici nikada nisu držali u najvećem postotku se odnosi na napredne stupnjeve. Anketnim upitnikom 57,1% ispitanika se izjasnilo kako nikada nisu predavali stupanj C2, a 17,9% ispitanika se izjasnilo kako nikada nisu predavali stupanj C1. Svi ostali stupnjevi koje ispitanici nisu predavali u manjoj mjeri se odnose na početne i srednje stupnjeve. Analiza je pokazala kako 3,6% ispitanika nikada nije predavalo stupnjeve A1, B1 i B2 te 7,1% ispitanika nikada nije predavalo stupnjeve A1+ i A2.

Najzastupljeniji stupanj iz kojeg lektori najviše vole održavati nastavu je stupanj B2, za koji se odlučilo 42,9% ispitanika. Drugi stupanj po najvećem broju odgovora odnosi se na početnu grupu polaznika, A1 u iznosu od 32,1%. Podjednako su zastupljeni stupnjevi A2 i C1 u iznosu od 28,6% te A1+ i B1 u iznosu od 21,4%. Stupanj za koji se odlučio najmanji broj lektora u iznosu od 14,3% je C2. Sljedeće pitanje odnosilo se na suprotan stav od prethodnog, odnosno željelo se saznati iz kojeg stupnja lektori najmanje vole držati nastavu. Većina ispitanika, njih 32,1%, izjasnilo se kako najmanje vole održavati nastavu stupnja A1 i C2 u iznosu od 21,4%. Ostali stupnjevi koje su ispitanici odabrali kao stupnjeve s kojima u manjoj mjeri žele raditi su A1+ s 10,7%, A2 sa 7,1%, B1 i C1 sa 17,9% i B2 s 10,7%.

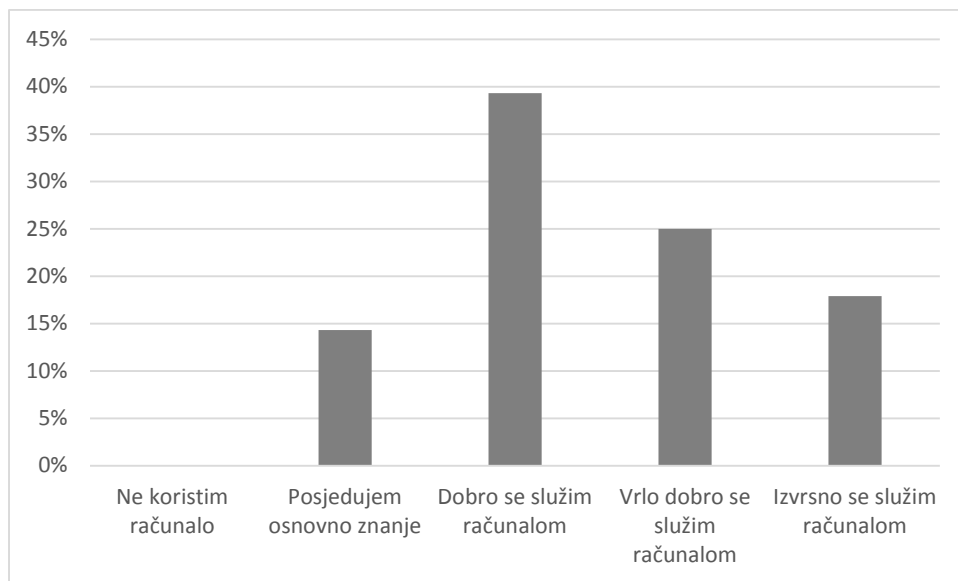
Analiza anketnog upitnika za lektore hrvatskog kao drugog i inog jezika u Hrvatskoj i inozemstvu

Slika 76 Prikaz jezičnih izvora odnosno materijala koje ispitanici koriste za pripremu i izvođenje nastave hrvatskog kao inog jezika

Cilj upitnika je bio ustanoviti u kolikoj mjeri se lektori koriste korpusima za pripremu nastavnih jedinica u odnosu na tradicionalne izvore kao što su gramatike i udžbenici te ostali izvori poput novina, književnih djela i sl. Ispitanicima je ponuđeno pet osnovnih kategorija koje su mogli odabrati te opcija "ostalo". Kako je velik broj ispitanika popunio i opciju "ostalo", naknadno su u program za statističku obradu podataka dodane kategorije koje su se završetkom analize upitnika pojavile kako bi istraživanje bilo točno prikazano. Vlastite udžbenike i priručnike koji su autorsko djelo lektora koristi 46,4% ispitanika za pripremu nastave iz hrvatskog jezika, 85,7% ispitanika koristi udžbenike i gramatike drugih autora, odnosno stručnu literaturu čiji nisu autori oni sami, 35,7% ispitanika koristi gramatike, 35,7% ispitanika koristi rječnike u procesu pripreme, 14,3% ispitanika koristi korpusu, 25% ispitanika koristi vlastite materijale koje su napravili u svrhu održavanja nastave, 14,3% ispitanika koristi kao izvor književna djela, 21,4% ispitanika koristi novine i časopise kao izvor, 14,3% ispitanika koristi Internet za izvor podataka te se 10,7% ispitanika koristi televizijskim i radijskim emisijama. (Slika 76)

Ispitanicima je postavljeno pitanje u kojem su trebali ocijeniti stupanj svoje informatičke pismenosti, što se odnosilo na služenje računalom i računalnim alatima, odnosno programima u svome svakodnevnom životu i radu. Analiza odgovora pokazala je kako 14,3% ispitanika posjeduje osnovno znanje o korištenju računala, 39,3% ispitanika se dobro služi računalom, 25% ispitanika se vrlo dobro služi računalom, dok se 17,9% ispitanika izvrsno služi računalom. (Slika 77)

Slika 77 Prikaz informatičke pismenosti ispitanika odnosno procjena znanja služenja računalom

U svrhu utvrđivanja informatičke pismenosti i stupnja motivacije ispitanika za uvođenjem novih tehnologija u svoje živote, postavljeno je pitanje u kojem su se trebali izjasniti o svome stavu spram korištenja novih tehnologija. Najviši stupanj motivacije za korištenje i isprobavanje novih tehnologija posjeduje 25,9% ispitanika. Određeni stupanj znatiželje prema novih tehnologijama koje su započele koristiti druge osobe u njihovoj okoline pokazalo je 44,4% ispitanika. Nadalje, 14,8% ispitanika novu tehnologiju isprobava isključivo ako je već koristi velika većina ljudi. Ispitanici koji među zadnjima koriste i isprobavaju nove tehnologije zastupljeni su s postotkom od 7,4%, dok su ispitanici koji ne vole i ne žele isprobavati nove tehnologije jer smatraju da e njihov napredak biti spor ili nepostojeći zastupljeni s postotkom od 7,4%.

Između podataka o stupnju poznavanja rada na računalu i izvorima koje ispitanici koriste za pripremu svojih nastavnih jedinica može se povući paralela. Vidljivo je kako samo 17,9% ispitanika za sebe smatra da se izvršno služi računalom. S obzirom da je za korištenje računalnih online korpusa nužno iznadprosječno poznavanje rada na računalu, može se zaključiti kako je nedostatak tih znanja jedan od razloga zbog kojeg samo 14,3% ispitanika za pripremu nastave i nastavnih materijala u svome radu koristi korpuse i Internet, dok se većina ispitanika oslanja na tradicionalne materijale poput udžbenika i gramatika. Strah od informatike, računala, računalnih programa i tehnoloških noviteta jedan je od razloga zbog kojeg se u poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika ne koriste korpusi i korpusni alati. Dokle god postoji strah od noviteta odnosno nepoznatoga, vrlo teško može doći do napretka i prihvaćanja novih načina poučavanja te novih izvora za poučavanje jezika.

7.2. Definiranje nastavničkih potreba

Sljedeći dio upitnika odnosi se na analizu i pregled nastavničkih potreba koje se javljaju kod lektora hrvatskog kao drugog jezika te pregleda potreba gleda nastavnog kurikulumu. Ovim dijelom upitnika željelo se ustanoviti kojem od navedenih područja lektori, koji su ujedno i nastavnici, daju prednost odnosno na koje potrebe stavljaju naglasak, a koje smatraju sporednim ili manje važnim stavkama u svome profesionalnom radu sa studentima. Četiri osnovna područja su analizirana, a kategorizirana su na sljedeći način: razvijanje vlastitog znanja o jeziku, posjedovanje pouzdanja u vlastito jezično znanje, potvrda/modificiranje vlastite intuicije o jeziku te stjecanje znanja o primjerima najbolje prakse u poučavanju/učenju. (Bunting, 2013)

Pitanja su podijeljena u dvije skupine. Prva skupina se odnosi na identificiranje nastavničkih potreba koje se pojavljuju kod lektora, dok se druga skupina pitanja odnosi na identificiranje potreba lektora za svoj nastavnički kurikulum. Kod druge skupine pitanja analizirale su se četiri kategorije, kako bi se stekao uvid što lektori smatraju više ili manje važnim u procesu osmišljavanja nastavnog plana. Kategorije se odnose na važnost osmišljavanja kurikulumu, odabir udžbenika i ostalih materijala, odabir vokabulara kojem se daje prednost pri poučavanju i odabir gramatičkih cjelina koje su važnije u odnosu na potrebe studenta.

Važnost razvijanja vlastitog znanja o jeziku smatra iznimno važnim ili važnim 100% ispitanika. Važnost posjedovanja pouzdanja u vlastito jezično znanje 100% ispitanika smatra iznimno važnim ili važnim, dok 92,1% ispitanika smatra iznimno važnim ili važnim potrebu za izmjenom i nadopunom vlastite intuicije o jeziku, a 96,5% ispitanika smatra iznimno važnim ili važnim stjecanje znanja o primjerima najbolje prakse u poučavanju jezika.

Tablica 3 Utvrđivanje stava ispitanika o važnosti određenih nastavničkih potreba

	Ne vidim to kao potrebu	Smatram nevažnim	Smatram donekle važnim	Smatram važnim	Smatram iznimno važnim
Razvijanje vlastitog znanja o jeziku	0 %	0 %	0 %	17,9 %	82,1 %
Posjedovanje pouzdanja u vlastito jezično znanje	0 %	0 %	0 %	25 %	75 %
Potvrda/modificiranje vlastite intuicije o jeziku	0 %	0 %	7,1 %	42,9 %	50%
Stjecanje znanja o primjerima najbolje prakse u poučavanju / učenju	0 %	0 %	3,6 %	42,9 %	53,6 %

Ispitanici kao najvažniju stavku za razvoj svojih nastavničkih potreba vide razvijanje vlastite jezične baze znanja i posjedovanje pouzdanja u svoje postojeće jezično znanje, dok pola ispitanika smatra iznimno važnim dobivanje potvrde o svojoj jezičnoj intuiciji i stjecanje znanja o praktičnom pristupu procesu poučavanja. Nijedna od navedenih stavki u upitniku nije ocijenjena kao nevažna ili nepotrebna u procesu identificiranja nastavničkih potreba. Manji broj ispitanika smatra da su stjecanje znanja o praktičnom pristupu i modifikaciji jezične intuicije donekle važni.

Kod identificiranja važnosti stavki vezanih za nastavne cjeline, odnosno kurikulum koji se provodi u sklopu nastave inog jezika, iznimno važnim ili važnim ispitanici smatraju vokabular koji studenti uče i savladavaju (89,2%), potom gramatičke cjeline (92,9%) te udžbenici i nastavni materijali putem kojih se jezik poučava (96,5%). Iako 82,2% ispitanika smatra da je osmišljavanje kurikuluma iznimno važno ili važno, 3,6% lektora se izjasnilo kako osmišljavanje kurikuluma ne vidi kao potrebu.

Tablica 4 Utvrđivanje stava ispitanika o važnosti kurikuluma

	Ne vidim to kao potrebu	Smatram nevažnim	Smatram donekle važnim	Smatram važnim	Smatram iznimno važnim
Osmišljavanje kurikuluma	3,6 %	0 %	14,3 %	42,9 %	39,3 %
Odabir udžbenika i ostalih materijala	0 %	0 %	3,6 %	42,9 %	53,6 %
Odabir vokabulara na koji se stavlja naglasak	0 %	0 %	10,7 %	32,1 %	57,1 %
Odabir gramatičkih elemenata na koje se stavlja naglasak	0 %	0 %	7,1 %	39,3 %	53,6 %

7.3. Poznavanje korpusne lingvistike

Treći dio anketnog upitnika odnosi se na analizu poznavanja pojmova iz korpusne lingvistike. Istraživanjem se željelo utvrditi jesu li se ispitanici ikada susreli s korpusnom lingvistikom, korpusima i korpusnim alatima te, ukoliko jesu, koliko su upoznati s pojmovima i područjem. Ovaj dio upitnika dodatno je podijeljen u tri potkategorije. Prva kategorija se odnosi na pitanja kojima se želi utvrditi u kojoj mjeri su ispitanici upoznati s korpusnom lingvistikom. Druga kategorija ispituje u kolikoj mjeri su ispitanici upoznati s korpusnim alatima i posjeduju li ili ne određena znanja o istima. Treća kategorija se odnosi na ispitivanje važnosti korpusnih alata za nastavnike odnosno lektore u njihovom svakodnevnom radu.

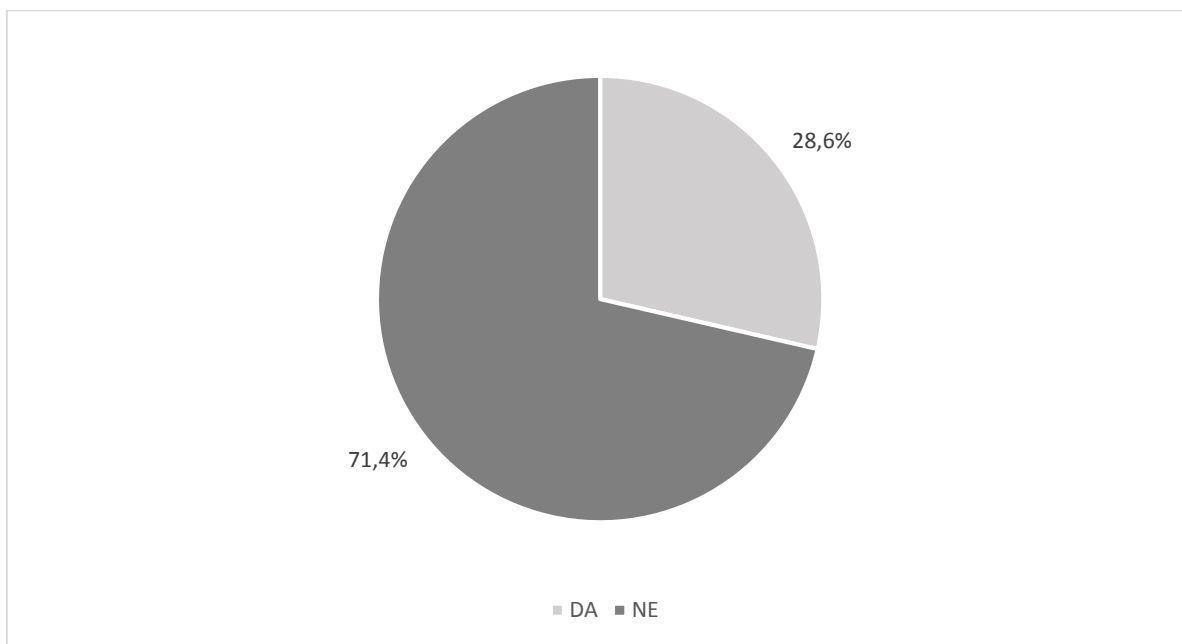
Prvim skupom pitanja u ovom dijelu upitnika željelo se utvrditi jesu li lektori ikada sudjelovali na određenoj edukaciji tijekom svog profesionalnog razvoja iz područja korpusne lingvistike te jesu li se lektori tijekom svog formalnog obrazovanja susreli s korpusima i korpusnim alatima, odnosno je li korpusna lingvistika bila integrirana u njihovo formalno obrazovanje.

Na kongresima, radionicama, tečajevima ili seminarima koji su se bavili tematikom korpusne lingvistike sudjelovalo je 39,3% ispitanika, dok 60,7% ispitanika nikada nije bilo u doticaju s edukacijom ili radionicama koje su se bavile korpusnom lingvistikom. Ispitanicima koji su sudjelovali na radionicama korpusne lingvistike najkorisnije su bile teme vezane za uporabu i pretraživanje korpusa. Manji udio ispitanika, njih 32,1%, je slušalo kolegij iz korpusne lingvistike u sklopu svog formalnog obrazovanja. Najvećim dijelom su ispitanici slušali kolegij prije više od 5 godina (17,9%). Tijekom posljednje godine dana kolegij je slušalo 3,6% ispitanika, prije 2 do 3 godine kolegij je slušalo 7,1% ispitanika, prije 4 do 5 godina kolegij je slušalo 3,6% ispitanika dok se s korpusnom lingvistikom u sklopu formalnog obrazovanja nije susrelo 67,9% ispitanika. Količina kolegija iz korpusne lingvistike koju su odslušali ispitanici u sklopu svog obrazovanja odnosi se na jedan kolegij s udjelom od 25% dok je 10,7% ispitanika odslušalo dva kolegija iz područja korpusne lingvistike. Nadalje, 7,1% ispitanika je odslušalo tri kolegija, a 3,6% ispitanika je odslušalo više od tri kolegija iz područja korpusne lingvistike u sklopu svoga obrazovanja.

S obzirom da veći dio ispitanika nije bio u doticaju s teorijskim ili praktičnim znanjima iz korpusne lingvistike, ne iznenađuje podatak da je samo 28,6% ispitanika koristilo korpuse i korpusne alate za pripremu nastavnih jedinica u svome svakodnevnom radu.

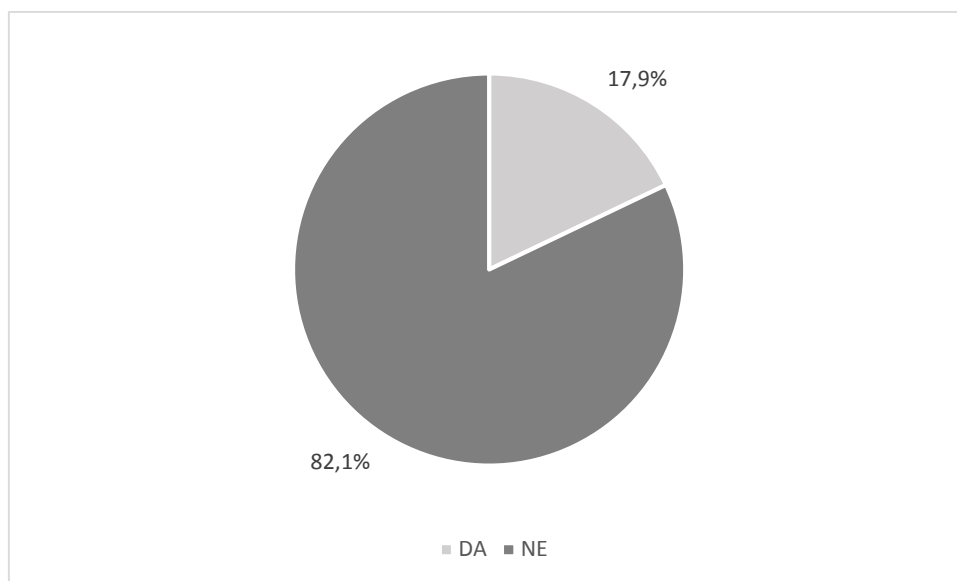
Od ukupnog broja ispitanika, njih osam (28,6%), dakle, manje od jedne trećine ispitanika, se izjasnilo da su koristili korpuse za pripremu nastave i nastavnih materijala. (Slika 78) Svih 28,6% ispitanika je koristilo Hrvatsku jezičnu riznicu, dok je troje ispitanika uz Hrvatsku

jezičnu riznicu koristilo još neki od hrvatski računalnih korpusa. Jedan ispitanik je uz Hrvatsku jezičnu riznicu koristio hrWaC korpus, jedan ispitanik je dodatno koristio HNK i jedan ispitanik je koristio Portal znanja Miroslav Krleža u svrhu pripreme nastave i potrebnih materijala. Dvoje od navedenih ispitanika je u komentar o korištenju korpusa za pripremu nastavnih materijala unijelo da je za pripremu materijala koristilo Hrvatski jezični portal, tj. jezični resurs koji nije korpus, nego online rječnik koji nije bio ponuđen ispitanicima već su ga sami unijeli kao odgovor.

Slika 78 Grafički prikaz korištenja korpusa i korpusnih alata u pripremi nastavnih materijala za poučavanje.

Od ukupnog broja ispitanika, njih pet (17,9%) se izjasnilo da je koristilo korpuse u izravnoj nastavi sa studentima. (Slika 79) Pod pojmom korpus, četvero ispitanika je navelo Hrvatsku jezičnu riznicu, a jedan ispitanik je u komentaru naveo da je koristio online rječnik, Hrvatski jezični portal, koji zapravo nije korpus, nego rječnik. Od petero ispitanika, jedan ispitanik je u izravnoj nastavi osim Hrvatske jezične riznice koristio hrWaC i HNK korpus, dok je jedan ispitanik uz Hrvatsku jezičnu riznicu koristio i dodatni jezični resurs, Portal znanja LZMK-a.

Slika 79 Grafički prikaz korištenja korpusa i korpusnih alata u izravnom radu sa studentima.

Lektorima je postavljen dodatni upit o korištenju hrvatskih računalnih korpusa općenito, kako bi se dobila informacija u kolikoj mjeri su lektori koristili neki od hrvatskih korpusa neovisno o razlogu korištenja. Više od polovine ispitanika, njih 69,2%, je u jednom trenutku svoga rada koristilo Hrvatsku jezičnu riznicu, dok je samo 11,5% ispitanika koristilo hrWaC korpus. Portal znanja LZMK-a koristilo je 26,9% ispitanika, a Hrvatski nacionalni korpus je koristilo 23,1% ispitanika. Nijedan od navedenih korpusa nije koristilo 15,4% ispitanika.

Analizom ovog dijela anketnog upitnika došlo se do spoznaje kako 42,9% lektora u danom uzorku ne poznaje i nije bio u doticaju s korpusnom lingvistikom u sklopu formalnog ili neformalnog obrazovanja te 32,2% tih lektora ne koriste korpusne alate za pripremu nastave i nastavne materijale, a ni u izravnom radu sa studentima, dok 10,7% lektora koji nisu educirani o korpusnoj lingvistici koriste korpusne alate za pripremu nastavnih materijala.

Veći broj lektora (57,1%) je bio u doticaju s korpusnom lingvistikom u svome profesionalnom radu u sklopu dodatnih edukacija, seminara, tečajeva ili formalnog obrazovanja, ali analizom je utvrđeno da bez obzira na upoznatost s korpusnom lingvistikom, većina lektora (njih 39,3% od 57,1%) nije sklona korištenju korpusa i korpusnih alata u procesu poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika. Od njih 57,1% samo 14,2% lektora koristi korpusne alate za pripremu nastavnih materijala i za rad sa studentima u izravnoj nastavi, dok samo jedan lektor (3,6%) koristi korpusne alate isključivo za pripremu nastavnih materijala za poučavanje.

Osim što se željelo ustanoviti uolikoj mjeri su ispitanici upoznati s korpusnom lingvistikom, želio se istražiti stav lektora prema rješavanju postojećih jezičnih problema u nastavi pomoću korpusa i korpusnih alata. Svrha je bila doći do saznanja bi li korpusna lingvistika lektorima bila od pomoći ili ju smatraju nepotrebnom za rješavanje jezičnih problema u sklopu nastave i nastavnog procesa. Više od polovine ispitanika (53,8%) smatra da bi im korpusna lingvistika bila od pomoći u rješavanju aktualnih jezičnih problema s kojima se susreću u svome nastavnom radu, dok 23,1% ispitanika smatra kako bi im možda bila od pomoći, ovisno o jezično području na koje se odnosi. Zanimljiva je činjenica kako je broj ispitanika koji smatra kako im korpusna lingvistika ne bi bila od pomoći u rješavanju jezičnih problema (njih 11,5%), ipak veći od broja ispitanika koji smatra kako bi im korpusna lingvistika bila od izuzetne pomoći (njih 7,7%). Može se zaključiti kako je općenito zastupljeniji pozitivan stav lektora spram korištenja korpusne lingvistike za rješavanje jezičnih problema u nastavi, no također nije zanemariva negativna tendencija, odnosno negativan stav lektora prema postavljenom pitanju.

7.4. Poznavanje korpusnih alata

Druga kategorija pitanja iz poznavanja korpusne lingvistike odnosi se na poznavanje korpusnih alata i pojmova iz korpusne lingvistike. Ovim dijelom upitnika želio se dobiti uvid u razinu poznavanja osnovnih pojmova vezanih uz korpusne i njihovo korištenje od strane lektora, odnosno koliko su lektori hrvatskog kao drugog jezika upoznati s korpusnim alatima i analizama u svrhu analize i poučavanja hrvatskog jezika.

Prvim dijelom upitnika željelo se utvrditi uolikoj mjeri ispitanici posjeduju potrebna znanja za analizu i stvaranje korpusa, jesu li ikada koristili korpusne u izravnoj nastavi sa studentima ili za evaluaciju korpusno utemeljenih materijala za poučavanje jezika te jesu li ikada koristili korpusne kako bi nadopunili vlastito znanje o hrvatskom jeziku. Analizom je utvrđeno kako najveći broj lektora nije upoznat s ponuđenim temama ili vrlo malo poznaje tematiku, dok se nitko ne smatra ekspertom za korpusnu tematiku te je ne poznaje dovoljno dobro. Područja s kojima lektori nisu dobro upoznati ili posjeduju jako malo znanja su: korištenje korpusa u svrhu poboljšanja vlastitog znanja o jeziku (64,3% ih nije upoznato s temom ili ima jako malo znanja o tome), analiza korpusa (71,5%), stvaranje korpusa (67,9%) te korištenje korpusa u izravnoj nastavi sa studentima (84,9%) dok se s evaluacijom korpusno utemeljenih udžbenika i nastavnih materijala susrelo najmanje ispitanika (85,7% ih se nikad nije susrelo ili zna tek ponešto o tome). Dakle, znanje ispitanika o ponuđenim temama je uglavnom malo ili nisu uopće upoznati s temom.

Tablica 5 Utvrđivanje upoznatosti ispitanika s temama iz korpusne lingvistike

	Nisam upoznat s temom	Malo poznajem temu	Posjedujem neko znanje o temi	Dobro poznajem temu	Ekspert sam za temu
Korištenje korpusnih alata izravno u nastavi sa studentima (data-driven learning-DDL)	49,2 %	35,7 %	17,9 %	3,6 %	0 %
Analiza korpusa	28,6 %	42,9 %	17,9 %	10,7 %	0 %
Stvaranje korpusa	28,6 %	39,3 %	25 %	7,1 %	0 %
Evaluacija korpusno utemeljenih udžbenika ili nastavnih materijala	46,4 %	39,3 %	14,3 %	0 %	0 %

Korištenje korpusa za poboljšanje vlastitog znanja o jeziku	28,6 %	35,7 %	21,4 %	14,3 %	0 %
---	--------	--------	--------	--------	-----

Drugi dio pitanja odnosi se na utvrđivanja poznavanje rada lektora s konkordancijama i konkordancijskim nizovima u svrhu učenja o jeziku, stvaranja nastavnih materijala i izravnog rada sa studentima. Najvećim dijelom ispitanici nisu upoznati ni s jednom od ponuđenih tema ili tematiku malo poznaju. Manji broj ispitanika posjeduju neko znanje o svakoj od tema, dok vrlo mali broj ispitanika dobro poznaje teme. Najveći broj lektora (60,7%) nije upoznat, odnosno malo poznaje uporabu konkordancijskih nizova u izravnom radu sa studentima, dok se samo jedan ispitanik izjasnio kako se smatra ekspertom u području korištenja konkordancijskih nizova za učenje jezika, jedan ispitanik smatra da je ekspert za stvaranje nastavnih materijala korištenjem konkordancijskih nizova, dok se dvoje ispitanika smatra ekspertima u korištenju konkordancija u izravnoj nastavi sa studentima.

Tablica 6 Utvrđivanje upoznatosti ispitanika s temama vezanim za konkordancijske nizove u svrhu poučavanja hrvatskog jezika

	Nisam upoznat s temom	Malo poznajem temu	Posjedujem neko znanje o temi	Dobro poznajem temu	Ekspert sam za temu
Učenje o jeziku	33,3 %	33,3 %	22,2 %	7,4 %	3,7 %
Stvaranje nastavnih materijala	32,1 %	25 %	28,6 %	10,7 %	3,6 %
Izravan rad sa studentima	35,7 %	25 %	14,3 %	17,9 %	7,1 %

Upitnikom se željelo istražiti u kojoj mjeri su ispitanici upoznati s offline i online korpusnim alatima i samim korpusima, bilo da je riječ o alatima za hrvatski ili neki drugi strani jezik. Najvećim udjelom ispitanici nisu upoznati ili malo poznaju rad s offline korpusnim alatima (85,7%), dok, što se tiče online alata, ispitanici ili uopće nisu upoznati s tim alatima (57.1%) ili nešto malo poznaju rad s online alatima (42.9%), a samo 14,3% ispitanika posjeduje određena konkretnija znanja o offline alatima. Može se zaključiti kako veći broj lektora posjeduju neko znanje o offline alatima u odnosu na online alate, iako su online alati bolje prilagođeni za pretraživanje te nije potrebno posjedovati posebne informatičke vještine za njihovu instalaciju na računalo i korištenje.

Tablica 7 Utvrđivanje upoznatosti ispitanika s offline i online korpusnim alatima

	Nisam upoznat s temom	Malo poznajem temu	Posjedujem neko znanje o temi	Dobro poznajem temu	Ekspert sam za temu
Offline alatima za pretraživanje i obradu korpusa	60,7 %	25 %	14,3 %	0 %	0 %
Online korpusnim alatima	57,1 %	42,9 %	0 %	0 %	0 %

Kod analize poznavanja korpusnih alata pokušao se dobiti uvid u znanje ispitanika o korištenju korpusnih alata u svrhu poučavanja određenih jezičnih vještina kod učenja hrvatskog jezika. Područja koja su se ispitivala odnose se na poučavanje vokabulara koji se uči u sklopu nastavnih cjelina, gramatike i gramatičkih pravila koja studenti savladavaju, čitanja tekstova na hrvatskom jeziku, savladavanje vještine pisanja jezika, aktivnog slušanja hrvatskog jezika i komunikacije, odnosno govora.

Ispitanici većinom nisu upoznati s načinom korištenja korpusnih alata u svrhu poučavanja navedenih jezičnih područja ili su malo upoznati te se nitko ne smatra stručnjakom za tematiku. Ukupno 76,9% ispitanika ne zna ništa ili zna jako malo u korištenju korpusa za učenje vokabulara, 88% ih ne zna ništa ili zna jako malo u korištenju korpusa za poučavanje gramatike, a isti postotak se odnosi na poučavanje čitanja. Nadalje, 88,4% ispitanika ne zna ništa ili zna jako malo o korištenju korpusa za poučavanje pisanja, isto vrijedi i za poučavanje slušanja, a 88,5% ispitanika ne zna ništa ili zna jako malo o korištenju korpusa za poučavanje govora. Dobro poznavanja tematike ima mali broj ispitanika: njih 7,7% je upoznato s korpusnim alatima za poučavanje vokabulara, 4% za poučavanje čitanja, 3,8% za poučavanje pisanja, 4% za poučavanje slušanja i 3,8% za poučavanje govora. Najgora je situacija s poznavanjem korištenja korpusa i korpusnih alata u svrhu poučavanja gramatike.

Analizom odgovora iz anketnog upitnika moguće je zaključiti kako lektori koji su prošli određeni oblik edukacije vezane uz korpusnu lingvistiku donekle poznaju rad i uporabu korpusnih alata te su ih koristili u svrhu poučavanja jezika ili za stvaranje nastavnih materijala. Najzastupljeniji su lektori koji ne posjeduju znanje i nisu upoznati s temom korpusnih alata, a razlog tome vjerojatno leži u nedostatku educiranja o načinima korištenja korpusa i korpusnih

alata. Dakle, može se zaključiti kako na danom uzorku većina lektora nije upoznata s temom i načinom rada korpusnih alata.

Tablica 8 Utvrđivanje poznavanja korištenja korpusa i korpusnih alata u svrhu poučavanja neke od navedenih jezičnih vještina

	Nisam upoznat s temom	Malo poznajem temu	Posjedujem neko znanje o temi	Dobro poznajem temu	Ekspert sam za temu
Vokabular	53,8 %	23,1 %	15,4 %	7,7 %	0 %
Gramatiku	52 %	36 %	12 %	0 %	0 %
Čitanje	68 %	20 %	8 %	4 %	0 %
Pisanje	61,5 %	26,9 %	7,7 %	3,8 %	0 %
Slušanje	64 %	24 %	8 %	4 %	0 %
Govor	57,7 %	30,8 %	7,7 %	3,8 %	0 %

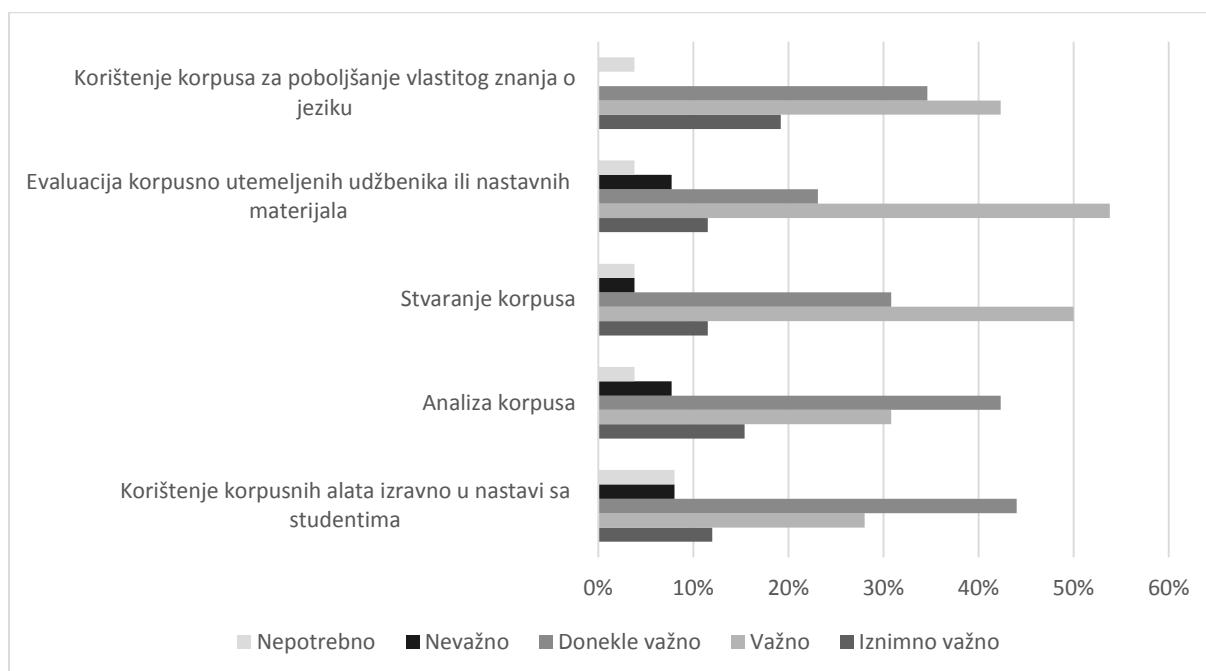
7.5. Važnost korpusnih alata

Kod analize i istraživanja važnosti korpusnih alata želio se ustanoviti stupanj važnosti tema za lektore koje su vezane uz korpusne, konkordancije, vještine čije bi korpusno utemeljene metode poboljšale usvajanje kod studenata i uz dostupan korpusni softver te načine pretraživanja korpusa. Željelo se utvrditi koje teme iz korpusne lingvistike lektori smatraju važnima i potrebnima u svome radu sa studentima i za pripremu nastavnih jedinica i materijala, a koje smatraju suvišnima ili nepotrebnima. Prvim popisom tema željelo se istražiti mišljenje lektora o važnosti korištenja korpusa u izravnoj nastavi sa studentima i poboljšanju vlastitih znanja o jeziku, o analizi i stvaranju korpusa te o evaluaciji odnosno vrednovanju korpusno utemeljenih udžbenika i nastavnih materijala. Tema koju najveći broj lektora smatra iznimno važnom ili važnom za sebe kao nastavnike odnosi se na evaluaciju korpusno utemeljenih udžbenika i nastavnih materijala (65,3%) te na proces stvaranja korpusa (61,5%) i korištenje korpusa u svrhu poboljšanja vlastitog znanja o hrvatskom jeziku (61,5%). Iznimno važnim ili važnim temama 40% ispitanika smatra uporabu korpusnih alata u izravnoj nastavi sa studentima, dok 46,2% ispitanika smatra kako je analiza korpusa iznimno važna za nastavnike inog jezika. Manji broj lektora je izrazio negativan stav spram ponuđenih tema odnosno cjelina koje smatraju nepotrebnim²⁵ ili nevažnim²⁶ u svome nastavnom radu. Nepotrebnim temama 8%

²⁵ Kategorija "nepotrebno" odnosi se na stav lektora prema ponuđenim temama za koje smatraju da su im suvišne i da bez njih mogu obavljati svoj posao odnosno ne vide njihovu korist u svome radu.

²⁶ Kategorija "nevažno" odnosi se na stav lektora prema ponuđenim temama za koje smatraju da imaju svoju primjenu u njihovom radu, ali im ne pridaju važnost odnosno smatraju da im to nije važno.

ispitanika smatra savladavanje korpusnih alata u svrhu korištenja u izravnoj nastavi sa studentima, 3,8% ispitanika ne smatra potrebnom provedbu analize korpusa, 3,8% ih smatra nepotrebnim stvaranje korpusa, 3,8% ih ne smatra potrebnom evaluaciju korpusno utemeljenih udžbenika i nastavnih materijala te 3,8% ispitanika smatra nepotrebnim korištenje korpusa za poboljšanje vlastitog poznavanja jezika. Nevažnim temama 8% ispitanika smatra savladavanje korpusnih alata u svrhu korištenja u izravnoj nastavi sa studentima, 7,7% ispitanika nevažnim smatra provedbu analize korpusa, 3,8% ih smatra nevažnim stvaranje korpusa, 7,7% ih smatra nevažnim evaluaciju korpusno utemeljenih udžbenika i nastavnih materijala dok nitko od ispitanika ne smatra nevažnim korištenje korpusa za poboljšanje vlastitog poznavanja jezika. (Slika 80)

Slika 80 Prikaz stava ispitanika o važnosti tema iz područja korpusne lingvistike u nastavničkoj sferi

Druga skupina tema koje su lektori ocjenjivali po stupnju važnosti odnose se na važnost učenja o korištenju konkordancijskih nizova i o korištenju korpusnog softvera kako bi stekli potrebne informatičke vještine koje će im omogućiti pretraživanje i korištenje korpusa i korpusnih alata. Kod analize konkordancijskih nizova ponuđena su tri područja koja su lektori trebali ocijeniti kao važne ili nevažne u odnosu na svoje nastavničke potrebe, a odnose se na korištenje i učenje o konkordancijama u svrhu učenja lektora o jeziku, stvaranja nastavnih materijala i izravan rad sa studentima. Analizom je vidljivo kako najveći broj lektora iznimno važnim i važnim smatraju učenje o konkordancijskim nizovima s ciljem stvaranja nastavnih materijala (69,2%). Nadalje, 57,7% lektora smatra iznimno važnim i važnim učenje o konkordancijskim nizovima u svrhu

izravnog rada sa studentima, dok manje od polovine (42,3%) lektora smatra važnim učenje konkordancijskih nizova u svrhu učenja o jeziku. Može se zaključiti kako kod lektora prevladava pozitivan stav o važnosti korištenja konkordancijskih nizova te su sva područja prepoznata kao važna ili iznimno važna. Samo se 7,6% ispitanika izjasnilo kako smatra nevažnim i ne vidi potrebu za učenjem o korištenju konkordancija u svrhu učenja o jeziku, dok su sva ostala područja pozitivno zastupljena.

Treća cjelina koju su lektori trebali ocijeniti po stupnju važnosti za vlastite nastavničke potrebe je korištenje i učenje o dostupnim korpusnim softverima poput NoSketchEngine-a, Bonita, AntConca i Manatee te o načinima pretraživanja korpusa poput ispravnog postavljanja CQL upita, formiranja regularnih izraza za pretraživanje i sl. Iznimno važnim i važnim 53,9% ispitanika smatra učenje o dostupnim korpusnim softverima, dok 57,7% ispitanika smatra iznimno važnim i važnim učenje o pravilnim načinima pretraživanja korpusa. Zaključno, 19,2% ispitanika ne smatra važnim ništa od gore navedenog niti vidi potrebu za učenjem o njima. U ovoj skupini odgovora i dalje prevladava pozitivan stav spram učenja o korpusnim softverima i načinima pretraživanja istih.

Četvrta cjelina koju su lektori ocjenjivali odnosi se na utvrđivanje stupnja važnosti korištenja korpusno utemeljenih metoda s ciljem poboljšanja savladavanja vokabulara, gramatike, čitanja, pisanja, slušanja i govora hrvatskog jezika kod studenta. U rezultatima, 70% ispitanika smatra iznimno važnim i važnim korištenje korpusnih metoda radi poboljšanja usvajanja vokabulara kod svojih studenata, 60,8% ispitanika smatra važnim korištenje korpusnih metoda kako bi se poboljšalo usvajanje gramatike, 54,2% ispitanika smatra važnim korištenje korpusnih metoda radi poboljšanja tehnika čitanja, dok 60% ispitanika smatra važnim korištenje korpusnih metoda kako bi se poboljšale vještine pisanja. Također, 58,4% ispitanika smatra važnim korištenje korpusnih metoda radi poboljšanja slušanja, dok 64% ispitanika smatra važnim korištenje korpusnih metoda kako bi se poboljšale govorne vještine kod studenata. Područja za koje lektori ne vide potrebu korištenja korpusnih metoda u svome nastavnom procesu su: vokabular s 12,5%, gramatika s 13%, čitanje s 20,8%, pisanje s 20%, slušanje s 16,6% i govor s 16%.

Konačno, korištenje korpusnih metoda donekle važnim za poboljšanje usvajanja vokabulara smatra 16,7% ispitanika, gramatike 26,1% ispitanika, čitanje 25%, pisanje 20%, slušanje 25% i govor 20% ispitanika. Istraživanjem ukazuje na to da i u ovoj skupini postoji značajno pozitivan stav spram korištenja korpusnih metoda u svrhu poboljšanja neke od jezičnih vještina kojom studenti hrvatskog kao inog jezika trebaju ovladati. U najvećem postotku ističe se

usvajanje vokabulara, odnosno novih riječi i pojmova za koje lektori smatraju da bi im korpusne metode bile od pomoći.

Osim važnosti tema iz korpusne lingvistike, htjelo se ustanoviti koja od ponuđenih stavki iz tabele 9 se pokazala kao najkorisnija lektorima u njihovom nastavnom procesu. Ispitanici su mogli odabrati više tema. Jedan ispitanik se nije očitovao na ovo pitanje stoga podaci za njegov stav nedostaju i nisu uključeni u analizu. Dio ispitanika (44,4%) naveo je kako im ništa od navedenog dosad nije bilo od koristi u održavanju ili pripremi nastave i nastavnih materijala, dok se 51,9% ispitanika odlučilo za jednu ili više stavki odnosno tema.

Tablica 9 Prikaz popisa tema koje su ispitanici ocjenjivali u anketnom upitniku

TEME

Korištenje korpusnih alata u izravnoj nastavi sa studentima	Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje vokabulara
Analiza korpusa	Evaluacija korpusno utemeljenih udžbenika ili nastavnih materijala
Stvaranje korpusa	Korištenje korpusa za poboljšanje vlastitog znanja o jeziku
Analiza i korištenje konkordancija za učenju o jeziku	Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje gramatike
Analiza i korištenje konkordancija za stvaranje nastavnih materijala	Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje čitanja
Analiza i korištenje konkordancija u radu sa studentima	Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje pisanja
Korištenje i učenje o korpusnom softveru	Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje slušanja
Korištenje i učenje o metodama pretraživanja korpusa	Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje govora

Analizom odgovora ispitanika (51,9%) koji su odabrali jednu ili više stavki, utvrđeno je da se najzastupljenija tema odnosi na korištenje korpusa za poboljšanje vlastitog znanja o jeziku (25,9%) te za proces stvaranja korpusa (18,5%). Ostale teme su zastupljene u manjoj mjeri sa

sljedećim postocima: korištenje korpusnih alata u izravnoj nastavi sa studentima (3,7%), analiza korpusa (7,8%), evaluacija korpusno utemeljenih udžbenika i nastavnih materija (3,7%), analiza i korištenje konkordancija za učenje o jeziku (3,7%), analiza i korištenje konkordancija za stvaranje nastavnih materijala (3,7%), analiza i korištenje konkordancija u radu sa studentima (3,7%), korištenje i učenje o korpusnom softveru (11,1%), korištenje i učenje o metodama pretraživanja korpusa (7,4%), korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje vokabulara (7,4%), korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje gramatike (7,4%), korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje čitanja (11,1%), korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje pisanja (7,4%), korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje slušanja (11,1%), korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje govora (7,4%).

Nakon pitanja u kojem su lektori trebali odabrati jednu ili više od ponuđenih tema iz tabele 9 kao najkorisnije u svom nastavnom procesu, u sljedećem pitanju su trebali odabrati jedan ili više ponuđenih razloga zbog kojeg odabrane teme smatraju korisnima u svome radu.

Razlog zbog kojeg 51,9% ispitanika neku od odabranih stavki smatra najkorisnijom odnosi se na izravno poučavanje uz pomoć korpusa u učionici (16,7%), zatim zbog toga što je koncept lako razumljiv (12,5%), kako studentima tako i lektorima. Kod 25% ispitanika razlog je osobni interes za temu, 33,3% ispitanika smatra kako bi im korpusi i korpusni alati pomogli pri razvoju materijala za nastavu, a 20,8% ispitanika smatra da bi takav način poučavanja motivirao studente za postizanje boljih rezultata i savladavanje hrvatskog jezika.

7.6. Potreba uvođenja profesionalne edukacije o korištenju korpusa i korpusnih alata

Dio upitnika je posvećen skupini pitanja kojima se željelo ustanoviti kolika je potreba i interes lektora za uvođenjem i održavanjem radionica, tečajeva ili seminara na temu korpusne lingvistike te smatraju li lektori dodatno educiranje korisnim za svoj profesionalni razvoj u području poučavanja hrvatskog kao drugog ili inog jezika ili ga smatraju nepotrebnim. Analizom se istražilo koja područja iz korpusne lingvistike bi bila korisna lektorima u provođenju edukacije te na koje cjeline bi se trebao staviti naglasak pri organizaciji radionica o korpusima i korpusnim alatima. U tabeli 9 se nalazi popis ponuđenih tema koje su lektori mogli odabrati kao područje interesa.

Najzastupljenije područje interesa koje je najveći postotak ispitanika odabrao (63%) odnosi se na korištenje korpusnih alata u izravnoj nastavi sa studentima. To dokazuje činjenicu da postoji

velik interes struke za uvođenjem novih tehnika u načinu poučavanja jezika, no nedostaje profesionalna obuka odnosno obrazovanje kako bi se lektore osposobilo za korištenje korpusa izravno u nastavi i pružila im se mogućnost da koriste korpusne alate u pripremi nastavnih materijala i jedinica. Sljedeće kategorije po zastupljenosti odgovora odnose se na učenje o analizi korpusa i korpusnih alata (40,7%) te korištenje korpusa u svrhu poboljšanja i povećanja vlastitog znanja o jeziku (40,7%).

Zanimljiva je činjenica da samo 37% ispitanika smatra da bi im učenje o korištenju i metodama pretraživanja korpusa koristilo, dok svega 29,4% ispitanika smatra korisnim učenje i savladavanje rada s korpusnim softverom bez kojeg korištenje korpusa u nastavi ili za pripremu nastavnih materijala nije moguće. Interes lektora pokazao se pozitivnim za područje stvaranja korpusa, gdje je 33,3% ispitanika izrazilo želju za učenjem kako stvoriti vlastiti korpus koji bi mogli koristiti za potrebe poučavanja hrvatskog jezika, dok 22,2% ispitanika želi saznati više o procesu i evaluaciji korpusno utemeljenih udžbenika i nastavnih materijala. Korištenjem i analizom konkordancija radi učenja o jeziku želi ovladati 29,4% ispitanika, 33,3% ispitanika želi naučiti koristiti konkordancije kako bi pomoću njih mogli pripremati nastavne materijale, dok 18,5% ispitanika želi savladati konkordancije kako bi ih koristili u izravnoj nastavi sa studentima.

U svrhu poboljšanja savladavanja neke od jezičnih vještina kojima se poučavaju studenti hrvatskog kao inog jezika 40,7% ispitanika želi ovladati korpusno utemeljenim metodama koje se koriste za poboljšanje učenja vokabulara, 18,5% ispitanika želi ovladati metodama za poboljšanje učenja i savladavanja gramatike i gramatičkih pravila, 25,9% ispitanika želi ovladati metodama za poboljšanje čitanja i govora kod svojih studenata dok 22,2% ispitanika želi savladati metode za poboljšanje pisanja i slušanja hrvatskog jezika.

Svi ispitanici osim jednog izrazili su želju za savladavanjem znanja i vještina o korpusno utemeljenim metodama, analizama i alatima u svrhu poučavanja hrvatskog jezika, analize jezika te kako bi poboljšali i olakšali studentima proces učenja jezika.

Osim područja interesa željelo se istražiti za što lektori smatraju da će im održana radionica o korpusnoj lingvistici u poučavanju hrvatskog kao inog jezika koristiti. Ponuđeno je osam kategorija koje se odnose na učenje o stvarnoj uporabi jezika, učenje o stvaranju korpusa, učenje o radu s korpusom, analiza konkordancija, pronalaženje jezičnih uzoraka, stvaranje i razvoj boljih materijala za učenje i razumijevanje nastavne metode izravnog korištenja korpusnih alata

Analiza anketnog upitnika za lektore hrvatskog kao drugog i inog jezika u Hrvatskoj i inozemstvu

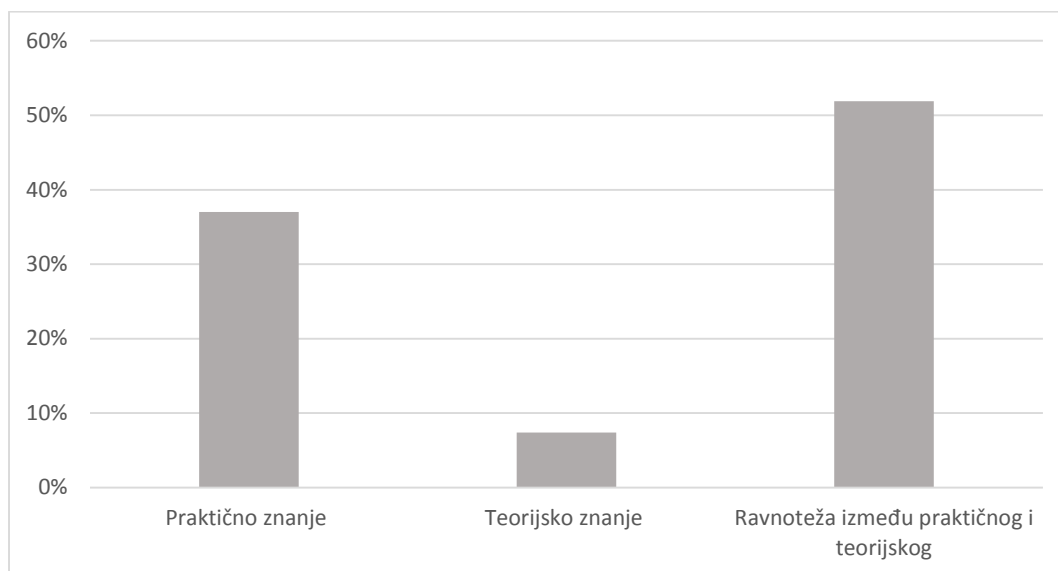
u nastavi. Za navedene kategorije lektori su trebali izraziti svoj stav na Likertovoj skali od pet stupnjeva²⁷.

Tablica 10 Utvrđivanje stava ispitanika o temama koje bi bile najkorisnije lektorima u sklopu provedbe edukacije o korpusima

	U potpunosti se ne slažem	Ne slažem se	Nisam siguran/na	Slažem se	U potpunosti se slažem
Učenje o stvarnoj uporabi jezika	0 %	0 %	23,1 %	38,5 %	38,5 %
Učenje o stvaranju korpusa	0 %	3,8 %	23,1 %	38,5 %	34,6 %
Učenje o radu s korpusom	0 %	0 %	15,1 %	42,3 %	42,3 %
Analizu konkordancija	0 %	0 %	34,6 %	38,5 %	26,9 %
Pronalaženje jezičnih uzoraka	0 %	0 %	19,2 %	46,2 %	34,6 %
Stvaranje i razvoj boljih materijala za učenje	0 %	0 %	26,9 %	34,6 %	38,5 %
Učenje o korištenju korpusnih alata izravno u nastavi	0 %	0 %	26,9 %	34,6 %	38,5 %
Razumijevanje nastavne metode izravnog korištenja korpusnih alata u nastavi	0 %	0 %	30,8 %	34,6 %	34,6 %

²⁷ Likertova skala za mjerenje stavova koristi se najčešće za istraživanje stavova ispitanika u područjima društvenih i humanističkih znanosti. Ispitanici svaku stavku upitnika ocjenjuju prema zadanoj skali od pet stupnjeva gdje se s jedne strane nalaze krajnje negativni stavovi koji su izraženi tvrdnjom „U potpunosti se ne slažem“ te se protežu do potpuno pozitivnih stavova koji su izraženi tvrdnjom „U potpunosti se slažem“.

Analizom odgovora je utvrđeno kako ne postoji negativan stav spram nijedne od ponuđenih stavki u upitniku, odnosno nitko od ispitanika ne smatra da bi ponuđene teme radionice bili nekorisne ili nepotrebne. Većina ispitanika se u potpunosti slaže kako bi im sadržaj radionice o korpusnoj lingvistici bio od koristi za svako područje poučavanja. Osim vrlo visokog pozitivnog stava, zastupljeni su i neutralni stavovi kod ispitanika koji nisu sigurni koje od navedenih područja bi im koristilo u procesu poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika. Teme za koju je većina ispitanika izrazila pozitivan stav odnosi se na učenje o radu i načinu funkcioniranja korpusa (42,3%), učenje o stvarnoj uporabi jezika (38,5%), procesu stvaranja i razvoju boljih nastavnih materijala za studente (38,5%) i učenje o korištenju i uporabi korpusnih alata u izravnoj nastavi sa studenima (38,5%).

Slika 81 Prikaz najvažnijih faktora koji bi nastavnicima pospješio djelotvornost poduke iz područja korpusne lingvistike

Sljedeći faktor koji se želio istražiti upitnikom je analiza znanja koja bi sadržaj poduke iz korpusne lingvistike učinila što djelotvornijim za lektore. Cilj je bio saznati na koju vrstu gradiva odnosno znanja treba staviti naglasak pri osmišljavanju plana i programa za organizaciju i održavanje edukacije iz korpusne lingvistike. Više od polovine ispitanika (51,9%) smatra kako trebalo postići ravnotežu između teorijskog dijela gradiva i praktičnog načina rada, odnosno izravnog rada s korpusima i korpusnim alatima. (Slika 81) Najmanji broj ispitanika (7,4%) smatra kako bi poduka iz korpusne lingvistike bila djelotvornija ukoliko bi se stavio naglasak na usvajanje teorijskih znanja, dok 37% ispitanika smatra da bi djelotvornost

poduke bila bolja ukoliko bi se naglasak stavio na proces usvajanja praktičnih znanja iz područja korpusne lingvistike.

Može se zaključiti kako postoji velika potreba za organizacijom i provedbom različitih oblika poduke iz područja korpusne lingvistike u profesionalnom razvoju lektora, gdje se treba postići ravnoteža između teorijskih aspekata poučavanja i praktičnog rada. No, naglasak bi svakako trebalo staviti na usvajanje praktičnih vještina kojima bi se lektore osposobilo za korištenje korpusa i korpusnih alata u sklopu nastavnog procesa, kako pri izradi nastavnih materijala tako i za izravan rad sa studentima, gdje bi studenti uz vodstvo lektora mogli koristiti korpusne u procesu učenja jezika.

Iz upitnika je vidljivo kako postoji pozitivna potreba i želja lektora za edukacijom o hrvatskim korpusima, bilo da ih žele koristiti za vlastite potrebe i razvoj, bilo da žele poboljšati nastavničke metode i načine održavanja i provođenja nastave. Kao najveća prepreka u integraciji korpusa u nastavni proces i poduku hrvatskog jezika pokazao se nedostatak potrebnih znanja i vještina iz područja korpusne lingvistike koje bi lektorima omogućile upravo to. Iz toga razloga je vrlo važno raditi na procesu educiranja struke o korpusnoj lingvistici i prednostima koje pruža lektorima u procesu poučavanja jezika, bilo da se radi o korpusnim radionicama, seminarima, tečajevima ili integraciji u formalno obrazovanje pri sveučilišnim odsjecima za lingvističke studije.

Analizom upitnika dokazana je prva hipoteza rada koja tvrdi da lektori hrvatskog kao drugog i inog jezika ne koriste korpusne u nastavi ni za stvaranje materijala za poučavanje. Iz rezultat je vidljivo da lektori koji su sudjelovali u istraživanju za pripremu nastave uz tradicionalne izvore (koji uključuju pripremu nastavnih materijala pomoću vlastitih udžbenika, udžbenika drugih autora, gramatika, rječnika, književnih djela, novina i sl.) u vrlo maloj mjeri (14,3%) koriste korpusne. Velik broj lektora (74,1%) ne koristi niti je ikada koristio korpusne i korpusne alate za pripremu nastavnih materijala. Iako veći dio lektora (53,8%) smatra da bi im korpusi i korpusni alati bili od pomoći u rješavanju postojećih jezičnih problema, vrlo mali dio lektora ih, unatoč pozitivnom stavu, koristi za pripremu materijala za poučavanje (28,6%) ili u izravnoj nastavi sa studentima (17,9%). Jedan od razloga zbog kojeg lektori nisu skloni korištenju korpusa i korpusnih alata u pripremi nastavnih materijala i u izravnoj nastavi sa studentima možda se nalazi u činjenici kako samo 17,9% lektora smatra da se izvrsno služi računalom, a za korištenje računalnih online korpusa nužno je iznadprosječno poznavanje rada na računalu.

S obzirom na formalni ili neformalni oblik edukacije o korpusnoj lingvistici, velik udio lektora u danom uzorku (42,9%) nikada nije bio u doticaju s korpusnom lingvistikom te iz tog razloga

ne koriste korpuse i korpusne alate u izravnoj nastavi sa studentima, dok 10,7% lektora koji nisu stekli formalnu edukaciju u korpusnoj lingvistici ipak koriste korpuse i korpusne alate za pripremu nastavnih materijala. Iako je više od polovine lektora (57,1%) bilo na neki način u doticaju s korpusnom lingvistikom putem dodatnih edukacija u obliku seminara, radionica, tečajeva, kongresa ili formalnog obrazovanja, njih 32,2% nije sklono korištenju korpusa u pripremi nastavnih materijala dok svega 14,2% lektora koristi korpuse i korpusne alate za pripremu materijala za poučavanje i u izravnom radu sa studentima.

8. ULOGA LEKTORA U KORPUSNO UTEMELJENOM POUČAVANJU JEZIKA

Uporaba korpusa u poučavanju jezika nikako ne može niti joj je cilj zamijeniti lektora odnosno profesora u nastavnom procesu prenošenja znanja učenicima. Treba naglasiti kako je korpus „alat i to ne jedini alat“ (McCarten, 2007) za prenošenje jezičnih znanja. Uloga lektora je vrlo važna u nastavnom procesu i nikako ne može biti umanjena ili zamijenjena korpusom u potpunosti. Kada je riječ o korištenju korpusa u svrhu poučavanja jezika, uloga lektora je od presudnog značaja zbog toga što on ima ulogu posrednika između korpusa i svojih učenika. Stoga su važni „motivacija, dostupnost materijala i posjedovanje adekvatnih vještina za učenje s korpusom“ (Breyer, 2009) kako bi se potaklo lektore da uključe uporabu korpusa u svoj nastavni proces. Lektor je taj koji će uz pomoć svojeg znanja i iskustva istražiti korpuse, pronaći relevantne primjere i osmisliti kurikulum za svoj nastavni sat te će upravo lektor biti taj koji će „pomoći učenicima kako da uče i što da uče“. (McCarten, 2007) Osim što lektor na temelju korpusne analize može pripremiti nastavni plan, također može svojim učenicima pojasniti osnove korištenja korpusa te ga integrirati u nastavni proces gdje će učenici moći uz njegovu asistenciju samostalno koristiti korpus i na taj način savladavati jezik i učiti. Može se tvrditi kako je jedna od uloga lektora „osmisliti načine kako ohrabriti učenike da počnu koristiti materijale iz korpusa i pomoći im da uče jezične uzorke koji se koriste.“ (Dash, 2011)

Vrlo je važno da lektori prođu osnovnu obuku o načinima korištenja korpusa kako bi što jednostavnije i lakše savladali tehničke aspekt korištenja računalnih korpusa, ovladali programskim alatima i softverima koji omogućavaju korištenje i pretraživanje korpusa zbog toga što „učitelji moraju razumjeti korpusnu analizu kako bi mogli predavati uz pomoć korpusa“ (Breyer, 2009). Iz toga razloga je bitna konstantna edukacija i nadogradnja znanja lektora o korištenju korpusa, ali i o informatičkim vještinama koje su nužno potrebne za integraciju korpusa u sustav poučavanja jezika.

Jedan od problema uvođenja korpusa u nastavu je dostupnost korpusnih materijala i nedostatak edukacije o korištenju korpusa. Zbog nedostatka informacija i materijala postoji mogućnost izbjegavanja korištenja korpusa u nastavi. Jedno od rješenja koje navodi Breyer (2009) je stvaranje vlastitih korpusnih materijala za nastavu, gdje ističe da taj prijedlog povlači za sobom dodatna pitanja i problematiku kao što su pronalaženje i stvaranje prikladnih korpusa za nastavu, učenje o korištenju konkordancijskih programa, stvaranje prikladnih vježbi i izvedbu radnih listića. Drugi problem kod uloge lektora u poučavanju uz pomoć korpusa koji Breyer (2009) navodi je definiranje uloge lektora odnosno profesora u učionici. U svome istraživanju Breyer dolazi do saznanja da su lektori zabrinuti zbog uspješnog upravljanja nastavom i

održavanjem autoriteta te na koji način prezentirati gramatička pravila učenicima koji su na početnoj razini zbog čega se pojavljuje strah od gubitka kontrole nad procesom učenja. Zbog navedenih problema i strahova koji se pojavljuju kod lektora koji predaju strane jezike nužna je dodatna edukacija o korištenju računalnih korpusa i razumijevanju korpusne analize i njezinih alata. Za nove naraštaje lektora koji se tek školuju trebalo bi uključiti obradu tema o korpusnoj lingvistici u sklopu formalnog obrazovanja, gdje bi u samom početku svoga školovanja upoznali tematiku uporabe računalnih korpusa u nastavnom procesu s teorijske i praktične strane. Time bi se riješio problem straha od nepoznatoga, tj. od korištenja novih korpusnih alata i konkordancijskih programa u pripremi nastavnih materijala i integraciji računalnih korpusa u nastavu gdje bi ih i učenici mogli koristiti. Isto tako je vrlo važna dodatna edukacija, tj. neformalno obrazovanje gdje bi se lektore upoznalo s novitetima na području poučavanja jezika. Edukacijskim procesom bi se uklonile sve nepoznanice koje lektori imaju glede korištenja korpusa i time bi ih se potaklo na uključivanje korpusa u nastavni proces, bilo u smislu pripreme nastavnih materijala ili izravnim korištenjem korpusa u nastavi, gdje bi učenici samostalno uz pomoć lektora mogli koristiti korpusne. Kada je riječ o edukacijskom procesu za lektore, tada bi naglasak trebalo staviti na praktičnu primjenu korpusa, a ne teorijske aspekte, zbog toga što će na taj način lektori „razumjeti proces korpusne analize“ (Breyer, 2009) i steći samopouzdanje za integraciju istog u svoj svakodnevni rad s učenicima, te će otkloniti sve nedoumice, nedostatak samopouzdanja i eventualne strahove koje vežu uz korištenje korpusa u učionici s učenicima.

Uloga lektora u poučavanju inog jezika je jedan od najvažnijih aspekata uvođenja korpusa u nastavni proces jer lektor je taj koji donosi konačnu odluku o načinu i provedbi nastavnog procesa. Zbog toga se fokus stavlja na njihovo osposobljavanje i educiranje o praktičnim načinima korištenja korpusa u nastavi jezika kako bi se „podigla svijest o jeziku i stvorila snažna veza između onoga što predaju, a to je jezik, i kako se taj jezik poučava.“ (Breyer, 2009) Jedna od hipoteza ovog rada glasi da će lektori biti voljni više koristiti korpusne ukoliko prođu edukaciju o njima. Iz toga razloga provela se radionica o korištenju računalnih korpusa u sklopu SIH²⁸-a 2015. godine na Filozofskom fakultetu, gdje su sudjelovala 23 lektora iz cijele Hrvatske koji u svojim matičnim ustanovama poučavaju hrvatski kao drugi ili strani jezik.

²⁸ SIH je kratica za stručni skup pod nazivom Stručno savjetovanje za lektore hrvatskog kao inog jezika koje organiziraju Croaticum i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, a održava se na Filozofskom fakultetu u Zagrebu čija je svrha stručno usavršavanje i razmjena iskustava lektora hrvatskog jezika.

Cilj ovog poglavlja je dokazati drugu hipotezu rada koja tvrdi da su lektori koji prođu edukaciju o korištenju računalnog korpusa hrvatskog standardnog jezika skloniji korištenju korpusa za tumačenje problematičnih jezičnih struktura i pravila te se nadovezati na zaključke iz 7. poglavlja u kojem je analizom anketnog upitnika dokazana prva hipoteza rada koja tvrdi da lektori hrvatskog kao drugog i inog jezika ne koriste korpuse u nastavi ni za stvaranje materijala za poučavanje.

Iz rezultata analize anketnog upitnika u 7. poglavlju vidljivo je da lektori koji su sudjelovali u istraživanju za pripremu nastave, uz tradicionalne izvore (koji uključuju pripremu nastavnih materijala pomoću vlastitih udžbenika, udžbenika drugih autora, gramatika, rječnika, književnih djela, novina i sl.), u vrlo maloj mjeri (14,3%) koriste korpuse. Velik broj lektora (74,1%) ne koristi niti je ikada koristio korpuse i korpusne alate za priprema nastavnih materijala. Iako veći dio lektora (53,8%) smatra da bi im korpusi i korpusni alati bili od pomoći u rješavanju postojećih jezičnih problema, vrlo mali dio lektora ih, unatoč pozitivnom stavu, koristi za pripremu materijala za poučavanje (28,6%) ili u izravnoj nastavi sa studentima (17,9%). Jedan od razloga zbog kojeg lektori nisu skloni korištenju korpusa i korpusnih alata u pripremi nastavnih materijala i u izravnoj nastavi sa studentima možda se nalazi u činjenici kako samo 17,9% lektora smatra da se izvrsno služi računalom, a za korištenje računalnih online korpusa nužno je iznadprosječno poznavanje rada na računalu. Iz upitnika je vidljivo kako postoji pozitivna potreba i želja lektora za edukacijom o hrvatskim korpusima, bilo da ih žele koristiti za vlastite potrebe i razvoj, bilo da žele poboljšati nastavničke metode i načine održavanja i provođenja nastave. Kao najveća prepreka u integraciji korpusa u nastavni proces i poduku hrvatskog jezika pokazao se nedostatak potrebnih znanja i vještina iz područja korpusne lingvistike koje bi lektorima omogućile upravo to. Iz toga razloga je održana radionica kojom se željelo lektore educirati o načinima korištenja hrvatskih računalnih korpusa kako bi stečena znanja i vještine mogli primijeniti u svome nastavničkom radu s polaznicima.

8.1. Analiza održane radionice o uporabi i načinu korištenja hrvatskih računalnih korpusa

U sklopu 8. stručnog savjetovanja za lektore hrvatskog kao inog jezika (SIH) u organizaciji Croaticuma (Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, održana je radionica na temu korištenja hrvatskih računalnih korpusa pod nazivom „Upoznavanje s radom i korištenje hrvatskih računalnih korpusa“. Radionica je bila podijeljena u dva dijela. Prvi dio radionice odnosio se na teorijski pregled i prikaz postojećih hrvatskih korpusa, dok je drugi dio radionice bio posvećen praktičnom dijelu upoznavanja i rada s hrvatskim web korpusom (hrWaC), koji je ujedno i najveći hrvatski korpus. U prvom dijelu radionice prikazana su tri hrvatska računalna korpusa: hrvatski web korpus (hrWaC), Hrvatski nacionalni korpus (HNK), Hrvatska jezična riznica i jezični resurs Portal znanja Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža“. Cilj teorijskog dijela radionice bio je lektore upoznati s osnovnim karakteristikama hrvatskih korpusa, vrstom tekstova koju korpusi obuhvaćaju te brojem pojava koje sadrže i s kojima mogu raditi. Za svaki korpus prikazano je i ukratko objašnjeno osnovno korisničko sučelje za pretraživanje korpusa. Drugi dio radionice odnosio se na praktičnu primjenu pretraživanja i korištenja računalnih korpusa. U drugom dijelu radionice lektori su bili upoznati s hrWaC korpusom, zbog toga što je to trenutno najveći hrvatski računalni korpus s 1.9 milijardi pojava te zbog velikog broja mogućnosti koje sučelje NoSketchEngine nudi korisniku za pretraživanje i analizu jezika. Povod održavanja radionice bio je dokazati jednu od hipoteza ovoga rada, a to je da su lektori koji prođu edukaciju o korištenju računalnog korpusa hrvatskog standardnog jezika skloniji korištenju korpusa za tumačenje problematičnih jezičnih struktura i pravila.

Polaznici radionice na praktičnom dijelu su bili upoznati s osnovnim korisničkim sučeljem hrWaC-a, programskim izbornicima i alatima u svrhu jednostavnijeg korištenja u svome budućem radu. Objašnjene su osnovne metode pretraživanja korpusa, što uključuje jednostavnu pretragu, pretraživanje na osnovi leme, izraza, oblika riječi, znaka i CQL-a. Uz načine pretraživanja prikazan je i objašnjen korpusni alat za izradu konkordancijskog niza te pregled rezultata pretrage KWIC, kako bi lektori ovladali interpretacijom dobivenih rezultata.

Objašnjene su i mogućnosti korpusne analize jezika, kao što je otkrivanje kolokacija i čestote, čime lektori mogu dobiti uvid u frekvenciju određene riječi ili kolokata u hrvatskom jeziku.

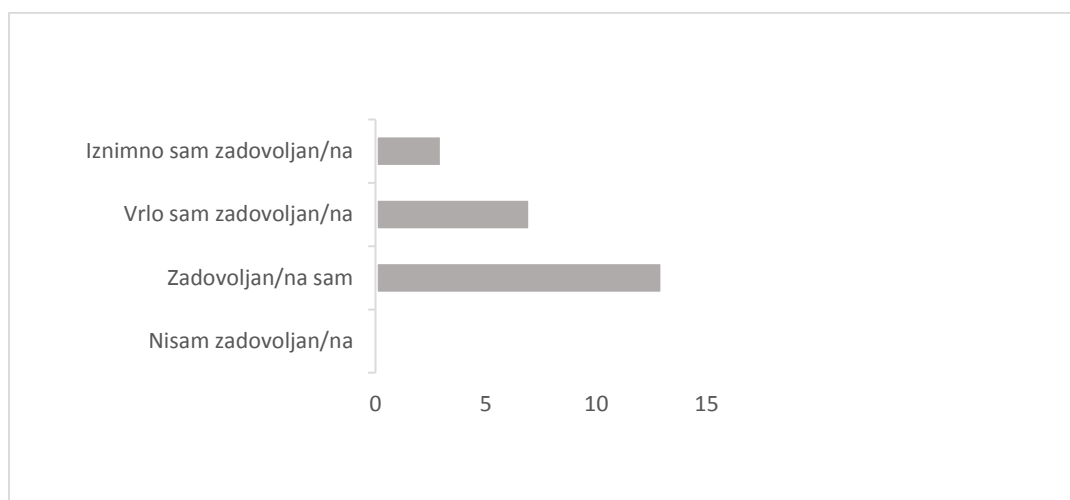
Najveći naglasak praktičnog dijela radionice bio je stavljen na pretraživanje u CQL jeziku, zbog toga što upravo ova vrsta pretrage odnosno upita pruža lektorima najveći broj mogućnosti za

pretraživanje korpusa po različitim kriterijima koje sami zadaju sustavu. Lektori su bili upoznati i s popisom morfosintaktičkih oznaka, tj. specifikacijama za hrvatski jezik koje se koriste za pretraživanje i analizu korpusa. Na radionici je prikazan i sustav koji pruža korisnicima upute za jednostavnije i lakše snalaženje u radu s računalnim korpusima. Osim dokazivanja hipoteze rada, cilj radionice bio je prezentirati i podučiti lektore o načinu funkcioniranja računalnih korpusa, kako bi uvidjeli njegove prednosti te kako bi ga samostalno mogli koristiti u svome daljnjem profesionalnom radu i razvoju.

Nakon radionice polaznici su dobili anketni upitnik čiji je cilj bio istražiti mišljenje i stupanj zadovoljstva lektora o održanoj radionici, ispitati njihovo viđenje uloge računalnih korpusa i korpusnih alata u svrhu poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika te ustanoviti hoće li lektori nakon odslušane radionice koristiti korpuse i korpusne alate u nastavnom procesu za pripremu nastavnih materijala ili u izravnoj nastavi sa studentima. Upitnik se sastojao od 9 pitanja putem kojih su polaznici trebali iskazati svoje stavove. Primjer upitnika je moguće vidjeti u sekciji Prilozi na kraju rada pod oznakom Prilog B.

7.1.1. Interpretacija rezultata

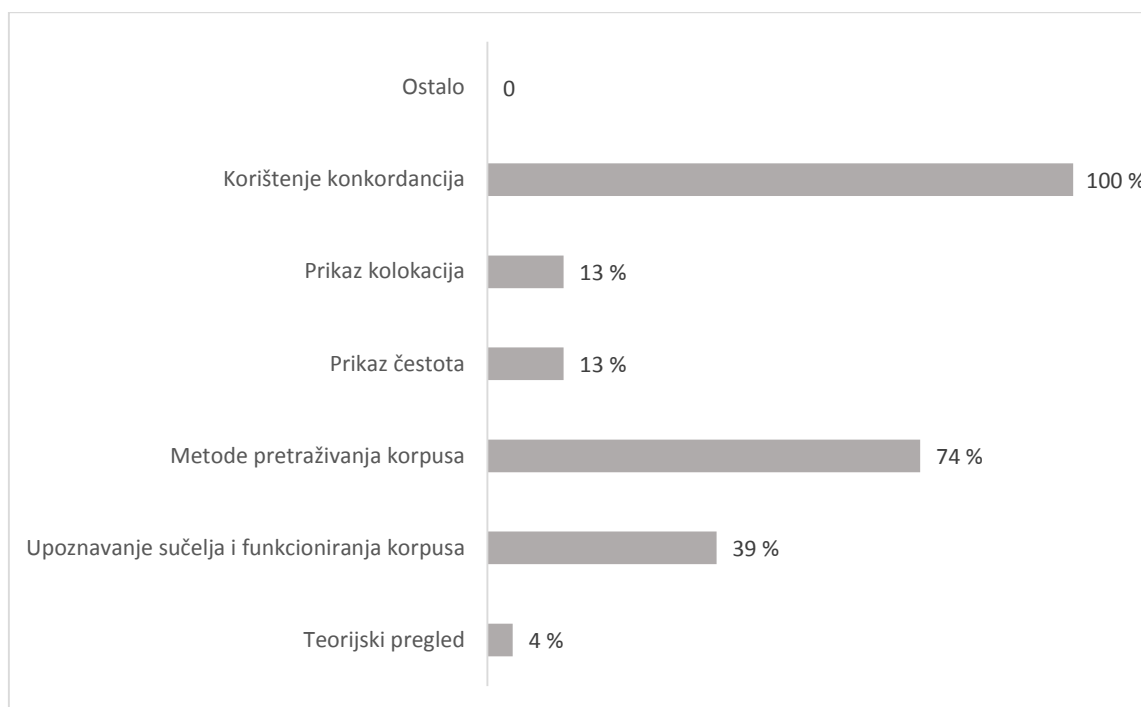
Na radionici su sudjelovala 23 lektora koji u matičnim institucijama diljem Hrvatske predaju hrvatski kao drugi ili strani jezik. Analizom anketnog upitnika koji su lektori ispunili nakon odslušane radionice vidljivo je da postoji potreba za organizacijom edukacijskih radionica na temu korištenja hrvatskih računalnih korpusa. Skoro svi sudionici su se izjasnili kako će nakon odslušane radionice koristiti računalne korpuse za pripremu nastavnih materijala u sklopu svoje nastave. Upitnikom se želio dobiti uvid u stupanja zadovoljstva lektora sadržajem odslušane radionice. Na grafičkom prikazu 82 vidljivi su rezultati iz kojih se analizom zaključuje da je 43% lektora bilo iznimno zadovoljno odnosno vrlo zadovoljno radionicom o hrvatskim korpusima, te se 57% lektora izjasnilo da su zadovoljni. Nitko od sudionika nije bio nezadovoljan radionicom iz čega se može zaključiti kako je radionica svojim sadržajem bila zadovoljavajuća za sve sudionike, odnosno da je svatko pronašao dio koji će mu koristiti u budućem radu.

Slika 82 Stupanj zadovoljstva polaznika radionice njezinim sadržajem

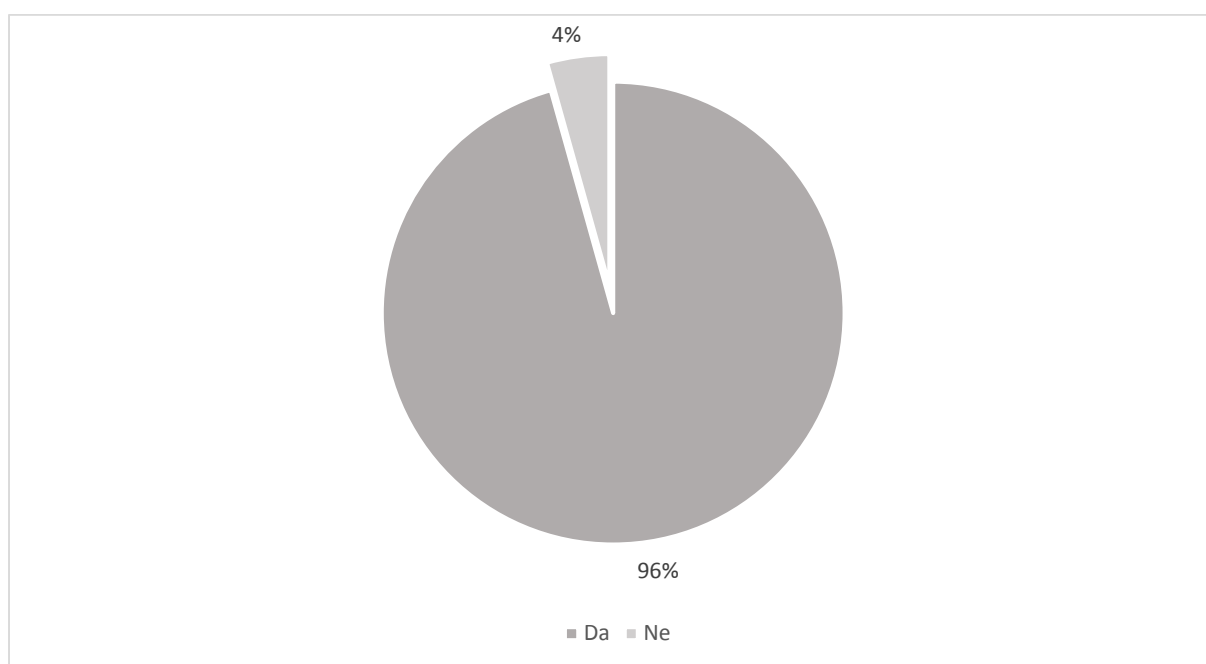
Cjelokupni sadržaj radionice bio je podijeljen u dvije glavne kategorije. Kao što je navedeno u prijašnjem potpoglavlju, prvi dio radionice je obuhvatio teorijski prikaz hrvatskih računalnih korpusa i ključnih pojmova vezanih uz iste, dok je drugi dio radionice ponudio lektorima uvid u praktično korištenje hrvatskih računalnih korpusa koje je obuhvaćalo korištenja konkordancija, pretraživanje kolokacija, prikaz i analizu čestota, metode i način pretraživanja korpusa (od jednostavnih do složenih oblika) te upoznavanje sa sučeljem NoSketchEngine aplikacije i osnovnim načelima funkcionalnosti računalnih korpusa. Upitnikom se željelo utvrditi koji dio radionice su lektori smatrali najkorisnijim za svoju profesiju. Na grafičkom prikazu broj 83 moguće je vidjeti analizu sadržaja radionice. Utvrđeno je kako su svi sudionici s postotkom od 100%, odabrali korištenje konkordancija i konkordancijskih nizova kao najkorisniji korpusni alat za pripremu nastavnih materijala. Na drugom mjestu po zastupljenosti ponuđenih stavki nalaze se metode pretraživanja korpusa koje je odabralo 17 lektora (74%). Sljedeća stavka koju lektori smatraju korisnom je upoznavanje sučelja i funkcioniranje korpusa (39%). Prikaz korištenja kolokacija i čestota zastupljeni su s 13%, dok su lektori najmanje korisnim dijelom radionice smatrali teorijski pregled hrvatskih računalnih korpusa (4%).

Analizom je vidljivo da postoji veća potreba o educiranju i upoznavanju lektora s praktičnim aspektom korištenja korpusa i korpusnih alata, dok se teorijska podloga može staviti u drugi plan te se ne treba produbljivati i stvarati zasićenost sadržajem. Jedan od ciljeva upitnika bio je istražiti i doznati hoće li lektori nakon odslušane radionice koristiti računalne korpusne alate za pripremu nastavnih materijala u nastavi hrvatskog kao drugog i inog jezika. Svrha radionice, osim podizanja svijesti o upotrebi hrvatskih korpusa, bila je postići praktičnu primjenu korpusa kod lektora u provedbi nastavnog procesa te integrirati korpusne alate u poučavanje hrvatskog jezika.

Slika 83 Prikaz najkorisnijih dijelova radionice u području razvoja nastavnih metoda lekotra

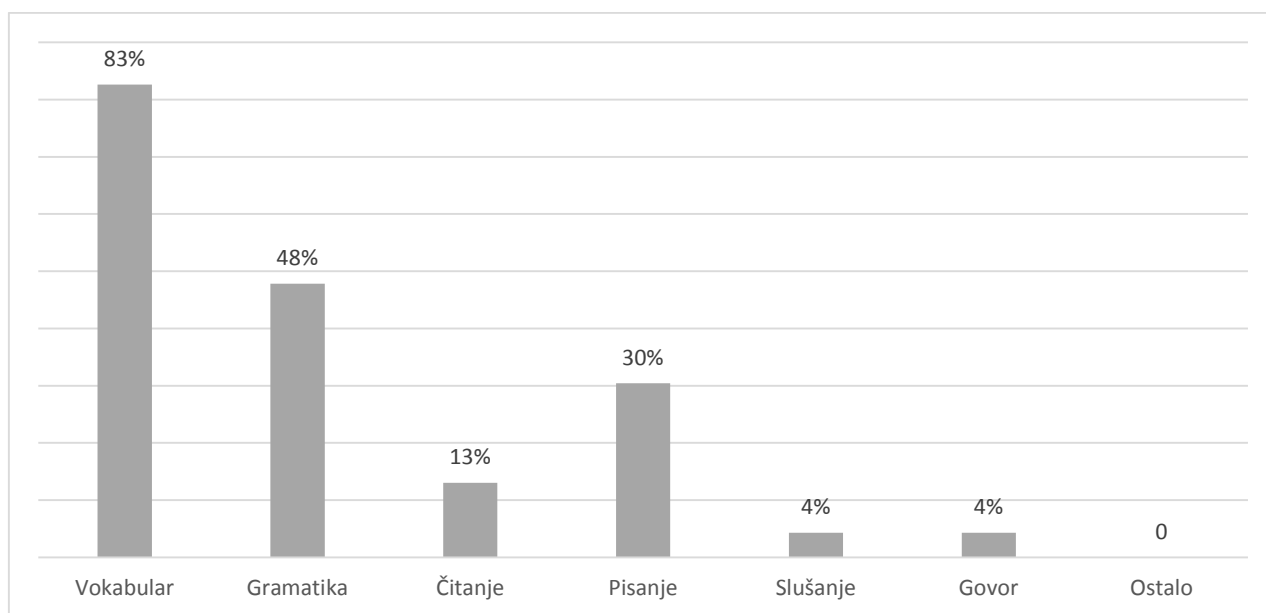
Stav lektora o korištenju korpusa i korpusnih alata kao jednom od mogućih alata u pripremi nastave i nastavnih materijala se pokazao apsolutno pozitivnim jer se 100% lektora (odnosno svi sudionici) izjasnilo kako smatraju da su korpusi koristan alat u procesu poučavanja hrvatskog jezika. Daljnjom analizom upitnika je utvrđeno kako je 96% lektora spremno koristiti korpuse nakon odslušane radionice u svrhu pripreme nastavnih materijala za održavanje nastave, dok se 4% lektora izjasnilo negativno te ni nakon odslušane radionice neće koristiti korpuse u procesu pripreme nastave za svoje studente i polaznike (Rezultati su vidljivi na grafičkom prikazu broj 84).

Slika 84 Prikaz stava ispitanika o korištenju računalnih korpusa u svrhu pripreme nastavnih materijala nakon odslušane radionice

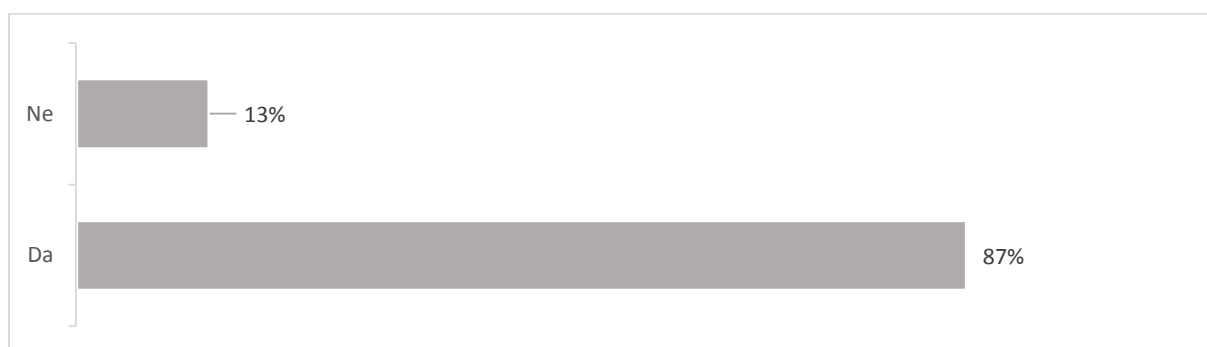
Na temelju odgovora vidljivo je da postoji velika potreba za dodatnom edukacijom lektora o korištenju i upoznavanju s radom korpusa, kako bi ih mogli koristiti za svoje potrebe u sklopu nastavnog procesa. Upravo nepoznavanje materije i nedostatak educiranosti o korištenju korpusa jedan je od glavnih razloga zbog kojih se ne koriste u poučavanju hrvatskog jezika. U svrhu stvaranja korpusno potpomognutog modela za poučavanje hrvatskog kao drugog i inog jezika upitnikom se željelo istražiti za koja jezična područja lektori smatraju da bi imali koristi od korištenja korpusa u pripremi određenih nastavnih jedinica. Ponuđena jezična područja koja su lektori mogli odabrati su bila vokabular, gramatika, čitanje, pisanje, slušanje i govor (Slika 85).

Najzastupljenije jezično područje, koje je odabralo 83% lektora, je vokabular iz čega se može zaključiti kako lektori smatraju da im računalni korpusi mogu najviše koristiti u području poučavanja vokabulara i učenju novih riječi na način da uz novu riječ ili pojam svojim učenicima ponude tumačenje konteksta u kojem se pojavljuje (KWIC). Sljedeće područje koje je odabralo 48% lektora je poučavanje gramatike, 30% lektora se odlučilo za pisanje, 13% lektora je odabralo čitanje, dok je 4% lektora odabralo slušanje i govor. Prema zastupljenosti odabranih jezičnih područja može se zaključiti da lektori ulogu računalnih korpusa u poučavanju hrvatskog jezika smatraju najkorisnijom u područjima vokabulara, gramatike i pisanja. Vjerojatnost manje zastupljenosti odabira čitanja, slušanja i govora možda leži u činjenici kako hrvatski računalni korpusi trenutačno ne sadrže govorne podkorpuse gdje učenici mogu čuti izgovor riječi ili teksta.

Slika 85 Prikaz stava ispitanika o jezičnim područjima u kojima bi im računalni korpusi bili od najveće koristi

Osim korištenja korpusa u pripremi nastavnih materijala i jedinica želio se istražiti stav lektora o uporabi korpusa u izravnoj nastavi sa studentima, gdje uz pomoć lektora studenti i polaznici sami istražuju i uče hrvatski jezik korištenjem korpusa i korpusnih alata. Željelo se istražiti smatraju li lektori ovu metodu poučavanja korisnom ili ne. Grafički prikaz broj 86 prikazuje rezultate istraživanja, gdje je vidljivo da većina lektora, njih 87%, smatra korištenje korpusa u izravnoj nastavi sa studentima korisnim alatom poučavanja, dok njih 13% smatra da korpusi ne bi omogućili dobar način poučavanja jezika u izravnoj nastavi sa studentima, već smatraju kako su dobri isključivo za pripremu materijala.

Slika 86 Stav ispitanika o korištenju računalnih korpusa u izravnoj nastavi sa studentima

Razlog zbog kojeg 4% lektora navodi kako ne bi pripremali nastavu i nastavne materijale koristeći korpusa te zbog kojeg 13% lektora ne želi koristiti korpusa u izravnoj nastavi sa studentima odnosi se na problem točnosti u morfosintaktičkom označavanju korpusa. Pojedine riječi u hrvatskim računalnim korpusima su pogrešno morfosintaktički obilježene. Primjerice, hrWaC korpus je automatski označen na razini lema, morfosintaktičkog opisa (675 oznake) i

ovisnosne sintakse (15 oznaka). Točnost dodjeljivanja morfosintaktičkih oznaka u korpusu je 87%, te postoji prostor za netočno dodijeljene oznake u korpusu.

Tako je, primjerice, u hrWaC korpusu riječ "supruga" označena kao nominativ ženskog roda u jednini, čak i u slučajevima kad se radi o genitivu jednine imenice muškog roda "suprug", što može prouzročiti pogrešnu interpretaciju rezultata pretrage kod polaznika koji samostalno koriste korpus. Na slici 87 mogu se vidjeti rezultati pretrage hrWaC korpusa za imenicu ženskog roda "supruga". Iz prikaza je vidljivo kako se, osim imenice ženskog roda, prikazuju i rezultati za genitiv muškog roda "supruga", što je pogrešan rezultat za postavljeni upit.

ukoliko imate potporu kolone, obitelji, a pogotovo supruga /Ncfsn. Pomoć i psihička potpora najpotrebniji su u prvim danima. te Majke svih majki i od je uče što je prava majka i supruga /Ncfsn. O majkama i ženama u HSO obitelji brine s. Marana Hermi je govorio, brinuo je kako će to sve primiti njegova supruga /Ncfsn i njegova djeca. ♣ Bolest je napredovala, rak se širio po tije ne mislim da drugu suprugu nego na ženu koja nije supruga /Ncfsn ne djevojka nego ljubavnica. Ljubavnica kao druga žena po talje pričao dok na koncu nisam shvatio da je samo supruga /Ncfsn uz mene. Sućutno me je pogledavala. ♣ No, budući da ne pi alu pjevali pjesmu Nije muško, a prije godinu dana supruga /Ncfsn vam je rodila treću kćer. Jeste li tom pjesmom poručili da v a i nestrpljivosti, pribjegavao sam bestii češće nego supruga /Ncfsn. Trebalo je neko vrijeme da se riješim gestikulacije u komu jednom ju otac pozove te joj rekne da joj je našao supruga /Ncfsn. Ona se poveselila misleći da je to njezina ljubav, ali oni ni orbi ugasili su se životi mnogih ljudi a tisuće majki i supruga /Ncfsn ostale su zauvijek zavijene u crno. Poseban simbol obrane s odina. Ukupno se udavala dva puta i obojica njenih supruga /Ncfsn su umrli prije nje. Drugog je supruga sahranila 1954. godine a mnogo imena, ovisno je li znanstvenica, model ili supruga /Ncfsn... Vise u novom broju Globusa... ♣ Ogromnu rupu na Suncu Redak su mi preporučili kolega knjižničar i njegova supruga /Ncfsn koja je ravnateljica gradske knjižnice. Zahvaljujući web knj icicama. Sada ga treba nositi strmim stepenicama što supruga /Ncfsn i djeca ne mogu bez pomoći susjeda. ♣ Kako isti ima malu n . Pocela sam citati knjige o kako biti sjajna majka i supruga /Ncfsn i kako kuhati i voditi brigu o svome domu. Gledala sam drug ispm. Sljedeći dan kad sam se vratio doma s posla, supruga /Ncfsn me upita sjećam li se o čemu sam joj pričao sinoć. Ž: Kad se tovo cijeli svijet. Godine 1927. Baloković i njegova supruga /Ncfsn posjetili su francusku rivijeru. U malom mjestu Eze Village s na. Ta žena ne mora uvijek biti njegova ljubavnica, supruga /Ncfsn, prijateljica ili čisti mit, već ta žena trebala bi biti majka. iglo ni čuti ni vidjeti. A tako je bilo sve dok njegova supruga /Ncfsn na svijet nije donijela njihovo drugo dijete, sinčića Davida. u stvar. No, možete zamisliti kako se osjećaju moja supruga /Ncfsn i kćer koji sve to proživljavaju, iako s događajem nemaju ni j Zagrebu. U vođenju podruma pomože mu obitelj; supruga /Ncfsn Mirjana, sinovi Luka i Matija te kćer Dora. ♣ Vina u ponudi: es Vejzović). ♣ Moćni Tuna (Enes Vejzović) i njegova supruga /Ncfsn Lucija (Nikolina Pišek) imati će veliki utjecaj na svakodnevic ostao otac ♣ U četvrtak je u Zagrebu Vania Bosnić, supruga /Ncfsn veznog nogometaša madridskog Reala i hrvatske reprezenta a i ne, ne zvuči čudno. Meni nitko nije vjerovao da supruga /Ncfsn mogu više voljeti zbog nekog trećega, ali DA mogu. Valjda zi impotenciju. Iako je pregled ustanovio da njegova supruga /Ncfsn nije djevičica, zbog sumnji je markiz odlučio okončati glasine : 40 godina ♣ Bivši potpredsjednik Al Gore i njegova supruga /Ncfsn Tipper najavili su u lipnju 2010. godine da se razvode nakor ibih dvije kćeri i dva sina. S obzirom na to da moja supruga /Ncfsn tvrdi da je najljepše biti u drugom stanju, tko zna što me jo iz Samobora. Pehare najboljim ekipama predala je supruga /Ncfsn pokojnog Pavla Ivanca gđa Katica Ivanec a pravi štimung do ntio, uslijedili su novi susreti. Jednog dana njegova supruga /Ncfsn došla mi je sva uplakana i molila da ih posjetim kako bi ispo ro krevet na kat i dva madraca za djecu. Sve ostalo supruga /Ncfsn je dala policiji kad su došli po mene. ♣ Kad mi se ostvario oi juje, prepoznaje i prekida EPI napadaj. Prije Frida supruga /Ncfsn je radila 4 - satno radno vrijeme i živjeli smo u strahu. Fridi ulture i u akciji čišćenja bio je sa sinom Markom, a supruga /Ncfsn Ljiljana donijela je kolače za okrjepu. Marko je došao iz Za irao je Blagdanski sajam kojeg je službeno otvorila supruga /Ncfsn hrvatskog predsjednika, prof. Josipović. Događaj oblikovan skama kao, recimo, znanstvenik, glazbenik, suprug, supruga /Ncfsn. Tu je toliko maski lažnog ega. Netko tko se probudio i živi : u tome pomažemo joj moja majka, punica i ja, ali supruga /Ncfsn je jako pedantna i sve to s lakoćom organizira i uređuje. Cu mo ne obavlja sam, već mu u tome zdušno pomaže supruga /Ncfsn Barica i njihovo dvoje djece, te stalni zaposlenici. Osim što . Knjižaru vodi slijedećih 50 godina, Marija Fogina, supruga /Ncfsn, koja osniva i posudbenu biblioteku, prvu takve vrste u Karl rane kao teme, među ostalim svakako i to što moja supruga /Ncfsn predaje prehranu i nutricionizam na Sveučilištu Ryerson u Ti za njim još godinama. Danas je ipak sretna majka i supruga /Ncfsn. Hvala Bogu. Hvala Bogu? Eh, Martina, i tebi moja sućut, m čenje, jer ga više neće doživljavati kao partnera ili supruga /Ncfsn, nego kao oca svoga djeteta. U želji da stvori sigurno i sklac ačko-neretvansku, gdje se od jutra nalazi i njegova supruga /Ncfsn. Nakon krim obrade osumnjičene će odvesti pred istražnog života. Ona je pjesnikinja i pripovjedačica, majka i supruga /Ncfsn, vjernica i patriotkinja, ali ponajprije osoba žive mašte i zr

Slika 87 Primjer pogrešnog rezultata za pretragu imenice ženskog roda "supruga"

Sljedeći primjer pogrešno morfosintaktički označenih riječi u hrWaC korpusu može se vidjeti kod imenice "pila" (oruđe koje se sastoji od nazubljene metalne (čelične) oštrice, a služi za rezanje stabala, drva i drugih materijala (kamena, željeza)) i glagola "piti". Na slici 88 nalazi se dio rezultata pretrage hrWaC korpusa za imenicu "pila", gdje je vidljivo kako korpus osim imenice "pila" prikazuje i rezultate za glagol "piti" u perfektu trećeg lica množine "pile" te imenicu "pile" koja se odnosi na mladunče kokoši. Ista je situacija ukoliko se pretragom korpusa želi dobiti prikaz perfekta glagola "piti" u trećem licu jednine, "pila", tada će korpus u rezultate pretrage uključiti i imenicu "pila" (Slika 89), što daje pogrešne rezultate za postavljen upit, a samim time polaznike navodi na pogrešno tumačenje riječi.

Na hrenovke u limenci smo navikli, ali na cijelo pile /Ncnsa u limenci nikako. Naime, to je pile pripremljeno
rom. Bila je nesigurna, kasnila je na snimanja i pila /Ncfcpg previše tableta. Pedantni Olivier, obojednut točan
a kraljice i druge pjesme te se iz donesenih čaša pila /Ncfcpg voda. Tako okićeno drvo stajalo je pored zdenca
električne baterije koja se puni tijekom uporabe pile /Ncfsa. ♣ Održivo poslovanje Zeleno poslovanje ♣ Zele
u iz kafića u drugoj zgradi svima kojima se kava pila /Ncfcpg. U ušima mi još odzvanja zajedljivo cerekanje i
program odvikavanja od alkohola ali sam i dalje pila /Ncfcpg. Također su mi dijagnosticirali i ranu fazu raka ♣
radi, osiguravamo kompletnu uslugu održavanja pila /Ncfcpg. Čast nam je naglasiti da kao sirovinu za sve naš
itnost sastoji se od proizvodnje tračnih i kružnih pila /Ncfcpg za obradu drveta. Osim proizvodnje novih tlačer
je 98 tona materijala (stabala, vode, motornih pila /Ncfcpg, kemikalija i još štošta) da bi se proizvela tona i
najobičnija metoda. Potrebni alatu su: sjekire, pile /Ncnsn za orezivanje, grablje i lopate. - Mehaničke met
e. Otkriveno je da djeca, čije su majke redovito pile /Ncnsn mlijeko tijekom trudnoće, imaju znatno manji r
remaju upravo za Božić. Purica, patka, guska ili pile /Ncnsn svejedno, s mlincima ili s krumpirima i povrćem.
idim bas neki veliki smisao. ♣ Osim ako se radi o pili /Ncfsl naopako, sto bi možda donekle ispravilo dojam.
metabo. U ponudi su sve vrste bušilica, brusilica, pila /Ncfcpg i ostalih alata za obradu drveta, metala i upotre
m vijeku pila. Osim pomoći kod upuštanja novih pila /Ncfcpg u radi, osiguravamo kompletnu uslugu održavanj
ali na cijelo pile u limenci nikako. Naime, to je pile /Ncnsn pripremljeno za konzumiranje ili daljnju doradu
.. A ne mlakonja ko ja. Još ako ima kakvu dobru pilu /Ncfsa pa s njom dođe doma po " Ženu svog života ", pa
C oko sat vremena. U pola pečenja preokrenite pile /Ncnsa na drugu stranu, ali nemojte ga bosti vilicom, ne
o smiješan, a hvalevrijedan. Ne upotrebljavaju pile /Ncnsa ni sjekire, ne zato što od njih žulji rastu, znoj cu
tražnjem dijelu zatka one imaju leglicu u obliku pile /Ncfsq, koja im služi za rezanje kožice ploda i odlagan
mo zapapirili utruku čiji profil izgleda kao zubi na pili /Ncfsl, a za osvježanje se pobrinula kiša i blato. Na sv
aju sistema za piljenje i to od malih radioničkih pila /Ncfcpg do kompletnih sustava za manipulaciju i piljenje
i jasno napisano Osobno mislim da i u " jelu i u pilu /Ncfsa ", kao i u svemu ostalom treba biti umjeren.... Č
c. ♣ Plesao se mađarski čardaš, pripremao fiš, a pila /Ncfsn su se ponajbolja vina. Ciganski ansambl je bila a
, a dolazi u raznim oblicima, od spreja do jela i pila /Ncfcpg. Prikladno je časopis za znanstvenu fantastiku ♣
Radi se o projektu numerički upravljene tračne pile /Ncfsq za rezanje metala. Prototip tog istog stroja je ni
ckicama prepečenog kruha. ♣ Očišćeno i oprano pile /Ncnsa posolite i poparite izvana i iznutra. Nasolite očiš
rekli, kako sudiš tako će ti i suditi. Okrenemo li pilu /Ncfsa naopako mogli bi stvari postaviti ovako. Crkva Sv
a obrtnička zanimanja. ♣ Trostruka vodilica lista pile /Ncfsq i podizni štap jamče izvanredno ponašanje pri p
popiju koje piće. Djeca majki koje su umjereno pile /Ncnsa u trudnoći kasnije se ne razlikuju od svojih vršnj
jci ugrađenoj bateriji koja se puni tijekom rada pile /Ncfsq ♣ Mala električna podna pila iz naše linije građe
011 - ožujka 2012. ♣ Pula: 28 - godišnjak ukrao pilu /Ncfsa za kamen i hidraulični čekić ♣ Pulska je policija,
majčina dušica, crvena slatka paprika... Stavite pile /Ncnsa u vatrostalnu zdjelu, oko njega poslažite krumpi
dištu dvije projicirane laserske linije. Preklopna pila /Ncfsn ima i dva produžetka na izvlačenje za rad s duži
avljam vam Kalimera. ♣ Kalimero je malo crno pile /Ncnsn, junak talijansko / japanskog crtića uz kojeg su
pogodna i za profesionalne rez ♣ Snažna podna pila /Ncfsn za velike dubine rezanja u zatvorenom prostoru
tanja rezne ploče. ♣ Lagana i kompaktna podna pila /Ncfsn sa benzinskim motorom za rezanje betona i asfa
i istovara stroja sa kamiona ♣ Električne podne pile /Ncfsn koje se mogu koristiti za profesionalno rezanje ♣
odne pile FS 200 B / 250 B ♣ FS 200 B ♣ Snažna pila /Ncfsn za profesionalnu upotrebu za dubinu rezanja do
zaciji institucija i države. ♣ Još jedna karbonska pila /Ncfsn stigla je u redakciju. Tvrtka TCT velikodušno nan
puni tijekom rada pile ♣ Mala električna podna pila /Ncfsn iz naše linije građevinskih strojeva ♣ Električna p

Slika 88 Primjer pogrešnog rezultata za pretragu imenice "pila"

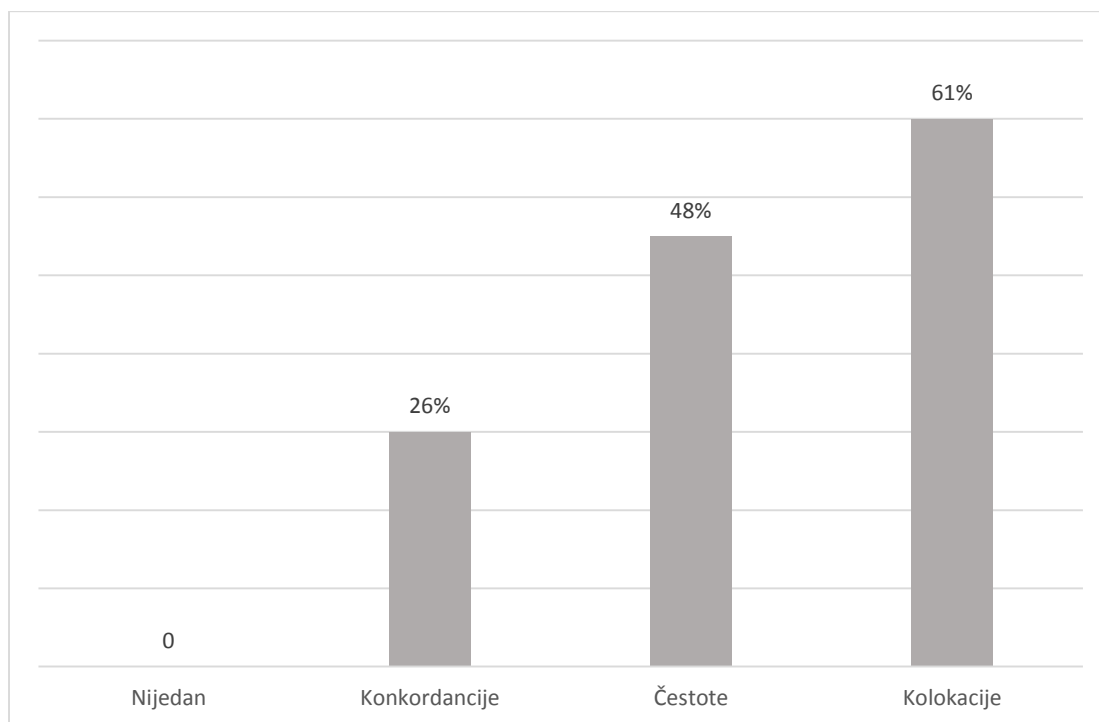
na Šolti. Dida i tata su ujutro sidili u kužini i **pili** /Vmp-pm su kavicu. Tata je uz kavicu čitao novine. Dida je uz kavicu krenuli u sedam sati, a nedugo zatim smo **pili** /Vmr-3s kavicu u Omišu. ♣ Uspion smo počeli iz Borka odakle p...
će, ko ne pije i prije će, n živi bili i još dugo **pili** /Vmr-3s . Hvala ti domaćine, prasile ti se krmadžine, male sedr...
anu. U 2010. godini, slatka pića svaki dan je **pilo** /Vmp-sn 30 % dječaka i 22 % djevojčica. ♣ Djevojke u razdoblj...
m se da je nekada bilo bolje, nekada se više **pilo** /Vmp-sn , " konzumirala " oštarija u punom smislu riječi. Dana...
0,34 a. 37 - 43) ♣ S njime smo zajedno jeli i **pili** /Vmr-3s pošto uskrsnu od mrtvih. ♣ Čitanje Djela apostolskih ♣
n? ♣ Ivan. Sićam se, ka ', e... ♣ Roko. E, ka ', **pili** /Vmp-pm smo, zajebavali se... Brale, da danas etilni alkohol pi...
rza na svijetu spavala je u dječjem krevetu, **pila** /Vmp-sf čaj, koristila zahodsku školjku i pravila društvo Jackso...
ovnu djelatnost? Zar nitko ne vidi da se tako **pili** /Vmr-3s grana na kojoj doista svi sjedimo... Pišu Marijan Šime...
ru. Već nakon nekoliko sekunda iza kako smo **pili** /Vmp-pm koji alkoholni napitak može se dokazati alkohol u naš...
dje nikoga. Jedino nije bilo alkohola pa smo **pili** /Vmp-pm bezalkoholno pivo, jer uz rakove baš ne možeš piti na...
o scenarij za Plavu TV. Producenti su mu već **pili** /Vmr-3s krv, nezadovoljni predloženim razvojem scenarija. ♣
kontracepcijske pilule. Prvih 10 mjeseci sam **pila** /Vmp-sf Triquilar a kasnije sam presla na Yasmin. Zadnjih 6 m...
; trbuščiću izgleda savršeno. Na svadbi nisam **pila** /Vmp-sf , ali sam bila glavna na podiju. S bratom sam uzvanic...
talno jednom tjedno. Da bi nam biljke lakše **pile** /Vmr-3p vodu i bolje rasle, ne zaboravite malo tlo oko njih ok...
e više nigdje nije zaposlio. Majka je također **pila** /Vmp-sf , ali je uspijevala zadržati stalno zaposlenje, a iz van...
e, a zatim je prešla na žesticu. U početku je **pila** /Vmp-sf u društvu, a kasnije sama, da ju nitko ne vidi. Obitelj...
ori ga Marija i pozove sve za stol. ♣ Dok smo **pili** /Vmr-3s aperitiv, domaćin je tražio da mu pričam o prilikama...
line kada je iznova sve krenulo nizbrdo. Nije **pila** /Vmp-sf više 3 do 4 dana u tjednu kao prije, već svakodnevno...
iteljji i pronasla sam ljubav u krivom društvu, **pila** /Vmp-sf sam alkohol redovno i pusila marihuanu. Moji su roditi...
debljine od 6 mm. **Ima vodeno hlađenje, a pila** /Vmp-sf je kružna. Reže vrlo precizno, točno zahtane komadi...
je došlo puno hladna bilo je lakše. Ma isto se **pilo** /Vmp-sn ka da je podne. Jer, vrag bi se i mogla napiti dosta po...
toga razumjeti ljude koji piju čaj. Nisam ga **pila** /Vmp-sf ni kad sam bila bolesna. Čaj je za mene jednostavno...
diti se ujutro mamurna i povraćati. Otada je **pila** /Vmp-sf povremeno van kuće u društvu. Sa 25 godina počelo j...
vina od maraštine u prošlosti su se u pravilu **pila** /Vmp-sf samo u najsvečanijim prigodama. U vinogradu je sort...
obzira koliko puta kreme nanosili na kožu ili **pili** /Vmr-3s razne hranjive tvari one neće nikada doći na potrebni...
dhi Lanson Black Label. Uz ajngemahtec smo **pili** /Vmr-3s mladi rizling kojem su Tomci prvi puta ostavili 7 gram...
ormalno s obzirom da sam tablete jako dugo **pila** /Vmp-sf .. Sta mi mozete reci za trudnocu...??? ♣ 10.01.2011...
u stalnom pokretu s ovim alatom. ♣ Potezna **pila** /Vmp-sf GCM 12 GDL Professional bit će dostupna u specijalizi...
vanizma: za razliku od standardnih strojeva, **pila** /Vmr-3s se ne navodi pomocu kliznog postolja nego pomoću kl...
ia popije više vode od toga, isto je kao da je **pila** /Vmp-sf vino usprkos velikoj ljetnoj vrućini (na sjevernoj hem...
se s njim pomiješati voda. ♣ Aleksandar i ja **pili** /Vmp-pm smo ga cijelog. Imala sam osamnaest, a on dvadeset...
im stanu na semaforu. ♣ Taksisti voze iako su **pili** /Vmp-pm alkohol, pa čak i ne pokazuju osnovnu humanost npr...
n običaju licemjerni. Jeli bismo najzdravije, **pili** /Vmr-3s bismo najbolje, ali platili bismo kao da smo kupili ind...
8 h... ♣ Kako su živjeli stari Grci? Što su jeli i **pili** /Vmp-pm te kako su se zabavljali? Teško je danas zamisliti život...
rkova ♣ Kako su živjeli stari Grci? Što su jeli i **pili** /Vmp-pm te kako su se zabavljali?... 12 svibnja... 18 h... ♣ Kak...
ručka reče i povuče se u kuhinju. ♣ Dok smo **pili** /Vmr-3s kavu, pridružila nam se ona gospođa i obrativši se me...
re onda sam stavio čaše iz kojih su gledateljji **pili** /Vmp-pm , uglavnom pivo i vino, tijekom performansa. Mnogo :

Slika 89 Primjer pogrešnog rezultata za pretragu perfekta glagola u trećem licu jednine 'pila'

Upravo to je jedan od razloga zbog kojeg dio lektora smatra kako korpusne nije dobro koristiti u izravnoj nastavi sa studentima jer ne žele studente dovesti u situaciju da korištenjem korpusa nauče netočne podatke i informacije.

Upitnikom se željelo istražiti kako lektori vide ulogu određenih korpusnih analiza u svome nastavnom radu, odnosno za koju korpusnu analizu smatraju da bi im bila od najveće koristi u procesu pripreme nastave i nastavnih materijala za poučavanje hrvatskog jezika. Ponudene korpusne analize u upitniku su bile konkordancije, kolokacije i čestote te je stavljena dodatna opcija "Nijedan" koja podrazumijeva kako nijedan korpusni alat ne koristi lektorima u

nastavnom procesu. Analiza koju je odabralo 61% lektora su kolokacije, 48% lektora je odabralo čestote, dok je najmanjem broju lektora bila zanimljiva analiza konkordancija za koju se odlučilo 26% lektora. Opciju "Nijedan" nije odabrao nitko od lektora, što podrazumijeva kako svi sudionici radionice smatraju korpusne alate i analize korisnim sredstvom za poučavanje jezika. (Grafički prikaz 90)

Slika 90 Stav ispitanika o korisnosti korpusnih analiza za pripremu nastave i nastavnih materijala

Rezultati istraživanja provedenog anketnim upitnikom dokazali su drugu hipotezu rada da će lektori biti spremniji koristiti računalne korpuse i korpusne alate u pripremi nastavnih materijala ukoliko prođu za to predviđenu edukaciju. S postotkom od 96% dokazano je da većina lektora koja je prisustvovala radionici o korištenju i funkcioniranju hrvatskih računalnih korpusa spremna koristiti korpus kao sredstvo, tj. alat za pripremu materijala u sklopu svog nastavnog procesa. Samim time je podignuta i svijest među lektorima o korisnosti računalnih korpusa te njihovog doprinosa u području učenja i savladavanja hrvatskog jezika. Dokazano je kako nedostatak iskustva s programskim alatima, tj. aplikacijama može uzrokovati izbjegavanje korištenja novih tehnologija i načina na koje se uči hrvatski jezik. Cilj ovog rada nije poticati izbjegavanje tradicionalnih načina pripreme i provođenja nastave uz pomoć jezičnih udžbenika i gramatika, već poboljšanje postojećih materijala i metoda za pripremu nastave i nastavnih materijala. Računalni korpusi na brz i jednostavan način poboljšavaju pripremu nastave i omogućavaju lektorima neiscrpan izvor primjera korištenja uporabnog hrvatskog jezika te

studentima i učenicima mogu biti od velike koristi. Iz njih lektori mogu filtrirati informacije o tome čemu dati prednost u procesu poučavanja jezika. Zanimljiv je i podatak kako većina lektora smatra da bi korpusi bili od koristi u izravnom kontaktu sa studentima, što dokazuje da kod lektora postoji pozitivan stav i stupanj zadovoljstva u radu s računalnim korpusima koji se treba nastaviti uzdizati po pozitivnoj putanji. Dodatnom edukacijom i nadogradnjom baze znanja lektora mogao bi se postići cilj da korpusi postanu sastavni dio profesionalnog rada svih lektora u procesu poučavanju hrvatskog kao inog, ali i kao materinskog jezika.

Anketnim upitnikom iz 7. poglavlja došlo se do spoznaje da, s obzirom na formalni ili neformalni oblik edukacije o korpusnoj lingvistici, velik udio lektora u danom uzorku (42,9%) nikada nije bio u doticaju s korpusnom lingvistikom te iz tog razloga ne koriste korpuse i korpusne alate u izravnoj nastavi sa studentima, dok 10,7% lektora koji nisu stekli formalnu edukaciju u korpusnoj lingvistici ipak koriste korpuse i korpusne alate za pripremu nastavnih materijala. Iako je više od polovine lektora (57,1%) bilo na neki način u doticaju s korpusnom lingvistikom putem dodatnih edukacija u obliku seminara, radionica, tečajeva, kongresa ili formalnog obrazovanja, njih 32,2% nije skloni korištenju korpusa u pripremi nastavnih materijala, dok svega 14,2% lektora koristi korpuse i korpusne alate za pripremu materijala za poučavanje i u izravnom radu sa studentima. Zanimljiva je razlika u dobivenim rezultatima iz 6. poglavlja gdje je veći broj lektora bio na neki način u doticaju s korpusnom lingvistikom te lektori u većem broju nisu skloni koristiti korpuse za pripremu nastavnih materijala kao ni u izravnoj nastavi s polaznicima, dok se 96% lektora koji su prošli radionicu o računalnim korpusima u sklopu SIH-a izjasnilo kako će nakon održane radionice koristiti korpuse alate za pripremu nastavnih materijala, a 87% lektora se izjasnilo kako će ih koristiti u izravnoj nastavi s polaznicima. Provedenom analizom anketnih upitnika iz 7. i 8. poglavlja može se zaključiti kako su lektori koji su sudjelovali na radionici pozitivnije reagirali na uporabu korpusa od lektora iz 7. poglavlja. Razlog tome se možda nalazi u obliku edukacije s kojim su se lektori susreli odnosno način na koji su bili educirani o uporabi korpusa jer najzastupljeniji su oni lektori (iz analize u 7. poglavlju) koji ne posjeduju znanje i nisu upoznati s temom korpusnih alata, a razlog tome vjerojatno leži u nedostatku educiranja o načinima korištenja korpusa i korpusnih alata. Dakle, može se zaključiti kako na danom uzorku većina lektora nije upoznata s temom i načinom rada korpusnih alata te, iako je bila u doticaju s korpusnom lingvistikom, nije dovoljno educirana o načinima pretraživanja korpusa i uporabe korpusnih alata.

Većina lektora iz analize u 7. poglavlju se izjasnila kako bi edukacija trebala staviti težište na usvajanje praktičnih znanja iz korpusne lingvistike, posebice načine pretraživanja i korištenja korpusa i korpusnih alata. Upravo je radionica na SIH-u bila organizirana na način gdje se

lektore upoznalo s mogućnostima pretraživanja hrWaC korpusa i objašnjenja sučelja odnosno naredbi i funkcija koje lektori mogu koristiti za pretraživanje korpusa, postavljanje pravilnih upita i provedbi korpusnih analiza koje im mogu poslužiti za pripremu nastavnih materijala. Možda je to jedan od razloga zbog kojeg se velik broj lektora izjasnio da će hrvatske računalne korpuse koristiti u svom budućem radu jer je težište radionice bilo stavljeno na usvajanje praktičnih znanja iz korpusne lingvistike.

Zaključno, rezultati u ovom poglavlju dokaz su druge hipoteze rada koja tvrdi da su lektori koji prođu edukaciju o korištenju računalnog korpusa hrvatskog standardnog jezika skloniji korištenju korpusa za tumačenje problematičnih jezičnih struktura i pravila.

9. ULOGA RAČUNALNIH KORPUSA U PRIPREMI NASTAVNIH MATERIJALA I PROVEDBI NASTAVE HRVATSKOG KAO INOG JEZIKA

U svrhu istraživanja utjecaja i uloge hrvatskih računalnih korpusa u poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika, provedeni su produbljeni intervjui²⁹ na četiri ispitanika koji predaju hrvatski kao drugi jezik. Cilj je intervjua bio „upoznavanje s razlozima određenog ponašanja koji se sastoji od mnogo potpitanja, argumentacija, ispitivanja pozadine mišljenja i stavova i sl.“ (Lamza Posavec, 2006) Riječ je o četiri lektora s Filozofskog fakulteta u Zagrebu koji su zaposleni na Croaticumu, Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik koji se smatra „najvećom i središnjom ustanovom za poučavanje hrvatskog kao inog jezika.“ (Cvitanušić, Đorđević, 2012) Produbljenim intervjuiima se želio dobiti uvid u stavove lektora o nastavnom procesu, njihovo mišljenje o uvođenju novih oblika poučavanja u poduku hrvatskog jezika te na koji način bi promjene utjecale na njih, njihov rad sa studentima, proces osmišljavanja nastavnih jedinica i stvaranja materijala za nastavu. Osnovni cilj istraživanja bio je utvrditi stajalište lektora o ulozi računalnih korpusa u sklopu poučavanja hrvatskog jezika iz razloga što oni imaju najbolji i direktan uvid u nastavni proces te je njihovo mišljenje vrlo relevantno za proces izrade modela korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog jezika.

Istraživanje je koncipirano na način da se sa svakim od lektora naprave dva dubinska intervjua te održi ogledni nastavni sat za pripremu kojeg će lektori koristiti neki od hrvatskih računalnih korpusa za provedbu nastavne jedinice po vlastitom izboru i nahođenju. Lektorima je ostavljen slobodan izbor hoće li korpusne koristiti za pripremu nastavnih materijala i vježbi ili će ih pokušati integrirati u izravnoj nastavi sa studentima.

Pitanja vezana za prvu intervju su podijeljena u nekoliko skupina. Prva skupina pitanja odnosi se na utvrđivanje osnovnih uvjerenja lektora o poučavanju hrvatskog kao inog jezika kojima se željelo identificirati nastavne potrebe lektora te dobiti opći uvid u njihov pristup nastavi i poučavanju te osnovne pozadinske informacije o samim lektorima u smislu formalnog obrazovanja i integracije novih metoda u proces poučavanja jezika. Druga skupina pitanja odnosi se na utvrđivanje stupnja poznavanja i razumijevanja korpusne lingvistike, odnosno u kolikoj mjeri su lektori upoznati s korpusima i korpusnim alatima. Želio se ustanoviti njihov stav o promjenama u nastavnom procesu koje bi nastale uvođenjem korpusnih alata u poučavanje hrvatskog jezika te smatraju li ih korisnim ili ne te kako bi se te promjene odrazile na postojeću nastavnu poduku. Treća skupina pitanja odnosi se na eventualne nejasnoće ili

²⁹ engl. in-depth intervju (Lamza Posavec, 2006)

pitanja koja lektori imaju o provedbi istraživanja i razumijevanju korpusnih metoda i alata. Četvrta skupina pitanja istražuje stavove lektora o nastavi i ishodima učenja. Cilj ove skupine je identificirati potrebe lektora za konkretnu grupu studenata kojima u akademskoj godini 2015./2016. u zimskom semestru drže nastavu iz hrvatskog jezika te dobiti uvid u strukturu polaznika i njihov stupanj znanja. Peta skupina pitanja odnosi se na identificiranje vlastitih potreba lektora za uključivanje korpusnih alata u nastavni proces te opisuje proces osmišljavanja i izrade nastavne jedinice koja će uključivati korištenje korpusnih alata u nastavi. Nakon provedenog prvog intervjua istraživanje se usmjerilo na proces izrade nastavnih jedinica uz pomoć korpusnih alata koje su lektori prezentirali svojim grupama polaznika. Svaki od lektora je odabrao nastavnu cjelinu koju je trebao pripremiti uz pomoć korpusnih alata, dok su sami lektori mogli odlučiti hoće li ili ne koristiti korpuse u izravnoj nastavi sa studentima. Nakon održanog nastavnog sata lektori su svojim grupama podijelili anketne upitnike kako bi se dobila povratna informacija od studenata. Upitnikom se želio utvrditi stupanj zadovoljstva studenata održanom nastavom koja se temelji na korpusnim primjerima i metodi poučavanja inog jezika uz pomoć korpusa. Analiza upitnika provela se pojedinačno za svaku grupu polaznika zbog toga što je riječ o grupama na različitim stupnjevima učenja jezika te stoga polaznici posjeduju različiti stupanj poznavanja hrvatskog jezika. Želio se dobiti uvid u stav i mišljenje studenta hrvatskog kao inog jezika o novim metodama učenja te u kolikoj mjeri su polaznici otvoreni za uključivanje novih metoda i pristupa poučavanju hrvatskog jezika. Isto tako, željelo se ustanoviti smatraju li korpusne vježbe i pripremljen nastavni materijal studenti korisnim u procesu usvajanja jezičnih vještina i unapređenja vlastite jezične baze znanja hrvatskog jezika.

Drugi dio intervjua s lektorima je proveden nakon održane nastavne poduke i njime se želio ustanoviti stupanj zadovoljstva lektora održanim nastavnim satom, pripremom nastavnih materijala i cjelokupnim nastavnim procesom u kojem su koristili korpuse i korpusne alate. Isto tako željelo se istražiti u kojoj mjeri se poučavanje razlikovalo od tradicionalnog pristupa poučavanja hrvatskog kao inog jezika kojim se inače koriste lektori te hoće li nakon provedenog istraživanja nastaviti s korištenjem korpusa u svome radu te kakvom smatraju ulogu korpusnih alata u svome budućem razvoju kao nastavnika i lektora.

Lektori koji su sudjelovali u istraživanju bit će imenovani na sljedeći način: Lektorica A, Lektor B, Lektorica C i Lektorica D . Analiza intervjua bit će prikazana za svakog lektora u zasebnom poglavlju ovog rada gdje će se dobiti uvid u njihov kognitivni proces razmišljanja o procesu poučavanja hrvatskog kao inog jezika i korpusnoj lingvistici. Oznake za citiranje ispitanika sadržavat će naziv lektora koji je intervjuiran i broj intervjua. Za Lektoricu A oznake

će biti LA 1 i LA 2: broj jedan se odnosi na citate i izjave ispitanice iz prvog dijela intervjua dok se broj dva odnosi na izjave iz drugog dijela intervjua. Za Lektora B oznake će biti LB 1 i LB 2, za Lektoricu C oznake će biti LC 1 i LC 2, a za Lektoricu D, LD 1 i LD 2.

Prikaz cjelovitih pitanja za provedbu produbljenih intervjua je moguće vidjeti na kraju dokumenta u sekciji Prilozi pod nazivom Prilog C, dok je prikaz cjelovitog anketnog upitnika za studente također moguće vidjeti u sekciji Prilozi pod nazivom Prilog D.

9.1. Rezultati istraživanja za Lektoricu A

9.1.1. Pozadinske informacije

Lektorica A je viša lektorica sa stalnim mjestom zaposlenja na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na Croaticumu, Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik, a u struci radi od završetka studija.

U svome bogatom radnom iskustvu predavala je i hrvatski kao materinski jezik tijekom dvije godine u osnovnoj školi te je svoje stavove o razlikama između predavanja hrvatskog kao materinskog i hrvatskog kao inog jezika opisala na sljedeći način:

„Potpuno je drugačiji pristup, jer kada se predaje hrvatski kao ini to se radi kao što se radi u školama stranih jezika. Studenti i učenici nemaju tu govorničku intuiciju, tj. kompetenciju. Treba im se znati racionalno objasniti jer se ne može računati da oni nešto znaju sami po sebi.

Kada se predaje hrvatski jezik u školama onda se traži metajezično znanje jer ne predajete samo jezik, nego i o jeziku, za razliku od nas gdje se ne traži da studenti ovladaju metajezičnim znanjem i teorijom nego da steknu jezičnu kompetenciju na nekoj razini.“ (LA, 1)

Osim što predaje, Lektorica A sustavno sudjeluje na kongresima i znanstvenim projektima, bavi se jezičnim istraživanjima, objavljuje znanstvene radove, uređuje knjige i časopise te je izdala velik broj udžbenika i vježbenica za učenje hrvatskog kao inog jezika koji se koriste za poučavanje studenata na svim stupnjevima na Croaticumu. Teme kojima se najčešće bavi u svome istraživačkom i znanstvenom radu opisuje na sljedeći način:

„Teme kojima se bavim su glotodidaktičke, dakle poučavanje hrvatskog kao inog jezika. Istraživanja sa strane standardnog jezika, znači opis jezika koji je onda temelj glotodidaktičkoj primjeni. Imam različite standardološke teme i neke koje se tiču javnog jezika, funkcionalnih stilova i sl.“ (LA, 1)

9.1.2. Prednosti, nedostaci i preference glede poučavanja hrvatskog jezika

Lektorica A održava nastavu na svih jezičnih stupnjeva, no stupnjeve koje najviše voli držati su vježbe 5 koje se odnose na stupanj B2+ zbog toga što studenti „u toj fazi imaju jednu razinu jezične kompetencije i zapravo ništa nije teško.“ (LA, 1) Svoj stav o preferencijama glede poučavanja hrvatskog jezika naprednim grupama studenata povezuje s mogućnošću poučavanja studenata i o hrvatskoj kulturu te ga opisuje na sljedeći način:

„Sada mi je ugodnije raditi s višim stupnjevima poučavanja jer tu može bolje doći do izražaja preklapanje poučavanja jezika s poučavanjem kulture. Kultura se poučava na svakom stupnju na neki način, ali recimo da tu neke moje druge kompetencije mogu doći do izražaja.“ (LA, 1)

Stupnjevi koje u manjoj mjeri voli držati odnose se na rad sa studentima koji su početnici u učenju jezika. Svoj stav i iskustvo rada s početnim stupnjevima opisuje:

„To je kao vađenje zdravog zuba. Oni puno emotivnije shvaćaju lektora na početku učenja nego kasnije, zato što su tada samostalni. Međutim, jako se velika veza stvori na tom početnom stupnju. Jako osobno shvate lektora i sve što im lektor govori. Emocionalni naboj na nižim stupnjevima je sveći.“ (LA, 1)

Struktura polaznika i studenata na Croaticumu je raznolika i grupe s kojima lektori rade su vrlo heterogene u odnosu na jezično porijeklo studenata, što također može utjecati na lektorovo iskustvo u održavanju nastave. Do sada je kroz Croaticum prošao velik broj studenata iz „130 različitih zemalja, dok ih je na visokom stupnju najviše stranih kroatista, konkretno Poljaka koji imaju izvrsne studije i vrlo visoke kompetencije.“ (LA, 1) Još jedan razlog zbog kojeg Lektorica A preferira poučavanje viših stupnjeva je u tome što se „na višim stupnjevima radi više s govornicima sličnih jezika i s pravim studentima filologije, što olakšava rad jer oni puno toga već znaju.“ (LA, 1)

U razgovoru o načinu na koji Lektorica A vidi svoje prednosti kao lektora hrvatskog jezika vidljivo je kako važnost pridaje sistematičnom načinu oblikovanja nastavnih materijala koji će omogućiti studentima bolje razumijevanje i usvajanje hrvatskog jezika, a struci kvalitetne udžbenike na temelju kojih će moći provoditi nastavu. Njezin stav o svojim lektorskim prednostima je sljedeći:

„Mislim da je moja prednost i prednost drugih kolegica sistematičnost, jer sistematski radimo nastavne materijale i od njih objavljujemo udžbenike koji onda postaju javno dobro. Mislim da od toga ima koristi cijela struka i zajednica jer koliko god da lektori daju dobre materijale, ako to ostaje na razini papir, a to je nesistematično i gubi se. Ipak je knjiga puno koherentnija nego što su nastavni materijali. Možda mi je prednost to što imam strpljenja do kraja pa objaviti knjigu.“ (LA, 1)

Nadalje navodi kako postoji mali broj udžbenika i materijala za učenje hrvatskog kao inog jezika zbog toga što je „hrvatski jezik, jezik s malo govornika koji se u svjetskim razmjerima relativno malo poučava te je zbog toga većina udžbenika za hrvatski jezik namijenjena poučavanju heterogenih skupina znači da se poučavaju učenici različiti po prvom jeziku i da se

poučavaju učenici koji su različiti po svrsi učenja.“ (LA, 1) Na Croaticumu je Lektorica A sa svojim kolegama napisala i uredila udžbenike za skoro sve jezične stupnjeve koji se poučavaju te su oni osnovna nastavna literatura koja se koristi za učenje jezika. LA navodi kako su u tim udžbenicima artikulirani najefikasniji načini za poučavanje stranih jezika na osnovnim i naprednim razinama.

Osim gore navedenog, želio se saznati stav o tome što Lektorica A smatra svojim jakim stranama kao lektora u održavanju nastave i radu sa studentima. Ističe kako je vrlo važno uspostaviti ugodnu atmosferu za studente kako bi se opustili i što jednostavnije se upustili u komunikacijski proces koji je važan dio savladavanja jezičnih kompetencija. Tvrdi da je to „pomalo i klaunski posao, no jako je važno da se oni osjećaju dobro i lagodno jer samo tako mogu dobro govoriti. Ako imaju tremu i ako se osjećaju loše onda od toga nema ništa.“(LA, 1) Kao drugu svoju važnu karakteristiku u održavanju nastave navodi kako joj je „jaka strana što dosta radi na osamostaljivanju studenata, odnosno na tome da ih nauči da samostalno uče.“ (LA, 1) Proces učenja studenata da samostalno uče i proučavaju jezik ima velik značaj zbog toga što nije dovoljno samo pohađati nastavu i odrađivati vježbe, već je vrlo važno da studenti sami nakon završenog sata ili semestra nastavljaju kontinuirano usavršavati svoje znanje jezika. Ovo je značajna činjenica za uključivanje korpusnih alata u proces učenja zbog toga što se putem njih studente potiče na samostalan rad i učenje jezika.

Kada je riječ o nedostacima odnosno izvorima frustracija s kojima se lektori susreću u svome radu, Lektorica A navodi kako joj ni nastava ni studenti nikada nisu izvor frustracije te da su studenti uvijek vrlo motivirani za učenje jezika, a ona radi ono što voli. Ono što je najviše smeta u radu odnosi se većim dijelom na prostorni aspekt, odnosno na radne uvjete koji se tiču računalne opreme koja se učestalo kvari, skučenost radnog prostora zbog toga što su svi zaposleni lektori smješteni u dvije manje prostorije gdje nitko nema vlastito radno mjesto, a sukladno tome lektori nemaju ni vlastito računalo, već rade na nekolicini zajedničkih računala. Uz želju za poboljšanjem radne okoline, Lektorica A navodi kako bi bilo dobro kada bi imali više podrške za objavljivanje udžbenika.

9.1.3. Prikaz potreba lektora u nastavnoj poduci te analiza načina na poučavanja hrvatskog kao inog jezika

Lektorica A smatra kako proces poučavanja hrvatskog kao inog jezika ovisi o tome tko uči jezik te uvelike ovisi o motivima i potrebama te osobe, njihovim interesima, razini obrazovanja, stupnju poznavanja jezika te je „najvažnije odrediti njihov stupanj i svrhu učenja da se vidi kakvi su oni kao osobe i što se može dobiti od njih, tj. što ih se može pitati i na koji način se

uspоставlja komunikacija.“ (LA, 1) Svoju tvrdnju dodatno pojašnjava koristeći se primjerima iz svog radnog iskustva u kojoj izlaže sljedeće:

„Na jedan način se poučavaju polaznici koji su studenti filologije, na drugi način poslovni ljudi kojima hrvatski treba za rad, na treći način neki stranci koji žive u Hrvatskoj pa pretendiraju na uvjetno rečeno niže poslove, odnosno poslove za koje su potrebne niže kvalifikacije. Primjerice, ako netko radi u autopraonici ili pekari onda mu sigurno nije potrebno vladati hrvatskim tako dobro da čita Krležu, to je za studente filologije.“ (LA, 1)

Zbog navedenih razloga Lektorica A smatra kako je važno na samom početku procesa poučavanja osmisliti progresiju nastavnog plana i programa kako bi se ustanovilo što će se od gradiva učiti te kojim redosljedom. Nakon toga je važno odabrati teme koje će se obrađivati u tekstovima i određeni vokabular kojim će studenti i polaznici ovladati. Iz ovog pristupa procesu kreiranja kurikuluma „proizlaze određeni jezični i gramatički obrasci koji se ekspliciraju i obrađuju.“ (LA, 1) Lektorica A navodi kako je ovaj dio procesa poučavanja najteži zbog toga što nije riječ o tradicionalnom učenju hrvatskog jezika gdje se zasebno uče pojedine gramatičke cjeline. Svoj stav o tome iznosi u sljedećem obliku:

„Zapravo je jako teško povezati taj gramatički dio s tematskim jer svako poučavanje počinje od teme, to više nije kao u nekom tradicionalnom smislu kada se ta gramatika poučavala formalno, nego se poučava ona gramatika koja je potrebna za komunikaciju. Važno je projektirati i tečaj ili udžbenik tako da obuhvaća teme koje su komunikacijski najfrekventnije, prvo od onih svakodnevnih pa onda do apstraktnijih i da se to onda napravi sustavno i da se napravi tako da bude korak po korak da iz svake teme proizlazi neka određena gramatika ili nekakvo jezično gradivo koje se onda obrađuje.“ (LA, 1)

Najveći problem studentima kod učenja hrvatskog jezika su gramatika i gramatički oblici jer postoji mnoštvo informacija kojima studenti trebaju ovladati te Lektorica A navodi kako se često radi o vrlo mukotrpnom procesu. No, smatra da, ukoliko je student dovoljno motiviran, tada će naučiti i savladati sve izazove s kojima se susreće u procesu učenja hrvatskog jezika. Svoj stav o ovom segmentu poučavanja iznosi na sljedeći način:

„Hrvatski je flektivni jezik što znači da se u gramatici mijenjaju oblici riječi, a gramatika je zapravo značenje. Gramatičkim oblicima se izražava različito značenje. Nije svejedno „ja idem u kino“ ili „ja sam u kinu“. Zbog toga je

poučavanje morfologije i poučavanje značenja, odnosno što se izražava kojom gramatikom jako važno.“ (LA, 1)

Lektorica A navodi da je za proces poučavanja hrvatskog jezika važan razlog zbog kojeg polaznici uče jezik te se identificiranjem tih razloga formira njihov pristup učenju i na taj način se prilagođavaju potrebama polaznika, kako bi studenti dobili odgovarajuće znanje i stekli potrebne jezične kompetencije. Kada je riječ o razlozima zbog koji se polaznici odlučuju na učenje hrvatskog jezika, Lektorica A ističe nekoliko skupina s kojima se susrela u svome dugogodišnjem radu i koje se najčešće pojavljuju na Croaticumu. Jednu skupinu čine strani studenti kroatistike i slavistike, međunarodnih odnosa i povijesti te strani studenti stručnjaci kojima treba poznavanje jezika za profesionalne svrhe. Druga skupina se odnosi na poslovne ljude koji su svojim poslovnim obvezama i karijerom vezani za Hrvatsku. Treću skupinu čine osobe koje su se oženile Hrvatom ili Hrvaticom te žive u Hrvatskoj, a savladavanje jezika im omogućava integraciju u društvo i zajednicu te uspostavu bolje komunikacije s rodbinom. Četvrta skupina, za koju Lektorica A tvrdi da je ujedno i vrlo velika po zastupljenosti polaznika, odnosi se na hrvatsku dijasporu kojoj „Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske daje velik broj stipendija pa na Croaticumu ima četrdesetak polaznika koji su došli tim putem, oni imaju programe ne samo za pripadnike hrvatske dijaspore nego i za njihove obitelji, što je sjajan način da im se omogući integracija u društvo.“ (LA, 1) Petu skupinu polaznika čine entuzijasti odnosno osobe koje su dobile priliku „između stjecanja diplome i posla provesti godinu dana ili semestar radeći nešto za sebe te su iz nekog razloga odabrali Hrvatsku.“ (LA, 1)

S obzirom na viđenje i stavove Lektorice A spram provedbe i osmišljavanja procesa poučavanja hrvatskog kao inog jezika, bilo je važno ustanoviti koje su njezine najvažnije potrebe kao lektora u poučavanju hrvatskog jezika. Kao najvažniju potrebu ističe akademsku slobodu koja joj pruža da radi ono što želi, odnosno da ima slobodu u program poučavanja uvesti sve što smatra važnim, što može sama izrađivati vlastite nastavne materijale te što može sama maksimalno utjecati na svoju nastavu. Rad na Croaticumu joj pruža upravo to, zbog toga što su ona i njezine kolege isprojektirali što će se poučavati u sklopu kojeg kolegija. Lektorica A navodi kako smatra da je upravo to čini dobrim lektorom te iznosi stav: „Da radim po nečem što je odredio netko drugi mislim da ne bih mogla doći do izražaja.“ (LA, 1) Suprotnost svome načinu rada navodi primjer s kojim se susrela dok je bila zaposlena u osnovnoj školi gdje se poučavanje odvija prema unaprijed zadanom programu kojeg izrađuje netko drugi, te ukoliko profesor ima drugačiji stav o tome što i na koji način se treba poučavati, ipak je obvezan držati se programa. Svoje iskustvo o tome iznosi u kratkom komentaru:

„To je bilo dovedeno do apsurdna kada sam radila u osnovnoj školi, desetogodišnju djecu sam učila da se u instrumentalu nastavak mijenja u ovisnosti o tome završava li osnova na palatal ili tvrdi konsonant, npr. s tušem, s mužem, ali sa stolom ili čovjekom. Što djeci zapravo nije trebalo, a ta djeca nisu znala pisati veliko i malo slovo jer toga nije bilo u programu. Na Croaticumu toga nema.“ (LA, 1)

Ostale potrebe koje navodi vezanu su za zadovoljenje osnovnih minimalnih uvjeta, što se odnosi na veličinu grupe polaznika za koje smatra da ne bi trebale biti veće od 15 polaznika te na fizičke potrebe, kao što je uporaba i dostupnost računala, zvučnika, projektora i mogućnost ispisa nastavnih materijala koje koristi u nastavi sa studentima. Također smatra kako je vrlo važno da se provodi kultura poučavanja na terenu, što uključuje odlazak sa studentima u grad, kino, kazalište ili neki sličan društveni i kulturni događaj gdje su studenti u izravnom doticaju s hrvatskim jezikom i kulturom. Kao posljednju potrebu navodi mogućnost kupnje udžbenika i knjiga za studente, jer im knjiga ostaje i nakon nastave i završetka tečaja te iz nje mogu učiti. No na Croaticumu su te potrebe uvijek zadovoljene.

9.1.4. Razumijevanje korpusne lingvistike

Ovom skupinom pitanja želio se ustanoviti stupanj poznavanja korpusne lingvistike i stav Lektorice A spram uključivanja novih metoda u proces poučavanja hrvatskog kao inog jezika. Lektorica A je upoznata s pojmom korpusne lingvistike i značenjem korpusa, no do sada nije imali iskustva u izravnom korištenju korpusa i korpusnih alata ni kao govornik materinskog jezika, kao učenik hrvatskog ili nekog inog jezika ili kao student koji se školovao za profesora odnosno lektora iz razloga što se korpusna lingvistika počela razvijati nakon što je Lektorica A izašla iz obrazovnog sustava. Kao lektor i profesor susrela se s izradom korpusa hrvatskog kao inog jezika, dok sama nikada nije pretraživala korpus. Čula je za hrWaC korpus, HNK i Hrvatsku jezičnu riznicu, no nikada ih nije koristila. Stoga joj je ovo iskustvo bilo izazov i prilika da se pobliže upozna s korpusnim alata te ih pokuša primijeniti u svome nastavom procesu. Svojom otvorenošću prema novim metodama poučavanja jezika iskazala je pozitivan stav spram uloge korpusa i korpusnih alata u procesu poučavanja.

Način na koji Lektorica A poima korpusnu lingvistiku izražen je njezinom stavom u kojem navodi kako je „to jezik u upotrebi što znači da su korpusi mjesto gdje se može naći jezik kakav zaista jest u uporabi i to je taj pravi jezik.“ (LA, 1) Iako se nije služila korpusnim alatima,

vidljivo je kako je otvorena za njihovu integraciju u proces poučavanja jezika. Lektorica A se osvrće na korpus i njegovu ulogu u procesu poučavanja hrvatskog jezika sljedećim stavom:

„Mislim da je glavna ideja korpusa da je to autentični jezik odnosno uporabni model jezika, jezik koji zaista postoji i koristi se jer u gramatičkim opisima često postoje one jedinice jezičnih sustava koje su manje frekventne, a poučavati se trebaju one koje su frekventnije i zbog toga je korpus moćan.“ (LA, 2)

Ulogu korpusnih alata u ovom području vidi kao korisnu podlogu za poučavanje hrvatskog jezika, no smatra kako ih se ne bi trebalo koristiti u izravnoj nastavi sa studentima, već da se studentima pruže filtrirane i pročišćene informacije iz razloga što se ne bi mogli snaći u nečemu što ne poznaju i o čemu ne posjeduju nikakvo znanje. Smatra kako bi lektori trebali provoditi korpusna istraživanja i na temelju svojih saznanja osmišljavati nastavu i nastavne materijale, što vidi kao vrlo važnu činjenicu, jer se može provjeriti kakva je autentična situacija s nečim. Kao nedostatak korpusa pisanih tekstova vidi činjenicu što ne obuhvaćaju govorni jezik te navodi:

„Jezik u pisanoj realizaciji ima jedne osobine, a u govornoj realizaciji druge. Tako da je to nešto što nedostaje, ali kad se analizira pisana realizacija pojavi se puno više informacija koje su autentične za te funkcionalne stilove, tekstove, znači žanrove. Mislim da su to jako vrijedne informacije.“ (LA, 1)

O promjena koje bi nastale uvođenjem korpusnih alata u poučavanje hrvatskog kao inog jezika ne vidi ništa loše te ne smatra da bi uzrokovale strah, preopterećenje i odbojnost kod ostalih lektora i navodi kako su korpusi nešto što bi se moglo integrirati u određenoj mjeri i koristiti kao pomoć pri provođenju istraživanja jezika. Lektorica A smatra kako bi korpusni alata popravili lektorsko razumijevanje vlastitog jezika jer pružaju kontakt s autentičnim jezikom što bi bilo od velike pomoći. Kako se računalni korpusi vežu uz tehnologiju, želio se vidjeti stav Lektorice A o ulozi tehnologije u poučavanju jezika. Ona smatra da tehnologija stvara podršku nastavnom procesu čime se zadovoljavaju određeni tehnički uvjeti, kao što je mogućnost reprodukcije audio i video zapisa na nastavi te upotreba prezentacija i slikovnih materijala kako bi se jednostavnije objasnio dio gradiva koji se poučava.

Kada je riječ o integraciji edukacijskih programa u formalno obrazovanje lektora i održavanje dodatnih edukacija tijekom profesionalnog razvoja, Lektorica A smatra da je svako usavršavanje dobro došlo te da bi bilo jako dobro da se edukacija provode i na formalnim i neformalnim razinama. Croaticum svojim zaposlenicima nudi vrlo dobru potporu u smislu da svi mogu dobiti informacije o onome što žele saznati i naučiti, no prema Lektorici A:

„Novije stvari dolaze u drugi plan kada čovjek nije za njih direktno motiviran, ne zato što nešto potencijalno ne bi htio, nego zato što to ne može doći na red od svega drugoga. Prvo se rade nekakve bazične stvari, program za poučavanje, udžbenici, vježbe, a te bazične stvari zapravo „pojeduh“ svo vrijeme.“ (LA, 1)

Lektorica A smatra kako bi korpusni alati mogli zadovoljiti njezine trenutne nastavne potrebe na način da u korpusu može pronaći informacije o kolokacijama, o uporabnom kontekstu i informacije o čestotnosti. Za stupanj B2+ koji je držala tijekom istraživanja tvrdi kako čestotnost nije toliko važna jer njezini polaznici već dovoljno dobro vladaju hrvatskim jezikom, ali smatra kako bi na nižim stupnjevima bila od veće važnosti zbog toga što bi omogućila uvid u vokabular koji će se prije predstaviti i koji će polaznici prije učiti. Kao primjer navodi glagole *doći* ili *otići* te *prići* ili *obići* za koje bi korpus mogao pružiti vrijedan izvor informacija o čestotnosti. S obzirom da Lektorica A nije koristila korpusne alate, smatra kako bi joj bili korisni za „neke stvari koje su zapravo bez velikog broja primjera i jer se osobito iz prototipnih primjera upotrebe može jako dobro vidjeti značenje, primjerice prefigiranih glagola ili nekih riječi koje se uče u kontekstu.“ (LA, 1)

9.1.5. Ishodi učenja

Ishodi učenja na Croaticumu su unaprijed definirani programom za svaki stupanj, što znači da postoji verificirani program koji je prošao akreditaciju u kojoj pišu ishodi učenja. Svrha ishoda je da studenti ovladaju zadanom jezičnom kompetencijom na određenoj razini. Najvažnijim ishodom učenja Lektorica A smatra sve što čini jezičnu i komunikacijsku kompetenciju jednako važnima. Operacionalizacija ishoda učenja te evaluacija napredovanja polaznika provodi se na isti način za sve stupnjeve na Croaticumu te se svi lektori pridržavaju propisanog načina provođenja testiranja polaznika. Studenti pišu tri ispita gdje sva tri ravnopravno tvore ocjenu nakon čega se računa postotak. Svaki se ispit sastoji od četiri dijela koji uključuju razumijevanje slušanog teksta, razumijevanje pisanog teksta, gramatičku točnost, gdje se provjeravaju gramatičke strukture, i pisanu produkciju. Svaki od četiri dijela čini 25% ispita i za svaki se računa postotak. Na kraju se zaključna ocjena dobiva tako da se računa prosjek postotaka u tim trima ispitima te na kraju studenti još polažu usmeni ispit.

9.1.6. Prikaz strukture studenata

U zimskom semestru akademske godine 2015./2016. Lektorica A je držala grupu za stupanj B2+, viša podrazina razine B2³⁰ u kojoj se nalazilo 18 polaznika raznovrsnog jezičnog porijekla, od kojih su tri polaznika muškog spola, dok su ostale polaznice ženskog spola. S obzirom na dobnu strukturu, polaznici su većinom u dvadesetim godinama i studentska populacija, nekoliko ih je u tridesetima, dok samo jedna polaznica ima više od četrdeset godina. Najveći broj polaznika dolazi iz Poljske. Razlog učenja hrvatskog jezika je studij kroatistike na stranim sveučilištima ili zato što žive i rade u Hrvatskoj. Stupanj motivacije je vrlo visok te su jako zainteresirani za nastavu i posvećenost tečaju je vrlo dobra, iako Lektorica A tvrdi kako bi voljela da još više uče i bolje se pripremaju za svaki nastavni sat. Jedina razlika u odnosu na prethodne generacije studenata s kojima je radila je u tome što ova konkretna skupina polaznika ima dosta nižu jezičnu kompetenciju i malo je veća po broju polaznika. Kao najveći izazov s kojim se susrela poučavajući ovu grupu polaznika je proces učenja pisanja hrvatskog jezika „jer iako već dobro znaju jezik, naučiti pisani jezik je vrlo velik izazov, a na ovoj razini ih se sustavno uči pravopis.“ (LA, 1) Stupanj angažiranosti i uključenosti polaznika na nastavi je vrlo dobar te su otvoreni za komunikaciju, no jezično znanje im nije sasvim u skladu sa stupnjem koji uče. Problem s administracijskim segmentima ne postoji jer na Croaticumu se time najviše bavi voditeljica. Također Lektorica A smatra kako ne postoji problem što se tiče nastavnih materijala jer ih je ona sama osmislila, no ističe kako uvijek postoji potreba za nadogradnjom i usavršavanjem materijala i literature po kojoj se provodi nastava te „svaki dobar lektor sam stvara svoje materijale za nastavu.“ (LA, 1)

9.1.7. Prikaz održanog nastavnog sata uz pomoć korpusnih alata

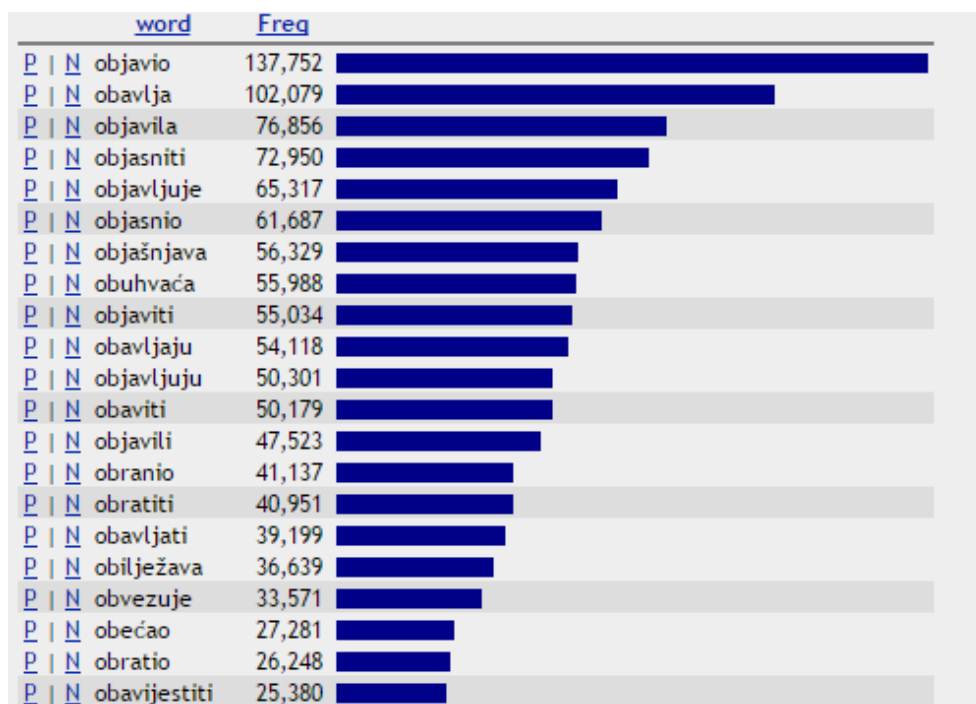
Za vrijeme razgovora o odabiru jezične cjeline koju će Lektorica A obraditi i predstaviti grupi svojih polaznika iskristalizirala se ideja o prefigiranim glagolima. Lektorica A smatra kako bi bilo zanimljivo istražiti prefigirane glagole putem korpusa te vidjeti kolokacije i čestotnost istih. Za nastavni sat odabrala je glagole koji započinju prefiksom ob-/op- i od-/ot-. Jedinica za obradu je uzeta iz udžbenika „Razgovarajte s nama!“³¹. Lektorica A je odlučila kako u svome nastavnom satu neće koristiti korpuse u izravnoj nastavi sa studentima, već će polaznicima prezentirati pripremljene nastavne materijale dobivene pretraživanjem korpusne baze sadržaja.

³⁰ Razina B2+ , prema ZEROJ-u, odnosi se na niži napredni stupanj ovladanosti hrvatskim kao inim jezikom

³¹ Udžbenika hrvatskog jezika za razinu B2, autorice su Čilaš Mikulić, M., Gulešić Machata, M., i LA, S. L.

Budući da Lektorica A nikada nije koristila korpusne alate i samostalno pretraživala korpusne nije bila sigurna koji korpus bi trebala odabrati za pripremu nastavnih materijala. Zajedničkim razgovorom došlo se do zaključka kako bi najbolje bilo raditi s hrvatski web korpusom hrWaC zbog toga što sadrži najveći broj mogućnosti za pretraživanje korpusnog sadržaja i podržava kompleksniju izradu kolokacijskih i čestotnih popisa koje je Lektorica A smatrala važnim za svoj nastavni sat.

Nastavni materijali su obuhvaćali prikaz najčešćih glagola u hrvatskom jeziku koji započinju prefiksom ob-/op- i od-/ot- , što je bilo predloženo izradom čestotnih nizova u hrWaC korpusu. Kod skupine glagola s prefiksom od-/ot- obrađene su i iznimke glagola kada je riječ o glasovima s, š i č, gdje ne dolazi do mijenjanja prefikasa od- u ot-, te su pretraženi najčešći glagoli koji u hrvatskom jeziku započinju prefiksom ods-, odš- i odč-. Pored toga izrađeni su prikazi čestotnih nizova s najfrekventnijim imenicama koje slijede nakon navedenih prefiguriranih glagola. Za pronalaženje imeničkih kolokacija korišten je CQL upit. Treći segment koji se obradio je izrada konkordancijskih nizova u kojima su pojedini glagoli prikazani u KWIC pogledu kako bi studenti dobili uvid u njihov širi kontekst i način uporabe u jeziku. Na slici 91 moguće je vidjeti primjer korištenja korpusa Lektorice A za prikaz najfrekventnijih glagola koji započinju prefiksom ob-, dok se na slici 92 mogu vidjeti primjeri imeničkih kolokacija koje se najčešće pojavljuju nakon glagola koji započinje prefiksom ob-.

Slika 91 Prikaz čestotnog niza za glagole koji započinju prefiksom ob- korištenog na nastavnom satu Lektorice A

<u>word</u>	<u>Freq</u>
P N obavlja poslove	10,800
P N obratiti prisutnima	9,068
P N obavljaju sav	9,061
P N objaviti oglase	4,120
P N obratiti pažnju	4,073
P N objavljuje Poziv	3,953
P N obratiti pozornost	3,452
P N obavljati poslove	3,031
P N objavljuje Natječaj	2,838
P N obavljaju poslove	2,493
P N obratite pažnju	2,352
P N obavlja nadzor	2,021
P N obavlja djelatnost	1,903
P N obavljaju djelatnost	1,856
P N objavljuje natječaj	1,746
P N obratite pozornost	1,655
P N obnaša dužnost	1,545

Slika 92 Prikaz najfrekventnijih imenica koje se pojavljuju nakon glagola koji započinju prefiksom ob-.

Korpusni materijali su se nalazili u MS Word dokumentu na 20 stranica te su trebali biti studentima prikazani na računalnom zaslonu putem projektor. Zbog tehničkih poteškoća na satu koje su nastale uslijed nemogućnosti pokretanja projektor studentima su materijali ispisani u obliku tiskanih materijala koje su mogli ponijeti sa sobom nakon nastave. Lektorica A nastavnu jedinicu je započela uvodom u kojem je studentima pojasnila pojam korpusa i njihovu primjenu u području poučavanja te koju vrstu jezičnih informacija mogu dobiti njihovim korištenjem. Nakon toga su studenti dobili tiskane materijale kako bi lakše pratili predavanje te imali mogućnost sudjelovanja u interpretaciji podataka. Na temelju korpusnih materijala studenti su savladali nova gramatička pravila i usvojili novi vokabular s kojim se do sada nisu susreli. Konkordancijski nizovi su poslužili kao vježba čitanja s razumijevanjem u kojoj je svaki student imao priliku pročitati sadržaj u kojem se neki od glagola pojavljuje te su na taj način studenti dobili uvid u širi kontekst primjene prefigiranih glagola u kojima se zbog jednačenja po zvučnosti prefiks mijenja kada glagol počinje bezvučnim glasom. U tablici 11 moguće je vidjeti jedan primjer vježbe čitanja koju je Lektorica A pripremila za nastavni sat, a obuhvaća glagole s prefiksom ob-.

Tablica 11 Prikaz vježbe čitanja Lektorice A koja je napravljena korištenjem odabranih primjera koji su preuzeti iz konkordancijskih nizova korpusa hrWaC

Stoga ćemo pokušati na popularan način prikazati i **obraditi teme** koje bi vas mogle zanimati te vam pomoći u očuvanju zdravlja.

Tako na području Krapinsko zagorske županije **obitavaju vrste** ptica čiji opstanak uvelike ovisi o očuvanju tradicionalnog poljodjelstva i stočarstva.

Vaša mačka koristi mirise, zvukove, grebe i na druge načine **obilježava granice** svog teritorija.

Prema strategiji treba **oblikovati politike** i projekte.

Nakon predavanja studenti su **obišli vrt** .

Registrirajte se na portal da bi primali **obavijesti putem** elektronske pošte.

9.1.9. Osvrt na održani nastavi sat pripremljen pomoću korpusnih alata

Nakon održanog sata čiji je sadržaj pripremljen korištenjem korpusnih alata proveden je drugi dio intervjua u kojem je Lektorica A iznijela svoj stav, dojmove i mišljenje o samom nastavnom procesu i ulozi korpusnih alata u svojem budućem radu. Prvi dojmovi o održanoj nastavi su bili vrlo dobri, stav Lektorice A je da je nastavni sat bio zanimljiv i svojim sadržajem svježiji nego inače kada je nastava pripremljena prema unaprijed pripremljenim materijalima po kojima se stalno radi te smatra da je ovakva promjena u poučavanju dobro došla. Svoje iskustvo u pripremi nastave uz pomoć korpusnih alata u odnosu na tradicionalnu pripremu nastave uz pomoć udžbenika i priručnika opisuje na sljedeći način:

„Bila sam malo izgubljena tom količinom podataka jer su informacije koje su izašle iz korpusa jako obimne. Tolike da bi mi trebalo puno više vremena na nastavi sa studentima. Bilo je zahtjevnije nego inače zbog toga što je bilo drugačije.“ (LA, 2)

Kao prednosti pripreme nastavnih materijala i vježbi pomoću korpusa ističe aktualnost dobivenih podataka koji se odnose na realnije podatke o zastupljenosti prefigiranih glagola te dobar uporabni kontekst koji može studentima poslužiti za bolje razumijevanje gradiva. (LA, 2) Lektorica A smatra da nedostataka nema, no jedini problem koji vidi je količina podataka koje se ne može apsorbirati na nastavi te smatra kako je potrebno provesti više didaktičkih

priprema gdje lektor treba više raditi na filtraciji podataka dobivenih iz korpusa kako bi to na najbolji mogući način prilagodio nastavi i studentima. Nadalje navodi kako su „to dobri podaci i kako je korpus dobar izvor, ali kasnije je sve to na lektoru da obradi i predvidi onu količinu koja je primjerena za nastavu.“ (LA, 2) Elementi koji su u pripremi nastavnih materijala i izvedbi nastavne cjeline dobro funkcionirali odnose se na prikaz popisa po čestotnosti te primjeri konkordancijskih nizova i KWIC prikaz rezultata pretrage, dok kao element s kojim nije toliko bila zadovoljna navodi količinu informacija s kojom se susrela te smatra da je trebalo više reducirati podatke. Bez obzira na to, Lektorica A smatra kako je postigla zadane ciljeve za svoju nastavnu jedinicu te kako se nije udaljila od svog nastavnog plana, već joj se sve na lijep način uklopilo u predavanje. U tijeku nastave nije naišla ni na kakve zapreke ili nenadane situacije te smatra kako je jedan razlog tome što su njezini studenti grupa na visokom stupnju i jako dobro vladaju hrvatskim jezikom te nije bilo prostora za moguća iznenađenja.

U pripremi nastavne jedinice od najveće koristi su joj bili korpusni alat za izradu konkordancijskih nizova te korpusne analize za prikaz kolokacija i čestota u jeziku, dok se s ostalim alatima i analizama nije koristila jer joj nisu bili potrebni za jezičnu cjelinu koju je obrađivala.

Lektorica A smatra kao su studenti bili zadovoljni održanim nastavim satom te ima dojam da su im cijeli kontekst i značenje glagola bili jasni.

9.1.10. Buduće korištenje korpusnih alata i korpusa

S obzirom na cjelokupno iskustvo i proces koji je prošla, Lektorica A smatra da bi vrlo rado ovakav pristup poučavanju hrvatskog jezika ponovila u idućim semestrima i budućoj nastavi s novim studentima, no u tom slučaju bi uložila više truda u pripremu materijala te reducirala podatke, jer joj u prvom susretu nije bio jasan cijeli princip korištenja korpusa i korpusnih alata. Smatra kako: „...ne bi pripremila toliku količinu podataka, nego bi to sve malo uobličila da bude primjerenije za nastavu.“ (LA, 2) Sukladno tome izjavljuje kako će u idealnom slučaju ponovno koristiti korpusne alata ukoliko pronađe vremena da se detaljnije upusti u istraživanje i analizu korpusa, no zasigurno uz pomoć nekoga tko bolje razumije funkcionalnost korpusa i korpusnih metoda.

Lektorica A se osvrnula i na ulogu korpusa kod procesa pripreme i pisanja udžbenika za hrvatski kao strani jezik gdje navodi:

„Kada smo kolege i ja radile i pisale udžbenike o prefiksima, gledale smo u rječnik koji su to glagoli i nakon toga procjenjivale njihovu uporabljivost kroz čestotnost

te smo same za njih stvarale kontekst, a da to radimo na visokim stupnjevima na temelju korpusa onda sigurno te primjere ne bismo izmišljale nego bi ih preuzimale iz korpusa i oni bi time bili bolji. Na visokim stupnjevima korpus ima uporabnu vrijednost, da se ne izmišljaju primjeri, već da se daju oni koji zaista postoje. Ako se radi udžbenik za niže stupnjeve, onda su ti primjeri prekomplikirani.“ (LA, 2)

U budućem razvoju korpusno utemeljenih metoda smatra kako bi se trebalo poraditi na stvaranju korpusa koji bi svojim sadržajem obuhvatio govorni jezik i na temelju takve vrste korpusa trebalo bi provesti istraživanje o čestotnosti te dobivene podatke uključiti u udžbenik. Nakon ovog iskustva Lektorica A smatra kako su korpusni alati jako korisni u procesu poučavanja hrvatskog jezika, posebice na višim stupnjevima poučavanja, dok na nižim razinama smatra da bi od velike koristi bio prikaz frekventnosti, odnosno izrada čestotnih nizova kako bi se pronašle informacije o tome što treba prvo podučiti studente tijekom nastave. Istraživački proces u kojem se Lektorica A susrela s korpusnim alatima te ih pokušala integrirati u svoja nastavni proces ostavio je pozitivan dojam na njeno shvaćanje korpusa i korpusnih alata. Iako smatra da su korpusni alati od pomoći u pripremi nastavnih materijala i izradi udžbenika za poučavanje hrvatskog kao inog jezika, iznosi sumnje u ponovno korištenje istih zbog nedostatka vremena koje bi posvetila iscrpnijem istraživanju korpusa, njihovih značajki te funkcionalnosti. I dalje stoji kod svoje tvrdnje da se korpusi ne bi trebali koristiti u izravnoj nastavi sa studentima zbog mogućeg nerazumijevanja korpusne građe te kako studenti trebaju dobiti probrane informacije na temelju lektorske analize podataka. Smatra kako bi idealna situacija bila kada bi lektori ostvarili suradnju sa znanstvenicima koji se bave izradom i označavanjem korpusa te zajedno pokušali osmisliti i provesti integraciju korpusnih metoda u nastavni proces. Njezin prvotni stav spram korpusnih alata je bio pozitivan te je nakon provedenog istraživanja ostao neizmijenjen, dok se u njenom poimanju korpusa nisu dogodila značajna odstupanja u mišljenju i načinu promišljanja o uporabi korpusnih metoda u poučavanju hrvatskog kao inog jezika.

9.2. Rezultati istraživanja za Lektora B

9.2.1. Pozadinske informacije

Lektor B u struci radi pet godina, dok je na Croaticumu zaposlen od akademske godine 2014./2015. U svome radnom iskustvu predavao je hrvatski kao materinski jezika u osnovnoj školi gdje su djeca bila dvojezična. Kao razlike između predavanja hrvatskog kao inog i hrvatskog kao materinskog jezika navodi sljedeće:

„Kod poučavanja hrvatskog kao inog poučavaju se gramatičke strukture i uporaba jezika, dok se kod poučavanja materinskog jezika podrazumijeva da ne treba poučavati neke stvari jer učenici imaju određeno znanje i to je nefunkcionalno poučavanje, a hrvatski kao strani je funkcionalno poučavanje.“ (LB, 1)

Osim što predaje, Lektor B sustavno sudjeluje na kongresima i znanstvenim projektima, bavi se jezičnim istraživanjima i objavljuje znanstvene radove, a teme kojima se najčešće bavi tiču se sintakse padeža hrvatskog jezika i poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika.

9.2.2. Prednosti, nedostaci i preference glede poučavanja hrvatskog jezika

Lektor B održava nastavu na svim jezičnim stupnjevima. Do sada je držao predavanja na svim stupnjevima osim na stupnju C2. Tvrdi kako nema preferencije glede održavanja nastave, no ukoliko se mora odlučiti navodi sljedeće:

„Možda malo više volim raditi s početnicima jer se kod njih više vidi napredak nego kod naprednijih skupina.“ (LB, 1)

Što se tiče jezičnog porijekla studenata Lektor B smatra kako je jednostavnije raditi sa studentima i polaznicima koji pripadaju slavenskoj skupini jezika, dok je izazovnije držati nastavu grupama studenata u kojoj se nalaze polaznici azijskog porijekla.

U razgovoru o načinu na koji Lektor B vidi svoje prednosti kao lektora hrvatskog jezika vidljivo je kako pridaje važnost istraživanju hrvatskog jezika i nadogradnji vlastite jezične baze znanja te smatra da opušten pristup i atmosfera u učionici može poboljšati usvajanje novih jezičnih znanja i vještina kod polaznika. Svoj stav iznosi u sljedećoj izjavi:

„U velikoj mjeri se bavim padežima pa polaznici imaju dosta koristi od toga te se još uvijek interesiram za istraživanje jezika i pronalaženje novih stvari i načina predavanja.“ (LB, 1)

Ujedno Lektor B svoje prednosti vidi i kao svoje jake strane lektora u održavanju i provođenju nastave hrvatskog jezika.

Kada je riječ o nedostacima, odnosno izvorima frustracija s kojima se lektori susreću u svome radu, Lektor B navodi samo jedan nedostatak koji se odnosi na opremljenost radnog prostora za koji smatra kako bi trebao biti bolji od trenutnog.

9.2.3. Prikaz potreba lektora u nastavnoj poduci te analiza načina poučavanja hrvatskog kao inog jezika

Lektor B smatra kako je za proces poučavanja hrvatskog kao inog jezika vrlo važno raditi na usavršavanju i nadogradnji nastavnih materijala na temelju kojih se polaznike i studente poučava hrvatski jezik. Također smatra kako bi bilo korisno u sklopu nastavne poduke koristiti poučavanje jezika pomoću zadataka (*task-based*³² pristup). Najefikasnijim načinom poučavanja hrvatskog kao inog jezika, na osnovnim i naprednim razinama, smatra komunikaciju, zbog toga što se time potiče studente da u što većoj mjeri koriste jezik koji uče. Svoj stav o poticanju komunikacije među studentima potkrepljuje izjavom:

„Bez upotrebe jezika nema učenja jezika. Studenti mogu satima ispunjavati vježbe i rješavati zadatke, no ako ne uporabe te iste rečenice jezik se ne može naučiti.“
(LB, 1)

Sukladno tome Lektor B u procesu poučavanja hrvatskog kao inog jezika potiče studente da u što većoj mjeri sami donose zaključke, postupno polaznicima uvodi nova znanja i širi postojeća te pokušava u nastavnu poduku uključiti što više komunikacije. Kako bi uspio potaknuti studente na međusobnu komunikaciju za vrijeme nastavnog sata u svojim predavanjima pokušava biti što neformalniji i stvoriti opuštenu atmosferu kako bi se polaznici osjećali ugodno i time se što više aktivno uključili u nastavni proces.

Lektor B kao najvažniju upotrebu lektora u procesu poučavanja ističe „dobar opis jezika i jezičnih pojava, odnosno dobru proučenost jezika.“ (LB, 1)

³²Task-based Language Teaching (TBLT) podrazumijeva poučavanje jezika na temelju zadataka koji se zadaju studentima te se na osnovi zadatka proučavaju jezične strukture i oblici jezika.

Kao glavne razloge zbog kojih polaznici uče hrvatski jezik navodi da je najčešće riječ o osobama koje su došle u Hrvatsku zbog poslovnih prilika, studija, stipendija ili je riječ o polaznicima koji su se vjenčali za hrvatskog građanina ili građanku.

U izgradnji vlastite baze znanja Lektor B smatra kako se formalno obrazovanje lektora nalazi na zadnjem stupnju po važnosti te ističe da je mnogo važnija „vlastita želja za proučavanjem literature i komunikacija s drugim lektorima, dakle, osobna potreba za proučavanjem jezika.“ (LB, 1)

Vidljivo je kako Lektor B smatra komunikacijski proces jedinom od najvažnijih načina poučavanja hrvatskog kao inog jezika na svim stupnjevima.

9.2.4. Razumijevanje korpusne lingvistike

Ovom skupinom pitanja želio se ustanoviti stupanj poznavanja korpusne lingvistike i stav Lektora B spram uključivanja novih metoda u proces poučavanja hrvatskog kao inog jezika. Lektor B je upoznat s korpusnom lingvistikom te pretraživanjem korpusa i korištenjem korpusnih alata. Nikada nije koristio korpusne alate kao govornik materinskog jezika ili učenik inog jezika te nije bio upoznat s korpusnom lingvistikom za vrijeme formalnog obrazovanja zbog toga što u to vrijeme korpusna lingvistika nije bila uključena u obrazovni program. Kao lektor i profesor hrvatskog jezika koristio je korpuse i korpusne alate u svrhu istraživanja jezika jer smatra kako nije dovoljno osloniti se samo na vlastitu intuiciju. Korpuse najviše koristi za istraživanje gramatike i pravopisa te ističe kako se najčešće koristi webom kao korpusom. Lektor B je upoznat s korpusnim alatima i analizama koje se tiču izrade čestotnih popisa, konkordancijskih i kolokacijskih nizova te KWIC pregleda korpusnog sadržaja.

Njegov stav spram funkcionalnosti hrvatskih računalnih korpusa je većim dijelom negativan jer smatra kako rezultati pretraživanja korpusa korisniku odnosno lektoru „nisu prikazani na način koji je pristupačan prosječnom korisniku (bez naprednog poznavanja računalne tehnologije), te je potrebno uložiti jako puno vremena da bi se došlo do rezultata.“ (LB, 1) Zaključuje svoju misao s tvrdnjom:

„Korpuse treba još nadograditi s podacima te bi bilo dobro kada bi postojale konkretnije upute za korištenje korpusa. Kada god pretražujem korpuse ne mogu nikada biti siguran jesam li dobro postavio upit.“ (LB, 1)

Važno je za naglasiti kako Lektor B ne smatra korpuse i korpusne alate nepotrebnim sredstvima u procesu poučavanja hrvatskog kao inog jezika već iskazuje negativan stav naspram njihove funkcionalnosti, mogućnosti pretraživanja, preglednosti dobivenih rezultata i nedovoljnih uputa

o korištenju korpusa i korpusnih alata. Lektor B iznosi stav kako bi korpusi dobro došli u pripremi nastave i nastavnih materijala, no isključivo ukoliko ih lektor zna iščitati i koristiti, „ali ne samo da se koriste jer postoje već da imaju svoju ulogu u procesu poučavanja.“ (LB, 1) Iako Lektor B ima pozitivan stav spram uloge korpusa u kreiranju i osmišljavanju nastavnih materijala smatra da ih ne bi trebalo koristiti u izravnoj nastavi sa studentima zbog toga što su „korpusi vizualno neprilagođeni za pretraživanje, upute nisu detaljno obrazložene, lektor ne može kontrolirati rezultate i ne može postići cilj koji želi.“ (LB, 1) Nadalje ističe kako bi na nižim razinama odnosno stupnjevima učenja hrvatskog jezika korištenje korpusa u nastavi sa studentima bilo nemoguće te kako se korpusi ne mogu koristiti bez pomoći lektora koji ih mora voditi kroz cijeli proces. Svoj stav detaljnije obrazlaže sljedećim komentaram:

„Alate bi trebali koristiti samo lektori. Ne bi bilo dobro da ih koriste polaznici jer se ne može kontrolirati što će dobiti. Mogu krivo postaviti upit i dobit će krivi odgovor. Recimo hrWaC je krivo strukturiran, krivo su obilježeni padeži, ne razlikuje imenicu *radio* od glagolskog oblika *radio*. Dobit će više pitanja nego što bi dobili odgovora. Dok se korpusi ne prilagode, ne bi ih bilo dobro koristiti u nastavi.“ (LB, 1)

Lektor B svoje mišljenje o promjenama koje bi nastale u nastavnom procesu uvođenjem korpusnih alata u poučavanje hrvatskog kao inog jezika povezuje sa strahom od informatike, a odnos lektora spram tih promjena opisuje na sljedeći način:

„Kada bi lektori morali koristiti korpus, naravno da bi to izazvalo odbojnost zato što godine iskustva pomažu i lektori bi možda bili mišljenja zašto mijenjati nešto što se već koristi i funkcionira. Trebalo bi uložiti vremena, truda i živaca za pregledavanje korpusa. Možda bi promjene izazvale više strah nego odbojnost. Mislim da je to više zbog toga što su korpusi loši. Da su korpusi dobri, da ih je lakše pretraživati i pregledavati ne bi bilo toliko stresa. Mislim da to ima veze općenito sa strahom od informatike.“ (LB, 1)

Zaključuje kako bi korpusne alate koristio kada bi mogao na jednostavniji način dobiti rezultate i postaviti upit na pravilan način.

Stav Lektora B je pozitivan u pogledu integracije novih metoda i pristupa u poučavanje jezika te navodi kako je otvoren za uključivanje i isprobavanje novih metoda ako su rezultati tih metoda dobri. Smatra kako je uvijek dobro isprobati novitete, čak i ako se nešto pokaže lošim „iz pogreške se nešto može zaključiti.“ (LB, 1) Iako svojim mišljenjem iskazuje otvorenost

prema integraciji novih metoda, iznosi svoje sumnje glede korištenja korpusa zbog njihove, kako navodi, loše kvalitete izrade.

Kako se računalni korpusi vežu uz tehnologiju, želio se vidjeti stav Lektora B o ulozi tehnologije u poučavanju jezika. On tvrdi da uključivanje računalne tehnologije može pomoći, no ne može zamijeniti komunikaciju koju smatra vrlo važnim dijelom učenja i savladavanja hrvatskog jezika jer „geste i mimika su nezamjenjivi.“ (LB, 1) Smatra kako na početnim razinama učenja jezika „uporaba računala ne bi bila dobra jer bi se polaznici previše oslanjali na nju i ne bi toliko pamtili“ (LB, 1), dok na višim razinama smatra da bi bilo korisno pružiti polaznicima mogućnost korištenja računala „kako bi mogli i sami istraživati jezik, na primjer vidjeti u kojim se kontekstima pojavljuje određeni pojam ili riječ“ (LB, 1) zbog toga što na tim stupnjevima polaznici posjeduju veće znanje jezika.

Lektor B smatra kako bi administracija ustanove u kojoj je zaposlen imala pozitivan stav prema integraciji korpusnih alata u nastavu zbog toga što „su na Croaticumu otvoreni prema svemu što bi moglo dovesti do poboljšanja i boljih rezultata u poučavanju. „ (LB, 1) Osim toga na Croaticumu uvijek postoji potpora ukoliko se iskaže želja za educiranjem i učenjem o novim metodama poučavanja te „ako netko želi samostalno otići na neku radionicu, uvijek se izlazi u susret.“ (LB, 1)

Kada je riječ o integraciji edukacijskih programa u formalno obrazovanje lektora i održavanje dodatnih edukacija tijekom profesionalnog razvoja, Lektor B smatra da je uvijek dobro nešto novo uključiti u formalno obrazovanje te kako ne može ništa loše proizaći iz toga, a svoj stav o educiranju lektora i profesora hrvatskog kao inog jezika o korištenju korpusa iznosi u sljedećoj izjavi:

„Mislim da bi svi koji se školuju za profesora hrvatskog jezika, lektora i slično trebali biti upoznati s korpusima jer se danas bilo koja istraživanja bez korpusa ne mogu provesti.“ (LB, 1)

Lektor B smatra kako bi korpusni alati mogli zadovoljiti njegove trenutne nastavne potrebe na način da pomoću korpusa prouči vježbe koje trenutno koristi u sklopu nastavne poduke kako bi vidio može li dobiti neki drugačiji rezultat i riječi u odnosu na nastavne materijale s kojima radi. Sljedeće što navodi je prikaz čestota u svrhu analize vokabulara kako bi istražio „što je najučestalije kod vokabulara, je li bitnije naučiti *cvjetaču* ili *mrkvu*, kada se uče boje da se dobije uvid u to koje su frekventnije i slično.“ (LB, 1) On smatra da mu korpusi i korpusni primjeri ne mogu biti od koristi na stupnju A1 koji je predavao tijekom istraživanja zbog toga što je struktura rečenica jako jednostavna za tu razinu, ali tvrdi da, kada bi koristio korpus,

„brže bi pronašao rezultate pomoću korpusa, primjerice glagol i iza njega imenica u određenom padežu te mu je to jednostavnije nego ručno tražiti ili izmišljati primjere.“ (LB, 1)

9.2.5. Ishodi učenja

Ishodi učenja na Croaticumu su unaprijed definirani programom za svaki stupanj, što znači da postoji verificirani program koji je prošao akreditaciju u kojoj pišu ishodi učenja. Svrha ishoda je da studenti ovladaju zadanom jezičnom kompetencijom na određenoj razini. Lektor B navodi kako bi studenti nakon završenog stupnja A1 trebali „ovladati morfologijom imenica i morfologijom glagola.“ (LB, 1). Kao što je navedeno, ishodi učenja su zadani no lektor „uvijek može uključiti dodatno gradivo.“ (LB,1)

Operacionalizacija ishoda učenja te evaluacija napredovanja polaznika provodi se na isti način za sve stupnjeve na Croaticumu te se svi lektori pridržavaju propisanog načina provođenja testiranja polaznika što je opisano u poglavlju 8.1.5. te će detaljno biti razloženo u poglavlju 8.3.5. Lektor B navodi kako se, uz propisane testove, evaluacija studenata tijekom semestra vrši putem rješavanja zadataka na nastavi, izrade domaćih zadataka, poticanja dijaloga i komunikacije te rješavanja radnih bilježnica putem kojih polaznici uče i putem kojih se provode jezične vježbe.

9.2.6. Prikaz strukture studenata

U zimskom semestru akademske godine 2015./2016. Lektor B je držao grupu za stupanj A1 u kojoj se nalazilo 11 polaznika raznovrsnog jezičnog porijekla. Od ukupnog broja polaznika petero polaznika je ženskog spola dok je šestero muškog spola. Grupa polaznika je jezično vrlo heterogena. Dvoje polaznika dolazi iz Njemačke, dvoje polaznika je iz Argentine te po jedan iz Italije, Čilea, Bolivije, Perua, Meksika, Koreje i Portugala. Svi polaznici pripadaju dobnoj skupini između 20 i 35 godina starosti, najmlađi polaznik ima 19 godina, dok najstariji polaznik ima 53 godine. Najčešći razlog zbog kojeg polaznici u grupi Lektora B uče hrvatski jezik su stipendije koje su studenti dobili od Ureda za Hrvate izvan domovine, zatim je riječ o studentima na razmjeni, jedan polaznik uči hrvatski jezik zbog poslovnih obveza, jedan polaznik zbog ljubavi prema Hrvatskoj i hrvatskom jeziku, dok dvoje polaznika uči hrvatski zbog svog hrvatskog porijekla.

Lektor B smatra kako je polaznicima sa stipendijom motivacija za učenje hrvatskog jezika malo niža jer „moraju odraditi tečaj da bi dobili stipendiju te im treba malo duže vremena da se zainteresiraju za hrvatski jezik.“ (LB, 1) Drugi dio polaznika u grupi Lektora B je prilično

motiviran, no on smatra kako im motivacija nije za ocjenu odličan već su bliže trojci i kreću se prema četvorci. U odnosu na grupu polaznika kojima je predavao hrvatski jezik prošli semestar, stupanj motivacije je malo niži, dok mu je grupa od prethodnog semestra bila iznimno motivirana za učenje no, kako i sam ističe, sve ovisi od polaznika do polaznika. Kao najveći izazov s kojim se susreo poučavajući ovu grupu polaznika je pronaći način kako „ukloniti strah od gramatike i hrvatskog jezika općenito te kako na jednostavan način objasniti nešto što je naizgled kompleksno.“ (LB, 1) Uključenost i angažiranost polaznika na nastavi je dosta dobra jer redovito predaju zadaće i dolaze na nastavu, no komunikacija je malo slabija. Problemi vezani za administraciju grupe polaznika ne postoje jer na Croaticumu to rješava voditeljica. Najveći problem s trenutnom grupom odnosi se na jednog polaznika iz Koreje koji ima 53 godine te ne govori i ne razumije ni jedan strani jezik te stoga ne razlikuje pitanje od odgovora i zahtijeva više pažnje te mu je potrebno više vremena kako bi usvojio jezično gradivo. S polaznikom radi volonter koji mu pruža potrebnu pomoć oko nastave i razumijevanja nastavnog gradiva. Lektor B smatra da problemi vezani za nastavne materijale postoje u vidu nedostatka multimedijских udžbenika i online vježbi koje bi bile korisne polaznicima, a one ne postoje. Svoj stav o korištenju multimedijских sadržaja ističe na sljedeći način:

„Možda bi bilo dobro da zadaće pišu na računalu, no i to ima svoje negativne strane jer je za učenje jezika potrebno pisati ga. Mislim da bi se multimedijски sadržaji trebali koristiti, ali ne samo zato da bi se reklo da se to koristi već da to ima pozitivne rezultate.“ (LB, 1)

Nastavni materijali po kojima predaje hrvatski kao strani jezik su proizašli iz Croaticuma te smatra kako su „malo zastarjeli, više kulturološki nego sadržajno, te da su gramatički u redu, ali bi bilo bolje kada bi vježbenica imala više zadataka. No, to se sve rješava dodatnim materijalima tako da tu ne postoji problem.“ (LB, 1)

9.2.7. Prikaz održanog nastavnog sata uz pomoć korpusnih alata

Lektor B posjeduje iskustvo i upoznat je s načinima korištenja hrvatskih računalnih korpusa i korpusnih alata te je za pripremu nastavnog sata uz pomoć korpusa odabrao korpus hrWaC zbog toga „što ima najveći broj različitih jezičnih varijeteta te nije bitan samo broj pojavnica nego i razgovorni jezik koji se razlikuje od udžbeničkog.“ (LB, 1) Za pripremu nastavne jedinice pomoću korpusa Lektor B je odlučio da će sa svojim polaznicima obraditi dativ, prostorni dativ i prijedloge koji se pojavljuju uz njega na temelju udžbenika koji koristi u nastavi pod nazivom

„Hrvatski za početnike 1“³³. Na nastavnom satu će prikazati najčešće imenice u dativu s prijedlozima *unatoč, prema, nasuprot* i *k*. Zbog svog uvjerenja kako se korpusi ne bi trebali koristiti u izravnoj nastavi sa studentima, Lektor B se odlučio isključivo na pripremu nastavnih materijala pomoću korpusa i korpusnih alata. Na svome nastavom satu polaznike nije upoznao sa značenjem korpusa tako da polaznici nisu znali kako je riječ o drugačijem pristupu u pripremi nastavnog gradiva. Primjere iz korpusa Lektor B je prilagodio razini znanja svih polaznika te vježba strukturom nije odskakala od uobičajenih vježbi na koje su polaznici navikli. Lektor B smatra da drukčije nije mogao pristupiti jezičnom gradivu zbog niskog stupnja znanja hrvatskog jezika i vrlo ograničenog vokabulara kojim njegovi polaznici raspolažu. Pripremljenu vježbu je moguće vidjeti na slici 93 i 94.

³³Čilaš Mikulić, Marica, Milvia Gulešić Machata, Dinka Pasini i Sanda Lucija Udier. 2011. Hrvatski za početnike 1 - udžbenik hrvatskoga kao drugog i inog jezika. 3. izd. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Uloga računalnih korpusa u pripremi nastavnih materijala i provedbi nastave hrvatskog kao inog jezika

Unatoč (in spite of)

Unatoč _____ (činjenica) da ne govore isti jezik, oni se jako dobro razumiju.

Hrvati kupuju skupe aute unatoč _____ (kriza).

Unatoč _____ (recesija) svake godine u Hrvatskoj ljudi kupuju nove stanove.

Unatoč _____ (invaliditet) neki sportaši su jako dobri.

Unatoč _____ (problem, mn.) na granici došli smo na vrijeme u Zagreb

Unatoč _____ (zabrana) Marko je parkirao auto na travi.

Unatoč _____ (upozorenje, mn.) imao je mobitel na ispitu.

Unatoč _____ (kiša) išli smo jučer na izlet.

Ona njega voli unatoč _____ (godina, mn.).

Unatoč _____ (poraz) Dinamo je i dalje broj 1.

K (towards someone)

Marko sutra mora ići k _____ (liječnik). Ima probleme. Ne može spavati. Možda mora ići i k _____ (psihijatar).

Idi k _____ (vrag).

Predsjednik je jučer išao k _____ (ministar).

Ako si bolestan, moraš ići k _____ (liječnik).

Ako vjeruješ u bioenergiju, možeš ići k _____ (bioenergetičar) na terapiju.

Hrvatice često idu k _____ (frizeru) kada se pripremaju za svečanu proslavu.

Djece na vole ići k _____ (zubar).

Jučer sam u 14 sati došao k _____ (liječnik), ali on je već otišao.

Jučer sam došao k _____ (stručnjak) za hrvatsku gramatiku, ali on nije znao zašto je hrvatski tako kompliciran.

Sutra ću doći k _____ (roditelj, mn.) na večeru.

Otišao je k _____ (vrugu).

Marko nije tu. Bolestan je pa je otišao k _____ (liječnik).

Moja najbolje prijateljica Marija je otišla k _____ (frizer) jer želi novu frizuru za Novu godinu.

Tatin auto ne funkcionira dobro pa je otišao k _____ (mehaničaru).

Slika 93 Prikaz vježbe Lektora D za nastavni sat koja se odnosi na učenje prijedloga unatoč i k s imenicama u dativu.

Prema (towards something/someone)

Ti si sad na Trgu bana Jelačića. Ako želiš ići na Filozofski fakultet, prvo moraš ići prema _____ (kolodvor).

Išao sam prema _____ (fakultet), ali sreo sam prijatelja pa smo otišli na kavu.

Sve ide prema _____ (plan).

Ilica ide prema zapadu.

Tramvaj broj 13 vozi prema _____ (Žitnjak).

Avion leti prema _____ (Rim).

Zeleni vlak vozi prema _____ (Rijeka), a plavi prema _____ (Split).

Marko se okrenuo prema _____ (Marija).

Marko gleda prema _____ (prozor) jer želi ići na utakmicu, a ne želi biti na predavanju.

Ivan je jučer krenuo prema _____ (Zagreb), ali još nije došao.

Sutra putujem prema _____ (more).

Markova ljubav prema _____ (životinja, mn.) je velika.

Ivanina ljubav prema _____ (čokolada) je ogromna.

Autocesta prema _____ (Sisak) još nije gotova.

Autocesta prema _____ (Dalmacija) zove se Dalmatina.

Marko ima simpatije prema _____ (Ivana).

Stari ljudi imaju predrasude prema _____ (računalo, mn.).

Hrvatska politika prema _____ (Mađarska) je dobra.

Politika prema _____ (Rusija) je jako bitna.

Prema našem _____ (lektor) hrvatski jezik nije kompliciran.

Prema _____ (Wikipedia) Hrvatska ima 4,253 milijuna stanovnika.

Prema _____ (istraživanje) Hrvati preferiraju Facebook, a ne Twitter.

Prema _____ (statistika), lopovi svakih 5 sekundi u Europi ukradu jedna bicikl.

Nasuprot (opposite of, across)

Nasuprot _____ (crkva) je moj omiljeni kafić.

Šank je nasuprot _____ (ulaz) u kafić.

Jučer sam žurio na predavanje i parkirao sam auto nasuprot _____ (trgovina).

Nasuprot _____ (hotel) Jadran je velika plaža.

Marko sjedi uz prozor, a Ivana nasuprot _____ (prozor).

Nasuprot _____ (kuća) je trgovina.

Cijeli dan čekao je Ivanu nasuprot _____ (fakultet) jer nije znao kad su njezina predavanja gotova.

Slika 94 Prikaz vježbe Lektora D za nastavni sat koja se odnosi na učenje prijedloga prema i nasuprot s imenicama u dativu.

Riječ je o vježbi s prazninama gdje se od polaznika tražilo da na temelju ponuđenih riječi popune praznine s imenicom u dativu. Cilj vježbe je bio da polaznici steknu uvid i savladaju korištenje odgovarajućih prijedloga koji se pojavljuju uz imenice u dativu. Za pretraživanje prijedloga i imenica u dativu Lektor B je koristio CQL upit, izradu čestotnih popisa i

kolokacijskih nizova na temelju kojih je proveo analizu konkordancijskih nizova. Rezultate pretraživanja je prilagodio prema vlastitom nahođenju kako bi polaznicima stupnja A1 bili razumljiviji i jednostavniji za pratiti.

9.2.8. Osvrt na održani nastavi sat pripremljen pomoću korpusnih alata

Nakon održanog sata čiji je sadržaj pripremljen korištenjem korpusnih alata proveden je drugi dio intervjua u kojem je Lektor B iznio svoj stav, dojmove i mišljenje o samom nastavnom procesu i ulozi korpusnih alata u svojem budućem radu. Prvi dojmovi o održanoj nastavi su bili neutralni, Lektor B smatra kako je nastava bila zanimljiva kao i priprema nastavnih materijala, ali isto tako navodi sljedeće:

„Nastava je bila klasična jer studenti nisu imali prevelik uvid u to da se nešto radilo s korpusom, zato što nisu vidjeli sam korpus zbog toga što bi njima to bilo previše apstraktno. Čini mi se da su polaznici bili zadovoljni.“ (LB, 2)

Svoje iskustvo u pripremi nastave uz pomoć korpusnih alata u odnosu na tradicionalnu pripremu nastave uz pomoć udžbenika i priručnika opisuje na sljedeći način:

„Bilo je zanimljivije. Mene osobno zanima sintaksa padeža tako da sam malo proučavao i vježbao pretraživanje i uporabu korpusa. Bilo je dugotrajnije zbog toga što korpusi nisu prilagođeni onome što meni treba. Morao sam uzeti sve primjere nakon čega sam dobio popis od 100 najčešćih imenica na temelju kojeg sam morao zaključivati što je među njima zajedničko. Sve sam morao sam zaključiti. Meni korpus apsolutno nikako nije pomogao. Posložio mi ih je po čestotnosti. Meni je bilo zanimljivo, ali je bilo previše dugotrajno za rezultat koji nije drugačiji od onog koji bi dobio da sam ga tražio na tradicionalan način putem udžbenika i literature.“ (LB, 2)

Lektor B ne vidi prednosti pripreme nastavnih materijala i vježbi pomoću korpusa te smatra da je „izgubio puno vremena za nešto što je sam ionako već znao i intuitivno osjećao.“ (LB, 1) U nastavnu jedincu je jedino uvrstio frazem *idi k vragu* što prije nije imao u nastavnim materijalima, a izradom čestotnih popisa se ustanovilo da je riječ o vrlo frekventnoj pojavi u uporabnom jeziku te taj dio smatra korisnim.

Nedostaci pripreme nastavnih materijala pomoću korpusa za Lektora B su prevelik utrošak vremena koje mu je bilo potrebno za prilagodbu korpusnih primjera, proces selekcije informacija i izrade vježbi. Svoj stav o nedostacima iznosi u sljedećem obliku:

„Preveliko trošenje vremena na pojednostavljivanje rezultata pretraživanja korpusa. Rezultati pretraživanja su potpuno neprimjereni za početnu razinu. Morao sam izgubiti puno vremena da bi pročitao informacije i mogao napraviti neke zadatke. Mislim da je to velik nedostatak.“ (LB, 2)

Elementi koji su Lektoru B u pripremi nastavnih materijala i izvedbi nastavne cjeline dobro funkcionirali odnose se tehničku podršku pretraživanja korpusa dok za elemente koji nisu dobro funkcionirali Lektor B se referira na sadržaj hrWaC korpusa te izjavljuje sljedeće:

„Problem je što je hrWaC korpus zbog pravopisnih razlika vrlo teško iščitavati, ima milijun imenica koje su zapravo dativ, a označene su kao lokativ i onda svaki primjer treba ručno pretraživati što nema baš pretjeranog smisla.“ (LB, 2)

Bez obzira na svoj negativan stav spram korpusa i korpusnih alata Lektor B je postigao sve zadane ciljeve za svoju nastavnu jedinicu te se nije udaljio od svog nastavnog plana zbog toga što se morao držati plana i pojednostaviti korpusne rezultate te kao primjer navodi da je morao „izbacivati imenice i vrste riječi koje polaznici ne znaju i koje bi previše opteretile leksik.“ (LB, 2)

U tijeku nastave nije naišao ni na kakve zapreke ili nenadane situacije, ali smatra da u svoju nastavnu jedinicu nije uključio, a želio je uključiti dodatne vježbe i interaktivniji način provedbe vježbi u obliku računalne aplikacija putem koje bi polaznici mogli vježbati.

U pripremi nastavne jedinice od najveće koristi bila mu je korpusna analiza za prikaz čestota u jeziku te mu je to bio i osnovni alat za pripremu nastave. Korpusni alati i analize koji su mu bili od najmanje koristi odnose se na KWIC pregled korpusnog sadržaja zbog toga što „su rečenice bile presložene i morao je izmišljati rečenice s vrlo jednostavnom sintaksom te mu stvarni primjeri nisu bili od koristi.“ (LB, 2) Sljedeće što navodi odnosi se na pretraživanje korpusa po morfosintaktičkim obilježjima iz kojih nije mogao ništa iščitati te konkordancijski nizovi. Lektor B napominje kako mu navedeni korpusni alati i analize nisu bili od koristi u pogledu obrade njegove teme, no bez obzira na to smatra da su studenti bili zadovoljni održanim nastavnim satom.

Proces pretraživanja korpusa i korištenja korpusnih alata opisuje na temelju vlastitog iskustva koje je stekao tijekom sudjelovanja u istraživanju na sljedeći način:

„Kada sam pretraživao korpus sve sam pokušao dok ne pronađem nešto što bih mogao koristiti. Od morfosintaktičke oznake riječi nije bilo pretjerane koristi jer su dativ i lokativ morfološki isti. Prepoznaju se pomoću prijedloga tako da tu može pomoći. Morfosintaktičke oznake riječi nisam previše koristio jer je mene više

zanimalo koji se tip imenice pojavljuje uz dativ, npr. s *k* su imenice koje označavaju ljude i to mi korpus nikako ne može sam pokazati osim ako ne listam primjere i onda sam pretražujem. Morao sam puno filtrirati podatke pa sam od prvih 50 riječi uzeo samo 10. Nije mi bila jasna razlika između statističkih oznaka kod rezultata kolokacija, mislim da bi to trebalo biti bolje pojašnjeno kako bi se znalo koristiti i služiti time.“ (LB, 2)

9.2.9. Buduće korištenje korpusnih alata i korpusa

S obzirom na cjelokupno iskustvo i proces koji je prošao, Lektor B smatra da će ponovno koristiti korpuse i korpusne alate za pripremu nastavnih materijala u svrhu poučavanja hrvatskog jezika. Osim za poučavanje on smatra da će ih zasigurno koristiti za provedbu jezičnih istraživanja i pripremu materijala za znanstvene radove. U budućnoj nastavi i semestrima, Lektor B navodi da bi ponovio ovo iskustvo s novim polaznicima, ali isključivo u smislu pripreme nastavnih materijala te navodi kako „ne bi ponovio u smislu da pošto-poto koristi korpuse za neku lekciju samo zato što korpus postoji.“ (LB, 2) Svoj stav naspram korištenja korpusa za pripremu nastavne jedinice opisuje u sljedećem komentaru:

„Neke stvari se mogu saznati preko literature koja je napravljena na osnovu korpusa. Mislim da se nije dobro služiti samo intuicijom jer ćeš staviti krive primjere koji nisu tako frekventni. Znači, treba korpus, ali ne se oslanjati samo i isključivo na to što korpus pokaže. Da sam slušao samo korpus onda ne bih uopće mogao napraviti današnji sat jer prijedlozi *unatoč* i *nasuprot* su u korpusu isključivo s genitivom, a nama je u udžbeniku s dativom. Ja ih moram učiti dativ iako se u hrvatskom to tako ne govori. Sve primjere koje sam pronašao u korpusu sam morao modificirati i prilagoditi da budu s dativom. Treba vidjeti kakav je odnos korpusa i norme. U korpusu je *nasuprot crkve*, nikad nije *nasuprot crkvi*. „ (LB, 2)

Lektor B smatra kako bez znanstvenika koji se bave izradom i označavanjem korpusa, korpusi ne bi postojali te ističe kako bi se trebali dugoročnije baviti istraživanjem i unaprjeđivanjem korpusa. On smatra kako bi se trebalo podupirati objavljivanje udžbenika koji su nastali i temelje se na uporabi korpusa jer bi time lektori trebali manje vremena provoditi pretražujući korpuse. Za ulogu lektora i profesora u budućem razvoju korpusa i korpusnih alata smatra kako motivacija ima velik utjecajna integraciju korpusa u proces poučavanja hrvatskog jezika zbog toga: „Što smo motiviraniji, to ćemo bolje znati pretraživati korpuse jer ako lektor nije motiviran onda nema apsolutno nikakve koristi ni od znanstvenika, ni od udžbenika.“ (LB, 2)

Lektor B se u svojim završnim mislima vezanim uz uporabu korpusa i korpusnih alata osvrće na izradu udžbenika i gramatika te iskazuje svoj zaključni stav o ulozi hrvatskih korpusa na sljedeći način:

„Mislim da su korpusi obavezni pri izradi udžbenika i materijala, ali mislim da onda svaki lektor, ako ima tako izrađen udžbenik, ne bi trebao sam provoditi posebno traženje primjera. Bilo bi idealno kada bi postojao neki priručnik za lektore uz udžbenik ili gramatiku gdje bi se to moglo objasniti i gdje bi se to opisalo na pravi način. Mislim da knjige obavezno moraju biti napisane uz pomoć korpusa jer se moraju temeljiti na istraživanjima. Istraživanja koja se ne temelje na korpusu nisu dobra. Mislim da udžbenici trebaju biti napravljeni na korpusu, ali mislim da lektor sam ne bi trebao imati potrebu koristiti korpus. Dok udžbenici nisu u potpunosti napravljeni na temelju korpusa, naravno da bi lektor trebao provjeriti podatke, pogotovo ako nije siguran u ono što piše u udžbeniku.“ (LB, 2)

Lektor B je na početku istraživačkog procesa imao blago negativan stav spram hrvatskih računalnih korpusa i korpusnih alata koji se završetkom istraživanja nije izmijenio. Negativnim aspektima smatra sadržaj korpusa, dovodi u pitanje funkcionalnost i načine pretraživanja korpusa, kritizira prikaz rezultata pretrage korpusa, navodi nedostatak detaljnih uputa za postavljanje CQL upita i opis određenih statističkih oznaka koje se pojavljuju pri izradi kolokacijskih popisa. U procesu pripreme nastavne jedinice pomoću korpusa ističe kako je potrošio veliko količinu vremena na iščitavanje konkordancijskih nizova i prilagodbu podataka iz korpusa kako bi ih mogao prezentirati polaznicima. Iako je mišljenja da su hrvatski korpusi loše organizirani, smatra da ih treba koristiti u procesu istraživanja jezika, za pisanje znanstvenih radova i izgradnju udžbenika za učenje hrvatskog jezika. U svrhu poučavanja hrvatskog kao inog jezika smatra da na početnim razinama korpusi, u sadašnjem obliku, nisu iskoristivi zbog toga što „sve što je nekontrolirano za početnu razinu učenja jezika ne može biti korisno jer može napraviti više problema nego što bi imalo koristi.“ (LB, 2) Uporabu korpusa u poučavanju hrvatskog jezika na višim razinama smatra korisnom jer polaznici vladaju s većim znanjem hrvatskog jezika te, prema njegovom mišljenju, ti studenti korpus mogu koristiti kako bi pronašli uporabni kontekst za pojedinu riječ ili pojam i sami odlučiti koji oblik riječi će koristiti u svojoj komunikaciji. Iz njegovog stava vidljivo je kako smatra da se korpusi trebaju umjereno i oprezno koristiti u procesu poučavanja hrvatskog kao inog jezika i pripremi nastavnih materijala te i dalje stoji pri mišljenju kako u izravnoj nastavi sa studentima treba izbjegavati korištenje korpusa.

9.3. Rezultati istraživanja za Lektoricu C

9.3.1. Pozadinske informacije

Lektorica C u struci radi tri godine. Aktivno sudjeluje na kongresima i međunarodnim konferencijama, bavi se znanstvenim istraživanjima i ima nekoliko objavljenih znanstvenih radova. Teme kojima se bavi najčešće su vezane za hrvatski kao ini jezik odnosno strategije za učenje vokabulara u hrvatskom kao inom. Trenutno se bavi kolokacijskom kompetencijom i strahom od jezika te je radila na CHILDES³⁴ korpusu dječjeg jezika. Uz hrvatski kao strani jezik predavala je i hrvatski kao materinski jezik u osnovnoj školi. Razlike između poučavanja hrvatskog kao inog i hrvatskog kao materinskog jezika opisuje na sljedeći način:

„Sličnost je samo u tome što je sama materija hrvatskog jezika ista, a razlika je u svemu drugome. Biti profesor hrvatskog kao inog jezika podrazumijeva, osobito na Croaticumu, različite grupe, veliku heterogenost, različite materinske jezike, traži se sasvim drugačiji pristup materiji. Na hrvatskom kao materinskom jeziku učenici vas, ako ništa drugo, razumiju. Oni su izvorni govornici hrvatskog jezika te intuitivno osjećaju jezik što se ne može reći za neizvorne govornike. Drugačije se uči jezik na početnom, srednjem ili naprednom stupnju te su na drugačijim elementima naglasci.“ (LC, 1)

Lektorom hrvatskog kao inog jezika odlučila je postati 2009. godine nakon završetka fakulteta. Za vrijeme klasičnog studija kroatistike nije bilo kolegija vezanih uz hrvatski kao strani jezik. Za vrijeme odrađivanja prakse na Croaticumu gdje je pripremala vježbe na svim stupnjevima „rodila se ljubav“ (LC, 1) prema poučavanju hrvatskog kao inog jezika.

Lektorica C smatra da glavnu ulogu u izgradnji njezine vlastite jezične baze znanja ima iskustvo stečeno tijekom održavanja nastave jer je: „Stečeno iskustvo u nastavi možda vrijednije zato što sam primijetila radeći na istom stupnju nekoliko semestara da studenti promišljaju o nekim stvarima i postavljaju konkretna pitanja. Na taj način vi možete ciljano znati što je problem i pokušati ga riješiti.“ (LC, 1) Isto tako smatra da je formalno obrazovanje važno i da pomaže kod izgradnje vlastiti baze znanja, ali smatra da nije dovoljno kada je riječ o poučavanju hrvatskog kao inog jezika. Suradnja s drugim lektorima, razmjena iskustava u nastavi te interpretacija tuđih i vlastitih istraživanja su prema Lektorici C uvijek dobrodošli te ističe kako: „Za sada imamo najviše istraživanja za hrvatski kao ini iz područja morfologije, ali recimo

³⁴CHILDES je svjetska baza dječjeg jezika koja unutar sebe sadrži Hrvatski korpus dječjeg jezika (HKDJ)

nedostaju nam istraživanja leksičke sastavnice. To je nešto na čemu treba sustavno raditi.“ (LC, 1)

9.3.2. Prednosti, nedostaci i preference glede poučavanja hrvatskog jezika

Lektorica C je održavala nastavu na svim jezičnim stupnjevima, a najviše preferira raditi sa stupnjevima A1 i A1+ iz razloga što je do sada na tim razinama najviše radila. Ističe kako je najviše navikla raditi sa stupnjem A1+ jer su: „Oni početnici, ali malo viši početnici te se s njima može brže raditi i može im se malo lakše prezentirati sadržaj, dok je na razini A1 tempo rada vrlo spor te postoje studenti koji ne razumiju ni engleski niti hrvatski jezik i vrlo im je teško uopće objasniti kako funkcionira sustav hrvatskog jezika.“ (LC, 1) Što se tiče preferenci rada s polaznicima pojedinog jezičnog porijekla, Lektorica C tvrdi kako to na Croaticumu nije moguće jer su grupe polaznika iznimno heterogene. Navodi da su prema statističkim podacima od prošlog semestra na Croaticumu najzastupljeniji materinski jezici: poljski, španjolski, engleski i njemački, ali uvijek postoje i egzotični jezici poput kineskog, japanskog, govornika iz Izraela, Libanona ili Libije.

Frustracija s kojima se susreće u radu isključivo su vezane za administrativne probleme, dok s polaznicima i održavanjem nastave nema problema i frustracija.

Lektorica B svojim prednostima kao lektora koji poučava hrvatski kao strani jezik smatra visok stupanj strpljivosti prema polaznicima i fleksibilnosti u provođenju nastave te pristupačan način predavanja i prenošenja jezičnih znanja. Mišljenje o svojim prednostima iznosi u sljedećoj izjavi:

„Osobno smatram, a to su mi tvrdili i studenti u anketama, što pored strpljivosti, koja je neupitna, mogu prenijeti znanje stvarnom govorniku na jedan jednostavan i pristupačan način tako da to izvorni govornik razumije. Ponekad je potrebno isto gradivo ponavljati više puta jer su njihovi materinski jezici jako različiti od naših, izuzev ovih slavenskih jezika.“ (LC, 1)

Osim gore navedenog, želio se saznati stav o tome što Lektorica C smatra svojim jakim stranama kao lektora u održavanju nastave i radu sa studentima. Ističe kako je važno uspostaviti opuštenu atmosferu na nastavnom satu kako bi se polaznici ugodnije osjećali. Smatra kako proces poučavanja provodi postupno i metodično te ohrabruje i potiče polaznike na rad i učenje hrvatskog jezika kako bi im uklonila eventualni strah od jezika ukoliko on postoji. Mišljenje o načinu na koji vidi svoje prednosti iznosi u sljedećem komentaru:

„Nisam od onih profesora koji smatraju da su nedodirljivi, jednostavno s tim ljudima morate biti na neki način u kontaktu. Ako vidim da su neki elementi nastave teže usvojivi, radim više na njima, pokušavam i njih natjerati da rade tako što im dajem neke zadatke za provjeru čisto kako bih ih ohrabrila. Mislim da im uvijek morate govoriti da nije važno ako naprave grešku. Mislim, važno je, ali ne možete pogreške ispravljati apsolutno svaki put jer onda to i njih kao neizvorne govornike čini iznimno nesigurnima. Čini mi se da je vrlo važno ohrabrivanje i poticanje na rad.“ (LC, 1)

9.3.3. Prikaz potreba lektora u nastavnoj poduci te analiza načina poučavanja hrvatskog kao inog jezika

Lektorica C iznosi detaljan opis vlastitog način poučavanja hrvatskog jezika koji se, na temelju rada s polaznicima, pokazao ujedno vrlo efikasnim i produktivnim za usvajanje hrvatskog kao inog jezika. Glavna misao o procesu savladavanja hrvatskog jezika prema Lektorici C je da se hrvatski jezik ne može naučiti samo na nastavi te polaznici moraju učiti i izvan učionice. Lektorica C sažima svoj nastavni proces poučavanja hrvatskog jezika za početne stupnjeve polaznika na sljedeći način:

„Primjerice, poučavam neka izolirana gramatička pravila, nakon čega obično slijedi vježba. Pokušavam razvijati receptivne vještine tako što imamo vježbe slušanja, to su obično zadaci točno/netočno ili nadopunjavanje praznina. Ono što se nauči o gramatici i što se nauči od riječi mora se primijeniti i na produktivnoj razini govorenja, sklapanja različitih rečenica i malih tekstova, ali i na pisanoj razini. Što se tiče, recimo, vokabulara, često se koristimo različitim igrama. Što se tiče gramatike, najčešće prevladavaju vježbe, dakle nekakav tekst u kontekstu gdje polaznici moraju ubaciti nekakve izolirane gramatičke elemente. Čini mi se da posebno treba razvijati usmenu komunikaciju, a u tu svrhu koristimo različite igre, intervjuiraju se međusobno, rade dijaloge, predstavljaju sami sebe i svoje bližnje.“
(LC, 1)

Lektorica C ima najviše iskustva u radu s početnim stupnjevima te dodatno navodi kako se na početnim razinama u procesu prijenosa jezičnog znanja najviše služi pojedinačnim objašnjavanjem gradiva te pokušava polaznicima navesti razloge i što vjernije opisati ono što uče. Dosta često u nastavi koristi usporedbe s engleskim jezikom zbog toga što je to najzastupljeniji jezik koji govori većina polaznika.

Isto tako Lektorica C navodi opis poučavanja hrvatskog jezika na višim, naprednijim razinama u kojem ističe sljedeće stavke:

„Na naprednom stupnju poučavanje ipak drugačije izgleda, zato što su to već govornici koji imaju razvijenu gramatičku i leksičku kompetenciju. Na naprednoj razini naglasak je više upravo na razvijanju leksičke kompetencije u smislu da razvijaju kolokacijsku kompetenciju, moraju usvojiti frazeme, kolokvijalizme. Vjerojatno već upoznaju i različite idiome hrvatskog jezika. Obično prevladavaju različiti tekstovi i složenije usmene forme poput raspravljanja, objašnjavanja, argumentiranja i slično.“ (LC, 1)

Prema Lektorici C u proces poučavanja hrvatskog kao inog jezika, u kojem se referira na početne stupnjeve, trebalo bi uključiti učenje pridjevske deklinacije i kolokacija, a svoj stav obrazlože u sljedećem komentaru:

„Što se tiče početnoga stupnja, mislim da bi, ako ne početni stupanj A1, onda A1+, mogao već početi učiti primjerice i pridjevsku deklinaciju, što nije sada slučaj. Pridjevska deklinacija radi se na B1. Pored toga, mislim da bi se trebalo posvetiti učenju skupova riječi, dakle kolokacija već na početnom stupnju zato što je jedan rad pokazao da primjerice udžbenik po kojem mi radimo na početnom stupnju vrvi kolokacijama. Znači, to su ustaljene sveze riječi poput *mobilni telefon*, *radni dan*, *dnevni raspored* koje su vrlo frekventne, a ne uče se eksplicitno, znači studenti su ovisni o znanju lektora, a dodatni problem je što nemamo ni kolokacijski rječnik. Čini mi se da je sam proces poučavanja vrlo stupnjevit. Od nekih najjednostavnijih elemenata prepoznavanja roda i gramatičkog broja, što se onda pokaže da je iznimno važno kad krene nadgradnja, a što naravno neizvornim govornicima predstavlja problem jer nemaju svi takve kategorije u svojim jezicima.“ (LC, 1)

Kod organizacije jezičnog gradiva koje se poučava na određenim stupnjevima i razinama Lektorica C jednim od problema smatra nedostatak literature i specijaliziranih priručnika kojima bi se proces poučavanja hrvatskog jezika mogao poboljšati te smatra kako postojeći udžbenici nisu dizajnirani kako bi polaznicima omogućili samostalno učenje Svoj stav iznosi u sljedećoj izjavi:

„Problem je što nemamo gramatiku za neizvorne govornike i još neke druge specijalizirane priručnike. Priručnik po kojem mi sada radimo nije priručnik za samostalno učenje pa je i to recimo jedan od problema. On vrvi nekim riječima koje definitivno ne pripadaju tom stupnju. S jedne strane nećemo poučavati pridjevsku

deklinaciju, ali je zato udžbenik pun riječi i leksema koji ne pripadaju tamo.“ (LC, 1)

Najvažnije potrebe kao lektora u poučavanju hrvatskog kao inog jezika, Lektorica C ističe mogućnost istraživanja leksičkih sastavnica, izradu standardiziranih testova koji će pomoći kod svrstavanja polaznika na stupanj kojem pripadaju s obzirom na njihovo jezično znanje te izradu rječnika i gramatika za neizvorne govornike. Njezin komentar o vlastitim potrebama u poučavanju hrvatskog jezika iznosi na sljedeći način:

„Više istraživanja leksičke sastavnice. Mi još uvijek, primjerice, nemamo određen temeljni vokabular od 2000 do 3000 riječi kojima bi neizvorni govornik trebao ovladati. Tako da mi možemo pretpostavljati, ali ne znamo okvire unutar kojih se krećemo. Nemamo standardizirane testove na temelju kojih bismo pouzdano mogli tvrditi da je netko baš za taj stupanj jer sada, recimo, postoji problem kada se netko na početku listopada upiše na B1 stupanj, je li on B1 stupanj kada se upiše na sredini semestra ili kada dobije diplomu. Znači, to ne možemo znati bez nekakvih standardiziranih testova. Priručnici se pišu, ali ih još uvijek nemamo dovoljno. Ono što mene studenti najviše traže je gramatika za neizvorne govornike, a ja im nemam što ponuditi osim gramatike koju im ja sama radim.“ (LC, 1)

9.3.4. Razumijevanje korpusne lingvistike

Ovom skupinom pitanja želio se ustanoviti stupanj poznavanja korpusne lingvistike i stav Lektorice C spram uključivanja novih metoda u proces poučavanja hrvatskog kao inog jezika. Lektorica C je upoznata s pojmom korpusne lingvistike i značenjem korpusa te posjeduje iskustvo u pretraživanju i korištenju hrvatskih računalnih korpusa. Kao učenik hrvatskog ili nekog inog jezika te u ulozi studentice koja se školovala za profesora odnosno lektora nije bila u doticaju s korpusima te navodi kako za vrijeme studija kroatistike nije imala kolegij koji bi joj približio korpusnu lingvistiku. Kao govornik materinskog jezika radila je s CHILDES hrvatskim korpusom dječjeg jezika gdje se bavila „kodiranjem te spajanjem transkripata sa zvučnim datotekama kako bi krajnji korisnik mogao ono što čita dobiti u audio verziji.“ (LC, 1) Kao lektor i profesor koristila se korpusima s kojima je bila u doticaju vezano za izradu svoga doktorskog rada kada je pretraživala kolokacije i pomoću računalno jezičnog alata dobila uvid u čestotnost, ali nastavu nikada nije pripremala pomoću korpusa tako da je ovo iskustvo za nju bilo nešto novo.

Obzirom na činjenicu da se Lektorica C služila korpusima i korpusnim alatima željelo se istražiti s kojim korpusnim alatima i analizama je upoznata. Lektorica C ističe kako je koristila hrWaC korpus u kojem je pretraživala kolokacije po CQL upitu kako bi dobila rezultate za kolokaciju sa strukturom pridjev + imenica te ju je zanimao kontekst u kojem se kolokacije pojavljuju kako bi dobila jednu širu okolinu. Služila se funkcijama za izradu čestotnih nizova kako bi dobila uvid u čestotnost kolokacija.

S obzirom na iskustvo koje Lektorica C posjeduje, želio se saznati njezin stav i mišljenje o tome jesu li rezultati pretraživanja korpusa korisniku odnosno lektoru prikazani na odgovarajući način. Ona tvrdi da za hrWaC, s kojim je radila, nema zamjerki te iskazuje zadovoljstvo glede samog korpusa i njegovih funkcija, posebice uvida u čestotnost. Kao problem ističe nedostatak uputa za pretraživanje i korištenje korpusa koje bi svojim sadržajem trebale biti puno detaljnije i jasnije od postojećih te „više prilagođene osobi koja može biti stručnjak za lingvistiku, ali koja nije možda toliki stručnjak za korpusnu lingvistiku.“ (LC, 1)

Način na koji Lektorica C poima korpus izražen je njezinom stavom u kojem navodi kako je to: „neprekidna lista riječi koju treba na neki način sortirati da bi imala glavu i rep, a ponekad mi na pamet padne i nepregledna mogućnost različitih funkcija koje korpus pruža koje onda često krajnji korisnik ne zna kako koristiti“ (LC, 1) te dodaje kako je korpus zbirka tekstova koja se može pretraživati s obzirom na različite parametre.

Lektorica C svojim iskustvom u radu s korpusima iskazuje pozitivan stav spram samih korpusa i korpusnih alata. Iako nikada nije koristila korpuse i korpusne alate u procesu poučavanja hrvatskog kao inog jezika ili za pripremu nastavnih materijala i jedinica, otvorenog je stava prema takvom konceptu poučavanja.

Lektorica C se osvrće na korpus i njegovu ulogu u procesu poučavanja hrvatskog jezika sljedećim stavom:

„Primjerice, može se dobiti uvid u frekventnost s obzirom da mi nemamo određen temeljni rječnik onda barem pomoću korpusa kao što je hrWaC, koji je najveći, može nam pružiti uvid u čestotnost i pomoći u odabiru leksičkih elemenata koje ćemo poučavati u nastavi. Može se koristiti i za poučavanje gramatike, primjerice postoji problem u razlikovanju akuzativa i lokativa gdje oba koriste iste prijedloge *u* i *na*, ali im je značenje različito. Sigurno se pomoću korpusa može doći i do različitih primjera uporabe tih prijedloga. Na višim stupnjevima čini mi se da se s korpusom može svašta pretraživati, i kolokacije i frazeme u kontekstu s prijenosom u značenju i sl.“ (LC, 1)

Lektorica C u potpunosti izražava pozitivan stav spram integracije korpusnih alata i korpusa u proces poučavanja jezika te je iz njezinog stava vidljivo da korpusi imaju svoju uporabnu vrijednost kod pripreme nastavnih materijala i razrade nastavnih cjelina u procesu jezične poduke. Lektorica C smatra da korpusne alate ne bi trebali koristiti isključivo lektori, već da bi se i polaznici trebali koristiti korpusima u sklopu nastave te potiče uporabu korpusa u izravnoj nastavi sa studentima. Svoj stav o tome trebaju li samo lektori ili i polaznici koristiti korpusne alate iznosi u sljedećem obliku:

„Oboje, zato što mislim da korpus, osim što predstavlja nekakvu zbirku autohtonih tekstova na hrvatskom jeziku gdje neizvorni govornik može usvojiti značenje, uporabu i ograničenja o uporabi, mogu dobiti uvid i u gramatičke strukture, prikaz elemenata u kontekstu, mogu dobiti uvid u frekventnost i neke druge elemente, ali, ono što je još važnije, mislim da uporaba korpusa na nastavi postavlja i učenika, studenta u jednu aktivnu ulogu. Mislim da na taj način mogu na licu mjesta učiti i sve to skupa može samo poboljšati sam nastavni proces.“ (LC, 1)

Dodatno ističe kako bi na početnim stupnjevima učenja hrvatskog jezika bilo bolje koristiti „korpus koji je malo čišći, ali sa srednjom i naprednom razinom mislim da ne bi postojala razlika, zato što i na naprednijim razinama polaznik mora doći u doticaj s idiomima.“ (LC, 1) Lektorica C tvrdi da bi joj korpusni alati bili od koristi u pripremi nastave zbog toga što, primjerice, može dobiti „uvid u čestotnost, odnosno u ono što se pojavljuje u jeziku više puta pa na to staviti veći naglasak.“ (LC, 1) Ona smatra kako bi vjerojatno brže pronašla odgovarajuće jezične primjere za nastavu, no ističe kako sve ovisi o tematici kojom se na nastavi bavi jer: „Ako vam treba neka specifična tematika, onda je tu internet nepresušan izvor informacija odakle se tekstovi uzimaju i prekrajaju te se obično izbacuju neke strukture i elementi koji ne pripadaju tom stupnju i sl.“ (LC, 1) Posebno se osvrće na hrWaC korpus za koji smatra da bi se mogao koristiti za poučavanje polaznika na početnim stupnjevima za učenje početnih frekventnih kolokacija i analizu gramatičkih struktura. Kao primjer navodi kako bi polaznici u tekstovima koji se nalaze u korpusu mogli dobiti jezične vježbe u kojima bi trebali pronaći perfekt, futur ili provesti analizu značenja prijedloga *u* i *na* s akuzativom i lokativom. U svojim razmišljanjima osvrće se i na potrebe polaznika te smatra da o individualnom polazniku ovisi hoće li mu korpus i korpusni alati biti od pomoći pri učenju hrvatskog jezika te na primjeru razgovora s jednom od svojih polaznica ističe sljedeće:

„Primjerice, i ovaj tjedan je jedna polaznica pitala gdje može kupiti čestotni rječnik jer smatra da je to najbolji način za učenje vokabulara. Krenut će s prvih 100

najčestotnijih riječi iz našeg čestotnog rječnika i onda će dalje nadograđivati svoj vokabular. Takav polaznik bi sigurno mogao pomoću alata u korpusu lakše, jednostavnije i brže dobiti uvid u neke parametre.“ (LC, 1)

Lektorica C je iskazala pozitivan i otvoren stav spram integracije novih metoda i pristupa u proces poučavanja jezika zbog toga što ju osobno zanimaju nove metode poučavanja kao i „sve ono što može doprinijeti lakšem i boljem učenju te usvajanju hrvatskog kao inog jezika, no cijeli taj proces nije jednostavan.“ (LC, 1) No, s druge strane smatra kako bi na Croaticumu taj proces morao pronaći odgovarajući način za primjenu novih metoda koji bi se mogao primjenjivati u konkretnoj nastavi zbog toga što su polaznici na Croaticumu vrlo heterogeni po materinskim jezicima, jezičnom predznanju te spolu i dobi.

O promjenama koje bi nastale u nastavnom procesu uvođenjem korpusnih alata u poučavanje hrvatskog kao inog jezika, Lektorica C smatra kako je riječ o individualnim stavovima i mišljenjima te „misli da postoje profesori, kolege, koji bi to objeručke prihvatili i koji su se već prije koristili i došli u doticaj s korpusima, i oni koji bi vjerojatno mislili da je to samo gubljenje vremena i jedna dodatna obaveza.“ (LC, 1) Nadalje, navodi kako nisu svi profesori i lektori u istoj mjeri zainteresirani za uporabu računalnih tehnologija i inovacija u integraciju jezične poduke te smatra da je za poučavanje hrvatskog jezika potrebno „malo kombinirati ove tradicionalnije metode i novije, ali definitivno koristiti i novije te ih ne držati sa strane.“ (LC, 1)

Lektorica C smatra da je integracija edukacije o korištenju korpusa i korpusnih alata važna za uključivanje u formalno obrazovanje lektora te kako je uvijek potrebna dodatna edukacija koja se odvija tijekom profesionalnog razvoja lektora i profesora. Ona navodi kako „uporaba korpusa ne treba spadati u neku specifičnu uporabu“ (LC, 1) te da bi ju trebali koristiti nastavnici u osnovnim i srednjim školama u sklopu nastave hrvatskog kao materinskog jezika. Svoj stav o uključivanju edukacije o korpusnim alatima u formalno obrazovanje lektora opisuje u sljedećem komentaru:

„Možda bi se u formalno obrazovanje mogao uključiti recimo jedan kolegij jedan semestar te bi se mogle provesti neke praktične vježbe uporabe različitih korpusa da se vidi koji korpusi postoje, koje su njihove prednosti i mane, što oni nude i što se može od njih dobiti. Čini mi se da se korpusi za sad koriste, to je moj dojam, samo primjerice kada se krene u neka znanstvena istraživanja, možda za pisanje nekakvih kvalifikacijskih, magistarskih, doktorskih radova.“ (LC, 1)

Kao primjer obrazovanja i educiranja studenata o korpusima navodi Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet u Zagrebu za koji ističe da u sklopu obrazovnog sustava postoji kolegij

na kojem studenti uče o CHILDES korpusu i učincima koje korpus hrvatskog dječjeg jezika pruža.

Lektorica C smatra kako je njen prvi susret s edukacijom o načinima korištenja korpusnih alata bila upravo radionica koja se održala u sklopu SIH konferencije no „što se tiče ostalih korpusa, mislim da smo prepušteni sami sebi.“ (LC, 1)

Kako se računalni korpusi vežu uz tehnologiju, želio se vidjeti stav Lektorice C o ulozi tehnologije u poučavanju jezika. Ona smatra kako bi online vježbe zasigurno olakšale provedbu nastave i usvajanje hrvatskog jezika. Njezin stav o ulozi tehnologije u poučavanju hrvatskog jezika je sljedeći:

„Možda bi trebale postojati nekakve baze s vježbama gdje bi neizvorni govornici mogli čak i nakon nastave otići i vježbati. Oni neprestano ispituju za dodatne udžbenike, dakle traže materijale za dodatnu vježbu. Polaznici očito imaju potrebu za nekim dodatnim materijalima. Pored toga, čini mi se da su izuzetno korisni rječnici, što na CD-u, što online. Kao što je recimo “Oxford advanced learner's dictionary”, zato što jednostavno živimo u vrlo užurbanom vremenu i ja osobno nemam vremena listati Oxford rječnik od jutra do sutra te mislim da je puno brže ukucati riječ i dobiti ono što vam treba. Za hrvatski postoji “Hrvatski jezični portal”, ali on nije prilagođen za hrvatski kao ini jezik. Mislim da bi tako nešto recimo neizvornim govornicima puno olakšalo život.“ (LC, 1)

9.3.5. Ishodi učenja

Lektorica C navodi kako je za hrvatski kao ini jezik 2013. godine napravljen opisni okvir referentne razine B1 te je 2015. godine napravljen opisni okvir referentne razine B2, a odnose se na publikacije pod nazivom Hrvatski B1 i Hrvatski B2 te su nastali na temelju ZEROJ-a. Ona tvrdi da je „ZEROJ jedan opći priručnik, a sve ono što radite za pojedini jezik je specifično za taj sami jezik“ (LC, 1) te kako je riječ o „dvije publikacije gdje se možda može saznati nešto o gramatičkoj, leksičkoj kompetenciji i na kojim je riječima naglasak i sl. Osim toga mi nemamo ništa drugo.“ (LC, 1)

Ishode učenja za stupanj koji drži u zimskom semestru akademske godine 2015./2016., a koji se odnosi na razinu A1 navodi detaljan opis:

„Ishodi su da polaznik razumije čitane i slušane tekstove koji su pritom vrlo jednostavni i koji su zasićeni samo onim gramatičkim strukturama koje taj stupanj obuhvaća. Ne možemo očekivati da će on govoriti tečno i bez zastajkivanja, ali da

će prenijeti neke jednostavne poruke, da će biti opremljen za dnevnu komunikaciju, za obavljanje nekih dnevnih poslova od odlaska u trgovinu, plaćanje računa, komunikacija u tramvaju, različitim institucijama, hotelu, restoranu... to svakako. Da može predstaviti sebe i svoje bližnje, da može opisati neke jednostavne situacije, slike i događaje. Ono što se uči polaznike na A1 stupnju to je ponajprije standardni jezik. Funkcionalni stilovi su elementi koji se rade na višim stupnjevima. Očekuje se koristi neke osnovne gramatičke strukture, predviđeno je da se obrade svi padeži i njihove osnovne padežne funkcije i pripadajući im prijedlozi. Sva nadogradnja dolazi na ostalim stupnjevima. Leksik koji je obično tematski vezan, npr. danas na nastavi smo obrađivali recepciju odnosno *U hotelu*, ono što nam slijedi je vokabular za hranu, odjeću, prijevozna sredstva, slobodne aktivnosti, hobiji, slobodno vrijeme, obitelj, životinje dakle- to je vokabular. Na svakom stupnju vokabular je tematski grupiran. Pored svega toga potrebno je razvijati kulturološku kompetenciju s obzirom da su to ljudi koji dolaze iz različitih kultura i koji uvijek imaju različita pitanja o našoj kulturi. Zanima ih što je dopušteno, što nije dopušteno, zanimaju se za neke hrvatske tradicionalne proizvode, kulturu, zanima ih što je pristojno, što nije pristojno.“ (LC, 1)

Prema njezinom mišljenju i iskustvu u nastavi te radu s polaznicima, Lektorica C ističe kako je najvažniji ishod učenja jezika ovladati vokabularom kako bi se polaznici mogli sporazumjeti na jeziku države u kojoj se nalaze, žive, rade ili studiraju. Njezino mišljenje je sljedeće:

„Na nastavi najčešće znam reći svojim studentima da mogu znati i gramatičke morfeme za pojedini padež, ali da će u pekarnicu otići i kupiti pecivo samo ako znaju riječi. Koliko god hrvatskim jezikom dominira morfologija, od nje ne možete pobjeći jer je to morfološki bogat jezik i morfologija se poučava od prvog dana prvog stupnja pa do zadnjeg dana završnog stupnja. Ona jest važna i ona može utjecati na razumijevanje, ali mislim da ne treba zanemarivati leksičku sastavnicu, osobito na početnom stupnju, zato što ovladavanjem riječi, leksema, neizvorni govornik može doći u doticaj sa sredinom u kojoj živi i može si olakšati život u jednoj novoj sredini.“ (LC, 1)

Iako je postupak operacionalizacije ishoda učenja na Croaticumu isti za sve razine učenja jezika te ga se lektori moraju pridržavati, Lektorica C daje najdetaljniji uvid u sam proces provedbe operacionalizacije i evaluacije jezičnog znanja polaznika. Ukupno nastava na Croaticumu u jednom semestru traje 15 tjedana i sadrži 225 nastavnih sati. Prvi ispit slijedi nakon 5 tjedana nastave, drugi ispit nakon 10 tjedana nastave dok se završni ispit polaže zadnji tjedan nastave.

Prva dva ispita su pismena, a zadnji ispit se sastoji od dva dijela, pismenog i usmenog koji studenti polažu ukoliko su prošli pismeni dio. U svakom ispitu su zastupljene sve jezične vještine, a proces provedbe ispita Lektorica C opisuje na sljedeći način:

„Prvo krene zadatak slušanja, točno/netočno, popunjavanje, Vi čitate tekst zatim slijedi drugi zadatak to je razumijevanje čitanog teksta gdje čitaju i obično popunjavaju praznine, odnosno odgovaraju na pitanja prema onom što je u tekstu. Potom slijedi vokabular koji uključuje poznavanje izoliranih riječi, frazema, kolokacija, neki zadatak u kontekstu kada oni moraju ubaciti riječi i sl. Potom slijedi gramatički dio gdje se ono što obradimo u prvih 5 tjedana uključuje u prvi test. Drugi test obuhvaća gradivo obrađeno u sljedećih 5 tjedana i u završnom testu je sve ono što se radi tijekom semestra s tim da je pravilo sljedeće, za svaku od tih jezičnih disciplina, slušanje, čitanje, gramatika i pisanje polaznik mora imati 61 % iz svake discipline da bi prošao ispit. Običaj je, recimo, da završni ispit pišu onoliko puta koliko trebaju svaka dva tjedna i potom se ide na usmeni ispit gdje na početnom stupnju izvlače kartice i odgovaraju na pitanja vezana uz teme koju su obrađene na nastavi. Npr. predstavite se, recite nešto o sebi, po čemu je poznata vaša zemlja i sl. Na višim stupnjevima su to neki raspravljajući tekstovi, imaju i seminare, tako da moraju obrazložiti neke teme. Sva navedena tri ispita čine jednu završnu ocjenu.“ (LC, 1)

9.3.6. Prikaz strukture studenata

Lektorica C je za vrijeme istraživanja, u zimskom semestru akademske godine 2015./2016., predavala početni jezični stupanj A1. U grupi se nalazilo 17 polaznika koji su po dobi, spolu i jezičnom porijeklu vrlo heterogeni. Imala je studente koji studiraju na drugim fakultetima dobnih skupina između 20 i 22 godine, zatim mlade ljude koji su završili fakultetsko obrazovanje te imaju između 25 i 35 godina te jednu polaznicu u mirovini iz Kine od 65 godina. Materinski jezici su vrlo raznovrsni, a kao neke od njih ističe engleski, turski, kineski, poljski, francuski, polaznice iz Libije i Koreje te polaznike iz Libanona i Izraela.

Smatra da je stupanj motiviranosti polaznika za učenje hrvatskog jezika dobar, kao i njihova posvećenost tečaju, ali ističe kako je uvijek riječ o individualnoj stvari koja ovisi od polaznika do polaznika. Razloge motiviranosti njezinih polaznika u navedenom semestru opisuje na sljedeći način:

„Većina njih je motivirana naučiti hrvatski jezik zato što neki od njih imaju bračne partnere i da bi mogli funkcionirati u okruženju u kojem jesu, potreban im je hrvatski, barem mala količina hrvatskog. Jedna polaznica je prevoditeljica koja je za hrvatski zainteresirana iz nekih drugih aspekata. Osim obitelji, poslovnih obaveza, imate polaznike koji se stvarno trude, rade, upijaju ono što vi kažete, a imate isto tako polaznike koji očekuju da će im 3 sata po 45 minuta biti dovoljno da nauče hrvatski jezik.“ (LC, 1)

U odnosu na prethodne generacije studenata, ova grupa je puno sporija u savladavanju jezičnih vještina i znanja te Lektorica C smatra kako je problem u njihovoj heterogenosti. Mišljenja je kako će mlađi studenti brže shvatiti o čemu je riječ dok: „Ima polaznika koji su iznimno spori i s obzirom da su oni toliko različiti oni sami moraju biti svjesni svoje različitosti i naviknuti se na činjenicu da ono što je njima jasno u 5 minuta nekim drugima neće biti jasno u 25 minuta, možda ni sutradan ni za tri dana, jer kada vas pitaju vi im to morate ponovno objasniti. To sve nije baš ekonomično po pitanju vremena, ali jednostavno je tako.“ (LC, 1)

Najvećim izazovom s navedenom grupom polaznika smatra da će biti ovladavanje padežima u hrvatskom jeziku zbog toga što je „u njihovim glavama padež jedna vrlo apstraktna kategorija za koju često polaznici postavljaju pitanja čemu služi i zašto im padeži trebaju.“ (LC, 1)

Lektorica C smatra kako problemi s nastavnim materijalima i udžbenicima u hrvatskom kao inom postoje, a obrazloženje problema vezanih uz literaturu opisuje na sljedeći način:

„Udžbenik po kojem sada radim je Croaticum udžbenik za početnike i on nije udžbenik prilagođen za samostalan rad, nego je potreban rad lektora i uvijek je potrebno donositi nove materijale. CD postoji i polaznici možda mogu slušati hrvatski jezik, ali koliko je on prilagođen za početnu razinu - nisam sigurna. Ono što mi se čini, mislim da bi taj udžbenik po pitanju odabira leksičkih jedinica trebao ipak biti malo jednostavniji. Nedostaju mu vježbe za slušanje. Postoje, ali, osim što su kratke, čini mi se da su vrlo teške za tu razinu.“ (LC, 1)

Što se tiče konkretne grupe polaznika i njihove uključenosti u nastavu i nastavni proces, smatra da ne postoje specifični problemi i izazovi, no za administraciju grupe polaznika navodi kako se uvijek pojave problemi.

9.3.7. Prikaz održanog nastavnog sata uz pomoć korpusnih alata

Lektorica C je za pripremu nastavnog sata uz pomoć korpusnih alata koristila hrWaC korpus zbog toga što smatra da ima bolju pokrivenosti jezika u odnosu na primjerice HNK koji joj se činio čišći, ali nema toliku pokrivenost uporabnog jezika. Pripremila je nastavnu jedincu „Dobar tek“ iz udžbenika „Hrvatski za početnike 1“³⁵ koja obuhvaća obradu leksika za hranu i piće za jezični stupanj A1. Osim što je pripremila nastavne materijale pomoću korpusa, odlučila je koristiti korpus i korpusne alate u izravnoj nastavi sa studentima kako bi se polaznici upoznali sa značenjem korpusa i dobili uvid u jedan od načina pretraživanja korpusnog sadržaja. Lektorica C je u svoj nastavni sat uključila poučavanje kolokacija i kolokacijskog raspona za strukturu pridjev + imenica. Korpus je pretraživala po CQL upitu i na temelju rezultata formirala strukturu nastavnih materijala i vježbi.

Nastavni sat je započela prezentacijom u kojoj je polaznike upoznala sa značenjem korpusa i postojećim hrvatskim računalnim korpusima koji su dostupni online te je spomenula i dva najveća korpusa za engleski jezik BNC³⁶ i COCOA³⁷. Osvijestila je polaznicima razloge uporabe korpusa u nastavi inog jezika gdje je navela kako se korpusi mogu koristiti za učenje kolokacija, vokabulara te provođenje gramatičkih vježbi i vježbi čitanja. Nakon toga je polaznicima pojasnila pojmove kolokacije i kolokacijskog raspona potkrijepljenog primjerima s kojima će se susresti na nastavnom satu. Na slici 95 moguće je vidjeti isječak iz prezentacije Lektorice C o kolokacijama.

³⁵Čilaš Mikulić, Marica, Milvia Gulešić Machata, Dinka Pasini i Sanda Lucija Udier. 2011. Hrvatski za početnike 1 - udžbenik hrvatskoga kao drugog i inog jezika. 3. izd. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

³⁶British National Corpus

³⁷The Corpus of Contemporary American English

Uporaba korpusa na primjeru kolokacija

- kolokacija – supojavljivanje (co-occurring) leksičkih jedinica
- npr. blonde hair = plava kosa → novo **kolokacijsko** značenje
- kolokacije imaju različitu strukturu (imenica+imenica; pridjev+imenica; glagol+imenica)
- danas: **PRIDJEV+IMENICA** → mineralna voda, voćna salata, bijelo vino... u korpusu *hrWaC*

Slika 95 Prikaz isječka iz prezentacije Lektorice C o uporabi korpusa na primjeru kolokacija

Prije nego je krenula s izravnim radom s korpusom na dva primjera je podučila polaznike postavljanju pravilnog CQL upita za dobivanje kolokacija i kolokacijskog raspona za strukturu pridjev + imenica. Primjer se odnosio na pretraživanje kolokacije *mineralna voda*. Drugi primjer koji je pojasnila odnosio se na pretraživanje pridjeva koji se pojavljuju uz imenicu *voda*. Na slici 96 moguće je vidjeti isječak iz prezentacije Lektorice C o pretraživanju kolokacija u *hrWaC* korpusu. Na temelju CQL upita polaznicima je objasnila morfosintaktičke oznake koje je koristila za pretraživanje. Sljedeći korak u nastavi odnosio se na direktni unos parametra za pretraživanje u korpus i izradu konkordancijskog niza za navedene primjere kako bi polaznici dobili širi uporabni kontekst traženih pojmova. Nakon toga je Lektorica C polaznike podučila stvaranju čestotnih nizova te im pojasnila čemu služi uvid u frekventnost vokabulara.

Pretraživanje kolokacija u korpusu hrWaC

- pretraživati prema vrstama riječi = CQL (*Corpus Query Language*)
- npr. MINERALNA VODA
`[word="mineraln.*" & tag="A.*"] [word="vod.*" & tag="N.*"]`
- FREKVENCIJA (Frequency) → Make Frequency List
- RASPON (Range) → npr. VODA
`[tag="A.*"] [word="vod.*" & tag="N.*"]`
- FREKVENCIJA (Frequency) → Make Frequency List

Slika 96 Prikaz isječka iz prezentacije Lektorice C o pretraživanju kolokacija putem postavljanja CQL upita u hrWaC korpusu

Za svoj nastavni sat pripremila je prilagođene čestotne popise za vokabular koji se obrađivao u sklopu nastavne cjeline „Dobar tek“, a koje je izradila pomoću korpusnih alata. Polaznici su dobili uvid u čestotnost kolokacijskih raspona za imenice *voda, kuhinja, jelo, salata, juha, odrezak, vino, tanjur, pahuljica, tijesto, večera i ulje* te uvid u kolokacije koje se pojavljuju u nastavnoj cjelini. U tabeli 12 moguće je vidjeti izvadak iz korpusa koji je Lektorica C prezentirala svojim polaznicima na nastavnom satu.

Tablica 12 Tablični prikaz kolokacija i pripadajućih podataka o čestoti koji je Lektorica C izradila za nastavni sat

KOLOKACIJA	FREKVENCIJA
MINERALNA VODA	1804
DOMAĆA KUHINJA	404
GLAVNO JELO	2018
GOVEĐA JUHA	80
ZAGREBAČKI ODREZAK	45
ZELENA SALATA	865

BIJELO VINO	1673	
DUBOKI TANJUR	58	
PLITKI TANJUR	51	
ZOBENE		
PAHULJICE	823	
LISNATO TIJESTO	396	
HLADNO		
PREDJELO	187	
TOPLO PREDJELO	55	
VOĆNA SALATA	270	
NARAVNI		
ODREZAK	22	
POSLOVNA		
VEČERA	62	
MASLINOVO ULJE	9496	
		KOLOKACIJSKI
OSNOVA (node)		RASPON
VODA	7920	PITKA
	3236	PODZEMNA
	1986	MORSKA
KUHINJA	805	PUČKA
	358	ŠKOLSKA
	339	MEDITERANSKA
	321	ČAJNA
	238	JAVNA
	137	BOLNIČKA
JELO	501	TRADICIONALNO
	275	MESNO
	264	GOTOVO
JUHA	516	JEZIKOVA
	108	POVRTNA
	103	MESNA
	102	PILEĆA
	80	RIBLJA
ODREZAK	79	BEČKI
	47	TELEĆI
	41	PUREĆI
	39	SVINJSKI
	16	PEČENI
	10	POHANI
SALATA	865	ZELENA
	270	VOĆNA
	207	FRANCUSKA
	72	MIJEŠANA
	56	SEZONSKA
VINO	2391	CRNO
	1673	BIJELO

	524	KUHANO
	399	MLADO
TANJUR	58	DUBOKI
	51	PLITKI
	32	PLASTIČNI
PAHULJICA	823	ZOBENA
	275	ŽITNA
	155	SNJEŽNA
	110	RIŽINA
	61	KUKURUZNA
TIJESTO	396	LISNATO
	210	DIZANO
VEČERA		POSLOVNA
	834	KNJIŽEVNA
	795	GLAZBENA
ULJE	9496	MASLINOVO
	3880	ETERIČNO
	784	BILJNO
	775	MOTORNO

KOLOKACIJA

FREKVENCIJA

MINERALNA	
VODA	1804
DOMAĆA	
KUHINJA	404
GLAVNO JELO	2018
GOVEĐA JUHA	80
ZAGREBAČKI	
ODREZAK	45
ZELENA SALATA	865
BIJELO VINO	1673
DUBOKI TANJUR	58
PLITKI TANJUR	51
ZOBENE	
PAHULJICE	823
LISNATO TIJESTO	396
HLADNO	
PREDJELO	187
TOPLO PREDJELO	55
VOĆNA SALATA	270
NARAVNI	
ODREZAK	22
POSLOVNA	
VEČERA	62
MASLINOVO ULJE	9496

OSNOVA (node)	KOLOKACIJSKI RASPON
VODA	7920 PITKA 3236 PODZEMNA 1986 MORSKA
KUHINJA	805 PUČKA 358 ŠKOLSKA 339 MEDITERANSKA 321 ČAJNA 238 JAVNA 137 BOLNIČKA
JELO	501 TRADICIONALNO 275 MESNO 264 GOTOVO
JUHA	516 JEZIKOVA 108 POVRTNA 103 MESNA 102 PILEĆA 80 RIBLJA
ODREZAK	79 BEČKI 47 TELEĆI 41 PUREĆI 39 SVINJSKI 16 PEČENI 10 POHANI
SALATA	865 ZELENA 270 VOĆNA 207 FRANCUSKA 72 MIJEŠANA 56 SEZONSKA
VINO	2391 CRNO 1673 BIJELO 524 KUHANO 399 MLADO
TANJUR	58 DUBOKI 51 PLITKI 32 PLASTIČNI
PAHULJICA	823 ZOBENA 275 ŽITNA 155 SNJEŽNA 110 RIŽINA 61 KUKURUZNA
TIJESTO	396 LISNATO 210 DIZANO
VEČERA	POSLOVNA 834 KNJIŽEVNA

ULJE	795	GLAZBENA
	9496	MASLINOVO
	3880	ETERIČNO
	784	BILJNO
	775	MOTORNO

Nakon poduke o pretraživanju korpusa polaznici su dobili vježbu pod nazivom „U restoranu“ koju je Lektorica C osmislila i napravila pomoću korpusnih alata, a uključivala je prethodno naučene kolokacije i popratni vokabular. Vježba je podijeljena u tri dijela. Prvi dio vježbe odnosio se na čitanje teksta s razumijevanjem, u drugom dijelu polaznici su na temelju naučenog vokabulara trebali popuniti praznine odgovarajućim pridjevima. Treći dio vježbe odnosio na provjeru znanja kolokacija gdje se polaznike tražilo da na temelju dobivene tablice s kolokacijama (Tabela 12) prema kontekstu odrede pridjev koji nedostaje. Na slici 97 može se vidjeti vježba s kolokacijama.

1. Voda koju pijemo zove se _____ voda.
2. Djelatnici (radnici) _____ kuhinje u KBC-u Split, godišnje pripreme oko 1.3 milijuna obroka za pacijente, liječnike i medicinske sestre.
3. U menzama se ne može dobiti jelovnik jer se poslužuje _____ hrana.
4. Juha od piletine zove se _____ juha, a od brokule, mrkve i tikvice _____ juha.
5. Odrezak od purice zove se _____ odrezak.
6. Odrezak koji se mora staviti u brašno, jaja i krušne mrvice poznat je kao _____ odrezak.
7. Vino s cimetom i muškantnim oraščićem koje se pije toplo zove se _____ vino.
8. U _____ vrijeme (Božić...) , Hrvati potroše na poklone i do 11.5 milijardi kuna.
9. Ulja lavande, metvice i kadulje poznata su kao _____ ulja za njegu problematične kože.

Slika 97 Prikaz vježbe s prazninama koju je Lektorica C napravila pomoću korpusa i korpusnih alata za nastavni sat

Lektorica C nastavni sat je završila zaključkom o korištenju korpusa i poučavanju kolokacija na početnom stupnju učenja hrvatskog jezika sumirajući kako se uporabom korpusa u poučavanju hrvatskog kao inog jezika polaznicima može omogućiti uvid u širi uporabni kontekst vokabulara, provesti gramatička analiza, primjerice padeža i prijedloga, dobiti frekvencija riječi i prikaz kolokacija i kolokacijskog raspona, provesti vježbe čitanja te se može poboljšati leksičko i gramatičko znanje te poboljšati čitanje hrvatskog jezika.

Polaznici u grupi Lektorice C bili su vidno zadovoljni nastavnim satom i pokazali su visok stupanj zainteresiranosti za korištenje korpusa i korpusnih alata u svrhu poboljšanja vlastitog znanja hrvatskog jezika.

9.3.8. Osvrt na održani nastavi sat pripremljen pomoću korpusnih alata

Nakon održanog sata, čiji je sadržaj pripremljen korištenjem korpusnih alata, proveden je drugi dio intervjua u kojem je Lektorica C iznijela svoj stav, dojmove i mišljenje o samom nastavnom procesu i ulozi korpusnih alata u svome budućem radu. Prvi dojmovi o održanoj nastavi su vrlo dobri i pozitivni te je Lektorica C zadovoljna održanim nastavnim satom i smatra da su studenti bili jako zadovoljni, a „to je naposljetku najvažnije zato što su oni primatelji informacija.“ (LC, 2) Nadalje ističe kako je mišljenja da su polaznici dobro prihvatili korpus i kolokacije zbog toga što je to „nešto što se ne podrazumijeva da se radi na početnom stupnju.“ (LC, 2) Iako je zadovoljna cijelim procesom, navodi kako je priprema nastavnih materijala pomoću korpusa i korpusnih alata vremenski zahtjevnija u odnosu na tradicionalnu pripremu pomoću udžbenika i priručnika zbog toga što „prvo treba pronaći primjere pa ih provesti kroz korpus.“ (LC, 2) Svoje iskustvo u pripremi nastavne jedinice opisuje sljedećom izjavom:

„Kada se dobije frekvencijski niz, mora se proći kroz njega zato što će korpus izbaciti sve sa osnovom *vod-*, a to može biti i *voda*, *vodič* i *voditelj* ili bilo što drugo. Ipak zahtijeva malo više vremena kada se iščitava konkordancijski niz jer treba pregledati i kontekst pa je malo vremenski zahtjevnije, ali krajnji rezultat je dobar.“ (LC, 2)

Kao prednosti pripreme nastavnih materijala i vježbi pomoću korpusa ističe kako se uporabom korpusa „može dobiti šiti kontekst, može se dobiti uvid u frekvenciju, za kolokacije se može dobiti raspon uz pojedinu osnovu te predstavlja realnu, prirodnu uporabu jezika.“ (LC, 2) Nedostaci koje Lektorica C navodi vezani su uz hrWaC korpus, a ne općenitu uporabu korpusa u pripremi i provedbi nastavne poduke. Ona smatra da u hrWaC korpusu upute za pretraživanje korpusa i korištenje korpusnih alata nisu najjasnije te kako ga je teže pretraživati bez nečije stručnije pomoći. Iz tog razloga iznosi sumnju u samostalno pretraživanje hrWaC korpusa od strane neizvornih govornika jer ne zna „koliko se osobno oni sami mogu snaći“ (LC, 2) u njemu. Uz to navodi problem sadržaja koji se nalazi u hrWaC korpusu, a to je što on donosi jedino primjere s .hr domene gdje se ne nalazi standardni jezika, ali smatra da je to nešto s čime se može raditi i koordinirati. Lektorica C smatra da su svi elementi pripreme nastavnih materijala i provedbe nastavne jedinice gdje su polaznici bili izravno izloženi pretraživanju korpusa dobro

funkcionirali. Elemente koji nisu dobro funkcionirali na nastavnom satu, Lektorica C povezuje uz nedostatak vremena koje joj je bilo potrebno za provedbu nastavnog sata, a razlog obrazlaže na sljedeći način:

„Problem je struktura studenata na Croaticumu. Dakle, ima ih različitih materinskih jezika i jedino je problem vrijeme. Trebalo je možda uzeti još malo više vremena. Problem je s nekim studentima što ne razumiju ni hrvatski niti engleski i što im je ovo jedno sasvim novo područje te nisu navikli na računalno potpomognuto učenje i korištenje korpusa. Oni uopće ne znaju što je korpus, a onda kada ga moraju pretraživati to im je potpuna nepoznanica. Da je grupa homogenija i da su više-manje sličnih materinskih jezika, vjerojatno bi bilo bolje.“ (LC, 2)

Lektorica C smatra kako je postigla svoje zadane ciljeve za nastavnu jedinicu u kojoj je polaznicima pokazala na koji način i kako koristiti korpus, podučila ih i osvijestila im je kolokacije te su obogatili svoj vokabular pomoću kolokacijskog raspona, a kao najvažniji ishod korpusno potpomognutog sata ističe da će stečeno znanje moći primijeniti na druge kombinacije riječi. Navodi kako se od svog nastavnog plana udaljila: „utoliko što sam radila kolokacije koje nisu predviđene za početni stupanj, ali, kao što rekoh, još jedan dokaz da se može.“ (LC, 2) Ono što nije uključila u nastavnu jedinicu, a željela bi, odnosi se na dodatnu vježbu za polaznike koju opisuje na sljedeći način:

„Možda se može napraviti još jedan zadatak višestrukog izbora gdje se studente može zbunjivati distraktorima, npr. kolokacija *podzemna voda*, može se staviti pod a) *podzemna*, b) *prizemna*, c) *temeljna voda*, i na taj način ih zbunjivati da oni shvate da je prava kolokacija *podzemna voda*.“ (LC, 2)

Smatra kako u tijeku nastave nije naišla na nenadana iznenađenja i probleme te kako su studenti bili vrlo zadovoljni nastavnom jedinicom i uporabom korpusa u svrhu poučavanja hrvatskog jezika.

U pripremi nastavne jedinice od najveće koristi su joj bili korpusni alat i analize za izradu čestotnih popisa, prikaz kolokacijskih raspona, pretraživanje raspona frekvencije, konkordancijski nizovi, KWIC. Svoje mišljenje opisuje na sljedeći način:

„Frekvencija je definitivno vrlo korisna kada se govori o kolokaciji zato što mi nemamo kolokacijski rječnik i ja nemam gdje provjeriti frekventnost, što znači da mi je korpus za to alfa i omega. Ista je situacija s kolokacijskim rasponom jer

kolokacijski raspon mogu dobiti samo u korpusu jer rječnika nema. Pretraživanje raspona frekvencije, konteksta, sve je bilo vrlo korisno.“ (LC, 2)

Navodi kako ne može istaknuti korpusne alate koji joj nisu koristili za pripremu nastavne jedinice zbog toga što je koristila limitiran broj alata za ono što je njoj osobno trebalo.

9.3.9. Buduće korištenje korpusnih alata i korpusa

S obzirom na cjelokupno iskustvo i proces koji je prošla, Lektorica C smatra da bi ovakav pristup poučavanju hrvatskog jezika ponovila u idućim semestrima i budućoj nastavi s novim studentima, no jedino što bi promijenila u cijelom procesu je vrijeme pripreme nastavnih materijala, odnosno, uzela bi više vremena za pripremu nastavne jedinice i sata. Razloge zbog kojih bi Lektorica C ponovila nastavi proces navodi u sljedećem komentaru:

„Ponovila bih zato što mislim da se studentima predstavlja jedan novi način učenja jezika, nešto što mogu sami koristiti i neki od njih su osobno zainteresirani za informacije o frekventnosti. Ovo je još samo jedan dokaz da se mogu učiti kolokacije na početnom stupnju i dobar je primjer kako mogu obogatiti vokabular kada pomoću pretraživanja korpusa mogu dobiti kolokacijski raspon uz neku osnovu, odnosno, imenicu.“ (LC, 2)

Smatra kako će ponovno koristiti korpusne alate zbog toga što predstavljaju nov način učenja hrvatskog jezika, pružaju polaznicima realnu uporabu jezika, pomoću korpusnih alata polaznici mogu uvježbavati jezik i gramatičke strukture, analizirati kontekst i gramatiku te uvježbavati čitanje.

U budućem razvoju korpusno utemeljenih metoda smatra kako su znanstvenici koji se bave izradom i označavanjem korpusa osobe koje će „izrađivati korpusne i na temelju tih korpusa istraživati specifičnosti vezane uz usvajanje hrvatskog kao inog jezika, a na temelju njih raditi didaktičke materijale i udžbenike“. (LC, 2) Lektorica C ističe kako su profesori i lektori osobe koje moraju osvještavati ostale stručnjake o novim načinima poučavanja hrvatskog kao inog jezika te iznosi sumnje u otvorenost hrvatske lingvističke scene prema integraciji novih pristupa u proces poučavanja, a svoj stav iznosi na sljedeći način:

„Mislim da se kod nas, bar što se kroatistika tiče, poučavanje bazira na tradicionalnijim pristupima što ne mora nužno biti loše, ali bi definitivno trebalo kombinirati i nove pristupe, a ne zadržavati se samo na tradicionalnim. Tu glavnu riječ mogu započeti upravo profesori hrvatskog kao inog jezika, da bi onda osvijestili i one tradicionalnije kolege, a i same izdavače udžbenika.“ (LC, 2)

Ulogu administracije u budućem razvoju korpusno utemeljenih metoda vidi samo u smislu novčane potpore.

Nakon ovog iskustva Lektorica C smatra kako su korpusni alati korisni u procesu poučavanja hrvatskog jezika te ističe kako bi trebalo postojati više stručnijih znanstvenih predavanja iz područja korpusne lingvistike gdje bi profesori i lektori imali mogućnost upoznati korpus i njegove mogućnosti te bi nakon toga mogli raditi s korpusom. Načini na koje korpusno utemeljene metode poučavanja mogu pomoći u procesu zadovoljenja potreba za učenjem hrvatskog jezika opisuje na sljedeći način:

„Može pomoći, što se tiče hrvatskog, u definiranju značenja, unutar šireg konteksta i uporabe jezika. Nudi različite oblike te je pogodno za gramatičku analizu padeža, ali ne samo padeža. Ovaj nastavni sat je bio limitiran na kolokacije pridjev + imenica, a može se isto napraviti s glagolima. Analiza značenja prijedloga uz glagole i ostalo. Može se uvježbavati čitanje, može se dobiti raspon uz neku leksičku jedinicu, frekvencija, dakle što je ono što je u uporabi frekventnije, a što je manje frekventno.“ (LC, 2)

Svoje završne misli o ulozi korpusa i integraciji korpusnih alata u proces poučavanja hrvatskog kao inog jezika, Lektorica C sumira na sljedeći način:

„Trebalo bi krenuti s tom praksom prvo na stupnju poučavanja kolokacija te osvještavanjem poučavanja i uporabe korpusa, i to ne samo uporabe korpusa za pripremu nastave, nego da studenti i polaznici mogu također sami pretraživati korpusne. Trebalo bi malo intenzivnije možda krenuti s time, možda, primjerice, jednom tjedno održati takav jedan sat, jednu nastavnu cjelinu ili barem dio vokabulara da bi se dobio bolji uvid u cjelokupan proces te što studenti vole, ne vole, kako reagiraju, kakva su njihova iskustva te koliko oni profitiraju od toga.“ (LC, 2)

Lektorica C je u istraživački proces ušla otvorenog stava prema novih metodama poučavanja i pozitivnog stava spram uporabe korpusa i korpusnih alata u svrhu poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika. Njezin stav nakon provedenog istraživanja ostaje i dalje pozitivan te je potvrdio njezine hipoteze o poučavanju kolokacija na početnim stupnjevima jezika i doprinio boljem razumijevanju korpusne lingvistike i korpusa. Kao nedostatak iznosi činjenicu koja se odnosi na veću količinu vremena koja je potrebna za pripremu nastavnih materijala za provedbu nastave održane pomoću korpusa i korpusnih alata te nedostatak uputa koje bi lektorima pružile bolji uvid u načine korištenja i pretraživanja korpusa i korpusnih alata. Mišljenja je da se korpusi trebaju koristiti u izravnoj nastavi sa studentima te da ih sami polaznici trebaju

pretraživati kako bi se potaklo samostalno učenje jezika koje se može nastaviti i izvan učionice. Iz stava Lektorice C vidljivo je da podržava korpusno potpomognuto poučavanje hrvatskog jezika što detaljno potkrepljuje primjerima i činjenicama iz svoga iskustva u održavanju nastave hrvatskog kao inog jezika.

9.4. Rezultati istraživanja za lektora D

9.4.1. Pozadinske informacije

Lektorica D kao lektorica hrvatskog kao inog jezika na Croaticumu radi od 2001. godine pa sve do danas. Sustavno sudjeluje na znanstvenim projektima, seminarima, istraživanjima i kongresima, a teme kojim se najčešće bavi odnose se na područja hrvatskog jezika kao materinskog i inog, posebice sintaksa i semantika. Autorica je brojnih znanstvenih radova te sveučilišnih udžbenika i ostalih nastavnih materijala na temelju kojih se provodi nastava na Croaticumu. Lektoricom hrvatskog kao inog jezika odlučila je postati nedugo nakon studija kada joj se ukazala prilika da poučava stance i „tada se rodila ta ljubav jer poučavanje mora biti zapravo čovjekova potreba.“ (LD, 1) Navodi da joj je poučavanje stranaca hrvatskom jeziku bio izazov zbog toga što se tijekom studija nije susrela s tim područjem, a kada se otvorila prilika da započne s takvim radom nisu još postojali nastavni materijali, udžbenici ni knjige što je za nju predstavljalo izazov te je tu situaciju vidjela kao izazov u kojem će moći slobodnije istraživati i primijeniti svoja znanja iz psihologije, metodike i lingvistike.

Hrvatski kao materinski jezik nije nikada predavala no posjeduje iskustvo u radu s hrvatskim studentima. Kao razlike u pristupu načina poučavanja i rada s hrvatskim studentima i stranim polaznicima smatra kako se te razlike odnose ponajprije na stupanj motivacije studenata i njihovu heterogenost te navodi sljedeće:

„Najveća motivacija je kod studenata i ostale populacije koja uči hrvatski jezik ovdje na fakultetu, a nasljednici govornici uče jezik s jasnim ciljevima. Dakle, oni hoće progovoriti na tom jeziku i cijeli taj nastavni proces je lakši zbog toga što njihova motivacija pomaže nastavniku, a teži utoliko što im je formalno obrazovanje vrlo različito i nastavnik mora izaći iz onoga kako je on obrazovan za poučavanje. Dakle, izvan svih onih metoda koje smo učili, puno je važniji ljudski pristup, osobnost i svjesnost kulturoloških razlika koje dolaze jako do izražaja kao alati koji su potrebni u ostvarivanju cilja.“ (LD, 1)

9.4.2. Prednosti, nedostaci i preference glede poučavanja hrvatskog jezika

Lektorica D održava nastavu na svim jezičnim stupnjevima, dok s jezičnim vježbama 6 nije imala iskustava u održavanju nastave. Trenutno najčešće predaje srednjim stupnjevima koji uključuju jezične vježbe 3 i 4³⁸ te ističe kako je s tim polaznicima „lijepo i relativno lagano raditi zato što su oni već upoznati s osnovnim strukturama hrvatskoga jezika, odnosno s hrvatskim jezičnim sistemom kao takvim.“ (LD, 1) Jezične skupine koje joj predstavljaju izazov se odnose na početne stupnjeve učenja jezika zbog toga što: „Rad s početnicima uključuje otvaranje nekih novih koncepata i stvaranje novih jezičnih kategorija u tim mentalnim mapama i strukturama naših studenata i polaznika te to zna biti malo mukotrpan posao.“ (LD, 1) Iako ju s jedne strane ne privlači rad na završnom stupnju poučavanja hrvatskog jezika zbog toga što „su to već govornici koji jako dobro vladaju hrvatskim jezikom i onda u lingvističkom smislu meni ne otvaraju puno istraživačkih pitanja“ (LD, 1), s druge strane smatra kako i takve grupe mogu predstavljati izazov zato što „je zanimljivo gledati kako se neki govornik iz samostalnog govornika pretvara u vrlo kompetentnog u kulturološkom, međukulturnom smislu.“ (LD, 1) Smatra kako svaki jezični stupanj ima svoje prednosti i privlačnosti dok je njoj osobno, u lingvističkom smislu, najizazovniji početni stupanj.

U razgovoru o načinu na koji Lektorica D vidi svoje prednosti kao lektora hrvatskog jezika vidljivo je kako važnost pridaje odnosu prema polaznicima kako bi motivirala njihov proces učenja jezika, a kao svoje najveće prednosti ističe osobnu pristupačnost, otvorenost, tolerantnost i strpljivost, dok u znanstvenom smislu navodi sklonost kontrastivnom lingvističkom proučavanju i istraživanju.

Osim gore navedenog, želio se saznati stav o tome što Lektorica D smatra svojim jakim stranama kao lektora u održavanju nastave i radu sa studentima. Svojim jakim stranama u održavanju nastave vidi svoju spremnost pružanja odgovora na pitanja polaznika stavom kako „ni jedno pitanje nije glupo“ (LD, 1) te otvorenost prema kulturološkim razlikama i formalnom obrazovanju polaznika te ističe sljedeće:

„Uvijek mi je važno procijeniti tko kakvo obrazovanje ima ne bi li mu ja tu kategoriju koju treba usvojiti približila na njemu shvatljiv način. Tako da kad imam nefilologe, osim sveg onog znanja o jeziku, dosta se služim nekakvim asocijacijama, pokazivanjem pa čak i glumljenjem. To je nešto što njih malo uveseli, oraspoloži, ali im i približi pojam koji oni ne znaju do tada i onda sami dođu to toga.“ (LD, 1)

³⁸Jezične vježbe 3 su usporedive sa stupnjem B1+ dok jezične vježbe 4 su usporedive sa stupnjem B2.

Kada je riječ o nedostacima odnosno izvorima frustracija s kojima se lektori susreću u svome radu, Lektorica D navodi kako se oni najvećim dijelom odnose na administrativne i prostorne aspekte te je problem u skućenom prostoru i nedostatku dobivanja pomagala koja bi im olakšala svakodnevni rad. Lektorica D smatra kako u samom nastavnom procesu poučavanja nema frustracije, već postoje izazovi s kojima se lektori susreću u radu s različitim osobnostima polaznika te ističe:

„Neki polaznici, bez obzira koliko se nastavnik služio različitim pristupima ne bi li studentima olakšao učenje, ne mogu usvajati to gradivo kako smo mi predvidjeli. Postoji taj jedan period frustracije zbog novoga i različitoga. Dakle, mi smo kao nastavnici hrvatskog kao inog jezika svjesni toga ili dođemo iskustvom do toga. Međutim, nekada, na početnom stupnju, kada se proučava kategorija padeža, važno je (da bi se uopće moglo proučavati) da prije toga učenici postanu svjesni da postoji problem s rodovima.“ (LD, 1)

9.4.3. Prikaz potreba lektora u nastavnoj poduci te analiza načina poučavanja hrvatskog kao inog jezika

Lektorica D smatra kako na promjene u procesu poučavanja hrvatskog kao inog jezika podosta utječe razvoj i uporaba tehnologije te sveopća globalizacija. Jednu od promjena koju Lektorica D navodi da se dogodila u metodama poučavanja odnosi se na to što je nastavnik iz prvog plana stavljen u pozadinski te „on postaj moderator i nije glavni izvor znanja, dok se puno više prostora, u samom nastavnom procesu, daje onome koji uči te se od njega traži i samoinicijativnost.“ (LD, 1) Svoj stav o promjenama koje su nastale u procesu poučavanja jezika u proteklih 20 do 30 godina iznosi u sljedećem komentaru:

„Današnji studenti su rasli normalno s računalima i pristupom internetu te oni žele što više slikovnog materijala i ono što je moj dojam jest da su, generalno, mlađe generacije malo izgubile dar slušanja. Slušanja i pravila kao takvih, pravilnog jezika i sustava pravila, te je nastavniku potrebno duže vrijeme uvježbavanja pojedinih jedinica jer su, generalno gledano, studenti slabiji u usvajanju pravila, ali ne samo to, oni u tom tradicionalnom smislu ne slušaju dovoljno autoritet, a s druge strane, bez obzira što smo svi jako izloženi zvučnim i vizualnim efektima, generalno se učenici i studenti više oslanjaju na svoje vizualne osjete, a ne na slušne. Učenje slušanjem nije dovoljno kontrolirano od strane učenika. Oni nauče sustav koji nije sustav. Ne mogu se više osloniti toliko na uho, baš u jezičnom smislu slabi im ta

slušna percepcija. Oni nisu osjetljivi na naglaske te moraju duže biti uronjeni u neku sredinu gdje se govori taj jezik kao izvorni.“ (LD, 1)

Svoj pristup poučavanju hrvatskog kao inog jezika vidi kao kognitivno-komunikacijski te joj je najvažnije da se polaznici osjećaju dovoljno slobodno da mogu govoriti na hrvatskom jeziku i ističe kako ne smije suzbiti motivaciju polaznika. Svoje način predavanja dodatno opisuje na sljedeći način:

„Kao svoj zadatak vidim otvaranje jednog novog jezičnoga i kulturnoga polja i to trebam pružiti i prenijeti svojim učenicima. Kada im sve prenesem, tada će oni sami doći do toga da se trebaju učiti i pravila ako žele imati ureden jezik.“ (LD, 1)

Lektorica D ističe kako je vrlo važno polaznicima „približiti sustav mišljenja hrvatskog govornika kao takvog i tih konceptualnih i gramatičkih kategorija koje ima hrvatski jezik, a nakon toga je sve drugo iskoristivo.“ (LD, 1)

U svojim razmišljanjima o najefikasnijim načinima poučavanja hrvatskog kao inog jezika osvrće se na nekadašnje metode poučavanja koje su nastavnici koristili, a u kojima se poučavanje temeljilo na učenju gramatike gdje se tražila gramatička točnost i strogost, a učile su se pojedine strukture jezika. Svoj stav nadalje obrazlaže:

„To što je proizašlo iz strukturalizma bilo je ugrađeno u audiovizualno globalno strukturalnu metodu koja je napuštena prije 30 i više godina, a kojoj je bilo upućeno dosta kritike. Zato što se gotov materijal učio napamet, a odrastao čovjek želi najprije razumjeti ono što će kasnije učiti. Međutim, dobra strana te metode je bila što se tim ponavljanjima vjerojatno ostavljaju ipak jako dobri tragovi u mozgu jer se zvučna slika bolje usvaja, kao i pojedine strukture koje su vrlo nelogične nekome čiji materinski jezik ne pripada indoeuropskoj skupini jezika. One su polaznicima ostajale zapisane u mozgu i oni su ih usvajali, bez obzira što sve te među leksičke veze nisu razumljive. Danas se nekako više inzistira na tome da se što prije čovjek oslobodi i da počne komunicirati kako-tako na stranome jeziku i onda te sve metode daju prednost komunikaciji, ali se gubi točnost.“ (LD, 1)

Lektorica D smatra kako današnji polaznici trebaju puno više pomoći u procesu učenja zbog toga što na raspolaganju imaju i mnogo veći broj izvora iz kojih će učiti jezik, ali je ujedno i manje sigurna koji od tih izvora je kompetentan i kvalitetan, stoga polaznik i dalje treba stručno vođenje kroz kvantitativno brojniju bazu informacija i literature.

S obzirom na viđenje i stavove Lektorice D spram provedbe i osmišljavanja procesa poučavanja hrvatskog kao inog jezika, bilo je važno ustanoviti koje su njezine najvažnije potrebe kao lektora u poučavanju hrvatskog jezika. Kao veliku potrebu ističe znanstvenu i praktičnu izradu gramatike hrvatskog jezika za strance, dakle, izradu dodatnih nastavnih materijala koji bi polaznicima omogućili bolji pregled gramatike hrvatskog jezika. Isto tako ističe kako uvijek postoje određene svakodnevne potrebe na koje nastavnik mora odgovoriti i reagirati te kako je važno da „nastavni proces ostane živ i ne bi bilo dobro da je sve pripremljeno.“ (LD, 1)

9.4.4. Razumijevanje korpusne lingvistike

Ovom skupinom pitanja želio se ustanoviti stupanj poznavanja korpusne lingvistike i stav Lektorice D spram uključivanja novih metoda u proces poučavanja hrvatskog kao inog jezika. Lektorica D je upoznata s pojmom korpusne lingvistike i značenjem korpusa te posjeduje iskustvo u korištenju korpusa i korpusnih alata u ulozi lektora i profesora, dok se za vrijeme studija i kao učenik inog jezika nije susrela s uporabom korpusa. Do sada je koristila Hrvatsku jezičnu riznicu i HNK kako bi istražila primjerice kontekst i čestotnost pojedinog leksika te pronašla primjere kolokacija i rečenica koje bi koristila u svome radu. U svojoj izjavi opisuje što je pretraživala u korpusima:

„Kao istraživača zanimalo me, kad sam proučavala glagole kretanja u hrvatskom jeziku, kako se leksička gnijezda razvijaju. Uz koje glagole kretanja koji prefiksi dolaze, koji glagoli kretanja se više u tom leksičkom smislu razvijaju, a koji manje.“

(LD, 1)

U radu s korpusima i korpusnim alatima, Lektorica D smatra kako nedostaje mogućnost pretrage i postavljanja upita kojima bi mogla dobiti prikaz nekih sintaktički zahtjevnijih struktura. Svoj stav dodatno potkrepljuje primjerima iz svog istraživačkog i nastavnčkog iskustva:

„Kada bih željela ispitati sve uvjetne rečenice, bilo bi dobro da postoji upit koji mogu postaviti te vidjeti kakva je živa jezična stvarnost jer ono što je opisano u gramatikama je stanje staro barem sto godina i ne odnosi se na ono što je sada aktualno. Bavila sam se glagolskim vidom te bi bilo odlično kada bih mogla iz korpusa izvući glagole koji pripadaju nekoj semantičko-sintaktičkoj skupini jer je to nešto što je za nastavu hrvatskog kao stranog doista potrebno i moglo ni nam pomoći da malo proširimo obzore jer se i dalje oslanjamo na intuiciju.“ (LD, 1)

Način na koji Lektorica D poima korpusnu lingvistiku izražen je njezinom stavom u kojem navodi kako je riječ o „korpusu tekstova, književnih tekstova, tekstova iz časopisa i dnevnih novina koji je stvoren radi pretraživanja.“ (LD, 1)

U radu s korpusima, Lektorica D se susrela s izradom konkordancijskih nizova, čestotnih i kolokacijskih popisa te smatra kako nastavnicima, istraživačima te autorima udžbenika i priručnika, korpusni alati i analize mogu biti od koristi kako se ne bi oslanjali isključivo „na svoju intuiciju nego da imaju neke neimpresionističke podatke.“ (LD, 1) Ona smatra da je čestotnost, čiji prikaz korpus nudi, vrlo važna za lektora jer mu pomaže da prosudi što bi se trebalo prije, a što poslije poučavati zbog toga što „ono što je čestotnije u jeziku treba se poučavati prije, ali s druge strane ono što je kategorijalno, temeljno isto se treba poučavati prije bez obzira što nije tako često.“ (LD, 1) Nadalje ističe kako je uporaba korpusa možda važnija autorima udžbenika hrvatskog jezika nego nastavnicima koji samostalno stvaraju svoj nastavni proces. Svoj stav potkrepljuje sljedećom izjavom:

„Nastavnik bi trebao svoj nastavni proces kreirati na temelju udžbenika i priručnika. To su nekakvi preduvjeti, a nastavnik će sam posegnuti onda opet za korpusom kada želi aktualizirati svoju nastavu s obzirom na temu koja je nenadano ušla u nastavu jer je nastavnik iskoristio upitanost svojih studenata i s obzirom na studente, njihove profile i interese mora osvježavati nastavu i tada će posegnuti za korpusom.“ (LD, 1)

Lektorica D smatra da bi lektori i polaznici trebali koristiti korpusne alate u sklopu nastavne poduke hrvatskog jezika. Za lektore tvrdi kako korpusne alate mogu koristiti od samog početka procesa poučavanja odnosno od početnih stupnjeva učenja hrvatskog jezika. Uporabu korpusa i korpusnih alata u izravnoj nastavi sa studentima smatra korisnom, ali na naprednijim razinama učenja kao što su stupnjevi C1 i C2 zbog toga što su polaznici na tim razinama „samostalni korisnici hrvatskog jezika“ (LD, 1), a korištenje korpusnih alata kod polaznika može poboljšati njihovo autonomiju i samostalnost u izgradnji jezične baze znanja. Mišljenja je kako na početnim razinama uloga korpusnih alata u poučavanju hrvatskog kao inog jezika ne bi bila od koristi iz razloga što bi to pojedine učenike jako opteretilo te izazvalo brojne frustracije jer se na početnim stupnjevima polaznici susreću s mnogo toga što ne razumiju. Ukoliko se nastavnik odluči koristiti ovu vrstu pristupa u poučavanju početnih stupnjeva, Lektorica D smatra da polaznike svakako treba pripremiti na to.

Lektorica D smatra da bi korpusni alati mogli zadovoljiti njezine konkretne nastave potrebe na način da joj omoguće uvid u dodatne primjere i značenja pojedinih riječi kojima poučava svoje

polaznike što dodatno potkrepljuje nedavnim iskustvom u nastavi sa studentima kada je s njima uvježbavala i komentirala značenje pridjeva *pješčani*:

„Što sve može biti pješčano. Pješčane dine, pješčana plaža, pješčani sat.... i dalje nisam znala što te sam se sjetila pješčane oluje i pješčane pustinje. Neki studenti nisu mogli uopće zamisliti što je to pješčana pustinja jer takav koncept u njihovim jezicima ne postoji. No nisam bila sigurna jesam li se svega sjetila te bi mi u ovakvoj situaciji korpusni alati bili od pomoći jer bih pomoću njih mogla otkloniti svoju nesigurnost.“ (LD, 1)

Isto tako, Lektorica D smatra da bi najvjerojatnije na brži i jednostavniji način pronašla odgovarajuće primjere za pripremu nastavnih materijala korištenjem korpusa i korpusnih alata u odnosu na tradicionalni pristup gdje iz literature i drugih izvora pronalazi dodatne primjere. Kao primjer u kojoj situaciji bi joj od pomoći bili korpusni alati referira se na obradu glagolskih leksičkih gnijezda, točnije glagolske skupine *gledati* koju je nedavno obrađivala sa svojim polaznicima. Navodi kako u udžbeniku i vježbenici po kojoj radi ima dovoljno primjera, ali smatra kako bi bilo korisno pronaći dodatne primjere rečenica za glagole *pregledati*, *nadgledati*, *pogledati*, *zagledati se*, *ugledati* i sl.

O promjenama u nastavnom procesu koje bi nastale uvođenjem korpusnih alata u poučavanje hrvatskog kao inog jezika, Lektorica D je stava kako bi kod nekih lektora vjerojatno izazvale odbojnost ili strah, no smatra kako je riječ o strahu od nečeg novog i nepoznatog. Osjećaj preopterećenosti bi mogli izazvati ukoliko bi se od nastavnika zahtijevalo da se za svaki nastavni sat priprema na taj način te smatra da, kada bi lektori imali sva potreban nastavna sredstva u tiskanoj formi, poput gramatike, tada ne bi bila riječ o preopterećenju već o nadogradnji.

Njezin stav o integraciji novih metoda i pristupa u poučavanje jezika je pozitivan te navodi kako će dobar nastavnik prihvatiti i neko vrijeme pokušati koristiti novu metodu poučavanja kako bi utvrdio u kojoj mjeri je ona dobra i efikasna za usvajanje jezika kod polaznika. Svoj stav sumira na sljedeći način:

„Nove metode su uvijek dobrodošle jer kada nastavnik duže radi po jednoj metodi on s jedne strane postaje sve sigurniji i kompetentniji. S druge strane, on postaje, da tako kažem “uljuljkan”, a ako želimo imati živ nastavni proces, to nije dobro. Nastavnik treba osvježiti svoje znanje i ono što je jako važno, pogotovo kada dugo radi, on mora taj svoj entuzijazam, žar podgrijavati, a to će dobro podgrijavati ako ima što učiti, a to je učiti novu metodu.“ (LD, 1)

Kako se računalni korpusi vežu uz tehnologiju, želio se vidjeti stav Lektorice D o ulozi tehnologije u poučavanju jezika. Ona smatra da je tehnologija sredstvo poučavanja koje nas sve okružuje i „pomaže polazniku da bude uronjen u jezik jer on više ne mora biti u zemlji gdje se izvorno govori taj jezik, već može biti u svojoj zemlji te otvoriti internet i pronaći nešto što ga zanima te će dobiti sliku, zapis i govor.“ (LD, 1) Ističe kako je uloga tehnologije vrlo značajna i velika zbog toga što odgaja i oblikuje tipove učenika.

Kada je riječ o integraciji edukacijskih programa u formalno obrazovanje lektora i održavanje dodatnih edukacija tijekom profesionalnog razvoja, Lektorica D smatra da je dodatna edukacija vrlo važna za lektore i nastavnike koji su duže vrijeme u struci i koji tijekom svog prijašnjeg obrazovanja nisu bili u doticaju s korpusnom lingvistikom i uporabnom korpusa i korpusnih alata. Slaže se i s uključivanjem edukacije o korpusnim alatima u formalno obrazovanje lektora kako bi se pomoglo nastavnicima da se svrsishodno služe tim alatima u procesu poučavanja. Potporu educiranju o načinima korištenja korpusnih alata u svome centru institucionalizirano nemaju, nego se nastavnik treba snaći sam, dok smatra da bi administracija uprave bila otvorena prema integraciji korpusnih alata u nastavu, no ističe kako je općenito velik problem financiranje.

9.4.5. Ishodi učenja

Svi lektori koji su bili uključeni u istraživanje rade na Croaticumu gdje su ishodi unaprijed definirani i razrađeni po stupnjevima učenja jezika. Lektorica D za svoj stupanj ističe kako polaznici po završetku semestra moraju biti sposobni koristiti prezent, perfekt i futur u govoru hrvatskog jezika te trebaju ovladati određenim prezentskim konjugacijskim skupinama, kolokacijama te nekim leksičkim gnijezdima. Nakon završenog stupnja polaznici se također moraju samostalno služiti jezikom i moraju posjedovati određen stupanj sigurnosti u svoje znanje jezika. Kao najvažniji ishod učenje, Lektorica D navodi osposobljavanje polaznika i studenata da se snađu u različitim komunikacijskim situacijama izvan učionice, primjerice, da znaju izraziti što žele i misle te da znaju postaviti pitanje, dok sve što se uči na leksičko gramatičkoj i komunikacijskog razini služi upravo postizanju toga cilja.

Proces evaluacije i operacionalizacije ishoda učenja na Croaticumu je unaprijed definiran te detaljno pojašnjen u poglavlju 8.3.5. Lektorica D još dodatno navodi kako studentima često daje zadatke u obliku pisanja eseja koji prema njoj nude najveći uvid u njihovo trenutačno znanje jezika.

9.4.6. Prikaz strukture studenata

U zimskom semestru akademske godine 2015./2016. Lektorica D je držala grupu za jezične vježbe 3 u kojoj se nalazilo 14 polaznika raznovrsnog jezičnog porijekla, od kojih su dva polaznika muškog spola, a dvoje su nasljednici govornici. Jedan polaznik je starije životne dobi i pripada francuskom govornom području, drugi polaznik je srednje životne dobi dok treći polaznik ima 19 godina te obojica pripadaju španjolskom govornom području. Ona smatra da su oni vrlo izazovni u poučavateljskom smislu zbog toga što ni jedan od njih nema čvrst sustav hrvatskog jezika. Trojicu muških polaznika Lektorica D opisuje na sljedeći način:

„Tih troje polaznika su jako veliki izazov za nastavnika zato što nastavnik treba reprogramirati njihov hrvatski sustav. Sva trojica zvuče hrvatski stihijski, pogotovo gospodin iz Francuske koji je 30 godina ljetovao u Hrvatskoj te je komunikacijski vrlo kompetentan. On se snalazi jako dobro i životno iskustvo mu tu pomaže. Međutim, na ovoj razini njegov sustav hrvatskog jezika je daleko od zadovoljavajućeg. Njegov sustav je previše pogrešan u gramatičkom smislu da bi on mogao za jedan semestar postati bolji. Problem je u tome što on, koliko god je komunikacijski kompetentan, nije dobio nikakav pojam o kategorijama hrvatskoga jezika i on se tome zapravo odupire. On komunikacijski neće nastradati ako i ne zna sve kategorije hrvatskog jezika, no ako želi naučiti standard hrvatskog jezika trebat će se jako pomučiti. Od ostale dvojice govornika, jedan je po rođenju kajkavac, a drugi je po svojim precima dalmatinac odnosno štokavac te oni također nemaju čvrste kategorije hrvatskoga jezika.“ (LD, 1)

Ostali polaznici su ženskog spola u dobnom rasponu od 19 do 60 godina. Najstarija polaznica ima 60 godina i radi kao prevoditeljica te ima čvrst sustav hrvatskog jezika koji samo nadograđuje. Po prvom jeziku u grupi prevladavaju studenti koji su sa španjolskog govornog područja no nitko od njih nije filolog i s njima je teže raditi. Jedna studentica dolazi iz poljskog govornog područja i studentica je hrvatskog jezika. Dvije studentice su s njemačkog govornog područja, spomenuta prevoditeljica i jedna studentica politologije iz Njemačke koja je prethodno učila hrvatski kao strani jezik te ima sustav. Jedna polaznica dolazi iz Francuske i također je učila hrvatski kao strani jezik te ga ovaj semestra polako nadograđuje i dvije polaznice dolaze iz Japana.

U usporedbi s prethodnim generacijama polaznika s kojima se Lektorica D susrela u nastavnom procesu, ova skupina polaznika je naprednija u komunikacijskom smislu zbog toga što se u grupi nalazi nekoliko nasljednih govornika hrvatskog jezika, no lošiji su u smislu nedostatka

čvrstog sustava hrvatskog jezika i neznanja kako učiti jezik. Gledano s komunikacijske strane, polaznici su vrlo otvoreni i jako sposobni.

Kao najveći izazov s kojim se susreće u poučavanju opisane grupe polaznika, Lektorica D vidi stvaranje čvrstog sustava hrvatskog jezika u kategorijskom smislu nasljednih govornika i kod studentica koje sustav uopće ne posjeduju te ih ohrabriti da se slobodno služe i govore hrvatski jezik.

Problemi glede konkretne grupe polaznika i administracije prema Lektorici D ne postoje. Kada je riječ o uključenosti i angažiranosti polaznika na nastavnom satu, ona smatra da problemi postoje u vidu zasićenja nastave informacijama te u tom slučaju nastavnik mora mijenjati svoj način poučavanja i uključiti neko novo sredstvo i alat u nastavu kako bi se prevladala ta zasićenost i osvježila motivacija polaznika.

Kada je riječ o nastavnim materijalima, Lektorica D smatra kako uvijek postoji potreba za novim materijalima i uključivanjem multimedijских vježbi i provjera znanja te interaktivnih tečajeva za polaznike. Kao važan segment u razvijanju jezičnih materijala za poučavanje polaznika hrvatskom jeziku ističe stvaranje zvučnih materijala kako bi polaznici putem njih mogli više slušati i ponavljati jezik te na taj način provjeravati svoj izgovor, uvježbavati izgovor pojedinih glagola koji su teži. Svoje razmišljanje o prilagodbi i razvoju nastavnih materijala za polaznike hrvatskog kao inog jezika zaključuje s mišlju kako bi nastavnici trebali svoje polaznike više odgajati za samostalno učenje, a u tom procesu bi od velike koristi bile interaktivne vježbe i tečajevi te korpusi i korpusni alati.

9.4.7. Prikaz održanog nastavnog sata uz pomoć korpusnih alata

Lektorica D je za pripremu nastavnog sata koristila hrWaC korpus, a jedinica koju je pripremila odnosi se na leksičko gnijezdo glagola *igrati se* iz udžbenika „Razgovarajte s nama“³⁹.

Nastavu nije pripremila na klasičan način kao ostali lektori koji su sudjelovali u istraživanju. Do sada se nije koristila hrWaC korpusom i nije bila sigurna na koji način ga pretraživati te je provela neko vrijeme proučavajući korpus kako bi ovladala osnovnim načinima pretraživanja korpusa i korištenja korpusnih alata i analiza. Na temelju stečenog znanja samostalno je pretraživala i izučavala korpus te njegove mogućnosti. Ohrabrena iskustvom i dobivenim rezultatima odlučila je u izravnoj nastavi sa studentima koristiti korpus i korpusne alate kako bi polaznici dobili uvid u mogućnosti koje korpus pruža u procesu nastavne poduke hrvatskog

³⁹ Razgovarajte s nama, udžbenik hrvatskog jezika za niži srednji stupanj. Čilaš-Mikulić, M., Machata, M.G., Udier, S.L., FF press, Zagreb, 2008.

jezika. Nastavne materijale nije pripremila na klasičan način već je pripremala sebe za izravnu nastavu sa studentima gdje je zajedno sa studentima pretraživala korpus i analizirala značenje glagola. Na početku nastavnog sata polaznike je upoznala sa značenjem korpusa nakon čega je odmah krenula s direktnim pretraživanjem korpusa. Polaznicima je pojasnila CQL postavljanje upita na primjeru leksičkog gnijezda *igrati se*. Nakon toga je pojasnila rezultate CQL upita odnosno konkordancijske nizove i KWIC pregled korpusnog sadržaja. Zajedno sa polaznicima je prolazila kroz konkordancijske nizove i analizira uporabni kontekst glagola koji pripadaju leksičkom gnijezdu *igrati se*, kako bi polaznici dobili širi uporabni kontekst i naučili razliku u značenju pojedinih glagola. Sljedeći korak u korištenju korpusa koji je Lektorica D prezentirala polaznicima odnosi se na izradu čestotnih nizova gdje su studenti dobili uvid u najfrekventnije glagole koji pripadaju leksičkom gnijezdu *igrati se*. Najvećim dijelom sata Lektorica D bavila se analizom konkordancijskih nizova i proučavanje konteksta okolnog sadržaja. Naglasak nastavnog sata je stavila na razumijevanje gradiva, otkrivanje značenja, konteksta i konjugacije te prikupljanje gramatičkih i leksičkih znanja. Studenti su bili vidno zadovoljni održanim satom i izrazili su pozitivan stav spram uporabe korpusa u izravnoj nastavi hrvatskog jezika. Nakon održanog sata Lektorica D nije održala jezičnu vježbu s polaznicima zbog nedostatka vremena.

9.4.8. Osvrt na održani nastavi sat pripremljen pomoću korpusnih alata

Nakon održanog sata čiji je sadržaj pripremljen korištenjem korpusnih alata proveden je drugi dio intervjua u kojem je Lektorica D iznijela svoj stav, dojmove i mišljenje o samom nastavnom procesu i ulozi korpusnih alata u svojem budućem radu. Prvi dojmovi o održanoj nastavi su pozitivni te Lektorica D navodi kako su studenti bili vrlo angažirani i koncentrirani na prezentirano gradivo, a kao jedan od razloga navodi kako smatra da je polaznicima privlačna moderna tehnologija. Smatra kako je potrošila puno više vremena za obradu nastavne cjeline nego inače, a to iskazuje sljedećim stavom:

„Ono što se meni kao nastavniku čini malo teže izvesti je često održavanje takvog nastavnog sata, zato što je nama otišlo na to 45 do 50 minuta, a inače bih za to potrošila 15 minuta.“ (LD, 2)

Zbog nedostatka vremena, Lektorica D nije uspjela za vrijeme nastavnog sata sa studentima provesti vježbu te im je iz tog razloga vježbu zadala za zadaću. Na temelju pozitivno riješenih domaćih zadataka Lektorica D smatra kako je angažiranost polaznika urodila plodom te da su studenti usvojili jezično znanje koje je obrađeno pomoću korpusa i korpusnih alata u izravnoj nastavi sa studentima.

Kao prednosti pripreme nastavnih materijala i vježbi pomoću korpusa ističe osjećaj sigurnosti koji korpus pruža nastavniku kako bi dobio uvid u kojim kontekstima se koristi pojedini glagol i koliko je glagol čest te smatra da to može biti vodilja koja će usmjeriti nastavnika u njegovim pripremama za obradu nastavne građe. Lektorica D iznosi svoje iskustvo s pripremom leksičkog gnijezda glagola *igrati* i *igrati se* na sljedeći način:

„Imali smo glagol *zaigrati*, *zaigrati se*. *Zaigrati se* javljao uglavnom u nekom sportskom kontekstu u smislu sportske igre. *Zaigrati se* je bilo teško naći i teško je zapravo strancima doći do značenja. Iz svih rečenica koje sam našla nisu mogli zaključiti što znači glagol *zaigrati se*, ostalo im je nejasno. Svim drugim glagolima smo uspješno zajednički detektirali značenje, a kod njega bez mojih inputa nije išlo te sam to morala leksikografski obraditi.“ (LD, 2)

Lektorica D se osvrće i na nedostatke korištenja korpusnih alata u pripremi i provedbi nastave hrvatskog jezika na koje je naišla, a odnose se na analizu čestotnih nizova. Svoj stav iznosi u sljedećem komentaru:

„Ne može nastavnik zapravo doći do svega bez konzultacija drugih priručnika, bila to gramatika ili rječnik, kada govorimo o ovakvoj specifičnoj leksičkoj temi. Nešto što može zavarati jest čestota upotrebe. U poučavanju glotodidaktike postoji princip da se prvo poučava ono što se češće upotrebljava, što je češće u upotrebi i što je jednostavnije. Kod ovih drugih glagola bila sam iznenađena da je glagol *obigravati* češći od *razigravati*, *razigravati se*. To moj jezični osjećaj ne prepoznaje. Ono što sam vidjela i kod glagola *igrati se*, *poigrati se*, *poigrati* jest da je njihova čestota jako velika, ali različitost konteksta je mala. Nastavnik treba biti iskusan da bi mogao procijeniti koliko mu je taj čimbenik čestote važan. Ne možemo slijepo reći ono što je češće treba prvo učiti i to je važnije te prvo treba ići u komunikaciju. Malo neiskusne nastavnike može zavesti jer dobar je početak, ali ne bih se samo na njega oslonila. Korpus se može koristiti samo kao jedan od izvora.“ (LD, 2)

Korpusni alati koji su joj bili od najveće koristi u provedbi nastavne jedinice i pojašnjenju jezičnog gradiva odnose se na konkordancijske nizove iz kojih je sa studentima iščitavala značenje i kontekst. Svoj komentar o korpusnim alatima opisuje na sljedeći način:

„Konkordancijski nizovi su mi bili jako bitni jer onda bih dobila lijepi prikaz rečenica i mi smo tu vrlo lako mogli definirati značenje i kontekst te definirati pojedino značenje glagola i širi kontekst u kojem se pojavljuju glagoli. To mi je

bilo jako korisno. Frekvencije također, ali to je podatak koji dobijete i morate ga određenom rezervom uzeti.“ (LD, 2)

Alati koje je koristila bili su joj od koristi za njezinu nastavnu jedinicu te ne može iznositi stav o ostalim korpusnim alatima koje nije koristila.

Na nastavnom satu je sve funkcioniralo na pravilan i uredan način, dok kao elemente koji nisu dobro funkcionirali navodi vremensku zahtjevnost pripreme nastavnih materijala zbog toga što joj je trebalo puno više vremena za pripremu nego inače. Lektorica D je postigla sve ciljeve za zadanu nastavnu jedinicu te se ni na koji način nije udaljila od nastavnog plana i tijekom nastave nije naišla na određena iznenađenja. Ono što nije uspjela uključiti u nastavnu jedinicu, a voljela bi, odnosi se na provedbu vježbe provjere usvojenog znanja na nastavnom satu, no ističe kako to nije bilo moguće zbog vremenskog ograničenja. Smatra da su polaznici bili zadovoljni održanim nastavnim satom te su iskazali visok stupanj znatiželje i interesa za samostalno pretraživanje i korištenje korpusa. Ističe kako je nekoliko polaznika zahtijevalo veću pažnju, odnosno duže pojašnjavanje, te je njima morala pojasniti gradivo na način na koji su navikli, dok je većina grupe shvatila značenje nastavne jedinice koja je bila prikazana putem izravnog korištenja korpusa i korpusnih alata.

Iskustvo Lektorice D u pripremi nastave uz pomoć korpusnih alata u odnosu na tradicionalnu pripremu uz pomoć udžbenika i priručnika bilo joj je vremenski puno zahtjevnije, a to je nešto što si ne može priuštiti u svakodnevnom radu. Smatra kako joj je puno vremena otišlo „da bi zapravo sebi potvrdila znanja koja već ima i koja je prikupila iz rječnika i gramatika.“ (LD, 2) Ono što je nadogradila u svojoj vlastitoj jezičnoj bazi znanja odnosi se na informacije o čestoti, te ističe sljedeći stav:

„Jedino što sam nadograđivala su informacije o čestoti. Što je dobro da se na temelju većeg broja primjera mogu neka značenja iznijansirati jer oni koji su uređivali rječnike koristili su svoj korpus, ograničen korpus i nisu sva značenja uvijek obuhvaćena te nisu najbolje opisana, tako da je dobro pripremati na ovaj način nastavu, ali puno vremena zahtijeva i oduzima. Upotreba korpusa čini mi se puno svrhovitijom, izdašnjom za pisanje znanstvenih radova, a onda iz tih znanstvenih radova mi kao nastavnici izvlačimo podatke za nastavu i dolazimo do nekih podataka.“ (LD, 2)

Lektorica D smatra da korpusno utemeljena metoda poučavanja hrvatskog kao inog jezika može pomoći u procesu osamostaljivanja učenika i poticanju samostalnog učenja te ističe kako je „to važna protodidaktička tema jer učenje ne prestaje s institucionalnim i grupnim učenjem, nego

čovjek i dalje mora sam raditi.“ (LD, 2) Navodi kako su korpusi i korpusni alata vrlo dobri upravo za pružanje pomoći polaznicima u poticanju samostalnog učenja jezika koje se odvija izvan učionice. Isto tako ističe da bi polaznike: „trebalo uputiti, jer ljudi obično traže značenja i žele proširivati leksik u određenim temama. Trebalo bi ljude poučiti kako i do drugih korisnih informacija mogu doći, dakle, kako će doći do značenja veznika, značenja priloga itd... te kako će doći do pojedinih gramatičkih konstrukcija, i to je nešto što je jako bitno.“ (LD, 2) Kao primjer navodi pretraživanje frazema putem korpusa u sljedećem stavu:

„Ovih dana smo dosta učili frazeme na nastavi te potičem studente da, kada su ovdje u Hrvatskoj, pitaju Hrvate znaju li što znače ti frazemi. No, međutim, dobivam odgovore da mladi ljudi ne koriste te frazeme koje smo mi učili na nastavi. Ispada da ih učimo nečem nekorisnom. Tako da bi frazeme trebalo tražiti u korpusu. Stvar je u tome da se jezik diskursno sve više raslojava i da mladi ljudi nisu kao generacija mladih prije 10, 20, 30 godina i da doista ne koriste sve blago ovoga jezika.“ (LD, 2)

9.4.9. Buduće korištenje korpusnih alata i korpusa

S obzirom na cjelokupno iskustvo i proces koji je prošla, Lektorica D smatra da bi ovakav pristup poučavanju hrvatskog jezika ponovila u idućim semestrima i budućoj nastavi s novim studentima, no za sada bi ponovno radila „određenu grupu glagola koji su leksički i gramatički povezani, a onda bi krenula na druge veze među riječima.“ (LD, 2) Na temelju ovog iskustva Lektorica D smatra da „pretraživanje korpusa može biti dobro za obrađivanje gradiva“ (LD, 2) te iskazuje stupanj znatiželje u kolikoj mjeri bi korpusi mogli doprinijeti ponavljanju podučenog gradiva.

Osim ovog pristupa koristit će i korpusne alate u budućoj nastavi, a kao objašnjenje navodi sljedeće:

„Koristit ću ih za nastavu da bih provela ovakav pojedini sat i uglavnom kad budem provjeravala sama pojedina značenja riječi ili neke sveze među riječima da osvježim svoje zadatke i svoje pripreme koje sam napravila do sada. Osim toga, koristit ću ih u istraživanju i znanstvenom radu.“ (LD, 2)

Svoje viđenje uporabe korpusnih alata na nastavi vidi na sljedeći način, referirajući se na svoje iskustvo u radu s korpusima:

„Cijeli tjedan smo razgovarali o kontekstu sporta za glagol *igrati se* te je polaznicima vjerojatno zbog svega toga bio bliži vokabular na koji smo nailazili.

Mi se nismo koncentrirali na detaljno učenje tog vokabulara te ih nisu zbunjivale riječi. Ne znam kako bi bilo na nižim razinama. Na višim razinama vjerujem da bi se moglo više toga napraviti, primjerice, provjeravati značenje konektora. Kako bi se padeži mogli obrađivati? Tu sam skeptična, možda to ne bi bilo za apsolutne početnike. Mi na nastavi obrađujemo neke osnovne padežne funkcije svih padeža, a onda bi se pomoću korpusa mogao dati zadatak da istraže još neke. To je dobar izvor za ljude koji vole taj istraživački dio putem kojeg će doći sami do nekog zaključka i biti zadovoljni time. Ponovila bih svakako, no moram još vidjeti na koje sve načine.“ (LD, 2)

Svi korpusni alati i analize koje je koristila za pripremu i provedbu nastavnog sata bili su joj od koristi, a referira se na izradu konkordancijskih i čestotnih nizova, kolokacijskih popisa te navodi kako joj se sve uklopilo u leksičko-gramatičku obradu gradiva. Na temelju vlastite procjene situacije i jezičnog gradiva, Lektorica D će upotrebljavati korpusne alate za pripremu nastave kao i u izravnom radu sa studentima.

U budućem razvoju korpusnih metoda smatra kako bi profesori i lektori hrvatskog jezika trebali surađivati s osobama koje se bave korpusnom lingvistikom kako bi ih uputili u konkretne potrebe i probleme te ističe da je potrebna uska suradnja između lektora, profesora hrvatskog jezika i znanstvenika koji se bavi izradom i označavanjem korpusa. Svoj stav obrazlaže na sljedeći način:

„Lektorima je važna suradnja, da vide kako postoje neki lakši načini za doseganje podataka, neki načini koji potvrđuju ono što smo mi dosada napravili ili koji nam otvaraju neke nove spoznaje. Mislim da bi se općenito više trebali educirati o korpusnoj lingvistici na radionicama, a to nam može dobro doći i za naš znanstveni rad. Riječ je o jednom alatu koji je vrijedan.“ (LD, 2)

Njezine završne misli o cjelokupnom procesu i dojmu koji je stekla tijekom procesa istraživanja korpusa i korištenja korpusnih alata u nastavi, Lektorica D sumira na sljedeći način:

„Sve je bilo dobro, zanimljivo i korisno. Čini mi se da to treba ponoviti na nekoliko satova s različitim vrstama gradiva da se vidi kako bi se uklopilo u nastavu jer ovo je bio jedan sat i moguće je dobiti različite impresije. Da sam samo pripremila nastavnu cjelinu, tada bi vježbe izgledale kao sve one na koje su do sada polaznici navikli te ne bi vidjeli da sam uz pomoć korpusa došla do nekih novih spoznaja.“ (LD, 2)

Istraživački proces u kojem se Lektorica D susrela s korpusnim alatima te ih pokušala integrirati u svoja nastavni proces ostavio je pozitivan dojam na njeno shvaćanje korpusa i korpusnih alata. Iako je na početku istraživanja smatrala kako će utrošiti manju količinu vremena na pripremu

nastavnih materijala, ispostavilo se da joj je cijeli proces bio vremenski zahtjevniji no ipak koristan jer je došla do novih jezičnih spoznaja. Primjenu korpusa i korpusnih alata vidi u sklopu razvoja nastavnih jedinca te potiče korištenje korpusnih alata u izravnoj nastavi sa studentima na višim stupnjevima učenja hrvatskog jezika zbog njihovih većih jezičnih kompetencija i šireg znanja jezika. Smatra kako je potrebno razvijati udžbenike koji će se svojim sadržajem temeljiti na uporabi korpusa i time omogućiti nastavnicima da na jednostavniji način budu uključeni u korpusna istraživanja jezika. U svojim razmišljanjima vidljivo je da Lektorica D smatra kako bi pretraživanje korpusa od strane polaznika moglo doprinijeti poticanju i ohrabrivanju polaznika za samostalno učenje hrvatskog jezika.

10. ANALIZA STAVOVA POLAZNIKA TEČAJEVA CROATICUMA O KORPUSNO POTPOMOGNUTOM UČENJU HRVATSKOG JEZIKA

Nakon održanog nastavnog sata uz pomoć materijala koji su pripremljeni korištenjem korpusnih alata od polaznika je zatraženo da ispune anketu kojom se želio ispitati stupanj zadovoljstva studenta korpusnim pristupom u poučavanju hrvatskog jezika. Upitnik su popunili studenti lektora koja su sudjelovala u istraživačkom procesu. Analiza stupnja zadovoljstva i stava polaznika za nastavni sat provodi se na ukupnom uzorku za sve četiri grupe studenata koji su pristali na sudjelovanje u istraživanju. Za svaku grupu polaznika lektora koji su sudjelovali u pripremi nastave pomoću korpusa i korpusnih alata bit će prikazana struktura polaznika i opis nastavne cjeline koja je obrađena tijekom zimskog semestra akademske godine 2015./2016., dok će se u zasebnom potpoglavlju dobiti uvid u analizu stupnja zadovoljstva polaznika, osnovne pozadinske informacije o polaznicima i njihovom znanju hrvatskog jezika u svrhu utvrđivanja mišljenja i stava polaznika o korpusno potpomognutom načinu poučavanja hrvatskog kao inog jezika.

10.1. Prikaz grupe polaznika Lektorice A

Grupa Lektorice A pripada stupnju B2+ u kojoj se nalaze polaznici koji samostalno i vješto koriste hrvatski jezik te posjeduju viši stupanj poznavanja jezika. U sklopu stupnja B2+ polaznike se poučava gramatičkim jedinicama koje se odnose na sročnost, vid, prefigirane glagole, rečenice, konektore i pravopis te ih se sustavno poučava različitim kulturološkim temama u sklopu kojih uče novi vokabular. Na ovom stupnju polaznici uz vježbe i domaće zadaće pišu eseje na zadanu temu.

Grupa se sastoji od 18 polaznika, dok je nastavnom satu prisustvovalo 13 polaznika, a samo njih sedam je odlučilo popuniti anketni upitnik. Svi ispitanici su ženskog spola, dok ih šestero spada u dobnu skupinu između 20 i 29 godina, a samo jedna ispitanica ima manje od 20 godina. Najzastupljeniji studenti su iz Poljske, odnosno četiri studentice kao materinski jezik navode poljski, dok je materinski jezik za ostale tri studentice ruski, njemački i portugalski. Šest studentica navodi da su hrvatski jezik počele učiti u razdoblju prije dvije do četiri godine, dok je samo jedna studentica hrvatski jezik započela učiti prije godinu dana. Kao razlog učenja hrvatskog jezika pet studentica navodi studij kroatistike, jedna polaznica uči hrvatski jezik iz osjećaja ljubavi prema Hrvatskoj i hrvatskom jeziku, dok jedna polaznica uči hrvatski jezik zbog privatnih razloga jer je u braku s hrvatskim državljaninom. Šest studentica smatra kako

dobro vlada i koristi se hrvatskim jezikom, dok jedna studentica smatra da posjeduje vrlo dobro znanje hrvatskog jezika. Polaznici su bili zainteresirani za nastavne materijale te su aktivno sudjelovali u nastavnom procesu i bili su otvoreni za komunikaciju.

Za pripremu i obradu nastavne cjeline Lektorica A je koristila hrWaC korpus. Na nastavnom satu Lektorica A je sa studentima pomoću korpusa obrađivala prefigirane glagole koji započinju prefiksom ob-/op- i od-/ot-. Kod skupine glagola s prefiksom od-/ot- obrađene su i iznimke glagola kada je riječ o glasovima *s*, *š* i *č*, gdje ne dolazi do mijenjanja prefikasa od- u ot-, te su pretraženi najčešći glagoli koji u hrvatskom jeziku započinju prefiksom ods-, odš- i odč-. Studenti su dobili uvid u prikaz najčešćih glagola koji su obrađeni tijekom nastave te su imali priliku upoznati se s prikazom čestotnih nizova. Osim toga, polaznicima su prikazane najčešće imeničke kolokacije koje se pojavljuju uz tražene glagole te uporabni kontekst koji su iščitavali iz odabranih konkordancijskih nizova iz hrWaC korpusa, a koji su poslužili Lektorici A za izradu vježbe čitanja s razumijevanjem. Lektorica A je studentima prezentirala ispisani nastavni materijal koji je sadržavao primjere prefigiranih glagola obrađene pomoću korpusnih alata. Upoznala je studente s pojmom korpusa kako bi shvatili njegovo značenje i ulogu u poučavanju hrvatskog jezika. Na nastavnom satu nije izravno radila s korpusom i korpusnim alatima, već je studentima prezentirala pripremljene nastavne materijale dobivene pretraživanjem korpusne baze.

10.2. Prikaz grupe polaznika Lektora B

Grupa polaznika Lektora B pripada početnom stupnju učenja hrvatskog jezika koji nosi naziv A1, a riječ je o apsolutnim početnicima, odnosno studentima koji se po prvi puta susreću s učenjem hrvatskog jezika. Na stupnju A1 polaznike se poučava glasovima hrvatskog jezika, što uključuje učenje abecede i hrvatskog fonetskog sustava, padežima, zamjenicama, glagolskim oblicima, brojevima, pridjevima te jednostavnijim kulturološkim temama vezanim za Hrvatsku na temelju kojih proširuju poznavanje vokabulara i upoznaju hrvatsku kulturu.

Grupa se sastoji od 17 polaznika, dok je nastavnom satu prisustvovalo 11 polaznika od kojih je svih 11 popunilo anketni upitnik. Od ukupnog broja polaznika njih šestero je muškog spola, dok je petero ženskog spola. Svi muški polaznici po godinama starosti pripadaju dobnom rasponu između 20 i 29 godina starosti, dok dvije ženske polaznice imaju manje od 20 godina starosti, druge dvije pripadaju dobnom rasponu između 20 i 29 godina starosti, a jedna pripada dobnom rasponu između 30 i 39 godina starosti. Najzastupljeniji polaznici su iz Španjolske, odnosno šest polaznika kao materinski jezik navode španjolski, dvoje polaznika navodi

njemački, dok ostali polaznici kao materinski jezik navode korejski, talijanski i portugalski. Osam polaznika navodi da su hrvatski jezik počeli učiti akademske godine 2015./2016., dok je hrvatski jezik troje polaznika započelo učiti prije godinu dana. Kao razlog učenja hrvatskog jezika dvoje polaznika navodi pohađanje studija u Hrvatskoj, dvoje polaznika uči hrvatski jezik iz osjećaja ljubavi prema Hrvatskoj i hrvatskom jeziku, dok četvero polaznika uči hrvatski jezik zbog privatnih razloga jer su u braku s hrvatskim državljaninom odnosno državljanicom, imaju rodbinu i obitelj u Hrvatskoj te žive u Hrvatskoj i žele ostvariti komunikaciju, a jedan polaznik kao razlog ističe poslovne obveze koje ga vežu za Hrvatsku. Dvoje polaznika nije navelo razlog učenja hrvatskog jezika. Osam polaznika smatra kako loše poznaje i služi se hrvatskim jezikom, dok troje polaznika smatra da posjeduje dobro znanje hrvatskog jezika.

Polaznici su donekle bili zainteresirani za nastavne materijale te im je stupanj motiviranosti i angažiranosti na nastavi bio niži u odnosu na ostale grupe polaznika.

Lektor B na svome nastavnom satu nije koristio korpus u izravnoj nastavi sa studentima te ih nije upoznao s pojmom korpusa jer je smatrao kako bi to dodatno opteretilo i zbunilo studente koji su apsolutni početnici u učenju hrvatskog jezika. Njegov pristup se temeljio isključivo na vlastitoj pripremi nastavnih materijala pomoću hrWaC korpusa koje je dodatno prilagodio za svoju nastavnu građu. Na temelju pripremljenih materijala Lektor B je održao nastavni sat na kojem je studente podučio dativu, prostornom dativu i prijedlozima koji se pojavljuju uz njega. Na nastavnom satu prikazao je polaznicima najčešće imenice u dativu s prijedlozima *unatoč, prema, nasuprot* i *k*. Osmislio je vježbu s prazninama gdje se od polaznika tražilo da na temelju ponuđenih riječi popune praznine s imenicom u dativu. Cilj vježbe je bio da polaznici steknu uvid i savladaju korištenje odgovarajućih prijedloga koji se pojavljuju uz imenice u dativu.

10.3. Prikaz grupe polaznika Lektorice C

Grupa polaznika Lektorice C pripada početnom stupnju učenja hrvatskog jezika koji nosi naziv A1, a riječ je također o apsolutnim početnicima odnosno studentima koji se po prvi puta susreću s učenjem hrvatskog jezika. Grupa se sastoji od 17 polaznika, dok je nastavnom satu prisustvovalo 13 polaznika od kojih je svih 13 popunilo anketni upitnik, no dvije polaznice zbog vrlo slabog poznavanja hrvatskog i engleskog jezika nisu bile u mogućnosti popuniti upitnik u cijelosti, već samo djelomično. Od ukupnog broja polaznika njih šestoro je muškog spola, dok je sedmero ženskog spola. Jedan muški polaznik ima manje od 20 godina starosti, troje polaznika pripada dobnom rasponu između 20 i 29 godina starosti, jedan polaznik pripada dobnom rasponu između 40 i 49 godina starosti, dok jedan polaznik pripada dobnom rasponu

između 50 i 59 godina starosti. Dvije ženske polaznice imaju između 20 i 20 godina starosti, druge dvije pripadaju dobnom rasponu između 30 i 39 godina starosti, dok tri pripadaju dobnom rasponu između 40 i 49 godina starosti. Najzastupljeniji studenti su iz Poljske, odnosno troje polaznika kao materinski jezik navode poljski, dvoje polaznika navodi turski i engleski jezik, dok ostali polaznici kao materinski jezik navode arapski, francuski, španjolski, albanski, kineski i korejski. Jedanaestero polaznika navodi da su hrvatski jezik počeli učiti akademske godine 2015./2016., dok je hrvatski jezik dvoje polaznika započelo učiti prije godinu dana. Kao razlog učenja hrvatskog jezika petero polaznika navodi pohađanje studija u Hrvatskoj, četvero polaznika uči hrvatski jezik zbog privatnih razloga jer su u braku ili vezi s hrvatskim državljaninom odnosno državljanicom, dok petero polaznika kao razlog ističe poslovne obveze koje ih vežu za Hrvatsku. Devetero polaznika smatra kako dobro vlada i koristi se hrvatskim jezikom, dok četvero polaznika smatra da je njihovo znanje hrvatskog jezika loše.

Polaznici su bili veoma zainteresirani za nastavne materijale te im je stupanj motiviranosti i angažiranosti na nastavi iznimno visok u odnosu na ostale grupe polaznika. Ističu se svojom otvorenosti za komunikacijom i aktivnim sudjelovanjem na nastavi te znanjem hrvatskog jezika koje je iznimno dobro za početni stupanj.

Lektorica C je za pripremu nastavnog sata uz pomoć korpusnih alata koristila hrWaC korpus te je pripremila nastavnu jedinicu „Dobar tek“ kojom je obradila leksik vezan uz hranu i piće. Dodatno je u svoj nastavni sat uključila poučavanje kolokacija i kolokacijskog raspona za strukturu pridjev + imenica. Osim pripreme nastavnim materijala i vježbi, Lektorica C je koristila hrWaC korpus i korpusne alate u izravnoj nastavi sa studentima te ih je podučila pravilnom postavljanju CQL upita na temelju kojeg su polaznici dobili uvid u izradu konkordancijskih i čestotnih nizova te tumačenje istih.

10.4. Prikaz grupe polaznika Lektorice D

Grupa polaznika Lektorice D pripada srednje naprednom stupnju učenja hrvatskog jezika koji nosi naziv B1+, a pripada jezičnim vježbama 3. Na stupnju B1+ polaznike se poučavaju padeži imenica, pridjeva i zamjenica, leksička gnijezda glagola, vidski parovi glagola, glagoli u kontekstu, prijedlozi s dativom, instrumentalom, akuzativom i genitivom, glasovne promjene, besubjektne i pogodbene rečenice, glagolski načini te različite kulturološke teme. Na ovom stupnju polaznici uz vježbe i domaće zadaće pišu eseje na zadanu temu.

Grupa se sastoji od 14 polaznika, dok je nastavnom satu prisustvovalo 9 polaznika, od kojih je svih 9 popunilo anketni upitnik. Od ukupnog broja polaznika njih troje je muškog spola, dok je

šestero ženskog spola. Jedan muški polaznik ima manje od 20 godina starosti, jedan polaznik pripada dobnom rasponu između 50 i 59 godina starosti, dok jedan polaznik ima više od 60 godina starosti. Tri ženske polaznice imaju između 20 i 20 godina starosti, druge dvije pripadaju dobnom rasponu između 30 i 39 godina starosti, dok jedan pripada dobnom rasponu između 40 i 49 godina starosti. Najzastupljeniji studenti su iz Španjolske, odnosno četvero polaznika kao materinski jezik navode španjolski, dok ostali polaznici kao materinski jezik navode albanski, japanski, makedonski i francuski. Dvoje polaznika navodi da su hrvatski jezik počeli učiti akademske godine 2015./2016., dvoje polaznika je hrvatski jezik započelo učiti prije godinu dana, dvoje studenata je hrvatski jezik počelo učiti u razdoblju između dvije do četiri godine, dok je troje polaznika hrvatski jezik započelo učiti prije više od pet godina. Kao razlog učenja hrvatskog jezika, jedan polaznik navodi hrvatsko porijeklo i korijene, jedan polaznik je umirovljen u Hrvatskoj i zbog toga uči hrvatski jezik, troje polaznika uči hrvatski jezik iz osjećaja ljubavi prema Hrvatskoj i hrvatskom jeziku, dvoje polaznika uči hrvatski jezik zbog privatnih razloga jer su u braku s hrvatskim državljaninom odnosno državljanicom, dok dvoje polaznika kao razlog ističe poslovne obveze koje ih vežu za Hrvatsku. Sedmero polaznika smatra kako dobro vlada i koristi se hrvatskim jezikom, dok jedan polaznik smatra da je njegovo znanje hrvatskog jezika loše. Jedan polaznik se nije izjasnio o vlastitoj procjeni poznavanja hrvatskog jezika.

Polaznici su bili veoma zainteresirani za nastavne materijale i uporabu korpusa i korpusnih alata te im je stupanj motiviranosti i angažiranosti na nastavi iznimno visok. Ističu se svojom otvorenosti za komunikacijom i aktivnim sudjelovanjem na nastavi.

Lektorica D je koristila drukčiji pristup u načinu poučavanja hrvatskog jezika od ostalih lektora koji su sudjelovali u istraživanju. Ona je provela istraživanje leksičkog gnijezda glagola *igrati* i *igrati se* putem korpusa hrWaC kako bi se upozнала s korpusom i njegovim mogućnostima. Tijekom svog istraživačkog procesa odlučila je koristiti korpus i korpusne alate u izravnoj nastavi sa studentima kako bi ih podučila nekim od mogućnosti koje korpusi pružaju u nastavi hrvatskog jezika te kako bi im prikazala neke od načina pretraživanja i korištenja korpusa. Studente je upozнала s postavljanjem CQL upita, izradom konkordancijskih i čestotnih nizova te KWIC pregledom korpusnih rezultata. Na temelju konkordancijskih nizova zajedno sa studentima je analizirala značenje pojedinih glagola i njihov uporabni kontekst kako bi polaznici dobili uvid u širi kontekst i uočili razlike u korištenju glagola u određenom kontekstu.

10.5. Analiza stupnja zadovoljstva polaznika održanom nastavom pomoću korpusa i korpusnih alata

Anketni upitnik su popunile četiri grupe polaznika od kojih dvije pripadaju početnom stupnju učenja hrvatskog jezika, A1. Treća grupa polaznika pripada naprednijem stupnju učenja jezika B1+, dok četvrta skupina pripada za razinu većem stupnju B2+. Ukupan broj studenata koji su popunili anketni upitnik i na temelju kojih je provedena analiza stupnja zadovoljstva polaznika održanim nastavnim satom koji je pripremljen i održan pomoću korpusnih alata obuhvaća 40 polaznika, od kojih 11 polaznika pripada stupnju A1 Lektora B, 13 polaznika pripada stupnju A1 Lektorice C, 9 polaznika pripada stupnju B1+ Lektorice D i 7 polaznika pripada stupnju B2+ Lektorice B.

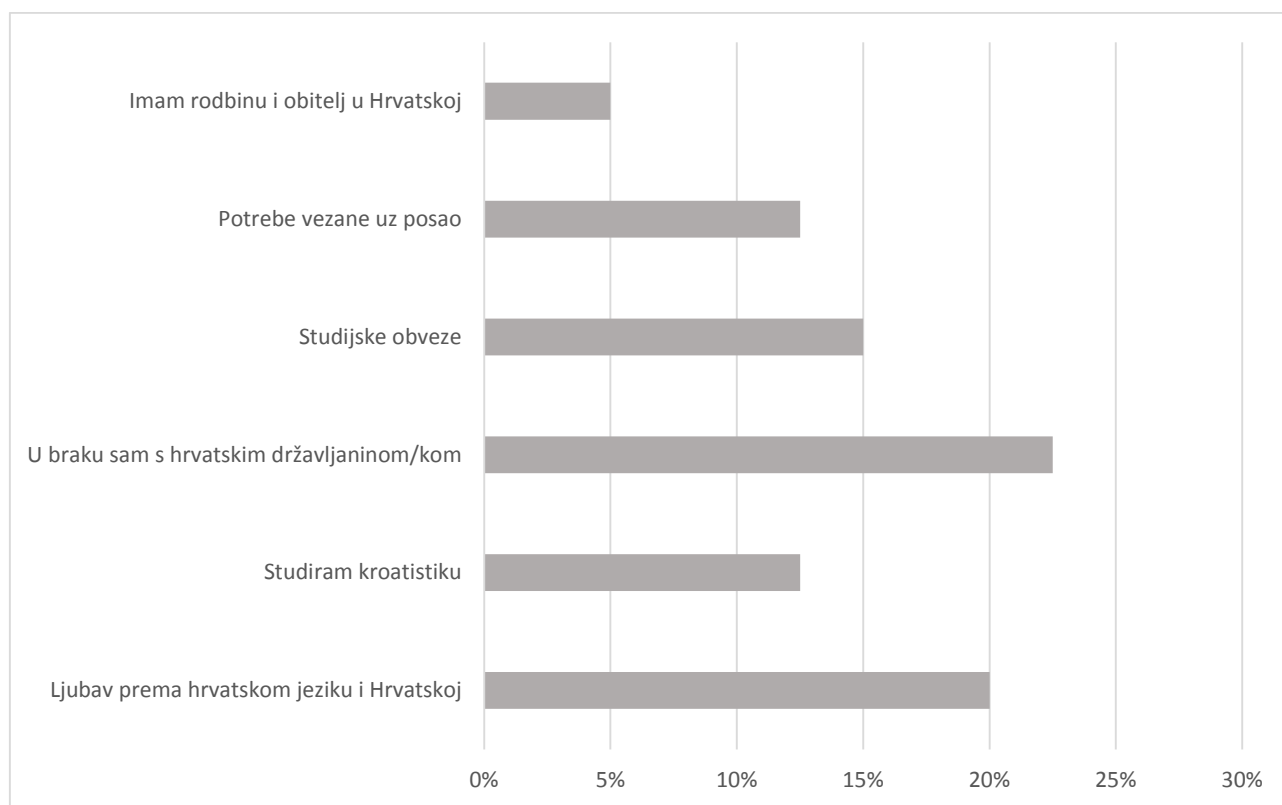
Od četiri grupe polaznika samo jedan skupina s početnog A1 stupnja, Lektora B, nije bila upoznata s pojmom korpusa te im nije bilo naglašeno kako je riječ o drukčijem načinu obrade jezične građe. Grupa polaznika koji pripadaju stupnju B2+, Lektorice B, nije izravno radila s korpusima, već je nastava održana na temelju nastavnih materijala koje je lektor pripremio za nastavni sat, ali su studenti bili upoznati s pojmom korpusa i upozoreni kako je riječ o alternativnom pristupu poučavanju hrvatskog jezika. Druga grupa polaznika početnog stupnja A1 (Lektorice C) i naprednog B1+ stupnja (Lektorice D) imali su mogućnost izravnog rada s korpusom hrWaC i korpusnim alatima koje su im tijekom nastavnog sata objasnili lektori i vodili iz kroz proces pretraživanja i korištenja korpusnih alata i analiza u svrhu učenja hrvatskog kao drugog jezika.

Grupe polaznika Lektora B i Lektorice C anketni upitnik su popunjavali na engleskom jeziku zbog toga što je riječ o početnim razinama učenja jezika te su lektori smatrali kako će polaznicima upitnik biti razumljiviji na engleskom nego na hrvatskom jeziku zbog nedovoljnog poznavanja hrvatskog jezika i vokabulara. Grupa polaznika Lektorice B i Lektorice D su anketni upitnik popunjavali na hrvatskom jeziku jer su lektori smatrali kako njihovi studenti posjeduju dovoljno znanja i dobro poznaju hrvatski jezik za razumijevanje pitanja i popunjavanje upitnika na hrvatskom.

Ukupan broj polaznika koji je sudjelovao u istraživanju je 40, ali dvije studentice zbog lošeg poznavanja hrvatskog i engleskog jezika nisu bile u mogućnosti popuniti anketni upitnik u cijelosti, već su samo popunile osnovne informacije o sebi i svome znanju hrvatskog jezika. Njihovi odgovori su uključeni u analizu kako bi se što zornije prikazala pozadinska struktura polaznika. Pitanja na koja nisu znale odgovoriti, a odnose se na osvrt i mišljenje polaznika o održanom nastavnom satu i vježbama, isključena su iz istraživanja. Od ukupnog broja sudionika

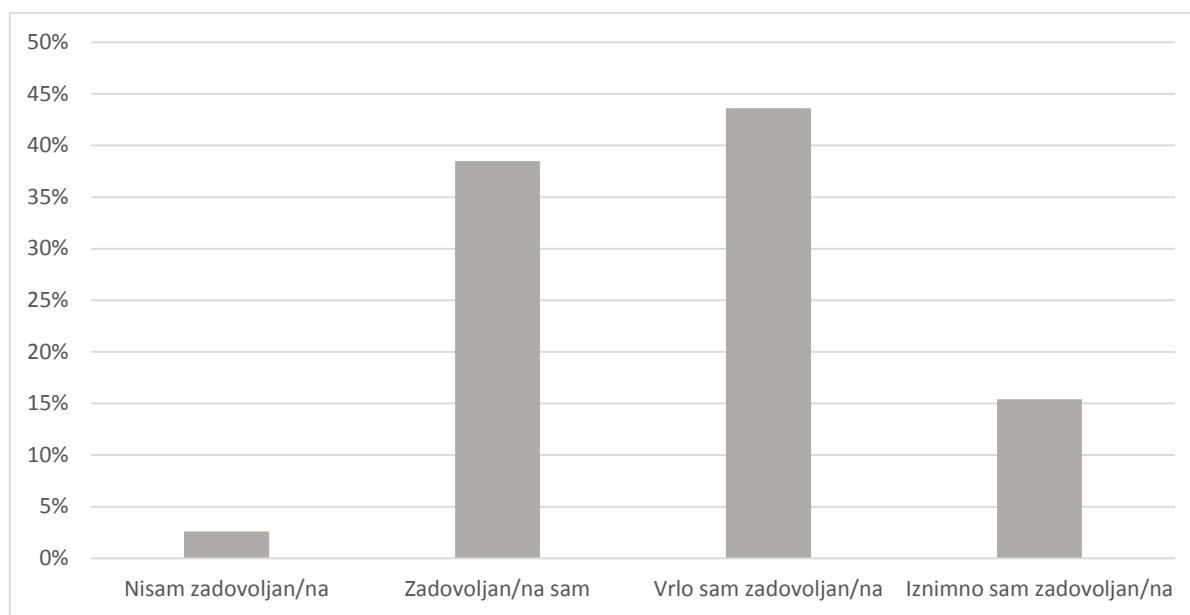
u istraživanju, njih 62,5% je ženskog spola, dok je muških ispitanika bilo 37,5%. Prema dobnoj strukturi polaznika najzastupljenija skupina je ona s rasponom između 20 i 29 godina starosti u iznosu od 55%, dok 12,5% polaznika ima manje od 20 godina. Sljedeća skupina se odnosi na dobni raspon između 30 i 39 godina starosti u iznosu od 12,5% a s istim postotkom je zastupljena i dobna skupina između 40 i 49 godina starosti. Najmanji broj polaznika, njih 2,5% ima više od 60 godina starosti, dok 5% polaznika pripada dobnom rasponu od 50 do 59 godina starosti. Najzastupljeniji polaznici su iz Španjolske (28,2% polaznika kao materinski jezik navode španjolski). Drugi materinski jezik po zastupljenosti među polaznicima je poljski (17,9%), 7,7% ispitanika kao materinski jezik navodi njemački jezik, 5,1% polaznika kao materinski jezik navodi portugalski, engleski, francuski, turski, korejski ili albanski, dok 2,6% polaznika kao materinski jezik navodi ruski, talijanski, makedonski, kineski, arapski ili japanski.

Više od polovine polaznika, njih 52,5%, navodi da su hrvatski jezik počeli učiti akademske godine 2015./2016., 20% polaznika ističe da su hrvatski jezik započeli učiti prije godinu dana, 17,5% polaznika je hrvatski jezik počelo učiti u razdoblju prije dvije do četiri godine, dok je 10% polaznika hrvatski jezik počelo učiti prije više od 5 godina. Kao razlog učenja hrvatskog jezika 12,5% polaznika navodi studij kroatistike, 20% polaznika uči hrvatski jezik iz osjećaja ljubavi prema Hrvatskoj i hrvatskom jeziku, 22,5% polaznika uči hrvatski jezik zbog privatnih razloga jer su u braku s hrvatskim državljaninom ili državljanicom, 15% polaznika uči hrvatski jezik zbog svojih obveza koje imaju tijekom studija u Hrvatskoj, 12,5% polaznika kao razlog učenja hrvatskog jezika navodi zadovoljenje poslovnih potreba s kojima se susreću na radnom mjestu ili kako bi se mogli zaposliti u Hrvatskoj, dok 5% polaznika uči hrvatski jezik zbog rodbinski i obiteljskih veza koje imaju u Hrvatskoj. Bitno je istaknuti kako je 12,5% polaznika odabralo kategoriju "ostalo" u kojoj se kao razlog učenja hrvatskog jezika navodi: želja za usavršavanjem hrvatskog jezika, hrvatsko porijeklo, umirovljenje u Hrvatskoj, itd. (Slika 98) Vlastitu procjenu znanja hrvatskog jezika 66,8% polaznika ocijenilo je dobrom ili vrlo dobrom, dok 34,2% polaznika smatra da im je znanje hrvatskog jezika loše.

Slika 98 Grafički prikaz razloga učenja hrvatskog jezika polaznika Croaticuma

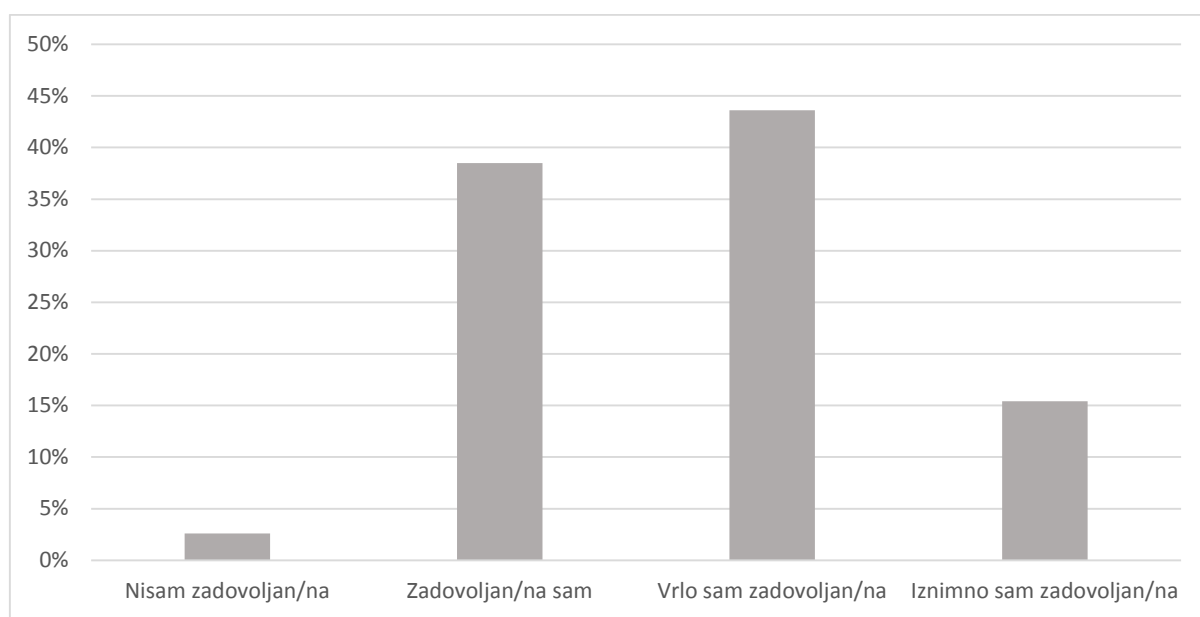
Na skali od 1 do 4 (gdje je 1 = nisam zadovoljan, a 4 iznimno zadovoljan), polaznici su bili iznimno zadovoljni odnosno vrlo zadovoljni (59%) održanom nastavom, 38,5% polaznika je bilo zadovoljno dok je samo jedan polaznik (2,6%) izrazio nezadovoljstvo nastavnom pripremljenom uz pomoć korpusnih alata. (Slika 99) Većina polaznika, njih 89,7%, smatra kako je održana lekcija pridonijela njihovom povećanju znanja gramatike hrvatskog jezika, dok 10,3% polaznika smatra kako nisu usvojili više informacija i znanja o gramatici hrvatskog jezika na održanom nastavnom satu. Što se tiče razumijevanja gradiva, većina polaznika (92,1%) smatra kako je gradivo prezentirano na nastavnom satu bilo jasno i u potpunosti razumljivo, dok 5,3% polaznika nije uočilo razliku u nastavi u odnosu na prethodnu nastavu hrvatskog jezika koja se održava tradicionalnim pristupom koji uključuje pripremu putem udžbenika. Samo jednom polazniku (2,6%) nije bilo razumljivo prezentirano gradivo.

Slika 99 Grafički prikaz stupnja zadovoljstva polaznika Croaticuma održanim nastavnim satom koji je pripremljen pomoću korpusnih alata

Pristup učenju jezika na satu s korpusnim primjerima samo je jedan polaznik ocijenio negativno, dok 64,1% polaznika smatra da je pristup izvrstan odnosno vrlo dobar, a 33,3% polaznika smatra kako je riječ o dobrom načinu i pristupu poučavanja hrvatskog jezika. Analizom je utvrđeno kako većina polaznika iskazuje pozitivan stav spram korpusnog pristupa učenju hrvatskog jezika.

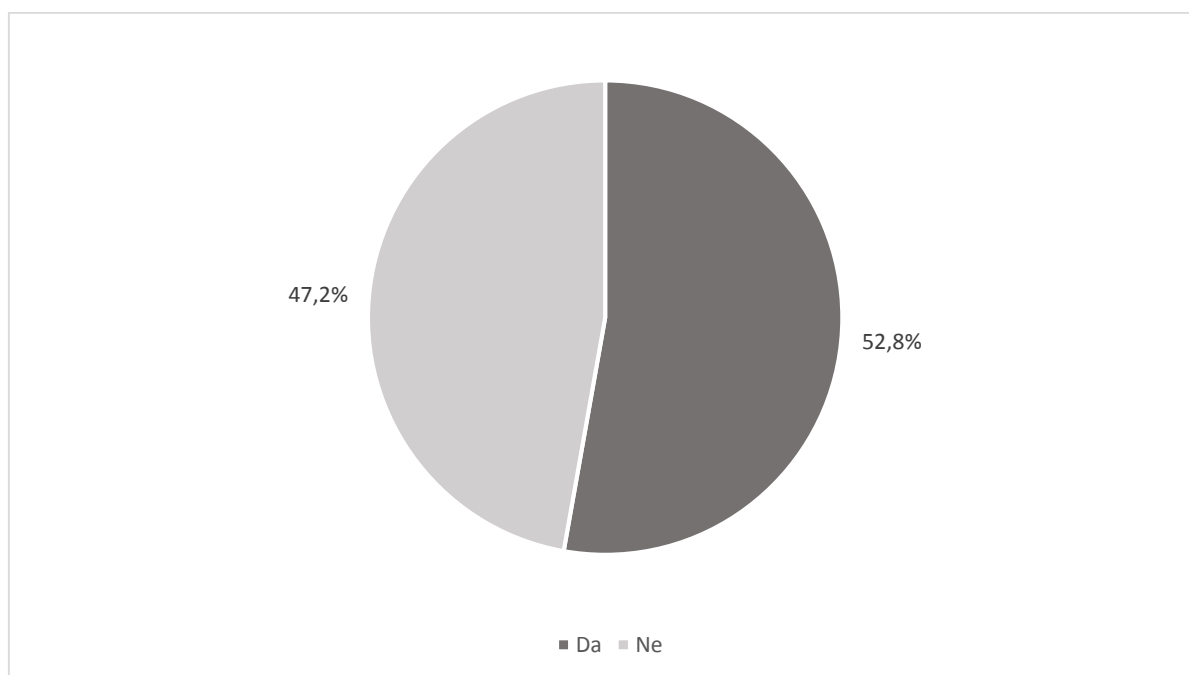
Osim pristupa gradivu i načinu prezentacije jezičnih podataka, studenti su ocjenjivali i vježbu koju su lektori pripremili, a riječ je bila o vježbama koje su pripremljene na temelju korpusa i korpusnih alata koje su detaljno objašnjene u poglavlju 8. Većina polaznika, njih 76,9 % smatra kako je vježba bila u potpunosti razumljiva odnosno dobro razumljiva, dok 17,9 % polaznika smatra da je vježba bila djelomično razumljiva, a 5,1 % polaznika nije uopće razumjelo vježbu i smatra ju nerazumljivom. Strukturom vježbe samo jedan polaznik nije zadovoljan, možda iz razloga što ju nije razumio, 64,1% polaznika je iznimno zadovoljno odnosno vrlo zadovoljno dok 33,3% polaznika je zadovoljno strukturom i načinom provedbe vježbe. (Slika 100) Četnaestero polaznika je ostavilo vlastiti komentar o korištenoj vježbi na nastavnom satu kojim su izrazili pozitivan stav o vježbi, no dvoje polaznika su kao zamjerku izrazili kratko vremensko trajanje nastave i vježbe te smatraju da je nastava trebala trajati duže od jednog nastavnog sata. Ostali komentari polaznika iskazuju pozitivan stav spram vježbe i nastavnog sata te smatraju kako je riječ o zanimljivom i korisnom načinu učenja jezika koji mogu i samostalno koristiti, dok su neke od zamjerki bile vezane za presložen način pretraživanja korpusa.

Slika 100 Grafički prikaz stupnja zadovoljstva polaznika strukturom vježbe pripremljene korištenjem korpusa

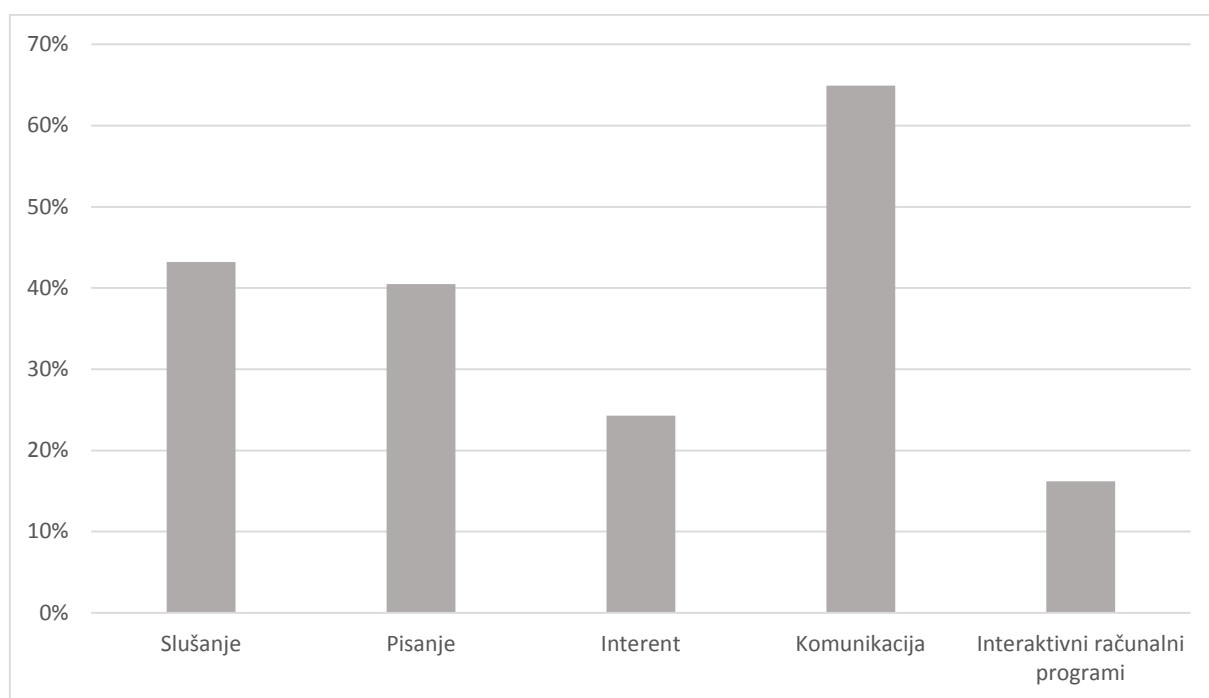
U odnosu na vježbu i nastavu održanu pomoću korpusnih primjera gdje je stupanj zadovoljstva polaznika velikim dijelom pozitivan, stupanj zadovoljstva trenutnim nastavnim materijalima koje koriste u nastavi hrvatskog jezika je u malo većem postotku pozitivan te je 67,5% polaznika je iznimno zadovoljno odnosno vrlo zadovoljno literaturom i materijalima na temelju kojih uče hrvatski jezik tijekom semestra u kojem je provedeno istraživanje, 27% polaznika je iznimno zadovoljno dok 5,4% polaznika nije zadovoljno nastavnim materijalima.

Korištenje korpusa i korpusnih alata podrazumijeva uporabu računala te se željelo istražiti kako polaznici tečajeva percipiraju ulogu računala u savladavanju hrvatskog jezika odnosno imaju li pozitivan ili negativan stav spram korištenja računala u procesu učenja hrvatskog jezika te smatraju li da bi na jednostavniji način ovladali znanjem jezika ukoliko bi na nastavi koristili računala i imali pristup internetu. Zanimljivo je kako 47,2% polaznika smatra da im računala ne bi koristila u pojednostavljenju učenja jezika, dok 52,8% polaznika smatra kako bi računala i pristup internetu mogli pozitivno utjecati na njihovo učenje jezika. (Slika 101)

Slika 101 Grafički prikaz stava polaznika o tome je li služenje računalom i internetom na nastavi pojednostavnilo učenje hrvatskog kao inog jezika

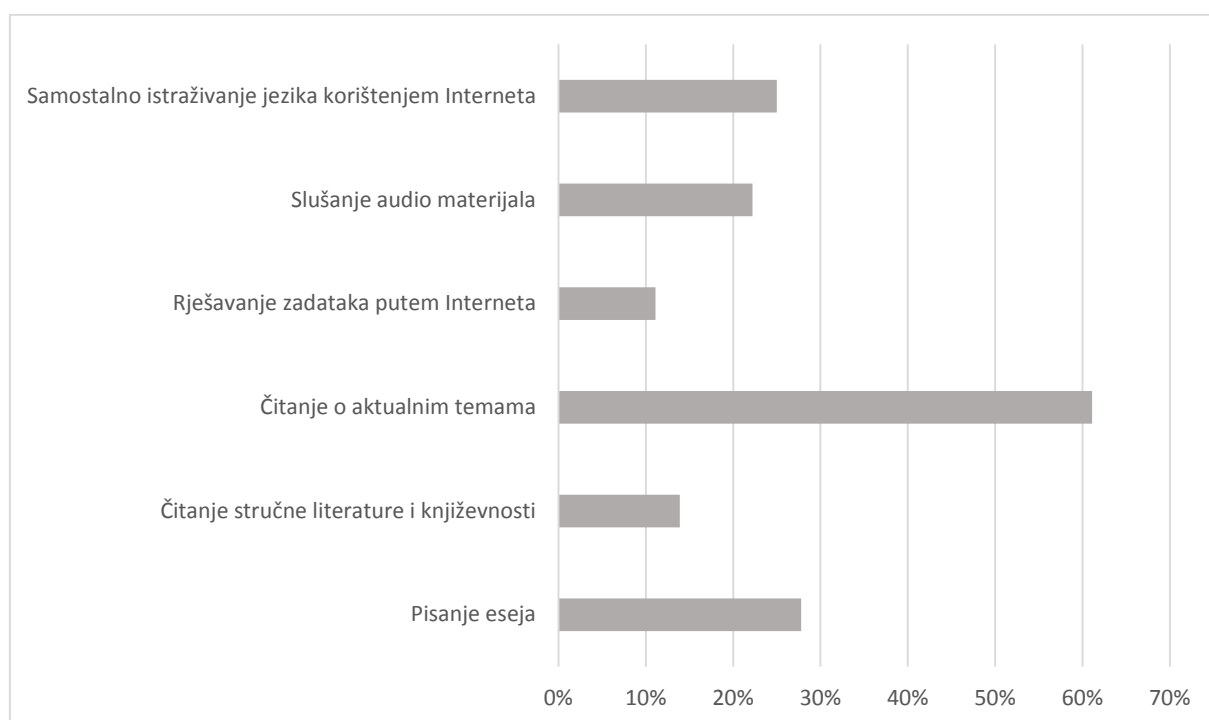
Nadalje, željelo se istražiti mišljenje polaznika tečaja hrvatskog jezika o najučinkovitijim načinima savladavanja znanja i učenja hrvatskog jezika. Upitnikom je ponuđeno pet kategorija koje su polaznici mogli odabrati. Kategorije se odnose na učenje jezika putem slušanja, pisanja, korištenjem interneta, usvajanje jezika komunikacijskim procesom te učenje uz pomoć interaktivnih računalnih programa. Najzastupljenija skupina koja se ističe u analizi je usvajanje jezika komunikacijom koju 64,9% polaznika smatra najučinkovitijim pristupom učenju hrvatskog jezika. Pisanje kao najučinkovitiji pristup učenju jezika navodi 40,5% polaznika, 43,2% polaznika smatra kako je slušanje jezika najučinkovitiji način učenja jezika, 24,3% polaznika smatra korištenje interneta najučinkovitijim načinom učenja jezika, dok je učenje putem interaktivnih računalnih programa zastupljeno u najmanjoj mjeri, gdje samo 16,2% polaznika ovaj pristup smatra učinkovitim načinom učenja jezika. (Slika 102)

Slika 102 Grafički prikaz stava polaznika o najučinkovitijim načinima učenja hrvatskog kao inog jezika

Provedeno je istraživanje o tome što polaznici smatraju najzanimljivijim kod učenja hrvatskog jezika odnosno kojim aktivnostima bi voljeli učiti jezik. Anketnim upitnikom su ponuđene kategorije koje se odnose na pisanje eseja, čitanje stručne literature i književnosti na hrvatskom jeziku, čitanje o aktualnim temama u Hrvatskoj, rješavanje vježbi i jezičnih zadataka putem interneta, slušanje audio materijala te provođenje samostalnog istraživanja hrvatskog jezika korištenjem interneta. Kategorija koja se po zastupljenosti odgovora polaznika ističe je čitanje o aktualnim temama i zbivanjima na području Hrvatske čiji postotak iznosi 61,1%. Slušanja audio materijala zanima 22,2% polaznika, 11,1% polaznika najviše zanima rješavanje zadataka putem interneta, 25% polaznika zanima samostalno istraživanje jezika korištenjem interneta, 27,8% polaznika najviše zanima pisanje eseja, dok 13,9% polaznika smatra zanimljivim čitanje stručne literature i književnosti. (Slika 103)

Skupina koja se odnosi na rješavanje zadataka i vježbi putem interneta i čitanje stručne i znanstvene literature pokazala se najmanje zanimljivom, odnosno najmanji broj polaznika je pokazao osobni interes za tu tematiku. Uz ponuđene teme, 19,4% polaznika je ostavilo vlastiti komentar kako smatraju korisnim i zanimljivim mogućnost komunikacije s izvornim govornicima hrvatskog jezika te da ih najviše zanimaju razgovorne vježbe, prezentacije o nastavnom gradivu koje uče, poučavanje gramatike, interaktivni dijalozi, kontekst vokabulara te konkretni primjeri iz uporabnog govora u svakodnevnim životnim situacijama.

Slika 103 Grafički prikaz stava polaznika o najzanimljivijim načinima učenja hrvatskog jezika odnosno prikaz tema od interesa studenata hrvatskog kao inog jezika

Na temelju ispunjenih upitnika može se zaključiti kako je stupanj zadovoljstva polaznika glede nastave pripremljene pomoću korpusnih alata uglavnom pozitivan te su studenti iskazali zanimanje za korpusne primjere i vježbe s kojima su se susreli tijekom nastavnog sata. Interes i zanimanje polaznika za korpusno potpomognuto poučavanje hrvatskog kao inog jezika su vrlo veliki te ga većina polaznika smatra korisnim načinom učenja, posebice za provedbu samostalnog učenja izvan učionice jer je riječ o besplatnim javno dostupnim online resursima. Polaznici koji su sudjelovali u istraživanju iskazali su pozitivan stav prema uključivanju korpusa i korpusnih alata u nastavni proces te smatraju kako je gradivo bilo prikazano na razumljiv način i poboljšalo njihovo shvaćanje i usvajanje novih znanja o gramatici hrvatskog jezika.

Zanimljiv je podatak vezan za mišljenje polaznika o računalno potpomognutom poučavanju jezika gdje više od polovine polaznika, 52,8% smatra kako bi računala i pristup internetu za vrijeme nastave mogli pozitivno utjecati na njihovo učenje jezika dok 47,2% polaznika smatra da im računala ne bi koristila u pojednostavljenju učenja jezika. U istraživanju su sudjelovale dvije grupe polaznika s početnih stupnjeva (A1) i dvije grupe polaznika s nižih srednjih stupnjeva (B1+, B2+). Zasebnom analizom odgovora polaznika s početnih i nižih srednjih stupnjeva došlo se do saznanja da su polaznici s početnih stupnjeva skloniji mišljenju kako bi im dostupnost računala i interneta na nastavi bila od koristi pri učenju hrvatskog jezika (61,9%)

dok polaznici s nižih srednjih stupnjeva, koji imaju veće znanje hrvatskog jezika zbog čega su i samostalniji u radu, smatraju kako im računala ne bi koristila u pojednostavljenju učenja jezika (57,14%). Na početnim stupnjevima 38,1% polaznika smatra kako ne bi imali koristi od računala u sklopu nastavnog sata dok na nižim srednjim stupnjevima 42,86% polaznika smatra kako bi pristup računalima i internetu imao pozitivan učinak na usvajanje hrvatskog jezika. Razlog tome je možda u činjenici što polaznici s početnih stupnjeva smatraju kako bi im u procesu učenja hrvatskog jezika dobro došla dodatna pomoć i računalni alati za jednostavnije i brže učenje jezika. Polaznici s nižih srednjih stupnjeva u većoj mjeri su iskazali negativan stav prema računalno potpomognutom poučavanju jezika, a razlog tome je možda u činjenici što pojedini polaznici smatraju kako im pristup računalima i internetu na nastavi ne može poboljšati kvalitetu usvojenog gradiva jer su do sada i bez njihove uporabe ovladali hrvatskim jezikom.

11. MODEL KORPUSNO POTPOMOGNUTOG POUČAVANJA HRVATSKOG KAO DRUGOG I INOG JEZIKA

Model korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika predložen u ovom poglavlju rezultat je detaljne analize sklonosti, potreba i znanja lektora hrvatskog kao inog jezika na Croaticumu (Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik), analize potreba polaznika Croaticuma (s obzirom na stupanj učenja jezika) te analize postojećih računalnih korpusa hrvatskog jezika. Polazište za istraživanje je bilo nastavno područje hrvatskog kao inog jezika, upravo zato jer se radi o području koje pruža velike mogućnosti za istraživanje korpusa hrvatskog jezika, te zato što je danas nastavu jezika (posebice engleskog kao inog jezika) gotovo nemoguće zamisliti bez obrazovnih materijala koji su utemeljeni na autentičnim korpusnim podacima i koja se ne oslanja isključivo na izmišljene udžbeničke primjere.

Na temelju evaluacije i analize izložene u prethodnim poglavljima, možemo zaključiti da su za oblikovanje i implementaciju korpusno potpomognute nastave hrvatskog kao inog jezika, osim lektora i učenika, presudni faktori i dostupnost literature (uputa) za korištenje računalnih korpusa i korpusnih alata te vremenska zahtjevnost pripreme nastavne jedinice.

Priprema nastavnih materijala korištenjem korpusa uključuje dvije vrste nastavnih aktivnosti. Jedna se odnosi na pripremljene aktivnosti koje lektori donose na nastavni sat i prezentiraju polaznicima, dok se druga aktivnost odnosi na izravan rad polaznika s korpusima gdje polaznici koristeći računala pretražuju i koriste korpuse uz pomoć lektora. (Reppen, 2010)

Model za korpusno potpomognuto poučavanje hrvatskog kao drugog i inog jezika nastao je na temelju zaključaka koji su proizašli istraživanjem i analizom provedenih produbljenih intervjua s četiri lektora hrvatskog jezika koji predaju hrvatski kao drugi jezik na Croaticumu, te obradom jezične građe pomoću računalnih korpusa u svrhu pripreme nastavnih materijala i održavanja nastave hrvatskog jezika. Na temelju njihovog nastavnog iskustva u radu s polaznicima, primjenom korpusa i korpusnih alata u pripremi nastavnih materijala te izlaganja polaznika uporabi korpusa u izravnom nastavnom procesu došlo se do određenih zaključaka u kojoj mjeri i na koji način se hrvatski računalni korpusi mogu koristiti u procesu poučavanja hrvatskog kao inog jezika.

Što se tiče korpusno potpomognutog poučavanja engleskog kao inog jezika, postoje brojne studije koje analiziraju mogućnosti i načine korištenja korpusa i korpusnih alata na nastavi (Charles, 2013; Cortes, 2007; D. Lee & Swales, 2006; Römer & O'Donnell, 2011; Yoon, 2008). No, za hrvatski je ova tema dosad potpuno neistražena, pogotovo što se tiče lektorske perspektive i kognitivnih procesa lektora koji razmišljaju i još uvijek sumnjaju u ulogu koju

korpus može imati u njihovom profesionalnom životu, ali i u životu njihovih učenika. Detaljnom analizom potreba lektora glede korpusnih alata u kontekstu svakodnevnih zahtjeva nastave hrvatskog kao inog jezika, ovaj rad doprinosi znanstvenim spoznajama o odnosu nastavnčkih spoznaja i nastavnih inovacija u obliku korpusno utemeljene metodologije poučavanja jezika.

Ova doktorska disertacija daje još jedan vrijedan doprinos istraživanju korpusne lingvistike i poučavanja jezika. Mnoga korpusna istraživanja često koriste znanstvenika korpusne lingvistike u funkciji lektora inog jezika (Charles, 2013; D. Lee & Swales, 2006), no time se umanjuje važnost perspektive lektora u korištenju korpusnih alata od strane nestručnjaka.

Model opisan u ovom poglavlju nudi mogućnosti jednostavnog korištenja korpusnih alata i od strane učenika te lektora koji nemaju velika predznanja i stručnost u području korpusne lingvistike. Uključivanjem iskusnih lektora u korpusno potpomognuto poučavanje hrvatskog kao inog jezika, ovo istraživanje posebnu je pažnju posvetilo perspektivi lektora u korištenju korpusnih alata od strane nestručnjaka. Za razliku od znanstvenika koji u potpunosti razumiju vrijednost i važnost korpusnih alata koje koriste za istraživanje, lektori uključeni u ovo istraživanje još uvijek nisu u potpunosti zagovornici korpusnih alata te je njihov uvid u poteškoće i zamke korištenja korpusa u nastavi vrijedan doprinos i dopuna saznanjima znanstvenika korpusne lingvistike opisanim u literaturi.

Konačno, primjeri korištenja korpusa i korpusnih alata za hrvatski jezik opisani u ovom poglavlju (uporaba konkordancijskih nizova, uporaba kolokacijskih i konkordancijskih nizova za učenje leksičkih sveza, uporaba KWIC prikaza te uporaba čestotnih nizova) doprinos su korpusnoj leksikografiji, jer, jednako kao i lektori, leksikografi pri stvaranju građe moraju prvo identificirati različita značenja pojedine riječi te potom za svako značenje riječi identificirati ključne obrasce, kolokacije i izraze u kojima se pojavljuje te pronaći primjere rečenica za svako od tih značenja. Ovaj proces predstavlja jezgru leksikografskog posla za svaki prirodni jezik. Nakon što je proces dovršen za kompletan vokabular određenog jezika, nastala baza podataka predstavlja bazu za razvoj niza rječnika, koji mogu biti jednojezični, dvojezični i višejezični (gdje analizirani jezik predstavlja izvorni jezik, a analiza čini osnovu bez obzira o kojem se jeziku ili jezicima radi). Ovaj proces se velikim dijelom preklapa s procesom pripremanja nastavne građe uz pomoć korpusa s kojim se lektori sve više suočavaju na svakodnevnoj bazi i koji za većinu njih (kako je to pokazalo naše istraživanje) još uvijek predstavlja veliki izazov. Stoga, model korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika opisan u ovom poglavlju zapravo predstavlja i model za korpusnu leksikografiju, tj. za stvaranje građe na temelju korpusnih podataka.

U ovom poglavlju pružit će se sažetak najvažnijih zaključaka, uvid u praktične primjere primjene korpusnih alata za pripremu nastavnih materijala u provedbi nastave hrvatskog kao inog jezika koji mogu poslužiti kao orijentir za lektore koji žele u svoju nastavnu poduku uključiti uporabu hrvatskih računalnih korpusa i korpusnih alata, te iznijeti prijedlozi za daljnja istraživanja u području primjene korpusa u svrhu poučavanja hrvatskog jezika. Važno je za naglasiti da postoje određena ograničenja glede provedenog istraživanja. Rezultati istraživanja nisu generalizirajući već se temelje na osobnim stavovima, dojmovima, mišljenjima i iskustvu svakog od sudionika za svoju grupu polaznika i stupanj poučavanja hrvatskog kao inog jezika u zimskom semestru akademske godine 2015./2016. Stavke koje se mogu smatrati ograničavajućim za istraživanje odnose se na korištenje samo jednog korpusa za pripremu nastave (hrWaC), pripremu jedne nastavne jedinice (prefigurirani glagoli, prijedlozi uz dativ, leksik uz hranu i piće i leksičko gnijezdo glagola "igrati se"), provedbu jednog nastavnog sata osmišljenog korištenjem korpusa i korpusnih alata i nemogućnost naknadne provjere usvojenosti gradiva kod polaznika.

Svi lektori su za pripremu nastavnih materijala i provedbu nastavne jedinice koristili samo jedan hrvatski računalni korpus, hrWaC stoga su rezultati temeljeni na uporabi upravo tog korpusa. hrWaC korpus im nije bio zadan za rad već su ga svi lektori samovoljno odabrali za pripremu materijala. Da su kojim slučajem lektori koristili druge korpuse, moguće da bi i rezultati istraživanja bili drugačiji od postojećih. Sljedeće ograničenje se odnosi na provedbu jednog nastavnog sata odnosno jedne nastavne jedinice koju su lektori pripremali pomoću hrWaC korpusa. Razlog tome je što su lektori ograničenim zadanim nastavnim kurikulumom kojeg se moraju pridržavati te im ne ostaje mnogo vremena za uključivanje dodatnog gradiva u nastavu. Stoga nije bilo moguće održati nekoliko nastavnih jedinica već se istraživanje fokusiralo na isključivo jednu nastavnu jedinicu po vlastitom izboru lektora. Nakon održanog nastavnog sata, zbog nedostatka vremena, lektori nisu bili u mogućnosti provesti dodatno istraživanje u kojem bi na temelju vježbi i praktičnih zadataka provjerili usvojeno znanje svojih polaznika već se mjerio stupanj zadovoljstva polaznika održanim nastavnim satom i prezentiranim gradivom putem anketnog upitnika i vlastite procjene svakog od lektora.

11.1. Implikacije korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika

Važne teme i pitanja koja su se pojavila za vrijeme istraživanja, a imaju svoje implikacije u korpusno potpomognutom poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika odnose se na: vrijeme pripreme nastavne jedinice i održanog sata, strukturu i stav polaznika prema korpusnim nastavnim materijalima i uporabi korpusnih alata u nastavnom procesu, literaturu za korištenje hrvatskih računalnih korpusa i korpusnih alata, suradnju znanstvenika koji se bave izradom i označavanjem korpusa s lektorima koji provode nastavu hrvatskog jezika te na korištenje korpusa i korpusnih alata u izravnoj nastavi s polaznicima. Svaka od navedenih tema bit će obrazložena u narednim potpoglavljima. Treba naglasiti da se svi zaključci temelje na: osobnom iskustvu Lektora A, B, C i D s hrWaC korpusom koji su koristili za vrijeme istraživanja, njihovim osobnim uvjerenjima, bazi znanja i grupi polaznika koju su poučavali u navedenom semestru za stupnjeve A1, B1+ i B2+. Navedeni faktori čine okosnicu pri razlaganju modela korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika.

11.1.1. Odnos znanstvenika koji se bave izradom korpusa i lektora koji poučavaju hrvatski kao strani jezik

Tijekom istraživanja ustanovljeno je da kako sva četiri lektora smatraju iznimno važnim uspostavljanje suradnje između znanstvenika koji se bave izradom i označavanjem korpusa i lektora odnosno profesora koji provode nastavnu poduku. Lektorica A smatra kako bi idealna situacija bila kada bi lektori ostvarili suradnju sa znanstvenicima koji se bave izradom i označavanjem korpusa te zajedno pokušali osmisliti i provesti integraciju korpusnih metoda u nastavni proces. Osim toga, Lektorica A navodi kako bi i sami lektori trebali provoditi korpusna istraživanja i na temelju svojih saznanja osmišljavati nastavu i nastavne materijale, što vidi kao vrlo važnu činjenicu, jer se može provjeriti autentičnost situacije. (LA, 2)

Znanstvenici koji se bave izradom korpusa trebali bi u svojim istraživanjima u obzir uzeti stavove i mišljenja lektora jer su lektori u izravnom doticaju s provedbom nastave i studentima, te time imaju najbolji uvid u potrebe studenata i njihove interese učenja hrvatskog jezika i upoznati su s provođenjem nastave i pripremom nastavnih materijala. Bunting (2013) navodi kako bi znanstvenici u svojim istraživanjima trebali uzeti u obzir potrebe nastavnika i njihove interese kako bi im omogućili da na jednostavan način uključe korpuse i korpusne alate u nastavni proces, te bi trebali rezultate svojih istraživanja učiniti dostupnijima lektorima ukoliko

smatraju da ti rezultati imaju primjenu u poučavanju jezika. Ulogu znanstvenika koji se bave izradom korpusa Lektorica C vidi na sljedeći način:

„To su ljudi koji će izrađivati korpusne koji će na temelju tih korpusa istraživati specifičnosti vezane uz usvajanje hrvatskog kao inog jezika, a na kraju krajeva na temelju njih raditi didaktičke materijale i udžbenike“ (LC, 2)

Lektorica D svojim se stavom nadovezuje na mišljenje Lektorice C te smatra da bi u budućem razvoju korpusnih metoda profesori i lektori hrvatskog jezika trebali surađivati s osobama koje se bave korpusnom lingvistikom kako bi ih uputili u konkretne potrebe i probleme te ističe da je potrebna uska suradnja između lektora, profesora hrvatskog jezika i znanstvenika koji se bavi izradom i označavanjem korpusa. Svoj stav u cijelosti iznosi na sljedeći način:

„Lektori bi trebali surađivati s osobama koje se bave korpusnom lingvistikom da ih upute u konkretne potrebe i probleme. Potrebna je uska suradnja između lektora, profesora hrvatskog jezika i onoga koji se bavi izradom i označavanjem korpusa. Lektorima je važna suradnja da vide kako postoje neki lakši načini za doseganje podataka, neki načini koji potvrđuju ono što smo mi dosada napravili ili koji nam otvaraju neke nove spoznaje.“ (LD, 2)

Vidljivo je kako lektori smatraju da je važno ostvariti suradnju između znanstvenika koji se bave izradom i označavanjem korpusa, profesora hrvatskog jezika, lektora i leksikografa (tj. autora udžbenika, rječnika, gramatika i ostale građe) koji će rezultate istraživanja znanstvenika i mišljenja lektora i profesora uskladiti te na temelju njihove zajedničke suradnje oformiti prikladne nastavne materijale koji će pronaći svoju praktičnu primjenu u poučavanju hrvatskog jezika i time zadovoljiti potrebe profesora i lektora. Kako bi se ojačala veza između znanstvenika koji rade na korpusima i lektora koji predaju strani jezik, Bunting (2013) predlaže da se stvori nova uloga specijaliziranih istraživača koji se će baviti proučavanjem korpusnih alata u svrhu poučavanja jezika i koji će predstavljati sponu između korpusnih istraživanja i osmišljavanja nastavnog procesa. Specijalisti korpusnih alata trebali bi posjedovati znanje o korpusima i procesu provedbe nastave hrvatskog jezika, te bi trebali surađivati sa znanstvenicima i lektorima kako bi prilagodili korpusna istraživanja za lektore koji bi ih tada mogli primijeniti u svom radu sa studentima na njima prihvatljiv način. Bunting (2013) navodi tri fokusa kojima bi se specijalisti korpusnih alata trebali baviti, a odnose se na (1) utvrđivanje najboljeg načina za filtriranje korpusnih istraživanja kako bi se ta istraživanja spojila s poučavanjem inog jezika, (2) identificiranje postojećih korpusnih alata ili stvaranje novih, te (3) stvaranje mogućnosti za lektore koje će povezati rezultate korpusnih istraživanja s potrebama lektora u provedbi nastave. Lektorica A u svojim razmišljanjima dolazi na trag uloge

specijalista korpusnih alata kada izjavljuje kako bi u svom budućem radu vrlo rado koristila korpuse no uz nekoga tko korpuse razumije bolje od nje.

No, osim potrebe za specijalistom korpusnih alata, postoji i velika potreba za izradom udžbenika i nastavnih materijala za učenje hrvatskog kao inog jezika (a sigurno i hrvatskog kao materinskog jezika) nastalih na temelju korpusnih istraživanja, što je vidljivo iz stava Lektora B koji smatra da bi korpusi trebali biti obavezni izvor zbog toga što se svaka knjiga treba temeljiti na istraživanjima, a istraživanja koja se ne temelje na korpusu, prema njegovu stavu, nisu dobra istraživanja.

Upravo tu dolazi do izražaja uloga korpusnih leksikografa koji bi svojim radom nad korpusima i stvaranjem rječnika, gramatika, glosara, pravopisnih i ostalih priručnika na temelju korpusnih podataka napravili most između potreba nastavnika hrvatskoga jezika i ciljeva znanstvenika koji stvaraju korpuse.

11.1.2. Struktura i odnos polaznika prema korpusno potpomognutom poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika

Kada je riječ o polaznicima u istraživanju se pojavilo nekoliko značajnih informacija koje se odnose na strukturu polaznika, mogućnost primjene korpusa i korpusnih alata na pojedinim stupnjevima učenja hrvatskog kao inog jezika te stupanj zadovoljstva polaznika održanom nastavom koja je pripremljena korištenjem hrWaC korpusa.

Struktura polaznika na Croaticumu je vrlo heterogena u odnosu na njihove materinske jezike, dob, spol i razinu formalnog obrazovanja, što zahtijeva drugačiji pristup poučavanju hrvatskog jezika. Svi lektori koji su sudjelovali u istraživanju ističu tu činjenicu dok Lektorica D navodi kako je to jedan od problema kada je riječ o izravnom korištenju korpusa i korpusnih alata u nastavi s polaznicima:

„Problem je struktura studenata na Croaticumu dakle ima ih različitih materinskih jezika. Problem je s nekim studentima što ne razumiju ni hrvatski niti engleski i što im je ovo jedno sasvim novo područje i nisu navikli na računalno potpomognuto učenje i korištenje korpusa. Oni uopće ne znaju što je korpus, a onda kada ga moraju pretraživati to im je potpuna nepoznanica. Da je grupa homogenija i da su više-manje sličnih materinskih jezika vjerojatno bi bilo bolje.“ (LD, 2)

Svaki od lektora ima je svoje viđenje uporabe korpusnih alata za poučavanje određenog stupnja hrvatskog jezika. Lektor B jedini ima stav kako korpusi i korpusni alati ne mogu biti od koristi za poučavanje na početnim razinama učenja hrvatskog jezika gdje se radi s apsolutnim

početnicima jer smatra da „sve što je nekontrolirano za početnu razinu učenja jezika ne može biti korisno jer može napraviti više problema nego što bi imalo koristi.“ (LB, 2) Za razliku od Lektora B, Lektorica A smatra kako su korpusi iskoristivi i na početnim razinama za učenje vokabulara te svoj stav obrazlaže na sljedeći način:

„Za stupanj B2 čestotnost nije toliko važna jer polaznici već dovoljno dobro vladaju hrvatskim jezikom, ali smatram kako bi na nižim stupnjevima bila od veće važnosti zbog toga što bi omogućila uvid u vokabular koji će se prije predstaviti i koji će polaznici prije učiti.“ (LA, 1)

Lektorica A smatra kako korpusi imaju svoju uporabnu vrijednost na višim razinama, ali isto tako smatra da su primjeri iz korpusa možda prekomplikirani za niže stupnjeve te kako bi ih prije korištenja trebalo profilirati da bi svojim sadržajem odgovarali stupnju znanja polaznika. Lektorica C na temelju svog iskustava navodi kako je njezina grupa polaznika bila osobito zainteresirana za informacije o frekventnosti i mogućnostima samostalnog korištenja korpusa. U svoj nastavni sat je uvrstila poučavanje kolokacija i kolokacijskog raspona, gradivo koje nije predviđeno za poučavanje na početnim razinama. Stav polaznika i stupanj razumijevanja kolokacija je bio vrlo pozitivan te je time dokazala da se kolokacije mogu poučavati i na početnim razinama učenja hrvatskog jezika. Sukladno tome je dokazala kako korpusi i korpusni alati imaju svoju uporabnu vrijednost na početnim stupnjevima što se dodatno potvrdilo visokim stupnjem angažiranosti, motiviranosti i zadovoljstva njezine grupe polaznika (A1).

Lektorica D smatra da su korpusni alati vrlo korisni na višim razinama učenja hrvatskog jezika, poput njezine grupe koja se odnosi na jezične vježbe 3 zbog toga što polaznici na tom stupnju dosta dobro vladaju hrvatskim jezikom. Mišljenja je kako bi se pomoću korpusa na višim razinama moglo dosta gradiva obrađivati kao što je značenja konektora, priloga, objašnjenje nekih padežnih funkcija, pronalaženje frazema.

Lektorica C i Lektorica D su osim pripreme nastave pomoću korpusa i korpusnih alata upoznale polaznike s načinom pretraživanja i korištenja hrWaC korpusa, tj. koristile su korpus u izravnoj nastavi sa studentima. Polaznici u njihovim grupama bili su vidno zadovoljni nastavnim satom i pokazali su visok stupanj zainteresiranosti za korištenje korpusa i korpusnih alata u svrhu poboljšanja vlastitog znanja hrvatskog jezika. Njihova zainteresiranost i pozitivan stav prema korpusnim alatima u izravnoj nastavi potvrđuje visok stupanj motivacije polaznika za korištenjem korpusa u svrhu učenja hrvatskog jezika, kako na nastavnom satu tako i samostalno izvan učionice. Troje polaznika lektorice D je bilo vrlo zadovoljno održanim nastavnim satom dok je šestero polaznika bilo zadovoljno. Devetero polaznika Lektorice C je bilo iznimno

odnosno vrlo zadovoljno održanom nastavom dok je dvoje polaznika bilo zadovoljno nastavnom podukom.

Lektorica A je nastavu pripremala pomoću korpusa no nije ih koristila u izravnoj nastavi sa studentima, ali bez obzira na to, dvoje polaznika je bilo vrlo zadovoljno, a četvero polaznika je bilo zadovoljno održanim satom uz dodatni komentar kako bi voljeli da se ovakvom načinu poučavanja posvetilo malo više vremena za usvajanje gradiva i vježbu. Samo jedan polaznik je izrazio nezadovoljstvo održanim nastavnim satom.

Lektor B i Lektorica C imali su polaznike na istoj razini učenja hrvatskog jezika (A1), ali njihov pristup pripremi i održavanju nastave pomoću korpusnih alata bio je u potpunosti drugačiji. Lektorica C je svoju grupu polaznika detaljno uputila u značenje i način funkcioniranja hrWaC korpusa te uključila u nastavni sat poučavanje kolokacija koje prema zadanom silabusu nisu predviđene za učenje na početnim stupnjevima. Iako je riječ o početnicima, rezultati koje je ostvarila su iznimno pozitivni što je vidljivo iz visokog stupnja motivacije i zadovoljstava polaznika koje su iskazali tijekom i nakon održanog nastavnog sata. Time je Lektorica C dokazala kako je korpuse moguće koristiti i na početnim stupnjevima, bez obzira na malu količinu znanja koju polaznici na toj razini učenja hrvatskog jezika posjeduju. S druge strane, Lektor B koji je radio s polaznicima iste razine učenja hrvatskog jezika kao Lektorica C svojoj grupi polaznika nije pojasnio kako je nastava pripremljena pomoću korpusa te ih nije upoznao sa značenjem korpusa jer je smatrao da bi to polaznike dodatno zbunilo, pošto je riječ o razini A1 gdje su svi apsolutni početnici. Unatoč tome, ankete su pokazale da je desetero polaznika bilo iznimno odnosno vrlo zadovoljno održanom nastavom, dok je jedan polaznik bio zadovoljan održanom nastavom. Na ovom primjeru vidljivo je kako pristup poučavanju jezika uvelike ovisi o mišljenju i odnosu lektora prema načinu integracije i korištenja korpusa u svrhu poučavanja hrvatskog kao drugog jezika te kako je i s polaznicima koji su apsolutni početnici moguće koristiti korpuse u izravnoj nastavi, bez obzira na njihovo postojeće znanje hrvatskog jezika. Važno je da lektor pronađe odgovarajući način na koji će korpuse uključiti u svoju nastavnu cjelinu, kao što je Lektorica C dokazala svojim primjerom.

U anketnom upitniku pojedini polaznici su priložili vlastiti komentar kojim su dodatno pojasnili svoje mišljenje o održanoj nastavi i njezinoj strukturi. Najvažniji komentari polaznika koji imaju svoje implikacije u korpusno potpomognutom poučavanju hrvatskog kao inog jezika odnose se na nedostatak vremena, odnosno neki polaznici smatraju da bi trebalo provesti više vremena na usvajanju gradiva putem korpusa kako bi shvatili sve što im je prezentirano na satu i kako bi ovladali korištenjem korpusnih alata. Sljedeća skupina komentara odnosi se na pozitivan stav prema korpusnim alatima iz razloga što im omogućuju uvid u veći broj

kontekstualnih primjera uporabe jezika gdje jedan od polaznika, iz skupine Lektorice C, sa stupnja A1 navodi kako svaka vježba koja stavlja naglasak na kontekst je dobra vježba. Nekolicina polaznika smatra kako bi trebalo biti više nastave ove vrste jer je zanimljiva, korisna za daljnje učenje hrvatskog jezika, te jer im je korpus uvijek dostupan za samostalno učenje kod kuće. Jedan polaznik iako smatra da je uporaba korpusnih alata na nastavi bila dobra navodi da su naredbe za pretraživanje (CQL upit) komplicirane te bi pomoglo kada bi bile jednostavnije za korištenje. Dvoje polaznika sa stupnja A1 je u komentaru navelo kako im je nastava bila komplicirana te su rečenice bile pune nepoznatih riječi. Iz komentara polaznika vidljivo je kako su polaznici zadovoljni održanom nastavom koja je pripremljena i održana pomoću korpusnih alata te smatraju da je riječ o alatu koji im može pomoći u savladavanju hrvatskog jezika. Na lektorima je da svoje nastavne materijale profiliraju i naprave pripremu za pojedini stupanj koji predaju kako bi polaznici mogli nesmetano pratiti gradivo i nastavu posebice kada je riječ o početnim stupnjevima kao što je stupanj A1. Na naprednim stupnjevima polaznici mogu i sami koristiti korpusne alate i pretraživati korpuse kako bi nadogradili svoju bazu znanja hrvatskog jezik. Osim uporabe korpusnih alata za pripremu nastave polaznicima mogu biti od koristi i za samostalan rad od kuće gdje mogu rješavati zadatke koje su im lektori zadali ili kako bi individualno istraživali i učili jezik.

11.1.3. Literatura za korištenje hrvatskih računalnih korpusa i korpusnih alata

Jedan od problema koji se pojavio za vrijeme istraživanja u razgovoru s lektorima koji su koristili korpusne za pripremu nastavnog sata odnosi se na nedostatak uputa za pretraživanje i korištenje korpusa i korpusnih alata. Lektorica C ističe kako bi upute svojim sadržajem trebale biti puno detaljnije i jasnije od postojećih te „više prilagođene osobi koja može biti stručnjak za lingvistiku, ali koja nije možda toliki stručnjak za korpusnu lingvistiku.“ (LC, 1)

Na njezin stav se nadovezuje i Lektor B koji smatra kako rezultati pretraživanja korpusa korisniku odnosno lektoru „nisu prikazani na način koji je pristupačan prosječnom korisniku (bez naprednog poznavanja računalne tehnologije), te je potrebno uložiti jako puno vremena da bi se došlo do rezultata.“ (LB, 1) Zaključuje svoju misao s tvrdnjom:

„Korpusne treba još nadograditi s podacima te bi bilo dobro kada bi postojale konkretnije upute za korištenje korpusa. Kada god pretražujem korpusne ne mogu nikada biti siguran jesam li dobro postavio upit.“ (LB, 1)

Iako upute za korištenje korpusnih alata postoje, lektori ih smatraju nedostatnim za zadovoljenje njihovih potreba te ih smatraju neprilagođenim za korištenje osobama koje nisu stručnjaci u području korpusne lingvistike.

11.1.4. Vrijeme pripreme i provedbe nastavnog procesa ostvarenog uporabom korpusnih alata

Problem s kojim su se susreli svi lektori za vrijeme pripreme nastavnog sata pomoću korpusnih alata odnosi se na vrijeme pripreme nastavne jedinice. Svi lektori ističu kako im je priprema nastavnih materijala uporabom korpusa bila vremenski zahtjevnija od tradicionalne pripreme nastave pomoć udžbenika i priručnika jer su utrošili puno vremena na proučavanje podataka iz korpusa te na filtriranje informacija koje odgovaraju njihovim potrebama za pojedinu grupu i stupanj s kojima su taj semestar radili. Lektorica A navodi:

„Bila sam malo izgubljena tom količinom podataka jer su informacije koje su izašle iz korpusa jako obimne. Tolike da bi mi trebalo puno više vremena na nastavi sa studentima. Bilo je zahtjevnije nego inače zbog toga što je bilo drugačije.“ (LA, 2)

Lektorica A također ističe da nedostataka pri provedbi nastavne jedinice nije bilo, no jedini problem koji vidi je količina podataka koje se ne može apsorbirati na nastavi te smatra kako je potrebno provesti više didaktičkih priprema gdje lektor treba više raditi na filtraciji podataka dobivenih iz korpusa kako bi to na najbolji mogući način prilagodio nastavi i studentima. (LA, 2) Smatra da bi ponovno koristila korpusne za pripremu nastave, no tada bi uložila više truda jer

joj prvi puta nije bilo sve najjasnije, te da to radi drugi puta puno bi se bolje snašla i utrošila manje vremena.

Lektor B kao nedostatak korištenja korpusnih alata ističe vremenski zahtjevan postupak filtriranja dobivenih informacija te smatra da je „izgubio puno vremena kako bi filtrirao informacije i mogao napraviti neke zadatke.“ (LB, 2)

Lektorica C smatra da je priprema nastave pomoću korpusa i korpusnih alata vremenski zahtjevnija, ali ne smatra to nedostatkom. Razlog zbog kojeg smatra da priprema nastavnih materijala oduzima više vremena lektoru obrazlaže na sljedeći način:

„Prvo treba pronaći primjere pa ih provesti kroz korpus. Kada se i dobije frekvencijski niz mora se proći kroz njega zato što će korpus npr. izbaciti sve sa osnovom vod- , a to može biti i voda i vodič i voditelj i bilo što. Ipak zahtijeva malo više vremena kada se iščitava konkordancijski niz jer treba pregledati i kontekst pa je malo vremenski zahtjevnije, ali krajnji rezultat je dobar.“ (LC, 2)

Lektorica D se sa svojim iskustvom u pripremi nastave slaže s ostalim lektorima kako joj je trebalo više vremena za pripremu nastavnog sata. Ona je koristila korpus u izravnoj nastavi sa studentima te navodi da joj je više vremena trebalo za obraditi nastavnu jedincu nego inače i na satu nije uspjela s polaznicima napraviti vježbu za provjeru usvojenog znanja što dodatno pojašnjava na sljedeći način:

„Ono što se meni kao nastavniku čini malo teže je takav nastavni sat imati često, zato što sam potrošila više vremena nego inače na pojašnjenje gradiva. Nakon toga mi više nismo imali klasičnu vježbu da oni to što je naučeno primijene u vježbi nego smo više radili na razumijevanju, otkrivanju značenja, otkrivanju konteksta, otkrivanju konjugacija, prikupljali su gramatička i leksička znanja, ali nisam više stigla puno toga odraditi. Dobili su za zadaću vježbe.“ (LD, 2)

Lektorica D navodi kako je potrošila puno vremena kako bi sebi potvrdila znanja koja već sama posjeduje te ističe:

„Činilo mi se da se jako dugo pripremam za ovaj nastavni sat. Puno vremena mi je otišlo i to je nešto što si ne mogu nikako priuštiti u svom svakodnevnom radu. Jedino što sam nadograđivala to su informacije o čestoti. Što je dobro, da se na temelju većeg broja primjera mogu neka značenja iznijansirati jer oni koji su uređivali rječnike koristili su svoj korpus, ograničen korpus i nisu sva značenja uvijek obuhvaćena i najbolje opisana tako da je dobro pripremati na taj način nastavu, ali puno vremena zahtijeva i oduzima.“ (LD, 2)

Razlog zbog kojeg četvero lektora navodi da je priprema nastavnih materijala i nastave pomoću korpusa i korpusnih alata zahtjevnija od tradicionalnog pristupa putem udžbenika, gramatika i rječnika možda se nalazi u činjenici što su lektori po prvi puta pripremali nastavu na ovakav način. Nitko od lektora prije ovog istraživanja nastavu nije pripremao korištenjem korpusnih alata te im je zbog novog pristupa poučavanju hrvatskog jezika sam proces pripreme bio vremenski zahtjevniji. Primjerice, Lektorica A nikada nije samostalno pretraživala računalne korpusne te joj je ovo bio prvi doticaj s korištenjem korpusa. Lektorica D nije koristila hrWaC korpus te joj je trebalo više vremena za proučavanje funkcioniranja i načina pretraživanja hrWaC korpusa. Lektorica C i Lektor D su od prije bili upoznati s radom hrvatskih računalnih korpusa, uključujući hrWaC, ali ih nikada nisu koristili kao izvor jezičnog materijala za pripremu nastave već za provedbu znanstvenih istraživanja.

11.1.5. Korištenje korpusa u izravnoj nastavi s polaznicima hrvatskog kao drugog i inog jezika

Provedenim istraživanjem dotaklo se i podatkovno utemeljeno učenje jezika (DDL) čija je osnovna pretpostavka da polaznici i studenti sami uče jezik pomoću korpusa. Lektorica C (stupanj A1) i Lektorica D (stupanj B1+) su tijekom istraživanja odlučile iskušati ovaj način poučavanja sa svojim grupama polaznika. Jedan od problema s uvođenjem DDL pristupa u poučavanje stranih jezika odnosi se na nedovoljno podizanje svijesti o njegovoj primjeni kod struke odnosno profesora koji provode nastavu, dok Boulton (2009) smatra da će profesori izbjegavati njegovu primjenu dokle god će ona biti opcionalna jer je smatraju nepotrebnim i dodatnim opterećenjem u radu. Iako su lektori bili zadovoljni s pripremom i održanom nastavom pomoću korpusa, smatraju kako im je cijeli proces oduzeo puno više vremena nego inače te Lektorica D smatra da je to nešto što si ne može priuštiti u svom svakodnevnom radu. Zbog toga je vrlo važno raditi na sustavnoj edukaciji lektora o načinima integracije korpusa i korpusnih alata u proces poučavanja kako lektori ne bi imali osjećaj preopterećenosti te kako bi dobili uvid u prednosti koje računalni korpusi nude u pripremi nastavnih materijala, ali i u izravnom radu s polaznicima.

Drugi problem koji Boulton (2009) navodi odnosi se na nedostatak tehničkih sredstava, odnosno na nedostatak računala u učionicama na kojim bi učenici mogli samostalno raditi. S druge strane, profesori nerado iskazuju želju za uporabom računala u nastavi zbog mogućih tehničkih poteškoća koje se mogu pojaviti za vrijeme rada, a koje neće znati otkloniti. Tijekom održane nastave pomoću korpusnih materijala, Lektorica A se susrela s tehničkim poteškoćama

o kojima Boulton (2009) govori jer joj nije radio projektor koji joj je bio potreban za prikaz korpusnih primjera koje je pripremila za nastavi sat. Tu poteškoću je uklonila na način da je svojim polaznicima podijelila ispisane materijale i nastava je nesmetano održana, što je dokaz da se poučavanje pomoću korpusa može provoditi i uz lošije tehničke uvjete.

Nadalje, profesori smatraju da je uporaba računala u nastavi neučinkovita te da dovodi do smanjenja stupnja motivacije i pažnje kod učenika. (Boulton, 2009) Istraživanjem je dokazano kako primjena korpusa u izravnoj nastavi s polaznicima nije smanjila stupanj motivacije i pažnje polaznika već ga je povećala jer su polaznici Lektorice C i Lektorice D pokazali znatno višu razinu motivacije za učenje hrvatskog jezika dok su tijekom cijelog nastavnog sata usmjerili pažnju kako na savladavanje novih jezičnih znanja tako i na učenje o korištenju hrWaC korpusa. Lektorica C i Lektorica D su, bez obzira na vremenski zahtjevniju pripremu sata, bile zadovoljne održanom nastavom te su mišljenja kako će ovakav tip poučavanja hrvatskog jezika zasigurno koristiti u budućem radu s polaznicima. Obzirom na stečeno iskustvo smatraju da one kao lektori i profesori imaju koristi od uporabe korpusa u pripremi nastave, a polaznici u usvajanju hrvatskog jezika jer im je unaprijedio dinamiku nastavnog sata i dodatno zainteresirao polaznike za nove oblike usvajanja jezične građe.

Zaključno se može tvrditi da je DDL pristup moguće provesti i bez uporabe računala koja mogu zamijeniti nastavni materijali koje su profesori pripremili za nastavni sat i podijelili učenicima. (Boulton, 2009) Ovim istraživanjem je dokazana Boultonova tvrdnja jer su svi lektori, zbog nedostatka računala na kojima bi polaznici radili tijekom nastave, pripremili materijale uporabom hrWaC korpusa i podijelili ih polaznicima na satu. Time su dokazali da se korpusno potpomognuto poučavanje može provesti bez obzira na dostupnost uporabe računala na nastavi. Korpusno potpomognuto poučavanje hrvatskog kao inog jezika u izravnom radu s polaznicima nije narušilo kvalitetu predavanja, smanjilo stupanj motivacije, pažnje i zadovoljstva kod polaznika već je pridonijelo povećanju kvalitete održane nastavne cjeline te značajno podiglo stupanj motivacije, pažnje i zadovoljstva polaznika ovim tipom poučavanja hrvatskog jezika koji su polaznici prepoznali kao koristan edukacijski alat u svom daljnjem obrazovanju. Treba naglasiti kako je uloga lektora u primjeni korpusa u izravnoj nastavi s polaznicima ključna jer lektori su ti koji moraju pokazati inicijativu za uključivanjem novih metoda poučavanja te im se treba omogućiti potrebna edukacija kojom će ih se osposobiti za ovakav pristup rada s polaznicima.

11.2. Primjeri korištenja korpusa i korpusnih alata za poučavanje hrvatskog kao inog jezika

U ovom potpoglavlju navest će se nekoliko primjera vježbi pripremljenih pomoću korpusa i korpusnih alata kako bi se dao uvid u praktičan način primjene računalnih korpusa u poučavanju hrvatskog kao inog jezika. Svojom strukturom primjeri su „vrlo slični primjerima koje je moguće pronaći u udžbenicima, ali sadržaj nije isti.“ (Reppen, 2010) Primjeri rečenica i tekstovi su preuzeti iz hrWaC korpusa. Primjeri nastavnih aktivnosti prikazat će se na uporabi konkordancijskih nizova, KWIC pregleda sadržaja korpusa, kolokacijskih sveza, te korištenja izrade čestotnih popisa u svrhu učenja hrvatskog jezika.

Prije nego se započinje sa stvaranjem nastavnih aktivnosti korištenjem korpusa vrlo je važno da lektor ima razrađen plan i jasne ciljeve što želi nastavnom jedinicom postići. Reppen (2010) u knjizi "Using corpora in the language classroom" navodi nekoliko smjernica za lektore o kojima bi trebali voditi računa prije nego započnu sa stvaranjem nastavnih materijala i aktivnosti za svoje polaznike. Smjernice uključuju sljedeće stavke:

- Lektori trebaju imati jasnu ideju o tome čemu žele podučiti svoje polaznike.
- Trebaju odabrati korpus koji je najbolji izvor informacija za njihovu nastavnu jedinicu.
- Trebaju istražiti korpus za gradivo koje žele poučavati.
- Njihove smjernice trebaju biti potpune i jednostavne za slijediti.
- Primjeri koje koriste trebaju biti usmjereni na gradivo koje poučavaju.
- Trebaju pružiti raznovrsne načine za interakciju s nastavnim materijalima.
- Trebaju koristiti raznovrsne primjere vježbi.
- Ako koriste računala u nastavi s polaznicima uvijek trebaju imati alternativni plan ili dodatnu aktivnost ukoliko dođe do tehničkih poteškoća i nemogućnosti korištenja računala.

Priprema nastavnih materijala korištenjem korpusa uključuje dvije vrste nastavnih aktivnosti. Jedna se odnosi na pripremljene aktivnosti koje lektori donose na nastavni sat i prezentiraju polaznicima, dok se druga aktivnost odnosi na izravan rad polaznika s korpusima gdje polaznici koristeći računala pretražuju i koriste korpus uz pomoć lektora. (Reppen, 2010) Na lektoru je da odluči koji pristup će primijeniti u svom nastavnom procesu, odnosno koji pristup najviše zadovoljava njegove potrebe s obzirom na vrstu jezičnog gradiva koje poučava i strukturu polaznika s kojima radi.

Korpusni pristup poučavanju hrvatskog jezika težište stavlja na izloženost polaznika velikom broju jezičnih primjera uporabnog jezika koji se svojim sadržajem razlikuje od jezičnih primjera

koji su ponuđeni u udžbenicima i gramatikama gdje je dosta često riječ o primjerima koji su stavljeni izvan konteksta te su količinski ograničeni. Lektorica A u svojim razmišljanjima o provedbi nastavnog procesa u poučavanju hrvatskog kao inog jezika navodi:

„Zapravo je jako teško povezati taj gramatički dio s tematskim jer svako poučavanje počinja od teme, to više nije kao u nekom tradicionalnom smislu kada se ta gramatika poučavala formalno, nego se poučava ona gramatika koja je potrebna za komunikaciju.“ (LA, 1)

Uloga korpusa i korpusnih alata u poučavanju hrvatskog kao inog jezika može olakšati lektorima poučavanje jezika koji je potreban polaznicama za komunikaciju jer svojim sadržajem nudi velik broj primjera autentičnog, uporabnog jezika s kojim će se polaznici susresti u komunikaciji s izvornim govornicima. Bergovec (2007) navodi kako učenike treba izložiti velikoj količini pisanoga i govorenoga materijala kako bi im se što prije proširio broj leksičkih sklopova koje imaju na raspolaganju. U ovom potpoglavlju će biti predstavljeni neki primjeri i način korištenja korpusnih alata u svrhu poboljšanja usvajanja leksičkih i gramatičkih pravila u hrvatskom jeziku.

11.2.1. Uporaba konkordancijskih nizova

Jedan od načina uporabe korpusa za pripremu nastavnih materijala pomoću korpusnih alata su konkordancijski nizovi koji omogućavaju „stvaranje popisa riječi koje se mogu sortirati abecedno ili po frekvenciji.“ (Reppen, 2010) Njihova uporaba za poučavanje hrvatskog jezika može se primijeniti na poučavanje leksičkih homonima kako bi polaznici dobili uvid u različita značenja jedne riječi. Primjer vježbe na slici 105 odnosi se na poučavanje značenja riječi "list" koja u hrvatskom jeziku može imati nekoliko značenja. Riječ "list" može značiti organ biljke kojim diše; komad papira (dvije stranice) u bilježnici ili knjizi; isprava u obliku lista papira (rodni list); novine (dnevni list); razvučeno tijesto, korice; pismo; stražnja strana potkoljenice; morska riba plosnatica iz porodice listovki. Na slici 104 moguće je vidjeti dio konkordancijskih nizova za pretragu riječi "list" koji mogu poslužiti za poučavanje okolnog sadržaja riječi "list" i na temelju njega polaznici mogu shvatiti u kojem kontekstu riječ mijenja svoje značenje. Za svako značenje riječi "list" iz korpusa je uzeto po nekoliko rečenica kako bi polaznici dobili uvid u različita značenja riječi. (Slika 105) Riječ je o vježbi s prazninama gdje polaznici na temelju proučavanja okolnog sadržaja, tj. konteksta trebaju doći do zaključka kako je riječ koja nedostaje u svim rečenicama "list". U ovom primjeru vježbe polaznici mogu testirati svoje

postojeće znanje vokabulara, provesti vježbu čitanja s razumijevanjem, ovladati novim vokabularom te savladati različita značenja riječi "list".

Prije nego polaznici započnu s vježbom lektor može podijeliti ispisane konkordancijske nizove koje će predočiti polaznicima kako bi zajednički protumačili značenje riječi u različitim kontekstima. (Slika 104). Osim riječi "list" mogu se upotrijebiti i ostali leksički homonimi poput "luk", "srce", "zvijezda", "soli" i sl. kako bi polaznici naučili višestruka značenja pojedinih riječi.

1. Značenje: morska riba plosnatica iz porodice listovki; švoj, švoja

vrste su muzgavac , sipa i lignja od glavonožaca , **list** /Ncmsn , cipal , trlja , oslić , mol , orada i brancin od koliko je duboko . Nigdje ni traga života . Pokoji **list** /Ncmsn ili školjka napola prekrivena muljem . Ni traga ribama ponuditi će Vam neku varijantu jela sa šparogom . Riba **list** , ili kako ga u Istri nazivaju švoj , najbolja je

2. Značenje: stražnja strana potkoljenice

savinuta . Ako podignemo **stopalo** , istegnut ćemo i **list** /Ncmsan . Najčešća greška Najčešća greška kod ovog istežanja Totti pada , meniskus odlazi desno , **stopalo** lijevo , **list** /Ncmsn naprijed , zadnja loža nazad , a Vanigli se diže javljaju noću . Savjetujemo : masirajte zahvaćeni **list** /Ncmsan ili **stopala** . Kada bol popusti , prošetajte malo

3. Značenje: razvučeno tijesto; korice

odmarati najmanje pola sata . **Tijesto** se razvalja u tanak **list** /Ncmsan . Kalup za tortu se namaže maslinovim uljem i cijeli te snijeg od bjelanjaka zajedno i stavimo na prvi **list** /Ncmsan **tijesta** Poklopimo drugim listom i izbodemo cijeli razvucite valjkom u četvrtasti oblik , 3 mm debelo . Prvi **list** /Ncmsn **tijesta** položite na lim obložen papirom , premažite lješnjaka ili čokolade ulje za pečenje Podijelite **list** /Ncmsan **tijesta** na šest jednakih pravokutnika . U mljevne da se ohladi pa pola smjese stavite na razvaljani **list** /Ncmsan lisnatog **tijesta** (premažite lisnato tijesto do pola protvana . Protvan premažemo maslacem , stavimo jedan **list** /Ncmsn **tijesta** , premažemo ga tanko sa smjesom jaja i jogurta

4. Značenje: novine

prestao izlaziti još 2008. Godine . Lani je ugašen jedan **dnevni list** /Agpmsny /Ncmsn , Slavonski dom . Od tjednika , nestao je đakovački nezgode s tog putovanja . Putopis sam pisao za naš **školski list** /Agpmsayn /Ncmsan i nisam mislio da će ići na bilo kakav natječaj . od devetog mjeseca prošle godine objavljivao dječji **mjesečni list** /Agpmsny /Ncmsn Mali Koncil MAK </text><text> Drage moje sestre tečajeve , a odnedavno uređuje najveći crnogorski **tjedni list** /Agpmsny /Ncmsn na ruskom jeziku Ruska Gazeta . Tko govori ruski

5. Značenje: isprava u obliku lista papira

u postupak upisa . Sa sobom ponijeti domovnicu i **rodni list** /Agpmsayn /Ncmsan . Škola će sama izvršiti predupis do 25. siječnja uz račun uzeti potpisan i pečatom trgovine ovjeren **jamstveni list** /Agpmsny /Ncmsn , te prekontrolirati ima li prateće isprave na hrvatskom suprugu i on u podstavi ženinog kaputa nalazi ušiveni **vjenčani list** /Appmsayn /Ncmsan , dokaz braka između Dragice i Kreše . jerite . Prije sklapanja ugovora važno je imati nov **vlasnički list** , građevinsku i uporabnu dozvolu za cijelu zgradu

6. Značenje: organ biljke kojim diše, plosnat

Zalijte s pola količine vina i vodom . Dodajte Vegetu , **lovorov list** /Aspmsnn /Ncmsn , sok i plošku limuna , pa kuhajte oko 30 minuta stabljike blitve i kuhajte ih oko 4 min . Zatim dodajte **zeleni list** /Agpmsayn /Ncmsan blitve i sve zajedno kuhajte još oko 4 min . Kuhanu veličine . Ovisno o veličini kapi , bitno je uvijek da **list** /Ncmsn **biljke** /Ncfsq dobije dovoljno zaštitnog sredstva . Kod prskanja

7. Značenje: komad papira (dvije stranice) u bilježnici ili knjizi

trebaju imati sa sobom , zbog vježbe , jedan prazan **list** /Ncmsn **papira** /Ncmsg - format A4 . Malonogometni turnir U četvrtak 21.01.2010 puta , ako nije bilo dobro još za kaznu po cijeli **list** /Ncmsan u **bilježnici** i danas svi znamo pisat , a ne se sažaljevat da razbija , mislim na to da slomi olovku , podere **list** /Ncmsan od **bilježnice** , prepolovi gumicu i te neke banalne

Slika 104 Konkordancijski nizovi za poučavanje homonima "list"

Odredite značenje riječi koja nedostaje u rečenicama.

1. Sva parkirna mjesta su etažirana i bit će upisana u vlasnički _____ .
2. Zvonimir književnici je poklonio buket cvijeća i naš školski _____ .
3. Plamenjača rajčice napada _____ , stabljiku i plodove.
4. Nigdje ni traga života. Pokoji _____ ili školjka napola prekrivena muljem.
5. Neposredno prije pakiranja odvaja se _____ oraha od sira i pakira se za tržište.
6. Uz prijavu treba priložiti: domovnicu, rodni _____ , diplomu ili svjedodžbu o završenom odgovarajućem studiju, te dvije fotografije.
7. Krpa na kojoj raširimo _____ tijesta za savijače mora biti mokra kako se tijesto ne bi sušilo i pucalo, te da se bolje slijepi pri motanju.
8. Zar toliko stoji _____ papira i slanje istoga?
9. Savjetujemo: masirajte zahvaćeni _____ ili stopala.
10. U ponedjeljak sam svakom učeniku dala njegov _____ .
11. U umak od prženja dodajte nasjeckani luk i malo ga prepržite pa dodajte lovorov _____ i zalijte juhom.
12. Poznato je da se u tom plitkom akvatoriju mrijesti sipa, _____ , cipli, a moguće i druge vrste riba za koje nam to nije poznato pa predviđeni radovi direktno imaju utjecaja i na život u moru u kompletnoj paškoj uvali.
13. Britanski dnevni _____ Guardian nedavno je u svom podlistku Putovanja objavio članak pun pohvala na račun pet hrvatskih otoka.
14. Riba _____ ili kako ga u Istri nazivaju švoj, najbolja je početkom studenoga.
15. Ako podignemo stopalo, istegnut ćemo i _____ .
16. Tijesto se razvalja u tanak _____ .
17. _____ tankog tijesta odnosno kore poprskajte rastopljenim maslacem ili uljem, stavite drugi _____ tankog tijesta, također poprskajte maslacem ili uljem, premažite dijelom nadjeva i savijte u savijaču.

Slika 105 Primjer vježbe koji se temelji na uporabi konkordancijskih nizova iz hrWaC koprusa za učenje homonima "list"

Bergovec (2007) u radu „Leksički pristup u nastavi stranih jezika s posebnim osvrtom na hrvatski“ navodi kako stranci koji uče hrvatski jezik najteže ovladavaju glagolskim vidom u hrvatskom jeziku te da učenike treba naučiti prepoznati svršeni i nesvršeni oblik vidskoga parnjaka. Kako bi se to postiglo, učenicima se treba „ponuditi što veći broj kontekstualiziranih rečenica koje će zorno oprimjeriti vidske parnjake te istaknuti njihovu različitost.“ (Bergovec, 2007) Upravo ovdje korpusni alati mogu pronaći svoju uporabnu vrijednost za poučavanje hrvatskog jezika jer daju polaznicima velik broj primjera uporabe određenog pojma u različitim kontekstima. Konkordancijski nizovi i KWIC su idealne opcije za izlaganje polaznika velikom broju primjera uporabnog jezika. Izradom konkordancijskih nizova za vidske parnjake "skočiti-skakati" lektor može polaznicima pojasniti uporabu svršenih i nesvršenih glagola na velikom broju primjera njihove uporabe u hrvatskom jeziku. (Slika 106 i 107)

driličarskog iskustva i razmišljanja o posljedicama , **skočila** je na brod i otplovila na Karibe . Točnije , izbacili su zašutili i blijedo gledali njega . Odmah potom **skočio** je jedan čovjek i ugrabio tu osobu i odvuкао ga ... kad su američki padobranци 82. zrakoplovne divizije **skočili** u St. Mere Eglise . Kasnije je general Eisenhower ne planiramo emigraciju , očito nema druge nego **skočiti** na glavu i uložiti još veći trud . Po mogućnosti : Ma daj , to kod nas actually postoji ? Netko je **skočio** na glavu . Vesna Vrkljan vlasnica je i voditeljica beš . Diana je autorica dviju zbirka pjesama : Kako **skočiti** s nebodera , a ostati živ objavljena 2004. godine to iznenađenje . Na pokaznom satu Matea je sama **skočila** u bazen , izronila , preplivala mali bazen i sama i lizne moje lice : â ŽNemoj Fridaâ . - Frida **skoči** s mog kreveta i odlazi . Ustajem - pa i nije baš Želite surfati na krovu vozila , nema frke , samo **skočite** na krov i balansirajte kao da se grindate u Skate zila , pošto veliko mnoštvo Turaka što u vodu bijahu **skočili** da preplivaju do otoka , tu izgibe što udušeno od valutnim je , pak , tržištima tečaj dolara jutros **skočio** i na 77,23 jena jer se ulagači plaše intervencije ik pokušava otjerati čopor mužjaka koji pokušavaju **skočiti** na nju , nego sterilizirana kuja koja živi u mirnom dataka : - vježba jumping jack to je vježba u kojoj **skočite** u stav raširenih nogu i ruku spojenih iznad glave je teško dokučiti koliki će biti rast . Cijene će **skočiti** , ali većeg rasta inflacije neće biti Poskupljenje 18 / 2010 - Dugovi građana za struju u pola godine **skočili** 50 posto nbsp Dugovi građana za električnu energij no je nakon malo vremena pustili . Moral je odmah **skočio** 15:45 : 00 Elan posade je jako brzo pao . Nakon št turneji . I vjerujte mi kad vam kažem da će odmah **skočiti** na mene i njene usne će prekrivati dobar dio mog vremena , bilo tako što ćete im pričuvati djecu , **skočiti** do dućana , ili naprosto poštivati njihovu potrebu sati morao je nastupiti u obje.Prvo je u skoku udalj **skočio** svoj novi osobni rekord skokom od 6,98 m. Tim rezi i čekajući zaspao . Probudi se Mujo ujutro i odmah **skoči** . Pogleda kroz prozor kad Mercedes dole i Haso kra eni oblak ispod nas koji je izgledao kao da možemo **skočiti** na njega . Izgledalo je kao da je sve oko nas more slobodno citiraju i protrljaju okice prije no što **skoče** na noge lagane i krenu dijeliti svoja radioamatersk svaki puta . Konj kojemu nikada nije uspjelo odbiti **skočiti** preko potoka ... ili ući u lokvu ... ili proći pored d nisam pomislil da ako zavežem ručnik oko vrata i **skočim** s balkona da ću moći letjeti . Nevjerojatnom dedul . Dok su oni lupali na vrata moj je pokojni Jakov **skočio** kroz prozor i sakrio se iza kuće . Oni su znali na ugovor , ali mislim da je strojovođa umjesto za 6 % **skočio** za cca 6 kuna u osnovici , na današnjih 38 kn po onašanje . Ima ga u raznim vidovima . Intuitivno je **skočiti** sa konja i pobjeći daleko od situacije koja vas straš niko nije volio , , i da nije madafaka zirafa-stipe **skočio** na lupina , ali ne ono muski znas jbt , bum tras tadtu , te je umjesto šljema na glavu stavio sedlo i **skočio** s konja , prisilivši svoje slugе da učine isto i ititi WWDC 2012 u veoma pozornoj maniri . Stoga " **skočite** " na ove vijesti i čitajte najnovije u najkraćem on nekoliko taktova , da vam sve dlakice na rukama **skoče** u zrak , da spontano razjapite usta , da doživite iaaaaa Iz spavaće sobe se prolomio neljudski urtik . **Skočila** sam s kauča kao da sam upravo dobila sedmicu na l seniore-ke u disciplini skok u dalj Marija Gredelj **skočila** je novi osobni rekord 5,83 m te je zauzela 2. mjest hrpu miša , a oni svi viču : Kad to slugan vidi , **skoči** s konja opet , pa ubije lasicu ; a kad to car vidi nska vrata , a kraljev pivac već spazio zlatna zrna . **Skoči** on sa pajate , pa s kraljevskog tavana upravo na di ne bi i strepili , kad kraljev pivac svako jutro **skoči** s pajante , pa prvo kralju iznad glave zakukuriče ralj od bisa još jače počo zanovetati , momak onda **skoči** : - A koliko puta triba da ja uranim prije vas , smolom . Jedva je polak mišine ispraznio , a patak **skoči** zmaju među oči , pa očeše kandžama crveni oroz . nije ostalo , - nasmije se momak . Kralj bi od bisa **skočio** sebi u usta , al ' vidi da se momka ne će ružnim . Kako on to kazo , a vrata se otvore i na kolivku **skoči** momakov pobratim patak . Kako skočio , on se u zli e i na kolivku skoči momakov pobratim patak . Kako **skočio** , on se u zlatnog pritvorio . - Evo i mojoj ćeri ama , pa mu pukne najdeblja žila u panju , i iz nje **skoči** patkov otac zdrav i ves ' o. Kako on iskočio , a

Slika 106 KWIC prikaz nesvršenog glagola "skočiti".

jednu minutu simulirajte preskakanje užeta . Malo **skakačite** na jednoj nozi , malo na drugoj te sa obje zajedno astronauta , Harrison Schmitt i Cernan Eugene , plešu , **skakaču** i pjevaju na Mjesecu pjesmu The Fountain in the Park obodu vjeroispovijesti . » Kada sam čula presudu , **skakala** sam od sreće i uzvikivala : ' Hvala ti , Isuse «
temperaturni rekordi Temperature su nam danima **skakale** preko 35 C , penjale se do 40 C , pa i preskakale valja paziti da se detalji izlažu postupno i da se ne **skakače** s pojedinosti na pojedinost pa se opet vraćati na asnika ... uspješno završena . Točku di novi vlasnici **skakaču** kroz vatreni обруч ... ostavila je za kasnije . Kod posla , pa ću ići s vama riskirati svoj život kako bih **skakao** preko zgrada i izbjegavao metke , istodobno prkoseći i listove istovremeno što normalno radite kada npr **skakačete** u zrak što isto ne smijete , listovi moraju ostati rekulira s jednim imenom , ali i istaknuo da ne želi **skakati** pred rudo jer o tome odlučuje predsjednik Komisije elaja je prostorom lakoćom daha i vrtjela se ljupko . **Skakala** je s noge na nogu graciozno , zanesena pokretima pokušajte zamisliti iz bassove perspektive glistu koja **skakače** po dnu ili leti SuperGlista Naravno da će izgubiti ha je bila prema meni - dok je na supruga od sreće **skakala** , meni bi tek nježno položila šapu ili glavicu na sjedenja pružaju nezaboravan osjećaj u vožnji . Ili **skakačete** ili tek počinjete , tu ste na pravom mjestu DJEČJI bolje mi je kad se Zagoru i Čiki nekud žuri pa Zagor **skakače** od lijane do lijane , a Čiko ga stiže trčeći , moš mora naučiti da ne uništava stvari po kući , da ne **skakače** na ljude , itd. .. Preporuka Ukoliko ste u mogućnosti : Za vrijeme toplog vremena kazaljka na vašoj vagi **skakače** gore i dolje . To je zato što se tijelo ljeti više često bi mu se zaglavila ruka ili noga , a ja sam **skakala** na svaki poziv . Ujutro na posao . I tako jednu noć je dio utrka - ako organizatori ne žele da vozači **skakaču** po njima , neka ih zamijene zidom ili visokom prepreki Kraljeznica i glava neka stoje ravno i uspravno . **Skakačite** nisko kako bi utjecaj sile na koljena i zglobove ljeva , koja obožavaju preskakanje užeta . Počnite **skakati** natraške , na jednoj nozi , skakaču lijevo-deso , dodatnu inspiraciju , pustite si omiljenu glazbu i **skakačite** u ritmu a ovo može biti vrlo zabavno i zasigurno žbali u početku bi moglo biti teško . Predlažemo da **skakačete** 1 minutu , a zatim 1 minutu stupate u mjestu . Produžtojde dole i još jedanput zakanta . Mladiću se srce **skakače** od veselja , pa njoj govori : - Budi moja ljubava . ozove se sav bunovan Petar . - Ne pitaj kako , već **skakači** u opanke , pa trči za svinjama po šumi , ako očeš m za to vrijeme od života koješta naučio , pa sad ne **skakačem** prid njim , neg idem za njim , kako me je naučio izjem ja , da se kanu tog posla , al ' me ne slušaju . **Skakaču** , lete , otimaju se i grebu pučke , a ovi zaslipili arku da zgulim mješinu . Kad tamo , a to dvije sme **skakaču** na jednoj nozi . Onda ja potegnem sjekiricom , te ljuku , da dobro ne preskakuje , da preveć na stranu **skakače** , a ona upravo iznad stožine . Onda on pođe da presko i : ovan neka ga gruva iz budžaka , a magarac neka **skakače** za vratima i počne pjevati svojim lijepim glasom počne pjevati svojim lijepim glasom . Pijevac neka **skakače** od grede do grede i neka kakoće . U to doba vuk na ovan skoči iz budžaka pa grune vuka , a pijevac sve **skakače** od grede do grede i sve kakoće . Magarac na vratima počne vikati : - Amo ga , amo A ono gigasto počne sve **skakati** od grede do grede i sve viče : - Dajte mi ga amo ančića ocem padobranstva , jer je navodno osobno **skakao** padobranom s visokih litica i crkvenih tornjeva u orbitale ne nastaju niti ne nestaju , niti elektroni **skakaču** iz orbitale u orbitalu . U izrazu " pi veza " pi koji bi ih uvijek pozdravljao tolikom radošću te bi **skakao** na njih . Stoga su i oni stali skakati kako bi jedno radošću te bi skakao na njih . Stoga su i oni stali **skakati** kako bi jedno drugo pozdravili i tako dali oduška : doduše , nekad znaš da ne može odgovorit a opet **skakačeš** čim zazvoni mobitel . onda je pizdarija kad imaš m spominjao prije u tekstu - da David Icke zapravo **skakače** za vrat svakoj prilici koja se ukaže komentiraj , nježnost i ljubav sigurno to nećete dobiti tako što **skakačete** u krevete oženjenih muškaraca ili varate muževe . žena koju je nekad jako volio . i koja i dan danas **skakače** oko njega i uzima dio njegove pažnje i bliskosti inju njezinih mogućnosti nego govoru . Tako je lutka **skakala** , letjela , plesala , bila je živa i vesela . Pri razvoj nove karijere , ali nemojte u to brzopleto **skakati** , čak ako vam se i ukaže neka prilika . Imate li

Slika 107 KWIC prikaz svršenog glagola "skakati".

11.2.2. Uporaba kolokacijskih i konkordancijskih nizova za učenje leksičkih sveza

Drugi primjer primjene korpusnih alata u pripremi nastavnih materijala odnosi se na učenje kolokacija i njihovog značenja. John Sinclair u svojoj knjizi „Corpus, Concordance, Collocation“ (1991) definira kolokacije kao pojavnost dvije ili više riječi koje se nalaze jedna blizu druge unutar teksta, dok Rječnik korpusne lingvistike⁴⁰ navodi da su kolokacije "karakteristična supojavljivanja obrazaca pojavnica. One su kombinacije stožernice i onih pojavnica koje se pojavljuju u njezinoj bližoj okolini." I dalje, "stožernica (headword) je u kontekstu konkordancija pojavnica koja se pretražuje. Najčešće se nalazi u sredini konkordancijskoga retka." Kolokacije u odnosu na konkordancije u sebi uključuju najmanje dvije riječi koje se pojavljuju prema određenom leksičkom ili gramatičkom značenju, dok se konkordancije odnose na prikaz riječi koje se pretražuju na temelju zadanog upita. Nakon što je izrađen konkordancijski niz postavljanjem jednog od upita korpusu, može se pristupi analizi i izradi kolokacijskih popisa. Korpus je koristan alat pomoću kojeg lektori mogu poučavati leksičke i gramatičke sveze u hrvatskom jeziku. Na temelju opcije za izradu kolokacijskih popisa lektori na jednostavan način (opisan u 5.2.1.2. poglavlju) mogu dobiti pregled kolokacijskih sveza za traženu riječ, dok će im konkordancijski nizovi biti od koristi za prikaz konteksta u kojem se pojedina kolokacija pojavljuje.

Na slici 108 prikazana je vježba u kojoj se od polaznika traži da spoje pripadajuće riječi kako bi dobili odgovarajuće kolokacije: *pametni telefon, putnički brod, policijsko vozilo, žuti tisak, džepna knjiga, crna kava, plava kosa, prstohvat soli, lavež psa, oštra zima*. Nakon vježbe povezivanja pojmova polaznicima se daje dodatna vježba s prazninama u kojoj trebaju prema okolnom kontekstu na ispravan način upotrijebiti kolokacije iz prethodne vježbe. (Slika 109) Primjeri rečenica su preuzeti iz hrWaC korpusa. Smisao ove vježbe je da polaznici ovladaju značenjem leksičkih sveza i shvate u kojem kontekstu i situaciji će upotrijebiti pojedinu kolokaciju.

40 <http://www.hnk.ffzg.hr/bb/definicijekl.doc>.

Spojite riječi kako bi dobili ispravne kolokacije.

1. pametni	1. kosa
2. putnički	2. psa
3. policijsko	3. soli
4. žuti	4. kava
5. džepna	5. zima
6. crna	6. knjiga
7. plava	7. telefon
8. prstohvat	8. vozilo
9. lavež	9. brod
10. oštra	10. tiska

Slika 108 Vježba spajanja ispravnih kolokacijskih sveza

U navedenim rečenicama upotrijebite ispravnu kolokaciju:

1. Mala prijenosna računala bez tipkovnice ili ogromni _____ koji ne stanu ni u jedan džep.
2. Cijelo vrijeme puta ga prati i službeno _____ koje mu osigurava prolazak našim prometnicama.
3. Ova _____ samostalni je i kratki pregled tih opsežnijih izdanja.
4. Noću bi se probudio slušajući zrikavce, osjećajući miris livade i osluškujući _____ koji dolazi iz sela.
5. Došla je _____ i prekrila prirodu bijelim prekrivačem.
6. Dodajte brašno s kvascem, groždice, sjemenke, mlijeko i _____, pa umijesite glatko tijesto.
7. Na mostu pored Dianinog hrama stoji djevojka duge _____ i gleda u rijeku.
8. Moraju više čitati, ali ne _____, nego ozbiljnu literaturu.
9. Mladi je Vrtlar još jednom popio svoju _____ koju je sam skuhao, stavio komadić kruha u usta i uputio se na autobus.
10. Titanic je u svoje vrijeme bio najveći i najatraktivniji _____ u povijesti svijeta.

Slika 109 Dodatna vježba provjere usvojenosti gradiva iz poučavanja kolokacija uporabom konkordancijskih nizova iz hrWaC korpusa.

Sljedeći način uvježbavanja i učenja kolokacije je putem vježbe za dopunjavanje izoliranih rečenica kroz mogućnost odabira jedne od tri ponuđene opcije. Na slici 110 moguće je vidjeti primjer takve vježbe gdje su primjeri preuzeti iz hrWaC korpusa i osmišljeni na temelju odabranih konkordancijskih nizova. Na temelju priloženih rečenica polaznik treba odabrati jednu od tri ponuđene riječi kako bi dobio odgovarajuću leksičku svezu. Ako se želi polaznika pobliže upoznati s načinom korištenja pojedinih kolokacija tada lektor može polaznicima dati uvid u KWIC pregled sadržaja korpusa prema pojedinoj kolokaciji kako bi se dobio detaljniji uporabni kontekst za svaku od navedenih kolokacija.

Za svaku od prikazanih rečenica upišite odgovarajuće značenje kako bi dobili pravilnu kolokacijsku svezu:

1. Najstarija _____ **ribica** koja je živjela u akvariju napunila je čak 49 godina.
a) srebrna b) **zlatna** c) crna
2. Pozivamo Vas da izradite svoje _____ **srce** i darujete ga voljenom od srca za Valentinovo.
a) veliko b) crveno c) **licitarsko**
3. Poznato je da _____ **jezik** većini učenika predstavlja jedan od najzahtjevnijih školskih predmeta.
a) majčinski b) domaći c) **materinski**
4. Predivnu sliku Kvarnera upotpunjavaju i mnogobrojni otoci, čija nas _____ **klima** i raznolikost privlače da ih uvijek i iznova posjetimo i istražimo.
a) **mediteranska** b) topla c) primorska
5. Posebnu pozornost posjetitelja, plijenila je _____ **karta** otisnuta na pravoj svili.
a) **zemljopisna** b) područna c) opisna
6. Dario predlaže oslića na pariški, koji se poslužuje uz _____ **salatu**.
a) **krumpir** b) temeljnu c) slatku
7. Sam grad u središtu ima krasan _____ **trg**, popularno mjesto za popiti kavu i uživati u promatranju ljudi.
a) **glavni** b) velik c) sporedni

Slika 110 Primjer vježbe za učenje kolokacija pomoću rečenica preuzetih iz konkordancijskih nizova.

11.2.3. Uporaba KWIC prikaza

Prikaz koji se koristi za pregled konkordancijskih nizova naziva se KWIC (Key Word In Context) koji prikazuje traženi pojam u njegovom tekstnom okruženju. KWIC pregled sadržaja pretrage korpusa može se koristiti i za poučavanje frazema. Ako se želi polaznike podučiti razlika u uporabi pojedinog frazema KWIC je vrlo koristan jer polaznicima i lektorima omogućava uvid u veliku količinu primjera uporabnog jezika i pruža kontekst u kojem se pojam nalazi. Reppen (2010) navodi kako KWIC pruža studentima mogućnost da vide riječ ili jezičnu strukturu u visokoj koncentraciji, tj. izlaže ih velikoj količini primjera u kratkom vremenu što je iznimno moćan alata za učenje jezika. Lektor uvijek može izbaciti primjere koje smatra neprikladnim za stupanj jezika koji poučava i na taj način prilagoditi sadržaj svojim potrebama. Na slici 111 i 112 može se vidjeti nasumičan prikaz KWIC pregleda konkordancijskih nizova za frazem "biti jak na jeziku" i "biti brz na jeziku". Putem KWIC pregleda sadržaja polaznici će na jednostavniji način usvojiti razliku između značenja ova dva frazema u hrvatskom jeziku gdje "biti jak na jeziku" znači argumentirano govoriti o nečemu dok "biti brz na jeziku" znači drsko i nepromišljeno govoriti o nečemu ili nekome.

Muškarci: Oni su uglavnom	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, a u krevetu baš i nisu neki ljubavn
. Muškarci Oni su uglavnom	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, a u krevetu baš i nisu neki ljubavn
vot. ♣ Ljudi su oduvijek bili	jači	/jak-a/Agcmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	(pogotovo naši) nego li na djelu. Do
ilano još manje. Svi su tako	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, a 1000 ljudi se ne može okupiti na
kakva god da ona bila. Biti	jak	/jak-a/Agpmsn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	ne znači biti jak na djelima. ♣ Što je
odna od onih kukuriku samo	jakih	/jak-a/Agpfpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	.. ♣ Neka Jaca zaposli 1000 ljudi kao
nađena. Odabrano društvo.	Jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	/ pisanju. Baš ste se našli. Katolici,
1. Zapamtite, srbi su uvijek	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, a na dijelima su 10 mjesta ispod za
isto tako da šmekeri koji su	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, i na slovima, znaju kako smuvati i s
ina Hrvatskih trenera samo	jak	/jak-a/Agpmsn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	. ♣ NK Zagreb sa dugom tradicijom j
ina Hrvatskih trenera samo	jak	/jak-a/Agpmsn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	. ♣ NK Zagreb sa dugom tradicijom j
urencije, a njihovi su igrači	jači	/jak-a/Agcmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	i ponašaju se kao da su se školovali i
JEČI Mihajličenko: Hrvati su	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	" Hrvatska je naš izravni konkurent :
davati lekcije ♣ Bilo je još	jakih	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, ali je Jozić, poslije trijumfa nad Ita
drugi manje. Ima ih koji su	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, no izvedba im je slaba... No, jeste
n needuciran, polupismen,	jak	/jak-a/Agpmsn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	a nepostojan na djelima ne može m
ću su potrebni ljudi koji su	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, ali isto tako i na djelu Prilika je tu,
a pameti ". Posebno je Igor	jak	/jak-a/Agpmsn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, ali ne trči da bi iskalio svoju zlovol
lučnost. Ima vas pametnih,	jakih	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	pa onda drmajte i zaboravite depre:
kakva god da ona bila. Biti	jak	/jak-a/Agpmsn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	ne znači biti jak na djelima ♣ Što je
no nesto konkretno Svi smo	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, a kada treba nesto konkretno ucin
no nesto konkretno Svi smo	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, a kada treba nesto konkretno ucin
ta ustati zadovoljni. Iako su	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, zapamtite da pripadnici jačeg spol
lite ko vam brani. Samo ste	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	♣ Zemljo tisucljetna na vjernost ti s
je to isto zlo u Maksimiru.	Jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, naivnog čovjeka uvjere da oni donc
što navodim Kaina, jer on	jači	/jak-a/Agcmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	nego u glavi, pa za razliku od Jakovi
kojima sve smeta i samo su	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	♣ Da da samo se vi branite međusob
tito. Tko zna je li Ante smo	jak	/jak-a/Agpmsn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	ili će ipak natjerati suprugu da napr
i ste vi ultradesničari samo	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	i lijepljenu žutih zvijezda ♣ Kako bi
muška mazga, femistice su	jake	/jak-a/Agpfpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, u bokovima... brkovima... ♣ Muskar
♣ Opalaga, vidi ovega ča je	jak	/jak-a/Agpmsn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, da ne kažen brz na tastaturi. E sin
ji su ga prije tukli ♣ Drzak,	jak	/jak-a/Agpmsn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, izvana je djelovao opasan a unutra
bloga protestantzg je vrlo	jak	/jak-a/Agpmsn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	kad treba napadati Katoličku Crkvu :
bavila draguljima, a sad su	jaki	/jak-a/Agpmpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	i idu po emisijama kao što je Latinici
su to obične curice koje su	jake	/jak-a/Agpfpn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	i skrivaju se iza nickova... jedni od n
er je svoj Drago mi je da je	jak	/jak-a/Agpmsn	na	/na-s/Sl	jeziku	/jezik-n/Ncmsl	, drago mi je što će se pobuniti na n

Slika 111 KWIC prikaz za frazem "biti jak na jeziku"

g dečka s velikim srcem. Ona je vegetarijanka	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	koja voli umjetnost i osuđuje tradiciju borbe bikova sr
Četvrto je kvaliteta momčadi. Većina igrača je	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	kad je u pitanju stav oko toga koliko ovaj Zadar može.
at ni da sam prepotentan. Naprosto znam biti	brz /brz-n/Ncmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	- volim igru riječima i volim poklopiti " nekoga dobrom
hoppera jer je riječ o osobi koja je duhovita i	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	. ♣ NACIONAL: Kako to da se niste odlučili preseliti iz
ava. Sonja je britka i inteligentna mlada žena	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	. Ja sam, za razliku od nje, puno pristojnija, ali baš m
toru? pita svekrva. Ona je uvijek znatijeljna i	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	. - Onom za djecu, pedijatru ozbiljno odgovara četver
kao? I njemu i drugima. Pa napisao sam da sam	brz /brz-n/Ncmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	... A i moj alias Alias nije neko jamstvo anonimnosti, a
je Mesić, okorjeli vicmaher, duhovit, dovitljiv i	brz /brz-n/Ncmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	, mogao bi - u nevolji - živjeti i kao stand-up komičar.
ava si pizda... ♣ Dakle... rođeni u znaku miša...	brzi /brz-a/Agpmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	, lijenost kompenziraju bogatim muževima. protiv nef
ianca umjesto servisa i backhand paralela... ♣	Brzi /brz-a/Agpmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	, jaki u ručnim radnjama - reper, također bilježe guč
I si navijač na to moraš bit spreman... ♣ Svi su	brzi /brz-a/Agpmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	kad treba osudit prave navijače, a 90 % ljudi kad ih pc
Pod Sekta Blogera - opasni underground pišači	brzi /brz-a/Agpmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	i prstićima. One sektešice blogerice već su slikale gru
a i donosi najviše odluka. Temperamentan je i	brz /brz-n/Ncmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	, pa se često znamo porječkati. Ali je i jako talentiran
štati u ogledalo čiste savjesti. Neoprezna sam i	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	, ali to ne smatram velikim blamažama. Sanja Parmač
iviknuti na život u velikom gradu. Pronicljiva i	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	, jedina koja se suprotstavlja Fadilu. Zaposlena kao ku
emu - rekao je Neven i podsjetio nas koliko je	brz /brz-n/Ncmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	. - Istina je da mi je prijateljica Snježana donijela puc
la ne spušta Violeti jer se ne zna braniti i nije	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	i mozgu. O Violeti su pričale i Lucija i Monika koja je s
traživa i tajanstvena, a usto i neobično lijepa i	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	. Selo je ujedno sablažnjeno i očarano s Lydie, dok se
na Aguilera Robbie, poznat i kao čovjek koji je	brz /brz-n/Ncmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	, nesretnu je kolegicu vrlo grubo ocirno u svojoj autol
na svojim nogama. Jesu li današnji teoretičari	brzi /brz-a/Agpmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	, a spori u praksi zbog lakomislenosti ili su naprosto bi
u svidjela Rončeviću. Istina, Obradović je jako	brz /brz-n/Ncmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	, neobuzdan i upozorava na slabosti i propuste, posta
da je on tako lak na okidaču, jednako kako je	brz /brz-n/Ncmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	... Iako već u godinama, ne odveć jak i snažan, sprem
ra. ' Sonja je britka i inteligentna mlada žena	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	. Ja sam, za razliku od nje, puno pristojnija, ali baš m
♣ - Sonja je britka i inteligentna mlada žena	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	. Ja sam, za razliku od nje, puno pristojnija, ali baš m
♣ - Sonja je britka i inteligentna mlada žena	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	. Ja sam, za razliku od nje, puno pristojnija, ali baš m
astopni naslov ♣ Ibrahimović je kao i uvijek bio	brz /brz-n/Ncmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	, iskren i impulzivan ♣ - Rođen sam u Malmöu i dio gd
l obraćanja javnosti ♣ Priznajem da sam nekad	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	♣ Priznajem da prelako povjerujem ljudima ♣ Priznaje
što je Ivan bio tako isključiv? Zašto je bio tako	brz /brz-n/Ncmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	kada je trebalo zaustaviti nekoga u činjenju dobra, u
skoj prilici. Nema glupaca Možda je samo malo	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	... a vec sutra je i sama nekom tajnica: mig: ♣ da, al
skoj prilici. Nema glupaca Možda je samo malo	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	... a vec sutra je i sama nekom tajnica: mig: ♣ KARLO
eke stvari svakako shvaćam ♣ Možda sam malo	brz /brz-n/Ncmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	, možda i previše iskren u odnosu s ljudima... takve o
unjavam slobodno vrijeme. Oduvijek sam bila	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	, i onda sam s vremenom naučila da me i prsti prate !
raditi svatko, jer je potrebno biti prvenstveno	brz /brz-n/Ncmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	i s najmanje dva jezika barataj gotovo dvojezicno (mk
joj bio dosadan. Ali rekla bi mi? Barem je bila	brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	. Skresala bi čoviku sve u facu pa što bilo. Fuck Youuu
filirala se u jednu od najtraženijih voditeljica.	Brza /brz-a/Agpfsn	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	, okretna i zgodna, sada i radijska zvijezda, iako čeka
iz Sinja. Koji danas kaže: ♣ To vam je značilo:	brz /brz-n/Ncmsan	na /na-s/Sl	jeziku /jezik-n/Ncmsl	, malo sirov, veliki borac, hrabar, nikad se ne rastavlja

Slika 112 KWIC prikaz za frazem "biti brz na jeziku"

Izlaganjem polaznika velikom broju primjera uporabe riječi ili fraze potiče se brže usvajanje jezika. Još jedan od načina primjene KWIC pregleda može se prikazati na sljedećem primjeru gdje se polaznike želi podučiti pravilnom korištenju mjesnih priloga "ovamo" i "ovuda". Važno je da polaznici uoče razliku u uporabi priloga "ovamo" koji odgovara na pitanje kamo? i priloga "ovuda" koji odgovara na pitanje kuda? Na slici 113 i 114 moguće je vidjeti KWIC pregled dijela rezultata pretrage za navedene priloge. Ovako pripremljeni materijali mogu se prezentirati polaznicima kako bi analizom konteksta i okolnog sadržaja uočili razliku u korištenju pojedinog priloga. Nakon toga se polaznicima može priložiti vježba s prazninama kako bi provjerili svoje znanje o prethodno naučenim priložima. Na slici 115 prikazan je primjer vježbe s prazninama koje se temelje na konkordancijskim nizovima preuzetim iz hrWaC korpusa. Na temelju prethodno priloženog KWIC pregleda polaznici trebaju popuniti praznine u rečenicama s odgovarajućim mjesnim priložima "ovamo" i "ovuda".

neviđenoj gostoljubivosti, postoje gosti koji se **ovamo** /ovamo-r/Rgp uvijek iznova vraćaju neki i po trideset godina
če posjeta, paketa i dopisivanja. I mali Lujo je **ovamo** /ovamo-r/Rgp došao s nama na III. odjelu. Jučer na večer je
ni prošlog stoljeća. I Hrvati su, nakon što su se **ovamo** /ovamo-r/Rgp doselili, počeli pokapati svoje mrtve prema ki
to mora biti neka svetinja. Ali odakle je došla **ovamo** /ovamo-r/Rgp i čija je ta kućica, nitko nije mogao ni slutiti..
vnome sektoru? Darko Parić: Otkada sam došao **ovamo** /ovamo-r/Rgp , prije nešto više od mjesec dana, pokušavam
a našu budućnost. Pedeset godina od 1960. na **ovamo** /ovamo-r/Rgp što se sve dogodilo u Europi, u hrvatskom nar
niti signala za mobitel. ♪ Većina turista dolazi **ovamo** /ovamo-r/Rgp između prosinca i veljače, kad je klima podno
države i protokolarna smjena straže. Danas se **ovamo** /ovamo-r/Rgp ušetao prosinac, poput lijenog mačka, i sa sob
direktnim kreditnim linijama. ♪ Od osnutka na **ovamo** /ovamo-r/Rgp , poduzeće se bavilo i u poslovnom odnosu je
oj špilji i još nekim drugim špiljama. Iliri su se **ovamo** /ovamo-r/Rgp doselili u brončano doba prapovijesti kada su
no nam netko izvan Vukovara kroji život. Dođu **ovamo** /ovamo-r/Rgp , kažu što žele i onda nas ostave da se međus
i smo pravi mali dječji grad. Hvala Bogu što je **ovamo** /ovamo-r/Rgp doveo fra Iliju i sve one koji mu pomažu u ovc
o bi ga opravdavalu, niti od 2000 - e godine na **ovamo** /ovamo-r/Rgp , niti odsada pa nadalje. Slobodno se može re
venije su se vratili potomci prebjega i donijeli **ovamo** /ovamo-r/Rgp kajkavski dijalekt koji je potisnuo čakavštinu i
lavna namjena ovog topika je, međutim, da se **ovamo** /ovamo-r/Rgp presele svi postovi koje veze nemaju s temom
nje imaju veze s topikom. Zbog toga se postovi **ovamo** /ovamo-r/Rgp sele ako oni koji uredno postaju na odgovaraju
i 20 tisuća koraka od mora. Varon tvrdi da su **ovamo** /ovamo-r/Rgp dolazili građani 89 gradova. Sada se zna samo
. Počinjemo uviđati pravi razlog svojeg dolaska **ovamo** /ovamo-r/Rgp . Neki će ostati zaglavljani u starim načinima.
onavlina kao za ove izbore, kao što od rata na **ovamo** /ovamo-r/Rgp nije bilo drugog načelnika do Korde. Imao je t
i, jasno stoji obavijest da je ta... ♪ Od rata na **ovamo** /ovamo-r/Rgp nikad nije bilo toliko predizbornog talasanja u
u molitvi i sabranosti. Od ožujka do studenoga **ovamo** /ovamo-r/Rgp dolaze skupine različitih profila (svećenici, re
iv ♪ eto vidiš, Guy, dobro da Medo nije zavirila **ovamo** /ovamo-r/Rgp i pročitala što si napisao Vjerujem ja tebi, al
ti svega. ♪ Šaho K. Goražde, 22.10.1998. ♪ Doći **ovamo** /ovamo-r/Rgp pravi je poticaj za razmišljanje o sposobnostin
de počni ti. ♪ Onda čoso počne koješta lagati, **ovamo** /ovamo-r/Rgp onamo, a kad se već izlaže i umori, onda mu c
etizirate da nije grijeh. ♪ Ili ipak nije? ♪ I pazi **ovamo** /ovamo-r/Rgp : nije ipak vaš ispovjednik bio dužan ništa prij
mi se što ove godine ima više ljudi. Došao sam **ovamo** /ovamo-r/Rgp zbog zabave, makar ne bih imao ništa protiv n
samo uvuko uši među ramena, pa čuti. ♪ - Daj **ovamo** /ovamo-r/Rgp tog jednog vola, pa ču ti ja pokazati šta treba
ati slijed od tisuću godina. Nezamislivo je doći **ovamo** /ovamo-r/Rgp , a ne doći do kompleksa katedrale. Ova proci
:iri smo prodali i isporučili jednom Rusu koji je **ovamo** /ovamo-r/Rgp stigao zbog Concepta One. O tome se još nis
ična luka, a oni koji putuju automobilom mogu **ovamo** /ovamo-r/Rgp doći auto cestom ili Jadranskom magistralom.
zaposlenika gradske uprave od 2001. godine na **ovamo** /ovamo-r/Rgp tužilo Grad radi nepoštivanja kolektivnog ugov
i gradu će boraviti preko 70 000 mladih koji će **ovamo** /ovamo-r/Rgp stići iz raznih europskih zemalja, u organizaci
ogu osobe i politike koje su od 2000. godine na **ovamo** /ovamo-r/Rgp kreirale današnje porazno društveno, političk
u i reče: Mir vama Zatim će Tomi: Prinesi prst **ovamo** /ovamo-r/Rgp i pogledaj mi ruku Prinesi ruku i stavi je u mo
rdje u Bjelovaru. Nije li jeftinije njega dovesti **ovamo** /ovamo-r/Rgp nego da mi poslodavci zaposlenike šaljemo u i
a ovako dočeku: ♪ - A koja te je nesrića, sinko, **ovamo** /ovamo-r/Rgp nanila? Ta kralj će te stamaniti, samo ako dozi
iii no nezina je život od 1972. kada se doselila **ovamo** /ovamo-r/Rgp vezan potpuno uz Zagreb. Kada se Hrvatska

Slika 113 KWIC prikaz za mjesni prilog "ovamo"

ali ne do kraja i obraćam se vama, ako ikad prođete	ovuda /ovuda-r/Rgp	i slučajno vidite ovaj post prije nego vam
ima tražeći slike koje bi prepoznao. Neki znak da su	ovuda /ovuda-r/Rgp	već prošli. Ili nisu. Jutros kad su krenuli
in nad Limom	ovuda /ovuda-r/Rgp	zastao da se odmori, zabio je svoj štap di
Priča govori da je sv. Martin putujući	ovuda /ovuda-r/Rgp	sad..? Nekih dvjestotinjak metara iza dire
vrijeme ona se trudi izbjegavat me.. što prolazi baš	ovuda /ovuda-r/Rgp	prolazi, od dožupanice, SNV-a i SDSS-a. S
elnika Općine koji živi nedaleko od nas i svakog dana	ovuda /ovuda-r/Rgp	prolaziti trasa nove pruge. A mi smo tek
seli.	ovuda /ovuda-r/Rgp	kad idu u OŠ Bartula Kašića. Problem je :
Čuli smo da se naše kuće trebaju rušiti jer će	ovuda /ovuda-r/Rgp	se smiju voziti samo udovci? Koji su krete
vrtić... - Ovdje živi dosta djece i puno njih prolazi	ovuda /ovuda-r/Rgp	prodju stranci i interesiraju se kako živin
? Jebote Hoće li Dubrovčani na Stradun staviti znak,	ovuda /ovuda-r/Rgp	, pa te očekuje? - Ne. - Pa kako ćeš n
ne. Naše područje je ustaničko / Jasenovac / i često	ovuda /ovuda-r/Rgp	trenutno ne voze.: rofl: I to je bilo to.:
a da to napravim. - Jesi li mu javio da ćeš prolaziti	ovuda /ovuda-r/Rgp	prolaze i vide ruševinu sigurno ne dobiva
stanici. Pitao me kad dolazi prvi noćni, a ja rekla da	ovuda /ovuda-r/Rgp	l danju, a na večer da ne govorim... I Ra
šac je sjeverni ulaz u Zadarsku županiju i turisti koji	ovuda /ovuda-r/Rgp	, preko ovih prostora, ponekad znaju pre
ća kakva je Radićeva bila nekad. - Niste mogli proći	ovuda /ovuda-r/Rgp	nose novac i iz sigurnosnih razloga vas up
de iskrena do kraja	ovuda /ovuda-r/Rgp	doći do grada? - upitali su, pokazujući pri
A sad Za kraj Ako se ne varam,	ovuda /ovuda-r/Rgp	ne objavljuje lancune i litanije, da biste
elj FINA-e upozorio da se maknu. - Meni ljudi sada	ovuda /ovuda-r/Rgp	idi tamo dalje idući metak je prekinuo di
još dvojica će im se priključiti danas. - Možemo li	ovuda /ovuda-r/Rgp	prošla nova cesta. Strojevi kojima su grac
o i dopustio. - Na Vašu veliku žalost, moja malenkost	ovuda /ovuda-r/Rgp	- rekao je Mihalić. Isto tako tvrdi da će
pucnjavu i povirio na vrata govoreći: Bolan šta pucaš	ovuda /ovuda-r/Rgp	hodati. Ubit će te " šapne Mirjam i lice j
o jaru ljetnih podneva i ledene okove zime. Onda je	ovuda /ovuda-r/Rgp	biciklisti prema gore, ali smo ih uglavnon
ović je donesla odluku da se odbija da pruga prolazi	ovuda /ovuda-r/Rgp	putovao general Lefelholc. U toku druge
svjetiljke, posve nevjerovatnim. - " Ali ti ne smiješ	ovuda /ovuda-r/Rgp	. Jab tamo, al da sam ja. A ne neka sluš
ra - kućice na otočiću usred jezera. - Znali su proći	ovuda /ovuda-r/Rgp	. Jab tamo, al da sam ja. A ne neka sluš
uz Kostroman. Ta su sela postojala još i 1714. kada je	ovuda /ovuda-r/Rgp	i prekriziti se, drugi će zastati, treći mož
ne da kad već sad gledam strance kako mi naređuju	ovuda /ovuda-r/Rgp	, ali uz veliki oprez i nadzor starijih, pog
ne da kad već sad gledam strance kako mi naređuju	ovuda /ovuda-r/Rgp	. Tranzit će u skoroj budućnosti ovdje bit
i čijoj sredini je crkva. Atrij ne dijeli. Netko će proći	ovuda /ovuda-r/Rgp	. Tranzit će u skoroj budućnosti ovdje bit
anima koji nisu u dobroj formi. Odvažnija djeca mogu	ovuda /ovuda-r/Rgp	, traži ih, ali mi nismo nikoga vidjeli. Ako
ja jer im je bliža. Makednoci također sve češće voze	ovuda /ovuda-r/Rgp	najčešće više od 60 km / h. Obavijest j
ja jer im je bliža. Makednoci također sve češće voze	ovuda /ovuda-r/Rgp	prolaze. Prikupljeno spomeničko blago og
i nova mjesta za prelasku. Policija svako malo prolazi	ovuda /ovuda-r/Rgp	, je skunk, sve hibridi uzgajani u prostori
ležećih policajaca, pa su brzine vozila koja se kreću	ovuda /ovuda-r/Rgp	i povremeno bi napustila ovo područje, c
ama, onima koji dolaze iza nas, koji nas posjećuju ili	ovuda /ovuda-r/Rgp	na putu za Međugorje prolaze u velikom
o tome kako i zašto. Koliko vidim, ovo što se sad puši	ovuda /ovuda-r/Rgp	i biciklisti i džogeri. Preko je more. o
ok se većina ovdašnjih drugih bića vjerojatno motala	ovuda /ovuda-r/Rgp	
šniji izgled, mogla postati pravi izazov za turiste koji	ovuda /ovuda-r/Rgp	
Ajmo redom... Ide se kroz šumu.... ... prolaze	ovuda /ovuda-r/Rgp	

Slika 114 KWIC prikaz za mjesni prilog "ovuda"

Na temelju KWIC prikaza uporabe mjesnih priloga "ovamo"/"ovuda" upišite odgovarajući prilog na prazno mjesto u rečenici.

1. Siguran sam da se više lisica kreće _____ jer tu kod nas nema pasa.
2. Nedjeljko Mihanović je predložio da pjesnici ubuduće _____ dolaze isključivo s novim stihovima o moru koji bi se kasnije sabrali u zbirci.
3. Zahvaljujući tome, _____ svakodnevno prolaze tisuće građana i studenata.
4. Zahvaljujem Vam što ste došli _____ položiti vijenac žrtvama boričevačke župe iz 1941. godine.
5. Hotelski projekt La Grise je autorsko djelo nastalo iz ljubavi vlasnika, Crnogorca Lutva Murića koji se _____ doselio prije dvadesetak godina.
6. Cesta nije trebala ići _____, ali je trasa promijenjena zbog ovih apartmana koji se tu grade.
7. Ima i onih koji žele imati kuću u Hrvatskoj kako bi _____ mogli doći na odmor.
8. Zemlja je kvalitetna, tamna i masna. Zato su ribiči često _____ dolazili kopati gliste.
9. Bez obzira na to što nema ni ljudi ni plovila ni na rivanjskoj ni ugljanskoj strani, _____ se ne smije voziti.

Slika 115 Primjer vježbe za provjeru usvojenog znanja o uporabi mjesnih priloga "ovamo" i "ovuda".

11.2.4. Uporaba čestotnih nizova

Sljedeći primjer korištenja korpusa i korpusnih alata za poučavanje hrvatskog kao inog jezika može se prikazati na korištenju korpusne analize za frekventnost riječi odnosno prikaz čestotnih popisa. Frekventnost uporabe riječi u jeziku je vrlo važna zbog toga što se na temelju njezinog statističkog prikaza može dobiti uvid u zastupljenost pojedinih riječi ili izraza u hrvatskom jeziku. Iz tog razloga izrada čestotnih nizova u korpusima može lektoru pružiti smjernice koji vokabular će prije, a koji kasnije tumačiti svojim polaznicima odnosno na koje riječi i izraze u hrvatskom jeziku će staviti težište. Reppen (2010) ističe kako čestotni popisi mogu poslužiti kao polazišna točka za odabir odgovarajućeg vokabulara koji će se poučavati, te ih studenti mogu koristiti kako bi proučavali prefikse i sufikse, naučili nove riječi te potvrdili postojeće znanje vokabulara ili vidjeli koje se riječi frekventnije koriste jedna uz drugu. Lektorica A navodi kako je frekventnosti riječi vrlo važna, posebice na nižim stupnjevima učenja hrvatskog jezika, jer može lektoru omogućiti uvid u vokabular koji će se prije predstaviti na nastavi i koji će polaznici prije učiti. Primjerice, ako polaznici na nastavi hrvatskog jezika uče leksičko gnijezdo glagola "čitati", lektor može pomoću korpusa izraditi čestotne nizove za najfrekventnije prefikse koji se pojavljuju uz glagol "čitati" u hrvatskom uporabnom jeziku. Na slici 116 se nalazi prikaz čestotnog niza za prefigirane glagole nastale od glagola "čitati". Na temelju ove tablice studenti će dobiti uvid u podatke o frekvenciji za pojedini prefigirani glagol, proširit će svoj vokabular i znanje jezika. Na ovom primjeru lektor s polaznicima može obraditi i glagolski vid kako bi polaznici uvidjeli razliku između svršenih i nesvršenih oblika glagola "čitati". Nakon toga lektor može pripremiti vježbu s prazninama na temelju konkordancija u kojoj polaznici trebaju popuniti praznine s odgovarajućim prefigiranim glagolom koji je nastao dodavanjem prefiksa glagolu "čitati". Nakon odrađene vježbe lektor može s polaznicima usmeno odrediti glagolski vid. (Slika 117)

	<u>lemma</u>	<u>Freq</u>	
P N	čitati	64,841	
P N	pročitati	58,869	
P N	iščitati	7,150	
P N	očitati	2,074	
P N	učitati	1,502	
P N	isčitati	1,120	
P N	spočitati	137	
P N	odčitati	96	

Slika 116 Prikaz čestotnog niza za leksičko gnijezdo "čitati" u hrWaC korpusu.

Na temelju čestotnog popisa upotrijebite odgovarajući oblik glagola "čitati".

1. Volim more, cvijeće, životinje, družiti se s prijateljima, _____ dobre knjige, slušati glazbu, vesele i nasmijane ljude.
2. Puno toga se o osobi da _____ iz njenog prvog kontakta s djetetom.
3. Ne propustite _____ i naše ostale članke s mnogo korisnih informacija o njezi, prehrani i zdravlju mačaka.
4. Povijesni razvoj Velog Lošinja najbolje se može _____ iz njegovih crkvi.
5. Otok Hvar još je uvijek mjesto na kojemu se mogu _____ vrijeme i prostor.
6. QR kodove može _____ svaki mobitel s fotoaparatom i pristupom internetu koji ima instaliranu aplikaciju za čitanje QR kodova.
7. Koliko često imate priliku _____ knjigu koja je istodobno važna, zabavna, praktična i mudra?
8. Nakon jednostavne instalacije sve što treba je otvoriti aplikaciju, _____ fotografiju, podesiti dva parametra i prepustiti programu da obavi svoje.
9. Neki će McLarenovom dizajnu _____ nedostatak privlačnosti kakva obično krasi ferrarijeve modele.

Slika 117 Primjer vježbe za provjeru znanja usvojenog gradiva leksičkog gnijezda "čitati" koji se temelji na konkordancijskim nizovima iz hrWaC korpusa.

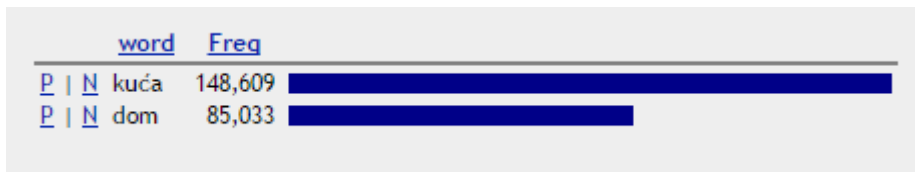
Ako se dodatno želi proučiti kontekst uporabe leksičkog gnijezda "čitati", tada lektor može pripremiti KWIC pregled sadržaja korpusa za željene prefigirane glagole kako bi polaznici dobili uvid u njihovu uporabu u određenom kontekstu. Dio rezultata pretrage je vidljiv na slici 118.

... i na talijanskom jeziku bude tako dobro mogla	čitati	... , a kojega inače uči, pozvali bi je u posjet u Anconu. I
lene reference (izvori) gdje studenti mogu više	pročitati	i naučiti ili gdje mogu temeljitije uspoređivati različiti
ni - svi Dodite u knjižnici čitajte i vi I ne morate	čitati	samo enciklopedije. Čitajte časopise, knjige iz lijepe I
☞ Zdravko Tomac je poručio da tu knjigu treba	čitati	u školama, jer kako je Vukovar simbol stradanja u Dom
ecifičnostima svakog pojedinog djeteta. Nastavi	čitati	☞ Astra Mobile POS je aplikacija namjenjena svim posl
zračnog prijevoznika easyJet nedavno su mogli	pročitati	članak o Zagrebu koji je izašao u putnom časopisu eas
oj " Špice " kako bi svi koji " Špicu " nisu uspjeli	pročitati	u vlastitim klubovima mogli vidjeti što donosi novi bro
ene web stranice, na kojima ćete od sada moći	čitati	najnovije i redovito ažurirane vijesti i aktivnosti Udrug
iz Dubrovnika, kakve su dojmove stekli možete	pročitati	iz pisma koje nam je danas stiglo na našu adresu. ☞ Ni
a XVI. kako bi vjernici tijekom te godine trebali	pročitati	Katekizam Katoličke crkve da bi upoznali i ojačali svoj
head of the River britanskih sveučilišta možete	pročitati	na stranicama SVKZ-a. ☞ Sutra se u prostorijama VK Za
za akademsku godinu 2013. / 2014. koju možete	pročitati	ovdje. Natječaj za smještaj u domove biti će objavljer
aj posljednji jest freeware, te se može izravno	učitati	s adrese: http://www6.zdnet.com/cgi-bin/teaxis/swlrib
jeli nabaviti tiskano izdanje časopisa moći će ga	pročitati	na web stranicama Veslačkog saveza Zagreba svakog m
ivremenim i povremenim poslovima, kako se da	iščitati	iz teza objavljenih na mrežnim stranicama ministarstv
IBI arhivu možete bez ikakvih pravnih prepreka	učitati	verziju rada prije recenzije. Izdavači u posljednje vrij
u na zavidnom nivou. REPORT možete u cijelosti	pročitati	ovdje. ☞ 18.06.2006 3. SVERA BIKE FIGHT ☞ U Puli će se
gije â svi vlasnici smartphoneova i tableta mogu	očitati	QR kodove kojima su one označene i dobiti više inform
pitanja. Kada bi i drugi WWW poslužitelji mogli	čitati	i koristiti " tuđe " kolačiće, dakle one koje oni nisu kre
oblemom, nabavila literaturu s Amzona, počela	čitati	o djeci alkoholičara.... I odjednom zastoj. Ne mogu da
u, preporuka su ovoj knjizi koju bi bilo vrijedno	pročitati	. ☞ 12. travnja 2012. ☞ U našoj školi 11. travnja 2012. c
u, preporuka su ovoj knjizi koju bi bilo vrijedno	pročitati	. ☞ 12. travnja 2012. ☞ U našoj školi 11. travnja 2012. c
ano ' srce, ljubav, ELFS ', pa slijepe osobe mogu	pročitati	poruku. Nama ' videćima ' je Brailleovo pismo nepozna
enjem i školom ronjenja, a više detalja možete	pročitati	na njegovoj stranici www.dubrovnikdiving.com . ☞ Zdra
retio rano razdoblje svoje karijere, što se može	iščitati	u većini radova kao dodatna kvaliteta i prepoznatljiv s
nici koji su ujedno i slavitelji euharistije, mogu	čitati	čitanja, ali ovaštenje koje neki od njih imaju nije tek
m krizom našeg političkog sustava. Ovi se mogu	pročitati	kao popularizirana verzija deleuzeovske politike: naro
nam je naš član Rankus. Cijeli report može se	poročitati	i pogledati ovdje. ☞ 14.09.2006 HAPPY 3. BIRTHDAY WM
norski (15.04.2013., 16:20:12) ☞ Nemam vremena	čitati	pizdarije od ovog orjunaškog smrada... čim ulovim mal
iz današnjeg javnog života, pa se dnevnik može	čitati	i kao svojevrzni pristrani leksikon hrvatskog kulturnog
one koji nisu sudjelovali u projektu, a željeli bi	čitati	- Požurite se u školsku knjižnicu jer vas knjige iz ruks
knjižnice. ☞ Mali podsjetnik za one koji nisu stigli	pročitati	sve knjige i za one koji nisu sudjelovali u projektu, a ž
stvarnog " umora. Uz to u novom broju možete	pročitati	: Hangari raspodijeljeni na " temeljnih 5 ", Sveprisutni
anizira radionicu na temu Kako napisati te kako	čitati	scenarij? koja će se održati od 02. do 06. travnja 2012.
odomjer zamuljen te ga zbog toga nije moguće	očitati	ili je vodomjerno staklo uslijed kondenzacije orošeno,
ad sve djece i odgojitelja po skupinama možete	pročitati	na ulaznim vratima centralnog objekta u Pucekoviće

Slika 118 KWIC prikaz leksičkog gnijezda glagola "čitati".

Funkcijom frekventnosti može se poučavati i uporaba sinonima u hrvatskom jeziku. Na primjer, ako lektor želi podučiti polaznike koje su bliskoznačnice učestalije u uporabnom jeziku na temelju čestotnih popisa može dobiti željenu informaciju. Na slici 119 prikazana je frekvencija uporabe bliskoznačnica "kuća - dom". Dodatno, na temelju KWIC pregleda podataka lektor može podučiti polaznike u kojih situacijama će koristiti riječ "kuća", a kojima će koristiti "dom", odnosno kada se značenje dviju riječi djelomično preklapa, a kada ih se može koristiti kao istoznačnice. Na slici 120 je KWIC prikaz iz kojeg polaznici mogu iščitati značenje riječi "kuća", a na slici 121 je KWIC prikaz za riječ "dom". Na temelju dvije liste polaznici mogu putem okolnog sadržaja shvatiti uporabni kontekst bliskoznačnica "kuća – dom". Na slici 120 prikazani su primjeri uporabe bliskoznačnice "kuća" gdje lektori mogu polaznicima objasniti

kako se s obzirom na kontekst riječi "kuća" može protumačiti kao istoznačnica s riječi "dom". Primjerice "obiteljska kuća", "lovačka kuća", "župna kuća" može biti zamijenjena s riječi "dom", a da pritom ne gubi svoje značenje: "obiteljski dom", "lovački dom", "župni dom", dok primjerice "galerija kuća", "izdavačka kuća", "kartična kuća", "robna kuća" nisu istoznačnice i ne mogu se zamijeniti s riječi "dom" u prikazanom kontekstu. Na slici 121 nalaze se primjeri uporabe bliskoznačnice "dom" u hrWaC korpusu gdje lektori mogu polaznicima pojasniti obrnutu situaciju, gdje se "dom" može zamijeniti s "kuća", a da pojam ne gubi svoje značenje. Na primjer "topli dom", "njen dom", "Vaš dom", "odvjetnički dom", su istoznačnice zbog toga što se umjesto riječi "dom" može koristiti riječ, "kuća" dok kod primjera kao što su "društveni dom", "dom kulture", studentski dom", "zastupnički dom" nije moguće zamijeniti riječ "dom" s "kuća" u zadanom kontekstu te je u tim primjerima vidljivo kako "dom" nije istoznačnica s riječi "kuća".

	<u>word</u>	<u>Freq</u>	
P N	kuća	148,609	<div style="width: 100%;"></div>
P N	dom	85,033	<div style="width: 57%;"></div>

Slika 119 Prikaz frekvencije uporabe bliskoznačnica "kuća-dom"

iti? Ili možda nemate? Naš tim će Vas provesti kroz galeriju **kuća** i zemljišta. Na Vama je samo da odaberete najprikladniju nekretnost za posao re-branding jedne od najpoznatijih izdavačkih **kuća** na ovim prostorima. Još rjeđe kad uzmemo u obzir činjenicu da u Novim Selima otprilike je bila podignuta jednokatna crkvena **kuća** pokraj državne ceste, nasuprot crkve. U njoj su poslije Drugoga svjetskog rata učenja, zabave i čuda ♣ Planet Zoe djeluje kao izdavačka **kuća** i edukacijski centar. Specijalizirali smo se za razvojnu stručnu literaturu i prateće materijale. Kako su župu posluživali župnici iz drugih župa, **kuća** je redovito bila prazna i izložena propadanju. Godine 2004. župna kuća u Novim Selima djeluje kao izdavačka **kuća** i edukacijski centar. Specijalizirali smo se za razvojnu stručnu literaturu i prateće materijale kao medija za igru svjetlom (prirodno i umjetno) **kuća** je postala svojevrsni billboard za poslovnu prezentaciju investitora i također je u Novom Petruševcu izgrađeno dvadesetak novih **kuća** koje se polako useljavaju sa novim članovima župe. ♣ U studenim mjesecima cijelu... »više ♣ Prodaje se vrhunski adaptirana kamena **kuća** sa dvorom na otoku Prviću, mjesto Prvić Luka. Kuća se nalazi sanjivom koga slučajno izostavili. Uplate stižu od lokalnih hotelskih **kuća**, javnih i privatnih tvrtki i nekih natječajnih sredstava. U prosincu 2015. s unutrašnje strane kuće. Da budem iskren, prvo ljevo je **kuća** imala malo miris po ovcama u najtoplijem dijelu godine. Kasnije je u Zagrebu. Zidovi kuće su drveni (tradicionalna drvena turopoljska **kuća**) pa smo napravili laganu podkonstrukciju u koju smo ubacivali vijetnamski ovi od prizemlja u kojem je... »više ♣ Prodaje se obiteljska **kuća** u prvom redu do mora u blizini Šibenika. Kuća je građena kvalitetno i modernom tehnologijom. ♣ Pošaljite link ♣ Informirajući se o gradnji pasivnih **kuća** činite značajan iskorak za ekologiju, energetiku, financije, zdravlje i sigurnost. ♣ Igra građenja: " Lovačka **kuća** " zajedno sa prijateljima ostalih skupina, Marko i Josip bili su prvo, kobasice i ko zna što još. Sunce je palo iza zaprašenih **kuća** (zato jer je Put Nina raskopan) i kad je došlo puno hladno bilo je u Zagrebu. U prostoru suterena... »više ♣ Renovirana obiteljska **kuća** s tri stana (izgrađena 1900. g.) u blizini starog dijela grada. U vrijeme izgradnje dokumenti su poslani na Institut u Darmstadt. Jedino ta **kuća** u Mađarskoj je stekla kvalifikacije po kriterijima pasivne kuće. ♣ U Zagrebu a možebitne nedostatke koje treba popraviti. Nakon što je **kuća** bila završena, određeni kontrolni dokumenti su poslani na Institut u Zagrebu. Kuće nije promijenio još od davne 1969. godine. Izdavačka **kuća** Znanje odgovorna je za brojna izdanja na kojima su odrasle razne stvari i sada neće promijeniti, da izlaza nema. ♣ Tko smo? ♣ Sigurna **kuća** Istra je organizacija koja pruža pomoć i podršku ženama žrtvama rata i ratno je razraditi s usporedbom o izgradnji kuće. Ukoliko je **kuća** građevina nastala mukotrpnim radom, Stari zavjet bi onda bio pravo slavlje u ' vlastitom aranžmanu ' pripremili smo i izbor **kuća** u Istri pogodnih za doček Nove Godine. Mi smo prikupili najbolje i najslavnije i dva najveća i najreprezentativnija objekta; Robna **kuća** Đurđevac i robni centar Tržnica Đurđevac. ♣ Osim razgranate mreže i kstovima, odobrenim od strane autora i njihovih izdavačkih **kuća** po čemu je ovaj album također poseban. ♣ Članovi Kristine se rade i um molitve, hram Duha Svetoga, korablja spasenja, istinska **kuća** Božja po prebivanju Duha Svetoga u njoj. Osim što je nedvojbeno nije bilo potrebe da se u Novim Selima gradi druga župna **kuća**. Osim toga, u Novim Selima otprilike je bila podignuta jednokatna kuća inu predviđena dodjela materijala za 200 obitelji, odnosno **kuća**. Na sjednici je oformljeno povjerenstvo za oživljavanje sela i se grobnim spomenicima. ♣ Župna kuća ♣ Budući da je župna **kuća** bila u Borovcima gdje je župnik stalno stanovao, nije bilo potrebno standardno prodaju kao građevinsko drvo po pilanama. Većina **kuća** od slame u svijetu se gradi od mekog drveta (jela, bor) tako da rade i ova ♣ U autorskom opusu arhitekta Idisa Turata Nest Cave **kuća** u Opatiji predstavlja logičan iskorak kojim kolega nastavlja niz izdavačkih i udijski uradak Carnival Is Forever koji je objavila izdavačka **kuća** Nuclear Blast. Kao support će im se pridružiti odlični hrvatski beba i obavlja online plaćanje i autorizacijskih centara kartičnih **kuća** obavlja se korištenjem virtualne privatne mreže (VPN) koja je piše se i ti u Info centar za mlade Zagreb ♣ Prodaje se kamena **kuća** na otoku Prviću. Kuća je udaljena nekoliko metara od mora. U prirodi ispita. Pearson je renomirana međunarodna multimedijaska **kuća** koja se bavi obrazovanjem, izdavaštvom i poslovnim informiranje

Slika 120 KWIC prikaz bliskoznačnice "kuća"

irana dostava, Vaš će paket biti dostavljen izravno u Vaš **dom**. Ukoliko želite osobno preuzeti paket, dovoljno je da zatražite Pi ak balona u obliku srca s porukom: "Jedan svijet, jedan **dom**, jedno srce". **☞** Javnozdravstvena akcija trajala je puna tri sata t ot visi o koncu, spašava ih careva sestra koja ih odvodi u **dom** za kraljevsku siročad. Nasljednica carstva, princeza Selena mora : nadzor nad zakonitošću rada UNS-a obavlja i Zastupnički **dom** Hrvatskog državnog sabora preko svojeg Odbora za unutarnju poli rada Ureda za nacionalnu sigurnost obavlja zastupnički **dom** Hrvatskog državnog sabora putem Odbora za unutarnju politiku i r no više odgovara prirodi mačaka. **☞** Dolazak mačića u vaš **dom** Promjena doma izuzetno je stresna za mačića. Olakšajte mu prije roblem. **☞** Središte teritorija domaće mačke bit će njen **dom**. Vaša mačka koristi mirise, zvukove, grebe i na druge načine obilj ajte ishranu kroz tri do četiri dana. **☞** Po dolasku u novi **dom**, mačić može imati želučanih problema ili proljev tek je napustio galeriji... **☞** ISTRAKON 2012 23.3. - 25. 3. Pazin, Spomen **dom** **☞** 20.03.2012. **☞** Udruga za održivo življenje 5 R **☞** Među prodajno-i iravlje i stil života. Postavite Zepter Edel Wasser u svoj **dom** i uživajte u nepresušnom izvoru čiste izvorske vode, svaki dan. **☞** evnim satima sve ostale grupe građana. **☞** U SC Sokolski **dom** postoje kancelarijski prostori koje će koristiti razni klubovi i savezi godine smo na prostoru ispred gradskog kazališta« Zorin **dom** »u terminu od 08.30 do 11 sati obilježili ovogodišnji Svjetski dan si čaj na Lazcu **☞** u 12 h nastavak pohoda i povratak u Mali **dom** Sušak na Platku **☞** Ukupno vrijeme planinarskog pohoda oko 6 h. **☞** za Velikom Jabukom, no voli li New York više nego svoj **dom**? **☞** Upišite se u bazu podatka Whiskasa ili promijenite svoje podat resvete Trojice. **☞** Studentima 100 milijuna kuna - gotov **dom** sa 615 kreveta u impresivnoj zgradi **☞** Central European University dana. SLIKE U GALERIJI. **☞** 15.1 PAPUK **☞** Autor Boki **☞** Pl. **dom** Petrov vrh Vrani kamen Crni vrh pa nazad **☞** Kao što vidite neki Ye ju mogle odnijeti svojim ukućanima i njima ukrasiti svoj **dom** za nadolazeći blagdan Uskrsa. **☞** Radionica je održana u sklopu Hai om, ispod bodovnog praga, moraju se javiti u studentski **dom** " Bruno Bušić " u sobu 101, najkasnije do... **☞** Na 34. sjednici za pr s terena i svojim stručnim studijama u knjizi« Pravo na **dom** »uokvirili bolnu tematiku prognanika u Domovinskom ratu. Kako je 10.2012. godine ostvarili pravo na smještaj u studentski **dom**, ispod bodovnog praga, moraju se javiti u studentski dom " Bruno rića Cvjetnom trgu. **☞** Pod nazivom " Jedan svijet, jedan **dom**, jedno srce ", u organizaciji Hrvatskog kardiološkog društva i Grad n Svjetskog dana srca ove godine je Jedan svijet, jedan **dom**, jedno srce. Postavljena su četiri cilja koja se mogu ostvariti u sv imbeni prostor od kojeg ćemo napraviti Vaš udobni topli **dom** u kojem ćete se osjećati savršeno ugodno, a isto tako Vaš poslovni **☞** Da i Hrvat ima pravo na slobodu, **☞** Htjedoh oslobodit **dom** od tiranina, **☞** Što još teži udes mome snuje rodu. **☞** Ali, zar se zat uševljena rekla: Zar ne bi bio bolje pozvati Ljubav? Naš **dom** bi potom bio ispunjen Ljubavlju Poslušavši savjet njihove kćeri, m orirajući pritom zahtjev potrošača da se napusti njegov **dom** ili da ga se više ne posjećuje, osim u slučaju i u mjeri u kojoj je t ljelovanja obrta priznanja su dobili i obrti: Trgovina " Za **dom** " Trg kralja Tomislava 4, Varaždin, koju sada vodi Ivanka Slunjski i l :la što ih bijaše počinio, živjet će i neće umrijeti. 28 Ali **dom** Izraelov kaže: " Put Gospodnji nije pravedan " Putovi moji da nisu j ovoidom Majčina dana, obiteljski igrokaz " Samo je jedan **dom** ... " te splet plesova " Slavonijo dok ti ime traje.. ". Koncert u mje 1. do 1942. godine za " dopolavoro " - radnički društveni **dom** istoimene lijevaonice. Projekt ovih zgrada u međuratnom razdoblj i kakva je wellness ponuda u Hrvatskoj i nauči kako svoj **dom** pretvoriti u wellness oazu **☞** Crkva je bila napunjena vjerničkim p km. **☞** u središtu Mirkoplja: ambulanta, ljekarna, pošta, **dom** kulture, škola, crkva **☞** Prirodne ljepote: **☞** strogi rezervat prirode i dizajna potpuno besplatno savjetovati će Vas kako svoj **dom** urediti prema Vašim željama i učiniti ga ljepšim i ugodnijim za živ i dizajna potpuno besplatno savjetovati će Vas kako svoj **dom** urediti prema Vašim željama i učiniti ga ljepšim i ugodnijim za živ jubazni domaćin bio je kao i dotada Hrvatski odvjatnički **dom**. **☞** Okončan je IX natječaj za dodjelu stipendija studentima dodip zora iRobot-a koji Scooba-i omogućuje prilagodbu na Vaš **dom** te povećanje performanse čišćenja. Zahvaljujući iAdapt tehnologi

Slika 121 KWIC prikaz bliskoznačnice "dom"

Čestotni nizovi mogu biti od koristi lektoru kada priprema nastavnu jedinicu za polaznike gdje primjerice uče glagole "jesti" i "piti". Na temelju izrade čestotnog niza lektor može dobiti uvid u najfrekventnije imenice koje se pojavljuju uz navedene glagole te dati prednost učenju frekventnijeg vokabulara u odnosu na manje frekventan koji će se obraditi kasnije tijekom nastave. U tablici 13 moguće je vidjeti primjere prvih 10 najfrekventnijih imenica koje se pojavljuju uz glagol "jesti" i "piti".

Tablica 13 Prikaz najfrekventnijih imenica koje se pojavljuju uz glagole "jesti" i "piti"

Najfrekventnije imenice uz glagole jesti/piti			
gl. jesti	frekvencija	gl. piti	frekvencija
meso	904	kava	4,102
hrana	818	voda	3,699
riba	497	alkohol	1,732
kruh	476	čaj	1,065
voće	421	tablete	1,065
naranča	280	mlijeko	685
sladoled	245	sok	564
svinjetina	223	pivo	518
čokolada	210	lijek	497
životinja	205	antibiotik	472

11.2.5. Uporaba korpusa za pronalaženje primjera pravopisnih pravila - veliko i malo slovo

Korpus može biti od koristi lektorima kada polaznike poučavaju pravopisnim pravilima pisanja velikog i malog slova u hrvatskom jeziku jer im nudi velik broj primjera koje mogu dobiti izradom konkordancijskih nizova te analizom KWIC prikaza u korpusu. Jedan od korisnih atributa za pronalaženje pojava koje se pišu velikim i malim slovom su **lc** i **lemma_lc** (njihovo korištenje je detaljno opisano u potpoglavlju 5.1.1.1.1. CQL upit). Atribut **lc** koristi se kada se žele pronaći pojava koje se pojavljuju pisane malim slovom, tiskanim slovom ili pojava koje započinju velikim slovom, dok se **lemma_lc** koristi za pretraživanje lema koje su pisane malim slovom, tiskanim slovom ili koje započinju velikim slovom. Vrlo je važno da se polaznike koji uče hrvatski kao drugi jezik poduči pravilnom pisanju, posebice polaznike germanskog i azijskog porijekla koji sve imenice pišu velikim slovom, što u hrvatskom jeziku nije pravilo.

Jedan primjer korištenja atributa **lc** može se vidjeti u slučaju pridjeva "osnovni" koji se može pisati velikim ili malim slovom, no, kada se pojavljuje kao dio naziva škole, mora se prema pravopisnim pravilima pisati velikim slovom. CQL upit glasi: `[lc="osnovn.*" & tag="A.*"] [lc="škol.*"]` Na slici 122 vidljiv je dio rezultata pretrage prema atributu **lc** gdje se iz okolnog konteksta može iščitati u kojem slučaju se pridjev "osnovni" piše velikim slovom (dakle, očito se radi o dijelu naziva), a u kojem slučaju malim slovom.

.00 h organizira 1. biciklističko natjecanje	osnovnih škola	grada Zaprešića u vožnji biciklom kroz pre
... i namjenjena je prije svega curama po	osnovnim školama	. Probajte zainteresirat neke nove cure zi
je namijenjena djeci od 1. do 4. razreda	osnovne škole	. U igraonici djeca provode vrijeme pišući
e na poziv Ureda donirao i već je stigla u	Osnovnu školu	podjednaka količina vode. ☞ Zagrebački ho
e već iste, 1845. godine bila je to Ženska	osnovna škola	. Veliki interes za školovanje kod sestara r
ljima u suradnji sa Zdravim gradom Poreč	Osnovna škola	Poreč provodi program Afirmacija uspješno
od navršene 4. godine života do polaska u	osnovnu školu	. Igraonicu vodi Vanja Blažek, odgojiteljica
od navršene 4. godine života do polaska u	osnovnu školu	. Igraonica upoznaje djecu s elementima i
od navršene 4. godine života do polaska u	osnovnu školu	. Igraonicu vodi Dalia Jurenc, odgojiteljic
djeca od navršene 3. godine do polaska u	osnovnu školu	. ☞ Program se temelji na suvremenim spo
djeca od navršene 3. godine do polaska u	osnovnu školu	. ☞ Program se temelji na suvremenim spo
a su pravila ovogodišnjih natjecanja ekipa	osnovnih škola	naše županije. Učenice će prvi krug natje
miranju za minicije, učenike nižih razreda	osnovnih škola	potpuna su zagrebačka i hrvatska posebnc
radnom dijelu pohoda biskup je boravio u	osnovnoj školi	, gdje se susreo s učenicima i djelatnicima
jerak... ☞ U sklopu proslave Dana škole u	Osnovnoj školi	Mato Lovrak predstavljena je knjiga Naših
đa. ☞ Zato je važno da djeca od, ne samo	osnovne škole	, nego i od vrtića, dobivaju ta osnovna zna
u Lekenik. Radovi su to djece koja polaze	osnovnu školu	, grafički su riješeni bez prevelike interve
a kuna. ☞ U sportskoj dvorani lepoglavske	osnovne škole	, u srijedu, 29. svibnja održana je svečana
a Lokrumu. Bilo je prelijepo vidjeti djecu	osnovnih škola	kao i djecu sa posebnim potrebama koji su
rešimirom Roginom. Od listopada 1990., u	osnovnoj školi	u Dugavama počinje školski vjeronauk za t
2013. ☞ Unikom već godinama surađuje s	osnovnim školama	između ostaloga i tako što organizira eduk
nji s Udruhom " Ozana ". ☞ Godine 2001.	Osnovna škola	Voltino uključila se u projekt Eko škola te
prašinu i u protueksplozivnoj izvedbi ☞ U	osnovnoj školi	Novigrad, od 4. do 6. studenog 2011., održ
i s Turističkom zajednicom, Komunalcem i	Osnovnom školom	Vela Luka. Djeluje edukativno preko lokal
ri. Na upražnjeno mjesto tiflopedagoga u	osnovnoj školi	Plokite primljena je gđa Marija Španjić, ui
a gimnazija s pravom javnosti iz Zagreba,	Osnovna škola	Vijenac iz Osijeka te Srednja škola Zlatar.
obratio učenicima 7. i 8. razreda porečkih	osnovnih škola	te roditeljima i stručnjacima u prostorima
ite za što uspješniji polazak u prvi razred	osnovne škole	. ☞ Program predškole i ove godine bit će
manifestacija Cvjetni korzo. Dok su djeca	osnovnih škola	na svoj način oslikavala uskršne pisanice, i
ža volontera u SMŽ ". Učenici i nastavnici	osnovnih škola	Dragutin Tadijanović iz Petrinje, Katarine
ici Zadarske privatne gimnazije i Privatne	osnovne škole	Nova poklonili su gradu Zadru nešto zaista
sam učenika od drugog do šestog razreda	osnovne škole	, podijeljenih u dvije starosne grupe; mla
ni rezultati naših članova ☞ 26.03.2010. ☞	Osnovne škole	- LOGO Evo prijevremenih neslužbenih re:
. Teoretska nastava održavana je u zgradi	Osnovne škole	. ☞ Industrijska kamenoklesarska škola ☞ S
la Petar Zrinski, male gimnastičarke iz II.	Osnovne škole	Vrbovec te djeca vrbovečkih dječjih vrtića
organizaciju tribine o katalogu znanja za	osnovnu školu	, koji je od strane Ministarstva tada aktua

Slika 122 Prikaz rezultata za poučavanje pravilnog pisanja pridjeva "osnovni".

Sljedeći primjer prikazuje rezultate pretrage za lokalitet "Glava šećera", gdje je "Glava" vlastita imenica i piše se velikim slovom. Na slici 123 nalaze se konkordancijski nizovi iz čijeg okolnog sadržaja je vidljivo u kojem kontekstu se "Glava šećera" odnosi na vlastite imenice, a u kojem kontekstu se koristi kao opća imenica i piše malim slovom. Primjerice, malim slovom se piše ukoliko se odnosi na količinu šećera ili plod korjenastog povrća šećerne repe, dok se velikim početnim slovom piše kada se odnosi na naziv brda.

seljaci beru posljednji kukuruz i vade posljednje	glave šećerne	repe , a drugi oru za jesensku sjetvu . Uostalom
formirala kanjon čudesne ljepote . Brda u obliku	glave šećera	stvorena erozijom stoljećima su nadahnjivala pjesni
tu naspram jeftine i kičerajske atmosfere priča .	Glava šećera	ili svinjska glava Knjigu otvara pripovetka ' Bare
stavnik Milovan Glišić sa pričama ' Prva brazda ' i	Glava šećera	' koje su dozlogrdjavale generacijama školaraca .
o loga i bojom i izgledom predstavlja brdo zvano	Glava šećera	(Pão de Açúcar) , prirodno obilježje grada domaćin
mpertura 25 c. Laganim hodom , brz žurbe , do	Glave šećera	dolazimo za 35 minuta . Tu je početak MPP 2 za Juž
be MPP 1 i 2 čine tzv . osmicu Samarskih stijena .	Glava šećera	. Od Glave šećera put nastavljamo prema Dvorcu ,
vz . osmicu Samarskih stijena . Glava šećera . Od	Glave šećera	put nastavljamo prema Dvorcu , usput nakratko se
ana , Ipanema i Leblon , 396 metara visoko brdo	Glava šećera	u samom središtu grada , kip Isusa visok 30 metara
put Brazila , ali ne da se vidi nekakav karneval ili	glava šećera	, nego da ostavimo srce na terenu , jer ovo je zadnj
. 2. Rio de Janeiro brazilski biser . Copacabana ,	Glava šećera	, Krist Otkupitelj i Ipanema samo su neke od nezaob
relaciju hotel bazen hotel . Posjetili su čuvenu "	Glavu šećera	" i još čuveniji spomenik Isusu Kristitelju na brdu
glajner takoreći ... Rat na Kosovu od prerađivača	glava šećerne	repe prozvan kampanjom veselo je proveo u 175. p
a Ratkov vrh , Tefkov klanac , Biskupova glavica ,	Glava šećera	. Atraktivan je bio prijelaz s Bijelih na Samarske
cijente koji također dolaze s bocom vode , ali i s	glavom šećera	. U arapskom se svijetu šećer prodaje u komadu ,
om se svijetu šećer prodaje u komadu , koji zovu	glava šećera	. Kupci ga poslije lome prema potrebi . Ljude vara
lamijenjena je Fertina P. Za sprječavanje truleži	glave šećerne	repe primijeniti Fertinu B u količini 50 l / ha ,
ih stijena koje strše iz mora i grada između njih .	Glava šećera	na 396 metara i Corcovado s Isusom Kristom na 710
e . Na povratku do Ratkova skloništa proći ćemo i	Glavu šećera	. (Preuzeto iz vodiča A. Čaplara) Pristovški Storžič
ilazi se i stometerska katedrala u obliku stošca ,	Glava šećera	' i Corcovado s Isusom iskupiteljem koji raširenim
zemlje kombajn treba pravilno obrezivati lišće i	glave šećerne	repe Prerada šećerne repe Tehnološki postupak prot
e , naime , stalno preprodavalo i za nj , kao za «	glavu šećera	» , novi su vlasnici iznova plaćali porez na kupoprod
na . Napuštamo Veliki kanjon put nastavljamo do	Glave šećera	i dalje u 14 h 30 minuta dolazimo do Ratkova skloni
šećerane (od šećerne trske) i to u blizini brda	Glave šećera	. Hrpe šećera su izgledom bile slične pa je po tome
plažama koje su opet omeđene neboderima . Do	Glave šećera	dolazi se sa dvije žičare . Prva ide od podnožja
ožja do Urca brda na visini od 220 m , a druga do	Glave šećera	(Pao de Acucar) na visini od 396 metara . Pogled
International) nalazi na otoku Governador . Na	Glavi šećera	zateći ćete i male majmunčiče , koje je navodno pr
zak Rio de Janeira iz zraka polijeće s brda pored	Glave šećera	(brdo Urca) s male okrugle heliodrom staze na obr
osim što snižava urod i digestiju , povećava udio	glave šećerne	repe a time i udio nečistoće kod predaje u tvornicu
srcu 12 milijunskog grada . Ispred mene marina i	Glava šećera	zaklanjaju puni pogled na Gunabara zaljev . Praia
ska staza za trčanje uz liticu I granitni blokovi uz	Glavu šećera	za slobodno penjanje . Vidim favele Ožiljci , usječe
avili auto na 13. kilometru i za pola sata stigli do	Glave šećera	i početka MPP-a za južnu skupinu , koja je nedaleko
njihovi sluge prinosili oderana ovna s rogovima ,	glavu šećera	, dvanaest kruhova i dvanaest sapuna . Gvardijani
od dodavanja stočne repe , uljane repice , lišća i	glava šećerne	repe , stočnoga kelja , ali i nekih drugih standardnih
ježju grada , planini Pão de Açúcar - u prijevodu	Glava šećera	čiji izgled asociira na svojevretni oblik lijevanja
re . Jednom kada se počnete penjati prema vrhu	Glave šećera	ovaj prizor neodoljivo će vas podsjetiti na scene
r ili kako kažu Englezi Sugar Loaf - vekna , manje	glava šećera	(kako je prevedeno kod nas - čija je to bila pripovij
n doručka odlazak na cjelodnevni razgled grada .	Glava šećera	Ascension al Pan de Azucar (Sugar Loaf) , vožnja
prikazuju Rio uvijek prikažu panoramu zaljeva ,	Glavu šećera	s Isusovim kipom , ali nikad šumu favelasa i hrpu
treba malo soli u glavi ali tebi treba glava , bar	glava šećera	ako ne nađeš nešto bolje Hitler se jednostavno vodi
anku zaključujete kako je u Maroku zarađivao na	glavama šećera	, a u nas na prodanoj vodi , no taj novac je otišao
drugu stranu za oko dva sata doći do križanja kod	Glave šećera	odakle za pola sata možemo doći do skupine stijena

Slika 123 Prikaz rezultata za poučavanje pravilnog pisanja vlastitih i općih imenica na primjeru "Glava šećera".

U hrvatskom jeziku postoje imenice koje ovisno o kontekstu u kojem se koriste mogu označavati osobna imena, vrstu voća, naziv biljke i sl. Primjerice imenice "višnja", "dunja", "jagoda", "ivančica", "ruža", "nada" mogu biti osobna imena i u tom slučaju će se pisati velikim slovom: "Višnja", "Dunja", "Jagoda", "Ivančica", "Ruža", "Nada". Pretragom korpusa po atributu lc moguće je vidjeti okolni kontekst pomoću kojeg će polaznici shvatiti u kojim slučajevima će riječi pisati velikim slovom, a u kojem malim slovom. Na slici 124 može se vidjeti prikaz rezultata iz korpusa za imenicu "nada" iz kojeg je vidljiv kontekst u kojem se "Nada" koristi kao osobno ime te se piše velikim početnim slovom, dok se na slici 125 nalaze primjeri u kojim se

"nada" odnosi na psihičko stanje u kojem se očekuje da bi se što moglo dogoditi, da bi se želja mogla ispuniti, očekivanje budućeg dobra te se piše malim početnim slovom. Na slici 126 su prikazani rezultati pretrage za imenicu "višnja", gdje je vidljivo da se imenica "višnja" piše malim slovom ako je riječ o voćki iz porodice ruža ili plodu voćke, a ako je riječ o osobnom imenu ili vlastitoj imenici tada će se pisati velikim početnim slovom.

hiljadu dinara . Telefon ponovno zvoni . **Nada** gasi televizor , resignirano , ali ne ustaje i ne
a ... TONI : Ne spominji 30. Ulaze Rina i **Nada** . Rina iznenađeno zastane vidjevši Tonija . **Nada**
ina iznenađeno zastane vidjevši Tonija . **Nada** oprezno prilazi krevetu , kao u nekom transu , i
e biti u redu ako ... ako se Nora izvuče . **Nada** ukipljeno stoji pored kreveta promatrajući Noru i
veta promatrajući Noru i ne dotičući je . **NADA** : Norice ... Ulazi liječnik . Prilazi Nori i provjerava
iva . Postaje sve jači i jači . Rina plače . **NADA** : To je naša beba Čujete li ? Franko zagrti Rinu
poljubi Noru . Nora spava . Rina odlazi . **Nada** sjedi uz Norin krevet i drži je za ruku . 32. Rina
jad . Moram pričuvati nećakinju . RINA : **Nada** . Rina odlazi . Dr. Lukas raznježeno gleda u njezin
istim kolicima preko pozornice vraća se **Nada** , koju je to dijete potpuno preobrazilo . Zatim ih
a ovo filmsko druženje udruge Spajalica **Nada** je filmski uradak Princ Perzije : Pijesak vremena
.Ivanka Ledenko , predsjednica udruge - **Nada** 20.09.2010 piše : Denis Dajak i Suzana Bandić fot
rabe droga i pomoć roditeljima ovisnika **Nada** pokrenula je u lipnju , povodom Međunarodnog di
rali s Ivankom Ledenko , predsjednicom **Nade** koja nam je rekla kako su njihovu udruhu odmah r
ntore , ravnateljica NG Gimnazije prof. **Nada** Peleh Serenčeš prilikom uručivanja priznanja uče
s kojima se svakodnevno susreću vozači **Nada** Josipovski , psihologinja u ZET-u govorila je o svak
ia dobrom namjerom . Udruga Spajalica **Nada** . </text><text> Kotoriba Štedionica Povijest > Po
!004. i 2005. godinu doajenima Društva **Nadi** Šoljan i Josipu Tabaku , dobitnicima nagrade za ži
nikove izložbe , koji potpisuje kustosica **Nada** Beroš , nije kronološki precizan , niti u tom smislu
tema za neki drugi tekst . Josip Vaništa , **Nada** Beroš i njihovi brojni suradnici na ovom projektu
jeli tekst ... Osobito valja istaknuti Doru **Nade** Šargin kojoj je u potpunosti uspjelo prikazati proc
g svoje različitosti osuđena na propast . **Nada** Šargin izrazitom je koncentriranošću iznjela tragik
ta . Pjesmama su nas blagoslovile sestre **Nada** Konecky i Božica Šomođi . Bilo je to zaista blagosl
stva i socijalne skrbi . Predsjednica EDH **Nada** Kraljević , dr. med . podnijela je svesrdno izvješće
ajbolja momčad je momčad Ragbi kluba **Nada** . Na svečanosti koja je jučer održana u Hrvatskom
ia dobrom namjerom . Udruga Spajalica **Nada** Pozivam sve članove , a i one koji će to postati
ia dobrom namjerom . Udruga Spajalica **Nada** . Pozivam sve članove , a i one koji će to postati
brodošli svi sa dobrom namjerom . Vaša **Nada** . Tražilica </text><text> Mediji Održana Glavna s
ića **nada** , a danas izgleda kao šankerica **Nada** u birtiji bogu iza nogu . Vlasnica sexy vrelih podoč
ani članovi : Mladen Matun , Ora Jurić , **Nada** Vrban i Josip Seder . ŽPV dakle čini 14 članova uz
fiskalni uređaj ' , ponovila je ovih dana **Nada** Čavlović Smiljanec , ravnateljica Porezne uprave
era te voditeljice POU Centra za kulturu **Nade** Kozić imali su dosta težak zadatak izabrati najbolj
lovali Paška sirana d. d. , UO Roko i obrt **Nade** Maljković . Sljedeći program u okviru projekta Pag
d , 1984. ; Mimikrija , 1981. ; Vt Dobre **Nade** , 1980. ; Zebra preko St. Ruka , 1976. Objavila je
ia u škveru , do noćnog čuvara u tvornici **Nada** Dimić . No potkraj 80 - ih posudio sam novac od r
rtkama Autozubak , Dabar Informatika , **Nada** Mance , Neva , Obrt Bilaja , Pekarski obrt Sv. Kuza
andža i vijećnica u Županijskoj skupštini **Nada** Glušac . Osnovne informacije Dužnosnici </text><
a Mužinića Frife i instruktora pripravnika **Nade** Ilić i Denisa Vranješa Vincia . Zadovoljstvo koje
suč ilišnom centru . Saborska zastupnica **Nada** Turina č uirić izrazila je zadovoljstvo prilikom da
ti . Tajnica Udruženja obrtnika Zaprešić **Nada** Šiber obećala je da će dati sve od sebe da korisnic
Tehnička kultura : Tehnički nam predaje **Nada** Gačić . Tehnički je sve ostalo , samo nije zanimljiv

Slika 124 Prikaz rezultata za poučavanje pravilnog pisanja velikim slovom osobnih imena i naziva na primjeru "Nada".

ispunjavanje propisanih evidencija u **nadi** da slijedeće godine neće trebati nešto nov
ostaje nam u prekrasnom sjećanju u **nadi** ponovnog susreta sa dragim prijateljima iz
lok su drugi , pretpostavljam , izgubili **nadu** . Mnogi još danas ne vjeruju da smo uspje
ije . S vjerom ću svetkovati taj post u **nadi** da ću dostići potpuno oslobođenje . Srila
poruku u Godini vjere Zvanja su znak **nade** utemeljene na vjeri , uputio nam je već p
lja obitelji i ujedno znak budućnosti i **nade** humanijeg društva . 2. U svjetlu radosne v
gi iznenađujući putovi koji bude novu **nadu** . Mnogi prepoznaje svoj svećenički poziv p
anja dar su Božji Crkvi i svijetu , znak **nade** da Bog ima veliko povjerenje u čovjeka i c
3. Duhovna zvanja znak su pouzdane **nade** koja nam pomaže da se nosimo s izazovim
brinutosti pred budućnosti . Pouzdana **nada** daje smisao životu i unosi stvarnost Božje
ožje budućnosti u svijet našega sada . **Nada** koja nadilazi svaki proračun , puna je pou
ivati svoje božansko sutra . Kršćanska **nada** usmjeruje nas budućnosti ali ona uza sve j
iš cjelovit odgovor . 4. Uskrsna vjera i **nada** su bitno povezane . Vjera je već neko ima
it uz koju prianjamo nepokolebljivom **nadom** , jest njegova ljubav . U svojoj ljubavi Bog
ebi želi povjeriti ulogu da budeš znak **nade** kako bi ovaj svijet bio manje hladan i zab
menom čovjeku znak žive i pouzdane **nade** s kojom smo svi sudbinski povezani . 6. Još
ao ovo današnje , jer samo ono snaži **nadu** i čuva da nas ne pomete zaborav . Još i vi
a krpom i metlom po kući cijeli dan u **nadi** da ćete postići savršeni red , u glavi , na p
islicama . To jest da sav naš život crpi **nadu** , snagu i radost u istini Božjeg približavanj
šla . I prije godinu dana stajao si pun **nade** i radosnog iščekivanja pred godinom koja
gradbe njihovih načela vjere , žrtve , **nade** i ljubavi u svehrvatski identitet i napredak
i mu neku gestu suosjećaja , ljubavi i **nade** - zagrliti ga , utješiti toplim riječima punir
spovede drugom prilikom i dajte mu **nadu** da će imati prilike ili ispraviti ocjenu , ili u
n tren njegova života meni je bljesak **nade** . Sve bih bila dala samo da sam ga mogla
noštvo krivica i zločina . Ima u svijetu **nade** . Tko protužit neće s čistom , kada vidi gdje
e treći dan uskrsnuti . To mi je davalo **nadu** , bilo mi je kao da će se on ponovo roditi :
novni su ciljevi ovogodišnje akcije . U **nadi** smo da će preporuke ovogodišnje akcije p
iva i smještaj u sigurnom prostoru . U **nadi** kako ćete pronaći korisne informacije želi
ju veslačku sadašnjost i budućnost . S **nadom** da ćete redovito pratiti događanja koja će
ha - zaključio je ministar Mrsić . Nova **nada** za osobe s invaliditetom Boje ustanove UR
te ravnoteže . </text><text> Razlozi **nade** koja je u nama Ljudi uglavnom znaju da d
one vide život te prepoznaju znakove **nade** i odjeke pjesme koja je Krista pratila na C
volja " puno ratova , očajja i zla , ali i **nade** i obećanja . Naime , članovi Talijanske na
arci su ponijeli gomilu para i ogromnu **nadu** da će se za moj " problem " zvanj zavisnos
aznim . Narastajuće zelje . Potrebe . **Nadu** sam zaboravio da zapakujem i bilo mi je s
jene boli , koliko patnje uz beskrajnu **nadu** da će riječ postići nadmoć nad oštricom u
lalje mu vjerujemo žarko ga moleći u **nadi** da ćemo primiti ono što je potrebno za na
va naša pitanja , sve naše teškoće . U **nadi** da ćete što prije pronaći novo radno mjes
ukuriku koaliciji na izbornoj pobjedi u **nadi** da će za problematiku socijale zaista imat
u Dubrovnika u prošlosti i opravdanoj **nadi** da nam budućnost može biti i bolja i sretn
spram čovjeka kao njenog podanika s **nadom** da će u potpunosti postati i ostati osviješt
čovjek čvrste vjere , nošen radosnom **nadom** budućeg života , jednom nogom čvrsto ute

Slika 125 Prikaz rezultata za poučavanje pravilnog pisanja malim slovom imenice "nada"..

institucije , rekla nam je Tina Vukić Karađole , kći	Višnje	i Mire Vukića , koji su prošli tjedan zbog poreznog
je otpjevao pjesme Pit i to je Amerika , Usne vrele	višnje	, Tko to tamo pjeva , Plavi golub i pjesmu Sloboda
lanas je Županijskom sudu poslalo optužnicu protiv	Višnje	i Zdravka Peveca te prijedlog o produljenju pritvora
kret Ekološka mreža O nama </text><text> Mr. sc.	Višnja	Gašljević , dipl. ing. elektrotehnike , diplomirala
rphilla Apiognomonina erythrostoma Parazit je na	višnji	, trešnji i marelici . Kod nas su zabilježene jače
i marelici . Kod nas su zabilježene jače štete na	višnji	, Maraski u nasadima kod Zadra . Za vrijeme kišnih
M. fructigena napada isključivo plodove . Plodovi	višnje	su manje osjetljiviji od plodova trešnje . Bolest
oženiti na svoj 33. rođendan te s njom imati kćer	Višnju	. Odmah nakon vjenčanja predaje u tisak svoju najbolju
i predstavljen do kraja godine iako prema riječima	Višnje	Malinar , ravnateljice karlovačkog Centra za socijalnu
, Sarajevo , Dragutina Barišića MLINAR , Zagreb ,	Višnju	Cukrov KRKA , Šibenik , Stjepana Đumlijana ĐUMLIJAN
nici Predsjedništva izabran za predsjednika Kluba ,	Višnja	Cukrov , Damir Jukić , Ivan Parać i Stjepan Varga
muzeja u Vukovaru , uz veliku pomoć i susretljivost	Višnje	Plemić kustosa Muzeja grada Iloka . Scenarij za NOB-u
invaliditetom skupine autora : Letije Kiš Glavaš ,	Višnje	Majsec Sobote , Kristijane Sokač , Ivana Sobote i
proizvodi , slastice , suveniri , sirevi , sol , sušene	višnje	i rajčice , ručnik od domaćeg platna , zdjele od
otajanja pojedinih hrvatskih teritorija . Profesoric	Višnja	Lipošćak najavljuje knjigu dr. sc. Milana Kruheka
udjelom voća , dobiveni kuhanjem cijelih plodova	višnje	ili ribane jabuke uz dodatak šećera , tvari za želiranje
totalno organska samo za vas , prirodni sokovi od	višnje	i jabuke ... dođe vam da zaplačete od sreće ... i
jih su najznačajnija ona pripremljena od kestena i	višnja	. Ika je zaista jedinstveno odredište koje se kao
tioksidans u aromatičnim plodovima kontinentalne	višnje	. Pekmez od šljiva bez dodanog šećera , proizvod
(Andro , Toni , Luka , Jere i Denis) , trenerica	Višnja	predvodila grupu od 15 djevojčica a trener Daniel
ke izložbe skulptura od mramora 2001. godine piše	Višnja	Slavica Gabout : Antun Knežević je kipar koji oblikuje
masnoću jela , a fini mirisi borovnice , ribizla , pa i	višnja	, zaokruženi notom vanilije iz novih bačvica stvaraju
sc. Sanja Tišma , ravnateljica IMO-a , te dr. sc.	Višnja	Samardžija i dr. sc. Krešimir Jurlin iz Instituta
Špoljarić , ali i ostali predavači : Ivana Zekić ,	Višnja	Matić te Zrinka Vladislavljević uspješno su potaknule
njeno . Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova	Višnja	Ljubičić naglasila je važnost pružanja psihofizičke
. Napomena : </text><text> Sinoc je ravnateljica	Višnja	Romaj otvorila Kutak za slijepce i slabovidne osobe
" Uh , kako bih te stavio pravo na svoj tron , kao	višnju	na šlag " . Kad slušam Đoleta-nekad maštam . Maštam
o draga , o slatka sloboda , / dar u kom sva blaga	višnji	nam bog je dô , / uzročje istini od naše sve slave
Divlji kupin (kupinovo vino) , medica , liker od	višnje	, koprivnjača (rakija od koprive) , liker od maline
aslanstvo predvođeno zamjenicom ministra obrane	Višnjom	Tafrom sudjelovalo je u ponedjeljak u Bruxellesu
Čestitanje ravnateljice oguliske gimnazije , prof.	Višnje	Lipošćak Čestitanje ravnatelja 1. Osnovne , prof.
tišla u ruke Antuna Gavrančića , Miljenka Bošnjaka ,	Višnje	Zečević , Ivanke Rosati i Giuseppea Casagrandea .
... Te što brinu brigu tuđu ... Košticu u štrudli od	višnja	... Ne volim šizove i nervne bolesnike ... Pre ih
otikliniku Vili osnovala je 1997. godine prof. dr. sc.	Višnja	Milković Latin nakon tridesetogodišnjeg iskustva
dvima kukavicama , šumskom medu , čuvenoj torti s	višnjama	i rakiji od trešanja . Klinika Schwarzwald zvuči
ađanje , 15. po redu Haiku dan Dubravko Ivančan .	Višnja	McMaster ukratko će se riječima prošetati kroz 15
<text> Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova ,	Višnja	Ljubičić , dala je intervju novinarki glasila Ministarstva
crvena nego roza Jakov : Malo su si one kisele ko i	višnje	Sven : Maline su baš super VIŠNJA Najviše je djece
IŠNJA Najviše je djece znalo da u ljeto dozrijevaju	višnje	, Ivana Č . rekla je da ih ima kod kuće . Razgovarali
od kuće . Razgovarali smo što sve možemo raditi od	višanja	, pa je Ema H. rekla : Od njih se mogu raditi kolači

Slika 126 Prikaz rezultata za poučavanje pravilnog pisanja imenice "višnja".

Osim osobnih imena, velikim početnim slovom pišu se i nazivi robnih marki. Primjerice, imenica "vranac" u značenju konja vrane crne dlake, sorte vina ili ptice kormorana se piše malim slovom, ali ako označava naziv robne marke vina tada se piše velikim početnim slovom "Vranac". Na slici 127 može se vidjeti okolni kontekst imenice "vranac" na temelju kojeg se može ustanoviti kada će se imenica pisati velikim, a kada malim slovom. Korpusni primjeri (Slika 127) prikazuju da će se imenica "vranac" pisati velikim slovom i kada je riječ o nazivu, primjerice tamburaškog sastava, brda, poduzeća, udruge i sl.

uspjeli su . A šteta je to i za sortu i za vinariju . **Vranac** pod nadzorom pravog vinogradara i podrumara može
ina crnogorska , svježija i dugovječna . Uostalom , **vranac** iz vinarije Plantaže 13. jul redovito osvajaju zlata
io predstavlja specijalizirani orač štekavac i mali **vranac** : čak 90 štekavaca i 659 malih vranaca hranilo se
lako izabrat .. janjetina , salata i kapula , vino **vranac** , torta i šampanjac .. Hvala vam od srca svima ..
ječ je o jednom od novijih tamburaških sastava , **Vranac** , čiji su članovi : Bernard Omrčanin prim , Alen
Duge bio je u predjelu Pribanda , a kraj na brdu **Vranac** ili obratno . Pojava nije d opširnije ... </text><text>
pili na Zastanu i već provjereno dobar crnogorski **Vranac** . Pridružio nam se i Miro , pa smo tu priliku iskoristili
like dobila pjesma Nema te tamburaškog sastava **Vranac** , slijedi Ringišpil s pjesmom Hoću ja ako neće on
jesni pa nisu probali . Osim očima . Zeko je točio **vranac** , a Faktor šljivu , Diana odbijala slušati vlastiti
c , te tamburaški sastavi Banderij , Ružmarin i TS **Vranac** , pa dobra svirka i druženje neće izostati , a sve
nije izabralo . Komentari 1 Eeee nema više znaci **Vranac** kontrolu nad bolnicom . Nije mu prošao njegov kandida
nas su radnici građevinskog poduzeća Konstruktor **Vranac** cementirali neuređeni prostor rive u centru mjesta
zgubila dom . Njima se pjesmom pridružio Alibi , **Vranac** , Banderij te Ružmarin , kao i OSS Buševac dok je
emne prostorije kuća i trgovina u predjelu Kale i **Vranac** . Potopl opširnije ... </text><text> U prvom subotnjem
it crni , gamay , pinot crni , cabernet sauvignon , **vranac** i frankovka . Glavna proizvodna i trgovačka vinogradarski
te Udruhom uzgajivača konja hrvatskog posavca " **Vranac** " Samobor u Bobovici su , u nedjelju , priredili
krenuti na put . Gotovo sam je sustigao , kada se **vranac** propeo i zanjištao , uplašen od vuka koji je na uskoj
o rečenica . Molim vas , poduzmite nešto . E moj **Vranac** , nemozes više ni prismrditi bolnici . Odpilio te
ta kroz noć naš se čuje smijeh Okičen i plah , naš **vranac** juri svud , A zvona dalek zvuk pokazuje nam put .
sve nas . Ponoć već je tu , za satom ide sat , Juri **vranac** naš , ko da nikad neće stat . Tiho pada snijeg ,
gro , 1855. , ovdje Na jednoj o gornjih mi ostade **Vranac** Vranić . Vulleticsi Vuleti ć (? č = cs) i kao značajno
vrste : kržulja , zviždara , riječni galeb , veliki **vranac** i galeb klaukavac . Tijekom prebrojavanja na području
spremiti takav fiš paprikaš kao Crnogorci , da su **Vranac** i Krstać vina " kaki " nigde nema " A tek Njegoš
eg pokušavaju zaštititi i plavac mali . Makedonski **vranac** bio je tijekom SFRJ jaki brend u zapadnoeuropskim
našli neki " hrabri " organizmi : sivi soko , morski **vranac** , ciopa , biljna zajednica dubrovačke zečine itd.
oženih i zaštićenih vrsta ptica kao što su npr. mali **vranac** (*Phalacrocorax pygmaeus*) , brezov zviždak (*Phyloscop*
imo , u Pragu je dominantno crno vino crnogorski **Vranac** , a sigurno bi bio plavac mali da ga imamo dovoljno
Inače , koji su doista predivni posebno ovaj ljuti **vranac** . </text><text> Čini cjelinu s okolnim zaseocima Mačin
svaki je imao karakter . Brod na moru bio je kao **vranac** u gori rekao bi Jure Kaštelan . Don Frane je obišao
ečivanje sorata i brandova . Na prvom je mjestu **vranac** , sorta koja u Crnoj Gori i Makedoniji daje puno
rebi očuvanja kritično ugrožene ptičje vrste mali **vranac** (*Phalacrocorax pygmeus*) , koji na Vranskom jezeru
ja , obična roda , crna roda , gak bukavac , veliki **vranac** , mali vranac , veliki pozviždač) , te druge rijetke
ja , crna roda , gak bukavac , veliki vranac , mali **vranac** , veliki pozviždač) , te druge rijetke i zaštićene
drugi riđan (nasilje , građanski ratovi) , treći **vranac** (glad , oskudica) , četvrti sivač ili zelenko (
40 posto terana , a ostalo je merlot , chardone , **vranac** ... Ima i drugih vrsta koje su manje zastupljene
laz - tada sam ostao bez riječi Na livadi je pasao **vranac** , bio je pomalo zdepastog tijela ali očito vrlo snažan
lomar , obalne lastavice , purpurna čaplja , mali **vranac** i mnoge druge vrste . Upravo tu na sutoku dviju velikih
i nastavi put pješačenjem . Pokisli i promrzli , **vranac** i mazga su se tiho vukli zamnom . Jedino što sam
cije globalno ugrožene . To su u prvom redu mali **vranac** , čaplja danguba i neke druge javnosti manje poznate
slador u grožđu iako do berbe ima još vremena . **Vranac** 11.5 , kujundžuša 14. Zadovoljan je . Uvodi nas u
anić : Priče iz davnine - Regoč - stranica 2 Kad je **vranac** s Kosjenkom dojurio pred drevna vrata Legena , prebac
ko velo preko jedne zidine i uhvati se tako zida . **Vranac** ispod nje otrči - i kako otrčao , tako do svoje starosti

Slika 127 Prikaz rezultata za poučavanje pravilnog pisanja imenice 'vranac'.

Sljedeći primjer za poučavanje pravopisnih pravila kod pisanja malih i velikih slova u hrvatskom jeziku može se vidjeti u pisanju naziva zviježđa. Primjerice, zviježđe Zodijska "Blizanci" piše se velikim početnim slovom jer se odnosi na naziv, ali ako se u kontekstu odnosi na dijete koje je rođeno s drugim djetetom u istom porođaju, mladunče doneseno s drugim, ako u problemskom šahu označava probleme čije su početne pozicije skoro istovjetne, ali im se rješenja bitno razlikuju, horoskopski znak ili proste brojeve čija je razlika 2, tada se piše malim početnim slovom. Na slici 128 moguće je vidjeti dio rezultate pretrage za imenicu "blizanci". Iz korpusnih primjera vidljive su pogreške jer su nazivi za horoskopske znakove napisani

velikim početnim slovom. Od svih pojavnica na slici 128 pravilno je napisan velikim početnim slovom primjer koji se odnosi na zvijezde Blizanci i naziv restorana. Ovaj primjer može lektorima poslužiti kako bi uputili polaznike na pogreške pri pravilnom pisanju riječi.

otok Pašman srastao je s Ugljanom . Oni su zapravo **blizanci** , a jedina je razlika što je Pašman nešto mirniji kojeg su mislili da je mrtav . Da bi našli te ljude , **blizanci** moraju otputovati u Libanon i otkriti zagonetnu prošlu književnika . Detalji Na prvenstvu su nastupila braća **blizanci** Patrik i Robert Lukač iz Hrvackog kluba Picok iz razveza Kastoru oči i jezik . I tako zajedno provode **blizanci** , nerazdvojivi kao u zemaljskom životu , jedan dan) Međutim , periodi pojedinih znakova traju duže : **Blizanci** i Devica 20 godina , Rak 25 , Lav 19 , Jarac 27 i nostima natasa . Ukoliko su Merkur ili njegovi znaci (**Blizanci** i Devica) aflikovani u natalu , ova promena će ukaza , samo da je individualna igra i vi ste na konju . **Blizanci** Smišljanje igara vam je glavna zabava , no ipak kocka se svijet oko sebe . Uvijek zaigrani , znatiželjni **Blizanci** željni su istraživanja , učenja , ne mogu se dugo na za zadržavanje na istom . Preko racionalnog uma **Blizanci** će sakupljati i obrađivati sakupljene informacije koji će dati viši smisao prikupljenim informacijama . **Blizanci** prikupljaju informacije bez nekakvog razloga , iz ih sintetizira i daje smisao i svrhu onome što su **Blizanci** prikupili . Blizanci su znak gdje je rođena svijest daje smisao i svrhu onome što su **Blizanci** prikupili . **Blizanci** su znak gdje je rođena svijest dualnosti . U svijesti muškog ništa se ne bi moglo realizirati . Zvijezde **Blizanci** sastoji se od dva brata Castora i Polluxa od kojih zelenim stablima maslina su gotovo identična . Pravi **blizanci** Staro ribarsko selo Tkon na Pašmanu ima naturistički ednog ili više prstiju i zadebljanje dlana . dvojčani **blizanci** razvijaju se iz dva posebno oplodena jajašca unutar ženskog spola i manja . Činjenica da jednojajčani **blizanci** ne oboljevaju u 100 % slučajeva , pokazuje da bolest koji način to samo znaju oni koji su ga proživjeli . **Blizanci** su zbog Jupitera trebali biti najsretniji znakovi brzo i doseže svoj vrhunac oko 10. tjedna trudnoće . **Blizanci** mogu uzrokovati povišenu razinu HcG-a . Ipak , standi grupu , enzime i napraviti DNA test . Konačno , kako **blizanci** rastu pratite boju i gustoću njihove kose , boju škuju u salonu u kojem se snimao Harry Potter , mali **blizanci** bili su prilično zbunjeni misleći da doručuju u ima , a koje potpisuje poznati modni duo Dsquared2 **Blizanci** Dean i Dan Caten , koji se kriju iza naziva ovog ijelom figurom računa se kao jedan tematski potez . **Blizanci** , zeropozicije i problemi s više rješenja nisu dozvoljei važnost planiranje , kontrola i analiza - " sijamski **blizanci** " poslovanja troškovi - jedan od ciljeva operativnog ena da pokaže sve vrline koje imaju . A puno ih je . **Blizanci** na prvi pogled ostavljaju dobar dojam , kao što se predgrađu bio je spas i utočište mnogima od njih . **Blizanci** su brzo privikli u domu Hadži Osmana . Vještici i lukavi je konačno Klement našao društvo s kojim bi imali **blizanci** da se vrate k njemu u Plovdiv - djeca odbiše . Mati - o , molim te , hajdemo " - dovršio je djelo . - **Blizanci** ostadoše - Irina i Mirjam pošle . I evo ih blizu ipunili su i polaznici Osnovne glazbene škole Pakrac , **blizanci** Luka i Matej Dolušić koji su na klaviru odsvirali iona , te on postaje automatski uspjeh . Naposljetku **blizanci** Winklevoss odlučuju tužiti Marka . U međuvremenu i svojim skromnim priložima pomozite da autistični **blizanci** Loris i Alen što prije dobiju svoju senzornu sobu umjetnika . Totalitarni projekti prošloga stoljeća **blizanci** su njegovih umjetničkih utopija (sam Marinetti nagla orija moj sin a sad opet moja beba , na kraju će bit **blizanci** Cure vidim da pricate o mazenju , spolnim odnosima djevojčica , pa vidjet cemo Da nece i kod mene biti **blizanci** hladna nisi jedina , , , nikako ... nažalost ... avljene žene izgledaju starije . Nedavno su otkriveni **blizanci** koji su živjeli odvojeno preko pola života . Jedan dijete petnaesti Ivan u razredu ili jedini Baltazar **Blizanci** : Roditelji blizanaca ponekad svoju djecu smatraju Svaki pokret izgleda kao umjetnički izražaj . Zrak - **BLIZANCI** , VAGA I VODENJAK Zračni znakovi su prilično indiferei , da ne kažemo lijeni za takvu vrstu aktivnosti . **Blizanci** , Vage i Vodenjaci toliko su zaokupljeni društvenim zabranjena imena s Novog Zelanda : Fish i Chips (**blizanci**) , Yeah Detroit , Keenan Got Lucy i Sex Fruit . Hrvatska . Tradicion **lno** dobar jelovnik restorana **Blizanci** " , upotpunili su balotaši spri mni na vic i čak četiri sposobnosti , možete snove pretvoriti u stvarnost **Blizanci** Odnos koji jemožda u prošlosti bio baziran pre svega

Slika 128 Prikaz rezultata za uočavanje pogrešaka pri pisanju imenice "Blizanci".

Još jedan primjer prikazuje naziv zvijezda "Mali medvjed" gdje se "Mali" piše velikim slovom kada se odnosi na naziv zvijezda, dok će se malim slovom pisati ako je riječ o pridjevu kojim se opisuje fizička karakteristika životinje. Na slici 129 mogu se vidjeti korpusni primjeri na temelju kojih lektori, prema okolnom sadržaju pojavnice, vrlo jednostavno mogu polaznicima objasniti razlike kod pisanja malog i velikog slova u hrvatskom jeziku, kao i razliku između značenja pojma "M/mali medvjed".

ostati ležati stisnuti s pogledom na Velikog i	Malog medvjeda	. Kažu da je slična mnogoljudnost i u skloništu
, muzej Nikole Tesle u Smiljanu i utočište za	male medvjede	Kuterevo . Slijedeća tri dana proveli su u Voj
o u lovištu ' Jelen ' na Ravnoj gori odstrijelio	manjeg medvjeda	čije je krzno ocijenjeno sa 180 CIC točaka , a
to razred . Stali smo u Kutarevu . Vidjeli smo	male medvjede	, dobili lančice za uspomenu i krenuli prema
medvjed ; dovodi se u vezu sa zvijezdom Velikog i	Malog medvjeda) dok se za južne polarne krajeve koristi nazi
pravi mali raj . Al ' neće neće bome moč ' jer	mali medvjedi	će doč ko jedan i borit će se svi i šumu spasit
bru zovu i - Bosanka Za par dana stiže im par	malih medvjeda	iz Slovačke . Medo registrirao da mu stiže hra
dna za Švičko jezero , a druga za Utočište za	male medvjede	u Kuterevu upućuju lijevo . Strjelice su dobr
je Veliki medvjed , desno Altair , a u sredini	Mali medvjed	.. I kad okrenem prema Sjevernjači otkrije se
oči ga sa sljedećom , tamo ulijevo i dobit ćeš	Malog medvjeda	' ... Obožavam kad tako samouvjereno pričaš
inja čija je veličina varirala od lisičje do one	malog medvjeda	. Te su životinja nastanile subarktička područ
oput medvjeda , zanimljivo je nadodati da s	malim medvjedima	Tibeta i Mandžurije dijeli specifičnu boju jez
zvijezda i pokojni djed mi pokazuje velikog i	malog medvjeda I ljetna večer puna kiše . I kako sam po
stiti šestar , kompas i tražiti na nebu položaj	Malog medvjeda	, jebajući istovremeno mater onoj kravi što r
inina , u šumama su nam srne jele iz ruke , s	malim medvjedima	smo se igrali skrivača . U svitanjima i sutonir
nimljivo :) Na Ivrim Vodicama je primjećen	manji medvjed	, navikao na ljude . NE SMIJE mu se davati hi
Nikolinom čizmicom 03.12. Veliki medvjed ,	Mali medvjed	, Kasiopeja i Orion su različite skupine zvijez
vanje četvrto : ipak ima jedan oblak gdje je	Mali Medvjed	? Kako se pronađe ? Živim u kući s dva ekonor
u cvijetovi smrde po borovini . Gle , jel ' ono	Mali medvjed	? » , nikada nije znao gdje je Mali , a gdje Ve
poznati su otvoreni skupovi M 52 i NGC 457 .	MALI MEDVJED	Ursa Minor Zvijezde Malog medvjeda nazvan
GC 457 . MALI MEDVJED Ursa Minor Zvijezde	Malog medvjeda	nazvano je po nimfi koja je došla Zeusa kao
. Otprilike udaljena 1 od pola nalazi se (α)	Malog Medvjeda	, Sjevernjača (Polaris) , najsjajnije zvijezdi
ju prema sjeveru . Glavne zvijezde zvijezda	Malog Medvjeda	čine oblik malih kola . Zvijezde β i γ Malog M
edvjeda čine oblik malih kola . Zvijezde β i γ	Malog Medvjeda	, Kohab i Ferkad poznate su kao čuvari pola .
iroko zvijezde sjevernog neba obavija se oko	Malog medvjeda	. Predstavlja zmaja koji je u grčkoj mitologij
najopasnijim zvijerima . Najčešće to nisu oni	mali medvjedi	iz ZOO vrtova ili kaveza u Kutarevu koje smo
bicikla redateljice Mari Rantasile , osvajača	Malog medvjeda	na Međunarodnom festivalu dječjeg filma u t
Ujak njena bivšeg kojeg razdaljina i Velikog i	Malog medvjeda	dijeli od njegove rodbine jer se nalazi u Čilei
tješi niste jedini . Zima često od nas napravi	male medvjede	, no sunčani dani i toplije vrijeme ne samo d
zvijezda â Velikog medvjeda (Ursa Major) ,	Malog medvjeda	(Ursa Minor) i Kasiopeju . I druge stručno vo
nimaka hodanja po Mjesecu , pasa lutalica i	malih medvjeda	. Ali o svojoj strasti za životinje drugi put . R
leni : 1. u imenima (Petar Veliki , Novi Sad ,	Mali medvjed	, Dugi otok) 2. uz pokaznu zamjenicu (taj b
jesto Kutarevo gdje smo posjetili utočište za	male medvjede	. Mali zaigrani medvjedići Po dolasku u Zada
ala radionicu astrognozije . Veliki medvjed ,	Mali medvjed	, Kasiopeja , Stela Polaris , Orion , Karlovo sr
ih horoskopskih znakova , zvijezde Oriona ,	Malog medvjeda	, Velikog medvjeda Sve u svemu bilo je super
line u produkcijskoj kući Viba film . Radi se o	malom medvjedu	Bojanu koji koristeći svoju paletu boja na ko
dnostavno ... kao kad vidis dva medvjeda ...	manji medvjed	je sladji , drugi je ... meded (medžed ? ?) .
obro uočljiva . Sjevernjača pripada zvijezdu	Mali medvjed	koje je izgledom slično Velikim kolima . Zvij
bate biti znalac da biste prepoznali Velikog i	Malog medvjeda	ili Velika i mala kola , kako se još nazivaju . I
ala kola , kako se još nazivaju . Na vrhu repa	Malog medvjeda	nalazi se zvijezda Sjevernjača koja se često l
a se često koristi u orijentaciji . Nedaleko od	Malog medvjeda	nalazi se jedno od najvećih zvijezda na nebu
adaju od krivolovaca ili na prometnicama , a	mali medvjedi	nisu sposobni opstati sami u prirodi . Jedino i

Slika 129 Prikaz rezultata za poučavanje pravilnog pisanja naziva zvijezda "Mali medvjed".

Na slici 130 nalaze se rezultati pretrage korpusa po lemi "Novi" gdje se žele dobiti rezultati za poimeničeni pridjev u svim padežima jednine i množine, dok se na slici 132 nalaze primjeri za poimeničeni pridjev "Stari". CQL upit glasiti: [lemma_lc="Novi" & tag="Np.*"] i [lemma_lc="Stari" & tag="Np.*"] Iz konkordancijskih nizova za obje vrste pretrage lektor može polaznike podučiti da će se "Novi" i "Stari" pisati velikim početnim slovima kada su dio naziva mjesta, grada, ustanove, četvrti i sl. Na slici 131 prikazani su rezultati pretrage za pridjev "novi" koji mogu poslužiti lektoru da polaznicima putem okolnog konteksta pojavnice objasni da će se malim slovom pisati kada ima pridjevsko značenje onoga koji je tek izrađen, tek nastao,

na kojem se to vidi, koji se tek pojavio, koji je drugačiji, koji smjenjuje koga ili što, koji je uslijedio poslije čega što mu prethodi, koji odlično radi i sl. Na slici 133 nalaze se primjeri u kojima se "stari" piše malim slovom odnosno kada ima pridjevsko značenje onoga koji je u kasnijoj životnoj dobi, koji je bio ili potječe iz prošlosti, koji odavno postoji, koji je ustaljen i dobro poznat, koji je po osobinama, nazorima i sl. pripada nekadašnjem vremenu, koji je zastario, koji je rabljen, koji je vrlo iskusan, koji je ustajao.

igraonice Zvončica kao i djeca Dječjeg vrtića Sisak **Novi** sa skupinama Štrumfovi , Kikači i Vatreni . Djeca jetili smo Ston , Slano , Dubrovnik , Cavtat , Herceg **Novi** , Perast i Kotor . Zsigurno će nam u dugom sjećanju nedijske snage - od lokalnih radijskih postaja do TV **Novog** Sada i Beograda . Belgijsko-luskemburški bataljun uglednog kazališnog festivala Sterijino pozorje iz **Novoga** Sada , pokrenutih u cilju održavanja i razvijanja raciju Hortijeve fasisticke vojske , kada za tri dana **Novi** Sad gubi 1 500 svojih stanovnika , najviše Srba i godine mijenjaju se politicki odnosi u zemlji , a **Novom** Sadu se smanjuju nadležnosti . Nekoliko godina kasnije lu Ekipnog prvenstva Hrvatske u boksu . Dvorana OŠ **Novi** Jelkovac ponovno je sa BK Sesvete ugostila boksače Jenju boksa u Lijepoj našoj . Danas su u dvorani OŠ **Novi** Jelkovac boksana finala Pojedinačnog državnog prvenstv rganizirali su ga mladi iz 5 zemalja kako bi građane **Novoga** Marofa i okolice pobliže upoznali s aktivnostima suradnji sa našim sportskim prijateljima iz Herceg **Novoga** vaterpolo klub Mornar Brodospas dobio je pozivnicu županija i crnogorsko primorje (Konavle , Herceg **Novi** , Kotor i Tivat) . Opći cilj projekta je pridonijeti ržana Konferencija Districta 1910. Rotary Club Split **Novi** je predstavljao predsjednik Srđan Gjurković , na akciju Suncokret organizirali su Rotary Club Split **Novi** i organizacija mladih rotarijanaca Rotaract , a za aktivno je u projekt uključen i Rotary Club Split **Novi** . Prijateljstvom i druženjem , te privatnim i poslovnim poslovnim angažmanom , članovi Rotary Cluba Split **Novi** osmišljavaju i uspješno realiziraju razne akcije nt 14.06. 2013. petak od 23:00 GK Jabuka , Zagreb **NOVI** DARK SIDE PARTY POVEĆEN SIOUXSIE SIOUX , DIVI GOTH vjerovatno u 17. stoljeću iz sela Ledenica pokraj **Novog** Vinodolskog , kamo su se naselili iz Dalmacije . ošije , Jaruna , studentskih domova , starog grada i **Novoga** Zagreba , morali smo razraditi organizaciju prijevoza vode koristili su i Turci i novonaseljeni Vlasi iz **Novoga** i okolice za ispašu brojne stoke . Turci su u brušanskoj mišljenje da bi središte župe trebalo prenijeti iz **Novoga** u Gospić , zajedno sa župnikom i kapelanom , s čime izmjence župnik iz Novog i onaj iz Smiljana . Župa **Novi** imala je lokalnog kapelana u Trnovcu . S vremenom iz tjedna u tjedan u turističkom naselju Zagori kod **Novog** Vinodolskoga izmjenjuju studijske grupe od po sto no Bijelac rođen je 1967. godine u Brezama pokraj **Novog** Vinodolskog . Bavi se raznim vidovima umjetnosti natječaja za najbolju kratku priču regionalnog lista **Novi** Varaždinec . S obzirom na vrlo primamljive nagrade sjednici Skupštine prisustvovao je i predsjednik VZG **Novi** Marof Nedeljko Vukalović . Nakon uvodnih rtječi , u u programima osposobljavanja u organizaciji VZG **Novi** Marof , te su sudjelovali na terenskoj intervencijskoj novništva Stanovništvo mjesta Beočin , nedaleko od **Novoga** Sada , počelo je s evakuacijom zbog porasta vodostaja člinskom natjecanju Gradskog društva Crvenog križa **Novi** Marof ekipa pomlatka naše škole izborila je pravo što to oni koji ne žele neće čuti . Svaka stranica **Novoga** Zavjeta je posvećena ljubavi , svako Evanđelje propoviji ganizaciji ZOS-a gdje je zbog odustajanja ekipe OK **Novi** Zagreb u raspored uvrštena utakmica OK Olimpik - agrebu te Dječji vrtić SISAK STARI i Dječji vrtić SISAK **NOVI** i Bolnica dr. Ive Pedišića SISAK) u Sisku . PROGRAMI Bosne i Hercegovine , mons. Andrej Glavan , biskup **Novoga** Mesta , delegat Slovenske BK , mons. Janos Penzes in prikazuju sve objavljeno blago Staroga Zavjeta , **Novoga** Zavjeta i sve vjerničko stanje kroz dvije tisuće teksta u Novom Marofu ugasio se DVD Varteks Denim **Novi** Marof koji je djelovao više od 40 godina . Vatrogasne idina . Komunalno poduzeće " Novokom d. o. o. " iz **Novog** Marofa je radi poboljšanja kvalitete svojih usluga ana je smotra vatrogasnih postrojbi s područja VZG **Novi** Marof , u koju je uključeno i djeluje ukupno 9 dobrovolj iz centar grada djelomično će rasteretiti buduća ŽC **Novi** dvori-Jablanovec , a izgradnjom Južne obilaznice e ih donosimo po abecednome redu , pod naslovom **Novija** tuheljska prezimena prije 300 godina . To je zapravo k je gostovao u Herceg Novom . Šibenik je u Herceg **Novi** otišao bez ozlijeđenog Vlahovića dok je domaćem Jadra put u našim ciljevima pomogla nam je Župa Kaštel **Novi** i naš don . Luka Vuco koji nam je dao na korištenje koji nam je također dala na korištenje Župa Kaštel **Novi** u kojem provodimo sportske aktivnosti . U našoj Maloj 1100354245 PRIMATELJ : Udruga NAŠA DICA , Kaštel **Novi** Pod Svrhu uplate upišite : Donacija za Malu kuću

Slika 130 Prikaz rezultata korištenja poimeničnog pridjeva "Novi".

ćete osigurati daljnju nadogradnju zbirke **novim** propisima . Pozivamo vas na ovaj oblik pretplate
 način korištenja ovog prirodnog bogatstva i **novim** momentima koji se javljaju pri gospodarenju šuman
 razumno ponašanje i učenje uz primjenu **novih** znanja omogućit će očuvanje šumskog nasljeđa za g
 ro i iritantno dok ih nismo upoznali sa tim **novim** pravilnikom , koji ni nama ni njima ne ostavlja mogli
 ce Na samom kraju nazočnima se obratio **novi** predsjednik Zajednice Nedeljko Vukalović , zahvaliv
 ju okoliša Društvenog doma i prikupljanju **novih** igrokaza , uvježban je igrokaz Dudek i Regica , a
 anje Ksaverskog i upoznali se sa starijom i **novijom** poviješću ovog kraja . </text><text> Vaš novi stan
 poviješću ovog kraja . </text><text> Vaš **novi** stan je puno više od mjesta u kojemu provodite neki
 andarda projektiranja i izvedbe , kako bi **novi** stanovi zadovoljavali zahtjeve sigurnosti i trajnosti
 m i iskustvom u graditeljstvu , kako bi Vaš **novi** stan bio uistinu nešto posebno . Više informacija
 n na ugljen . Njegova usklađena replika , **novi** direktor na čelu HEP-a , već je danas raspisao među
 rada na ravnicu , periferiju : konstrukcija **novih** ZELENIH četvrti , kroz ekološki i antropološki sagleda
 sti isključivo s Retkom (moguće i u mojim **novim** radovima ako takvih bude) jer su običnom čovjeku
 a višekratno sam pohodio sjedište tvrtke s **novim** idejama , sugestijama ili primjedbama na grafičku
 krađe putnih isprava , troškove izdavanja **novih** isprava snosi sam putnik . VuToursov pratitelj će
 tor pjesme Boris Đurđević koji najavljuje **novi** smjer kojim kreće ovaj poznati band . Pokušat ćemo
 : ravnice popularizirati tamburu kroz neki **novi** stil , narodski rečeno malo više za raju nastavio
 kad ne spava . Ubrzo se zatekne u vrtlogu **novih** prijateljstava , ludog šopinga i novih frajera ,
 logu novih prijateljstava , ludog šopinga i **novih** frajera , a dobije i novi posao No , pisanje bloga
 , ludog šopinga i novih frajera , a dobije i **novi** posao No , pisanje bloga o romantičnim avanturama
 međunarodnom kongresu Era ekonomije i **novih** zanimanja : ekonomija vrijednosti , održivosti ,
 iz sadržaja , iz same činjenice da postoje **novi** načini priopćavanja s novim jezicima , novim tehnik
 rice da postoje novi načini priopćavanja s **novim** jezicima , novim tehnikama i novim psihološkim pon
 ivi načini priopćavanja s novim jezicima , **novim** jezicima , novim tehnikama i novim psihološkim ponašanjima (Reden
 nja s novim jezicima , novim tehnikama i **novim** psihološkim ponašanjima (Redemptoris missio , br.
 laznicima je : vremena premalo za toliko **novih** informacija , želja za novim temama i radionicama
 malo za toliko novih informacija , želja za **novim** temama i radionicama , ali i pohvala stručnosti i
 informacija i modela . Pet zadataka , pet **novih** informacija i jedna ideja su prosječan normativ za
 isih susreta u isto vrijeme označava i tvoj **novi** put u kojem ćeš samostalno još odvažnije prihvatit
 ita i prosvjednika , nitko više ne spominje **novi** globalni pakt o klimi . Napori glavnih pregovarača
 Slavena . Danas su stare običaje potisnuli **novi** , često puta i tuđi , a nameću nam ih današnji medi
 tuđi , a nameću nam ih današnji mediji i **novi** način života . Da bismo što više zavoljeli rodni
 tu Klamenčića i Mladena Lukavečkog neki **novi** '' klinci '' koji su pjesmom slavili Gospodina
 zmjene i dopune postojećih te donošenje **novih** propisa iz područja zaštite potrošača , sudjeluje
 riliku da osnažite Budite zahvalni za svaki **novi** izazov , jer kad ih prebrodite bit ćete ponosni na
 modula . Novi korporacijski moto Granica **novih** vrijednosti (The New Value Frontier) , govori o
 dan molitve za duhovna zvanja slavimo s **novim** rimskim biskupom papom našim Franjom . Nedjelja
 e srednji vijek bio na zalasku , a radio se **novi** , kad je unutar Crkve buknuła Lutherova i Calvinova
 uz mogućnost nadograđivanja kreiranjem **novih** važnih tema i načina izvedbe . Tiskana knjiga je
 edinca i poduzeća . Neophodno stvaranje **novih** koncepata i procesa Prenošnje iskustava visokorazv
 procese i odnose ljudi i postavite temelje **novih** . To znači da se uprava mora početi najbrže razvijat

Slika 131 Prikaz rezultata za pridjev "novi" kada se piše malim slovom.

. Na događaj su se odazvali učenici osnovne škole	Stari	Jankovci gdje je svaki razred sa svojim razrednikom
: Stari je lud ka kurac , jebate Strela je rekao :	Stari	je udren u mozak trista smista Brzi je rekao : Ovo
iloškim izdanjima , dakle najsvremeniji prijevod	Staroga	i Novoga zavjeta , prijevod hebrejskih , aramejskih
Biblija , koja je za krš ? ane korpus manjih knjiga	Staroga	i Novog zavjeta , bavi se pitanjima mogu ? nosti
svih roditelja , kao i nas samih . Dječji vrtić Sisak	Stari	je javna ustanova koja u okviru djelatnosti predškolsk
Ijmaš , Vukovar , Ilok , Bačka Palanka , Novi Sad ,	Stari	Slankamen i Titel . U mjestima u kojima su boravili
iz Osnovne škole profesora Filipa Lukasa , Kaštel	Stari	, provodi se humanitarna akcija koja sadrži poruku
piano u četiri dječja vrtića (Gomilica , Lukšić ,	Stari	i Resnik) bit će slično kao i prošle godine ukupno
ja , od 9 do 13 sati u prostorijama HNK VAL Kaštel	Stari	. Crveni križ Kaštela poziva sve zdrave ljude od
ice 89 iz Götheovog Fausta . A scena je sljedeća :	Stari	Faust prodao je svoju dušu Mefistu ne bi li kupio
ajem) , dva mosta preko rijeke Save (Brankov i (Stari) Savski most) , autobusni kolodvor i željeznički
prešišale ste nas u bodovima za 0,53 sek čestitam	Starom	Čiću . Klopa je bila super ljudi a i bend je ljepo
ast broja stanovnika na području Mjesnog odbora	Stari	Pazin i to za čak 34,13 posto , a stanovništvo raste
macinstava u velikom je porastu na području MO	Stari	Pazin gdje je viši za 44,69 posto u odnosu na 1991.
za djecu , Klaićeva u Zagrebu te Dječji vrtić SISAK	STARI	i Dječji vrtić SISAK NOVI i Bolnica dr. Ive Pedišića
, o Isusovom životu i službi . Cjelokupno Pismo ,	Stari	i Novi zavjet , nadahnuto je od Boga , doslovce Bogom
subotnje jutro , no zasjalo je i u dvorani u Kaštel	Starom	gdje su mlađi kadeti napokon došli do sva 4 boda
dnevno na jednoj od lokacija Dječjeg vrtića Sisak	Stari	i pomozite djeci u njihovom psiho-fizičkom razvoju
za tjedno u ugodnom prostoru Dječjeg vrtića Sisak	Stari	i steknite novo iskustvo . Potrebno poznavanje rada
sata dnevno odgajateljima u Dječjem vrtiću Sisak	Stari	pri šetnjama i igranju izvan vrtića . Provedite vrijeme
rija za određivanje udruga od interesa za Općinu	Stari	Jankovci i njihovom financiranju iz Proračuna Općine
alo je 15 šahista iz ŠK Posavac Rušćica , ŠK Zrinski	Stari	Slatnik , ŠK Šahovnica Garčin i ŠKI Hvidra-BROD ,
d novouvedenih običaja poput župe Radun Kaštel	Stari	koji su počeli sa radom prije 6 godina preko stogodišnji
porazili starosjedioce Histre u II . st. prije Krista ,	Stari	Rimljani se stalno naseljuju u ovim krajevima . U
nirao utvrđeno naselje koje je dobilo naziv Kaštel	Stari	. U radu je istražen prostorni razvoj kaštela Cippico
riječi . smatrao početkom trećeg zavjeta u kojem	Stari	i Novi zavjet imaju svoje upotpunjenje . Također
mjeni kanalizacije na javnim stepenicama u Ulici	Stari	Voljak Rijeka , 20. studenoga 2012. Od 20. studenog
acijskog cjevovoda na javnim stepenicama u Ulici	Stari	Voljak , od kućnog broja 4 do raskrižja s Brajšinom
. " Tu sam se pokunjio i shvatijo da je opet drug	Stari	u pravu i ope sam ispo glup . Odlučijo sam to ispravit
trebala da imam prosjek ocijena 2.0. Jedino drug	Stari	nije profitiro , jer uvijek kad mu tetak Ivo dođe
svršnici što je proteklog vikenda odigrana u Kaštel	Starom	i Splitu . Opatijci su tako opravdali očekivanja
jena na objavljenoj Božjoj riječi u Svetom pismu	Staroga	i Novoga zavjeta . Ona ne dolazi k nama direktno
ti Đurađ 1:5 , NK Podravec Dinjevac - NK Mladost	Stari	Gradac 0:3 , NK Kladare NK Orešac 4:2. Pitomački
06. i 07. srpnja 2012. u organizaciji T. O. HDZ-e	Stari	Jankovci na stadionu " Gatina " je održan ljetni
e , Barbra podržava Hillary kao preminuli albatros	Staroga	Momara , teksaški rendžer Chuck Norris (kojemu
ra , čestice zgrade 170 Z. K. U. 620 , K. O. Kaštel	Stari	, anagrafske oznake Kaštel Stari , Don Frane Ivasovića
20 , K. O. Kaštel Stari , anagrafske oznake Kaštel	Stari	, Don Frane Ivasovića 44 , u naravi stara kamena
jestice zgrade 114 / 2 , Z. K. U. 584 , K. O. Kaštel	Stari	, pravo prvokupa kulturnog dora , dijela nekretnine
uštva u " antiknom " stilu .	Stari	, Gradska dvorana , 18.02.2007. RK KAŠTELA ADRIACHE
na njihov plasman i učinak . 1. Val 1. VAL (Kaštel	Stari) 15 11 3 1 28:7 36 Više nego zasluženno naslov prvaka
je rad pasa u reviru odradila u lovištu LD JASTREB	Stari	Jankovci , druga ispitna grupa je rad pasa u reviru
odenoj površini ispred lovačkog doma LD JASTREB	Stari	Jankovci . Nakon što se odradi ispitivanje vodoljubivost

Slika 132 Prikaz rezultata korištenja poimeničnog pridjeva "Stari".

laboratoriju , zamijetili smo da se jedna bočna grana	stare	stabljike iz Mladog ledenog doba zazelenila i poče
Dadilja , Glasnik , Maestro i Paž i dalje nam pričaju	staru	priču , koja sada zvuči i znači novo : motivi su
u gornjem redu lijevo) - bila je pet i pol godina	starija	od njega , a otac i majka bili su joj poznati katolič
zanimljivo da je ona prethodno bila udana za Henrikovog	starijeg	brata Artura . No Artur je umro vrlo mlad , svega
1770. kaže za nju da je sagrađena prije 50 godina « na	starim	temeljima » . Iz toga se može zaključiti da se na
poželjno kada bi se koristila za pretakanje mladih i	starijih	vina više puta prije prve fermentacije (vrenja)
Nakon šest mjeseci poželjno je vino pretakati u zdrave	stare	hrastove bačve ili nove (slavnoska hrastovina i
nakon što su ispred ulaza u samostan pronađeni ostaci	starih	zidina benediktinskog samostana , novi nalazi pror
najbolje doći u Hrvatsku i uživati u topom moru ,	starim	gradićima i odličnoj hrani . Hopkin svoju listu prek
kao otok vitalnosti . U blizini je i Veli Lošinj ,	staro	ribarsko područje s kombinacijom venecijanskih i gr
objašnjenje i imena osoba koje su na slici . To uključuje i	stare	slike na dijapozitivima koje će trebati prenijeti
Đavorom Permanom . Prošle godine nastupile su na večeri	starih	skladbi u društvu grupe Fiumens i Massima zapažer
otplovili na otok Korčulu gdje smo uživali obilazeći	staru	jezgru grada i rodnu kuću Marka Pola . Posljednja
Nosila sam odijela , kratku kosu , da bih se se učinila	starijom	i time poslala poruku dt ozbiljno radim svoj posao
mobitel (17 %) , muškarci nož (njih 25 %) , a oni	stariji	knjigu (16 %) i računalo (15 %) . Osim predmeta
petogodišnja djevojčica , ležim na očevom trbuhu ;	starija	sestra ga je opet nekom svojom nepromišljenom iz
naročito zanimljiva jahanja . Klupske prostorije u obliku	stare	autohtone hrastove kuće se koriste uglavnom zimi
mjesecu . Pravila , smjernice ponašanja i savjeti ... U	staroj	hrastovoj kući se nalaze klupske prostorije . Smijel
nekon vremena kad se sve stisa i uljulja ide sve po	starom	. Izuzeci potvrđuju pravila i dao Bog da je tvoj
se trudi max . zelim ti sreću :) Vidim da je ovo	stari	post , ali sam pozelela da Vam napisem da Vas ja
Vukić je najavila kako će odmah po premještanju iz	stare	u novu zgradu porušiti unutrašnjost stare zgrade
premještanju iz stare u novu zgradu porušiti unutrašnjost	stare	zgrade i izgraditi dvije multimedijalne dvorane .
" zubarove kuće " i Turističke zajednice , tik do	stare	škole izgrađene 1900. godine . Prvu fazu izgradnje
Pritom je najavila kako će odmah po premještanju iz	stare	u novu zgradu porušiti unutrašnjost stare zgrade
premještanju iz stare u novu zgradu porušiti unutrašnjost	stare	zgrade i izgraditi dvije multimedijalne dvorane.U
tom ozračju moramo pronaći novu snagu za obnoviti	stare	ideale i za djelovati u aktualnim okolnostima . Ta
Kupljenski . Danas ovo društvo , čija je nakana iz	starih	škrinja i zaborava izvuci sve što se da , u što izvorn
Cvrčak , kit , Zločko Kratak sadržaj Giuseppe je bio	stari	stolar koji nikad nije imao djece . Napravio je drv
apstinencije , Provođenje edukacije kako novih , tako i	starih	članova kluba i njihovih obitelji , Razgovor s člano
Moguće je da će se u poreznoj politici koristiti neke	stare	oprobane metode no pitanje je hoće li to u buduć
bi gorio punim sjajem i snagom . Ali kao što govori	stara	poslovica vatra je dobar sluga , ali loš gospodar
invaliditetom , ravnopravnost , mentalno zdravlje i	starije	osobe i Aurel Ciobanu-Dordea , direktor za ravnop
kada su tu postizali najveće uspjeha . U razgovoru sa	starijim	veslačima smo saznali da su nekada veslači i kormi
širokog spektra djelovanja , a posebno se preporuča	starijim	i malaksalim osobama . A , od svih livadskih medov
preporučio med od Lipice ili Bjeloglavice , kak bi	stari	latini rekli Dorycnium hirsutum . Ovaj višegodišnji

Slika 133 Prikaz rezultata za pridjev "stari" kada se piše malim slovom.

10.4. Mogućnosti budućih korpusnih istraživanja u području poučavanja hrvatskog jezika

Ovim istraživanjem ispitana je uloga koju hrvatski računalni korpusi i korpusni alati imaju u poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika. Na uzorku od četiri grupe polaznika koji su bili izloženi nastavi pripremljenoj pomoću korpusnih alata vidljivo je da je zadovoljstvo polaznika vrlo pozitivno, a stupanj motiviranosti za učenje jezika vrlo visok. Daljnja istraživanja koja bi se mogla provesti odnose se na provjeru dugoročnog usvajanja gradiva kod polaznika koji su usvajali jezično gradivo pomoću korpusa kako bi se ustanovilo hoće li hrvatski jezik savladati jednostavnije i bolje u odnosu na tradicionalni pristup poučavanju. Bilo bi korisno detaljno istražiti uporabu korpusa u izravnoj nastavi sa studentima. U ovom istraživanju samo su dvije lektorice podučile svoje polaznike o značenju i načinima pretraživanja korpusa, ali zbog tehničkih nedostataka kao što je nemogućnost polaznika da koriste računala na nastavi, polaznici nisu imali mogućnost samostalnog pretraživanja i korištenja korpusa. Istraživanje koje bi omogućilo polaznicima da samostalno na nastavi koriste korpuse donijelo bi zasigurno zanimljive i korisne informacije o načinu usvajanja hrvatskog jezika putem direktnog doticaja s korpusnim alatima te omogućilo uvid u nov način poučavanja i usvajanja hrvatskog jezika koji je računalno potpomognut.

Osim korištenja hrvatskih računalnih korpusa za poučavanje hrvatskog kao drugog i inog jezika bilo bi korisno provesti istraživanja za poučavanje hrvatskog jezika u osnovnim i srednjim školama kako bi se istražilo u kojoj mjeri i na koji način računalni korpusi mogu doprinijeti poboljšanju usvajanja hrvatskog jezika u radu s izvornim govornicima.

Sljedeće područje koje se treba istražiti odnosi se na leksikografe i autore udžbenika, gramatika i rječnika hrvatskog jezika kako bi se istražilo njihovo mišljenje i stavovi o tome na koji način i kako koristiti korpusne alate za osmišljavanje literature. Lektorica A smatra kako bi trebalo napraviti korpus koji bi obuhvatio govorni jezika i na temelju njega provesti istraživanje o čestoti koje bi se tada inkorporiralo u udžbenike. Svi lektori se slažu kako se literatura za poučavanje hrvatskog kao inog jezika treba temeljiti na korpusnim istraživanjima jer je riječ o uporabnom jeziku s kojim se polaznici susreću u svom svakodnevnom životu. Dakle, svi lektori ističu nužnost postojanja jednojezičnih i višejezičnih rječnika, gramatika, glosara, pravopisnih i ostalih priručnika koji su nastali na temelju korpusnih podataka i koji, osim opisa značenja riječi, sadrže i primjere konkretne uporabe riječi i leksičkih asocijacija među riječima.

Za velike svjetske jezike (posebice za engleski jezik) opsežne studije su pokazale važnost korištenja korpusa kao alata za poučavanje drugog i inog jezika, jer učenicima omogućavaju

praktičnu nastavu i stjecanje iskustva iz prve ruke u prirodnom kontekstu. Ali, važnost korpusa sve više se ističe i u području računalne leksikografije, pa tako velike izdavačke kuće kao što su Oxford University Press, Cambridge University Press, Collins i Macmillan u Velikoj Britaniji, INL u Nizozemskoj i Cornelsen u Njemačkoj neizostavno koriste korpusne alate (poput Sketch Engine-a) u svom leksikografskom radu. Posljedično, rječnici, gramatike, glosari i priručnici koji nastaju za engleski, njemački i nizozemski jezik uzimaju u obzir frekvenciju riječi, kolokacijske sveze i frazeologiju, zajedno s varijacijama, leksikom i gramatikom. Ovi novonastali rječnici, gramatike, udžbenici i priručnici ne uzimaju u obzir nužno samo izvorno jezični korpus, nego i učeničke korpuse (dakle, korpuse nastale prikupljanjem tekstova stranaca koji usvajaju taj jezik), što leksikografima i lektorima omogućuje da, uzimajući u obzir materinski jezik stranaca, konstruiraju rječnike koji nisu nužno tržišno orijentirani, nego su orijentirani na učenike (Hanks 2008: 221 prema Kilgarriff, Vojtěch i Rychlý, 2010).

Model korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika opisan u ovom poglavlju zapravo predstavlja i model za korpusnu leksikografiju, tj. za stvaranje građe (rječnika, gramatika, glosara, pravopisnih i ostalih priručnika) na temelju korpusnih podataka. Takvu građu bi lektori mogli koristiti direktno u nastavi, bez specifičnih znanja korpusne lingvistike i naprednog poznavanja rada na računalu, pružajući učenicima nastavu koja je prilagođenija, koja uzima u obzir njihovu početnu poziciju u kontekstu usvajanja inog jezika te krajnji cilj kojem teže, a to su vještine i znanja izvornih govornika.

12. ZAKLJUČAK

Ovom doktorskom disertacijom željelo se pokazati da je korpusno potpomognuto poučavanje hrvatskog kao drugog i inog jezika, iako koristan, dosad nedovoljno poznat i istražen pristup. U korpusno potpomognutom poučavanju jezika ključna je uloga nastavnika (lektora). Nastavnici moraju posjedovati osnovna znanja o korpusno potpomognutom poučavanju prije nego što ga učinkovito ugrade u nastavni plan i program (Sinclair, 2004). Nastavnici (lektori) mogu koristiti korpus kao izvor podataka kako bi pronašli primjere autentične uporabe, pokazali funkciju gramatičkog pravila ili stvorili vježbe na temelju korpusnih primjera. Dokazano je da većina lektora hrvatskog jezika ne koristi postojeće korpuse hrvatskog standardnog jezika u svrhu poučavanja jer nije upoznata s prednostima korištenja računalnih korpusa u nastavi jezika te nije educirana o pravilnim načinima pretraživanja računalnih korpusa. Stoga je jedan od ciljeva ove disertacije i prvi dio eksperimenta bio upoznati lektore hrvatskog kao inog jezika s prednostima korištenja korpusa u pripremi nastave te su se provedbom produbljenih intervjua s lektorima istražili njihovi stavovi i motivacija za uključivanje korpusa i korpusnih alata u nastavni proces. U drugom dijelu eksperimenta anketnim upitnikom istražilo se može li ovakav tip poučavanja pozitivno utjecati na stupanj zadovoljstva polaznika tečajeva hrvatskog kao inog jezika te se analizirao stupanj zadovoljstva polaznika tečajeva hrvatskog kao inog jezika (na početnim i nižim srednjim stupnjevima) nastavom pripremljenom korištenjem računalnog korpusa hrWaC-a kako bi se dobio uvid u stavove i interese polaznika za uvođenje korpusno potpomognutog načina poučavanja, odnosno smatraju li polaznici da im ovakav tip poučavanja može pomoći u poboljšanju usvajanja hrvatskog jezika.

Cilj je istraživanja bio otkriti koje su mogućnosti i prepreke korištenja računalnih korpusa u poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika te može li korištenje računalnih korpusa u pripremi nastave hrvatskog kao drugog i inog jezika poboljšati i olakšati usvajanje jezičnih znanja. Istražila se i održivost korpusno potpomognutog poučavanja kao alternative konvencionalnim metodama koje se prvenstveno oslanjaju na udžbenike, gramatike i ostalu referentnu građu. Na temelju provedenih produbljenih intervjua s četiri lektora Croaticuma, njihovog iskustva u pripremi i provedbi nastave korištenjem hrWaC korpusa te analizom iskustva i utvrđivanjem stupnja zadovoljstva i motivacije njihovih polaznika koji su nastavnu građu usvojili pomoću materijala koji su se temeljili na korpusnim primjerima, nastao je model korpusnog potpomognutog poučavanja hrvatskog kao inog jezika koji lektori mogu koristiti za daljnje educiranje i istraživanje o ulozi hrvatskih računalnih korpusa u svrhu pripreme nastavnih cjelina za poučavanje hrvatske jezične građe polaznicima.

Provedenim istraživanjem dokazalo se da korištenje računalnih korpusa u pripremi nastave hrvatskog kao drugog i inog jezika može poboljšati i olakšati usvajanje jezičnih znanja kod polaznika te omogućiti nastavnicima (lektorima) jednostavniji i brži uvid u prikaz čestotnosti vokabulara koji poučavaju polaznike na nastavi, uvid u primjere kolokacijskih sveza koje smatraju relevantnima te velik broj primjera uporabe jezičnog gradiva pomoću izrade konkordancijskih nizova koje mogu koristiti za pripremu nastavnog gradiva.

Istraživanjem su dokazane sve 4 hipoteze rada.

Prva hipoteza tvrdi da lektori hrvatskog kao drugog i inog jezika ne koriste korpus u nastavi ni za stvaranje materijala za poučavanje.

Hipoteza je dokazana analizom anketnih upitnika koje je popunilo ukupno 28 lektora hrvatskog kao inog jezika iz cijele Hrvatske i inozemstva. S područja Hrvatske kontaktirani su lektori hrvatskog kao drugog i inog jezika na:

- Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Odsjek za kroatistiku,
- Croaticumu, Filozofskom fakultetu u Splitu,
- Sveučilištu u Zadru,
- Filozofskom fakultetu u Rijeci
- te Filozofskom fakultetu u Osijeku.

Ukupan broj lektora iz Hrvatske koji se odazvao je 15, od kojih 11 s Filozofskog fakulteta u Zagrebu gdje na Croaticumu predaju hrvatski kao drugi i strani jezik. Jedan lektor je s Filozofskog fakulteta u Osijeku s Odsjeka za hrvatski jezik i književnost, jedan je s Filozofskog fakulteta u Rijeci, a jedan lektor sa Sveučilišta u Zadru.

Popis lektora hrvatskog jezika i književnosti koji su zaposleni na stranim sveučilištima za akademsku godinu 2014./2015. preuzet je sa službenih stranica Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske. Na popisu se nalaze kontakti za 30 lektora koji su zaposleni na stranim sveučilištima diljem Europe i ostalih kontinenata od kojih je 28 službenih razmjenskih lektora hrvatskog jezika i književnosti o kojima skrbi Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta te dva lektora iz Centra za hrvatske studije u Australiji i Kanadi koje Ministarstvo sufinancira. U svrhu istraživanja svi lektori s popisa su kontaktirani.

Od ukupnog broja kontaktiranih lektora izvan Hrvatske upitnik je popunilo njih trinaestero. Dvoje lektora je zaposleno i radi u Argentini (gradovi Rosario i Buenos Aires), dok svi ostali dolaze iz različitih europskih država i to Austrije (grad: Graz), Bugarske (grad: Sofija), Francuske (grad: Marseille), Mađarske (grad: Pečuh), Poljske (grad: Katowice), Rumunjske

(grad: Bukurešt), Slovačke (grad: Bratislava) i Slovenije (grad: Ljubljana). Sveučilišta i instituti na kojima su zaposleni kao lektori hrvatskog kao drugog i inog jezika su:

- Universidad Humanidades/Artes-Rosario
- Sveučilište Eotvos Lorand, Budimpešta;
- Sveučilište u Pečuhu, Filozofski fakultet;
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Ljubljani, Odsjek za slavistiku;
- Institut za slavistiku, Sveučilište Karl-Franzens, Graz;
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Buenos Airesu,
- Sofijski univerzitet Sv.Kliment Ohridski;
- Sveučilište u Varšavi, Institut zapadne i južnoslavenske slavistike;
- Sveučilište Aix-Marseille, Francuska;
- Filozofski fakultet u Bratislavi;
- Institut za slavensku filologiju, Šlesko sveučilište, Poljska;
- Sveučilište u Bukureštu, Fakultet stranih jezika i književnosti,
- Odsjek za rusku i slavensku filologiju.

Anketnim upitnikom koji je ispunilo 28 lektora hrvatskog kao inog i drugog jezika iz Hrvatske i inozemstva dobio se dokaz da 74,1% lektora ne koristi hrvatske računalne korpuse i korpusne alate za pripremu nastavnih materijala, dok 82,1% ne koristi korpuse i korpusne alate u izravnoj nastavi s polaznicima.

Analizom anketnog upitnika došlo se do spoznaje kako 42,9% lektora u danom uzorku ne poznaje i nije bio u doticaju s korpusnom lingvistikom u sklopu formalnog ili neformalnog obrazovanja te 32,2% od tih lektora ne koriste korpuse i korpusne alate za pripremu nastave i nastavne materijale, a ni u izravnom radu sa studentima, dok 10,7% od 42,9% lektora koji nisu educirani o korpusnoj lingvistici koriste korpuse i korpusne alate za pripremu nastavnih materijala.

Veći broj lektora (57,1%) je bio u doticaju s korpusnom lingvistikom u svome profesionalnom radu u sklopu dodatnih edukacija, seminara, tečajeva ili formalnog obrazovanja, ali analizom je utvrđeno da bez obzira na upoznatost s korpusnom lingvistikom, većina lektora (njih 39,3% od 57,1%) nije sklona korištenju korpusa i korpusnih alata u procesu poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika. Od njih 57,1% samo 14,2% lektora koristi korpuse i korpusne alate za pripremu nastavnih materijala i za rad sa studentima u izravnoj nastavi, dok samo jedan lektor (3,6%) koristi korpuse i korpusne alate isključivo za pripremu nastavnih materijala za poučavanje.

Područja s kojima lektori nisu dobro upoznati ili posjeduju jako malo znanja su: korištenje korpusa u svrhu poboljšanja vlastitog znanja o jeziku (64,3% ih nije upoznato s temom ili ima jako malo znanja o tome), analiza korpusa (71,5%), stvaranje korpusa (67,9%) te korištenje korpusa u izravnoj nastavi sa studentima (84,9%) dok se s evaluacijom korpusno utemeljenih udžbenika i nastavnih materijala susrelo najmanje ispitanika (85,7% ih se nikad nije susrelo ili zna tek ponešto o tome).

Najveći broj lektora (60,7%) nije upoznat, odnosno malo poznaje uporabu konkordancijskih nizova u izravnom radu sa studentima

Najvećim udjelom ispitanici nisu upoznati ili malo poznaju rad s offline korpusnim alatima (85,7%), dok, što se tiče online alata, ispitanici ili uopće nisu upoznati s tim alatima (57,1%) ili nešto malo poznaju rad s online alatima (42,9%), a samo 14,3% ispitanika posjeduje određena konkretnija znanja o offline alatima. Može se zaključiti kako veći broj lektora posjeduju neko znanje o offline alatima u odnosu na online alate iako su online alati bolje prilagođeni za pretraživanje te nije potrebno posjedovati posebne informatičke vještine za njihovu instalaciju na računalo i korištenje.

Kod analize poznavanja korpusnih alata pokušao se dobiti uvid u znanje ispitanika o korištenju korpusnih alata u svrhu poučavanja određenih jezičnih vještina kod učenja hrvatskog jezika. Ispitanici većinom nisu upoznati s načinom korištenja korpusnih alata u svrhu poučavanja navedenih jezičnih područja ili su malo upoznati te se nitko ne smatra stručnjakom za tematiku. Ukupno 76,9% ispitanika ne zna ništa ili zna jako malo u korištenju korpusa za učenje vokabulara, 88% ih ne zna ništa ili zna jako malo u korištenju korpusa za poučavanje gramatike, a isti postotak se odnosi na poučavanje čitanja. Nadalje, 88,4% ispitanika ne zna ništa ili zna jako malo u korištenju korpusa za poučavanje pisanja, isto vrijedi i za poučavanje slušanja, a 88,5% ispitanika ne zna ništa ili zna jako malo u korištenju korpusa za poučavanje govora.

Najzastupljeniji su lektori koji ne posjeduju znanje i nisu upoznati s temom korpusnih alata, a razlog tome vjerojatno leži u nedostatku educiranja o načinima korištenja korpusa i korpusnih alata. Dakle, može se zaključiti kako na danom uzorku većina lektora nije upoznata s temom i načinom rada korpusnih alata.

Najzastupljenije područje interesa koje je najveći postotak ispitanika odabrao (63%) odnosi se na korištenje korpusnih alata u izravnoj nastavi sa studentima. To dokazuje činjenicu da postoji velik interes struke za uvođenjem novih tehnika u načinu poučavanja jezika, no nedostaje profesionalna obuka odnosno obrazovanje kako bi se lektore osposobilo za korištenje korpusa

izravno u nastavi i pružila im se mogućnost da koriste korpusne alate u pripremi nastavnih materijala i jedinica.

Zanimljiva je činjenica da samo 37% ispitanika smatra da bi im učenje o korištenju i metodama pretraživanja korpusa koristilo, dok svega 29,4% ispitanika smatra korisnim učenje i savladavanje rada s korpusnim softverom bez kojeg korištenje korpusa u nastavi ili za pripremu nastavnih materijala nije moguće.

Druga hipoteza tvrdi da lektori koji prođu edukaciju o korištenju računalnog korpusa hrvatskog standardnog jezika skloniji su korištenju korpusa za tumačenje problematičnih jezičnih struktura i pravila.

U svrhu dokazivanja druge hipoteze na Filozofskom fakultetu u Zagrebu održana je radionica o korištenju hrvatskih računalnih korpusa kako bi se lektore upoznalo s načinom rada i funkcioniranja računalnih korpusa i alata u svrhu poučavanja. Nakon održane radionice lektori su popunili anketni upitnik kojim se želio dobiti dokaz hoće li lektori nakon što su prošli edukaciju o korištenju hrvatskih računalnih korpusa koristiti korpus za razvoj vlastitih nastavnih materijala te hoće li ih koristiti u izravnoj nastavi s polaznicima.

S postotkom od 96% dokazano je da većina lektora koja je prisustvovala radionici o korištenju i funkcioniranju hrvatskih računalnih korpusa spremna koristiti korpus kao sredstvo, tj. alat za pripremu materijala u sklopu svog nastavnog procesa dok je 87% izjavilo kako će koristiti korpus u izravnoj nastavi s polaznicama. Analizom anketnog upitnika koji su lektori ispunili nakon odslušane radionice vidljivo je da postoji potreba za organizacijom radionica na temu korištenja hrvatskih računalnih korpusa. Skoro svi sudionici su se izjasnili kako će nakon odslušane radionice koristiti računalne korpus za pripremu nastavnih materijala u sklopu svoje nastave. Samim time je podignuta i svijest među lektorima o korisnosti računalnih korpusa te njihovog doprinosa u području učenja i savladavanja hrvatskog jezika. Dokazano je kako nedostatak iskustva s programskim alatima, tj. aplikacijama može uzrokovati izbjegavanje korištenja novih tehnologija i načina na koje se uči hrvatski jezik.

Ključ uspješnog korpusno utemeljenog pristupa učenju jezika je u odgovarajućoj razini lektorskog usmjeravanja ili pedagoškog posredovanja koje ovisi o dobi, iskustvu i predznanju učenika. Stoga je za lektore vrlo važno da budu opremljeni potrebnim znanjima i educirani za korištenje i analizu korpusa.

Daljnjom analizom je utvrđeno kako su svi sudionici s postotkom od 100%, odabrali korištenje konkordancija i konkordancijskih nizova kao najkorisniji korpusni alat za pripremu nastavnih materijala. Na drugom mjestu po zastupljenosti ponuđenih stavki nalaze se metode pretraživanja korpusa koje je odabralo 17 lektora (74%).

Stav lektora o korištenju korpusa i korpusnih alata kao jednom od mogućih alata u pripremi nastave i nastavnih materijala se pokazao apsolutno pozitivnim jer se 100% lektora (odnosno svi sudionici) izjasnilo kako smatraju da su korpusi koristan alat u procesu poučavanja hrvatskog jezika. Daljnjom analizom upitnika je utvrđeno kako je 96% lektora spremno koristiti korpusne nakon odslušane radionice u svrhu pripreme nastavnih materijala za održavanje nastave, dok se 4% lektora izjasnilo negativno te ni nakon odslušane radionice neće koristiti korpusne u procesu pripreme nastave za svoje studente i polaznike.

Najzastupljenije jezično područje, koje je odabralo 83% lektora, je vokabular iz čega se može zaključiti kako lektori smatraju da im računalni korpusi mogu najviše koristiti u području poučavanja vokabulara i učenju novih riječi na način da uz novu riječ ili pojam svojim učenicima ponude tumačenje konteksta u kojem se pojavljuje (KWIC).

Treća hipoteza tvrdi da polaznici tečajeva hrvatskog kao inog jezika koji leksičko-gramatička pravila svladavaju korištenjem materijala temeljenih na računalnom korpusu su zadovoljniji nastavnim procesom od polaznika koje se poučava pomoću tradicionalnih materijala.

Kako bi se dokazala treća hipoteza, svim polaznicima koji su sudjelovali u izvedbi nastave koja je pripremljena pomoću korpusa i korpusnih alata podijeljen je anketni upitnik kojim se želio ustanoviti stupanj zadovoljstva polaznika održanom nastavom u odnosu na tradicionalni pristup koji lektori provode u radu s njima. Od ukupnog broja polaznika koji su sudjelovali u istraživanju (njih 40), 59% je vrlo zadovoljno odnosno iznimno zadovoljno nastavom dok je 38,5% zadovoljno održanom nastavom koja je pripremljena pomoću hrWaC korpusa. Pristup učenju jezika na satu s korpusnim primjerima 64,1% polaznika ocijenilo je ocjenom izvrstan odnosno vrlo dobar, a 33,3% polaznika smatra kako je riječ o dobrom načinu i pristupu poučavanja hrvatskog jezika. Analizom je utvrđeno kako većina polaznika iskazuje pozitivan stav spram korpusnog pristupa učenju hrvatskog jezika. Na temelju vlastite procjene lektora koji su pripremali i održali nastavu vidljivo je kako smatraju da su polaznici bili motivirani za učenje hrvatskog jezika korpusno potpomognutim pristupom te da im nastavni sat nije bio prezahtjevan ili nejasan već vrlo zanimljiv i koristan.

Četvrta hipoteza tvrdi da model korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao inog jezika osigurava jednostavniji, brži i precizniji proces stvaranja nastavnih materijala i testova od tradicionalnog, temeljenog na udžbenicima i gramatikama.

Na temelju iskustva četiri lektora Croaticuma koji su sudjelovali u istraživanju vidljivo je da je svima trebalo više vremena za pripremu nastave pomoću korpusa nego inače. Dakle, korpusni pristup im je bio vremenski zahtjevniji od tradicionalnog koji se uobičajeno koriste. Svi lektori naveli su kako im je proces pripreme nastave pomoću korpusa i korpusnih alata bio vremenski zahtjevniji i sporiji. Razlog tome se nalazi u činjenici kako nitko od lektora prije ovog istraživanja nije koristio korpuse i korpusne alate za pripremu i provedbu nastave hrvatskog jezika, te su svi naveli kako bi kod sljedeće pripreme utrošili manje vremena jer su tijekom istraživanja ovladali materijom i uporabom korpusnih alata. Taj stav nije ispitan, stoga se ne može sa sigurnošću provjeriti njihova tvrdnja već sve ostaje na indicijama i vlastitoj procjeni lektora. Iako lektori navode vremenski zahtjevniji postupak pripreme nastave, svi se isto tako slažu da su računalni korpusi praktičniji što se tiče dobivanja uvida u velik broj primjera uporabnog jezika te jednostavniji uvid u prikaz čestota i kolokacijski sveza. Nadalje navode kako je korpus dobar izvor za dobivanje velikog broja primjera uporabe jezika zbog toga što njegovim korištenjem nemaju potrebnu samostalno izmišljati primjere rečenica već ih mogu preuzeti iz korpusa, ali isto tako navode da im je analiza konkordancijskih nizova oduzela puno vremena dok nisu pronašli primjerene primjere rečenica koje će odgovarati stupnju jezika i grupi polaznika koji poučavanju.

Osim dokazanih hipoteza istraživanjem se dobio uvid i u izravno korištenje korpusnih alata u radu s polaznicima koji uče hrvatski kao strani jezik. Na primjeru dvije grupa polaznika koje su imale priliku biti u izravnom doticaju s hrWaC korpusom (od kojih je jedan pohađala stupanj A1, a druga stupanj B1+) uočen je visok stupanj motivacije polaznika za korištenje računalnih korpusa u procesu poučavanja hrvatskog jezika kao i visok stupanj zadovoljstva polaznika korpusno potpomognutim načinom poučavanja hrvatskog jezika u izravnoj nastavi.

Na temelju provedenog istraživanja o ulozi korpusa i korpusnih alata u poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika može se zaključiti kako hrvatski računalni korpusi imaju svoju uporabnu vrijednost u procesu pripreme nastavnih materijala, te u izravnoj nastavi s polaznicima, no vrlo je važno da se lektore educira o njihovom korištenju, značenju i funkcionalnostima koje im hrvatski računalni korpusi nude u svakodnevnom radu s polaznicima i procesu pripreme nastavne poduke. Nepoznavanja rada s korpusima dovodi do činjenice da lektori ne koriste korpuse jer nemaju potrebno znanje koje bi im otvorilo nove mogućnosti osmišljavanja nastave hrvatskog jezika za strance. Iskustvo lektora koji su sudjelovali u

istraživanju potvrđuje činjenicu da su računalni korpusi i korpusni alati važan i koristan alata za poučavanje hrvatskog jezika koji lektorima otvara nove mogućnosti u radu s polaznicima. Svi lektori su nakon provedenog nastavnog sata koji su pripremili pomoću korpusa naveli kako će u budućim semestrima ponoviti korpusno potpomognuto poučavanje s drugim grupama polaznika jer smatraju da polaznici, a i oni sami imaju koristi od korpusa u procesu učenja hrvatskog jezika.

McEnery i Xiao (2010) za direktno korištenje korpusa u jezičnoj pedagogiji navode kako je ono ograničeno s nekoliko čimbenika koji se odnose na razinu i iskustvo učenika, vremensko ograničenje, zahtjeve kurikuluma, znanja i vještine potrebne učiteljima za analizu korpusa i pedagoško posredovanje između korpusa i učenika, pristup izvorima za izradu materijala kao što su računala te odgovarajući programski alati i korpusi te kombinacija istih. Provedenim istraživanjem dodatno su pojašnjeni ograničavajući čimbenici koje McEnery i Xiao (2010) navode. Dokazano je da struktura polaznika ima velik utjecaj na osmišljavanje i provedbu nastavnog plana. Što su grupe heterogenije prema spolu, dobi, materinskim jezicima i stupnju formalnog obrazovanja, time je i pristup poučavanju podložan stalnim izmjenama i prilagodbama pojedinim skupinama polaznika. Iz istraživanja je vidljivo na koji način će se pojedini korpusni alati i analize koristiti ovisno o stupnju jezika koji lektori predaju. Na početnim, nižim stupnjevima potrebna je veća intervencija lektora koji ima zadatak filtrirati informacije iz korpusa kako bi ih prilagodio grupi polaznika odnosno stupnju hrvatskog jezika koji predaje. Na srednjim i višim razinama gdje polaznici imaju veće znanje hrvatskog jezika lektori imaju i veći opseg mogućnosti koje mogu koristiti za pripremu nastave pomoću korpusa. Na tim stupnjevima, ovisno o grupi polaznika, polaznici mogu samostalno koristiti korpus, kako na nastavi tako i za samostalan rad kod kuće. Dokazano je da vremensko ograničenje stavlja lektore u nezavidan položaj jer su ograničeni zadanim kurikulumom kojeg se moraju pridržavati te im ne ostaje mnogo vremena za dodatne nastavne aktivnosti. Priprema nastave pomoću korpusa lektorima je oduzela više vremena za pripremu nastavnih materijala, ali zbog toga što nikada prije nisu koristili korpusa u tu svrhu. Dodatno, lektori su utrošili više vremena na nastavi za pojašnjenje gradiva pomoću korpusnih materijala jer su polaznike podučili značenju i načinima pretraživanja korpusa. Još jedan ograničavajući čimbenik odnosi se na znanja i vještine potrebne lektorima za analizu korpusa i pedagoško posredovanje između korpusa i učenika zbog toga što se lektori nemaju potrebna znanja i vještine koji bi ih osposobili da provode ovakav tip poučavanja. Vrlo je važno educirati lektore o načinima korištenja i pretraživanja korpusa kako bi ih lektori mogli na pravilan način koristiti za pripremu nastave ili za izravan rad s polaznicima. Lektorima je potrebno pružiti odgovarajuće oblike edukacije i

literaturu pomoću kojih će usvojiti nova znanja i vještine na temelju kojih će moći integrirati korpuse i korpusne alate u svoj svakodnevni nastavni rad s polaznicama. Važan ograničavajući faktor pri uključivanju korpusnih alata u poučavanje hrvatskog kao drugog i inog jezika je nedostatak izvora za izradu materijala kao što su računala te odgovarajući programski alati i korpusi te kombinacija istih. Lektori koji su sudjelovali u istraživanju u svojim učionicama imaju pristup računalu na kojem rade, ali je problem što njihovi polaznici nemaju računalno opremljene učionice što onemogućava izravan rad polaznika s korpusima. Lektori imaju mogućnost upoznati polaznike s načinom pretraživanja i funkcioniranja hrvatskih korpusa, ali učenici nemaju mogućnost samostalnog rada s korpusima na nastavi. U ovom slučaju mogućnost koju lektori mogu koristiti odnosi se na pripremljene aktivnosti koje lektori donose na nastavni sat i prezentiraju polaznicima.

Istraživanjem i analizom iskustva lektora koji su sudjelovali u pripremi nastave pomoću korpusnih alata su utvrđene prednosti korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika, a odnose se na sljedeće stavke:

- Mogućnost izrade čestotnih nizova kojom lektori dobivaju uvid u prikaz frekventnosti vokabulara na temelju kojeg će oblikovati nastavne materijale za poučavanje polaznika;
- Dostupnost izrade kolokacijskih popisa u svrhu učenja i pripreme leksičkih sveza u hrvatskom jeziku koje će lektori poučavati na nastavi;
- Dostupnost velikog broja primjera rečenica za stvaranje nastavnih materijala i vježbi za polaznike;
- Dostupnost i mogućnost analize konteksta u kojem se pojavljuje pojedina riječ, izraz, pojam ili kolokacija u svrhu poučavanja polaznika;
- Dostupnost velikog broja primjera uporabnog odnosno autentičnog hrvatskog jezika koji se koristi u komunikaciji.

Osim prednosti, istraživanjem su se istaknuli i nedostaci korpusa i korpusnih alata u procesu pripreme nastavnih materijala, a odnose se na sljedeće stavke:

- Korpusni pristup pripremi nastavnih materijala je vremenski zahtjevniji zbog potrebe lektora da filtriraju dobivene rezultate pretraživanja korpusa kako bi ih prilagodili stupnju jezika i strukturi polaznika koje poučavaju;
- Nedostatak većeg broja primjera za pretraživanje korpusa i postavljanje ispavanog upita lektorima otežava korištenje korpusa;

- Pogrešne morfosintaktičke oznake u hrWaC korpusu su jedan od razloga zbog kojeg lektori ne bi koristili korpus u izravnoj nastavi s polaznicima jer ne mogu kontrolirati prikaz rezultata, te smatraju da bi na početnim razinama učenja jezika to zbunilo polaznike.

Osnovni znanstveni doprinos rada jest model korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika. Model je utemeljen na analizi potreba lektora i polaznika tečajeva hrvatskog kao inog jezika koji su sudjelovali u istraživanju te na analizi postojećih iskustava i pristupa opisanih u literaturi. Zaključci istraživanja na kojima se temelji model korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog jezika odnose se na sljedeće elemente:

1. Vrijeme pripreme nastavne jedinice i održanog sata – Istraživanjem je utvrđeno da je svim lektorima jedan od problema bio vremenski zahtjevniji postupak pripreme nastavnih materijala. Razlog zbog kojeg lektori navode da je priprema nastavnih materijala i nastave pomoću korpusa i korpusnih alata zahtjevnija od tradicionalnog pristupa putem udžbenika, gramatika i rječnika možda se nalazi u činjenici što su lektori po prvi puta pripremali nastavu na ovakav način. Nitko od lektora prije ovog istraživanja nastavu nije pripremao korištenjem korpusnih alata te im je zbog novog pristupa poučavanju hrvatskog jezika sam proces pripreme bio vremenski zahtjevniji. Ova činjenica ukazuje na potrebu uvođenja dodatnih edukacija za lektore hrvatskog kao drugog i inog jezika o načinima korištenja korpusnih alata u svrhu poučavanja hrvatskog jezika kako bi se umanjio utrošak vremena na samostalno učenje lektora o načinima korištenja korpusa.
2. Struktura i stav polaznika prema korpusnim nastavnim materijalima i uporabi korpusnih alata u nastavnom procesu - Struktura polaznika na Croaticumu je vrlo heterogena u odnosu na njihove materinske jezike, dob, spol i razinu formalnog obrazovanja, što zahtijeva drugačiji pristup poučavanju hrvatskog jezika pri svakoj formiranoj grupi polaznika. Na ispitanom uzorku dokazano je da su polaznici zadovoljni održanom nastavom koja je pripremljena i održana pomoću korpusnih alata te smatraju da je riječ o alatu koji im može pomoći u savladavanju hrvatskog jezika. Na lektorima je da svoje nastavne materijale filtriraju i naprave pripremu za pojedini stupanj koji predaju kako bi polaznici mogli nesmetano pratiti gradivo i nastavu posebice kada je riječ o početnim stupnjevima kao što je stupanj A1. Na naprednim stupnjevima polaznici mogu i samostalno koristiti korpusne alate i pretraživati korpus kako bi nadogradili svoju bazu znanja hrvatskog jezik. Osim uporabe korpusnih alata za pripremu nastave

polaznicima mogu biti od koristi i za samostalan rad od kuće gdje mogu rješavati zadatke koje su im lektori zadali ili kako bi individualno istraživali i učili jezik.

3. Potreba za prilagođenom literaturom za korištenje hrvatskih računalnih korpusa i korpusnih alata – Provedbom produbljenih intervjua s lektorima koji su sudjelovali u istraživanju vidljivo je da postoji potreba na nadogradnjom postojeće literature i uputa za korištenje korpusnih alata jer ih lektori smatraju nedostatnim za zadovoljenje njihovih potreba te ih smatraju neprilagođenim za korištenje osobama koje nisu stručnjaci u području korpusne lingvistike.
4. Ostvarenje suradnja znanstvenika koji se bave izradom i označavanjem korpusa s lektorima koji provode nastavu hrvatskog jezika - Vidljivo je kako lektori smatraju da je važno ostvariti suradnju između znanstvenika koji se bave izradom i označavanjem korpusa, profesora hrvatskog jezika, lektora i leksikografa (tj. autora udžbenika, rječnika, gramatika i ostale građe) koji će rezultate istraživanja znanstvenika i mišljenja lektora i profesora uskladiti te na temelju njihove zajedničke suradnje oformiti prikladne nastavne materijale koji će pronaći svoju praktičnu primjenu u poučavanju hrvatskog jezika i time zadovoljiti potrebe profesora i lektora.
5. Korištenje korpusa u izravnoj nastavi s polaznicima – Dokazano je kako je moguće provesti podatkovno utemeljeno poučavanje hrvatskog kao drugog jezika s polaznicima na svim stupnjevima bez obzira na prethodno znanje polaznika i nedostatak računala jer uključivanje DDL pristupa u nastavni proces uvelike ovisi o samim lektorima te njihovim interesima i volji za integraciju novih metoda u poučavanje. Stoga je vrlo važno još jednom naglasiti kako je ključna uloga za ostvarenje korištenja korpusa u izravnoj nastavi s polaznicima sustavna edukacija i dostupni izvori referentne literature kojima će se kontinuirano podizati svijest lektora o načinima korištenja računalnih korpusa i korpusnih alata u području poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika.

Na temelju ovih pet glavnih čimbenika razrađen je i napravljen model korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog jezika, kako bi se lektorima omogućio dodatni izvor za daljnje educiranje o uporabi korpusa u svrhu poučavanja hrvatskog jezika, kako bi dobili uvid u stavove i mišljenja polaznika s kojima rade te način pripreme nastavnog gradiva prilagodili njihovim potrebama, kako bi dobili dodatni izvor literature s detaljnim uputama za korištenje korpusa i korpusnih alata u svrhu nadopune postojećih nastavnih materijala te na brži i jednostavniji način koristili korpusne, kako za pripremu i provedbu nastave tako i za buduća znanstvena istraživanja.

Svi lektori ističu nužnost postojanja jednojezičnih i višejezičnih rječnika, gramatika, glosara, pravopisnih i ostalih priručnika koji su nastali na temelju korpusnih podataka i koji, osim opisa značenja riječi, sadrže i primjere konkretne uporabe riječi i leksičkih asocijacija među riječima. Za velike svjetske jezike (posebice za engleski jezik) opsežne studije su pokazale važnost korištenja korpusa kao alata za poučavanje drugog i inog jezika, jer učenicima omogućavaju praktičnu nastavu i stjecanje iskustva iz prve ruke u prirodnom kontekstu. Ali, važnost korpusa sve više se ističe i u području računalne leksikografije pa tako velike izdavačke kuće kao što su Oxford University Press, Cambridge University Press, Collins i Macmillan u Velikoj Britaniji, INL u Nizozemskoj i Cornelsen u Njemačkoj neizostavno koriste korpusne alate (poput Sketch Engine-a) u svom leksikografskom radu. Posljedično, rječnici, gramatike, glosari i priručnici koji nastaju za engleski, njemački i nizozemski jezik uzimaju u obzir frekvenciju riječi, kolokacijske sveze i frazeologiju, zajedno s varijacijama, leksikom i gramatikom. Ovi novonastali rječnici, gramatike, udžbenici i priručnici ne uzimaju u obzir nužno samo izvorno jezični korpus, nego i učeničke korpuse (dakle, korpuse nastale prikupljanjem tekstova stranaca koji usvajaju taj jezik), što leksikografima i lektorima omogućuje da, uzimajući u obzir materinski jezik stranaca, konstruiraju rječnike koji nisu nužno tržišno orijentirani, nego su orijentirani na učenike (Hanks 2008: 221 prema Kilgarriff, Vojtěch i Rychlý, 2010).

Detaljnou analizom potreba lektora glede korpusnih alata u kontekstu svakodnevnih zahtjeva nastave hrvatskog kao inog jezika, ovaj rad doprinosi znanstvenim spoznajama o odnosu stavova lektora i nastavnih inovacija u obliku korpusno utemeljene metodologije poučavanja jezika.

Ova doktorska disertacija daje još jedan vrijedan doprinos istraživanju korpusne lingvistike i poučavanja jezika. Mnoga korpusna istraživanja često koriste znanstvenika korpusne lingvistike u funkciji lektora inog jezika (Charles, 2013; D. Lee & Swales, 2006), no time se umanjuje važnost perspektive lektora u korištenju korpusnih alata od strane nestručnjaka.

Model opisan u ovoj disertaciji nudi mogućnosti jednostavnog korištenja korpusnih alata i od strane učenika te lektora koji nemaju velika predznanja i stručnost u području korpusne lingvistike. Uključivanjem iskusnih lektora u korpusno potpomognuto poučavanje hrvatskog kao inog jezika, ovo istraživanje posebnu je pažnju posvetilo perspektivi lektora u korištenju korpusnih alata od strane nestručnjaka. Za razliku od znanstvenika koji u potpunosti razumiju vrijednost i važnost korpusnih alata koje koriste za istraživanje, lektori uključeni u ovo istraživanje još uvijek nisu u potpunosti zagovornici korpusnih alata te je njihov uvid u poteškoće i zamke korištenja korpusa u nastavi vrijedan doprinos i dopuna saznanjima znanstvenika korpusne lingvistike opisanim u literaturi.

Konačno, primjeri korištenja korpusa i korpusnih alata za hrvatski jezik opisani u ovoj disertaciji (uporaba konkordancijskih nizova, uporaba kolokacijskih i konkordancijskih nizova za učenje leksičkih sveza, uporaba KWIC prikaza te uporaba čestotnih nizova) doprinose su korpusnoj leksikografiji, jer, jednako kao i lektori, leksikografi pri stvaranju građe moraju prvo identificirati različita značenja pojedine riječi te potom za svako značenje riječi identificirati ključne obrasce, kolokacije i izraze u kojima se pojavljuje te pronaći primjere rečenica za svako od tih značenja. Ovaj proces predstavlja jezgru leksikografskog posla za svaki prirodni jezik. Nakon što je proces dovršen za kompletan vokabular određenog jezika, nastala baza podataka predstavlja bazu za razvoj niza rječnika, koji mogu biti jednojezični, dvojezični i višejezični (gdje analizirani jezik predstavlja izvorni jezik, a analiza čini osnovu bez obzira o kojem se ciljom jeziku ili jezicima radi). Ovaj proces se velikim dijelom preklapa s procesom pripremanja nastavne građe uz pomoć korpusa s kojim se lektori sve više suočavaju na svakodnevnoj bazi i koji za većinu njih (kako je to pokazalo naše istraživanje) još uvijek predstavlja veliki izazov. Stoga, model korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika opisan u ovoj disertaciji zapravo predstavlja i model za korpusnu leksikografiju, tj. za stvaranje građe na temelju korpusnih podataka.

Model korpusno potpomognutog poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika opisan u ovoj disertaciji utemeljen je na analizi potreba lektora i polaznika tečajeva hrvatskog kao inog jezika koji su sudjelovali u istraživanju te analizi postojećih iskustava i pristupa opisanih u literaturi. Ovaj model zapravo predstavlja i model za korpusnu leksikografiju, tj. za stvaranje građe (rječnika, gramatika, glosara, pravopisnih i ostalih priručnika) na temelju korpusnih podataka. Takvu građu bi lektori mogli koristiti direktno u nastavi, bez specifičnih znanja korpusne lingvistike i naprednog poznavanja rada na računalu, pružajući učenicima nastavu koja je prilagođenija, koja uzima u obzir njihovu početnu poziciju u kontekstu usvajanja inog jezika te krajnji cilj kojem teže, a to su vještine i znanja izvornih govornika.

Zaključak cijelog istraživanja i rada završavam izjavom Lektorice A u svojim razmišljanjima o ulozi korpusa i korpusnih alata u svrhu poučavanja hrvatskog kao drugog i inog jezika koja vrlo jasno sumira jednu od glavnih karakteristika korpusa u području učenja hrvatskog jezika na sljedeći način:

„Mislim da je glavna ideja korpusa da je to autentični jezik odnosno uporabni model jezika, jezik koji zaista postoji i koristi se jer u gramatičkim opisima često postoje one jedinice jezičnih sustava koje su manje frekventne, a poučavati se trebaju one koje su frekventnije i zbog toga je korpus moćan.“ (LA, 2)

13. LITERATURA

1. Agić, Željko; Ljubešić, Nikola; Merkler, Danijela (2013a) Lemmatization and morphosyntactic tagging of Croatian and Serbian. In Proceedings of the 4th Biennial International Workshop on Balto-Slavic Natural Language Processing, pages 48–57, Sofia, Bulgaria, August. Association for Computational Linguistics.
2. Agić, Željko; Merkler, Danijela; Berović, Daša (2013b) Parsing Croatian and Serbian by using Croatian dependency treebanks. In Proceedings of the Fourth Workshop on Statistical Parsing of Morphologically Rich Languages.
3. Agić, Željko; Ljubešić, Nikola (2014) The SETimes.HR linguistically annotated corpus of Croatian. In Proceedings of LREC.
4. Bahns, J. (1993) Lexical collocations: a contrastive view. *ELT Journal* 47/1: 56-63.
5. Barbieri, F.; Eckhardt, S. (2007) Applying corpus-based findings to form-focused instruction: The case of reported speech, *Language Teaching Research* 11,3 (2007); pp. 319–346.
6. Barić, E. i dr. (1995) *Hrvatska gramatika*, Zagreb: Školska knjiga.
7. Baroni, M; Bernardini, S.; Ferraresi, A.; Zanchetta, E. (2009) The WaCky Wide Web: A Collection of Very Large Linguistically Processed Web-Crawled Corpora. *Language Resources and Evaluation* 43(3): 209-226.
8. Bekavac, Božo. (2001). *Primjena računalnojezikoslovnih alata na hrvatske korpuse*. Master's Thesis (pre-Bologna). Filozofski fakultet u Zagrebu, Department of Linguistics.
9. Bennett, G. R. (2010). *Using corpora in the language learning classroom: Corpus linguistics for teachers*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
10. Bergovec, M. (2007) *Leksički pristup u nastavi stranih jezika s posebnim osvrtom na hrvatski*, LAHOR: Časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik. 1(2007.) , 3; 53-66.
11. Biber, Conrad (2010) *Corpus Linguistics and Grammar Teaching*. Dostupno na: http://www.longmanhomeusa.com/content/pl_biber_conrad_monograph5_lo.pdf

12. Blagus Bartolec, Goranka (2012) Kolokacijske sveze prema drugim leksičkim svezama u hrvatskom jeziku FLUMINENSIA, god. 24 (2012), br. 2, str. 47-59.
13. Blagus Bartolec, G.; Matas Ivanković, I. (2013) Ispred, iza, u i oko – gdje sve mogu doći prijedlozi Rasprave 39/2 (2013.), str. 361–376.
14. Bohnet, Bernd (2010) Very high accuracy and fast dependency parsing is not a contradiction. In The 23rd International Conference on Computational Linguistics (COLING 2010).
15. Borić, N. (2002) Leksikografska prezentacija kolokacijskih sklopova, Strani jezici, 31, br. 1 – 2, str. 56–63.
16. Boulton, A. (2009) Data-driven Learning: Reasonable Fears and Rational Reassurance, Indian Journal of Applied Linguistics. 35.1 (2009): 81-106.
17. Boulton, A. (2010) Data-driven learning: taking the computer out of the Equation. Language Learning 60(3), pp. 534-572.
18. Boulton, A. (2011) What data for data-driven learning? EUROCALL 2011: The CALL Triangle – Student, Teacher and Institution. Nottingham, UK: University of Nottingham.
19. Breyer, Y. (2009) Learning and teaching with corpora: reflections by student teachers, Computer Assisted Language Learning, Vol. 22, No. 2, 153–172.
20. Bunting, John D. (2013) An Investigation of Language Teachers' Explorations of the Use of Corpus Tools in the English for Academic Purposes (EAP) Class, Dissertation, Georgia State University.
21. Burnard, L. (1996.) Introducing SARA: An SGML-Aware Retrieval Application for the British National Corpus. Papers Presented at the Second Conference on Teaching and Language Corpora.
22. Buršić, B., Kožul, M. Why are there „iznimaka“ but there is no such thing like *forama – interconsonantal “a” in the genitive plural of nouns //Multidisciplinary Approaches to Multilingualism/Lang, Peter (ur.). Zagreb: 2015. (u postupku objave).
23. Coniam, D. (1997) A preliminary inquiry into using corpus word frequency data in the automatic generation of English language cloze tests. CALICO Journal 16/2-4: 15-33.

24. Conrad, S. (1999) The importance of corpus-based research for language teachers. *System* 27: 1-18.
25. Cvitanušić Tvico, J.; Đurđević, R. (2012) Pola stoljeća Croaticuma. U Čilaš Mikulić, M., Juričić, A.-T., Udier, S. L. (ur.) *Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika. 1. zbornik radova*. Zagreb: FF press, 123-132.
26. Čilaš-Mikulić, M., Gulešić-Machata, M., Pasini, D., Udier, S. (2006) *Hrvatski za početnike 1*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
27. Čilaš-Mikulić, M., Gulešić-Machata, M., Udier, S. (2008) *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskog jezika za više početnike*, Zagreb: FF Press.
28. Čilaš-Mikulić, M., Gulešić-Machata, M., Udier, S. (2011) *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskog jezika za niži srednji stupanj*, FF Press: Zagreb.
29. Dash, N. S. (2011) *Corpus-Based English Language Teaching: A New Method*. Dostupno na: https://www.academia.edu/3563414/Corpus-Based_English_Language_Teaching_A_New_Method
30. Davies, M. (2005) *A Frequency Dictionary of Spanish*. London: Routledge.
31. Dice, L. R. (1945) Measures of the amount of ecologic association between species. *Journal of Ecology*, 26(3):297–302.
32. Donesch-Jezo, Ewa (2013) Using Language Corpus in Teaching Foreign Language Vocabulary, *International Multidisciplinary e-Journal*, 2(1), 11-25.
33. Evert, S. (2014) *The Statistics of Word Cooccurrences: Word Pairs and Collocations*. Unpublished Ph.D. dissertation, University of Stuttgart.
34. Fan, M. (2009) An exploratory study of collocational use by ESL students – A task based approach, *System*, 37(1), 110-123.
35. Gabrielatos, C. (2005) Corpora and Language Teaching: Just a fling, or wedding bells? *TESL-EJ* 8(4), A1, 1-37.
36. Gavioli, L. and Aston G. (2001) Enriching reality: language corpora in language pedagogy. *ELT Journal* 55(3), pp. 238-46.
37. Glosar jezičnih tehnologija. Dostupno na: <http://www.hnk.ffzg.hr/jthj/glosar.htm>
38. Götz, S. (2012) Testing task types in data-driven learning: Benefits and limitations. In: Katrin Biebighäuser, Marja Zibeliu & Torben Schmidt (eds), *Aufgaben 2.0 -*

- Konzepte, Materialien und Methoden für das Fremdsprachenlehren und -lernen mit digitalen Medien. Tübingen: Narr, 249-276.
39. Granger, Sylviane; Dagneaux, Estelle; Meunier, Fanny (eds.) (2002) *International Corpus of Learner English. Version 1.1*. Université catholique de Louvain: Centre for English Corpus Linguistics.
40. Granger, Sylviane; Dagneaux, Estelle; Meunier, Fanny; Paquot, Magali (2009) *International Corpus of Learner English v2 (Handbook + CD-Rom)*, Presses universitaires de Louvain, Louvain-la-Neuve.
41. Halacsy, Peter; Kornai, Andras; Oravecz, Csaba (2007) HunPos: an open source trigram tagger. In *Proceedings of the 45th Annual Meeting of the ACL on Interactive Poster and Demonstration Sessions, ACL '07*, pages 209–212, Stroudsburg, PA, USA. Association for Computational Linguistics.
42. Hewings, Martin (2000) Using computer-based corpora as a teaching resource. TEFL Farm website: www.teflfarm.com/teachers/articles/corpora.htm
43. Hoey, M. (2004) Lexical priming and the properties of text. In A. Partington, J. Morley and L. Haarman (eds.) *Corpora and Discourse*, pp. 385-412. Bern: Peter Lang.
44. Hrvatska jezična riznica. Dostupno na: <http://riznica.ihjj.hr/>
45. Hrvatski jezični portal. Dostupno na: <http://hjp.znanje.hr/>
46. Hrvatski web korpus. Dostupno na:
http://nl.ijs.si/noske/all.cgi/first_form?corpname=hrwac;align=
47. Hunston, S. (2002) *Corpora in applied linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
48. Hunston, S. (2005) *Corpora in Applied Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
49. Johnes, Tim (1991) Should you be persuaded - two samples of data-driven learning materials, *Classroom Concordancing: ELR Journal*, 4, s. 1-16.
50. Jongejan, Bart; Dalianis, Hercules (2009) Automatic training of lemmatization rules that handle morphological changes in pre-, in- and suffixes alike. In *Proceedings of the Joint Conference of the 47th Annual Meeting of the ACL and the 4th International Joint Conference on Natural Language Processing of the AFNLP*, pages 145–153.

51. Kaszubski, P., Wojnowska, A. (2003) Corpus-informed exercises for learners of English: the TestBuilder program. In E. Oleksy and B. Lewandowska-Tomaszczyk (eds.) *Research and Scholarship in Integration Processes: Poland - USA – EU*, pp. 337-354. Łódź: Łódź University Press.
52. Kehoe, A.; Renouf, A. (2002) WebCorp: Applying the Web to Linguistics and Linguistics to the Web. WWW2002 Conference, Honolulu, Hawaii.
53. Kennedy, G. (2003) Amplifier collocations in the British National Corpus: Implications for English language teaching. *TESOL Quarterly* 37/3: 467-487
54. Kilgarriff, A.; Grefenstette, G. (2003) Introduction to the Special Issue on Web as Corpus. *Computational Linguistics* 29 (3). Reprinted in *Practical Lexicography: a Reader*. Fontenelle, editor. Oxford University Press. 2008.
55. KILGARRIFF, Adam, Vojtěch KOVÁŘ a Pavel RYCHLÝ (2010) Tickbox Lexicography. In Sylviane Granger, Magali Paquot. *eLexicography in the 21st century: New challenges, new applications*. Brussels: Presses universitaires de Louvain, s. 411-418.
56. Kilgarriff, A.; Kosem, I. (2012) *Corpus Tools for Lexicographers In Electronic Lexicography*, Sylviane Granger and Magali Paquot (eds.), Oxford University Press, pp. 31–55.
57. Kilgarriff, A. et al. (2014) The Sketch Engine: ten years on. In *Lexicography*: 1–30.
58. Kreyer, R. (2010) How Much Wheat is there in the Chaff? Issues Concerning the Use of Concordancers in the Classroom. In: *Language Forum* 36 (1-2), 155-173.
59. Kukavica, V. (2013) Hrvatski jezik na Internetu - Jezične tehnologije za hrvatski, Hrvatska matica iseljenika. Dostupno na: <http://www.zkvh.org.rs/latina/jezik/1544-hrvatski-jezik-na-internetu-jezine-tehnalogije-za-hrvatski>
60. Kytö, Merya (2011) *Corpora nad historical linguistics*, Uppsala Univeristy, Uppsala Sweden. *Rev. bras. linguist. apl.* vol. 11 no.2 Belo Horizonte.
61. Lamza Posavec, Vesna (2006) *Metode istraživanja u novinarstvu*, Fakultet političkih znanosti, Sveučilišta u Zagrebu.
62. Lawson, A. (2001) Rethinking French grammar for pedagogy: The contribution of French corpora. In Simpson, R.C. and Swales, J.M., editors, *Corpus linguistics in*

- North America. Selections from the 1999 Symposium, Ann Arbor, MI: The University of Michigan Press.
63. Leech, G. (1992) Corpora and theories of linguistic performance. In J. Startvik (Ed.), *Directions in corpus linguistics* (pp. 105-122). Berlin: Mouton de Gruyter.
64. Leech, G. (1997) Teaching and language corpora: a convergence. In A. Wichmann, S. Fligelstone, T. McEnery and G. Knowles (eds.) *Teaching and Language Corpora*, pp. 1-23. London: Longman.
65. Ljubešić, N., Erjavec, T. (2011) hrWaC and slWac: Compiling Web Corpora for Croatian and Slovene. In *Proceedings of the 14th International Conference Text, Speech and Dialogue, Lecture Notes in Artificial Intelligence 6836*, Springer, Heidelberg, pp. 395-402.
66. Ljubešić, N.; Klubicka, F. (2014) {bs, hr, sr} WaC – web corpora of Bosnian, Croatian and Serbian. In *Proceedings of the 9th Web as Corpus Workshop (WaC-9)*, pp. 29–35.
67. Miangah, Tayebeh Mosavi (2012) Different Aspects of Exploiting Corpora in Language Learning, *Journal of Language Teaching and Research*, Vol 3, No 5 (2012), 1051-1060.
68. McCarten, J. (2007) *Teaching Vocabulary: Lessons from the Corpus, Lessons for the Classroom*. Cambridge University Press.
69. McEnery, Wilson, Tony and Andrew (2001) *Corpus Linguistics*. Edinburgh: EUP.
70. McEnery, A. (2003) Corpus linguistics. U R. Mitkov (ed.) *Oxford handbook of computational linguistics* (pp. 448-63). Oxford University Press.
71. McEnery, T., Xiao, R. and Tono, Y. (2006) *Corpus-Based Language Studies: An Advanced Resource Book*. London: Routledge.
72. McEnery, A. M.; Xiao, R. Z. (2007) Parallel and comparable corpora: What are they up to? *Incorporating Corpora: Translation and the Linguist*. ed. / G. James; G. Anderman. Clevedon, UK : Multilingual Matters(Translating Europe).
73. McEnery, A.; Xiao, R. Z. (2010) What corpora can offer in language teaching and learning. In E. Hinkel (ed.) *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning* (Vol. 2). London / New York: Routledge.

74. Mikelić Preradović, Nives; Berać, Monika; Boras, Damir (2015) Learner Corpus of Croatian as a Second and Foreign Language // Multidisciplinary Approaches to Multilingualism / Cergol Kovačević, Kristina ; Udier, Sanda Lucija (ur.). Frankfurt am Main, Germany : Peter Lang. Str. 107-126.
75. Mindt, D. (1996) English corpus linguistics and the foreign language teaching syllabus. In J. Thomas and M. Short (eds.) Using Corpora for Language Research, pp. 232-247. Harlow: Longman.
76. Nesselhauf, N. (2003) The use of collocations by advanced learners of English and some implications for teaching. *Applied Linguistics* 24/2: 223-42.
77. Nesselhauf, N. (2004) Learner corpora and their potential for language teaching. *How to use corpora in language teaching* 12: 125-156.
78. Nesselhauf, N. (2005a) Collocations in a Learner Corpus. University of Heidelberg, John Benjamins Publishing Company Amsterdam/Philadelphia.
79. Nesselhauf, N. (2005b) Corpus Linguistics: A Practical Introduction. Dostupno na: <http://www.as.uni-heidelberg.de/personen/Nesselhauf/files/Corpus%20Linguistics%20Practical%20Introduction.pdf>
80. O’Keeffe, A. and Farr, F. (2003) Using language corpora in initial teacher education: pedagogic issues and practical applications. *TESOL Quarterly* 37/3: 389-418.
81. O’Keeffe, A.; McCarthy, M.; Carter, R. (2007) *From Corpus to Classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.
82. Petrović, B. (2007) Razvijanje kolokacijske kompetencije u hrvatskom kao drugom i stranom jeziku, *Strani jezici*, god. 36, br. 1, 31–38.
83. Pomik’alek, Jan (2011) Removing Boilerplate and Duplicate Content from Web Corpora, Ph.D. thesis, Masaryk University Faculty of Informatics, Brno.
84. Portal znanja leksikografskog zavoda“ Miroslav Krleža“. Dostupno na: <http://enciklopedija.lzmk.hr/index.aspx>.
85. Požgaj-Hadži, Vesna; Tadić, Marko (2000) »Hrvatsko-slovenski paralelni korpus«, u: Erjavec, Tomaž–Gros, Jerneja (ur.) *Jezikovne tehnologije / Language Technologies 2000*, zbornik, Ljubljana, Institut Jožef Stefan, Ljubljana, str. 70-74.

86. Pritchard, B. (1998) O kolokacijskom potencijalu rječničkog korpusa. *Filologija*, 30–31, Zagreb, 285–304.
87. Raguž, D. (1997) *Praktična hrvatska gramatika*, Zagreb: Medicinska naklada.
88. Reppen, R. (2010) *Using Corpora in the Language Classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.
89. Rječnik korpusne lingvistike. <http://www.hnk.ffzg.hr/bb/definicijekl.doc>.
90. Römer, U. (2006) Pedagogical applications of corpora: Some reflections on the current scope and a wish list for future developments. *Zeitschrift für Anglistik und Amerikanistik* 54(2): 121-134, Special Issue: "The Scope and Limits of Corpus Linguistics – Empiricism in the Description and Analysis of English" (ed. Volker Gast).
91. Römer, Ute (2008) Corpora and language teaching. In: Lüdeling, Anke & Merja Kytö (eds.). *Corpus Linguistics. An International Handbook* (volume 1). [HSK series] Berlin: Mouton de Gruyter. 112-130.
92. Rychlý, Pavel (2007) Manatee/Bonito - A Modular Corpus Manager. In 1st Workshop on Recent Advances in Slavonic Natural Language Processing. Brno : Masaryk University p. 65-70.
93. Rychlý, P. (2008) A lexicographer-friendly association score. *Proceedings of Recent Advances in Slavonic Natural Language Processing, RASLAN*, 6–9.
94. Seidlhofer, B. (2000) Operationalizing intertextuality: using learner corpora for learning. In L. Burnard and T. McEnery (eds.) *Rethinking Language Pedagogy from a Corpus Perspective*, pp. 207–24. New York: Peter Lang.
95. Silić, J., Pranjković, I. (2005) *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Zagreb: Školska knjiga.
96. Sinclair, J. (1991) *Corpus, Concordance, Collocation*, Oxford : Oxford University Press.
97. Sinclair, J. (1996) Preliminary Recommendations on Corpus Typology. EAGLES Document EAG-TCWG-CTYP/P <http://www.ilc.cnr.it/EAGLES96/corpusyp/corpusyp.html>

98. Sinclair, J. (ed.) (2004) *How to Use Corpora in Language Teaching*. Amsterdam: John Benjamins.
99. Stojić, A.; Murica, S. (2010) Kolokacije – teorijska razmatranja i primjena u praksi na primjerima iz hrvatskog i njemačkog jezika, *FLUMINENSIA*, god. 22 (2010) br. 2, str. 111-125.
100. Suchomel, Vit; Pomikalek, Jan (2012) Efficient web crawling for large text corpora. In Serge Sharoff Adam Kilgarriff, editor, *Proceedings of the seventh Web as Corpus Workshop (WAC7)*, pages 39–43, Lyon.
101. Subhas, Netaji (2011) *Corpus-Based English Language Teaching (C-BELT): English Corpora as a Primary Resource for Teaching English to the Indian Learners at the National Seminar on Social Contexts and Approaches in ELT* , Open University, Kolkata.
102. Šnajder, Jan; Padó, Sebastian; Agić, Željko (2013) Building and Evaluating a Distributional Memory for Croatian. *Proceedings of the 51st Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics (Volume 2: Short Papers)*, Sofia: Association for Computational Linguistics, 784-789.
103. Tadić, M. (1990) Why do we need multimillion reference corpus? *Informatička teorija u primjenjenoj lingvistici*. pp. 95–98.
104. Tadić, M. (1996) Računalna obradba hrvatskoga i nacionalni korpus, *Suvremena lingvistika* 41-42, str. 603-612.
105. Tadić, M. (1997) Računalna obradba hrvatskih korpusa: povijest, stanje i perspektive, *Suvremena lingvistika* 43-44, str. 387-394.
106. Tadić, Marko (2000) Building the Croatian-English Parallel Corpus, , *LREC2000 Proceedings, Athens-Pariz, Vol. I*, pp 523-530.
107. Tadić, Marko (2001) Procedures in Building the Croatian-English Parallel Corpus. *International Journal of Corpus Linguistics*, special issue, pp 107-123.
108. Tadić, M. (2009) New version of the Croatian National Corpus. U: Hlaváčková, Dana ; Horák, Aleš ; Osolsobě, Klara ; Rychlý, Pavel (ur.) *After Half a Century of Slavonic Natural Language Processing*. Masaryk University, Brno, str. 199-205.

109. Težak, S., Babić, S. (2000) Gramatika hrvatskoga jezika, priručnik za osnovno jezično obrazovanje, Zagreb: Školska knjiga.
110. Tucker, Gordon H. (2009) Exposure, Expectations and Probabilities: Implications for Language Learning.
111. Tyers, Francis M.; Alperen, Murat (2010) South-East European Times: A parallel corpus of the Balkan languages.
112. Utvić, Miloš V. (2013) Izgradnja referentnog korpusa savremenog srpskog jezika, Filološki fakultet, Univerzitet u Beogradu.
113. Xiao, R., Rayson, P. and McEnery, T. (2009) A Frequency Dictionary of Mandarin Chinese. London: Routledge.
114. Wu, W. S. (2008). The marriage between corpus-based linguistics and lexicogrammar instruction: Using advise, recommend, and suggest as an example. WorldCALL 2008 Conference. Fukuoka, Japan.
115. Wu, Shaoqun; Franken, Margaret; H. Witten, Ian (2009) Refining the use of te web (and web search) as a language teaching and learning resource, Computer Assisted Language Learning, 22(3), 249-268.
116. Wu, S., Franken, M., Witten, I. H. (2010) Supporting collocation learning with a digital library. Computer Assisted Language Learning, 23(1), 87-110.

POPIS SLIKA

Slika 1 Korisničko sučelje hrWaC korpusa.....	26
Slika 2 KWIC prikaz sadržaja u hrWaC korpusu za riječ igra.....	28
Slika 3 Prikaz korisničkog sučelja za Hrvatsku jezičnu riznicu.....	32
Slika 4 KWIC prikaz sadržaja u Hrvatskoj jezičnog riznici za imenicu glazba.....	33
Slika 5 Prikaz korisničkog sučelja Portala znanja leksikografskog zavoda Miroslav Krleža..	34
Slika 6 KWIC prikaz sadržaja Portala znanja za imenicu glazba	35
Slika 7 Korisničko sučelje za pretraživanje Filmskog leksikona Portala znanja	36
Slika 8 Sučelje hrWaC korpusa.....	41
Slika 9 Rezultati pretrage za niz znakova "potr" (kojem prethodi i slijedi bilo koji niz znakova) pretraživanjem korpusa opcijom "znak"	42
Slika 10 Prikaz rezultata za CQL pretraživanje po atributu lc	44
Slika 11 Prikaz specifikacija za hrvatske glagole u hrWaC i HNK korpusu	46
Slika 12 Tablica morfosintaktičkih oznaka za hrvatske glagole korištene za pretraživanje hrWaC i HNK korpusa	46
Slika 13 Prikaz specifikacija za hrvatske imenice u hrWaC i HNK korpusu	47
Slika 14 Tablica morfosintaktičkih oznaka za hrvatske imenice korištene za pretraživanje hrWaC i HNK korpusa	48
Slika 15 Prikaz rezultata za CQL upit "(pre)?ispitati"	51
Slika 16 Prikaz rezultata za CQL upit: "kroz" [] "prozor.*"	52
Slika 17 Prikaz rezultata za CQL upit "projur.*"[]{}"kroz"	54
Slika 18 Prikaz konkordancijskog niza za CQL upit [word="trub.*" & (tag="N.*" tag="V.*")]	56
Slika 19 Prikaz konkordancijskog niza za CQL upit (meet [tag="V.*"] [tag="R.*"] -2 2)	57
Slika 20 Prikaz konkordancijskog niza za CQL upit (union (meet [tag="Ncf.*"] [tag="Nc.*"] -2 0) (meet 7[tag="Ncf.*"] [tag="A.*"] -2 0))	59
Slika 21 Prikaz rezultata CQL upita u kojem je korištena naredba within.	60

Slika 22 Prikaz rezultata CQL upita u kojem je korištena naredba containing.....	61
Slika 23 Sučelje hrWaC korpusa za pretraživanje kategorije Kontekst.....	62
Slika 24 Prikaz rezultata za glagol trčati i imenicu cesta u analizi konteksta u kojem se pojavljuju.....	63
Slika 25 Prikaz rezultata za imenicu komunikacija uz koju se pojavljuju pridjevi.....	64
Slika 26 Sučelje za pretragu po kategoriji vrste tekstova unutar koprusa hrWaC	65
Slika 27 Prikaz KWIC pogleda za imenicu pitanje.....	66
Slika 28 Prikaz rezultata za slučajni uzorak od 20 konkordancijskih nizova za uporabni kontekst oblika glagola "rasti".....	68
Slika 29 Prikaz rezultata primjene pozitivnog filtera za izraz "hladna voda".	69
Slika 30 Prikaz rezultata primjene negativnog filtera za riječ "hladna".	70
Slika 31 Prikaz početnog sučelja za pretraživanje korpusa po frekventnosti odnosno za izrađivanje čestotnih popisa	71
Slika 32 Prikaz čestotnog popisa za najfrekventniji glagol na u-	72
Slika 33 Prikaz čestotnog popisa za naučestalije pridjevske kolokacije uz imenicu žena.....	73
Slika 34 Usporedni prikaz zastupljenosti pridjeva velik i ogroman u čestotnom popisu.....	73
Slika 35 Prikaz najučestalijih morfosintaktičkih oznaka	74
Slika 36 Prikaz frekventnosti zastupljenih pojmova na portalima.....	74
Slika 37 Kolokacijski kandidati za čvor letjeti sortirani prema padajućem logDiceovom koeficijentu.....	77
Slika 38 Kolokacijski kandidati za čvor letjeti sortirani prema padajućoj frekvenciji	80
Slika 39 Kolokacijski kandidati za čvor soba sortirani prema padajućem logDiceovom koeficijentu.....	82
Slika 40 Kolokacijski kandidati za čvor soba sortirani prema padajućoj frekvenciji	83
Slika 41 Kolokacijski kandidati za čvor soba sortirani prema padajućoj MI mjeri	84
Slika 42 Kolokacijski kandidati za čvor soba sortirani prema padajućoj T-mjeri	85
Slika 43 Sučelje za podešavanje postavki i izradu kolokacijskih popisa.....	86

Slika 44 Sučelje za izradu popisa riječi u hrWaC koprusu.	87
Slika 45 Prikaz prve stranice rezultata popisa najfrekventnijih riječi u hrWaC korpusu.....	88
Slika 46 Prikaz prve stranice rezultata popisa najfrekventnijih lema u hrWaC korpusu.	89
Slika 47 Prikaz frekvencije za riječi "knjiga" u hrWaC korpusu.	90
Slika 48 Prikaz rezultata za izradu popisa riječi koje sadrže tri znaka odnosno slova.....	91
Slika 49 Prikaz najfrekventnijih riječi u hrWaC korpusu koje započinju slovom "ž".	92
Slika 50 Prikaz pripremljenog popisa riječi koji je pohranjen u .txt formatu za učitavanje u hrWaC korpus putem opcije "Pretraži riječi".	94
Slika 51 Prikaz pripremljenog popisa riječi koji je pohranjen u .txt formatu za učitavanje u hrWaC korpus putem opcije "Isključi riječi".....	94
Slika 52 Prikaz rezultata provjere frekvencije riječi koje su učitane u hrWaC korpus putem opcija "Pretraži riječi" i "Isključi riječi".	95
Slika 53 Prikaz frekvencije za riječ"zima" prema opciji "broj rezultata".	95
Slika 54 Prikaz frekvencije za riječ"zima" prema opciji "broj dokumenata".	95
Slika 55 Prikaz frekvencije za riječ"zima" prema opciji "PRČ".....	96
Slika 56 Rezultati frekvencije za riječ "kultura" u hrWaC i slWaC korpusima.	96
Slika 57 Rezultati frekvencije za riječ "nova" prema atributima "tag" i "word".....	97
Slika 58 Rezultati frekvencije za riječ "zaposliti" prema atributima "lemma", "word" i " tag".	98
Slika 59 Prikaz prve stranice rezultata na najfrekventnije imenice u hrWaC koprusu.	99
Slika 60 Prikaz rezultata prve stranice najfrekventnijih oblika pomoćnog glagola "biti" u hrWaC korpusu.	100
Slika 61 Römerova ilustrirana shema za definiranje odnosa između korpusne lingvistike i poučavanja jezika.	102
Slika 62 Römerova ilustrirana shema primjene korpusa u svrhu poučavanja jezika.	103
Slika 63 Prikaz najfrekventnijih pridjevskih kolokacija uz imenicu predsjednik.....	106
Slika 64 Prikaz konkordancijskog niza za značenje riječi lukom	108
Slika 65 Konkordancijski niz za iščitavanje konteksta glagola raditi.....	111

Slika 66 Pregled uporabe pridjeva uz riječ džemper u KWIC pogledu	113
Slika 67 Pregled uporabe pridjeva uz riječ pulover u KWIC pogledu.....	114
Slika 68 Prikaz najfrekventnijih imenica koji se pojavljuju uz riječ oštar.....	115
Slika 69 Desni prikaz se odnosi na najfrekventnije riječi koje se pojavljuju uz riječ pulover dok se lijevi prikaz odnosi na najfrekventnije riječi koje se pojavljuju uz riječ džemper.	117
Slika 70 Primjer najfrekventnijih pridjeva koji se pojavljuju ispred riječi džemper.....	118
Slika 71 Primjer najfrekventnijih pridjeva koji se pojavljuju ispred riječi pulover.	119
Slika 72 Primjer najfrekventnijih imenica koji se pojavljuju nakon riječi šalica.....	120
Slika 73 Grafički prikaz dobnih skupina ispitanika po kategorizaciji spola.....	127
Slika 74 Grafički prikaz radnog iskustva ispitanika izražen u godinama koje su proveli u nastavi hrvatskog kao drugog i inog jezika.....	128
Slika 75 Grafički prikaz najzastupljenijih grupa stupnjeva učenja hrvatskog kao inog jezika s kojima su se ispitanici susreli u svome nastavnom radu.....	130
Slika 76 Prikaz jezičnih izvora odnosno materijala koje ispitanici koriste za pripremu i izvođenje nastave hrvatskog kao inog jezika	131
Slika 77 Prikaz informatičke pismenosti ispitanika odnosno procjena znanja služenja računalom	132
Slika 78 Grafički prikaz korištenja korpusa i korpusnih alata u pripremi nastavnih materijala za poučavanje.....	136
Slika 79 Grafički prikaz korištenja korpusa i korpusnih alata u izravnom radu sa studentima.....	137
Slika 80 Prikaz stava ispitanika o važnosti tema iz područja korpusne lingvistike u nastavničkoj sferi.....	143
Slika 81 Prikaz najvažnijih faktora koji bi nastavnicima pospješio djelotvornost poduke iz područja korpusne lingvistike	149
Slika 82 Stupanj zadovoljstava polaznika radionice njezinim sadržajem.....	157
Slika 83 Prikaz najkorisnijih dijelova radionice u području razvoja nastavnih metoda lekotra	158

Slika 84 Prikaz stava ispitanika o korištenju računalnih korpusa u svrhu pripreme nastavnih materijala nakon odslušane radionice.....	159
Slika 85 Prikaz stava ispitanika o jezičnim područjima u kojima bi im računalni korpusi bili od najveće koristi	160
Slika 86 Stav ispitanika o korištenju računalnih korpusa u izravnoj nastavi sa studentima ..	160
Slika 87 Primjer pogrešnog rezultata za pretragu imenice ženskog roda "supruga"	161
Slika 88 Primjer pogrešnog rezultata za pretragu imenice "pila"	162
Slika 89 Primjer pogrešnog rezultata za pretragu perfekta glagola u trećem licu jednine 'pila'	163
Slika 90 Stav ispitanika o korisnosti korpusnih analiza za pripremu nastave i nastavnih materijala.....	164
Slika 91 Prikaz čestotnog niza za glagole koji započinju prefiksom ob- korištenog na nastavnom satu Lektorice A	179
Slika 92 Prikaz najfrekventnijih imenica koje se pojavljuju nakon glagola koji započinju prefiksom ob-	180
Slika 93 Prikaz vježbe Lektora D za nastavni sat koja se odnosi na učenje prijedloga unatoč i k s imenicama u dativu.....	192
Slika 94 Prikaz vježbe Lektora D za nastavni sat koja se odnosi na učenje prijedloga prema i nasuprot s imenicama u dativu.	193
Slika 95 Prikaz isječka iz prezentacije Lektorice C o uporabi korpusa na primjeru kolokacija	211
Slika 96 Prikaz isječka iz prezentacije Lektorice C o pretraživanju kolokacija putem postavljanja CQL upita u hrWaC korpusu	212
Slika 97 Prikaz vježbe s prazninama koju je Lektorica C napravila pomoću korpusa i korpusnih alata za nastavni sat	216
Slika 98 Grafički prikaz razloga učenja hrvatskog jezika polaznika Croaticuma.....	245
Slika 99 Grafički prikaz stupnja zadovoljstva polaznika Croaticuma održanim nastavnim satom koji je pripremljen pomoću.....	246

Slika 100 Grafički prikaz stupnja zadovoljstva polaznika strukturom vježbe pripremljene korištenjem korpusa	247
Slika 101 Grafički prikaz stava polaznika o tome je li služenje računalom i internetom na nastavi pojednostavnilo učenje hrvatskog kao inog jezika	248
Slika 102 Grafički prikaz stava polaznika o najučinkovitijim načinima učenja hrvatskog kao inog jezika	249
Slika 103 Grafički prikaz stava polaznika o najzanimljivijim načinima učenja hrvatskog jezika odnosno prikaz tema od interesa studenata hrvatskog kao inog jezika.....	250
Slika 104 Konkordancijski nizovi za poučavanje homonima "list"	268
Slika 105 Primjer vježbe koji se temelji na uporabi konkordancijskih nizova iz hrWaC koprusa za učenje homonima "list"	269
Slika 106 KWIC prikaz nesvršenog glagola "skočitii"	270
Slika 107 KWIC prikaz svršenog glagola "skakati"	271
Slika 108 Vježba spajanja ispravnih kolokacijskih sveza	273
Slika 109 Dodatna vježba provjere usvojenosti gradiva iz poučavanja kolokacija uporabom konkordancijskih nizova iz hrWaC korpusa.	273
Slika 110 Primjer vježbe za učenje kolokacija pomoću rečenica preuzetih iz konkordancijskih nizova.	274
Slika 111 KWIC prikaz za frazem "biti jak na jeziku"	276
Slika 112 KWIC prikaz za frazem "biti brz na jeziku"	277
Slika 113 KWIC prikaz za mjesni prilog "ovamo"	278
Slika 114 KWIC prikaz za mjesni prilog "ovuda"	279
Slika 115 Primjer vježbe za provjeru usvojenog znanja o uporabi mjesnih priloga "ovamo" i "ovuda".	280
Slika 116 Prikaz čestotnog niza za leksičko gnijezdo "čitati" u hrWaC korpusu.....	281
Slika 117 Primjer vježbe za provjeru znanja usvojenog gradiva leksičkog gnijezda "čitati" koji se temelji na konkordancijskim nizovima iz hrWaC korpusa.....	282
Slika 118 KWIC prikaz leksičkog gnijezda glagola "čitati"	283

Slika 119 Prikaz fekvencije uporabe bliskoznačnica "kuća-dom"	284
Slika 120 KWIC prikaz bliskoznačnice "kuća"	285
Slika 121 KWIC prikaz bliskoznačnice "dom"	286
Slika 122 Prikaz rezultata za poučavanje pravilnog pisanja pridjeva "osnovni".....	288
Slika 123 Prikaz rezultata za poučavanje pravilnog pisanja vlastitih i općih imenica na primjeru "Glava šećera".....	289
Slika 124 Prikaz rezultata za poučavanje pravilnog pisanja velikim slovom osobnih imena i naziva na primjeru "Nada".....	290
Slika 125 Prikaz rezultata za poučavanje pravilnog pisanja malim slovom imenice "nada"..	291
Slika 126 Prikaz rezultata za poučavanje pravilnog pisanja imenice "višnja"..	292
Slika 127 Prikaz rezultata za poučavanje pravilnog pisanja imenice 'vranac'.....	293
Slika 128 Prikaz rezultata za uočavanje pogrešaka pri pisanju imenice "Blizanci"	294
Slika 129 Prikaz rezultata za poučavanje pravilnog pisanja naziva zviježđa "Mali medvjed".	295
Slika 130 Prikaz rezultata korištenja poimeničenog pridjeva "Novi".....	296
Slika 131 Prikaz rezultata za pridjev "novi" kada se piše malim slovom.	297
Slika 132 Prikaz rezultata korištenja poimeničenog pridjeva "Stari".....	298
Slika 133 Prikaz rezultata za pridjev "stari" kada se piše malim slovom.....	299

POPIS TABLICA

Tablica 1 Opis oznaka i atributa za pretraživanje hrWaC korpusa po CQL upitu.....	50
Tablica 2 Bilježenje frekvencija riječi X i Y.....	79
Tablica 3 Utvrđivanje stava ispitanika o važnosti određenih nastavničkih potreba	133
Tablica 4 Utvrđivanje stava ispitanika o važnosti kurikuluma	134
Tablica 5 Utvrđivanje upoznatosti ispitanika s temama iz korpusne lingvistike	139
Tablica 6 Utvrđivanje upoznatosti ispitanika s temama vezanim za konkordancijske nizove u svrhu poučavanja hrvatskog jezika	140
Tablica 7 Utvrđivanje upoznatosti ispitanika s offline i online korpusnim alatima.....	141
Tablica 8 Utvrđivanje poznavanja korištenja korpusa i korpusnih alata u svrhu poučavanja neke od navedenih jezičnih vještina.....	142
Tablica 9 Prikaz popisa tema koje su ispitanici ocjenjivali u anketnom upitniku	145
Tablica 10 Utvrđivanje stava ispitanika o temama koje bi bile najkorisnije lektorima u sklopu provedbe edukacije o korpusima.....	148
Tablica 11 Prikaz vježbe čitanja Lektorice A koja je napravljena korištenjem odabranih primjera koji su preuzeti iz konkordancijskih nizova korpusa hrWaC	181
Tablica 12 Tablični prikaz kolokacija i pripadajućih podataka o čestoti koji je Lektorica C izradila za nastavni sat.....	212
Tablica 13 Prikaz najfrekventnijih imenica koje se pojavljuju uz glagole "jesti" i "piti".....	287

PRILOZI

Prilog A

Poslijediplomski studij informacijskih i komunikacijskih znanosti

Filozofski fakultet

Ivana Lučića 3

10 000 Zagreb

Hrvatska

ANKETNI UPITNIK IZ PODRUČJA KORPUSNE LINGVISTIKE

UVOD

Poštovani lektori,

Pozvani ste na sudjelovanje u upitniku vezanom za ulogu korpusne lingvistike u nastavi hrvatskog kao drugog i inog jezika.

Dobiveni podaci i informacije bit će interpretirani i uključeni u doktorsku disertaciju studentice, Kristine Posavec, poslijediplomskog doktorskog studija Informacijskih i komunikacijskih znanosti pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu pod vodstvom mentorice dr.sc. Nives Mikelić Preradović. Naslov doktorskog rada glasi: Uloga računalnih korpusa u poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika.

Svrha doktorskog rada je ustanoviti prednosti i prepreke uporabe hrvatskih računalnih korpusa u nastavi hrvatskog kao inog jezika. Cilj je istražiti stupanj održivosti korpusno potpomognutog učenja kao alternativnog načina provođenja nastave koja se temelji isključivo na uporabi udžbenika.

Cilj upitnika je prikupljanje podataka o potrebama lektora u svakodnevnoj nastavi te procesu pripreme, njihovo viđenje uloge korpusne lingvistike u nastavi i radu sa studentima te u kojoj mjeri uporaba korpusa može poboljšati izvedbu nastavnog plana i usvajanje jezika kod studenata.

Za popunjavanje upitnika trebat će Vam okvirno 20 minuta unutar kojih ćete odgovarati na pitanja vezana za Vaše poznavanje i rad s korpusnom lingvistikom.

Ovim putem Vam se unaprijed zahvaljujemo na pokazanom interesu i sudjelovanju u istraživanju.

I. OPĆE INFORMACIJE

Odabranu stavku iz upitnika označite oznakom X.

1. Spol

- Žensko
- Muško

2. Dob

- manje od 20 godina
- 20 – 29 godina
- 30 – 39 godina
- 40 – 49 godina
- 50 – 59 godina
- 60 godina i više

3. U kojem gradu i državi radite?

4. Koji Vam je materinski jezik?

5. Koju razinu obrazovanja trenutno imate?

- univ.bacc. u tijeku
- univ.bacc.
- mag. u tijeku
- mag.
- dr.sc. / dr.art. u tijeku
- dr.sc. / dr.art.

Ostalo: _____

6. Koje Vam je područje specijalizacije najvišeg završenog stupnja obrazovanja?

7. Kada ste završili formalno obrazovanje?

- Trenutno studiram
- Unutar protekle godine dana
- Prije 2-3 godine
- Prije 4-5 godina
- Prije više od 5 godina

8. Uključujući ovu godinu, koliko dugo ste predavali hrvatski kao strani jezik?

- Manje od godinu dana
- 1-2 godine
- 3-4 godine
- 5-9 godina
- Više od 10 godina

9. Koje Vam je trenutano mjesto zaposlenja (Trebna navesti naziv institucije, fakulteta, ustanove i slično)?

10. Koji jezik osim hrvatskog još predajete?

- Engleski
- Njemački
- Španjolski
- Francuski

Ostalo: _____

11. Koje strane jezike govorite?

- Engleski
- Njemački
- Španjolski
- Francuski

Ostalo: _____

12. Koji stupanj hrvatskog kao inog jezika najčešće predajete?

- A1
- A1+
- A2
- B1
- B2
- C1
- C2

13. Postoji li stupanj koji nikad niste predavali?

- A1
- A1+
- A2
- B1

I. OPĆE INFORMACIJE

- B2
- C1
- C2

14. Koji stupanj najviše volite držati?

- A1
- A1+
- A2
- B1
- B2
- C1
- C2

15. Koji stupanj najmanje volite držati?

- A1
- A1+
- A2
- B1
- B2
- C1
- C2

16. Jeste li još negdje osim na trenutnom mjestu rada predavali hrvatski kao strani jezik? U slučaju potvrdnog odgovora navesti u kojem tipu institucije (fakultet, škola stranih jezika, itd.).

- Da _____
- Ne

17. Jeste li predavali hrvatski kao materinski jezik. U slučaju potvrdnog odgovora navesti gdje.

- Da _____
- Ne

18. Radite li trenutno kao lektor izvan Hrvatske?

- Da
- Ne

a. Ako da, koliko dugo ste lektor izvan Hrvatske?

- Manje od godinu dana
- 1-2 godine
- 3-5 godina
- Više od 5 godina

19. Jeste li ranije radili kao lektor izvan Hrvatske?

I. OPĆE INFORMACIJE

Da

Ne

a. Ako da, u kojoj državi?

b. Ako da, koliko dugo ste radili kao lektori izvan Hrvatske?

Manje od godinu dana

1-2 godine

3-5 godina

Više od 5 godina

Nisam radio/la

20. Koji su najčešći jezični izvori/materijali koje koristite za pripremu i izvođenje nastave hrvatskog kao inog jezika?

Vlastiti udžbenici i priručnici

Udžbenici i priručnici nekih drugih autora

Gramatike

Rječnici

Korpusi

Nešto drugo: _____

Identificirajte važnost svake od dolje navedenih stavki za vlastite nastavničke potrebe.

21. Za sebe kao nastavnika / lektora hrvatskog jezika

	Ne vidim to kao potrebu	Smatram nevažnim	Smatram donekle važnim	Smatram važnim	Smatram iznimno važnim
Razvijanje vlastitog znanja o jeziku	☐	☐	☐	☐	☐
Posjedovanje pouzdanja u vlastito jezično znanje	☐	☐	☐	☐	☐
Potvrda/modificiranje vlastite intuicije o jeziku	☐	☐	☐	☐	☐
Stjecanje znanja o primjerima najbolje prakse u poučavanju / učenju	☐	☐	☐	☐	☐

22. Za nastavni kurikulum

	Ne vidim to kao potrebu	Smatram nevažnim	Smatram donekle važnim	Smatram važnim	Smatram iznimno važnim
Osmišljavanje kurikuluma	☐	☐	☐	☐	☐
Odabir udžbenika i ostalih materijala	☐	☐	☐	☐	☐
Odabir vokabulara na koji se stavlja naglasak	☐	☐	☐	☐	☐
Odabir gramatičkih elemenata na koje se stavlja naglasak	☐	☐	☐	☐	☐

Poznavanje korpusne lingvistike

23. Jeste li ikada sudjelovali na kongresu/ seminaru / radionici / tečaju iz korpusne lingvistike ili imali određeni doticaj s lingvističkim korpusima?

- Da (molimo zaokružiti: kongres/ seminar / radionica / tečaj / ostalo:
- Ne

24. Ako da, koji su Vam naslovi ili teme bili najkorisniji na radionici / tečaju?

25. Jeste li ikada slušali kolegij iz korpusne lingvistike?

- Da
- Ne

26. Ako da, kada ste odslušali zadnji kolegij iz korpusne lingvistike?

- Unutar godine dana
- Prije 2-3 godine
- Prije 4-5 godina
- Prije više od 5 godina
- Nikada nisam pohađao/la tečaj

27. Koliko ste kolegija koji posjeduju elemente korpusne lingvistike odslušali?

- 1
- 2
- 3
- Više od 3
- Nijedan

28. Jeste li ikada za pripremu nastave koristili metode i alata iz korpusne lingvistike?

- Da
- Ne

29. Ako da, koje ste korpuse i / ili alate koristili za pripremu?

30. Jeste li ikada u nastavi s polaznicima koristili metode i alata iz korpusne lingvistike?

- Da
- Ne

31. Ako da, koje ste korpuse i / ili alate koristili u konkretnoj nastavi?

III. PITANJA VEZANA ZA KORPUS

III.A

VAŠE POZNAVANJE KORPUSNIH ALATA

32. Koja izjava najbolje opisuje Vaše znanje o sljedećim temama?

	Nisam upoznat s temom	Malo poznajem temu	Posjedujem neko znanje o temi	Dobro poznajem temu	Ekspert sam za temu
Korištenje korpusnih alata izravno u nastavi sa studentima (data-driven learning-DDL)	☐	☐	☐	☐	☐
Analiza korpusa	☐	☐	☐	☐	☐
Stvaranje korpusa	☐	☐	☐	☐	☐
Evaluacija korpusno utemeljenih udžbenika ili nastavnih materijala	☐	☐	☐	☐	☐
Korištenje korpusa za poboljšanje vlastitog znanja o jeziku	☐	☐	☐	☐	☐

33. Koja izjava najbolje opisuje Vaše znanje o sljedećim temama?

Analiza i korištenje konkordancija za...

	Nisam upoznat s temom	Malo poznajem temu	Posjedujem neko znanje o temi	Dobro poznajem temu	Ekspert sam za temu
Učenje o jeziku	☐	☐	☐	☐	☐
Stvaranje nastavnih materijala	☐	☐	☐	☐	☐
Izravan rad sa studentima	☐	☐	☐	☐	☐

34. Koja izjava najbolje opisuje Vaše znanje o sljedećim temama?

Korištenje i učenje o...

	Nisam upoznat s temom	Malo poznajem temu	Posjedujem neko znanje o temi	Dobro poznajem temu	Ekspert sam za temu
--	-----------------------	--------------------	-------------------------------	---------------------	---------------------

III. PITANJA VEZANA ZA KORPUS

Offline alatima za pretraživanje i obradu korpusa (Antconc, WordSmith Tools, MonoConc Pro, Bonito, NooJ, itd)	☐	☐	☐	☐	☐
Online korpusnim alatima (Sketch Engine, KorpusDK, Mark Davies' tools, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐

35. Koja izjava najbolje opisuje vaše znanje o sljedećim temama?

Koristim korpusne metode kako bi kod svojih studenata poboljšao/la:

	Nisam upoznat s temom	Malo poznajem temu	Posjedujem neko znanje o temi	Dobro poznajem temu	Ekspert sam za temu
Vokabular	☐	☐	☐	☐	☐
Gramatiku	☐	☐	☐	☐	☐
Čitanje	☐	☐	☐	☐	☐
Pisanje	☐	☐	☐	☐	☐
Slušanje	☐	☐	☐	☐	☐
Govor	☐	☐	☐	☐	☐

III.B

VAŽNOST KORPUSNIH ALATA ZA VAS KAO NASTAVNIKE

36. Koliko su važne sljedeće teme za Vas kao nastavnika?

	Ne vidim to kao potrebu	Smatram nevažnim	Smatram donekle važnim	Smatram važnim	Smatram iznimno važnim
Korištenje korpusnih alata u izravnoj nastavi sa studentima (data-driven learning-DDL)	☐	☐	☐	☐	☐
Analiza korpusa	☐	☐	☐	☐	☐
Stvaranje korpusa	☐	☐	☐	☐	☐
Evaluacija korpusno utemeljenih udžbenika ili nastavnih materijala	☐	☐	☐	☐	☐

III. PITANJA VEZANA ZA KORPUS

Korištenje korpusa za poboljšanje vlastitog znanja o jeziku	☐	☐	☐	☐	☐
---	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

37. Koliko važne su sljedeće teme za Vas kao nastavnika?

Analiza i korištenje konkordancija za

	Ne vidim to kao potrebu	Smatram nevažnim	Smatram donekle važnim	Smatram važnim	Smatram iznimno važnim
Učenje o jeziku	☐	☐	☐	☐	☐
Stvaranje nastavnih materijala	☐	☐	☐	☐	☐
Rad sa studentima	☐	☐	☐	☐	☐

38. Koliko važne su sljedeće teme za Vas kao nastavnika?

Korištenje i učenje o

	Ne vidim to kao potrebu	Smatram nevažnim	Smatram donekle važnim	Smatram važnim	Smatram iznimno važnim
Dostupnom korpusnom softveru (primjerice Bonito, Antconc, NoSketchEngine, Manatee)	☐	☐	☐	☐	☐
Načinima pretraživanja korpusa (npr. formiranje CQL upita, regularni izrazi, itd.)	☐	☐	☐	☐	☐

39. Koliko važne su sljedeće teme za Vas kao nastavnika?

Koristim korpusne metode kako bi kod svojih studenata poboljšao/la:

	Ne vidim to kao potrebu	Smatram nevažnim	Smatram donekle važnim	Smatram važnim	Smatram iznimno važnim
Vokabular	☐	☐	☐	☐	☐
Gramatiku	☐	☐	☐	☐	☐
Čitanje	☐	☐	☐	☐	☐
Pisanje	☐	☐	☐	☐	☐

III. PITANJA VEZANA ZA KORPUS

Slušanje	☐	☐	☐	☐	☐
Govor	☐	☐	☐	☐	☐

40. Koja od dolje navedenih stavki se pokazala kao najkorisnija u Vašem nastavnom procesu?

- Korištenje korpusnih alata u izravnoj nastavi sa studentima (data-driven learning-DDL)
- Analiza korpusa
- Stvaranje korpusa
- Evaluacija korpusno utemeljenih udžbenika ili nastavnih materijala
- Korištenje korpusa za poboljšanje vlastitog znanja o jeziku
- Analiza i korištenje konkordancija za učenje o jeziku
- Analiza i korištenje konkordancija za stvaranje nastavnih materijala
- Analiza i korištenje konkordancija u radu sa studentima
- Korištenje i učenje o korpusnom softveru
- Korištenje i učenje o metodama pretraživanja korpusa
- Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje vokabulara
- Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje gramatike
- Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje čitanja
- Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje pisanja
- Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje slušanja
- Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje govora
- Ništa od navedenog

41. Za stavku iz prethodnog pitanja koju smatrate najkorisnijom – zaokružite razlog. Možete označiti više odgovora ili navesti neki drugi razlog koji se ne nalazi na popisu.

- Odnosi se izravno na poučavanje u učionici
- Koncept je lako razumljiv
- Osobni interes za temu
- Pomoglo pri razvoju nastavnih materijala
- Motiviralo učenike
- Ostalo (molim specificirati): _____

42. O kojoj od navedenih tema iz prethodnih pitanja biste želji više naučiti i saznati? Odaberite najviše tri teme.

- Korištenje korpusnih alata u izravnoj nastavi sa studentima (data-driven learning-DDL)
- Analiza korpusa
- Stvaranje korpusa

III. PITANJA VEZANA ZA KORPUS

- Evaluacija korpusno utemeljenih udžbenika ili nastavnih materijala
- Korištenje korpusa za poboljšanje vlastitog znanja o jeziku
- Analiza i korištenje konkordancija za učenju o jeziku
- Analiza i korištenje konkordancija za stvaranje nastavnih materijala
- Analiza i korištenje konkordancija u radu sa studentima
- Korištenje i učenje o korpusnom softveru
- Korištenje i učenje o metodama pretraživanja korpusa
- Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje vokabulara
- Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje gramatike
- Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje čitanja
- Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje pisanja
- Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje slušanja
- Korištenje korpusno utemeljenih metoda za poboljšanje govora
- Ništa od navedenog

III. PITANJA VEZANA ZA KORPUS

43. Slažete li se sa sljedećim izjavama?

Sudjelovanje na radionici o korpusnoj lingvistici u poučavanju hrvatskog kao inog jezika, lektorima će koristiti za:

	U potpunosti se ne slažem	Ne slažem se	Nisam siguran/na	Slažem se	U potpunosti se slažem
Učenje o stvarnoj uporabi jezika	☐	☐	☐	☐	☐
Učenje o stvaranju korpusa	☐	☐	☐	☐	☐
Učenje o radu s korpusom	☐	☐	☐	☐	☐
Analizu konkordancija	☐	☐	☐	☐	☐
Pronalaženje jezičnih uzoraka	☐	☐	☐	☐	☐
Stvaranje i razvoj boljih materijala za učenje	☐	☐	☐	☐	☐
Učenje o korištenju korpusnih alata izravno u nastavi	☐	☐	☐	☐	☐
Razumijevanje nastavne metode izravnog korištenja korpusnih alata u nastavi (data-driven learning-DDL)	☐	☐	☐	☐	☐

44. Prema Vašem mišljenju, koji je najvažniji faktor koji bi nastavnicima pospješio djelotvornost poduke iz korpusne lingvistike?

- Praktično znanje
- Teorijsko znanje
- Ravnoteža između praktičnog i teorijskog
- Ostalo (molim specificirati): _____

45. U kojoj mjeri bi Vam korpusna lingvistika pomogla u rješavanju postojećih jezičnih problema u nastavi?

- Ne bi mi pomogla
- Možda bi mi pomogla

III. PITANJA VEZANA ZA KORPUS

- Pomogla bi mi
- Izuzetno bi mi bila od pomoći

46. Koji od hrvatski računalnih korpusa ste koristili u nastavi?

- hrWaC
- Hrvatski nacionalni korpus
- Riznica Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje
- Korpus leksikografskog zavoda Miroslav Krleža
- Ostalo: _____

47. Kako biste se opisali kao korisnik tehnologije i računala?

- Uvijek isprobavam nove tehnologije
- Kada ostali započnu koristiti novu tehnologiju tada sam i ja željan/na ju isprobati
- Kada mnoštvo ljudi sudjeluje tada se i ja pridružim
- Među zadnjima sam od svojih kolega koji isprobavaju nove tehnologije (kada se više ne smatraju „novima“) no na kraju ih isprobam
- Ne volim i ne trebam nove tehnologije te je moj napredak spor, ukoliko uopće i postoji

48. Ocijenite svoj stupanj informatičke pismenosti/služenja računalom i računalnim alatima?

Ne koristim računalo	Posjedujem osnovno znanje	Dobro se služim računalom	Vrlo dobro se služim računalom	Izvršno se služim računalom
☐	☐	☐	☐	☐

Ako želite dopisati dodatni komentar to možete učiniti ovdje.

Prilog B

Anketni upitnika o računalnim korpusima

Anketa je u potpunosti anonimna, a njezini rezultati će biti interpretirani u svrhu doktorske disertacije na temu „Uloga računalnih korpusa u poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika“.

Molimo zaokružite željenu opciju.

1. Koliko ste bili zadovoljni sadržajem radionice?

- Nisam zadovoljan/na
- Zadovoljan/na sam
- Vrlo sam zadovoljan/na
- Iznimno sam zadovoljan/na

2. Koji dio radionice smatrate da Vam je bio najkorisniji za budući razvoj Vaših nastavnih metoda?

- Teorijski pregled
- Upoznavanje sučelja i funkcioniranja korpusa
- Metode pretraživanja korpusa
- Prikaz čestota
- Prikaz kolokacija
- Korištenje konkordancija
- Ostalo: _____

3. Hoćete li nakon odslušane radionice koristiti računalne korpuse za pripremu nastavnih materijala?

- Da
- Ne

III. PITANJA VEZANA ZA KORPUS

4. Ako da, u kojem nastavnom segmentu vidite korisnost računalnih korpusa?

5. Ako ne, navedite razlog?

6. Za obradu kojeg jezičnog područja u pripremi nastavnih jedinica smatrate da bi Vam računalni korpusi koristili?

- Vokabular
- Gramatika
- Čitanje
- Pisanje
- Slušanje
- Govor
- Ostalo: _____

7. Smatrate li korištenje računalnih korpusa korisnim alatom u pripremi nastave i nastavnih materijala?

- Da
- Ne

8. Smatrate li korištenje računalnih korpusa korisnim alatom kojim bi se studenti mogli koristiti u nastavi?

- Da
- Ne

9. Koja od navedenih korpusnih analiza Vam se čini najkorisniji za pripremu nastave i nastavnih materijala?

- Nijedan
- Konkordancije
- Čestote
- Kolokacije

Prilog C

PRODUBLJENI INTEVRJUI

OSNOVNA UVJERENJA O POUČAVANJU HRVATSKOG KAO INOG JEZIKA (Cilj je identificirati lektorova uvjerenja, pozadinu i nastavne potrebe i opisati grupu polaznika kojoj predaju ovaj semestar te podijeliti iskustva i mišljenja o korpusnim alatima).

Općenito o lektoru

1. Formalno obrazovanje - koji Fakultet ste završili? Kako ste odlučili postati lektorom hrvatskog kao inog jezika? Koliko dugo radite u struci? Jeste li predavali hrvatski kao materinski jezik? Ako da, koje su sličnosti/razlike?
2. Što smatrate svojim prednostima, u čemu ste najbolji kao lektor? Imate li neke preference glede stupnja poučavanja jezika, jezičnog podrijetla polaznika, itd. Koje stupnjeve ste držali do sada - s kojima volite najviše/ najmanje raditi?
3. Što Vas najviše smeta / koji je izvor frustracija u Vašem radu? Nešto u nastavi, administraciji nastave, problem prostora, itd.?
4. Sudjelujete li na kongresima, bavite li se istraživanjem, kojim temama?
5. Koja su Vaša osobna uvjerenja što se tiče nastave hrvatskog kao inog jezika? Kako bi proces učenja jezika, prema Vašem mišljenju, trebao izgledati? Što biste mijenjali, ukinuli, dodali? Koji je glavni razlog zbog kojeg polaznici uče hrvatski (ljubav prema jeziku, potreba, nešto drugo?)
6. Koji faktori imaju glavnu ulogu u izgradnji Vaše vlastite baze znanja (formalno obrazovanje, znanje stečeno iskustvom u nastavi, Vaša osobna interpretacija iskustava drugih lektora u nastavi, rezultati vlastitih / tuđih istraživanja, suradnja s kolegama lektorima)?
Po Vašem mišljenju koji su najefikasniji načini za poučavanje stranih jezika na osnovnim i naprednim razinama?
7. Kako biste opisali način na koji predajete hrvatski jezik?
8. Koje su vaše najvažnije potrebe kao lektora u poučavanju hrvatskog jezika?
9. Kako biste reagirali na integraciju novih metoda i pristupa u poučavanju jezika općenito?
10. Koja je uloga tehnologije u poučavanju jezika?

RAZUMIJEVANJE KORPUSNE LINGVISTIKE

1. Što Vam prvo pada na pamet kada čujete pojam korpusna lingvistika?
2. Koje je Vaše iskustvo s korpusnom lingvistikom (korištenje korpusa, pretraživanje i analiza rezultata korištenjem korpusnih alata):
 - a) kao govornika materinskog jezika
 - b) kao učenika hrvatskog ili nekog inog jezika
 - c) kao studenta koji se školovao za profesora/lektora
 - d) kao lektora/profesora
3. Općenito govoreći, korpusni alati predstavljaju različite načine na koje korpusni podaci mogu poboljšati poučavanje i usvajanje jezika. Na temelju ove definicije, s kojim ste korpusnim alatima upoznati?
4. Što mislite, koja je uloga korpusnih alata u poučavanju jezika?
5. Jesu li rezultati pretraživanja korpusa korisniku/lektoru prikazani na odgovarajući način? Što smatrate problematičnim?
6. Po Vašem mišljenju, koji je stav administracije/uprave u Vašoj ustanovi prema integraciji korpusnih alata u nastavu?
7. Kakvu potporu imate u svom Centru što se tiče edukacije o načinima korištenja korpusnih alata?
8. Smatrate li potrebnim integraciju edukacije o korištenju korpusnim alatima u formalno obrazovanje lektora ili bi bila dovoljna samo dodatna edukacija tijekom profesionalnog razvoja?
9. Kao lektor, što mislite o promjenama u nastavnom procesu koje bi nastalo uvođenjem korpusnih alata u poučavanje hrvatskog kao inog jezika? Mislite li da bi te promjene uzrokovale strah, preopterećenost, odbojnost kod lektora?
10. Mislite li da korpusne alate trebaju koristiti samo lektori ili i polaznici tečaja (na satu/ domaća zadaća)? Jesu li polaznici dovoljno motivirani za takav zadatak? A lektori?
11. Koji od hrvatski računalnih korpusa biste koristili za pripremu nastavih jedinica i nastave i zašto?

PITANJA VEZANA ZA ISTRAŽIVANJE

1. Imate li kakvih pitanja o korpusnim metodama i alatima?
2. Koja pitanja imate o ovom istraživanju?

STAVOVI O NASTAVI

(Cilj je identificirati lektorove potrebe za konkretnu grupu te ustanoviti koji bi korpus i koje korpusne alate lektor koristio za zadovoljenje nastavnih potreba za tu grupu/razinu učenja jezika).

1. Koji su ishodi učenja razine/stupnja koji držite ovaj semestar? Jesu li oni unaprijed definirani programom, možete li ih samostalno definirati ili modificirati? Koje smatrate najvažnijima?
2. Kako operacionalizirate te ishode učenja (aktivnosti, zadaci)? Kako se evaluira napredovanje polaznika: testovi, ocjene, konačna ocjena?
3. Kako izgleda Vaša grupa (broj polaznika, spol, podrijetlo, dob, materinski jezik, razlog učenja jezika, zainteresiranost polaznika, posvećenost tečaju)? U usporedbi s Vašim prethodnim generacijama, što biste općenito rekli o ovoj?
4. Što smatrate jakim stranama Vas kao lektora u održavanju nastave?
5. Što smatrate najvećim izazovima u poučavanju razine/stupnja koji držite ovaj semestar?
6. Postoje li specifični problemi/izazovi glede:
 - a) nastavnih materijala (koje materijale koristite i zašto, postoji li potreba za nadogradnjom materijala - više multimedijjskih udžbenika ili interaktivnih online vježbi, testova?)
 - b) konkretne grupe polaznika
 - c) uključenosti/angažiranosti polaznika u nastavi
 - d) administracije grupe polaznika
 - e) nešto drugo

IDENTIFICIRANJE VLASTITIH POTREBA ZA UKLJUČIVANJE KORPUSNIH ALATA U NASTAVNI PROCES

1. Na koje načine bi se mogli koristiti korpusni alati da bi se zadovoljile Vaše trenutne konkretne nastavne potrebe i ishodi učenja konkretnog tečaja?
2. Smatrate li da biste uz pomoć korpusa (tj. konkretnih alata nad korpusima) jednostavnije i brže pronašli odgovarajuće primjere i pripremili nastavne jedinice za poučavanje gradiva? Možete li nabrojiti nekoliko konkretnih primjera za trenutnu grupu/stupanj ali i za neke koje ste ranije držali?

Razvoj plana za nastavnu jedinicu koja će uključivati korištenje korpusnih alata u nastavi.

DRUGI INTERVJU (NAKON ODRŽANOG NASTAVNOG SATA PRIPREMLJENOG UZ POMOĆ KORPUSA)

NASTAVNI SAT ODRŽAN UZ POMOĆ KORPUSNIH ALATA

1. Koji korpus ste koristili za pripremu nastave?
2. Koju nastavnu jedinicu ste pripremili uz pomoć korpusa?
3. Prema Vašem mišljenju, koje su prednosti pripreme nastavnih materijala i vježbi pomoću korpusa?
4. Prema Vašem mišljenju, koje su nedostaci pripreme nastavnih materijala i vježbi pomoću korpusa?
5. Koji su Vaši dojmovi o nastavi održanoj uz pomoć korpusnih alata?
6. Biste li to ponovili u idućim semestrima i nastavi. Ako da, zašto? Ako ne, zašto? Ako da, što biste promijenili?
7. Smatrate li da ćete ponovno koristiti korpusne alate? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?
8. Koji elementi su dobro funkcionirali i zašto?
9. Koji elementi nisu dobro funkcionirali i zašto?
10. Smatrate li da ste postigli svoje ciljeve za zadanu nastavnu jedinicu?
11. Smatrate li da su studenti bili zadovoljni nastavnom jedinicom?
12. Smatrate li da su studenti bolje usvojili gradivo u odnosu na prethodne godine?
13. Jeste li se udaljili od svog nastavnog plana. Ako da, na koji način i zašto?
14. U tijeku nastave, jeste li naišli na određena iznenađenja?
15. Što biste voljeli uključiti u nastavnu jedinicu, a niste?
16. Na koji način može korpusno utemeljena metodologija pomoći u zadovoljenju potreba za učenjem jezika?

III. PITANJA VEZANA ZA KORPUS

17. U kojoj ulozi vidite sljedeće sudionike u budućem razvoju korpusno utemeljenih metodologija u sklopu profesionalnog razvoja lektora:
 - a. znanstvenici koji se bave izradom i označavanjem korpusa,
 - b. izdavači udžbenika,
 - c. administracija Vaše ustanove,
 - d. individualni profesori/lektori.
18. Nakon ovog iskustva, što mislite o određenim korpusnim alatima (konkordancijski nizovi, kolokacije, čestote, KWIC, morfosintaktičke oznake riječi, cql pretraživanje) i budućnosti korpusno utemeljenog poučavanja jezika u Vašem daljnjem radu?
19. Prema Vašem mišljenju, koji korpusni alati su Vam bili od najveće koristi za pripremu i provedbu nastavne jedinice i zašto?
20. Koji korpusni alati su Vam bili od najmanje koristi i zašto?
21. Kakvo je bilo Vaše iskustvo u pripremi nastave uz pomoć korpusnih alata u odnosu na tradicionalnu pripremu uz pomoć udžbenika i priručnika: jednostavno i brzo, naporno i zahtjevno?
22. Imate li još neke misli i primjedbe o samom procesu?

Prilog D

ANKETNI UPITNIK ZA POLAZNIKE HRVATSKOG KAO DRUGOG I INOG JEZIKA

Svrha anketnog upitnika je da se utvrdi i ispita stupanj zadovoljstva polaznika, hrvatskog kao drugog ili inog jezika, prenesenim gradivom i nastavnim materijalima vezanim za praktičan dio nastave koju ste upravo odslušali.

Ovim putem ocjenjuje se nastavni dio vezan za učenje gramatike i vokabulara te vježbi koje se odnose na isto.

Anketa je anonimna, a rezultati upitnika će biti interpretirani i korišteni u svrhu znanstvenog istraživanja za potrebe doktorske disertacije na temu „Uloga računalnih korpusa u poučavanju hrvatskog kao drugog i inog jezika“ u sklopu poslijediplomskog dokorskog studija informacijskih znanosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Hvala Vam na sudjelovanju.

1. Spol

- Žensko
- Muško

2. Dob

- manje od 20 godina
- 20 – 29 godina
- 30 – 39 godina
- 40 – 49 godina
- 50 – 59 godina
- 60 godina i više

3. Koji Vam je materinski jezik?

4. Koji je Vaš razlog učenja hrvatskog jezika:

- Ljubav prema hrvatskom jeziku i Hrvatskoj
- Studiram kroatistiku
- Potrebe vezane uz posao
- U braku sam s hrvatskim državljaninom/kom
- Ostalo: _____

5. Kada ste počeli učiti hrvatski jezik:

- ove akademske godine
- prije godinu dana
- prije 2 do 4 godine
- prije više od 5 godina

6. Ocijenite svoje znanje hrvatskog jezika:

- loše
- dobro
- vrlo dobro
- izvrsno

7. Koliko ste zadovoljni prezentiranim gradivom na današnjem nastavnom satu?

- Nisam zadovoljan/na
- Zadovoljan/na sam
- Vrlo sam zadovoljan/na
- Iznimno sam zadovoljan/na

8. Smatrate li da je lekcija pridonijela povećanju Vašeg znanja gramatike hrvatskog jezika?

- Da
- Ne

9. Ocijenite stupanj razumijevanja prezentiranog gradiva na ovom nastavnom satu u odnosu na prethodne sate:

- Puno mi je jasnije gradivo
- Jasno mi je gradivo
- Nije mi bilo razumljivo
- Ne vidim razliku od prethodnih sati

10. Prema Vašem mišljenju pristup (način prenošenja znanja i interakcije za studentima) učenja jezika na današnjem nastavnom satu je:

- Izvrstan
- Vrlo dobar
- Dobar
- Loš

11. Prema Vašem mišljenju vježba koju ste prethodno rješavali je:

- U potpunosti razumljiva
- Dobro razumljiva
- Djelomično razumljiva
- Nije razumljiva

12. Vaše mišljenje o vježbi korištenoj na nastavnom satu?

13. Koliko ste zadovoljni strukturom vježbe na današnjem satu?

- Nisam zadovoljan/na
- Zadovoljan/na sam
- Vrlo sam zadovoljan/na
- Iznimno sam zadovoljan/na

14. Koliko ste zadovoljni trenutnim nastavnim materijalima koje koristite u procesu učenja hrvatskog kao inog jezika?

- Nisam zadovoljan/na
- Zadovoljan/na sam
- Vrlo sam zadovoljan/na
- Iznimno sam zadovoljan/na

15. Smatrate li da biste jednostavnije savladali hrvatski jezik kada bi se u nastavi mogli koristiti računalom i Internetom?

- Da
- Ne

16. Prema Vašem mišljenju, koji je najučinkovitiji način učenja hrvatskog jezika?

- Slušanjem
- Pisanjem
- Internetom
- Komunikacijom
- Interaktivnim računalnim programom
- Sve od navedenog

17. Što od navedenog Vas najviše zanima kod učenja hrvatskog jezika:

- Pisanje eseja
- Čitanje stručne literature i književnosti
- Čitanje o aktualnim temama
- Rješavanje zadataka putem Interneta
- Slušanje audio materijala
- Samostalno istraživanje jezika korištenjem Interneta
- Ostalo: _____

ŽIVOTOPIS

Kristina Posavec rođena je 8. ožujka 1984. u Zagrebu. Osnovnu školu i opću gimnaziju pohađala je u Zagrebu gdje i danas živi. Diplomirala je 2008. godine studij novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, smjer tisak i odnosi s javnošću. Godine 2009. diplomirala je na Filozofskom fakultetu studij muzeologije. U prosincu 2009. godine upisala je poslijediplomski doktorski studij informacijskih i komunikacijskih znanosti na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Od listopada 2008. godine do listopada 2012. godine zaposlena je na privatnom učilištu Infokatedra u Zagrebu gdje je održavala, organizirala i vodila informatičke tečajeve i radionice.

Od prosinca 2013. godine zaposlena je kao vanjski suradnik na učilištu Algebra u Zagrebu gdje aktivno sudjeluje u izvođenju nastave u sklopu informatičkih tečajeva. Od veljače 2014. godine započinje suradnju s Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom u Zagrebu gdje kao vanjski suradnik izvodi nastavu kolegija Informatika u sklopu Katedre za rehabilitacijsku informatiku, statistiku i tehnologiju.

Popis objavljenih radova:

- Posavec, Kristina; Mikelić Preradović, Nives; Kišiček, Sanja. Framework of the Language Learning Environment for Assisting Foreigners in Learning Croatian (AFILC) // *The Future of Information Sciences: INFUTURE2011 – Information Sciences and e-society* / Billinness, C., Hemera, A., Meatelj, V., Banek Zorica, M., Stančić, H., Seljan, S. (ur.). Zagreb : Odsjek za informacijske znanosti, 2011.
- Unić, Danijela; Mikelić Preradović, Nives; Posavec, Kristina. Multimedia as a Didactic Tool for Teachers in Elementary Education in Croatia. // *INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND INFORMATION TECHNOLOGIES*. 8 (2014) ; 67-74 (članak, znanstveni).
- Posavec, Kristina; Mikelić Preradović, Nives. International Service Learning Assisting Foreigners in Learning Croatian. // *Educational Technologies Series*. 2 (2012) ; 82-87 (članak, znanstveni).
- Mikelić Preradović, Nives; Posavec, Kristina; Boras, Damir. Study Abroad and Service Learning Assisting Students in Learning Croatian Language. // *INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND INFORMATION TECHNOLOGIES*. 6 (2012) ; 336-344 (članak, znanstveni).